7/7/1982

S.1301A

M

E

A

Su

MISCELLANEA CURIOSA
MEDICO-PHYSICA
ACADEMIÆ
NATURÆ CURIOSORUM,
SIVE
EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM GERMANICARUM
ANNUS SEXTUS ET SEPTIMUS,
Anni M DC LXXV. & M DC LXXVI.

continens

Celeberrimorum Virorum, tum Medicorum, tum aliorum Eruditorum,

In

Germaniâ & extra Eam,

OBSERVATIONES

MEDICAS, PHYSICAS, CHYMICAS,

cum

APPENDICE.

FRANCOFURTI & LIPSIÆ,
Sumtibus JOHANNIS FRITSCHII, Bibliopolæ Lipſienſis,
ANNO M DC LXXVII.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

POTENTISSIMO

AC

INVICTISSIMO

ROMANORUM

IMPERATORI

LEOPOLDO I.

PERPETUO AUGUSTO,

GERMANIÆ,

HUNGARIÆ,

BOHEMIÆ,

DALMATIÆ,

CROATIÆ,

SCLAVONIÆ &c.

REGI,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ,
BURGUNDIÆ,
BRABANTIÆ,
STIRIÆ,
CARINTHIÆ,
CARNIOLÆ,
&
LUTZENBURGI,
WURTENBERGÆ
ac
SILESIÆ
DUCI,
COMITI TIROLIS
&c. &c.

AU-

AUGUSTISSIME CÆSAR,

SOlem, ſiderum Regem, olim Perſæ, quem vel ſolum vel ſummum Numen, MITHRAM dictum, credebant, divino honore colentes, quotidie orientem reverenter ſalutabant, laudum præconiis immenſa caloris & lucis beneficia proſequebantur, ac ritu devoto dexteram ori admoventes oſculum labiis imprimebant.

Ignoſce, CÆSAR INVICTISSIME, ſi TE, qui ſummum in Orbe Chriſtiano imperium geris, *Naturæ-Curioſi* toties accedere audentes, iterum auguſtum NUMEN TUUM, ceu SOLEM ſuum, ſalutatione ſupplici venerantur.

In Gloriam TUAM, coruſcantium Clementiæ Gratiæque TUÆ radiorum ſplendore illuſtre Nomen nacti, focoque in rimandis Naturæ inexhauſtis

penetralibus conamina ſua foventes, deprædicandam aſſurgerent, niſi vererentur, ne eo ipſo Soli lumen inferre velle viderentur.

Ad Thronum itaque MAJESTATIS TUÆ ſupplices adrepunt, & in ſubjectionis devotiſſimæ ſignum *Ephemeridum ſuarum Annum VI. & VIImum* modò ſubmisſisſimè deponunt, Bonitati Tutelæque TUÆ Studia ſua identidem conſecrantes.

Vive, IMPERATOR OPTIME! Majeſtatis TUÆ radiis invictiſſimis hoſtiles inſultus, Germaniæ Horizontem obnubilare conantes, fortiter disſipa! ac citra Occaſum Auguſtiſſimæ Domus TUÆ, Meridiani Solis inſtar, celſiſſima Imperii culmina perpetuo tene!

S. CÆS. MAJEST.

ſubjectiſſimi

Naturæ Curioſi.

CATA-

CATALOGUS
Doctrinâ & Genere Præcellentiſſimorum Virorum,
qui Annum VI. & VII. Ephemeridum
Germanicarum Curioſarum Obſervationibus ſuis Phyſico-Medicis gratioſè communicatis, condecorare dignati ſunt.

1. D. Daniel ANGELUS, *Ill^mi Comitis Odoardi de Pepolis, Caſtilionis, Baragaciæ, Sparvi &c. Comitis & Senatoris Bononienſis Medicus.*
2. ANONYMUS.
3. D. Jacobus BARNERUS, *Practicus Lipſienſis, Collegii Auguſtani Adſeſſor.*
4. D. Bernhardus BELOVV, *Regiæ Maj. Suecicæ Medicus ordinarius.*
5. D. Johannes BUTZ, *Phyſicus Geyslingenſis.*
6. Dn. Andreas CNÖFFELIUS, *S. R. Maj. Pol. Secretarius & Medicus Aulicus: Illuſtriſs^mi Princ. & Epiſc Varmienſis Archiater, Conſul Marieburgenſis.*
7. D. Johannes DOLÆUS, *Medicus Aulicus Naſſovienſis.*
8. D. Joh. Sigismundus ELSHOLTIUS, *Sereniſs. Electoris Brandenb. Medicus ordinar.* Academicus Curioſ.
9. D. N. FABER, Phyſicus Heilbrunnenſis.

10. D. Joh.

10. D. Joh. Michaël FEHR, *Conſul & Phyſicus Svinfurtenſis*, Acad. Nat. Curioſ. PRÆSES, *dictus* Argonauta.
11. D. Martinus FOGELIUS, *Gymnaſii Hamburgenſis P.P. & Medicinæ Practicus, nuper defunct.*
12. D. Joh. Chriſtianus FROMMANNUS, *Gymnaſii Coburgenſis P.P. & Medicinæ Practicus.*
13. D. Chriſtianus Fridericus GARMANNUS, *Phyſicus Chemnitzenſis, atque ejusdem diſtrictus diverſarum præfecturarum Medicus*, Academicus Curioſ. *dictus* Pollux.
14. D. Ehrenfridus HAGENDORNIUS, *Practicus Gorlicienſis*, Academicus Cur.
15. D. Ludovicus HANNEMANNUS, *Phyſices P.P. Kilonienſis*, Academicus Cur.
16. D. Fridericus HULDENREICHIUS, *Phyſicus Uracenſis.*
17. D. Alphonſus KOHNIUS, *Phyſicus Ulmenſis.*
18. D. Fridericus LACHMUND, *Practicus Hildeſienſis.*
19. D. Joël LANGELOTTUS, *Sereniſſ. Holſatiæ Ducis regentis Archiater.*
20. D. Chriſtophorus LIPSTORPIUS, *Stadæ Phyſicus.*
21. D. Daniel LUDOVICUS, *Archiater Ducalis Saxo-Gothanus.*
22. D. Caſpar MARCHIUS, *Sereniſſ. Electoris Brandenb. Conſiliarius & Archiater*, Academicus Cur.
23. Dn. Ericus MAURICIUS, *Cameræ Imperialis Aſſeſſor.*

24. D. Chri-

24. D. Chriſtianus MENTZELIUS, *Sereniſſ. Electoris Brandenb. Archiater*, Academicus Cur. *dictus* Apollo.

25. D. Georgius Abrahamus MERCLINUS *Junior, Practicus Norimbergenſis.*

26. D. Joh. Matthias NESTERUS, *Archiater Beruthinus.*

27. D. Johannes PATERSONIUS Hain, *Phyſicus Eperienſis in ſuperiore Hungariâ.*

28. D. Chriſtianus Franciſcus PAULLINUS, *Comes Pal. Cæſ. Poëta Laur. Illuſtr. Fructiferæ Societatis Collega dictus* Vigilans: *p.t. Reverend. ac Celſiſſ. Princ. & Epiſc. Monaſterienſis, & Adminiſtratoris Corbeienſis Medicus juratus & ordinarius Corbeiæ ad Viſurgin &c.* Academicus Cur. *dictus* Arion.

29. D. Carolus RAYGERUS, *Phyſicus Poſonienſis.*

30. D. Salomon REISELIUS, *Phyſicus VVormatienſis,* Academicus Cur. *dictus* Amphion.

31. D. Lucas SCHROECKIUS, Senior, *Reipubl. Auguſtanæ Phyſicus juratus, Collegii Medici p.t. Decanus.*

32. D. Lucas SCHROECKIUS, Lucæ F. *Phyſicus Auguſtanus.*

33. D. Godofredus SCHUBARTUS, *Practicus Bregenſis,* Academicus Cur.

34. D. Simon SCHOLZIUS, *Phyſicus Thorunienſis, S.R. Maj. Poloniæ Medicus.*

35. D. Gottfridus SCHULTZIUS, *Practicus Vratislavienſis*, Academicus Cur. Eph. Coll.

36. D. Georgius SEGERUS, *S.R. Maj. Poloniæ Medicus, Phyſicus Gedanenſis & Gymnaſii ibidem P. P.*

37. D. Petrus SPECHT, *Reg Maj. Sveciæ Medicus.*

38. D. Matthias TILINGIUS, *P. P. Rintbelienſis*, Academicus Cur.

39. D. Joh. Georgius VOLCKAMERUS, *Reipubl. Norimberg. Phyſicus primarius.*

40. D. Henricus VOLGNAD, *Practicus Vratislavienſis*, Academicus Cur. *dictus* Sirius, & Ephem. Collector.

41. D. Georgius Wolffgangus WEDELIUS, *P. P. Jenenſis, Medicus Ducalis Saxonicus*, Academicus Cur. *dictus* Hercules.

42. D. Daniel WINCKLERUS *Principum Ligio-Bregensium Consiliarius & Archiater.*

43. D. Gottofredus Chriſtianus VVINCKLERUS, Danielis F. *Practicus Bregensis*, Academicus Cur.

CA-

CATALOGUS OBSERVATIONUM ANNI SEXTI ET SEPTIMI EPHEMERIDUM GERMANICARUM.

* * *

D. *GEORGII WOLFFGANGI* WEDELII.

1. De raphano monſtroſo. *pag.* 1.
2. De conquaſſatione ſanguinis. *ibid.*

D. *CHRISTIANI FRANCISCI* PAULINI.

3. De ſudore verminoſo. 7

D. *SALOMONIS* REISELII.

4. De literis intra ipſum fagi fiſſæ truncum inventis. 9

D. *JOELIS* LANGELOTTI.

5. De menſtruis ultra conſvetum naturæ terminum ſalutariter fluentibus. 16
6. De gravi ventriculi affectu, falsò pulmonibus adſcripto. *ibid.*
7. De mirabili calculi veſicæ curâ. 17
8. De ſingulari ſolis cum cephalalgia conſenſu. 18
9. De magno hirudinum uſu in cephalalgia. 19
10. De ſudore atro & ſanguineo. 20
11. De epilepſiâ transplantatâ in caniculam. 21
12. De copioſiſſimo liquoris limpidi ex aure ſiniſtrâ profluxu. 22
13. De fœtu mortuo feliciter educto. 23
14. De mirando antipathiæ exemplo. 24

D. *EHRENFRIDI* HAGENDORNI.

15. De tremore linguæ poſt tertianam admirando. 25
16. De balſamo terræ catechu vulnerario. 26

D. *JOHANNIS SIGISMUNDI* ELSHOLTII.

17. De equiſeto ſubterraneo. 26
18. De ſale ex aëre, & ſulphure ex ſole colligendo. 28

b 2 D. *GO-*

D. *GODOFREDI* SCHUBARTI.

19. De natta. 29

D. *JOELIS* LANGELOTTI.

20. Raræ citra ſuffocationem ſubmerſorum hiſtoriæ. 30

D. *BERNHARDI* BELOW.

21. De præparandi ſalem volatilem naſturtii aquatici modo. 31
22. De Vermicularis herbæ viribus & præcellentia. 49
23. De mirâ omnium membrorum circumgyratione. 50

D. *PETRI* SPECHT.

24. De quibusdam experimentis chimicis. 53
25. De rarâ repentinæ mortis cauſſâ. 55

D. *JOHANNIS MICHAELIS* FEHRI.

26. De anevriſmate & varicibus. 55

D. *JOHANNIS MATTHIÆ* NESTERI.

27. De fœtu monſtroſo. 60

D. *DANIELIS* WINCLERI.

28. De morbo à ſpectro. *ibid.*
29. De hæmorrhagiâ ingenti ſexto vel ſeptimo die poſt acceptum vulnus. 62
30. De carnis vomitu cum ſanguine. 63
31. De ſtramine *ἄνω καὶ κάτω* expurgato. 64
32. De epilepticâ à ſpectro 65
33. De ſteatomate ſub mento. 66
34. De calculo ex pene exſecto. 67
35. De tumore circa lumbos à terrore. 69
36. De calculo in orificio penis urinam reprimente. 70
37. De excreſcentiâ in labio ſuperiore. *ibid.*
38. De paralytico muto ex apoplexia cum febre malignâ. 71
39. De urinâ cruentâ hinc purulenta. 72
40. De deglutitione ablata in apoplectico. 73
41. De vulnere pectoris. 74
42. De anginâ in morbillis igneis. 76
43. De hæmoptoicâ paſſione. 77
44. De colicâ cum vomitu & lipothymiâ ob herniam. 79
45. De falſò gravidâ. *ibid.*
46. De tumore in ſcroto. 80

47. De

47. De tumoris in ſcroto temerariâ curatione. 81
48. De vomitu ſanguinis. 82
49. De vomitu ſanguinis à menſtrui retentione. 83
50. De epilepſiâ cœcitate ſolutâ. 84
51. De herpete brachii lethali. *ibid.*
52. De hydrope poſt tertianam. 85
53. De variolis cum petechiis nigris. 86
54. De phrenitide aphrodiſiâ. 87
55. De hæmorrhagiâ narium. *ibid.*
56. De ſanguine vermiformi cum urinâ excreto. 88
57. De uteri prolapſu. 89

D. *JOHANNIS* DOLÆI.

58. De podagra lacte curatâ. 90
59. De cutis tigris uſu in partu difficili. *ibid.*
60. *De* arteriotomiâ. *ibid.*
61. De vulnerum à ſagis illatorum mirâ curatione. 91
62. De lapidis hæmatitæ viribus. *ibid.*
63. De præcoci menſium fluxu. *ibid.*
64. De matre fœcundâ nunquam menſes paſſâ. 92
65. De puellâ aſciticâ curatâ. *ibid.*
66. De lapidibus varias tum arborum, tum fruticum, tum animalium figuras exprimentibus. *ibid.*
67. De ſudore cœruleo dextri hypochondrii. 93
68. De aſcitici exenteratione. 94

D. *SALOMONIS* REISELII.

69. De nauſeæ & mictionis cruentæ cauſſâ abditâ. *ibid.*

D. *LUDOVICI* HANNEMANNI.

70. De inſolitâ lactis abundantiâ. 95

D. *JOHANNIS GEORGII* VOLKAMERI.

71. Cadaveris virilis diſſecti hiſtoria. 96
72. Difficilem partum facilitare. 101
73. Hiſtoria uteri ex virgine reſecti. 102

D. *CHRISTOPHORI* LIPSTORPII.

74. De vitulâ bicipite, anno LXXIII. Stadæ natâ. 103

D. *GODOFREDI* SCHUBARTI.

75 De aquâ ſubmerſis. Reſponſum ad Obſ. 20. 104

ANONYMI.

76. De ſubmerſis Svecicis Reſponſio ad Obſ. 20. 108

D. *GEORGII ABRAHAMI* MERCLINI.

77. De epilepſiâ recurrente, à ſiniſtri pedis pollicis læſione ortâ. 112

D. *CHRISTIANI* MENZELII.

78. De ſudore luteo ab aſſumto rhabarbaro. 113

D. *JOHANNIS SIGISMUNDI* ELSHOLTII.

79. De Badiani Moſcovitico. 114

80. De ovo prægnante. 115

L. *CHRISTIANI FRIDERICI* GARMANNI.

81. De mictu fungorum. 116

DN. *ANDREÆ* CNOEFFELII.

82. De miſerando & inexplicabili aurium dolore, tres ſingulares caſus. 117

83. De arthritide vagâ, mirabili & exitioſâ. 119

84. De affectu ſcorbutico, arthritidem fixam mentiente, in vagam definente. *ibid.*

85. De aëris inſpirati per aurem ſiniſtram emiſſione. 121

86. De ſingulari & rarâ febris continuæ curatione. *ibid.*

D. *JOHANN. SIGISMUNDI* ELSHOLTII.

87. De ſulphure putatitio, cum pluviâ deſcendente. 122

D. *JOHANNIS MICHAELIS* FEHRI.

88. De urinæ incontinentiâ. 123

L. *CHRISTIANI FRIDERICI* GARMANNI.

89. Reſponſio de aquâ ſubmerſis ad Obſ. 20. 125

D. *GOTTOFREDI CHRISTIANI* WINCLERI.

90. De hæmorrhagiâ narium. 130

91. De venæ ſub linguâ ſectione funeſtâ. 131

92. De linguæ ſemiparalyſi. 132

93. De maniâ poſt variolas. *ibid.*

94. De dolore brachii intolerabili. 133

95. De phthiſis curatione. *ibid.*

96. De epilepſiâ & inſaniâ à venæſectione ſub linguâ. 135

97. De obſtructionis alvi cauſâ mirâ. 136

98. De ulcere in maxillâ. 137

99. De dolore brachiorum & crurum cum immobilitate. 138
100. De παιδαρθρικάκη. 139
101. De nodo calloſo. 140
102. De calculo veſicæ. ibid.
103. De phthiſi ex fluore albo lethali. 141
104. De lumbrico lato. 142
105. De ſpaſmi curatione. 143
106. De hydrope à vulnere epatis, ejusque curatione. 144
107. De epilepſiâ à lapſu curatâ. 145
108. De ratiocinationis depravatione à variolis, ſubſequente παιδαρθρικάκη. 146
109. De calculo renum. ibid.
110. De ſurditate poſt febrem malignam. 147
111. De petechiis cum maculis veluti inuſtis. 148
112. De iſchuriâ undecim dierum curatâ. 149
113. De vomitu ſanguinis enormi. 150
114. De ſingulari ilei curatione. 153
115. De ſpicâ ſecalis mirabili. ibid.
116. De ſcrophâ tripede. 154
117. De roſis ſalignis. 155
118. De puero cum ſex digitis in utraque manu & dextro pede nato. 156

D. GEORGI WOLFFGANGI WEDELII.

119. Folia quercus in æs mutata. 159
120. Mutatio ♂ in ♀, ſeu ferri in cuprum. 158
121. De vertigine cœcorum. 159
122. De cancro in cancro. 160
123. De ſpiritu Vitrioli regenerato. 161
124. De ſuffuſione tunicæ adnatæ. 162

D. MARTINI FOGELII.

125. Ad hiſtorias ſubmerſorum Obſ. XX. reſponſio. 162

D. JOHANNIS ELSHOLTII.

126. De artificii, quo oculorum humores reſtituuntur, veſtigiis apud Veteres. 163
127. Semen zinæ officinarum an ſit genuinum? 167

D. GEOR-

D. *GEORGII* SEGERI.

128. De capreæ moſchiferæ exuviis. 169
129. De nuce Indicâ ſive cocco minimâ cercopitheci faciem repræſentante. 172
130. De hiſtoriis ſubmerſorum Obſ. 20. judicium. 173

D. *JOHANNIS* DOLÆI.

131. De ovario muliebri. 175

D. *MATTHIÆ* TILINGII.

132. De pulmonum calculo tuſſi projecto. 176
133. De liene indurato, ſcirrhoſo & fere lapidoſo. 180

D. *SIMONIS* SCHULTZII.

134. De paralyſi lethali, hydropi ſuperveniente. 183
135. De abſceſſu umbilici, phthiſin univerſalem detegente, & mortem producente. 185
136. De aphonia ex occulto amore. 187
137. De febre tertianâ, in ſene in ipsâ herbâ ſuppreſſâ. 189
138. De plicâ explicatâ. 190
139. De pica ſeu malaciâ puerorum. 202
140. De ſingulari curatione rigoris & frigoris maximi in toto corpore. 203
141. De palpitatione diuturnâ ventriculi tandem ſublatâ. 204
142. De hydrophobiâ. *ibid.*
143. De podagrâ contagiosâ. *ibid.*
144. De vermibus vivis è bubone inguinali exeuntibus. 205
145. De purpurâ epidemia malignâ infantum. *ibid.*
146. De fraude medicâ ſalutari. 206
147. De metaſtaſi humoris per vias occultas: ſeu, de empyemate poſt pleuritidem notham per foramen cutaneum, à venâ medianâ incisâ, ſalutariter ſoluto. 207
148. De motu quodam totius corporis, omniumque ejus partium horrendo & diuturno, ex tremore & palpitatione mixto, tandem curato. 209
149. De ſingultus diuturni curatione. 210
150. De arthritide vagâ perperam curatâ. 211
151. De Judæis Medicis. 211
152. De anginâ albâ ſive notha periculoſâ. 218

153. De

153. De menſtruo fluxu poſt duas ſeptimanas ordinariè revertente. 219
154. De fœtore narium ſimili ei, qui ex fonticulo artificiali percipitur. 220
155. De arthritide ferè annuâ tandem vomitibus & diarrhœa ſoluta. *ibid.*
156. De ſphacelo interno fundi uteri in nanâ. 221
157. De magnâ carneâ excreſcentiâ è ſcapulâ ſiniſtrâ propendente abſciſſa & feliciter curatâ. 222
158. De nullo panis eſu, ex pravâ conſvetudine orto. 223
159. De menſtruis nunquam fluentibus. 224
160. De polypo vivo è veſicâ urinariâ cum urinâ excreto. *ibid.*
161. De febre tertianâ in ſene poſt primam & ſecundam recidivam profligatâ, poſt tertiam verò lethali. 226
162. De felis amore erga hominem. 227
163. De apoſtemate colli & phthiſi conſummatâ. 228
164. De tumore pectoris in apoſtema converſo, à morbo comitiali. *ibid.*
165. De paracentheſi in aſcitico fruſtrà adhibitâ. 229
166. De ciconiæ vindictâ. 230
167. De ſudore quodam naturali & ſalutari. 231
168. De excreſcentiâ uteri ulceroſâ cum ſphacelo lethali. 232
169. De vivacitate anſerum. 233
170. De ſudore pingui & oleaginoſo. 234
171. De euporiſtis quibusdam ſomnum conciliantibus, haut vulgaribus. *ibid.*
172. De ſymptomaticis excretionibus, per omnia ferè corporis emunctoria, diverſimode factis, funeſtum morbi exitum indicantibus, & non niſi morte ſublatis. 235
173. De dolore capitis periodico & vario. 236

L. *CHRISTIANI FRIDERICI* GARMANNI.

174. De variis fungis fungoſi ſve excreſcentiis. 237

D. *JOH.* PATERSONII *HAIN.*

175. De vermibus in aceto pomaceo. 237
176. De argento vivo in majori quantumvis quantitate aſſumto, ſex diebus in corpore retento. 238

177. *De* anatome epileptici. 239

D. *FRIDERICI* LACHMUND.

178. *De* dextrâ aure occluſâ. 239
179. *De* infante monorchite pene in abdomine deliteſcente. *ibid.*
180. *De* cranii fontanellâ in homine adulta. 240
181. *De* cranii fontanellâ in homine adulto quidem oſſeâ, ſed peculiari ſuturâ circumdatâ. 241
182. De anſere domeſtico criſtato. *ibid.*
183. *De* infante bimulo nondum dentato. 242
184. *De* oſſe frontis virginis adultæ mobili. *ibid.*

D. *JOH. CHRISTIANI* FROMANNI.

185. *De* ſudore poſt mortem. 243
186. *De* variolarum in facie præſervatione. 247
187. *De* convulſivis motibus à vermibus & remedio ad hos. 248
188. *De* verminoſo in ovibus & juvencis reperto hepate. 249
189. *De* ſalubritate carnium animalium hepate verminoſo laborantium. 255
190. *De* ſerpente è corpore rejecto. 262

D. *JOH. MICHAELIS* FEHRII.

191. *De* noxâ carnis animalium ægrotantium. 269

D. *SALOMONIS* REISELII.

192. Conjecturæ ſuper Langelottianos diu ſubmerſos. *Obſ. 26.* 270
193. *De* urinâ noctu lucente. 280

D. N. FABRI.

194. *De* anatibus auriferis. 285

D. *DANIELIS* ANGELI.

195. *De* calculi veſicæ grandioris ſpontaneâ excretione. 285

D. *JOH. SIGISMUNDI* ELSHOLTII.

196. Hominis conceptio ex ovario. 287
197. De ovario humano atque tubis. 289
198. De gemellorum origine. 293

D. *JACOBI* BARNERI.

199. De antipathiæ exemplis notatu dignis. 294

D. *CAROLI* RAYGERI.

200. *De* lachrymis ſanguineis. 294

201. *De*

201. *De* epilepſiâ infantum. 296
202. *De* quibusdam in diſſectione recens natorum obſervatis. 297
203. *De* malignitate oculta catarrhum in pectore mentita. 299
204. *De* abortu bis venæ ſectione impedito. 301
205. *De* obſervatis quibusdam in icteri curatione. 302
206. *De* calculo per ſcrotum excreto. 304
207. *De* alapâ lethali. 305
208. *De* gangræna ſpontanea tali cum aſthmate. 306
209. *De* oleo lini in hæmoptyſi. 307
210. *De* phthiſi & morte ex potu frigido. 309
211. *De* viſus privatione omniumque membrorum tremore ex totius corporis refrigeratione. 310
212. *De* epilepſiâ apoplexiæ ſuperveniente lethali. 311
213. *De* catarrhis anno 1675. per autumnum graſſantibus. 312
214. *De* ſero lacteo V. S. extracto. 313
215. *De* ſerpente ex homine poſt mortem prorepente. 314

D. *CASPARIS* MARCHII.

216. *De* abſceſſus fiſtuloſi in femore medicamento antimoniali curatione. 316
217. *De* ſcabie antimoniali medicamento brevi curata. 317

DN. *ERICI* MAURITII.

218. *De* novo contra podagram remedio, & lapidis Lazuli vi electricâ. 319

D. *JOH. FRIDERICI* HULDENREICHII.

219. *De* hepate inſolitæ magnitudinis, pendente quatuordecim libras civiles. 321
220. *De* calculo in veſiculâ fellis. 322
221. *De* calculis innumeris in ſubſtantiâ pulmonum repertis. 326

D. *ALPHONSI* KOHNII.

222. *De* capite fœtus ſeptem annis in utero retento. 327

D. *JOHANNIS* BUTZII.

223. De anatome hydropicæ. 328

D. *JOH. SIGISMUNDI* ELSHOLTII.

224. De moxâ Sinenſi antipodagricâ 329

225. De cordis diſſecti fragrantiâ. 332

D. *GEORGII WOLFFGANGI* WEDELII.

226. *De* principiis rerum in genere. 333
227. *De* principiis chimicis. 334
228. De uvulâ geminâ. 337
229. *De* Laconici coriariorum, Germ. Iohbad dicti, uſu. 338

D. *LUCÆ SCHROECKII.*

230. *De* raro paſſerum Canarienſium colore. 340
231. *De* aloë Auguſtanâ. *ibid.*
232. *De* inteſtinis fœtus extra naturalem locum pendulis. 341

D. *SIMONIS* SCHULTZII.

233. *De* ſingularibus veſiculis poſt aures menſtrua ordinariè & immediatè præcedentibus. 342

D. *CHRISTIANI FRANCISCI* PAULINI.

234. *De* puerperâ incredibilem vermium copiam evomente. 343
235. *De* vano camphoræ ad extinguendam venerem uſu. *ibid.*
236. *De* univerſali contracturâ, aliisque miris ſymptomatibus à vermibus. 344
237. *De* ſingulari colicæ remedio. *ibid.*
238. *De* purgatione ex merâ imaginatione. 345

D. *HENRICI* VOLGNADII.

239. Rariora quædam naturæ ſive luxuriantis ſive ludentis exempla. *ibid.*

D. *GOTTOFREDI* SCHULTZII.

240. *De* halone ſolari. 353
241. *De* mannâ abortûs causâ. 355

D. *DANIELIS* LUDOVICI.

242. *De* fœtus cervini 2. Novembris conſtitutio. 356
243. Inquiſitio in majorem ſpiritus Tartari proventum 358
244. De Experimentis cum calce vivâ factis 365
245. De ſale culinario anomalum quaſi ammoniacale 378

EPHE-

á
/,
o
-

pa-
um
er-
em
occurrunt

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY

EPHEMERIDUM PHYSICO-MEDICARUM CURIOSARUM

ANNI VI.

OBSERVATIO I.

D. GEORGII WOLFFGANGI WEDELII

DE

RAPHANO MONSTROSO.

RAphanus hic monſtroſus anno 1558. Harlemi in terrâ ſabuloſâ inventus, anno verò 1642. ab ingenioſo pictore, Jacobo Pinoy, vivis coloribus depictus, & D.D. Paulo Glandorpio, nuperrimo anno 1672. in originali (ut vocant) à conſultiſſimo Dn. Secretario, Simone Zuckerbecker, Amico vetere, communicatus eſt.

[*In literis ad Coll. Ephem. menſe Majo Ann. 1674.*]

OBSERVATIO II.

D. GEORGII VVOLFFGANGI VVEDELII

DE

CONQVASSATIONE SANGVINIS THESES.

CUm cordis uſus ſit triplex, 1. ſanguinis alimentaris præparatio, 2. ſpiritus vitalis elaboratio, 3. utriusqve per pulſum in univerſum corpus diſtributio, id quod præſtat *Motu* perpetuo, *Calore* animali vivifico, *Fermento* ſeminali; In eodem occurrunt

1. *Movens primarium, Anima*, quæ hoc loco audit Vis Pulſifica; ſicut dum corpus vivificat, Anima; dum vult, Animus; dum ſcit, Mens; dum recolit, Memoria; dum rectum judicat, Ratio; dum ſpirat, Spiritus; dum ſentit, Senſus &c. dicitur.

2. *Mobile*, ſeu ſanguis.

3. *Via* ſeu vaſa, advehentia, venoſa, & evehentia, arterioſa. Præter hæc verò tria etiam neceſſariò attendendus eſt

4. *Motus*, qui fit cum κλόνω, ſeu CONQVASSATIONE. Sanguinis enim in corde motus nil aliud eſſe videtur, quàm conquaſſatio quædam continua, ut partes heterogeneæ diſpoſitionem nanciſcantur, debitis locis ſecernendæ, & purus ſanguis arterioſus ad partes veniat.

Non intelligitur *Conquaſſatio*, verbi gratiâ 1. *Chymica*, quò modo conquaſſari dicuntur medicamenta: Nec 2. *Phyſica & Mathematica*, quâ ratione conquaſſantur nubes & aër; ſed talis, quæ non ſolùm propulſando ſanguini apta nata eſt; verùm ut in œconomicis ſolet lac conquaſſari & concuti, pro ſegregandis partibus heterogeneis, ita hæc omnisque etiam reliqua ſanguinis in aliis viſceribus depuratio inſtituitur, tùm, ut ſanguis aptior fiat ſuis uſibus, alendo & reficiendo corpori, tùm ut conſiſtentiam debitam ſervet illibatam.

In ſimili, ex parte, conquasſatione œconomicâ occurrit dilatatio & conſtrictio, ut, quod modò in altum adſcendit lac, iterum deprimatur. In corde eſt ſyſtole & diaſtole, quibus modò dilatatur, modò conſtringitur, & ad vaſorum parietes alliditur, eoque magis attenuatur & ſubtiliſatur ſanguis.

Sic cum chylus cordi per venam cavam infunditur, conquasſandus eſt, ut uniatur cum ſanguine, & fiat rubicundus. Color autem rubicundus maximè eſt diffuſivus ſui, & facilè admittit alios colores, modò non ſint oppoſiti, ſed ſubalternati.

Sic alliſo tali modo ſanguine, ſeu conquaſſato ad ſegregationem diſponuntur partes heterogeneæ & diſtinctæ in eo exiſtentes, alibi poſtmodùm ſecernendæ; homogeneæ verò, imprimis ſpirituoſæ magis uniuntur & colliguntur. Humor enim alimentaris princeps eſt ſanguis, miniſterialis ſerum mite ſeu lympha. Uterque hîc ſe unà exercet, & alter alteri ſuppeditat debitum.

In

In Pulmonibus omnes ferè hactenus ſtatuerunt, fuliginum fieri ſeparationem ; ſed per fuligines latiùs intelligendi ſunt vapores. Dico, hîc ſeparari exſpiratione partes magis aqueas à ſanguine, quod quilibet experiri poteſt, ſi afflet ſpeculum, vel halitum colligat. Prout ergò ſe habet ſanguis, ita & hi vapores : ſi ſcilicet ſalinæ, impuræ admiſcentur particulæ, & illæ hîc excluduntur, quæ quidem ab aqueis his recipi poſſunt atomis : hinc malignitas ſolo halitu communicari poteſt ; hinc phthiſis, imò etiam, quod obſervavi, hæmoptyſis, ſunt contagioſæ.

In hepate, transcolato ſanguine, bilis ſeparatio fit, ſeu particularum magis ſulphurearum & acriorum volatilium, quæ colliguntur in veſiculâ felleâ.

Lien ſeroſitatem quandam acidam & mordicantem in receſſu habet, unde ſanguis per ipſius parenchyma filtratus debitam acquirit conſiſtentiam, & aliqvo modo inſpiſſatur ; vel è contrario, ne fiat nimis ſubtilis, impeditur. Ne verò nimis coaguletur, natura copioſis illum inſtruxit arteriis. Hinc etiam coagulo hoc affectus ſanguis, citiùs poſtmodùm deponit locis ſeu emunctoriis debitis ſordes.

Per Renes præter aqueas partes lixivæ & volatiles magis ſegregantur, ne ſanguis fiat fluidior : ubi notari poteſt, urinam poſt paucas horas à cibo redditam planè aqueam eſſe, nec ſal in ſe continere, niſi pauciſſimum ; coctione verò peractâ magis magisque ſalina evadit.

In emunctoriis capitis magis pituita ; per cutis ſpiracula aciditas ſuperflua ſegregatur.

Impoſſibile verò eſt, niſi conquaſſetur & concutiatur hôc modo ſanguis, ut excrementitii tales humores ſecerni queant, ut moto lacte, ſimplici quidem motu, nunquam emergit butyrum & ſerum.

Fingamus, lac devehi ab arteriis & revehi à venis, ſeu ductibus & canalibus ſimilibus infuſum, nunquam inde ſeparabuntur partes reliquæ, niſi conquaſſatio & concuſſio accedat.

Operæ pretium eſt, videre, quidnam conjungatur cum conquasſatione lactis : ut partes ſeparentur. *Motus* adeſt *continuus*, idem in corde : Depreſſio & ſublatio ſyſtolen & diaſtolen cordis exactiſſimè

repræſentat. *Movens* adeſt manus, in corde movens anima. *Calor* quaſi motu hoc conciliatur, qui ſeparat heterogenea & congregat homogenea. Cor fons caloris, ubi ergo hic reſidet, ibi & ſeparatio fiet, in partibus enim cæteris non eſt, niſi per *κοινωνίαν* & reſtrictè.

Hinc actuatio & medicamentorum & alimentorum explicari poteſt. Ex iis, ſive per ſe liquidis, ſive cum liquoribus nativis communicatis vis ingreditur cor; concutitur ibi & conquaſſatione magis elicitur, quicquid in eis boni hæret, cætera ad ſegregationem diſponuntur. Et, niſi conquaſſatio hæc fiat, medicamenta minùs ſortiuntur effectum. Purgantibus aſſumtis manifeſtè ſentitur, Cor conquaſſationem moliri majorem, motu concitatiori evidentem.

Idem ab aliis medicamentis maximè volatilibus manifeſtò ſentiri ſolet, à fixioribus, abſorbentibus minùs.

Quoad alimenta, bilis & ſuccus pancreaticus videntur facti eſſe ob id etiam, ut chyli confectionem extra ventriculi pomæria continuent, adeoque menſtrui cujusdam vices ſubeant, cumque chymus in ventriculo à reſolutione factâ ſenſim aceſcat, hinc diluitur à pancreatico ſucco, à bile verò partes acidiores præcipitantur, hinc utrique ſpiſſeſcentes cum excrementis ſolidis excernuntur.

Sicut enim cor & ſanguis, ita & ventriculus & inteſtina ſunt cauſæ ſociæ. Natura non niſi nectar & Ambroſiam, ſeu Q. E., ex aſſumtis delibat & in uſum ſuum convertit; terreum quod eſt, per longos inteſtinorum gyros, teſtudineo gradu propellit, ut, ſicubi quid boni adhuc inſit, evaporet, & in civitatem adſcribatur, donec in craſſioribus jam ſcybala fiant inutilia & fœtorem concipiant, ſicque per janitorem, rectum inteſtinum, eliminentur.

Quin hoc modo alios quoque excrementitios humores ad infimum ventrem deturbat, qui partim ſuum uſum habent, vel in ſtimulando leniter inteſtina, vel putredinem aliquandiu protrahentia, & balſamicâ vi conſervantia, vel SEPARATIONEM UTILIUM SEQUIORUM adjuvantia & diluentia, ut bilem, humorem pancreaticum, pituitam, ut alia in locum exhauſtarum particularum ſuccedant, jam officio functa, ut pars ſecedat, pars evaporationi, diluendo, continuandæ faciat.

De-

Deductus per publicam & regiam viam chylus ad cor, ſequeſtratis jam craſſioribus, opus adhuc habet, ut deponat, quas ſecum habet, excrementitias particulas. Liceat hoc loco paulò latiùs vocare excrementa, non inutilia ſolùm, ut urinam & materiam tenuem per ſudorem diſſipandam; ſed utilia quoque, ut ſemen & lac. Certum eſt, hæc debere ſeparari; ſed quomodò id fit? Conjuncta cum ſangvine unam conſtituunt maſſam, homogeneam, *κατὰ φαντασίαν.* Sangvis ergò hic debito modo eſt præparandus, antequam talem naturam & formam, puta, lactis, ſeminis, bilis, induat. Ejus verò prima rudimenta ponuntur in conquaſſatione, quâ aliæ atque aliæ imprimuntur figuræ.

Semen totum ſpumoſum eſt, quod iteratæ ſæpiùs conquaſſationi ſangvinis debetur, quæ neceſſaria erat, ut tàm nobile corpus exſurgeret.

Cum nimiò pôtu ventriculus gravatur, ut ſolet in ebrioſis & bibacibus, in conquaſſatione ſangvinis ſolum ferè emergit ſerum, cum paucâ bile, hoc delatum ad loca debita, nec evacuari, nec recipi poteſt, hinc reſtagnat, & varios morbos producit.

Quando multæ particulæ calidæ junguntur ſangvini, ex conquaſſatione multa emergit bilis: inde icterus, quia non poteſt recipi omnis, quæ generata eſt bilis, in veſiculâ, ergò reſtagnat, & ad omnes defertur partes.

In febribus multa materia cordi infunditur, quæ ſegregari apta non eſt, hinc conquaſſatur à corde, quousque vincatur. Duratio conquaſſationis talis facit paroxyſmum, in intermittentibus, modò longiorem, modò breviorem, prout materia vel copiâ, vel qualitate, acris, acida, viſcoſaque peccat.

Conquaſſationem hanc aliquatenus continuari in arteriis totius corporis verò eſt ſimile, ut ſcilicet ſeparationi magis apta reddatur materia quælibet. Sic plures arteriæ ingrediuntur vaſa ſpermatica, craſſiores tamen & majores, ut conquaſſatio eò meliùs fiat.

Saccharum, mel, cineres, &c. injecta lacti nunquam butyrum & ſerum inde ſeparari ſinunt, ſunt enim naturæ ſalinæ, & hinc uniunt invicem partes oleoſas & ſeroſas. Probabile eſt, & in ſangvine ſimile quid ea præſtare, unde, cum ſegregari nequeant, particulæ impuriores, ſed viſcedine quâdam inquinentur; vulgato termino bileſcit ſangvis,

oriuntur obſtructiones, verbo, dulcia hæc & ſalina conquaſſationem, & exinde reſultantem ſeparationem nonnihil impediunt.

Quid verò eſt obſtructio, niſi quando materia apta non redditur ſeparationi, hinc eâ ad partes delatâ, recipitur quid pro quo, unde meatus & viæ ſæpè coarctantur, & limoſæ impuritates accumulantur.

Contrà verò acida conquaſſationem videntur promovere. Infuſo ſpiritu ſalis, vitrioli, aceto & aliis ſimilibus, lac facilè coagulatur, & in butyrum & ſerum faceſſit. Acida pariter in corpore noſtro ſeparationem conquaſſativam, ſeu conquaſſationem ſeparativam adjuvant, licet diverſo effectu, pro ipsâ ſanguinis diſpoſitione, modò coagulent ſanguinem, ſi ſit fluxilior, & ſalibus lixivis abundet; modò diſſolvant, vi inciſoriâ, coagulatum, ceu ipſo *Hippocrate* teſte, & experientiâ, acetum ſanguinis grumos diſſolvere obſervatur.

Et hoc pacto explicari poteſt, quid ſit transmitti materiam à corde, vel toto corpore ad partes, & ſi inibi ſenſim colligatur, per *συναθροισμὸν* id fieri dicitur; ſi deſubitò *ἀθρόως καὶ βιαίως*, *ῥευματισμὸς* audit.

Quomodo enim cor transmittere poteſt, niſi priùs conquaſſet & excutiat ſanguinis particulas, quo facto mittere ſegregatas poteſt, quocunque tùm ipſius humoris conditio & qualitas, tùm partis recipientis intercapedo & diſpoſitio permittit.

Neceſſarium autem eſt, hanc vitioſam materiam alicubi generari, quod fieri nullibi poteſt, quàm in ipſo corde, ex ſuggeſto tùm chylo, tùm per venas reducentes, ſanguine.

Totum itidem corpus mittere dicitur, cùm depulsa in omnes partes materia locum cœco impetu quærit, ubi deponatur: invento tali, ceu in ſede quadam decumbit, & pro imperio partis tonum labefactat.

Hoc etiam eſt *διαχώρησις*, *διάκρισις* & *ἀπόκρισις* humorum *Hippocratica*, quatenus nondum excuſſis & ſegregatis à corde particulis allotriis placidâ defluit ſanguis pace, ſegregatis verò & ſejunctis turba oritur, pro copiâ, qualitate & diſpoſitione pororum earundem.

Ut verò miſſis pluribus, quæ ex hoc fonte deduci queunt, ipſa res meliùs pateat, certum eſt, quod dato & conceſſo ſanguinis in circulum motu, hæc ipſa tamen circulatio non ſufficiat, nec animum curioſum exſaturet, niſi conquaſſatio hæc ſtatuatur.

Circu-

Circulatio enim, ùt circulatio, ſanguinem non reddit aptum ad ſegregandas particulas heterogeneas; ſed has aptas redditas ad excretiva loca vehit, quo facto, quodlibet loco proprio excernendum deponitur, & tranſcolatur.

Neque novum id adeò eſt, quin apud ipſum *Hippocratem* hujus exſtant veſtigia, v.g. *l.* περὶ γονῆς *c. 1. t. 11. ſeqq.* hanc conquaſſationem concedit, affirmans illud de ſemine, ὅτι κλονέεται ὑπὸ τῆς κινήσεως καὶ ἀφρέει. Subjungit *t. 12.* καθάπερ καὶ τ' ἄλλα ὑγρὰ ξύμπαντα κλονεόμενα ἀφρέει. Recenſens ibidem *c. 4. t. 3.* quare pueri careant ſemine? *ait*, venulas ipſorum eſſe tenues & repletas, & pruritum ipſis non ſimiliter accidere, καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲ κλονέεται ἐν τῷ σώματι τὸ ὑγρὸν ἐς ἀπόκρισιν τῆς γονῆς, *& propterea neque conquaſſatur in corpore humidum ad genituræ ſecretionem* &c.

Gemina his etiam ſunt illa *Helmontii l. blas humanum §. 23. p. 147.* ubi, neque enim ſat eſt, *inquit*, fermentum efficienter eſſe effectivum, ut ſanguis animetur & vertatur in ſpiritum, illumque in ſinu lævo cordis habitare: niſi motus concurrat pulſatilis, aſſimilatus motui, quô lac acidulum verâ transmutatione in butyrum mutatur, &c.

Conſentit *Lowerus tract. de corde c. 2. p. 127.* Quò ſæpiùs, *ſcribens*, in corde ſanguis CONQUASSATUR, ad vaſorum parietes alliditur, in habitu corporis à contractione muſculorum agitatur & concutitur, & denique per poros corporis urgetur: eò magis attenuari, & à ſtagnationibus iſtis liberari, neceſſe eſt; in quas aliter pars ſanguinis nutritia ſatis prona eſt. &c. &c.

OBSERVATIO III.
D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI.
DE
SUDORE VERMINOSO.

STupendos equidem ſudores alii, mellis enim ſudorẽ recenſet *Rhod. C. III. 58.* epotæ cereviſiæ *Salm. C. 2. 28.* viridem, *Borell. III. 56.* nigerrimum *Zac. III. pr. Obſ. 73.* vini rubri *Barthol. C. 4. h. 61. Sachs. Ampel. p. m. 395.* arenularum *Barthol. C. 1. h. 34. J. D. Horſt. Man. ad Med. p. 1. c. 2. p. m. 123.* urinæ *Salm. C. II. 28.* ſtatuarum *Barthol. C. VI. h. 93. Theatr. Europ. T. VI. p. m. 632.* croceum *Hildan. C. VI. 77.* oleoſum ac pinguem

Möllen-

Möllenbr. in Miſc. Cur. ann. II. Obſ. 19. Sudorem ſeptem annorum, *Tulp. III. 42.* ſanguineum, *Ariſt. III. A. 9. L. III. P. an. c. 5. Maldonat. T. I. in Evang. Matth. c. 26. Fernelius L. 6. path. 4. Tulp. II. 31. G. Horſt. p. 2. Obſ. 15. Drexel. p. 2. delic. gen. hum. c. 2. Donat. 1. M. H. c. 2. Thuan. L. XI. hiſt. Barthol. hypomn. 4. de cruce Chriſti. Libav. diſp. de lachr. cruent. §. 4. Becker. 1. Med. Micr. c. 5. Jonſton. thaumat. nat. Cl. X. c. 3. G. Fabricius L. III. Annal. Miſnic. Theatr. Europ. T. 2. p. m. 115. Mercurial. L. 4. V. L. c. 12.* At verminoſum ſudorem, excepto *Henrico ab Heer in Miſcell. Curioſ. Ann. II. Obſ. modo citatâ*, à nemine unquam obſervatum memini. Accipe igitur, Excell. Dne, rariſſimam hiſtoriam. In Pomerania paucis abhinc annis ruſticæ filius, 12. anno ætatis variolis corripiebatur. Paupercula mater, ob rem domi anguſtam, vetulam conſulit, hujusque conſilio filio Theriacam propinat in aq. card. bened. ægrumque ad ſudorem componit. Quid fit? paulò poſt ægrotans in universâ cute intolerabilem ſentit pruritum, rogat itaque matrem, ut fortiter ipſum fricet. Ipſa annuit: pruritus augetur. Tum æger: quæſo, accuratiùs inſpice corpus meum; repit, mordet, vellicat, pungit & quid ſingula? Genitrix perluſtrat nudum filii corpus, & ecce! minutiſſimos vermiculos albos, nigra puncta in capitibus gerentes, è poris partim egreſſos, partim egreſſuros deprehendit innumeros. Vidua prorſus attonita rem inauditam vicinis expoſitura nudum derelinquit filium, reverſa ſemianimem reperit, qui tandem, ſyncope ſuperveniente, eodem die finem vitæ fecit, ut ex ore amici cujusdam eruditi, viri rerum naturalium ſtudioſiſſimi & fide pleniſſimi, habeo. Vides, Excell. Dne, Langium Prof. Lipſ. in judicioſiſſima diſputatione de morbillis, an. 1660. habita, exploſo veterum errore, rectiſſimè docere: Variolas & morbillos nil aliud eſſe, quam pullulaginem verminoſam. Et ita omninò eſt, ſi conferas *Obſ. Rhod. C. III. 64. Borell. c. II. 72. & Obſ. microſ. 31. Bartholin. C. V. h. 20.* plures ut taceam.

[*In literis ad D. Wedelium, Haffniâ Danorum.*]

OBSERVATIO IV.

D. SALOMONIS REISELII

DE

LITERIS INTRA IPSUM FAGI FISSÆ TRUNCUM INVENTIS.

INter naturæ laſcivientis ludos, quorum exempla paſſim occurrunt; meritò adnotandus eſt iſte.

Neo-Hanoviæ ante annos ferè octodecim fruſtum è Fago, dum inter medullam & corticem finderetur, oſtendit, literas majuſculas Romanas in utroque intùs latere. Pro oſtento ſtatim habitum omnium oculos & omnia ad ſe provocavit, ita quidem, ut pro infauſto ſigno juxta cum aliis, eodem tum anno 1654. incidentis magnæ Solaris Eclipſeos prognoſticis, in publica concione ſit allegatum, donec ex aliis eodem curru invectis ſimiliter inſcriptis fruſtis (quod teſtantur, qui adhuc vivunt) miraculi ſpecie extinctâ, re tamen ſaltim non ab omnibus cognita aut dijudicatâ, tandem veluti rarum quid ad Cancellariam deferretur. Ubi retentum diu, demum anni 1672. Auguſto menſe ad *Illuſtriſſimi Comitis Hanovienſis Dn. Friderici Caſimiri, Clementiſſimi Domini mei* Technophylacium delatum eſt, cujus figura & vera magnitudo facilè apponi poſſet, ſi mereretur in æs incidi, quam verò interim penna ſubſtituat.

Fruſtum ipſum à majori trunco reſectum in aſſeres duos fiſſione diviſum eſt, iisq; conjunctis iterum, unicũ fuiſſe agnoſcitur, tres ſpithamas longum, palmô unô craſſum, & triangulare eſt. In diviſionis lateribus inſcriptio per lineas quinque ſibi ſuppoſitas, Latinis literis pollices ſeu uncias duas longis, verùm fiſſione mutilatis, Germanâ lingua, imperitâ manu facta eſt, quarum prima ſignata literis N̄ES prænomine Joha-N̄ES integram vocem conjecturâ ſecum fert; ſecunda CAS finis eſt cognominis neſcio cujus; tertia DEM articulum τὸν notat; quartâ TEN ſyllaba ultima diei ſeu primum ers-TEN, ſeu tertium drit-TEN, ſeu alium ſimiliter terminantem numerum ſupponit; quinta denique IS, & reſtauratâ totâ voce April-IS menſis nomen definit, quod hoc tempore plerumque ludant in cortice ſucculento Satyri & Fauni; Idiotæ autem, qualis eſt hæc ſcriptura, reliquorum menſium hibernorum caſum, ſcilicet caſum Genitivum in IS deſinentem, non facilè formare

B ſciant,

ſciant. In lateribus diviſionis dixi, utriuſque puta parietis, ſeu ſuperficiebus fiſſuræ, literæ videntur: in altero rectæ & pronæ, in altero verſæ & ſupinæ: Illic diſtinctæ colore pallido inter obfuſcos & per longitudinem ligni, quaſi effluentes circumcirca radios: hîc nigriori inter genuinum arboris hujus colorem diſcrimine notatæ; Illic lineolis per cuſpidem cultri ductis, quaſi ſulcos inciſionis adhuc oſtendentibus; hîc extrorſum elevatis & exaſperatis. Illæ in ipſius ligni ſuperficie, colore ſolô, perfectè & diſtinctè (exceptâ ſolâ A, quæ medio ſui angulo corticem affixum habet, in oppoſito latere foveolam relinquens) præter tenues dictas inciſas lineolas ſignantur; hîc ex cortice nigro illinc abrupto & alicubi rimulis & ſulcis diffracto & hiante, in aliud lignum immerſo & velut ab artificis manu infixo & adglutinato conſtant, quod evidenter in litera D. apparet, quæ facilè à reliquo ligni revelli poſſet, ſeparatione ſcilicet per dehiſcentem rimulam jam incepta & obſervabili. Præter has literas, literarumque notas & veſtigia & radios utrinque una videtur ligni ſpecies, unus color, arctiſſimaque conjunctio, apparentibus quippe hinc nodis, illinc foveis & ſinubus; illinc ſulcis & alveis, hinc prominentibus feſtucis.

Extus autem cortice nudatum eſt lignum, videturque alio adhuc aſſere tectum priùs fuiſſe, quàm cortice, quia ex abruptis ejus circulis craſſities reliqua facilè conjicitur, & corticis externi nulla reſtant indicia, qui quidem aliàs vel vi detrahi vel ſponte propter reſiccationem reſilire potuerat.

Quantum ergo ſuſpicari poſſum, conſtat, literas vere in corticem inciſas, nudatâ reliqua areâ, quæ aëri expoſita nigreſcere cœpit, ſuperſtites & eminentes extitiſſe, quibus poſteà aliud lignum, quod ſupra literas nodoſum adſpicitur, accrevit, ita firmiter, ut pro unico haberi facilè poſſet, niſi diſcrimen facerent partim diverſæ fibræ ſeu undæ, ſeu venæ, & circuli, qui in interiori æquales & rotundi, in exteriori inæquales, tortuoſi, ampliores & aliter ducti; partim incluſum alicubi corticis ipſiſſimi fruſtulum; partim quòd fiſſio faciliùs in coalitûs lineâ, quam alibi aliquoties fruſtrà tentata, tranſierit. Quæ omnia meliùs occurrunt oculis, ubi ſerrâ per transverſum in inferiori parte recentem diviſionem feci. In ſuperiori verò pariter diſſectâ non cognoſcitur cortex, vel diſcrimen aliquod, cùm totum lignum uniùs plane coloris & æquales quoq; circuli ii tamen abrupti majorē ligni revulſi partē præſupponant.

Diſquiritur adeoq; *quomodo externum lignum & corticeis literis & interiori ligno accreverit?* Aliqui putant à cortice proprio aucto & re-

creſcen-

creſcenti tecta eſſe, quod in arboribus juvenculis & pinguibus, & præſertim fago fieri contendant. Quod verò hic vix locum habet, quia exterius lignum quoad colorem & texturam interiori planè ſimile, benè craſſum adhuc, ſed fiſſura diminutū & ſine dubio cortice tandem ſuotectum, novum penitùs & diverſū lignum, conjicio, & dubito, an cortex ipſe facilè tàm lignoſus intus evadat, de quo tamen inquirendū: An decorticat⁹ alius truncus vicin⁹, vel ſtudiô combinat⁹, vel ſponte ſeſe maritârit, literasq; adeò & ſtipitem quaſi cōnubio texerit, in medio relinquo.

Hucusq; deſignatam Hiſtoriam cum figura & conjectura & dubitatione meâ *Regiæ Societati Anglicæ*, quæ circa vegetationem ſingulariſſima collegit, & partim edidit, ut exaſciandam humillimè proponeret, tradidi Adſeſſori illius digniſſimo, *Dno Guilielmo Schrödero*, prid. Kal. Octob. dicti anni, oſtenſo ſimul ipsô lignô, ne de rei veritate oculus dubitare poſſet. Quæ quod ſummo honore laudata Regia Societas ſereniſſimâ fronte acceperit, & haud à vero abludere videantur, nomine ipſius Societatis Clariſſimus *Dn. Henricus Oldenburgius Londino 16. Jan. 1673.* me certiorem fecit. Unde valdè mihi gratulatus ſum de tantâ gratiâ & asſenſu: magis gaviſurus ſi reſolutionem illius ſimul accepiſſem. Eam verò cum ex Tripode ipſo non audiverim, ſperabam ex *Actorum Philoſophicorum* oraculis editis, ubi de ſucci motu in arboris partes plurima conſignata ſunt, diſcere. Sed cum nec integra ad manus eſſent, neq; ea omnia ex Anglico idiomate translata, hæſit animus. Interim famam harum literarum olim alibi etiam percrebuiſſe poſt communicationem ligni mei feliciſſimus Francofurtenſium Practic⁹ *Dn. D. Sebaſtian Scheffer*, in memoriam revocabat, ſervatasque à Clariſſimo ſuo parente iisdem quidem ſignis, ſed ſine notatione temporis, loci aliarumve circumſtantiarum in muſeo ſuo monſtrabat. Præter id verba Danica literis Latinis expreſſa: JENS HAMERS HOLT ER AFF KONGEN ARBEDT FOR EN TIFF in trunci cuneo diſciſſi internâ facie Hafniæ in Regia Technicotheca ſervati, & *Obſ. 55. Anni II. Ephem. Naturæ Curioſarum* notata legi, majoremq; fidem meis quoq; fore præbitura ſperavi: quemadmodum etiam binæ voculæ $\frac{W}{S}$ in ſuo *literato ligno Fagino*, quod *Clariſſ. Dn. D. Witzelius* Francofurti oſtendit mihi, confirmant ſimili generatione noſtrarum fidem & veritatem.

Poſteà circa modum coalitionis lucem aliquam fœnerat⁹ ſum tàm ex *Bacone Verulamio*, quàm *Joh. Dan. Majore*. Ille Naturæ ſum̄us interpres *Hiſtor. Natur. Experim. 479. Cent. 5.* hæc habet: *Debetur*, inquit, *& illud a-*

 liorum

liorũ ſermonibꝰ, quod tenellæ arbores ſpecie differentes, ſi contiguæ ponãtur, non ligatæ, in terrâ fertili, ſæpiusq́; irrigentur, ipsâ luxurie incorporabuntur atq́; coaleſcent. Probabilitate id cætera hactenꝰ propoſita anteit, cũ præpediat ligatura, ne arbor ad naturæ legẽ intumeſcat, unione per motũ commodiori. Ad quæ notandum, conjungi quidẽ arctè arbores, ſed non coaleſcere in unum ſtipitem, niſi denudato utrinq; omni cortice, (tres enim ſunt inſtar cutis, duræ & piæ matris, niger ſeu cinereus, viridis & albꝰ) uti demum utriusq; arboris succꝰ combinari & adglutinari queat: quod tàm in inſitione ſurculi aliunde abrupti aut adhuc in arbore viventis & declinati, in trunculum fiſſum vel excavatum in tubulatione (Pfeiffeln), quæ eſt in tubulũ excavatum exemtoq; ſurculo ſurculi decorticati ejusdẽ magnitudinis inſertio, vel à cortice ſeparatum, quam in inoculatione (ut liceat ſic loqui) gemmæ obſervandum eſt, ſi quis cupiat felicem propagationem.

Hic Naturæ Curioſorum Heſperꝰ lucidiſſimus *Diſſert. Botan. de Planta Monſtroſâ Gottorpienſi, ubi quædã de coaleſcentia ſtirpium & circulatione ſucci nutritii per easdem §. 23.* iſta largitur mihi. *Lignoſos etiam arborũ ſtipites & ramos interdum coaleſcere. Fagos inprimis & Betulas ſponte, ut quaſi complexus matrimonialis dulcedo ſic adumbretur. Quod imitati hortulani, ceraſorum aut tiliarum ſtipites ita convolvunt, ut coitum, quem vocant, viperarum, vel columnas in ſpirã contortas referant, & ruptis mutuò corticibus, creſcenteq́; ligni mole, firmiter tandẽ coaleſcant.* Et *§. 24. Nec minùs arma interdum ac tropæa inventa inter findendum ſemimiraculosè fuerunt longè ſub cortice, & circa internodia, niſi planè in aliqua medietate ligni. Quod inde accidit, quia dum recreverunt arbores & extenſæ iterum in longum latumq́; ſunt, arma iſtiusmodi, ob duritiem coëxtendi inepta, introrſum recepta cum tempore fuerunt, & cortices, vulnera deniq́;, ac internodiorum vel ligni fiſſuræ, coaluerunt.*

Verùm nondum omnes mihi tenebræ hæſitationis de tanta novi ligni ſupercreſcentis craſſitie, & latentium literarum origine diſcuſſæ ſunt, donec *Cives Hanoici duo omne dubium ſuſtulerunt.* Alter auditâ ſuper eo ligno quæſtione, quam proponebam, dixit, ſe hujus ipſius fruſti ſignati arborem matrem ante dictos octodecim vel plures annos in ſilvâ Rodebachienſi proximâ, ad ſemitas poſitã & reſciſsã, cujus truncꝰ adhuc ſuperſtes poſſet inibi monſtrari, vendidiſſe huic Patrifamiliâs, in cujꝰ domo hę ſint inventæ literæ. Addidit nihil novi hoc eſſe, & pro fide aliorũ exemplorũ miſit aliud ex craſſiſſimâ fago fiſſum fruſtũ, internè & externè, *cornu cervini figurâ* ſignatum, ex aucto ſcilicet & undiq; ſupercreſcente recente ligno conſtãs. Quod loco picturæ hîc deſcribere conabor graphicè.

Fruſtum ipſum ſpithamas quinque longum, ſeptem digitos transverſos in medio cum cortice ſuo craſſum, ſuprà & infrà aliquantò tenuius, eſt exterior & nova ligni pars per fiſſionem ſeparata ab interno ſtipite, in quo cornu cervinum inciſum fuit, cujus adhuc ſuperſtes feſtuca adhæret. Cornu autem internè cuſpidibus quinque formatum totidem palmis altum, palmo uno & ampliùs latum, ex cortice nigro quaſi aduſto & veluti cineribus, ſeu ſitu vel mucagine adſperſo, per medium rima fiſſo, diſtinguitur à reliqui ligni colore.

Quod juxta totius cornu latera cultri craſſitie extenſum intra duo albidioris coloris ligna obliteratum tandem, ubi paulò ſuprà vel infrà apices contemplabis, pro cortice potiùs æſtimandum, qualem etiam ſubtilem & quaſi degenerantem corticem medium agnoſces in noſtro ligno. Per ligni craſſitiem dextrâ ſimul & ſiniſtrâ facie ſeptem integros transverſos digitos apicum ſigna & veſtigia tortuoſâ & nodoſâ viâ penetrant usque ad exteriorem corticem, ubi diſtingvuntur aſperitate ſeu criſpaturâ quâdam, eodem ductu ut internè à reliquo læviori cortice. In dextro intus craſſitiei latere, (ſimul & internâ facie dextrorſum) hæret feſtuca tenuis rectis fibris, quæ ablata apices hactenùs tectos nunc integros, niſi quantum fiſſione ſunt reſciſſæ oſtendit. Ubi ſubtus cornu nodosque apicum deſinentes infra deletum medii tenuis corticis ſignum adſpicitur, videtur eſſe unicum lignum, & exteriori ligno ſeu côaluiſſe, ſeu excreviſſe fibris rectis & æqualibus. In ſiniſtro latere extùs in cortice ſulci aſperiorum impreſſorum apicum quinque notantur: intùs, cuſpidum inſitarum ſeu infixarum profunditas & niger color ab alio ligno diverſus, præſertim ubi lævigatæ fuerunt ſcalpro, deſcribitur.

Alter vir gravis, nec tantùm horticulturæ curioſus, ſed & naturalium aliorum ſatagens, inciſionis modum & accretionis ita factum eſſe ex crebris ejusmodi ſignis, literis, & vulneribus unà cum ruſticis ipſis aliquot tùm præſentibus, qui talia quotidiè faciunt & vident, docuit. Qvando enim ſub literis inciſione ſignatis, vel vulnere fortuitò cortex detrahitur, novus ab exudante ſuccô, feliciùs tamen unô quàm aliô tempore, inibi ſupercreſcit, reliqvus verò & vietus, ſucco novo annuas in tunicas & circulos adaucto & indurato ampliatur, donec non tantùm literas tegat, ſed & multiplicato & in craſſitiem magnam creſcente ligno defendat. Unde etiam ratio patet, quod circa ſigna & literas, ſi ſint multæ & amplæ, cortex quidem tenuis medius utrinque videatur, obliteratus tandem & evaneſcens, qvoniam non tàm facilè illic ob læ-

ſas ab aëre externo & vulneribus vicinias novus ſuccus adglutinatur, qvàm alibi, ubi nullum impedimentum fuit. Porrò ſi vulnus atque plaga magna ſit, ut ſuccus nimius defluat, & ab aëre externo lædatur, perit & emoritur arbor. Etiam ſi vulnus profundius ſit, quàm cortex & in ipſum lignum incidatur, illic nullus cortex, qvi latere poſſit, ſupercreſcit, ſed ipsô novô lignô immediatè tegitur. Utut verò ea dubitatione jam olim vir modò laudatus potuerit & voluerit me liberare, tamen opinionibus duabus præoccupatus, primò literas inciſas, in cortice ſervato manſiſſe, detracto vicino nudatâque arbore; dein circulares fibras, veluti ſpermatica arboris ſtamina, non augeri numerô, aſſequi non potui.

Confirmabat denique hanc noviſſimam demonſtrationem alius arcularius, aſſerens fieri facilè, ut arbori denudatæ vel vulneratæ ſupercreſcat veluti cicatrix aut callus, & ſuper hunc novum lignum, etiam detractô ſecundâ vice recentiori cortice, idque juglandibus eſſe familiare, ita quidem ut tertius aliquando cortex lignis intermixtus reperiatur. Addebat, emori quoque facilè arborem cortice ſic latente, fortaſſis propter aquam nigram illic ſedentem & proſtrato ſtipite profluentem. Inſuper, ut apices & literæ tectæ externè hîc notantur, ita quemvis nodum, intùs latentem, exteriùs ſignari in cortice nodoſô & tortuoſô.

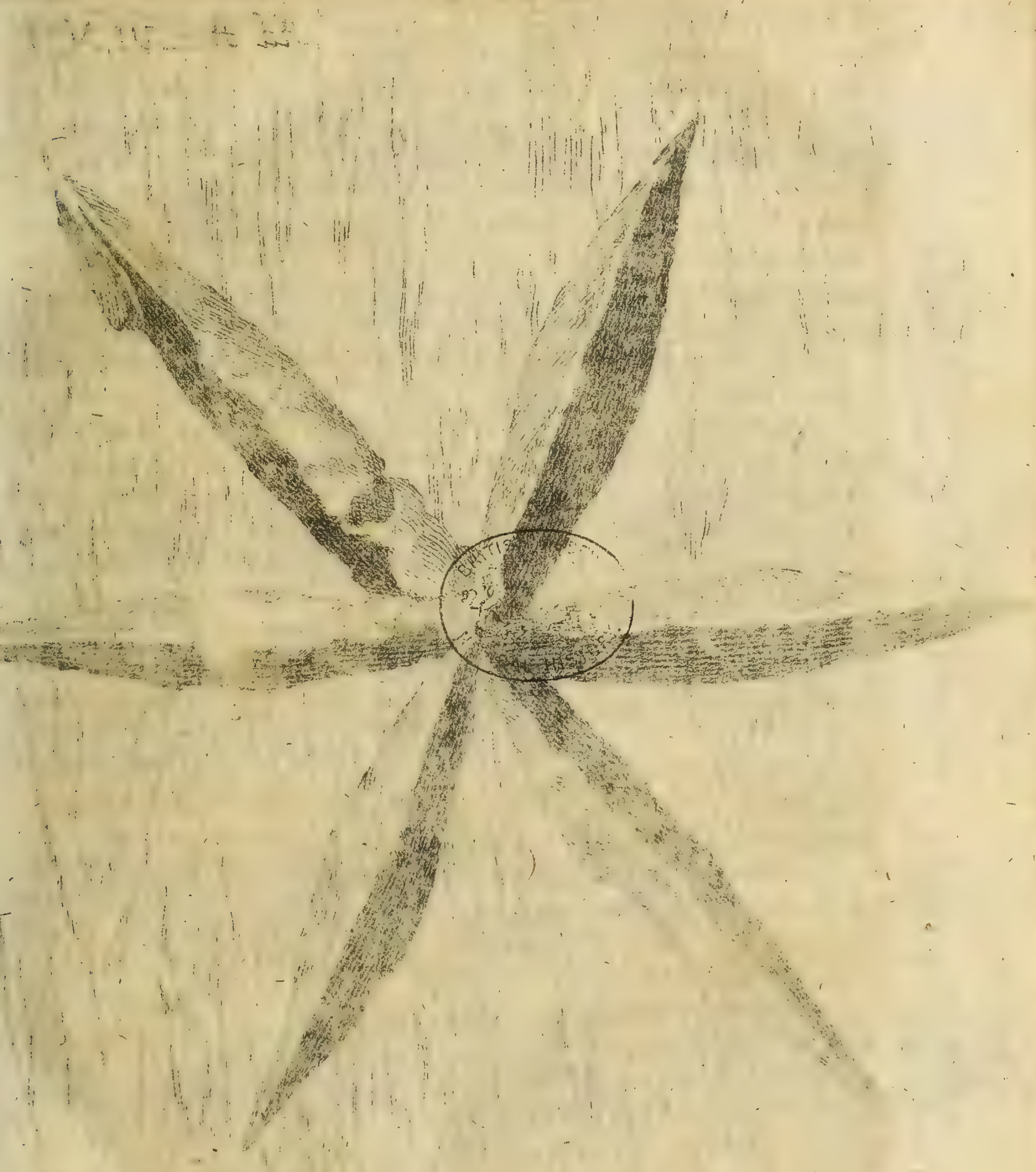
Ex novâ ergò hiſtoriâ, ſimilibus circumſtantiis, crebris inciſionum exemplis, tantâque craſſitie ligni hujus recentis cervino ſigno ſupernati concludere licebit & *conſectaria* hæc eruere:

1. Aſſerem etiam alium ſeu majorem partem ligni, cortice tandem ſuô tectam eſſe in noſtro fruſto, inprimis cum & hîc non levia tàm in externâ & abruptâ ſuperficie, quàm in craſſitiei lateribus quamvis rudia eaque tortuoſa & nodoſa literarum ſigna appareant.

2. Eôdem utrinqve modô adauctum ſupercreviſſe lignum exteriùs, ita nempe ut ſingulis annis ex ſucco adſcendente & adglutinato tunica una adcreverit in pectinem multiplicem cortice ultimùm tegenda, donec ad eam fatalis ſuæ deciſionis magnitudinem ſurrexerit: quàm ſi ex circulis, (qui in *Actorum Philoſophicorum Anglicorum 1669. n. 43. interſtitia ſunt tunicarum illarum, quibus arbores annua ſua incrementa in craſſitie recipiunt,*) æſtimes ſeptuaginta in cervino ligno: totidem annis auctam eſſe numeraveris.

3. Inciſis literis & cortice ſolo detracto ſignatis corticem induruiſſe

novum,

Ad Ann. VI. N.º 1

novum, cui antiqvus cortex ſucco qvotannis in novam tunicam & circulum adaucto & indurato, ut in reliqva circumferentia, ſic & ſupra ipſas literas extenſus accrevit & induruit: non autem literas corticeas manſiſſe exertas detractô circumcircà cortice.

4. Licere qvoq; nobis hoc facilè imitari. De quibus ſi qvis dubitet, faciat experimentum, & intra annos aliqvot ejus rei veritatem videbit ipſe vel adeat moræ impatiens ſemitás in ſilvis, & ſpectabit tàm in vulnerib' aut ſignis recenter nudatis, quàm novo poſt antiquum pullulante cortice ejus incrementa usq; ad totius plagæ obvelationem in arboribus variis diverſô colore & lævore facilè diſcernendam, & exempla plurima obvia. Verùm qvòd excurrerit hic diſcurſus de literis his faginis nimis longè, condonabit, credo, lector benevolus, ſi apud *J. G. Schottelii Grammaticam Germanicam* (Teutſcher Sprach-Kunſt vierdter Lob-Rede) *p. 100. ex Olaû Wormio & Magnô atque Saxone & Martinio* diſcat, literas has faginas, Buch-ſtaben/ tanqvam membra vocum totiusq; linguæ, priſcâ Germanorum voce Letter/ litten/ lett/ ſignificare ſeu baculum ſeu ſcipionem, qvibus innitantur libri vel incedant, Aqvilonaribus pro celebri hodiernarum chartarum genere & Epiſtolarum loco ad amicos in ipſo lignô inſculptas miſſas eſſe: adeoque non immeritò in memoriam, uſum & gloriam illarum revocari, cum & hodienum Icones multæ lignis incidantur, velut in æneis tabulis exprimendæ, & Chinenſes ſuos characteres lignis incidant, publicè edendos.

Poſt quæ omnia ſuperaddendum duxi, quòd ſuprà laudatus *Excell. Dn. D. Scheffer 13. Martii 1674.* ad me perſcripſit. *Quid agis,* inquit, *cum ligno tuo? Nec enim quippiam de mirando hoc naturæ opere Ephemerides adhuc dum continent. Apud nos præterito anno in fiſſuris lignorum binæ occurrerunt ejusmodi ſpecies, quarum altera continet ſtellam hujus figuræ,* (radiorum corticeorum ſex, veluti foliorum ſalicis, ſed tamen tribus lateribus conſtantium, ita ut media fibrâ, ſua ſeu coſta, ſeu lineâ elatiore faciat priſma triangulare, ſed utrinque in cuſpidem acuatum, & attenuatum) *in ligno quercino & habetur apud Prænobilem & Ampliſſimum hujus Reipubl. Senatorem* Dn. Ludovicum Henricum Lersnerum; *altteram exprimet in ſcriptis Excell. Collega noſter* Dn. D. Witzelius.

Jam verò in Bibliotheca publica Reipubl. Francof.

(*In literis ad Collect. Ephem: Vratislaviam d. 16. Jun. Ann. 1674.*

OBSER-

OBSERVATIO V.
D. JOELIS LANGELOTTI
DE
MENSTRUIS ULTRA CONSVETUM NATURÆ TERMINUM SALUTARITER FLUENTIBUS.

NEmo non experimentis vel leviter tinctus intelligit, quantum ad ſanitatis conferant naturam diſpoſita benè fermenta, & quantum contrà damnum adjiciant eadem malè temperata.

Matrona quædam ſterile experta conjugium dum ordinarium patiebatur menſtruorum fluxum, incolumem ducebat & ab omnibus noxis liberam vitam: ſed cum deinde fluxus illi deficiebant, uno ſemper *febrili paroxyſmô, eôque menſtruo defectum hunc luere cogebatur.* Acceſſit tandem renum quoque calculus, ad quem expugnandum cum varia adhiberentur & fortia diuretica, iisdem medicamentis rediit (quod ipſa ægrota meritò mecum mirabatur) fluxus tot annis ſuſpenſus, etſi lege ætatis ceſſandum ei erat; & ſic quoque *febris* iſta *menſtrua* in totum remiſit, illa verò deinceps quoque ſatis benè valuit. Verùm quod declinatæ ætatis ratione haud aliter fieri poterat, ſuppreſſis denuò menſtruis in novam incidit, & ſcorbuticam Cachexiam, quâ graviter afflicta, ſeniôque confecta paulò poſt periit. Unde judicare unusquisq; poteſt, quantum illud ſit beneficium, quod muliebri ſexui purgatio adfert uterina.

Quare in illud, quoque unicè, incumbere ſoleo, ut deſtitutum plerumque uteri fermentum & menſium deficientem fluorem, quamdiu natura fert, elixire meo myrrhato revocem.

OBSERVATIO VI.
D. JOELIS LANGELOTTI
DE
GRAVI VENTRICULI AFFECTU, FALSO PULMONIBUS ADSCRIPTO.

CUm ſæpiuſculè FRIDERICO Sleſvvici & Holſatiæ Duci, Domino meo Clementiſſimo, glorioſiſſimæ memoriæ, valetudinis laborumque chymicorum cauſſâ adeſſem, ſæpeque per jocum mihi Medicorum errores objiceret, hanc identidem in fidem rei exponere hiſtoriam ſolebat, nimirum Sereniſſimum Patruum ſuum JOHANNEM FRIDERICUM, Archiepiſcopum Bremenſem &c.

cum ex tuſſi continuâ & ſiccâ eâque poſt ſomnum invaleſcente, diu laboraſſet, & tandem contabeſceret, à Medicis pro phthiſico fuiſſe habitum, adeoque omnem curam in everrendis ſanandisque pulmonibus collocatam. Et hactenus quidem ea ſederat ſententia: ſed cum deinde poſt mortem in cauſam mali paulò accuratiùs inquirerent, pulmones præter omnem opinionem intemeratâ ſubſtantiâ ſalvos reperêre, aſt, quod minùs crediderant, *ventriculum tam male affectum*, ut facilè iis fidem fecerit omnem ab eo mali cauſam ſubortam fuiſſe; tantam nempe putredinem conceperat, ut etiam ad levem contrectationem in ſquamas & membranulas abiret; tantum quoq; is fœtorem exhalârat, ut chirurgo manum commodanti olfactum omnem abſtulerit, ita ut nec medicamentis, nec morâ temporis, quamdiu vixit, reſtitui in integrum potuerit. Qvi aderant ſinguli, tantum non animâ defecturi ſubducere ſe cogebantur. Et qvi non ita pridem vivere deſiit Secretarius defuncti Principis, amicus meus, illum fœtorem putidiſſimâ quavis aurâ olentiorem fuiſſe non ſemel mihi affirmavit.

OBSERVATIO VII.

D. JOELIS LANGELOTTI
DE
MIRABILI CALCULI VESICÆ CURA.

CAlculum veſicæ pergrandem, & duos lotones cum dimidio aliquotque granis æqvantem pondere, attulit mihi fœmina quinquagenaria Eckelfurdana, quem cum raræ commendent circumſtantiæ, æqvum ratus, ut illas quoque curioſo veſtro adſpectui exhibeam. Miſera illa conſilium rogitans, quâ nimirum ratione vitam tot jam moleſtiis fractam paulò liberiorem ab iis agere poſſet, conqueſta mihi eſt, ſe totos annos duos immanes circa epigaſtrium dolores ſenſiſſe, nec tamen vel propriô aut aliorum inſtinctu cognoviſſe, quid ibi malè lateret, ſed inprimis propter anguſtiam rei familiaris, medicorum operâ uti non potuiſſe. Tandem cum impendente vere melius haberet & cœli temperatior aura ſpiraret, ſvaſêre vicinæ fœminæ, ut animi relaxandi cauſâ unà ad navem onerariam noviter conſtructam pertenderet, in quod facilè conſentiens, quantum vires permittebant, comitatum ſecuta & ad

oram navis perveniens cum illam ſublatô pede transcendere vellet, divaricatis cruribus medio epigaſtrio in rude lignum impingit, inſidens ei inſtar eorum, qui equo vehuntur, quô caſu ferè exanimata & à vicinis domum deducta, tantis cum doloribus circa inferiorem ventrem conflictari cœpit, ut omnes eam ſtatim emorituram crederent: Sed ipſa illa jam ultimis confecta laboribus naturæ tamen victricis beneficio adjuta, corpus aliquod ſolidum cum tanto fragore & tonitru, ac ſi lapidem fulminarem nubila emitterent, naturalibus eſt ejaculata. Quô ſonitu perculſæ aſſidentes mulierculæ, propiùs ſe lecto admovent, & quid ægræ accidiſſet, quærunt, quæ ut de dolore dextri femoris querebatur, lodice & ſtragulis retractis, quò ſuppetias ferre laboranti poſſent, reperiunt ibi calculum ingentem in pedem exploſum formâ ferè eâ, quæ hic exhibetur.

OBSERVATIO VIII.

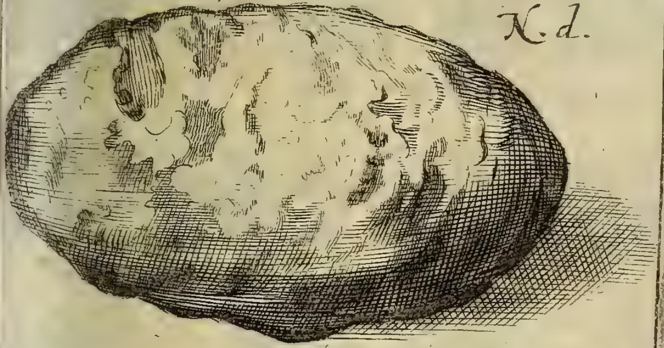
D. JOELIS LANGELOTTI

DE

SINGULARI SOLIS CUM CEPHALALGIA CONSENSU.

EX aſtris ſolem præcipuè & lunam conſpirare cum corpore noſtro cumque humorum fluxu, vetus eſt & vera ſententia. Sed eundem illum conſenſum propter irregulares athmoſphæræ motus & tempeſtatum mutationes ſæpiſſimè variari, unumque præ alio magis affici, id ſanè oppidò manifeſtum, referreque nunc libet, quid circa hunc ſolis ſive effectum ſive conſenſum in duobus præcipuè ægris obſervare licuerit, Nobili nempe virgine Gallâ, & archimagiro Sereniſſ. Principis noſtri. Utriq; ſole oriente intra ipſum ferè temporis momentum dolor capitis ſuccedebat, & cum ſolis ad meridianum adſcenſu augebatur, donec in ſummo cœli vertice conſiſtens doloris quoque ea eſſet acerbitas, illa exaltatio, ut archimagirus ferè ad deſperationem adigeretur. Sed ſole à meridiano ſenſim declinante doloris remiſſio fiebat, nec tamen antè ceſſabat, qvàm ſol horizonte elapſus in noctem vergeret. Duravit hic affectus per dies aliqvot, donec ventoſæ cum profunda ſcarificatione univerſalibus præmiſſis virgini applicatæ levamentum doloris præſtarent. In archimagiro obſtina-

AD OBS. A° VI
N. d.

oram navis perveniens cum illam ſublatô pede transcendere vellet, divaricatis cruribus medio epigaſtrio in rude lignum impingit, inſidens ei inſtar eorum, qui equo vehuntur, quô caſu ferè exanimata & à vicinis domum deducta, tantis cum doloribus circa inferiorem ventrem conf

crederent: Sed ipſa i

men victricis benefic

fragore & tonitru,

naturalibus eſt ejac

culæ, propiùs ſe lect

quæ ut de dolore dext

ctis, quò ſuppetias

ingentem in pedem

O

D. JO

SINGULAR

EX aſtris ſolem [...] noſtro cumque humorum fluxu, vetus eſt & vera ſententia. Sed eundem illum conſenſum propter irregulares athmoſphæræ motus & tempeſtatum mutationes ſæpiſſimè variari, unumque præ alio magis affici, id ſanè oppidò manifeſtum, referreque nunc libet, quid circa hunc ſolis ſive effectum ſive conſenſum in duobus præcipuè ægris obſervare licuerit, Nobili nempe virgine Gallâ, & archimagiro Sereniſſ. Principis noſtri. Utriq; ſole oriente intra ipſum ferè temporis momentum dolor capitis ſuccedebat, & cum ſolis ad meridianum adſcenſu augebatur, donec in ſummo cœli vertice conſiſtens doloris quoque ea eſſet acerbitas, illa exaltatio, ut archimagirus ferè ad deſperationem adigeretur. Sed ſole à meridiano ſenſim declinante doloris remiſſio fiebat, nec tamen antè ceſſabat, qvàm ſol horizonte elapſus in noctem vergeret. Duravit hic affectus per dies aliqvot, donec ventoſæ cum profunda ſcarificatione univerſalibus præmiſſis virgini applicatæ levamentum doloris præſtarent. In archimagiro obſtina-

ſtinatior fuit affectus ſolæque ſanguiſugæ ab immani iſto dolore hominem liberârunt.

OBSERVATIO IX.
D. JOELIS LANGELOTTI
DE
MAGNO HIRUDINUM USU IN CEPHALALGIA.

Hirudinum uſum, hiſce in oris minimè frequentem, adeò ſalutarem reperi, ut ſæviſſimas quasque cephalalgias non aliô remedio promtius curaverim. Ex multis, quas novi, hiſtoriis unam deligam, eamque accuratius obſervatam. Anicula integrô ferè menſe dies noctesque graviſſima conflictabatur cephalalgiâ: dumque omnia adhiberentur remedia, adeò & ſpe & ſucceſſu ſum fruſtratus, ut tandem ad infrequentem, ſed perſpectum mihi hirudinum uſum, confugere neceſſe habuerim: qvibus ipſis tantum ægræ ſolatii, mihique voluptatis acceſſit, ut ſemel iterumque indomitam cæteroquin cephalalgiam ſanguiſugarum applicatione ſanaverim: & in remedii quidem uſu hoc ſe expertam jactabat anicula, quod quamdiu ſangvis traheretur, ab hirudinibus floridus, nullam ſenſerit morbi remiſſionem, ſed cum continuatô tractu ſanginem emungerent nigricantem viſcoſum, à doloribus, ceu faſcino quôdam, liberata fuerit. Quid ergò hic decernendum? anne hærebat in ſinubus cerebri ſanguis craſſus & lentus, qui intus conceptô fervore orgaſmū & tandem diſtenſione membranarum contumaciſſimum dolorem intulit? ſed nolo me immiſcere cauſis exaggerandis, quas veſtræ criſi reſervâſſe ſatius eſt.

Eundem illum hirudinum uſum mihi quoque confirmavit illuſtris Heros, D. Iohann von der Wyck/ Sereniſſimi Principis noſtri generalis militiæ Præfectus, qui cum aliquando Holmiæ Suecorum dies noctesque ſæviſſima excruciaretur cephalalgiâ, adeò, ut, quæ vis eſſe dolorum ſolet, mentis quoque alienationem pateretur, fruſtrà adnitentibus archiatris, ut Regi ſuo fidiſſimum miniſtrum præſenti periculo eriperent. Tandem verò inter dolorum concertationes ipſi, de ſalute ſuâ ſollicito, incidit remedium nimirum compertus ille hirudinum uſus; itaque ultro applicationem illarum ad arterias temporales vehementius efflagitat, nec mora, applicatis illis ſanguinemque trahentibus melancholicum, dolor

omnis eſt conſopitus & ſuaviſſimi ſomni ſucceſſu tot dierum vigiliæ penſatæ. Sed novô quôdam exemplô idem ille heros hirudinum ſingularem effectum in contumaciſſimo linguæ tumore eſt expertus: induruerat lingua ad partem ſui dimidiam, idque ex bilis atræ defluxione, ita ut aridi inſtar ligni immobilis in ore hæreret vixque ulli uſui ſufficeret. Huic malo profligando tribus inſudatum ſeptimanis venæ ſectio cum in brachio tùm ſub linguâ incaſſum inſtituta; itaque præſtantiſſima remedia infeliciter uſurpata; verum ſolis hirudinibus, quas Medici diſſuaſerant, linguæ admotis humor ille craſſus viſcoſusque fuit eductus & æger opportunè liberatus.

OBSERVATIO X.

D JOELIS LANGELOTTI

DE

SUDORE ATRO ET SANGUINEO.

SUdorem atrum rariſſimum deprehendi evolventi obſervationes quascunque facilè patet. Certè *Marcellus Donatus*, ille, qui magno ſtudio mirabiles nobis collegit hiſtorias *lib.* 1. *Hiſtor. c.* 2. nec à ſe unquam, nec ab aliis obſervatum eſſe meminit ſudorem nigrum, quare experientiæ defectum ratione oſtenſurus notat nigrum, & craſſum ſeu melancholicum illum ſuccum usque adeò extenuari non poſſe, ut per ſecretoria iſta, ſeu tenuia ſeri cribella excernatur. Refragatur tamen huic ſententiæ *Jul. Cæſ. Baricellus l.* 2. *c.* 11. de hydronoſa natura poſſibilemque eâ ratione ſtatuit, ſi craſſus iſte ſuccus ab alio ſeroſo fluido diluatur. Atque hanc experientia firmat. Talem enim atri coloris *Hodgeſius* in eleganti ſuo de *nupera Peſte Londinenſi* obſervatum adſerit, ejusque multò luculentius exemplum præbet magnô ſuô meritô celebratiſſimus chymiater & Polyhiſtor *Olaus Borrichius* in editis non ita pridem Hafnienſium actis de fœmina quâdam primariâ ad plures dies atramentum exudante, de cujus cauſa more ſuo ſatis ingenioſè diſſerentem placet heîc audire: *Mihi* (inquit) *in raro hoc phænomeno, ſalvis aliorum ſententiis, non abſonum videtur, dilutiorem ſanguinis partem à nimio acido, quod in corpore tabido deeſſe utique non potuit, in nigrorem verſam inter ſudandum evaporaſſe.* Adjiciam ego nunc ſimillimum huic exemplum, quod

modò

modò laudatus Illuſtris Dominus von der Wyck de ſemetipſô mihi ſuggeſſit. Curaturus nempe Stralſundæ, quam ex incommodis caſtrenſibus paralyſin ſcorbuticam ſibi contraxerat auri diaphoretici ℈j. aſſumpſit, cumque in laconico ſuo, quod commodiſſimum invenit, ſe ad ſudandum compoſuiſſet, adeò ſtatim in ſudores defluxit, ut, quæ curioſitas eſt Viri Illuſtris, lintea & induſium tribus ſudati humoris libris aucta notaverit; color autem laticis adeò niger, ut atramentum referret ſcriptorium & omnino acidam quandam auram ſpiraret. Teſtem oculatum penes ſe habuit Præcellentiſſ. D. Chriſtoph. Schmidt, Archiatrum Megapolitanum & chirurgum ordinarium M. Ioh. Anderſen. Poſterâ die repetiit uſum ☉ri diaphoretici, ſed ſudor ſubſecutus eſt flavus, & ſic convaluit. Aliàs ſudorem ſanguineum hic loci me obſervaſſe memini in filia rhedarii Ducalis, ſcorbuto laborante, qvæ paulò poſt vivere deſiit.

OBSERVATIO XI.
D. JOELIS LANGELOTTI
DE
EPILEPSIA TRANSPLANTATA IN CANICULAM.

QUod de cane habet *Robertus Flud*, eum in ſe podagram Domini & afflictionum periodos & morbi formam accepiſſe, huic ego ſimilem obſervavi hiſtoriam de transplantatâ caniculæ beneficio epilepſiâ. Ancilla gynæcii Huſumenſis ante annos aliquot ſubitò in epilepſiam inciderat tantâ cum membrorum convulſione & exagitatione, ut adſtantes quosque commiſeratione afficeret, nihilque ipſâ certius morte expectaretur, nam & probatiſſima quæq; remedia fruſtrà adhibebantur: Adſueverat eodem in grabato canicula dormire ex illarum genere, quæ planè depiles ſunt, atque ſic plumarum valde amantes; hæc itaq; paroxyſmis ingraveſcentibus nihil magis quàm ſui & caloris ſecura lectum quærit & ſe laborantis corpori applicat. Verùm illa, cum aliquandiu in lecto eſſet commorata; ingenti ululatu noxam invaſiſſe corpus videbatur queri, ad quem ſonum converſi adſtantes productum canem eosdem illos epilepſiæ motus, easdem contractiones repræſentare cum ſtupore vident, & quò magis animal hoc convulſionibus percellitur, hoc minùs affectam ancillam jamque ad ſe redeuntem gratulabundi notant. Continuarunt eæ, usque dum animam ca-

nis efflaret. Ancilla verò inſperatô hoc beneficiô liberata nunquam ab iſto malo impoſterum tentata fuit, nec quoq; puerpera, quando nimirum arcana fermentorum ſemina erumpere ſolent, quidquam mali ſenſit, vel in liberos transfuſum, id quod non ita pridem maritus mihi retulit.

OBSERVATIO XII.

D. JOELIS LANGELOTTI

DE

COPIOSISSIMO LIQUORIS LIMPIDI EX AURE SINISTRA PROFLUXU.

CErtus Princeps ſanguinei temperamenti vertentis ſeculi Anno 1662. 12. Octobr. Romæ è cochlidiô 14. pedes longô prolapſus, capitis latere ſiniſtro in inferiores gradus tam validè impingitur, ut ſemianimis absque ſenſu, motu & loquela ad integrum ferè diem jaceret, vena demum aperta tantillum ad ſe revocavit collapſum Principem. Verùm ingens capitis dolor obortus & continuo infeſtus tenore tam malè illum habuit, ut dies noctesq; ſine ſomno transigeret, nihil proficiente, quicquid Medicus primò vocatus ad mali emendationem tentarat. Ergò in tanto Illuſtriſſimæ Perſonæ periculo vocati ſunt Medici famoſiores ſeptem, & ipſe inter eos cubicularius Pontificis ſummi Medicus, qui collato invicem conſilio, utendum eſſe trepano unanimes clamant. Fit ſine mora apparatus, trepanum jamjam capiti applicandum erat, cùm Præfectus, qui Principi aderat comes, ex ſiniſtra aure notat ſtillantem quendam ſeroſum laticem: ad quod ſpectaculum Medici invitati & ipſe chirurgus ab opere deſiſtunt, naturæque luſum mirantur. Interim durat exſtillatio liquoris & tamdiu continuatur, donec octo libras impleret. Ajebatque Illuſtris Dominus Præfectus, qui mihi hunc caſum retulit, duas ad minimum libras primò cum inciperet, linteis exceptas fuiſſe: curioſitate ergò adductus ſingulos Medicorum rogabat, unde tanta liquoris copia emanaſſet, ſed preſſit quisque vocem, nec unus eorum auſus fuit indicium pronunciare. Meritò ergò caſum hunc dignum judicavi, quem præcellentiſſimis Curioſis Germaniæ ſiſterem, ut ii, cum Itali noluerint, pro eâ quâ pollent penetrandi acie luſtrandum eum ſuſcipiant, & quos hic natura illa ἀπαίδευτος καὶ ἀμαθὴς aditus ſibi invenerit, liquidò aperiant.

OBSER-

OBSERVATIO XIII.

D. JOELIS LANGELOTTI

DE

FOETU MORTUO FELICITER EDUCTO.

FOEmina quædam honeſta 35. annos nata, jam trium liberorum mater, quartum uterô concepit & ad quintum geſtationis menſem benè ſe habuit, quando more apud nos recepto ad vicinam mulierem mortuam capulo inferendam invitata acceſſit, & ad horribilem cadaveris vultum adeò exterrita fuit, ut illicò magnum ſenſerit corpore horrorem; ex quo inclinans ad deteriorem ſtatum, nec tamen vel cum febri, aut aliis gravibus ſymptomatis conflictata, quæ fœtum mortuum comitari ſolent, firmiter credidit, quem perceperit ante horrorem imaginarium fuiſſe, & nauſeam corporiſque gravitatem à ſolo menſium defectu orta eſſe. Itaque cùm menſes ferè duodecim eſſent elapſi, petiit à me medicamentum emmenagogum, quod ultrò, cum me adſtipulantem haberet, obtinuit. Erant verò familiares mihi *pilulæ de ſagapeno ſale ♂tis duplicato & ſale ſuccini* permiſtæ, quô remedio nihil unquã potentius ad reſerandas uteri obſtru[illegible]nes comperi. Iſtis aſſumtis cum *εὐφορίᾳ* eſt purgata, ſed circa q[illegible] pomeridianã ęgrotare cœpit, idq; graviſſimè & cũ animi deliquio. Miſi absq; mora *aquam* meam *meliſſæ compoſ*: cum *ſpir. cornu cervi ſuccinato*, ex cujus uſu conſecuti ſunt uteri motus, verique parturientium niſus. Sollicitata obſtetrix officium fecit & paulò poſt fœtum eduxit, omnibus quidem numeris abſolutum & maſculum, ſed *exuccum & carnis inſtar fumatæ duratum*. Mirum ſanè id mihi notatuque dignum viſum, cum fœminam ſemper ad humidum temperamentum, cachexiamque ſcorbuticam propendere judicarem. Deinde cùm nullæ adhuc apparerent lochia, ſed tamen vires ſe recipere putaret, poſt menſem à partu conſiliô meô pilularum uſum repetiit, idque cum longè optatiſſimo effectu, ſtatim enim menſes ſunt ſecuti. Firmata deinceps valetudine bis etiam utero geſſit & feliciter peperit.

OBSER-

OBSERVATIO XIV.
D JOELIS LANGELOTTI
DE
MIRANDO ANTIPATHIÆ EXEMPLO.

MIratus ſæpè ſum latentes quorundam individuorum proprietates, inprimis quod nonnulli à certo cibi genere abhorreant, quô aliàs plerique & pro neceſſitate & animi voluptate vehementer capiuntur. Vidi illuſtres perſonas cum nihil non generoſiſſimi potus ſuppeteret, ſolam aquam in deliciis habuiſſe. Nota eſt mihi fœmina, eaque opulenta, quæ vinum, cereviſiam, omniaque delicatiora averſata præter lac vaccinum pro potu nihil appetebat. Novi virum quendã nobilem ſubalbido illo craſſoque aurantiorum & limoniorum cortice delectatum eſſe, flavô acidôque, ſociis conceſſo. Caſtanearum adſtringentem facultatem nemo non experitur, attamen notavi, alvum quibusdam inde motã fuiſſe. Vivit etiamnum in aula N. N. Nobiliſſima Domina 73. jam annos nata, quæ cum ſæpiuſculè in animi incidat deliquium, nullô aliô refici cupit, quam *aquâ merâ*, cætera omnia ceu damnoſa reſpuens. Sed quid diutius hiſce immoror, cum apud alios copia ejusmodi exemplorum reperiatur, ſed unum duntaxat addam, quod nunquam ſatis mirari potui, fuiſſe virum, qui ab omni ſexu fœmineo abhorruerit, adeò ut ne adſpectum ejus ſine inſigni animi corporisque commotione ferre potuerit. Viſum ſibi talem eſſe, Chiliarcha Beckmannus, comes mihi quondam in itinere Anglicano gratiſſimus, teſtabatur. Is invitatus à Præfecto militari fortalitii N. N. & filiabus ejus formæ morumque elegantiâ eximiis aſſidere juſſus, cum humaniſſimum ſe præberet, nulloq; non facetiarum genere cum iis certaret, converſus ad hunc Beckmannũ præfectus; quid, inquit, cum video te adeò virginum delectari conſvetudine; quid ſi tibi hominem oſtendam non plebejum, ſed nobiliſſimâ ſatum gente, eumque ſtrenuum militem, qui ne adſpectum ferre mulierum poteſt. Ergo capitaneum illum vocari juſſerat mandata daturus. Acceſſit, & in conclave admiſſus ad adſpectum formoſiſſimarum virginum adeò commoveri viſus eſt, ut ſtatim exalbeſceret, fronteque ſudorum rivi deſcenderent, jamque animo defecturus erat, niſi miſſionem dediſſet præfectus. Hoc tum temporis recentiſſimè ſibi viſum ceu incredibile & raris dignum

gnum annalibus mihi retulit Beckmannus, vir antiquâ virtute & fide, ſed planè diverſus à ſuprà dicto Nobili, ſexûs nempe fœminei perpetuus cultor.

[*In literis ad Collect. Ephemerid. 26. Jun. Ann. 1674.*]

OBSERVATIO XV.

D. EHRENFRIDI HAGENDORNI

DE

TREMORE LINGVÆ POST TERTIANAM ADMIRANDO.

EX malè curatis febribus varia ſubnaſci conſectaria, ipſâ febre longè pejora, paſſim ex praxi conſtat. Memini, me aliquoties poſt *Tertianam* peſſimè & per modum empiriæ tractatam, *fluxum aurium purulentum, alibi verò ipſiſſimam obſervaſſe ſurditatem.* Quid? quod ante triennium in puella quadam ruſticâ *Anaſarcam* viderim ſubſecutam; ubi hoc memorabile ſeſe mihi tunc obtulit; quòd exhibitis contra Anaſarcam præſidiis, unde etiam evanuit, mox febris ſolitô redierit paroxyſmo: curatâ verò per antifebrilia febre, Anaſarca poſtliminiò ægram fatigârit. Inter ſingularia, puto, referri jure poterit ille *tremor lingvæ cum ſpaſmo faciei conjunctus*, quem die 1. Maji 1674. in puerulo quodam ruſtico, annum cum dimidio tunc agente, obſervare licuit. Hic per aliquod tempus febrili quodam conflictatur paroxyſmo, tertianam mentiente. Parentes, ut id hominum genus aſſolet, ad neſcio quæ externa mox acceſſum faciunt. Ceſſavit quidem inde paroxyſmus, ſed in ejus locum ſuccedit tremor modò dictus linguæ, puerulo antehac inſolitus. Adfertur itaque ad me alioquin optimè ſanus, panemque ſimilagineum me præſente comedens. Intueor eundem curioſè, animadvertique *velociſſimum adeò frequentiſſimumq́; linguæ motum; ut viperam linguâ velociter vibrantem eum imitari dixiſſes.* Palpitante ſic lingvâ & muſculi ſubſultârunt faciei. Quæſivi in cauſam, an inter externa ☿ialibus fuiſſent uſi, an frigidam fronti in paroxyſmo, ut ſolent, applicuiſſent? ſed nullam dare potuerunt. Hinc nervina mox in uſum traxi, juſſique, ut de pulviſculo, quem ex C. C. antepileptico cum ſpecifico cephalico concinnavi, manè & veſperi, qvantum cuſpide cultri capi poteſt, ex rob ſambuci exhiberent; linguæ verò muſculisque faciei freqventer illinerent aqv. apoplecticam

meam cum ſpir. ✳. ſuccinato juſtâ proportione remiſtam. Ita ex his unicè integreque convaluit puerulus.

OBSERVATIO XVI.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNI
DE
BALSAMO TERRÆ CATECHU VULNERARIO.

PRæter alia complura, quæ circa hocce ſubjectum hactenùs feci experimenta, etiam hoc mihi ſeſe obtulit. Scilicet aliud quaſi agens affudi *Terræ Catechu* pulveriſatæ lixivium ⊖lis ♀ri proportione circiter quadruplâ. Vidi in momento veluti lixivium hocce purpureô tingi colore, atque in ſe Terram Catechu quaſi abſorbere, ut nihil ſedimenti in vitro, ceu aliàs in ejusdem tincturis fit, vidiſſes. Miratus ego tàm ſubitaneam Catechu metamorphoſin, guſtavi liquorem, qui præter lixivii ſaporem dulcore quôdam remiſtus erat. Adſervavi eundem per aliquot dies in loco temperatiore, & totus in gelatinam abiit rubicundiſſimam, butyri inſtar tractabilem.

Diutiùs verò adſervando animadverti denique evaporatâ humiditate ejus ſuâ ſponte concreviſſe in florem plumâ leviorem, cum intermiſtis quibusdam particulis ſalinis, à ⊖ ♀ri. Liqvor hic egregium præſtabit uſum in ulceribus antiquis abſtergendis & ad cicatriſationem perducendis. Sed de hoc aliisque ex Catechu mihi natis experimentis, *propediem*, ſi DEUS permiſerit, hominesque faverint, *peculiari opellâ dabo plura.*

[*In literis ad Collectores Ephemerid. d. 18. Jul. Ann. 1674.*]

OBSERVATIO XVII.
D. JOHANNIS SIGISMUNDI ELSHOLTII
DE
EQVISETO SUBTERRANEO.

QVi de natura plantarum univerſali accuratiùs ſcripſerunt, inter cæteras diviſiones hanc urgere ſolent, quæ ſtirpem omnem in radicem partitur, & ſuperficiem. Per *ſuperficiem* autem intelligunt, quicquid ſupra ſolum eminet: caulis nimirum

mirum, folia, flores: quâ de re conferri inprimis meretur *Job. Coſtæus Laudenſis lib. de Univerſ. ſtirp. natur.* Et ſanè conſtitit hactenus iſti diſtinctioni ſuus honos, conſtitiſſetque porrò etiam, nî novarum rerum adeò ferax ſeculum noſtrum *ſubterraneas prodere plantas*, inſuper inciperet. Earum quippe radix non tantùm, ſed unà etiam caulis, & folia intùs latere, ac per tellurem cuniculis actis ſerpere deprehenduntur. In capulo talem obſervaverat nuper Excell. *Eraſmus Bartholinus*, ſtudiorum olim in Italia ſocius, atque jam tùm ſingulari eruditione clarus. Et quamvis ad certam ipſe ſpeciem non retulerit novam illam ſtirpem, veluti ex Tom. II. *Ephemerid. Germ. Obſ.* 170. patet; neque ex icone ibidem addita facilè quis divinaverit: conjecturas tamen de origine ſuas ſat ingenioſè proponit, habitô reſpectu ſive ad ſubſterni cadaveribus ſolitos lupuli ſalictarii flores, ſive ad aſſeres capuli ipſos; cumprimis quod hujusmodi ramulos aut ſarmenta circa conditoria, crebrò ſe inveniſſe, veſpillo præſens teſtabatur.

At verò, naſci plantas ſubterraneas etiam in *libera terra*, & quæ conditoria nulla continet, certum eſt. Prænob. atque Exper. Dn. D. *Chriſtianus Menzelius*, Conſiliarius & Archiater Electoralis atque Collega noſter honoratiſſimus, *Hippurin ſubterraneam* in agro Berolinenſi haut procul ab urbe reperit, cui caules erant aliquot ſpithamas longi per tellurem reptantes, qui ipſi tamen cacumina in ſuperficie brevia ſaltem hinc inde oſtentabant: radicibus profundè adeò deſcendentibus, ut finem attingere non liceret. Aſſerit autem ſimul, fuiſſe *Equiſetum arvenſe longioribus ſetis*, quod *Caſpar. Bauhinus in Pinace* IX. loco recenſuit.

Sed præterea idem prorſus equiſetum, affirmat, ſibi occurriſſe ſub terra, dum fornicem ſepulchralem pro ſe & familia ſua hic in cœmeterio templi, quod à SS. Trinitate nomen olim accepit, conſtrui ante annos aliquot curaret. Radices id, prioris inſtar, altiſſimè egerat, ramis paſſim per humum ſubrepentibus ad binos usque cubitos, priusquam cymæ alicubi emergerent. Quemadmodum igitur dantur Nymphæa, Sagitta, Potamogeton, Ranunculi atque id genus aliæ ſtirpes *aquaticæ*, qvarum pars ſaltem major radices fundo infixas obtinet, extremis per aquæ ſuperficiem natantibus foliis: ita dari etiam plantas *ſubterreſtres*, & ſuperficietenus

tenus ſolummodò minimâ ſui parte eminentes, haut eſt abſurdum. Ne quid de metallorum, mineralium, gemmarum, lapidum & lapideſcentium, imò lignorum, oſſium, cornuum, concharum, foſſiliumque aliorum in terræ gremio multiplici adeò proventu, hôc locô dicamus: cum ea ſola animo perpenſa, de ſtirpium quoque intra terram ortu admirationem facilè tollant omnem.

Dum hæc commentamur, in mentem veniunt Autores nuperi, qvi de rebus ſubterraneis ſcripſerunt: Speciatim inclytæ famæ *Athanaſius Kircherus* opere incomparabili, quod *mundum ſubterraneum* nuncupavit, itemque *Johan. Joachimus Becherus in Phyſica* ſua cognomine: at evolventi illos, non ſunt viſi de equiſeto jam deſcripto, nec de hujus generis ſtirpibus aliis quicquam adnotâſſe.

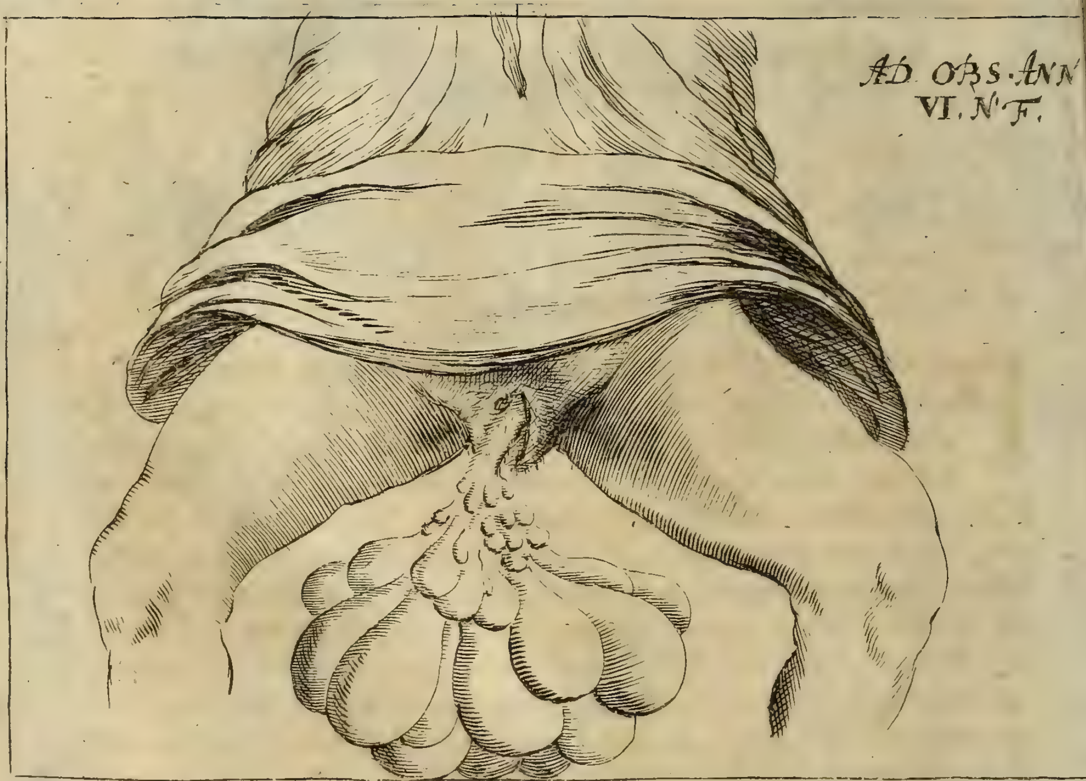
OBSERVATIO XVIII.

D. JOHANNIS SIGISMUNDI ELSHOLTII
DE
SALE EX AERE, ET SULPHURE EX SOLE COLLIGENDO.

ABſtracto vitrioli ſpiritu, quæ reſtat materia, vulgò *colchotar*, ſive caput mortuum nominatur, & aëri libero expoſita, ſalem vi quaſi magneticâ (quem *Magnetiſmum* hodiè nonnulli vocant) attrahit pro novo & adhuc præſtantiore ſtillando ſpiritu: quæ methodus jam ſic ſatis innotuit. Idem perfici poteſt *calcinatis ſilicibus*, qui noctu per æſtivos menſes ſub tecto expoſiti, ſalinô liquore humectantur: Continet enim athmoſphæra ſive circulus aëris circa terræ globum motu perpetuô delatus, exhalationes varias quà terrâ, quà mari aſcendentes: inter quas tamen *nitroſas* ob copiam prævalere vero ſimile eſt, utut vitriolaceæ, ſalarmoniacæ, ſulphureæ & congeneres non ſint excludendæ.

At verò, ex ipſius *ſolis* radiis, *ſulphur* legere, id demum myſterium eſt prioribus ſeculis, excepto fortè ignem cœlitùs rapiente Prometheo, ignotum. Vaſorum vitreorum peculiari quôdam modô factorum & artificioſè diſpoſitorum ope, collectos ſolis

ſolis radios in *pulverem fuſci coloris*, aut purpurei in rubrum vergentis, præcipitatos fuiſſe, teſtatur *Kenelmus Digbæus Demonſtr. immortal. anim. rational. Cap. VII.* hoc inſuper ſubjiciendo, quod iſtac operatione per calidiorem anni tempeſtatem aliquibus diebus duæ ferè unciæ illius pulveris purpurei colligi potuerint. *Subjicimus nos*: Quod ſi duo hæc principia [ſal nimirùm aëreus, quô de ſub initium, & ſulphur hoc ſolare] ſecundùm artem conjungerentur, niſi *Lapis* ille *Magnus* atq; adeò expetitus felici hoc connubio naſcatur, egregiam tamen quandam Panaceam inde proventuram valdè eſt probabile. Lectu certè oppido jucunda circa hoc argumentum complectitur *Auctoris incerti* libellus recentiſſimus, qui nuncupatur Aurum Auræ *vi Magnetiſmi univerſalis attractum.* Magnetiſmum autem ſuum artifex ille non per vaſa vitrea Digbæi, ſed ope *nitri fixi* conficit, utiturque iſtac Magnetiſm

AD. OBS. ANN
VI. N' F.

ſolis radios in *pulverem fuſci coloris*, aut purpurei in rubrum vergentis, præcipitatos fuiſſe, teſtatur *Kenelmus Digbæus Demonſtr. immortal. anim. rational. Cap. VII.* hoc inſuper ſubjiciendo, quod iſtac operatione per calidiorem anni tempeſtatem aliquibus diebus duæ ferè unciæ illius pulveris purpurei colligi potuerint. *Subjicimus nos*: Quod ſi duo hæc principia [ſal nimirùm aëreus, quô de ſub initium, & ſulphur hoc ſolare] ſecundum artem conjungerentur, niſi *Lapis* ille *Magnus* atq; adeò expetitus felici hoc connubio naſcatur, egregiam tamen quandam Panaceam inde proventuram valdè eſt probabile. Lectu certè oppido jucunda circa hoc argumentum complectitur *Auctoris incerti* libellus recentiſſimus, qui nuncupatur Aurum Auræ *vi Magnetiſmi univerſalis attractum*. Magnetiſmum autem ſuum artifex ille non per vaſa vitrea Digbæi, ſed ope *nitri fixi* conficit, utiturque iſtoc Magnetiſmo promiſcuè tàm ad attrahendum ſalem aëris, quàm ſolis ſulphur. Utrumque enim æquè benè præſtare, proteſtatur.

[*In literis ad Coll. Ephem. d. 21. Aug. Ann. 1674. Berolino Vratislaviam.*]

OBSERVATIO XIX.

D. GODOFREDI SCHUBARTI, DE *NATTA*.

PRæterito die 13. Septembr. ♃. hora 9. matutina, præmiſſis univerſalibus, fœminæ 27. annorum cum marito ſeptuagenario, ad 6. annum in ſterili matrimonio viventi, aſſiſtente chirurgo ſolertiſſimo, delineatam hanc Nattam ab uteri ſiniſtro labio, pediculo lato pendentem, exſcidi, quâ peractâ ſectione pependit ℥xivß pond. civ. Caro præciſa erat alba, pinguis, ſpongiosa, ſero citrino repleta, à quo fortè enata, accreta & hactenus ſuſtentata, nam in diſſectione, præter venulas dictâ lymphâ plenas, nec venula, nec arteriola, & hinc ne guttula ſanguinis apparuit. Serum autem quoque nutrire, admotum igni concreſcere, agglutinari, membraneumque fieri, ſat notum, unde non impoſſibile ex ſero ſuperabundanti ejusmodi tumores produci. Sedulò inquiſivi in arteriam illam à *Clariſſ. Hornio in Microtechn. §. 33. p. 90.* tumoris nutriculam, ac in fundo ſitam, ſed fruſtrà. An etiam ner-

vis, præter vaſa lymphatica, ad mentem *Warthonii adenograph. c. 37. p. 245.* aliquid concedendum, hæreo, nam ſubinde acutiſſimum dolorem afflicti patiuntur, ut & hæc noſtra fœmina atteſtatur, cui præterea dicta Natta ſingulis menſibus inſtante menſtruo fluxu cum dolore intumuit, fluentibus verò modicè menſibus detumuit. Intumuit autem cum dolore ob copiam & affluxum ſeri & diſtenſionem tuberum appictorum, quâ de causâ tunc temporis ſe vix loco movere, ſcalas verò aſcendere nullo modo potuit.

[*In literis ad Collect. Ephemerid. Bregâ Vratislaviam.*]

OBSERVATIO XX.

D. JOELIS LANGELOTTI,

RARÆ CIRCA SUFFOCATIONEM SUBMERSORUM HISTORIÆ.

TRonninghol miæ Suecorum, ubi ſplendidiſſimum vereque regium Reginæ eſt palatium, vidi ſenem hortulanum 65. annorum, valentem adhuc ſatis benè; qui cum ante 18. annos alii ſubmerſo opem laturus paulò incautius per glaciem progrederetur, & ipſe in aquas 18. ulnas profundas decidit, perq; 16. integras horas erecto corpore ſtetit, antequam reſcitum, ubi extrahendus eſſet. Dixit verò mihi, ſe ſtatim toto corpore obriguiſſe, omnemque ſenſum amiſisſe, uſque dum caput ſuum conto paullò durius peterent: ex ore verò bullam ſatis amplam, quamprimum demergeretur, prorupiſſe, quæ immune id ab aquarum irruptione ſervavit, auribus iisdem planè repletis. Extractum ſtatim pannis arctiſſimè obvolverunt, & ſic ad lenem ignem ſenſim ſenſimque refocillarunt. Longâ nempe experientiâ Sveci compertum habent, nullum ſubmerſorum ſervari, qui ſtatim libero aëri exponitur.

Aliud mihi, longeq; rarius exemplum, in ſchedâ his incluſâ, manu ſuâ conſignatum communicavit *Clariſſ. Dominus Tilaſius*, Regiæ Bibliothecæ Holmienſis præfectus, de muliere ſibi notiſſimâ per tres dies ſub aquis demerſâ, retulitque eam conſimili modo liberatam fuiſſe.

Omnem verò fidem excedit, quod Nobiliſſimus *Burmannus*, nuperè Gothiâ occidentali Holmiam redux, non mihi ſolùm retulit; ſed poſteà

poſteà quoque coram *Illuſtri Domino Præſide Kielmanno à Kielmans-Eck* firmiſſimè asſeveravit, ſe in pago Boneſs parœciæ Pithoviæ concioni funebri ſenis cujusdam ſeptuagenarii, *Laurentii Jonæ*, interfuiſſe, quâ Parochus in perſonalibus, ut vocant, retulit, eum adoleſcentem ſeptendecim annorum, aquis ſubmerſum, ſeptimâ demùm ſeptimanâ repertum, conſimili modo, uti ſuperius enarravi, ad vitam revocatum fuiſſe.

Quî verò fieri poterit, ut homo ſine aëris beneficio tàm diu ignem vitalem in aquis gelidiſſimis, multoque nitro refertis, quales in Svecia obſervavi, conſervare poſſit? Hæreo utique, nec mihi, etſi volatilium quorundam & inſectorum exempla occurrant, plenè ſatisfacere poſſum. Meritò ergò ad perſpicaciſſimos Naturæ Curioſos confugio, eos obnixè rogans, velint aliquando ſuper his ſententiam ſuam exponere, quæ forſan multorum in ſalutem cedere poterit.

Scheda Clariſſimi Domini TILASII, Bibliothecarii Holmienſis Regii, hæc habet:

In provincia Dalia, quæ Wermslandorum vulgo dicitur, mulier quædam Margaritha Larsdotter nomine, ter aquis ſubmerſa fuerat, & quidem primâ vice adoleſcentula triduum integrum ſub aquis duravit, reliquis duabus vicibus citius è periculo liberata. Mortua eſt Ann. 1672. nata ſeptuaginta quinque annos.

[*In literis ad Collectores Ephemerid. d. 26. Novembr. Ann. 1674.*]

Judicia & conjecturas rogatu & ſvaſu Magnif. Dn. D. Langelotti, à viris quibusdam eruditis conſcriptas B. L. infra ſuis locis inſerta inveniet.

OBSERVATIO XXI.

D. BERNHARDI BELOVV

DE

PRÆPARANDI SALEM VOLATILEM NASTURTII AQUATICI MODO,

Ad

DN. D. JOELEM LANGELOTTUM.

CUm non ita pridem de variis rebus, & inter alia de ſale quoque vegetabilium volatili, ſermones miſceremus, Vir Excellentiſſime, & me, ante viginti octo annos, fermentationis beneficio, ex

ex aquatico naſturtio id obtinuiſſe, perciperes, non ſundebas ſolùm, ſed urgebas etiam, ut præparandi modum cum curioſis ſecretiorum medicaminum indagatoribus communicarem.

Etiamſi verò ſilentii ſipario eum involvere, quàm propalare, ob certas cauſas, maluiſſem, cum è tam levidenſi experimento, emolumenti parum orbi literato acceſſurum ſciam, eo præſertim tempore, quo tot illuſtria ingenia in naturæ arcanis eruendis tantoperè deſudant, mutare tamen ſententiam hac vice volui, non gloriolæ aucupandæ ſtudio (à cujus affectatione omnes, quibus hactenus familiariter uſus ſum, alienum me ſemper fuiſſe norunt) ſed ut tibi morem gererem, & noviter contractæ amicitiæ pignus apud te deponerem.

Hac verò methodo anno ∞. IↃC XLVI. è bello Danico (ad quod à *Clementiſſima Regina mea*, in ægrotantium quorundam Magnatum gratiam, miſſus eram) redux, Halmſtadii Hallandorum, regio indultu, aliquantiſper ſubſiſtens, &, ne tempus inutiliter deflueret, herbarum aliquot antiſcorbuticarum analyſi incumbens, illud conſequebar: Jubebam dictum naſturtium, abundanter ibi creſcens, contundi, exprimi, expreſſum, affuſâ aquâ puteali, donec inſpiſſaretur, coqui, iterum exprimi, priori ſucco, cum ſiccati & combuſti magmatis cineribus, miſceri, in lagenam ſtanneam, ejus capacitatis, ut quarta pars vacua remaneret, infundi, orificium operculo ligneo, & triplici madefactâ veſicâ, curiosè, ne quicquam expirare poſſet, claudi, ac in fimo equino per menſem fermentari.

Eo exacto, fermentatum ſuccum, cucurbitæ vitreæ inditum, juncturis benè oblitis, in furno collocabam, & mediocri calore, in primâ ſtatim deſtillatione, ſal volatile elegans, & planè cryſtallinum, aſcendere, & alembici lateribus adhærere, conſpicabar, quod, ut meliùs asſervari poſſet, â ſubſequente ſpiritu urinoſo ſolvi, & elui, permittebam, quamdiu venulæ in alembico deſcendebant.

Hic eſt genuinus ſal illud volatile proliciendi modus, de quo, nullum à ſcopo aberraturum, ſed omnes, veſtigiis his inſiſtentes, non ſolùm ex iſto, verum reliquis etiam Naſturtiis, Cochlearia, & aliis, ſale volatili prægnantibus herbis, idem conſecuturos, polliceor.

Mihi quidem deinceps id experiri non licuit, cum Naſturtium aquaticum tam copiosè in viciniâ noſtra non proveniat, ut quantitas ſucci ejus haberi queat.

Cochlea-

Cochleariam autem bis examini ſubjeci, ſed cum fermentatio in loco, longè ab ædibus meis remoto, inſtituenda eſſet, & ipſe, praxi præpeditus, curam ejus habere non poſſem, verùm amici cujusdam ſtabulario concredere illam cogerer, isque in deferventis fimi locum recentem ſubſtituere neglexiſſet, utraque vice fruſtratus, non decenter fermentatum, ſed omninò corruptum, & ſitu obductum ſuccum reperi, tædioque affectus, labores iſtos deſerui.

In ligneis forſan vaſculis operatio non minùs ſuccederet, ſi modò ſubtiliſſimo ſpiritui, ſummo, inter fermentandum, conamine exitum quærenti, ne evolare poſſet, exactè via præcluderetur.

Vitrea autem organa impetum ejus ſuſtinere non poterunt, cum ſtannea lagena, è craſſioribus laminis confecta, ante uſum quadrata per fermentationem ſubrotunda evaſerit.

OBSERVATIO XXII.
D. BERNHARDI BELOVV
DE
VERMICULARIS HERBÆ VIRIBUS ET PRÆCELLENTIA.

VErmicularis herbæ in ſcorbuto virtutes, de quibus ſimul loquebamur, tam inſignes in præmemorato bello deprehendi, ut illam, ſi non omnibus, nonnullis ſaltem adeò decantatis antiſcorbuticis palmam præripere, certus ſim, dummodò ab uſu ejus vomitus, quem excitare in diſpoſitis ſolet, ſequatur. Magnum enim morbo iſto laborantium, & diverſorum graviſſimorum ſymptomatum ſyndrome ferè peſſundatorum militum numerum, per DEI gratiam, feliciter reſtitui, paucis admodum, quos, ante meum adventum, per totam hyemem miſerè afflictos, & morti vicinos, ipſa ſalus, ut Comici verbis utar, quamvis maximè voluiſſet, ſervare non potuiſſet, amiſſis.

Curabam autem herbæ ejus, mundatæ & lotæ manipulos octo in cereviſiæ veteris libris octo, vaſe tecto, ad medietatis conſumtionem, ebullire, & ſingulis, vel, ſi vires id non ferrent, alternis diebus, jejuno ventriculo, decocti ejus tepidi hauſtum,

(trium quatuorve unciarum) exhiberi, ac optatum ſemper eventum deprehendebam, hoc ſaltem obſervato diſcrimine, quod faciliùs & copioſiùs vomentes reliquis citiùs ſanitatem recuperarent.

Quibus gingivæ corruptæ erant, aut dentes vacillabant, quod omnibus adeò erat commune, ut nonnullis ſeptem, novem, imò undecim dentes, decidiſſent, decocto hoc calido, in quo alumen crudum, & mel roſatum, arbitraria quantitate, & pro affectus exigentia, ſoluta erant, ſæpe in die os collui jubebam.

Quinquaginta, & plures, contracturas genuum fortiſſimas, & talorum ad poplitem retractiones, paſſi, decocto hoc ſimplici, aliquoties propinato, & herbâ coctâ, ac expreſsâ, rigidis in poplite nervis calidè ſæpius applicata, faſciiſque, ne decidere poſſet, alligata, DEO benedicente, brevi convaleſcebant.

Ulcera tibiarum ſicca, difficulter aliàs curabilia, poſt uſum ejus internum, ſimplici decocto elota, iteratâ herbæ, in cereviſia coctæ, applicatione, nullo negotio ſanabantur.

Reliqua etiam accidentia, præmiſſa ῥιζοτόμȣ hujus exhibitione, convenientibus remediis facilè cedebant.

OBSERVATIO XXIII.

D. BERNHARDI BELOVV

DE

MIRA OMNIUM MEMBRORUM CIRCUMGYRATIONE.

ANno ∞ IϽC XLII. Paſtor quidam Parœciæ Ringerum / in Oſtrogothiâ, duobus milliaribus Sudercopiâ diſtantis, opem meam implorabat, quem miris convulſionibus, per ſeſquiannum, adeò divexatum, ut toto illo tempore vix dormire, aut cibum capere, potuiſſet, domeſtici referebant.

Ad ægrum verò accedens, inveniebam eum dextri lateris paralyſi affectum, reſupinum, ſeminudum, (infimum enim ventrem

trem lodice ſaltim texerat) pedibus elevatis, & lecti aſſamentis firmiter applicitis, ſine intermiſſione ferè, & tam miſerabiliter, afflictum, ut cœnare in ejus præſentiâ, nam è regione cubilis menſam ſtraverant, prorſus nequirem. Tantâ enim vehementiâ omnes articuli ſucceſſivè, ter dextrorſum, totiesque indè ſiniſtrorſum, circumgyrabantur, ut ſani brachii fragorem in proximo conclavi, ante cubiculi januam, decem ad minimum pedes ab ægro remotus, non obſcurè interdum perciperem.

Imminentis paroxyſmi prænuncius erat ſanæ manus index, is enim, elevato brachio, convellendam ſiniſtri hypochondrii partem, inter ſuperius ventriculi orificium & lienem, bis tribus vicibus apice ſuo fortiter pulſando, luctæ locum deſignabat, ac ſine morâ ſubjecta viſcera ter dextram, totiesque ſiniſtram versùs, reciprocè circumagi, illiſque liberatis, quantocyùs ſe in thorace ſimiliter inquietari, licèt aſtantium viſum hæc fugerent, patiens referebat. Poſteà omnes brachii articuli, ab humero, ad ultimum uſque indicis condylum: deinceps cervix, & oculi, eodem modo rotabantur. Imò circa verticem quoque ac in reſoluti lateris partibus omnibus, ab humero, ad pedis usque pollicem, ſimilem prorſus motum, quamvis à nobis obſervari id nequiret, ſe ſentire aſſeverabat.

Eo verò ceſſante, alter pollex, omnesque conſequenter ſani pedis & lateris articuli, idem patiebantur, donec in loco, ab indice prænotato, deſineret, &, furiis his agitato, delaſſatoque ægro aliqualis redderetur quies, quæ tamen levis admodum erat, & adeò brevis, ut vix centum verba inter hanc, & novam ſimilis mali invaſionem, profari quis potuiſſet.

Sciſcitanti, quamdiu hanc ſuſtinuiſſet pugnam, & quænam ejus fuiſſent præludia, narrabat, ſe ante biennium è pago vicino, ubi infantem ſacro baptiſmatis fonte abluerat, equo domum revectum, non procul ab ædibus ſuis, hemiplexiâ, in dextri lateris paralyſin poſteà deſinente, correptum, &, à ſuis cubiculo illatum, ab uſu calidiorum aliquot antapoplecticorum medicaminum, à Sacerdote vicino, & Gallico Chirurgo, ſubminiſtratorum, in ingentem ventris tumorem repentè incidiſſe, & inſtar pilæ majoris, aëre diſtentæ, inflatum eſſe, nec ullo artificio,

niſi ſæpiùs & fortiter contentum in eo ſpiritum efflando, alleviari potuiſſe, ſemper tamen, aliquoties labore iſto repetito, ventrem ſubſediſſe, & ad naturalem ſtatum rediiſſe.

Tandem verò, crebrò ab empiricis illis, exhibitis oleis carminantibus, tumorem quidem omninò deſiiſſe, ſed motum hunc convulſivum, & membrorum agitationem, eidem ſucceſſiſſe.

Rogabant amici, ut auxiliares ipſi manus porrigerem, cum autem, omnibus rationis trutinâ exactè ponderatis, morbum ejus non ex cauſis merè naturalibus, ſed magicâ ſagæ cujusdam incantatione, potiſſimum oriundum, me ſtatuere, ſicque naturalibus mediis non ceſſurum, regererem, facilè quidem aſſentiebatur æger, ante biennium æditui ſui, veneficii inſimulatam, & baculo à ſe percuſſam uxorem, ſe non inultam id laturam, interminatam ſibi eſſe, recordando, inſtabant tamen, ut, flebilis ejus conditionis miſertus, appropriata nihilominus quædam remedia præſcriberem, fore dicentes, ut, ſi non omninò virtute eorum convaleſceret, mitiùs tamen forſan deinceps affligeretur.

Quod cum denegare illis nequirem, generoſa & ſelecta nonnulla medicamina hîc fieri jubebam, utendique modum & ſeriem aſtantes docebam. A quorum uſu etiamſi indomitus affectus non in totum cederet, multum tamen à ferociâ ſua illum remiſiſſe & longiores inducias conceſſiſſe, ipſe æger lætabundus fatebatur.

Cum verò remedia iſta munificentiâ viri cujusdam primarii nactus eſſet, & deinceps, ipſe pauper & inops, plura id genus obtinere non poſſet, reliquam ſpem, morbo recrudeſcente, majoresque vires acquirente in ſola Numinis miſericordia, collocans, &, per dimidium ferme annum ſupplicationibus & precibus publicis in omnibus provinciæ iſtius templis, pro benigna ejus dimiſſione, ad DEUM fuſis, placidè expirans, miſeram hanc cum feliciore vitâ commutabat.

Et hæc eſt, Vir Excellentiſſime, quam in chartam conjicere me volebas, de mirâ illâ membrorum omnium circumgyratione, inculciore quidem ſtylo exarata obſervatio, quam pro accura-

curatiſſimo tuo judicio lucem videre publicam, vel oblivione obliterari ſinas.

[*In literis ad ſupra laudatum Dn. D. Langelottum Stockholmiæ menſis Septembris 12. Anno 1674. & deinceps menſe Novembri Vratislaviam miſſis.*]

OBSERVATIO XXIV.

D. PETRI SPECHT.

DE

QVIBUSDAM EXPERIMENTIS CHYMICIS.

PLacebat in claves naturæ & artis celebratos ſolventia illa Helmontii famoſa, tartari ſalis ſpiritum liquoremque Alkaheſt inquirere. Variè primo ſalis ſub tartari volatilizatione occupatus, & eam, 20. retro annis per fermentationem cum tartaro crudo ſucceſſivè lixivio ſalis tartari inſperſo, tentavi, at ſine ſucceſſu, qvam tamen tibi feliciter ceſſiſſe intellexi, ex vitro in arena diſtillabam, ſed blandiore calore non niſi phlegma ſtillabat, fortiori, fermentatione alembicum petebat materia: ſic at eum ego obtinui. Tartarum calcinavi ad nigredinem, ita ut nullum in igne amplius emitteret fumum, nec fœtorem, adſtabat in alio furno collocata in arena cucurbita, aqvæ cum qvantitate indeterminata communis, huic aquæ injiciebam per vices, ſed tamen ſine magno temporis interſtitio candentem, ut eum igne eximebam, tartarum calcinatum, aptabamque ſtatim alembicum, & diſtillationi ſubtiliſſimum, nec inſvavis odoris obtinui ſalis tartari ſpiritum, qvem à ſale novo tartari rectificabam ad phlegmatis ſeparationem: Hunc & laborem cum ſpiritu vini, loco aqvæ experiebar ſimili modo aſcendebatque in principio ſubtiliſſimus ſalis tartari ſpiritus, cum vini ſpiritu. Spiritum ex tartaro, fæcibusque vini diſtillatum, & ab oleo graveolenti accuratè ſeparatum, rectificatumq; ad phlegmatis ſeparationem, æqvè purum obtinui ac ille erat ex ſale tartari, nec guſtu, odore, & virtutibus, ullam obſervare potui differentiam.

Diſtillabam ſemel ex vini fæcibus ſpiritum, capiti mortuo affun-

debam aquam communem, quo ſalem fixum extraherem, erat aqvæ quantitas librarum ultra 20. Lixivium verò ita debile reperi, ut evaporationis laborem non mereri mihi videretur, decantatam itaqve aquam effudi, in magnæ vitreæ cucurbitæ inferiorem partem, qvæ fortè ex fractura ad uſus conſervata mihi erat. Seponebam in locum, tectum qvidem, ſed aëre pervium; ſtabat ſic neglectum à me lixivium, per annum circiter, cum occaſione aliqvâ vitro uti vellem, in qvo lixivium aſſervaveram, reperi cum admiratione totum illud lixivium qvantitate ea ferè, qvæ initio ipſi fuerat, in ſolidiſſimum ſalem, glaciei ad inſtar, conſtrictum.

Junxi & ſalem tartari cum Mercurio ſublimato communi, partibus anaticis, & diſtillando ex arenâ, in retortæ collum ſublimabatur ſal aurei coloris.

Ex terræ gleba cremabili, qvæ conflagrata albicantes dabat cineres, qvibus in Hollandia ignes ſuos faciunt, ſalem per aqvam pluviam extraxi, coagulavi, phialæ indidi, clauſi, & cineribus lento calore digerendum poſui; fluebat ſal leni calore inſtar ceræ, ubi phialam aperui, in momento totum vitrum replebatur candidiſſimo ſale nitroſo ex aëre attracto. Liquorem Alkaheſt, ſalinum eſſe & anomalum, ut judicavi, ex variorum & naturâ pugnantium ſpirituum connubio illum credidi exſurgere. Confeci ergò quantitatem ſatis amplam ſummè volatilis & fuſilis illius ſalis ex urinæ & vini ſpiritibus rectificatiſſimis, invicem mixtis, hunc ſalem à Mercurio ſublimato toties ſublimabam, qvoad ille nullum amplius penes ſe retineret, tum ab illo rectificatiſſimum tartari ſpiritum aliqvoties cohobavi - - - tandem vini ſpiritum alcholizatum de eo ter vel qvater ſevocavi, fundebatur ſublimatus ille leni calore, inſtar ceræ, & à metallis ſublimatus illa penetrabat, ut diffluerent in cellâ in liqvores.

Vitriolum ad rubedinem calcinatum ſimili planè modo tractabam; cum ſpiritum vini ab illo ſevocabam, adſcendebat unà cum illo in alembicum Mercurius currens, vitriolo ſic præparato per retortam in arenâ igne ſatis moderato deſtillabatur ſpiritus ſmaragdini coloris, aciditatis gratisſimæ, unaqve in retortæ collum ſublimabatur ſal viride; indeque nec ſpiritus nec ſal ullum cupri ſaporem referebat, caput mortuum verò cineritii erat coloris, in toto omnis rubedinis expers.

Mercurium ſublimatum ante ſic tractatum miſcui cum hæmatite pul-

pulveriſato, & ex igne aperto ſpiritum inde deſtillare volebam, ſed igne adeò intenſo, ut retorta liqvaretur, nec ſpiritus, nec Mercurius prodiit, ſed fixus remanſit cum hæmatite.

OBSERVATIO XXV.
D. PETRI SPECHT
DE
RARA REPENTINÆ MORTIS CAUSA.

GAllus qvidam, qvadragenarius circiter, nomine Paris, ſigillorum ſculptor ſine pari, diſſolutam diu vitam vixerat; ſanus hic ſibi & aliis viſus, feſto Nativitatis Chriſti, cum amicis qvibusdam lætus, ad multam noctem bibens & ſaltans, malè ſe habere cœpit, & cubiculum petens in lectum ſe conjecit; famulus dormire eum ratus, in qviete eum reliqvit, at mane mortuum reperit. Contigit hic caſus in Weſtrogotiâ in arce Leckoe Illuſtriſſimi Dni. Magni Gabrielis de la Garde, Magni Regni Sveciæ Cancellarii, Domini mei clementiſſimi; qvi attonitus ob tam improviſam rem, juſſit, ut cauſſam repentinæ iſtius mortis perquirerem. Diſſecto cadavere, infimi ventris viſcera omnia ſana reperta; thorace reſerato, apparebat maſſa qvædam nigra, ſacci ad inſtar in medio pendens, qvæ pericardium erat, continens membranam cordis, parenchymatis penitùs conſumti loco, ſanguine nigricante repletam. Pulmo dextrâ parte totus conſumtus; ſiniſter integer qvidem, ſed fuſcis plenus maculis.

[*In literis ad Dn. D. Langelottum, & menſe Novembri Vratislaviam ad Coll. Ephem. transmiſſis.*]

OBSERVATIO XXVI.
D. JOHANNIS MICHAELIS FEHRI
DE
ANEURISMATE ET VARICIBUS.

IN gratiam alicujus hæmoptyici, de nobilitate ſanguinis humani luſimus aliqvando ita:

Purpureus cruor eſt, quô vivimus atqve movemur,
excellens animæ vis hominisqve ſalus:
Alveolis natura ſuis hunc fundit in artus
corporis, & dulci membra liqvore rigat;

Fervet

Fervet opus, ratioqve valet pollentqve lacerti,
cumqve novis certat forma ſerena roſis:
At ſi vi morbi aut fortunæ lædimur ictu,
liberaque alveolis purpura dicta fluit.
Exanimes ſubitò tetricus color occupat artûs,
oraque ſunt cerâ pallidiora novâ.
Languet opus, ratioque ſtupet, torpentque lacerti,
omnis & à fuſo ſanguine vita fugit:
Diſcite mortales pretioſo parcere ſucco,
tàm vitæ fons eſt, quàm necis author idem.

Gratioſus ſcilicet ille naturæ filius, *ſanguis*, tàm ſacrorum, quàm profanorum oraculorum unanimi ſuffragio nobiliſſimum animæ domicilium perhibetur, & ipſiſſimum eſt calidum nativum, ſuis undique ſpiritibus & humido radicali ſeu balſamo vitæ perfuſum; Quò clariùs autem ejusdem excellit nobilitas, eò gravius quoque homini ex ejusdem profuſione imminet periculum: Quapropter ſummâ ope niti decet, omnes eos, qui Medicinæ ſacris initiati ſunt, ut pretioſiſſimus hic theſaurus ac κειμήλιον, omnibus gazis anteferendum, ſartum tectum in humano corpore conſervetur, nec temerè aut trivolè profundatur, quod quibusdam ſanguiſugis, tonſoribus & balneatoribus cum imperito vulgo, qui omnem malitiam unà cum ſanguine eliminari & exſtirpari poſſe autumant, frequens eſt: aut ex errore arteria tundatur, unde *aneurismata*.

In illuſtri loco hujus viciniæ, Anno 1655. tonſor quidam fœminæ jam ſexagenariæ arteriam pro venâ hepaticâ in dextro brachio ſecat, ſtatim ſangvis profluit cum ſaltu floridus, brachiumque intumeſcit cum quâdam renitentiâ, empiricus hic ſanguinis copiâ ſat largâ, pro more, emiſſâ, quaſi re benè geſtâ vulnuſculum deligat: Intereà tumor ob ſanguinis per arteriæ oſtiolum in muſculorum ſpatia effuſi copiam indies attollitur, nec ullis fomentis diſcuti poteſt; Ipſo tandem medicaſtro ex deſperatione fugiente: Menſtruô poſt ſpatio alius adſciſcitur chirurgus cum Medico, qui periculi magnitudinem attendentes, ſtatim adſtringentibus & arctâ ligaturâ tanto malo obviam decenter eunt, ſed poſt feſtum & caſſo effectu, veſiculæ enim plures & tubercula quaſi anevriſmatica circa medianam & cephalicam hinc inde oriuntur, qvæ tractu temporis ſponte rupta tantam ſanguinis effundunt copiam, ut ſelectiſſimis remediis ſiſti non poſſet fluxus iſte per 4. ſeptimanas;

eò

eò qvod ob ingentem tumorem arteriæ orificium etiam ſagaciſſimis oculis non pateret, donec in putredinem gangrænoſam abeunte toto brachio ſanguis grumoſus, ovorum gallinarum magnitudine fruſtillatim ac inſigni cum fœtore exiret, ac omnis caro muſculoſa, quæ interim omnimodè computruerat (præter tendines nervoſas arteriasq;, oſſa ac perioſtia) diffluerет ad humerum usque. Tum demum in conſpectum veniens arteriæ oſculum convenienter obturatum, & caro ablata ſarcoticis, probaque diæta ſpatio bimeſtri integrè reſtituta fuit ad miraculum uſque: Conſtitit autem hæc venæ ſectio plus minus centum imperialibus. Iſt ein theuere Aderlaß. Similem ſed funeſtam arteriæ, pro venâ, ſectionem peregit in quodam Nobili quidam tonſor Bambergenſis, qvi ideò à defuncti propinquis in jus vocatus, ſed interceſſione Medici Ordinarii in tantum abſolutus eſt à pœna, (non à culpâ) ex imprudentia (dicentis) peccavit, non datâ operâ *ciſt. med. p. 75.* Horſtius ejusmodi errorem feliciter correxit, laudanô opiatô, ſuperimpoſito emplaſtro ſtictico Crollii *poſt. Obſerv. p. 350.* Eodem ferè modo curatum eſt hîc anevriſma non minùs periculoſum, quod fœmina qvædam filium proprium, jam ſeptem annos natum baculo ad ſiniſtram capitis partem capillatam, quà carotidum tranſitus eſt, graviter percutiens, excitaverat, unde tumor pulſatilis, avellanæ primò magnitudine, nigricans, mollis & digitis cedens ſtatim oboritur, & octidui ſpatio in tantum augetur, ut dimidiam capitis partem à ſutura ſagittali per tempora & frontem ad oculum uſque ſiniſtrum occuparet. Conſulti Medici anceps remedium certiſſimo vitæ periculo præferendum cenſentes, matre ſimul & chirurgo tumoris apertionem urgentibus, ſcalpello vulnuſculum infligunt, floridique ſanguinis parte qvâdam emiſſâ, quâdam verò arctiſſimâ ligaturâ & ſtypticis cohibitâ, dum crebrò id agunt, brevi reſtituunt, & ſolicitæ matri ſanùm per D. G. reddunt filium hunc unicum, idque eò qvod in teneris adhuc omnia tenera & coalitu facilia, vel qvod arteria læſa os ſubjectum habuerit durius, ut arctiſſimè potuerit conſtringi, hinc arterias temporum & frontis feliciter aperiri poſſe aſſeverat *Riolanus in Enchirid. Anat. pag. 332.* Videatur *Schenck. lib. 5. Obſervat. Fabric. Hildanus* aliique.

Super his quæſitus *Clariſſimus Bartholinus, P.P. Hafnienſis & Archiater Regius* die 27. Octobris Anno 1662. Anevriſmatis (reſpondet) lætum exitum viderunt pauci, adeò ægrè ferunt arteriæ habenas

ſibi laxari. Nonnunqvam tamen naturæ robur vitium ſuperat, medicique manibus auxiliatur: Arcta ligatura miraculi inſtar ſubinde patentem hiantemque arteriam conſtringit, ſed operæ eventum in minoribus tantùm experimur. In majoribus enim, quia tunicæ craſſæ, facilè nec rumpuntur, niſi à vehementi cauſâ, nec ruptæ conſolidantur, propter perpetuum ſpirituoſi ſanguinis affluxum qvotidiè increſcit anevriſma: Faciliùs qvoqve in arteriæ tunicâ dilatatâ, qvàm prorſus ruptâ ſperata conſolidatio ſuccedet. Deniqve à ſanguine quoque, ſeu calidiore, adeoque ad impetum promptiore, ſeu frigidiore & craſſiore, ad motum ſegni pars curationis dependet vel interitus: Nos hîc nuper lethale anevriſma vidimus in juvene nobili ex læſo femore, nec mirabamur, quia arteriam magnam cruralem ruptam in apertione vidimus, unde in tantum tumorem femur excreverat prorſus qvaſi ſcirrhoſum, ut non tantùm ea copia ſangvis ex aperto poſt mortem femore effunderetur, quæ tres menſuras noſtras impleret, ſed ex ſinubus inter muſculos vaſtos efformatis ſanguinem grumoſum parenchyma hepatis maximi formâ & magnitudine referentem extraheremus. In iſto vivo nec ſectio tuta erat aut poſſibilis propter magnæ arteriæ & inter muſculos deliteſcentis ingentem rupturam, nec ligatura ſufficiens. Certè DEUM precari ſoleo, ut hujusmodi caſûs vel avertat, vel meæ curæ ſubtrahat, de qvibus Patroclis illud ex *Stobæo ſermone CX.* uſurpârim: Collegiſſe, nempe, iſta tàm gravia, multaque non verba, ſed mala in adeò breve vas fortunam. *Hactenus Bartholinus.*

Sed qvod arteriis anevriſmata, id venis ſunt *varices*, nodoſæ ſcil. venarum dilatationes, à ſtagnante ad valvulas & detenta ibi ſanguinis craſſiore parte oriundæ, hinc melancholicis ſunt familiares & ſalutares, quos ab inſaniâ liberant: *Hipp. 6. aph. 21.* & potiſſimùm in cruribus parte corporis decliviori hoſpitantur, quandoque etiam in temporibus, ventre & ſcroto, unde hernia varicoſa. Plinius quidem mares tantùm hoc malo affici credidit, ſed is ridetur à mulierculis præſertim gravidis aut aliàs ſucciplenis, qvibus in femore & cruribus illæ ſæpius in ultimis menſibus admodùm moleſtæ ſunt, qvas ideò vocant die Kinds-Adern/addunt-que, ſi in ſiniſtro eæ appareant femore, fœmellas, in dextro autem maſcu-

maſculos promittere, quod tamen experientiæ non reſpondet: poſt partum prodeuntibus ritè lochiis ſponte obliterantur: *Hartmannus in Praxi* unguentum è butyro majali vel oleo roſaceo c. ſucco cancrorum commendat, qvod profuit cuidam matronæ à ſeptimo menſe cum ejusmodi malo conflictanti; ſudore nonnunquam minuuntur tempeſtivo; confert quoque arcta ligatura & venarum compunctio. *Riol. Enchir. Anat. pag. 408.* Sectio periculoſa eſſe fertur, qvin & ruptio quandoque lethalis, quod illa ſeptem menſes gravida *Anni Ephemerid. noſtrar.* III. pag. 380. experta eſt. Ex venæ cruralis ſectione quidam ſolatium quærunt, quod hîc in melancholico quodam obſervavi, qui crebrâ ejus ſectione diu ſe à tantâ moleſtiâ immunem præſtitit, ſed is Anno 59. ob nimios in vindemiâ exantlatos labores phlebotomiâ cruris neglectâ plurimùm ſanguinis grumoſi ἄνω καὶ κάτω rejecit, placidâ morte paulò poſt ſubſequente, nulloque extrinſecus veſtigio rupti varicis apparente; Internas ergò, qvas omnibus venis ob valvularum præſentiam communes eſſe volunt, ruptas tantæ ſanguinis profuſioni authores exſtitiſſe, quis eſt, qvi dubitare auſit?

Vidi quoque in non gravidis, ſed ſanguineis eas ruptas eſſe cum euphoria, vel tenuiſſimo potiùs ac imperveſtigabili oſculo per anaſtomoſin apertas ex conſternatione ob incendium vicinum oborta, metuque excuſſo ſponte iterum coaluiſſe, quod & *noſter Jaſon, Johan. Laur. Bauſchius, ὁ μακαρίτης, in ſuo hæmatite* confirmat *pag. 26.* & ſimilem hiſtoriam narrat *Panarol. pentecoſt. pag. 35.* Venæ ſaphenæ quoque ſectionem profuiſſe teſtantur *noſtræ Ephemerid. A. III. pag. 91.* Sed cavendum, ne in ulcus diuturnum degeneret ejusmodi vulnusculum, quale notavit *Horſt. Obſervat. poſt. pag. 360.* & *Fabric. Hildan. Cent. Obſervat. quarta.* Antiqui exciſione ac uſtione varices tollere auſi ſunt, ſed ſatis cum periculo. Videatur *Sennert, Inſtit. p. m. 1008.*

[*In literis Swinfurto Vratislaviam* 11. *Decembr. Ann.* 1674.]

OBSERVATIO XXVII.

D. JOHANNIS MATTHIÆ NESTERI

DE

FOETU MONSTROSO.

PRæterlapſo anno ruſtici & fabri ferrarii cujusdam uxor in pago Cöln prope Miſniam, puellam peperit ~~bicipitem~~, unico equidem capite vittâ muliebri qvaſi adornato, aſt cum qvatuor pedibus, brachiis & manibus duabus, ventribus verò ac thoracibus ad umbilicum usq; tàm arctè in unum conglutinatis, ut ne lynceis oculis ullum in illis obſervari potuiſſet diſcrimen, uti ſchema hoc transmiſſum, à Dn. Fratre meo Philippo Erhardo Neſtero, Sereniſs. Sax. Elect. ad Albim ſcholæ Oeconomo, mihi communicatum, abundè ſatis demonſtrat. Deforme profectò eſt ſpectaculum. Simile monſtrum, ni fallor, à *Vallerio-lâ* & *Cardano* etiam deſcribitur. Ita ludit interdum natura noſtra, & tales aliiqve errores circa conformationem fœtus accidunt. Sic nuper monſtroſus infans, poſthumus qvidẽ, natus eſt in pago qvodam ſesqvi-horâ Barutho diſtante, qvi præterqvam qvod admodum gibboſus erat, antrorſum etiam valde elevatum & exporrectum habebat pectus. Vidi etiam nuperrimè virum qvendam, qvi à pueritiâ totus incurvabatur, ut brutorum inſtar vultu prono incederet, duobus ſcipionibus innixus, nec oculos ſurſum extollere poſſet.

[*In literis ad D. Chriſtianum Fridericum Garmannum, Barutho Chemnitium, d. 13. Decembr. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO XXVIII.

D. DANIELIS VVINCLERI

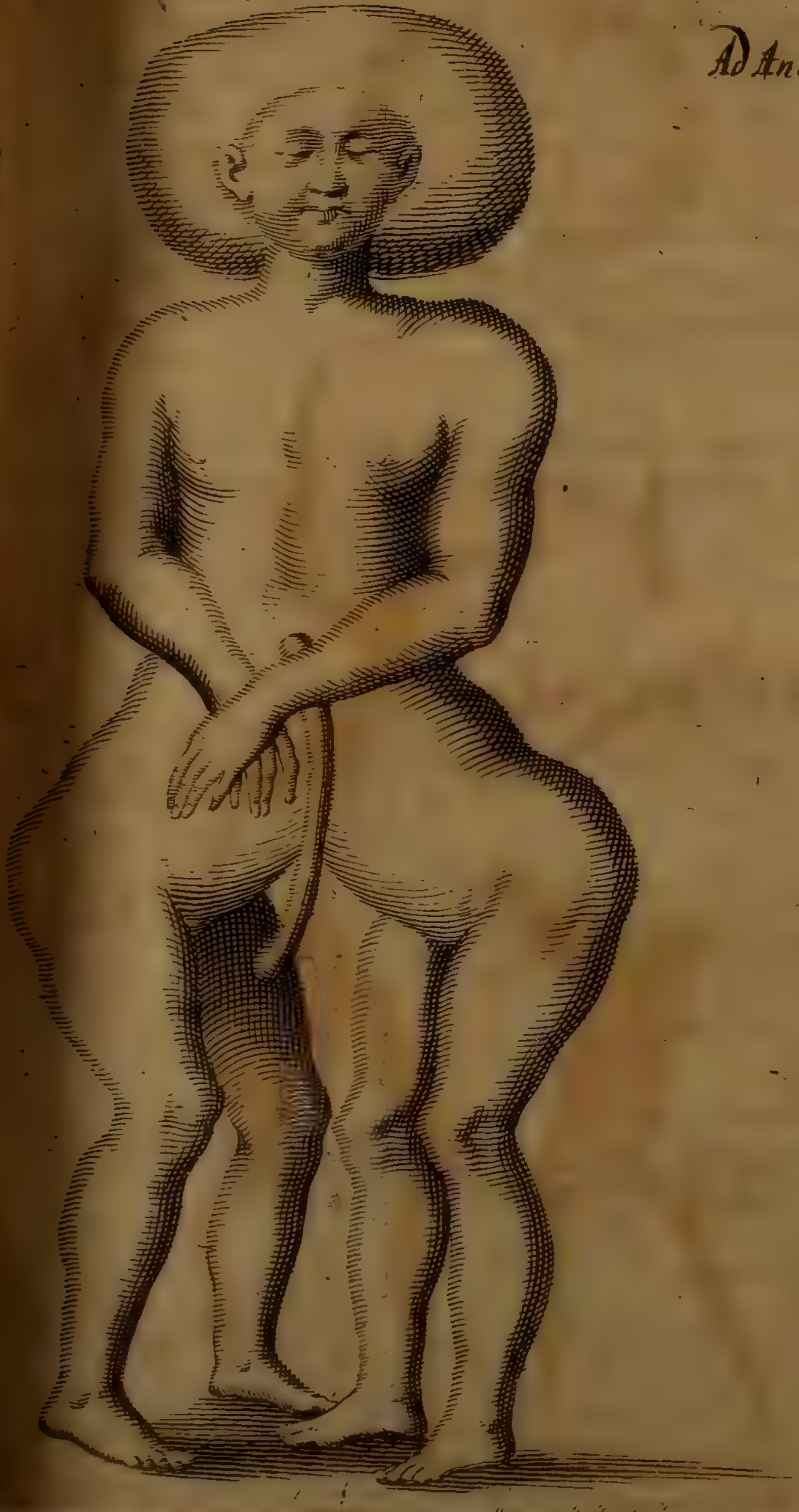
DE

MORBO A SPECTRO.

NObilis quidam Sileſius, ſine omni diætâ vivens, crapulæ indulgens, diei maximam partem dormiens, noctem verò totam edendo potandoque conſumens, ex ipſâ faciei inſpectione videbatur cachecticus. Perpetraverat ante aliquot annos homicidium, noctu ebrius oberrando, ſtrictoque gladio quemvis obvium petendo. Tandem contigit, ut anno vi-

cesimo

Ad Ann. VI Nº e.

ceſimo quarto ſupra milleſimum ſexcenteſimum Nobilis audiret mediâ quadam nocte curruum equorumque ſtrepitus; aperiri videntur portæ domus, creduntur advenire non infrequentes ibi alias hoſpites. Ideo ſurgit de lecto ille, de feneſtrâ proſpicit, opinatus adequitare hoſpitem non minorem equo, cui inſidebat, procero, & caput ſuum tangere. Exhorreſcit hinc homo toto corpore. Manè immenſum tumorem capitis & ſentit ipſe, & mirantur aſtantes. Accerſitur pagi vicini balneator, applicat cataplaſma ex emollientibus: erumpit tandem materia per nares, per aures, per duo in malâ ſiniſtrâ foramina, in ipſum quoque palatum & pulmones. Vocor tandem & ego, ſummam virium offendo imbecillitatem, video materiæ purulentæ exitum non eſſe in inferiore, ſed in ſuperiore malâ, muſculos ipſos albos & quaſi excoctos, totam cutem verò quaſi ſeparatam; ſequenti nocte materia ſummo impetu in tracheam irruens hominem ſuffocavit.

[*Ex communicatione Dn. D. Gottofredi Wincleri, Danielis filii.*]

SCHOLION.

Theodorus Byzantinus, referente *Wiero de Præſt. Dæm. l. 2. c. 25. p. m. 232.* in eâ fuit ſententiâ: Viros fortes rarò vel nunquam ſpectra videre, & hoc ideò, quod ipſi ob innatam conſtantiam hæc minimè imaginentur. Sed hoc intelligendum eſſe de ſpectris falſis, quæ in imaginatione à timore impreſsâ conſiſtunt, reverâ autem non ſunt, puto. Diabolum verò modò hanc, modò aliam ſpeciem, imò Angeli lucis, aſſumere, & ſic ſpectrum verum exhibere poſſe, notum & experientiâ multiplici confirmatum eſt. Itaque & hoc ſpectrum pro vero & non imaginario habeo; ſtrepitus enim curruum equorumque, quo ſomno obrutus ebrius expergefactus, imaginarium quid haud eſſe potuit. An verò Diabolus etiam virtute naturali ejusmodi tumorem capitis producere potuerit, videndum? *Wierus loc. cit.* putat: Dæmones humores & ſpiritus interiorum & exteriorum ſenſuum movere poſſe. Imò Sennertus ſcribit: Diabolum humores pravos in corpore latentes agitare, vel etiam bonos corrumpere, in varias partes immittere, atque ita naturalem earum conſtitutionem mutare, imò violenter quædam, permiſſu DEI, in corpore humano pervertere;

præterea affectus varios, ſpiritibus & humoribus motis excitare & hoc modò varios morbos inducere poſſe. Videatur *Praxis ipſius l. 6. P. 9. c. 5. p. m. 408.* Cum itaque Nobilis hic cacheςticus fuerit, Diabolus virtute naturali, vel ſaltem mediante terrore materiam peccantem & humores vitioſos facilè agitare, agitatoſque in caput immittere potuit. Ubi ad majorem corruptionem haud parùm contribuit, & tandem materiam fluidam reddens, eamque exagitans tracheæ influere fecit, & ſic hominem ſuffocavit. Terror quid efficere poſſit, notum eſt, ita ut etiam à ſpectrorum terrore peſtis obſervata, ut teſtatur *Ingolſtetterus in Ciſt. med. p. m. 414.*

[*D. Gottofredus Chriſtianus Winclerus, Danielis F.*]

OBSERVATIO XXIX.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
HÆMORRHAGIA INGENTI VI VEL VII DIE POST ACCEPTUM VULNUS.

IN conflictu exercitus Electoris Saxoniæ cum Cæſareo propè Lignitium, Nobilis quidam Miſnenſis, ſupremus excubiarum Præfectus in quâdam legione militum pedeſtrium, vulnus ſclopeti acceperat in ſiniſtro crure. Ecce autem poſt 6. vel 7. diem media nocte ſubitò copioſus supervenit ex vulnere ſanguinis fluxus; quâ novitate ille perterritus mediâ nocte me ad ſe vocat, de vitâ ſuâ anxius. Ego verò illum bono animo eſſe juſſi, id enim crebrò accidere in vulneribus ſclopetorum, & provenire, quia ſedatâ jam inflammatione, vaſorum ora dilatantur, & hinc ſanguis, qui priùs inflammatâ parte & condenſatis vaſis retentus fuit, effluit liberiùs. Quo de eventu etiam Glandorpius in Speculo chirurgico. Et ita etiam docuit eventus, facilè enim ſedatus eſt iſte fluxus ſanguinis, ægerque idoneis remediis convaluit.

SCHOLION.

Chirurgi inter ſe digladiantur, num combuſtio ſit vulneribus ſclopetorum conjuncta, vel non? Paræus combuſtionem ſatis firmis confutat argumentis, & demonſtrat: Glandem non poſſe uſtione eſcharam inducere. Concedit id quidem Quercetanus, quoad glandem,

dem, non verò quoad pulverem pyrium; & diſtinguit diſtantiam loci, à quo provenit & exploditur glans, & ſimul an obſtacula firma vel infirma adſint: idcircò dicit: Vulnera ſclopetorum aliquando (ſi ſc. è propinquo loco explodatur glans) cum, aliquandò (ſi diſtantiori loco) ſine uſtione eſſe. Et huic opinioni calculum meum adjicere non dubito. Etſi enim Paræus contra rationes à Quercetano allatas opponere poſſit, ſc. incendium veſtis & barbæ fieri ſcruti ſeu veteramenti glandibus alligati ratione; tamen cùm idem incendium fieri videamus à glandibus, iis rebus carentibus, ſi modo è propinquo explodantur, meritò ſententiam Quercetani approbamus. Si itaque hoc vulnus è propinquo illatum fuiſſet, dicerem poſt eſcharam remotam hanc hæmorrhagiam ſecutam, & ſaltem è venis, non verò arteriis (ubi periculo non caruiſſet) proveniſſe, & inflammationem per iſtam ſedatam fuiſſe.

[*D. Gott. Chr. Wincleru*s, *Dan. F.*]

OBSERVATIO XXX.

DE

CARNIS VOMITU CUM SANGUINE.

Mulieri cuidam nobili cachecticæ de compreſſione ventriculi, nauſeâ & appetitu proſtrato diu conqueſtæ, remedium à me petenti, præſcripſi purgans ſatis lene. Purgata eſt ferè ſine torminibus; ſedatâ nihilominus purgatione vomendi conatus maximus ſupervenit, evomuitque ſanguinis immenſi copiam, & cum ſanguine fruſta duo carnis, quorum unum colore & figurâ, non ſubſtantiâ, epar magni lucii repræſentabat; alterum erat fibroſum & quadantenus ad pulmonum ſubſtantiam accedens, ſed tam grande, ut mirum videretur, quomodo per œſophagum tranſire potuerit. Delatas ad me cum ſanguine carnes, quia primò pro ſanguine concreto habebam, ſanguine omni effuſo, aquâ diligenter ablui, figuram tamen & ſubſtantiam modo indigitatam ſervabant. Eaſdem poſteà ægra exſiccavit & exſiccatas adhuc aſſervat. Quia verò propter immenſam copiam ſanguinis epar nimis refrigeratum fuit, poſteà pedes & venter intumuêre, ſed per idonea medicamenta his quoque vitiis correctis, nunc, DEI gratiâ, matrona vivit ſana & incolumis.

SCHO-

SCHOLION.

Hujuſmodi exemplum refert *Foreſtus l. 18. Obſ. 19. in Schol.* ſed fruſtum illud carneum exſtitit colore album & ſine ſanguinis profuſione fuit rejectum. *Thom. Rodericus à Vegâ ad l. 1. c. 5. de loc. aff. Gal.* annotavit profluvia fruſtorum carneorum fibroſorum ἄνω καὶ κάτω facta eſſe. Sed in cauſis rimandis, vel unde iſta caro, uterque piſce mutior, Vegâ ſaltem exclamante: *ſed rara hæc faciliorem habent, quam cauſam, admirationem.* Viſcerum particulas non fuiſſe, teſtatur ægrorum convaleſcentia iis rejectis. *Amat. Luſitanus c. 7. cur. 23.* enarrat obſervationem: Excreſcentiam carneam ab ore ventriculi pependiſſe. Quid ſi ejuſmodi polypis ſimiles excreſcentiæ ſive ſarcomata & hæ fuiſſent? Et niſi quis ad incantationem confugere velit, aliam rationem & cauſam vix inveniet; præcedente enim exulceratione id fieri poſſe, negari non poteſt.

[*D. Gott. Chr. Winclerus, Dan. F.*]

OBSERVATIO XXXI.

DE

STRAMINE ἄνω καὶ κάτω *EXPURGATO.*

SArtoris Bregenſis filius, puer annorum circiter duodecim, mirabili correptus morbo. Subitò enim convellebatur, nunc brachiis, nunc pedibus, nunc utriſque, ſalvo tamen capite aut certè parùm læſo. Multa contra convulſionem adhibita, contra vermes, & quicquid in cauſam venire poſſe arbitratum. Tandem præſcripſi purgans ad humorem melancholicum potiſſimùm expurgandum; Ecce magna circa orificium ventriculi ſentitur anguſtia, lipothymia, nauſea, ſudor frigidus. Tandem per os egreditur ſtraminis culmus integer adhuc longior 4. ulnæ parte. Hinc ſedatur anxietas, incepit purgatio, dejecit per alvum ſtramen corruptum & ſemiputridum, idque per unum & alterum diem, hinc nullis aliis medicamentis adhibitis convaluit. Puto fuiſſe incantamentum.

SCHOLION.

Cum *Wiero* hîc ſentio, ſc. meras has fuiſſe illuſiones & præſtigia Dæmonis. An enim revera ejuſmodi res corpori inſint & inde rejiciantur, ſatis longâ oratione proſecutus eſt *Sennertus l. 6. P. 9. c. 5. pag.* 413.

413. & ſeq. Prax. Itaque crambem bis coctam afferre nolo. Neganti quidem obſtat exemplum, à *Langio Epiſt*. 38 *l*. 1. prolatum, ſcil. in ruſtici cujusdam, qui ſibi ipſi violentas manus intulit, ventriculo lignum teres & oblongum, & quatuor ex chalybe cultros, ac duo ferramenta aſpera poſt apertionem reperta fuiſſe. Sed ſi præſtigiatores manuum agilitate hominum oculos fallere poſſunt, (ſunt verba Sennerti) quidni mille fraudum artifex? Itaque puto poſt apertionem demùm à Diabolo iſtas res ventriculo intruſas eſſe. An verò purgans exhibitum ad ſanitatis recuperationem quid fecerit, non dubitandum; materiâ enim corruptâ & ſemiputridâ ejectâ, cujus commotionis & evaporationis causâ convulſiones ortæ, iſtæ ceſsârunt. Glaucoma ſaltem oculis aſtantium à Dæmone objectum, ut materiam iſtam pro ſtramine agnoverint.

[*D. G. Ch. Wincleru*s, *Dan. F.*]

OBSERVATIO XXXII.

D. DANIELIS VVINCLERI

DE

EPILEPTICA A SPECTRO.

HOneſta quædam fœmina, morbo ſatis gravi vix liberata; & adhuc fiſtula in brachio iterum apertâ moleſtata, poſt nuptias peractas vix duas vel tres ſeptimanas meliuſculè ſeſe habere viſa eſt. Accidit ex improviſo, ut in viciniâ Muſica audiretur, juvenculis ejuſmodi acceptiſſima, illa de lecto ſurgens, feneſtram aperit, at mox miseræ ex ipſo tecto nigrum quippiam ante oculos pedesque videtur decidere, cum tremore & dentium ſtridore illa ſeſe ad maritum in lectum confert, ſtatimque de horrore febrili conqueritur. Ego adveniens manè bezoardicum propino, ſudorem provoco, cordialia præſcribo. Sed illa crebrò in lecto exhorreſcit tota, clauditur os, ut ne ſpecillum quidem admitteret, tandem accedit epilepſia ipſa, miſeramque poſt unum atque alterum paroxyſmum è medio vivorum ſummo cum mariti mœrore eripit.

SCHOLION.

Matthias Untzerus l. 1. de Epilepſ. c. 16. §. 11. inter cauſas epile-

G pſiæ

pſiæ externas dæmonem ſeu ſpiritum malignum, qui corpus exagitat & materiam ad cerebrum defert, recenſet. Et certè Diabolum eſſe ſpiritum malignum notum evadit è *Scholio Obſ. 28.* ubi è ciſtâ medica Hornungi attuli, etiam peſtem à terrore ortam. Si itaque peſtem Diabolus per terrorem potuit inducere, quidni epilepſiam? Huc accedit, quod epilepſia vocetur morbus dæmoniacus, imò Theologus Anglus, referente *Thom. Willis in Pathologiâ cerebri c. 2.* audeat affirmare: plures dæmoniacos in Novo Teſtamento tantùm epilepticos fuiſſe. Puto itaque materiam acrem & malignam à præterito morbo adhuc in capite vel ipſo cerebro ſuperſtitem latuiſſe, (reſiduum aliquid materiæ peccantis adfuiſſe, fiſtula in brachio teſtimonium exhibet,) illam verò Diabolum per terrorem ſpectri agitaſſe, & malignâ qualitate imbuiſſe, (malignitatem ſpectris induci teſtantur oris & naſi exulcerationes eorum, qui eâ viderunt) & ſic per irritationem epilepſiam & per illius atrocitatem mortem induxiſſe.

[*D. G. Ch. Winclerus, Dan. F.*]

OBSERVATIO XXXIII.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
STEATOMATE SUB MENTO.

ILluſtris quædam Domina ſub mento tumorem gerebat mobilem inſtar nucis avellanæ, nolebat admittere ſectionem, quapropter diſcutientia adhibui, primò minor factus tumor, ſed mox priorem recepit magnitudinem; applicui hinc fortia maturantia, quorum continuo uſu tandem aperta cutis exiguo foramine, dilatavimus vulnus cum radice Gentianæ; deinde tumorem (quia nec dum dilatari vulnus ferro patiebatur, ita enim materia tota cum veſica, in quâ concluſa erat, potuiſſet eximi) ſe prodentem aperuimus, nihil egreſſum eſt materiæ, ſed compreſſione tandem factâ fortiori, egrediebantur filamenta quædam, qualia in caudâ cancrorum mediâ inveniuntur, & ipſa veſica apparebat flaccida; quia ergo ex ejus retentione metuebamus novæ materiæ generationeem, factâ compresſione forti partium circumjacentium, eandem quadantenus extra

pro-

propulimus, propulſam filo ſerico ligavimus, vulneri unguentum maturativum infudimus, ita tandem filo extra vulnus pendente ipſa veſica ſeparata, extracta eſt. Quia verò caro, quaſi verrucoſa videbatur fundamentum veſicæ fuiſſe, hanc cauſtico potentiali cum unguento Ægypt. mixto exſtirpavimus, hinc vulnus conſueto modo conſolidavimus. Tumor ab eo tempore non rediit, cicatrix etiam vix videtur vulneris.

SCHOLION.

Cauſam ſteatomatis non ſuccum excrementitium, ſed planè nutritium & à nutritione totius vel ejus partis, ubi naſcitur, ſuperfluum cum *Platero Tr. 3. c. 3. in Tit. de Cauſis*, ſtatuo; cui ſententiæ etiam adſtipulatur *Marc. Aurelius Severinus de Abſceſſ. anom. c. 13.* Eſt verò humor jam aſſimilatione aptus & ſaltem craſſitie & abundantiâ peccans, ut innuunt citati Authores. Si enim ſolâ craſſitie peccaret & non ſimul abundantiâ, hunc tumorem non procrearet, ſed eò faciliùs aſſimilaretur & agglutinaretur, humor enim craſſior parte illâ, cui agglutinatur, eſſe non poteſt. Si quis accuratior inquirere velit, quinam humor ex 4. ſecundariis hîc in causâ ſit? Cambium eligerem; ſed cum iſti humores ſaltem imaginarii ſint, plura non addo. De ſteatomate miro & magno videatur *Hæchſtetterus Part. 2. Dec. 6. p. 472.* Inerat verò materia ſevum referens, non verò ut in noſtro filamenta, quod ſanè mirum eſt, ſed videtur viam fuiſſe anguſtam, per quam materia influxit, etſi materia non valdè differens & ſaltem fibroſior fuerit. Vidi ſectionem ſteatomatum binis vicibus, ſc. unius in brachio, alterius in humero, materia in ambobus erat inſtar adipis fibroſi. Ad curam quod attinet, ſatis artificioſè peracta eſt, & difficultate non caruit, quia ad placitum & nutum Illuſtris hujus perſonæ abſolvi debuit, quæ aliàs in ruſtico longè minori negotio perfici potuiſſet.

[*D. G. Ch. Winclerus, Dan. F.*]

OBSERVATIO XXXIV.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
CALCULO EX PENE EXSECTO.

Nobilis quidam vir ſexagenarius, ſed robuſtis viribus, ſecundis peractis nuptiis villam petens, redux in itinere ſummum circa pubem ſentit dolorem, urinam emingens cruentam mox

 omni-

omnimodâ urinæ obſtructione laborans, dolor nullus ferè niſi anguſtia quædam, ſummum bibendi deſiderium. Intumuit genitale in tantum, ut nullus aſinus tantâ conſpiciatur mentulâ. Ex faſcino illi accidere ſuſpicati ſunt multi, cum viri officium nondum rectè ſe feciſſe fateatur ipſe; verùm quia de calculo ſuſpicio erat, his nihil commotus. Injecta enemata, potiones propinatæ cum vias dilatantes, tum urinam promoventes, nihil effectum. Applicata fomenta ſupra pubem, adhibita balnea aquæ dulcis cum herbis convenientibus, fruſtrà omnia. Adhibiti cerei & in penem intruſi; nihil obſervari potuit, nec guttula urinæ exiit. Caput ex nimio potu nihilominùs magis magisque intumeſcit, æger ex diuturnis vigiliis & anguſtiâ ſummâ defatigatus, ſuprema expectat. Tandem ſtylo ferreo tentamus canalem penis, qui ſummè tumidus & protractus extra corpus. Invenimus duram materiam, conjicimus eſſe lapidem, eoque magis, quia motu aliquatenùs vehementiore nonnihil urinæ egredi vidimus. Tentamus omnia, adhibemus peni eadem emollientia, infundimus in ipſum canalem lubricantia & dilatantia, inflare conamur; nihil efficimus. Ultimum reſtat: Sectio. Obſtat ætas, repugnant vires quodammodò attritæ. At æger orat per DEUM ſectionem ſive moriendum ſive vivendum inſtitui. In nomine igitur DEI ſupra duritiem, penem ligamus, ne retrocedere poſſit lapis, deinde in ſuperiore parte penem ſcalpello incidimus, mox in conſpectum venit lapis, ſed tam arctè concluſus, ut ne inſtrumento quidem moveri poſſet. Hæmorrhagia magna non eſt, ſed mox ſiſtitur. Comprimimus inferiorem penis partem, in ſupernâ cum ſtylo ferreo movemus lapidem, proſilit cum ſaltu ſuper lectum, & hinc magna urinæ copia, ſtatimque levamen morbi, penis inflammatio idoneis medicamentis ſedatur. Per urinam verò tempore ſatis longo materia purulenta in maximâ copiâ emingitur, ſignum cum abſceſſu quodam egreſſum eſſe hunc lapidem ex veſicâ, qui quantitatis erat zingiberis radicis. Propter ſenium tamen non planè occludi vulnus potuit, ſed remanſit in ſuperiore parte foraminulum, quod in excernenda urinâ & ſemine ipſi incommodum facit, quia & per foramen conſuetum & per hoc cum urina, tum ſemen effunditur. Alioquin benè ſanus & omnia ritè peragebat.

SCHOLION.

Notus mihi fuit iſte vir, qui 80. ſupervixit annum. Sectio iſta in pene tantum periculi non portendit, quàm in perinæo, modò chirurgus ſit circumſpectus, ne venam vel arteriam lædat. Vocatus ſum

ali-

aliquando ad filium honeſti alicujus viri, annorum circiter duodecim, qui per dies novem retentione urinæ cum doloribus exquiſitis laborabat, & ab inſulſo quodam chirurgo ut hernioſus tractatus erat propter ſcroti tumorem. Adveniens, ſtatim ſuſpicor de calculo, aliumque chirurgum accerſo, mox ſtylo argenteo exploravimus canalem, calculum duriſſimum opinione chirurgi magnitudine caſtaneæ ſtatim animadvertimus; qui firmiter impactus & nullo modo mobilis erat. Cum extrema adeſſent, ſectionem libenter inſtituiſſemus, ſed vires erant admodum attritæ, & principium convulſionum conſpicuum, itaque Prognoſtico relictus eâ ipſa ſequente nocte convulſus moritur.

[*D. G. Ch. VVinclerus.*]

OBSERVATIO XXXV.

D. DANIELIS VVINCLERI

DE

TUMORE CIRCA LUMBOS A TERRORE.

HOneſta quædam fœmina, agnata mea, Paſtoris in oppido quodā Sileſiæ uxor, de noctu ſurgit, alvū exoneratura, neſciens ſurrexiſſe etiam ancillæ matrem ruſticam, ſedentem in camerâ alterâ ſolo induſio indutam, crinibus canis & diſperſis. Hanc dicta Paſtoris uxor, ſpectrum credit, horreſcit, contremiſcit, febre corripitur; manè rem audiens ipſam, animum quidem recepit, ſed tumorem circa lumbos animadvertit, qui cum dolore creſcit, donec tandem adhibitis maturantibus purulenta materia exitum nanciſcitur, ipſaque debitis remediis ſanatur.

SCHOLION.

Materiam peccantem anteà adfuiſſe, & per terrorem agitatam, robore verò naturæ expulſam eſſe, puto. Per terrorem humores agitari, nemo eſt qui dubitat. Per agitationem verò humorum & ſpirituum varios produci morbos, imò & apoſtemata interna, tradit *Thom. Fienus de Vir. Imag. Quæſt. 10. p. 180.* Si autem apoſtemata interna producat, quidni, ſi natura robuſta, externa? Cum verò in Scholio ad Obſerv. 28. & 32. de hâc materiâ actum, plura proferre nolo.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XXXVI.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
CALCULO IN ORIFICIO PENIS URINAM REPRIMENTE.

LAborabat boni parentis filiolus, 8. circiter annorum, variolis, conquerebatur de obſtructione urinæ, de cauſâ eramus ſolliciti; Puer ejulare, de dolore ex retentione conqueri: videmus in extremâ parte penis variolam; de internâ idem cogitamus. Nihilominùs quæ ad urinæ promotionem facere videntur internè, non negligimus, à balneo & fomentis propter variolas prohibemur. Nihil efficientes; ego tandem ipſum penem inſpicio, particulam ſalis injicere volui, & expultricem ſtimulare. Video quid albi in orificio, exiſtimo eſſe variolam pure plenam, acum accipio, tentaturus quid ſit? durum offendo, moveo, motumque eximo; lapillus eſt. Exempto lapillo profluit urina. Æger puer recuperatis viribus ſanus evadit.

SCHOLION.

Similem caſum refert *Amat. Luſitanus* c. 6. *Cur.* 91. qui ſaltem herbam aſplenium dictam incisam & butyro exceptam calidè loco affecto appoſuit, & horæ ſpatio æger liberatus eſt. Calculus veſicæ procul dubio fuit, & non renum, pueri enim rariſſimè hoc calculo laborant, & *Cardanus in Comment. Aph.* 26. *S.* 3. ſemel tantùm vidit. Cum verò in variolis emulſiones expellentes exhiberi ſoleant, illæ autem ſimul ſint diureticæ, illas ſimul calculum è veſicâ pepelliſſe & meatui penis intruſiſſe, exiſtimo.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XXXVII.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
EXCRESCENTIA IN LABIO SUPERIORE.

VEnit ad me ex pago Loſſen paupercula anus, inſpiciendum præbet labium, quod mirum in modum excreverat, in medio labio ulcus fuerat, ex eo principio caro iſta fungoſa ſuum ortum habuit. Nullam aliam ſpem eam habere, quàm ſectionem oſten-

oſtendo. At illa paupertatem obtendit, aliud conſilium expetit. Conſulo ergo, ut tumorem cum ſetis equinis fortiter apprehendat, & indies arctiùs aſtringat. Fecit hoc, licet, ut ipſa poſteà dicebat, magno dolore, multis noctibus inſomnibus, tandem tamen decidit caro iſta ſuperflua. Venit ad me lætior, ego unguenta conſolidantia illi præſcribo, quibus adhibitis in totum convaluit, Deoque gratias egit; Quia enim paupercula erat, & lino in fila ducendo ſe ſuſtentabat, labium ad hunc laborem obeundum maximo erat impedimento.

SCHOLION.

De excreſcentiâ ejusmodi carneâ in ſupremo vulvæ labro orta, exemplum refert *Marc. Donatus Hiſt. Med. Mirab. l. 5. c. 3.* Curatio cum ſetis equinis eſt egregia & admodum conveniens, conſtrictâ enim arteriâ nutrimentum afferente, ut tumor tabeſcat neceſſum eſt. Unde verò iſta arteria originem trahat, quæſtio movenda. Arteria enim eſt pars ſpermatica, & non generatur extra uterum. *Marc. Aurelius Severinus de Abſc. anomal. c. 13.* pro veris arteriis habere non vult, ſed putat illas ſaltem aliquid ſimile eſſe, ut venulæ illæ in affectu, qui Arabibus zebel vel ſebel vocatur, ubi textura rubra venularũ in annatâ oculi tunicâ ſive albo oculi videtur. Quod verò ad illum affectum attinet, cum *Sennerto l. 1. P. 3. S. 2. c. 15.* ſentio: venulas illas reverâ exiſtere, viſum verò effugere, niſi ſanguine valdè turgeant. Itaque, ſalvis aliorum judiciis, putarem: quòd creſcente iſtâ hyperſarcoſi adjacentes arteriæ & venæ ſimul creſcant, ut in pueris & nondum adultis fieri videmus, ubi arterias & venas cum aliis partibus augmentum acquirere nemo negare poteſt. Hoc quidem ſecundum naturam fit, ſed quid naturam per errorem idem facere prohibeat, non video. Vocatur verò iſte tumor encanthis ſive hyperſarcoſis, & oritur ex ulceratâ parte è materiâ affluente nutritiâ & ad glutinationem ſuperflua.

[*D. G. Chr. Wincler us.*]

OBSERVATIO XXXVIII.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
PARALYTICO MUTO EX APOPLEXIA CUM FEBRE MALIGNA.

Generoſus quidam Dominus febre malignâ laborans, ſtuporem in dextro ſentiebat brachio, poſt biduum ſupervenit ſenſuum omni-

omnium ſtupor, qui tamen mox retroceſſit, at ſtupor non tantum occupavit brachium, ſed dimidiam partem malæ, ut oris tortura quodammodo appareret, &, quod miſerum, lingua dimidia ſimul paralytica, unde ne verbum quidem proferre ad mortem usque, quæ triduô vel quatriduô poſt ſequebatur, potuit, ſensûs tamen compos & mentis.

SCHOLION.

Materiam pituitoſam hæſiſſe in cerebro vel circa illud, quæ liquata à calore febrili ſenſim principio nervorum influxit, & ipſius obſtructionem cauſavit, poſſet quis inferre cum *Horſtio Obſerv. 16. de febr.* Cum verò hîc ſaltem ſtupor fuerit, à principio retrocedens & non permanens, quod materiæ proprium, exiſtimo ſaltem vaporem narcoticum malignum huic malo cauſam præbuiſſe; Ægrotum verò potiùs vi febris malignæ, quàm apoplexiæ ad plures detruſum eſſe.

[*D. G. Chr. VVinclerus.*]

OBSERVATIO XXXIX.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
URINA CRUENTA, HINC PURULENTA.

HOneſtus quidam vir, ex aulæ Bregenſis Miniſtris, diu dolore ſiniſtri hypochondrii laboravit, curatus à quibusdam pro ſplenetico, excreto verò poſtmodùm calculo, magnitudine nuclei perſici, aliter rem ſe habere comperit. Poſt annos aliquot redierunt iidem dolores, ſuſpicio iterum erat de calculo, ideò ad hunc directa medicamenta. Verùm cum urinâ demum magna prodibat ſanguinis ſatis floridi copia, ob quam evacuationem æger debilis redditus in lipothymiam ſemel atque iterum incidit, de nullo alio conqueſtus eſt dolore, niſi de imbecillitate omnium virium. Ad fluxum hunc nimium multa adhibita, tandem loco ſanguinis effluxit purulenta quædam materia, quæ indies aucta, donec tota egrederetur alba, nullo ampliùs apparente ſanguine. Et tum æger cum talibus urinis etiam ſupervixit biennium. Poſteà redeuntibus iisdem doloribus apoſtema in dorſo è regione renum exortum eſt, quod licet apertum & conſolidatum fuerit, æger nihilominùs tabefactus interiit.

SCHO-

SCHOLION.

Si poſt mortem apertio corporis licita fuiſſet, non opus eſſet conjecturis. Videtur verò per calculum adhuc latentem renem vulneratum & excoriatum, unde à venulâ ſimul læſâ fluxus ſanguinis, quo extravaſato & non in totum excreto, imò in grumos redacto & tandem in pus converſo, apoſtema in renis ſubſtantiâ exortum; materia copioſè affluxa tandem in muſculis adjacentibus fiſtulam excitavit, unde apoſtema externum in dorſo; ut exemplum invenimus in *Foreſto l.24.Obſ.37.in fine Scholii* de Hadriano Junio Medico. Ægrotus verò conſumtionis renis cauſâ mortuus eſt, ut ſimilem ferè caſum recenſet *River. in Obſ. commun. à Formio Obſ. 27.* Unde verò tabes à renum abſceſſibus & ulceribus? ſciendum, æquè ac in pulmonibus putreſcentibus febrim lentam ac putridam, & tandem hecticam à vaporibus putridis per venas & arterias, cordi communicatis excitari in iſto affectu; ita ut ab illâ tandem humidum radicale exhauriatur, & homo conſumtus fatis cedere cogatur.

[*D. G. Chr. Wincklerus.*]

OBSERVATIO XL.

D. DANIELIS VVINCLERI DE DEGLUTITIONE ABLATA IN APOPLECTICO.

SEnator quidam Bregenſis apoplexiâ ſubitâ corruit, rediens ad ſe, omnes quidem ſenſus recuperavit, judicium erat accuratum, memoria integra, paralyſis in brachio non usque adeò inſignis. At muſculi deglutitioni inſervientes reſoluti, adeò ut nihil ferè deglutire poſſet, imò ne guttam quidem bibere ſine metu ſuffocationis præſentiſſimæ, in quo ſtatu permanſit, donec labaſcentibus de die in diem viribus exſtingueretur.

SCHOLION.

Platerus l. 1. Obſ. p. 208. caſum ejusmodi, ſed cum loquelæ amiſſione, recenſet, ubi ægrota ſaltem collutionibus oris ſanitatem recuperavit; & putat id vitio 6. vel 7. conjugationis nervorum accidiſſe. Contra *Riverius in Obſ. comm. à Pachequo Obſ. 26. p. 335.* deglutitionem ablatam pro lethali ſigno habet, & à reſolutis œſophagi muſculis procedere putat. Fortaſſis *Plateri* caſus ſaltem à vapore ſtupefaciente inductus, Riverii verò à materiâ. Quod ad partem affectum attinet, unum & idem dicunt, cum 6. nervorum conjugatio ramu-

los ſuos in œſophagi muſculos immittat. Triſtiſſimum ejusmodi caſum in matre propriâ ſummo cum mœrore videre contigit, ſubitò enim apoplexiâ tacta, cum dextri lateris paralyſi, ſenſibus omnibus ablatis, & reſolutis muſculis iſtis, ita ut ſine ſuffocationis periculo ne guttulam quidem aſſumere potuerit, ſecundâ die è vivis ſublata.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVAVIO XLI.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
VULNERE PECTORIS.

Miles quidam præſidiarius Bregenſis, ab altero vulneratur gladio acuto, vulnere penetrante per veras coſtas in cavitatem pectoris, non effluit ſanguis multus, vulnus à chirurgo conſolidatur brevi tempore. Conſolidato vulnere æger incidit in febrem cum ſummâ reſpirandi difficultate; in conſilium vocor, de vulnere certus fio, ſanguinem in cavitatem pectoris confluxiſſe ſuſpicor, V. S. primò omnium injungo, mitigatus calor, melior reſpiratio. Adjungo roborantia, refrigerantia, pectoralia. Lateri dextro emplaſtrum maturativum applico, per noctem augetur tuſſis, expectorat dimidiam pelvim plenam materiæ purulentæ, ſanum ſe affirmat dextro latere, de ſiniſtro conqueritur; inſpicio vulnus, tumorem animadverto, locum tenui quaſi membranâ clauſum, aperiendum iterum vulnus ſvadeo, renuit chirurgus, tandem aſſentit, aperit, exſilit tanquam à venâ ſectâ purulenta materia, eaque inclinato ægro terram verſus benè multa, ſervatur apertum vulnus, æger ſuper latere affecto jacere cogitur, ſingulis diebus inclinato corpore egreditur materia, corpus purgatur, injiciuntur abſtergentia, adduntur potiones vulnerariæ; æger ſanitati priſtinæ reſtituitur.

SCHOLION.

Chirurgus iſte admodum ineptus fuit, cum de ſanguine extravaſato & in pectoris cavitatem influxo minimè ſollicitus eſſet. Si enim vulnus dilataſſet & corpus debito modo moviſſet, procul dubio ſanguine

guine effluxo febris & alia ſymptomata præcauta eſſent. Curationis methodus eſt accuratiſſima. Febris enim ratione V. S. optimè inſtituta, unde etiam ſymptomatum mitigatio ſecuta. Emplaſtrum quoque maturativum ſummoperè conduxit, quia materiam ad exitum aptam reddidit. Apertio vulneris rectè inſtituta & materia evacuata, quæ aliàs tetris exhalationibus pulmonem putredine inficere, vel contactu diaphragma lædere potuiſſet. Corpus purgatum, ne humores peccantes affluerent. Abſtergentibus locus affectus mundificatus, & potionibus vulnerariis illi priſtinus vigor reſtitutus eſt. Cum verò materia expectorata in cavitate pectoris hæſerit, per quas vias expectoratio materiæ facta ſit? inquiſitione dignum eſſet. Torſit hæc quæſtio multos ex eruditis viris, præcipuè cum non ſaltem materiam purulentam, ſed & turundam, referente *Tulpio lib. 2. Obſerv. 15.* è cavitate pectoris rejectam eſſe, certum ſit. *Marc. Aurelius Severinus in opere de Abſceſſ. in Conſultat. ſingul.* diligentiſſimè in has vias inquiſivit; idemque proſecutus eſt in *Epiſt. Bartholin. Cent.* 1. *Epiſt. 68.* ubi illi placuit, hoc tum ad motus perennis vim, tum ad pulmonis ſuperni, tum diaphragmatis inferni comploſum referre. Sed hæc, quod ingenuè fateor, captum meum ſuperant. Quæ verò de amaritiei ſenſu in ore ab injectione amarâ percepto ex *Paræo* affert, ſaltem à vaporibus, quibus pervia ſunt omnia, proveniſſe, quis affirmare poſſet. In luto itaque ignorantiæ tantoperè hærentibus auxiliares manus nobis porrigit clariſſimus & ingenioſiſſimus *Harveus lib. de Gener. Animal. Exercit. 3. p. m. 43.* his verbis: *Perforatio pulmonum, à me inventa (cujus modo memini) haud obſcura & cæca eſt; ſed in pennatis præſertim, patula admodùm; adeo ut in ſtruthiocamelo meatus plurimos repererim, qui digitorum meorum apices facilè exciperent.* Et paulò poſt: *Imò verò dubitare liceat, an non in homine etiam dum vivit, aër per dictos meatus in thoracis cavitatem penetret. Quomodo enim aliter empyicorum pus, & pleuriticorum extravenatus ſanguis, illâc effluant? In vulneribus pectoris (illæſis etiam pulmonibus) aër per vulnus foràs erumpat? aut liquores in cavitatem pectoris injecti, cum ſputo reddantur?* Hactenus Harveus. Cui adſtipulatur Clariſſ. Bartholi-

tholinus, Anat. reform. lib. 2. cap. 9. *Membranâ cingitur pulmo tenui, lævi, poris multis inſignitâ, qui pori inflato pulmone follibus, ſatis conſpicui. Quos aliquoties Johann. Walæus piſi majuſculi magnitudine in vivorum diſſectionibus obſervavit. Hinc ſanies thoracis penetrare poteſt, & per tuſſim exire.* Huic ſententiæ calculum ſuum adjicit Clar. Lindenius *Med. Phyſ. lib. 2. cap. 6. §. 186. Perforationem talem membranæ pulmonariæ peculiare quid eſſe & eâ cognitâ nulli jam mirum videri debere poſſe, quæ præter naturam collecta ſunt, in cavitate thoracis inde abſorberi, & per arteriam aſperam expui, eſſe tamen iſtum abuſum potiùs dictorum meatuum, & in caſu extremæ neceſſitatis tantùm; uſum verò eſſe perſpirandi aërem in eandem cavitatem, quo circumfuſus pulmonibus, hos refrigeret.* Et ita lux tenebris noſtris tandem affulſit; Etſi enim in mortuis (ſubſidentibus omnibus) pori iſti non admodùm ſint conſpicui, tamen cum alibi, (ut in pennatis certò conſtat) oculis pateant, non video, quâ cauſâ commotus, quis dubitare velit eosdem in homine exiſtere, & naturam in extremis iis uti poſſe; cum ſæpe meatus obſcuriores neceſſitate adacta ſibi inquirat, ut è doctrinâ de abſceſſibus luculentum evadit, ubi natura oppreſſa ſæpius vias planè invias invenit, per quas materiam ceu ſarcinam deponit. Ita ut *Marc. Aur. Severinus de abſc. c. 7. p. m. 9.* ſcribere haut vereatur: *Vias per quas humor deponitur, non æque pernoſcimus, ſed ignorantiam noſtram ingenuè fatemur. Illud afferentes ex Hipp. quòd confluxus unus, conſpiratio una, conſentientia omnia. &c.*

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XLIII.

D. DANIELIS VVINCLERI

DE

ANGINA IN MORBILLIS IGNEIS.

MOrbilli ignei admodum maligni apud nos graſſantes, invasêre honeſti viri filium natu minimum, eo per aliquot dies morbo

morbo onerato; & alter in eundem morbum incidit, ſed mox de ſumma deglutiendi difficultate conqueritur, nihil tumoris intra vel extra conſpicitur. Triduo vix exacto ante juniorem ſuffocatur; quem tamen & idem, ſed longiore ſpatio ſecutus eſt.

SCHOLION.

Morbilli ignei ſunt tumores corporis in cute potiſſimum conſpiciendi, omnium minimi; cum febre continuâ, putridâ, malignâ, & ruboribus totius corporis pruriginoſis conjuncti, à ſero bilioſo, maligno & ſpecificè corrupto, orti. Quam definitionem tradidi in Diſputatione meâ inaugurali Theſ. 2da. Et hi morbilli apparuêre primùm apud nos Anno 1642. poſt obſidionem Bregenſem; Lipſiæ verò paulò poſt, & quod nos in pueris, ipſi in puerperis annotarunt, ut teſtatur Diſputatio ibi habita Anno 1655. à *Dn. D. Welſchio*, vocant verò den Frieſel / à panni Frieß ſimilitudine. Nomen quidem eſt diverſum, res verò eadem, ut ex definitione ipſorum *c. 3. Th. 5.* unusquisque videre poteſt. Symptomata autem iſta periculoſa, ut angina, parotides &c. apud illos abfuêrunt. Hæc verò angina vocatur latens, & à Græcis κυνάγχη, ubi muſculi interni laryngis inflammantur, & pro lethali habetur ab *Hipp. 1. aph. 34.*

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XLIII.

D. DANIELIS VVINCLERI
DE
HÆMOPTOICA PASSIONE.

TOrnatoris cujusdam uxor ad phthiſin prona, per os magnam ſinceri ſanguinis copiam rejecit, adhibitis aſtringentibus tam internis, quàm externis, aliquoties ſedatum

eſt malum. Cum vero ſæpiùs rediret, viresque decreſcerent, tandem tuſſi ſanguinem expuendo ſemper fluidum, extincta eſt. Suſpicio erat de ruptâ venâ.

SCHOLION.

Hippocrates 4. Aph. 25. dicit: Si cui ſanguis per ſuperiora erumpat, calamitoſum. Idſanè veriſſimum deprehendet unusquisque in praxi, & præcipuè ſi vena rupta; difficulter enim ſanatur & conglutinatur, & hoc ideo, quia medicamenta viribus integris ad locum affectum pervenire non poſſunt, niſi quis evaporationes à *Benedicto in Theatr. Tabid. p. 94. 143. 181.* commemoratas excipere velit. Quæ certè, ſi rectâ methodo uſurpentur, in morbis pectoralibus multùm conferunt, ut experientiâ edoctus ſum. Curati hæmoptyſi ſæpiſſimè in phthiſin incidunt, propterea quod ſanguis extravaſatus & non totus rejectus in pus vertatur, & pulmonum putredinis & exulcerationis cauſa exiſtat, ut vidi Anno 1670. die 24. Decembr. ubi fœmina ad phthiſin prona maximam copiam ſanguinis, ita ut pelvim ſatis capacem ad medietatem impleret, rejecit tuſſiendo; ſanguis erat egregii coloris & ſpumoſus. V. S. mox inſtitui in brachio, & aſtringenti ſequenti fluxum cohibui: ℞. ▽ burſ. paſt. plantag. portulac. ãã ℥j. tuſſilag. ℥ß. boli arm. præparat. lap. hæmat. præparat. corall. rubr. ppt. ãã. ℈j. ſangu. drac. ℈ß. ſyr. de ſymph. myrtill. ãã. ℥ß. ſp. ⊕l. g. vij. M. Deinde cum humores acres & bilioſi adeſſent, & ab eroſione hoc malum exortum cognoſcerem, ſequens purgans præſcripſi: ℞. Rhab. fol. ſen. ſ. ſ. ãã ʒj. Myrobal. citr. ʒß. Infunde in decocti Tamarind. ſ. q. p. n. in expreſſ. diſſolv. ſyr. de roſ. ſicc. ℥j. pulv. galap. gr. vij. ſp. ⊕l. g. iiij. M. Dejecit aliquoties, & remiſit malum, ita ut non haberet, de quo conquereretur. Interim tamen potiones ex herbis & radicibus pectoralibus recentibus ad expectorationem & conglutinationem præſcripſi, ita ut nihil neglectum. Sed tamen poſtquam per annum & eo diutiùs vixiſſet, phthiſica obiit.

[*D. G. Chr. Wincklerus.*]

OBSER-

OBSERVATIO XLIV.
D. DANIELIS VVINCLERI
De
COLICA CUM VOMITU ET LIPOTHYMIA OB HERNIAM.

VErbi quidam divini miniſter à juventute herniâ inſigni laborans, ſubitò incidit in colicum ſeu rectiùs iliacum dolorem, cum vomitu crebraque lipothymia conjunctum. Advocor ſummo manè, de compeſcendo vomitu & lipothymiâ, quod ante omnia ſim ſollicitus, rogor. Applicata fuêre ventriculo pro compeſcendo vomitu multa. Ego herniæ memor, de eâ quæro, at æger valdè intumuiſſe ſcrotum, ſummumque dolorem conjunctum eſſe fatetur. Ego itaque clyſterem præſcribo, fomenta ſcroto admoveo: mox divinâ gratiâ aperitur alvus, ceſſat vomitus & lipothymia, tumor diſceſſit, ægerque præter opinionem cito, tuto & jucunde reſtitutus.

SCHOLION.

Rectè *Hipp. l. de art.* dicit: Medicus ſufficiens ad morbum cognoſcendum, ſufficit etiam ad curandum. Nemo hîc de herniâ ſollicitus fuiſſet, niſi Medicus tam circumſpectus fuiſſet. Fuit verò colica ab obſtructione ab herniâ ortâ proveniens, quâ causâ per enema ſublatâ neceſſariò & effectus ceſſabat. Mulierem quandam annoſam ileo laborantem vidi, quæ oſſicula parva de gallinis, earum pullis, & avibus amabat comedere, unde obſtructio alvi & ab illâ ileus; omnibus methodicè, ſed incaſſum adhibitis die quinto feces alvi cum lipothymiis crebris evomuit & mortua. Puto valvulam Bauhinianam in principio inteſtini cœci ſitam ab oſſiculis obſtructam fuiſſe.

[*D. Got. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XLV.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
FALSO GRAVIDA.

FOEmina quædam honeſta juvenis poſt diuturnam menſtruorum emanſionem, iterum eadem ſentit & quidem rubra; apparuerunt ſigna nonnulla, quæ primis menſibus in gravidis ſolent apparere.

Putat

Putat ſe eſſe gravidam, quicquid dicatur contra de motu infantis. Ventre enim intumuerat & motum aliquem perceperat. Ita nonus menſis & dies expectabatur. Conſulebantur obſtetrices tam Bregenſes, quàm Wratislavienſes; conſenſerunt omnes. Ego contrarium ſentiens expectavi tempus partus. At cum tranſiit nonus, tranſiit decimus menſis, venter iterùm ſuâ ſponte ſubſedit, ſpesque cum prole nulla fuit.

SCHOLION.

Falſa ingravidatio fit: vel à molâ, vel à monſtro, vel ab aqua, vel à flatu. A tribus priùs enarratis non proveniſſe hanc falſam ingravidationem ſatis ſuperque conſtat ex eventu, cum nihil ejuſmodi excretum ſit. A flatibus itaque gravidam hanc fœminam aſſerere non dubito. Sunt quidem qui negant; flatus tanto temporis ſpatio in utero contineri poſſe, & inter illos *Platerus*, cui adſtipulatur ferè *Riverius C. 2. Obſ. 100.* ubi quidem concedit: Flatus in utero concludi poſſe, ſed non longo temporis intervallo, quin excludantur & diſſipentur. Sed *Sennertus l. 4. P. 1. S. 2. C. 10. p. 65. Prax.* omnes has cogitationes tam rationibus, quàm exemplis & Hippocratis authoritate ita refellit, ut nihil reſtitet, ne illi calculum adjiciamus.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XLVI.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
TUMORE IN SCROTO.

Conſul in urbe quadam, jam ſenex, alterum inchoârat conjugium, peractis nuptiis in ſcroto ingentem ſenſit dolorem cum magno tumore. Per literas expetit meum conſilium, ſe herniosum factum ſcribens. At ego herniam cum ſummo dolore conjunctam eſſe nego, tam ſubitò & vix fieri, niſi à violentiſſimâ causâ; quam cum ille negaret, me alterius eſſe ſententiæ, nimirùm apoſtema aliquod adeſſe vel in teſte ipſo vel in ſcroto; rem ergo tentandam potiùs per fomenta, & videndum, an quid poſſit intrudi in ventrem, ſi nihil horum fuerit, dolor autem & tumor creſcant, locus rubeat, ad maturationem accedendum eſſe, quem in finem annotavi medicamen-

ta idonea. Quæ adhibita tumorem ad ſuppurationem tandem perduxerunt, ſanitatemque amiſſam ægro reduxerunt.

SCHOLION.

Turpis ſenex miles, turpis ſenilis amor.

Etſi enim violentia nulla hic locum habeat, tamen ab agitatione & motu humorum peccantium, quibus iſte ſcatuit, à coitu facto, hoc malum ortum eſſe, nullus dubito. Nam ſenes plerumque in hoc bello ſe ſtrenuos præſtare milites ſatagunt, & plus faciunt, quàm vires ipſorum permittunt. Itaque, ut turdus, ſibi ipſis malum cacant. Caſum ægrotantis poſt nimium coitum refert *Borellus.c.4.obſerv.87.* Imò quosdam coitu extinctos videmus in *Hiſt.mirab.Marc.Donati l.4.c.17.* Et ſunt, qui coitum parvam epilepſiam dicere non erubeſcunt. Ex quibus liquet, quæ commotio humorum corpori exinde accidat. Motis verò & agitatis humoribus natura inſurgens, ſi fortis, ſarcinam in partem ignobilem & ad receptionem aptam deponit, ut hoc exemplo manifeſtum evadit.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO XLVII.

D. DANIELIS VVINCLERI

DE

TUMORIS IN SCROTO TEMERARIA CURATIONE.

Miles quidam, natione Ital⁹, inſiliens equum, teſtem alterutrum magnâ vehementiâ ephippio attrivit, ſubſecut⁹ hinc dolor ingens& propter dolorē affluxus humorũ,& hinc apoſtema; quia verò ille ſine intermiſſione iter ſuum continuare cogebatur, ſummum quidem per aliquot dies ſentit dolorem, tandem doloris impatiens ipſe ſibi cum cultro ſuo ſcrotum aperuit. Egreſſa eſt, ut ille retulit, materia purulenta cum ſanguine miſta. Bregam veniens me vocat, ego videns materiam eſſe optimè evacuatam, nihilque amplius deſiderari, quàm vulneris conſolidationem, unguentum mundificans præſcribo, emplaſtrum conſolidans ſuperpono. Convaluit ille paucis diebus.

SCHOLION.

Vidit fortaſſis iſte miles aliquando in Italiâ operationem ejusmodi à Chirurgis peragi, eoque cordatior rem aggreſſus eſt. Etſi doloris etiam atrocitas aliquem eò adigere poſſit. Cauſa hujus abſceſſus manifeſta eſt & procatarctica, ſc. attritio ſive contuſio, quam inflammatio ſecuta, quæ neglecta affluxâ materiâ neceſſariò ſuppurata eſt. Fortunâ admodùm ſecundâ uſus eſt iſte homo, ut eo tempore tumorem aperuerit, cum pus jam confectum & ad exitum aptum erat. Itaque cura ſubſequens nihil difficultatis habuit.

[*D. G. Chr. Wincler*us.]

OBSERVATIO XLVIII.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
VOMITU SANGUINIS.

NObilis quædam Vidua annoſa, macro corporis habitu, ſanguinem cum vomitu rejecit aliquoties, at in minore copiâ, de ſiniſtro hypochondrio conqueritur. Ego primò, cum copia magna non eſſet, nihil molior, roborantia præſcribo; ſed cum poſteà ſanguis non grumoſus, ſed floridus aliquoties magnâ copiâ rejiceretur, cum ſummâ virium debilitate, ad aſtringendum hunc fluxum me converto, hypochondrio ſiniſtro unguentum præſcribo & emplaſtra, interna aſtringentia non negligo, roborantia cardiaca ſimul aſtringentia exhibeo. Et præter omnium opinionem ægram DEI benedictione in integrum reſtituo.

SCHOLION.

Anno tertio Ephemeridum Obſ. 314. Dn. Avi mei in Scholio hoc de morbo mentio facta, ubi conſideravi & locum affectum, unde tanta ſanguinis copia proveniat, & vias, per quas ejiciatur. Quoad primum lienem indigitavi, & hoc verum eſſe, luculentum evadit ex hâc obſervatione, ubi dolor in hypochondrio ſiniſtro notatur, ubi lienis regio. Ad ſecundum quod attinet, ſunt qui dubitant per vas breve quicquam injici poſſe ventriculo, & quidem hac ratione, quod cavitatem ventriculi non ingrediatur, ſed ſaltem in tunicas ejus inſeratur. Sed ut hoc in integræ ſanitatis ſtatu verum ſit, ita in morboſo locum habere non poteſt. Cur enim tam venæ, quàm arteriæ (quibus vas breve conſtat) non tam

tam hîc, quàm alibi locorum per anaſtomoſin vel diæreſin aperiri & per tantam ebullitionem ſanguis in ventriculum effundi poſſet, nil obſtare video. In quâ ſententiâ confirmor à Thonero *l. 2. Obſ. p. 140.* ubi exemplum refert è Valverdâ deſumtum de Cardinale Cibone, qui vomitu ſanguinis extinctus & apertus, in cujus abdomine videre licuit: Ventriculo compreſſo lienem turgeſcentem, è contrario liene compreſſo copioſum ſanguinem per vas breve in ventriculum reſtagnare. Quod meâ quidem ſententiâ omne dubium diluit.

[*D. G. Ch. Winclerus.*]

OBSERVATIO XLIX.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
VOMITU SANGUINIS A MENSTRUI RETENTIONE.

Vidua juvencula, conſtitutionis macilentæ, retentione menſtruorum laboraverat, quam cum illa celavit, & tantùm de ventriculo conqueritur, per noctem incidit in nauſeam, & per vomitum magnam partem ſanguinis floridi evomuit in ipſam cameram. Ego manè ſanguinem reſpiciens, & de omnibus diligenter inquirens, menſtruum retentum in cauſa fuiſſe animadverto, dirigo huc igitur curam, nec infeliciter. Menſtruis enim rurſus apparentibus, non ampliùs viſus eſt hic vomitus. Illa interim nupſit iterum & aliquoties peperit.

SCHOLION.

Optimè divinus ſenex *aph. 32. l. 5.* dicit: Mulieri ſanguinem evomenti, menſtruis erumpentibus, vomendi finis. Cujus oraculi veritas vel ex hac obſervatione eluceſcit. Sed per quas vias id fiat, non unicuiq; liquet, cum ab utero ad ventriculum nulla ſit via. Cum verò ſanguis ſuperfluus in venis retineatur, & ipſi exitus conſuetus denegetur, neceſſum eſt ut ebulliendo regurgitet ad ſuperiora, & nunc per hanc, nunc per aliam viam à naturâ oneratâ expellatur. An verò è venis meſaraicis in inteſtina, & per illa in ventriculum, vel per vas breve, ut præcedente ſcholio dictum, in ventriculum influat, non facilè affirmare audeo, donec per avtopſiam, ſc. ſectâ & apertâ perſonâ tali malo ſublatâ, hujus rei certior evadam.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO L.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
EPILEPSIA COECITATE SOLUTA.

CIvis quidam honeſtus, conſtitutione melancholicus, ſubitò in epilepſiam incidit, eâ recedente cœcus remanet per dies aliquot. Ego in conſilium vocatus, ſcorbuticam diſpoſitionem animadverto. Quapropter per clyſteres materiam à capite revellere ſtudeo, humorem melancholicum expurgo, antiſcorbutica exhibeo; poſt aliquot dies viſum integrum cum ſanitate integrâ recipit patiens.

SCHOLION.

Criſis fuit, etſi perfecta, tamen admodum moleſta. Epilepſia orta ex humoribus acribus ſcorbuticâ malignitate infectis, quibus in nervos opticos protruſis, epilepſiâ cedebat. Deinde materia peccans revellentibus magis magisque retracta, cum nondum fixam ſedem habuerit, & tandem antiſcorbuticis ſale volatili gaudentibus diſcuſſa eſt. *Fabrit. Hildanus c. 5. Obſ. 5.* duos ejusmodi caſus refert, ſc. ab epilepſiâ curatâ cœcitatem obortam, ſed ab empiricis medicamentis fortioribus cauſatam. Etſi non videam, quomodo criſis etiam hoc loco excludenda, cum natura onere levata inſurgere & reliquias moleſtas è corpore propellere ſoleat, etſi per errorem aliquando in partem nobilem ſarcinam deponat. Interim tamen cum hæc cœcitas & prægreſſa epilepſia à ſcorbuto originem non traxerint, & fortaſſis à principio neglecta ad impactionem uſque materiæ incurabilem eam fuiſſe dubitare nolo.

[*D. G. Chr. Wincklerus.*]

OBSERVATIO LI.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
HERPETE BRACHII LETHALI.

NObilis quidam ſenex conqueſtus eſt aliquoties de pruritu in ſummo capitis vertice moleſtiſſimo. Incidit in febrim malignam cum horrore maximo. Propinantur bezoardica, intumeſcit collum, eryſipelatode tumore deſcendente ad brachium cum vehementiſſimo calore & dolore, apparentibus veſicis ichore mordaciſſimo pleniſſimis. Pergimus in uſu roborantium & bezoardicorum; Brachio repellentia nulla, ſed extrahentia apponimus. At vires ſenſim

decre-

decreſcunt ; ægerq́ poſt aliquot dies & ætate & morbo fractus & devictus ad alteram beatam vitam avocatur.

SCHOLION.

Criſis fuit imperfecta, etſi enim pars aliqua malignæ & corruptæ materiæ per herpetis excitationem excreta, tamen reliquiæ adhuc ſufficientes fuêre ad ſuffocandos & extinguendos ætate exhauſtos ſpiritus vitales. Calido enim nativo exhauſto naturæ quoque vires languent, ita ut in expellendo, etſi excitata & ſtimulata, tamen ſegnis evadat. De criſibus & earum cauſis hîc agendum eſſet, ſed cum ipſe *Galenus l.3. c.10.* Deos immortales invocet, ſe invitum de iis ſcripſiſſe, & in hiſce propoſitis anguſtiis quoque impoſſibile ſit, aliquid lectione dignum proferre, de iis hoc loco ſcribere ſuperſedeo.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO LII.

D DANIELIS VVINCLERI

DE

HYDROPE POST TERTIANAM.

JUvenis quidam tertianâ laborans, meſſis tempore in agro nimio æſtu ſitibundus aquam frigidam copioſè hauſit, hinc epate refrigerato in hydropem incidit. Totum abdomen in immenſum intumuit, adhibita aperientia & evacuantia hydragoga alternatim, ſudorifera itidem non neglecta, tandem ad diuretica animum appulimus; multum per urinam evacuarunt materiæ aquoſæ, in femore propè inguina prorupit materia ſeroſa, fluxitque benè multa, detumuit, roborantibusque exhibitis integram adeptus eſt præter omnium opinionem ſanitatem hic ægrotus.

SCHOLION.

Quantum noceat aqua frigida ex ipſo *Hippocrate de rat. vict. in acut. p. m.* 379. patet. Vidus Vidius quidem *Volum. 2. p.* 219. hæc protulit verba : *Præter victum plurimùm valent ad refrigerandos & madefaciendos febricitantes medicamenta frigida & humida, ſive intus dentur, ſive extrinſecus imponantur: proximè autem & nullo interjecto medio opus ſuum efficiunt ſive tactu ſentiantur frigida & humida, ſive facultate duntaxat talia ſint; ex internis medicamentis, quæ tactu frigida & humida*

midæ ſunt, efficaciſſima eſt aqua frigida, ſecundum Gal. l. 11. Meth. cap. 9. quæ ubi largè & præter conſvetudinem bibatur, vim habet medicamenti, convenitq; febricitantibus omnibus, niſi cum febre jungatur alius affectus ipſam rejiciens, ut ventriculi imbecillitas, humorum cruditas, obſtructio ac tumor aliquis viſcerum. Hactenùs Vidius. Quam cautè & circumſpectè aquam frigidam commendet, ultima denotant verba, & quàm rarò, præſertim apud nos, illam exhibere liceat. Nam quis ægrotans non de quatuor iſtis cautelis vel unicæ ſaltem ſubſcriberet? Itaque vel hoc exemplo liquet, quantum ingurgitatio aquæ frigidæ noceat. Climati quidem aliquid dandum, & quod in Italiâ & Galliâ licet, certè apud nos non ſemper in uſum trahendum. Hiſtoriam eorum, qui aquæ potu frigido periêre, videre licet apud *Marc. Donatum Hiſt. mirab. l. 4. c. 6.* Et *Gal. l. de conſvet. c.* 1. recenſet hiſtoriam de Arione, qui frigidæ inaſſvetus, ad eam coactus, ſpaſmo correptus, obiit.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO LIII.

D. DANIELIS VVINCLERI

DE

VARIOLIS CUM PETECHIIS NIGRIS.

VAriolis epidemicè graſſantibus etiam hiſce correptus eſt puer 7. circiter annorum, ad quem vocatus circa ſeptimum, vidi variolas paucas, petechias autem nigras innumeras, fœdum præbentes aſpectum. Prognoſticon de futurâ morte dedi, ſecuta eſt die ſequente.

SCHOLION.

Noſtrates ſolent has petechias maculas mortis appellare, nec ſine causâ, iis enim apparentibus plerumque eventus triſtis ſequitur. Sed interdum decipiuntur à maculis ſcorbuticis, ita ut ſæpiùs viderim à plebe hâc de cauſâ pro conclamatis habitos feliciter evaſiſſe. Sed aliquando petechias ejusmodi nigras cum totius cutis aſperitate poſt variolas neglectas, & medicamenta ſpreta etſi ferè per menſem poſt illas ſana videbatur, exortas in honeſti viri filia vidi, quæ etiam cum prognoſtico, mortis alumna facta. Putavi materiam à variolis relictam

magis

magis magisque corruptam eſſe, donec ad tantum malignitatis gradum perveniret.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO LIV.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
PHRENITIDE APHRODISIA.

JUvenis quidam amore puellæ cujusdam ardens, cum ſpe exciderat, in graviſſimum morbum incidebat, febrem nimirum cum vehementi delirio, quo nunc ſe Cæſarem, nunc DEI Filium eſſe ſomniabatur, aciem inſtruebat, nunc remeabat, nunc vincebatur, nunc reſiſtebat, nunc ad judicium perveniebat. Tandem ad ſe rediens adhuc vibices monſtrabat, quas accepiſſe à latronibus ſe dicebat. Balneum expoſcens, quo conceſſo indies ad ſaniorem mentem rediit.

SCHOLION.

Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?

Amor etſi à principio nec delirium nec melancholia ſit, tamen, ſi id, quod amat, nanciſci non poteſt, multis ſollicitudinibus & mentis perturbationibus, in delirium & melancholiam degenerare poteſt. Mœrore enim & curis melancholicos humores gigni & coacervari, neminem latet. Accedunt vigiliæ & imaginationes variæ ineptæ, ita ut vel mediantibus hiſce ſolis homo ad mentis vacillationem pervenire poſſit. Balneum verò haud ſine ratione conceſſum, exſiccatum enim corpus humectare, humores fervidos attemperare in hoc malo multùm ad rem facit. Quapropter etiam balnea à Paulo l. 3, c. 17. commendantur in hoc affecto.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO LV.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
HÆMORRHAGIA NARIUM.

IDem poſt biennium in febrem incidit, ſupervenit hæmorrhagia narium immodica, fluxit ſanguis indeſinenter, adeò ut æger ad ſummã virium

virium debilitatem & mortis periculum devenerit, vocor in conſilium, genitalibus epithema, internè corroborans & aſtringens præſcribo; ſiſtitur mox fluxus hic ſanguinis.

SCHOLION.

Hæmorrhagia fuit critica & febrim procul dubio ſolvit, cum verò natura in excretionis quantitate exorbitaret, illam inter limites retrahere, neceſſum erat. Genitalibus refrigerantia applicavit, ideo quod morbi prægreſſi memor, ſeminis retentionem & fervorem haud parum ad fervorem ſanguini conciliandum facere putaret. Civis fuit Bregæ, qui à retentione ſeminis fatuus erat, durante viduitate, uxorem nactus ſtatim ad mentem ſaniorem redibat.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO LVI.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
SANGVINE VERMIFORMI CUM URINA EXCRETO.

NObilis quidam vir calculoſus alias miſit ad me, adventum meum expectans anxiè. Venio, monſtrat mihi ſanguinolentum quiddam, digiti medii longitudinis, vermem repræſentans ad unguem; ipſe etiam vermem per urinam ſe ejeciſſe exiſtimabat. Ego primo aſpectu ejusdem fui ſententiæ, tandem patinam aquâ calidâ plenam adferre jubeo, ita enim ſanguine abſterſo rectiùs quid rejectum me aſpicere poſſe autumabam. Allatâ aquâ vidimus falſum illum vermem nihil aliud eſſe, quàm ſanguinem multo muco tenaciſſimo mixtum.

SCHOLION.

Etſi medicus ut Argus centum gauderet oculis, tamen vix ſatis circumſpectus eſſe poſſet, ne ipſi aliquid ab ægrotis imponatur, vel glaucoma oculis ipſius objiciatur. Egregium exemplum extat in vitâ Heurnii, ubi Lipſius rejecta viſcidâ pituitâ formam inteſtinorum repræſentante, putavit ſe omnia inteſtina effudiſſe. Quem Heurnius poſt inſpectionem bono animo eſſe juſſit, & trophæa de morbo ipſius appellavit.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSER-

OBSERVATIO LVII.
D. DANIELIS VVINCLERI
DE
UTERI PROLAPSU.

HOneſta quædam fœmina primum poſt partum uteri laxatione vel prolapſu laborabat, ego quietem illi imperavi, uterum ſenſim retrudi jubeo, emplaſtrum adhibeo, balnea aſtringentia commendo, internè aſtringentia non negligo. Brevi convaluit, nihil de utero conqueſta hactenus.

SCHOLION.

Rectè hic affectus laxatio uteri indigitatur. Uteri enim ligamenta tam facilè non rumpuntur, ut uterus totus prolabi poſſit. Fundus verò uteri relaxatur, ut inverſus quaſi ſaccus propendeat. Ex abortu repentino miram obſervavi uteri relaxationem ſive prolapſum in illuſtriſſimâ Comitiſſa quâdã, ubi non ſaltẽ uterus inverſus propendebat, ſed etiam ſimul inteſtinũ rectũ detrudebat exterius, ut duplex videretur procidentia. Obſtetricem accerſo, & malo optimè explorato ut circulũ cerâ obductum utero intrudat jubeo, quo facto ſtatim & uterus & inteſtinum rectum ſuo loco continebantur. Ablegavi ipſam deinde ad thermas. Dedi verò, ad corpus præparandum ad eas ipſi prius nodulum epotandum, in balneo autem ſequens electuarium quotidiè uſurpandum. ℞. conſ. roſ. antiq. torment. ãã. ℥jß. diacyd. ſ. ſp. ℥ß. corall. rubr. ppt. ʒß. troch. de carab. Terr. ſig. ſpod. ãã ℈j. raſ. ebor. priap. taur. ãã ℈jß conſ. Alkerm. ſ.m. ʒj. cum ſyr. cydon. M. F. elect. Exterius præſcripſi ungv. Comitiſſ. pro in unctione ventris & dorſi poſt balneum. Ne vero obſtructiones hæc aſtringentia cauſarent, quod in thermis nocivum, addidi electuarium laxativum ſequens ℞. pulp. tamarind. paſſul. ãã. ʒvi. pulv. chalap. ʒj. M. de quo ſæpius aliquid ſumſit, cum neceſſitas requireret. Et hiſce eam optimè reſtitutam deinde audivi.

[*D. G. Chr. Winclerus.*]

OBSERVATIO LVIII.

D. JOHANNIS DOLÆI

DE

PODAGRA LACTE CURATA.

LImburgi ad Lhanam degit Dominus de VVallendorff, jam diu atrociſſimis doloribus podagricis excruciatus, qui tandem curâ lactis, & optimâ obſervatâ diætâ priſtinam recuperavit ſanitatem.

OBSERVATIO LIX.

D. JOHANNIS DOLÆI

DE

CUTIS TIGRIS USU IN PARTU DIFFICILI.

PRincipiſſa Naſſov. Hadamarenſis Domina mea clementiſſima, pro arcano in partu difficili ſibi ſervat fruſtulum cutis tigris, femori ſiniſtro alligandum, quod ipſemet aliquando tentans, certum expertus ſum.

OBSERVATIO LX.

D. JOHANNIS DOLÆI

DE

ARTERIOTOMIA.

MUlti medici adeò abhorrent arteriotomiam, ut nec de ea aliquid audire, multò minus eam celebrare velint; Ego poſſum teſtari, quod intra unius anni ſpatium plus decies tundi curavi arteriam temporalem felici cum ſucceſſu, in phrenitide, vertigine, capitis dolore contumaci, in melancholiâ hypochondriacâ, &c.

OBSER-

OBSERVATIO LXI.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
VULNERUM A SAGIS ILLATORUM MIRA CURATIONE.

DEcus illud medicinæ, *Dn. Geilfuſius*, dum in aulâ Sereniſſ. Principiſſæ Naſſov. Dizenſis, Dominæ meæ clementiſſimæ, eſſem, mihi narravit, ſe nôſſe quendam diu jam fiſtulâ in femore laborantem, ex quâ omnivariæ res, linteamina, fruſtula chartæ, pili &c. prodibant, multis fruſtrà remediis adhibitis, tandem acceſſiſſe quendam, qui pro mago à vulgo habebatur, ſtatim ſanitatẽ promittentẽ. Ipſe magus pulverem cineritio colore tinctum vulneri inſperſit & paucos intra dies ægrum hoc pulvere ſanavit. Pulvis erat, uti retulit prædictus Clar. Dn. D. Geilfuſ. cinis ſagæ igne combuſtæ.

OBSERVATIO LXII.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
LAPIDIS HÆMATITÆ VIRIBUS.

FOEmina Limburgi ad Lhanam nimio lochiorum fluxu laborans, multa nec non optima remedia fruſtrà adhibuit, tandem ex conſilio fœminæ cujusdam lapidem hæmatitem manu tenebat. Quid fit? Illicò fluxus ſiſtitur.

OBSERVATIO LXIII.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
PRÆCOCI MENSIUM FLUXU.

HAc in viciniâ degit matrona valdè plethorica, quæ jam patitur fluxum hæmorrhoidum unà cum menſtruo, quamuis gravida duorum menſium. Eadem annum nondum egreſſa quintum, paſſa eſt menſtruum fluxum, & eſt mater fœcunda trium filiorum.

OBSERVATIO LXIV.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
MATRE FOECUNDA NUNQVAM MENSES PASSA.

HAc in regione vivit ruſtica temperamenti melancholici, quæ affirmabat, ſe nunquam menſes paſſam eſſe, ſingulis tamen annis ſe gravidam fieri.

OBSERVATIO LXV.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
PUELLA ASCITICA CURATA.

PUellula quædam annum ſecundum ingreſſa, hic Diciis aſcite laborare videbatur. Parentes de ſalute filiolæ ſolliciti opem implorabant meam. Propinabam ea, quæ aliàs cum ſucceſſu, in hoc affectu adhiberi ſciebam; tandem etiam ſirup. de cichor. cum rhab. tartarum vitriolatum & ſpiritum vitrioli. Ab aſſumtis medicamentis hiſce ægra dejecit animalculum vivum ſerpenti ſimillimum, capite nigro præditum: ſicque priſtinæ ſanitati reddita fuit.

OBSERVATIO LXVI.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
LAPIDIBUS VARIAS TUM ARBORUM, TUM FRUTICUM, TUM ANIMALIUM FIGURAS EXPRIMENTIBUS.

SEreniſſimus Princeps Adolphus Schaumburgi ad Lhanam, quod eſt ſedes ipſius, puteum fodi curavit, in quo magna lapidum ſciſſilium copia, varias tum animalium, tum fruticum figuras exprimentium inveniebatur, minimusque eorum vel arborem, vel plantam, vel animal exhibet, reſervo mihi plures varios naturæ luſus exprimentes.

De hiſce lapidibus ſequentia Dn. D. Reiſelius in literis ad Collectores Ephemerid.

Miſit mihi Dn. D. Dolæus lapidis fruſtulum frutices nigellos in

in area lutea præſentantis, ſciſſile, fragilius & mollius Italicis illis, nec minus pulcrum, diſtinctum tamen laminis illis figuris aliâque opaciore intermediâ materiâ, cum Florentinæ aliæque per totam ſuam ſubſtantiam ſint figuratæ, promiſitque meliora majoraque.

OBSERVATIO LXVII.

D. JOHANNIS DOLÆI DE *SUDORE CÆRULEO DEXTRI HYPOCHONDRII.*

MUlti ſudorem pinguem, alii oleoſum, pars arenoſum, quidam ſanguineum & vini rubri &c. obſervarunt. Cæruleum verò à nemine hactenus annotatum credo, quem tamen Francothalii, in Palatinatu inferiore in fabro lignario melancholico, præter propter triginta annorum (una cum Expertiſſimo Dn. D. Mogio, piæ memoriæ) obſervavi, qui æger, quoties morbo, epileptico ſimillimo corripiebatur, prægreſſa vertigine cum anxietate cordis, toties in terram corruit, ſudorque cæruleus amyli cærulei (wie blaue Stercke /)colorem mentiens ſolum in dextro hypochondrio, ubi hepatis ſedes eſt, erupit, quem ſudorem linteis ſæpius deterſum uxor non mihi ſolum, ſed & aliis ſpectandum exhibuit, color ex linteis haut facilè elui potuit. Paroxyſmus bis vel ter per annum invaſit ægrum, ſudore profuſo melius habere cæpit & exinde concluſit paroxyſmum remiſſurum. Unde hic ſudor & ex quâ materia, aliorum non minus Doctorum, quam curioſorum relinquam judicio. Fateor in hiſce ignorantiam meam, aſt ſi conjecturari liceat, à bile æruginoſa deducendum putarem.

SCHOLION.

In operario artis vitrariæ Naſſovico (im Creutzwalde/) vidi ſudorem in induſio ita copioſè cryſtalliſatum & coagulatum, ſive velis ſublimatum, ut cultrò poſſet abradi. Colorem verò cœruleum nuper obſervavi in fœmina, quæ ſæpè vomebat & tusſiebat cum magna extenuatione, ſputo ſpumoſo quidem, ſed & viſcido, ita ut quaſi ſucco cyani ſeu indigo eſſet tinctus. In alio autem, vomitum copioſiſſimum laſurei ipſius lapidis colore infectum. Cujus cauſam an ab æruginoſa bile, an à ſucco pancreatico, an alius cujusdam humoris peculiari corruptione proficiſcatur, meretur meditationem.

[*D. Salomon Reiſelius.*]

OBSERVATIO LXVIII.
D. JOHANNIS DOLÆI
DE
ASCITICI EXENTERATIONE.

JUvenis, annorum 18. rem murariam exercens, in arce Schamburgenſi jam diu ſiti prægrandi imbecillitateque ventriculi laborans aſcite corripiebatur, alvi fluxu ſuperveniente, ad plures abiit. In cadavere à me exenterato menſe Febr. 1675. magnam aquæ limpidæ, nec non croceo tinctæ colore, quantitatem reperi, ſic & inteſtinum rectum corroſum, glandulas meſenterii valdè turgidas, & lapideam naturam induentes, jecur flavo tinctum colore, bilem in folliculo ſuo nigerrimam ſpiſſamque, amurcæ ſimilem, ventriculum quoque pituitâ tenaciſſimâ repletum, pancreasque induratum offendi. Reliqua perſcrutari nec fœtor nec tempus permittebat.

[*Dn. D. Dolæus per literas ad Dn. D. Reiſelium*, 17. *Jan. An.* 1675.]

OBSERVATIO LXIX.
D. SALOMONIS REISELII
DE
NAUSEÆ ET MICTIONIS CRUENTÆ CAUSA ABDITA.

CAnis erat ejus habitus, qualis ad capiendos lepores adſueſcit, ſed multo minoris, ut ideo in gynæceo aleretur; is ſæpiſſimè & ad quemvis motum vomituriebat, ſed nil niſi mucum quandoque expuebat, crebroque cruenta mingebat, collo inſuper tumefacto & ſtrumoſo apparente. Faſtidia hæcce cum ferre amplius tæderet, immo & in cauſas iſtorum ſymptomatum inquirere luberet, animal vivum diſſecabatur, ubi poſticè arteriæ aſperæ utrinque duæ glandulæ, ovi gallinacei minoris magnitudine adnatæ comparebant, in veſicæ autem orificio, ipſâque interiore cavitate tales quoque glandulæ accreverunt, quæ omnes cruento & fæculento quodam ſucco refertæ erant, quod profectò nemo vivente adhuc animali conjeciſſet. Lien quoque tuberculis quibusdam cruentis intus aſperſus erat, & renes paucis puſtulis, unde nutritionis errorem præſumo.

OBSERVATIO LXX.

D. LUDOVICI HANNEMANNI

DE

INSOLITA LACTIS ABUNDANTIA.

MUlier paupercula, pane atro veſcens, undam bibens gravida, duodecim ſeptimanis ante partũ tantam lactis copiam habuit in mammis, ut coacta fuerit id evacuare, quæ ſtato dein & juſto tempore ſanum & benè formatum fœtum enixa fuit. *Buxtebudæ 19. Novemb. An. 74.*

SCHOLION.

De generatione lactis diverſæ plurium & doctiſſimorum virorum quondam fuere opiniones, ut quidam ex ſanguine lac fieri penitus ſibi habuerint perſuaſum. Contra eos primum ingenioſiſſimus *Proſper Martianus* doctiſſimè diſputavit, quem ſequutus *Marquardus Schlegelius* in diſputatione, *Deuſingius*, & alii hactenus multi.

Alii propius ſcopo huic naturæ appropinquantes, chylum in ſtomacho elaborari autumant, cui natales ſuos debeat ſanguis: hinc tot virorum clariſſimorum de materia locoque fermenti illius in & extra ſtomachum generati, aſſerta paſſim ambulant, ut ſaltem eidem ventriculo virtutem concoquendi & fermentandi integram conſervent. Sed quo id confirment fundamento, videant illi, qui etiam poſt obitum inanem ſaltem ſtomachum membranaceum, ſine qualicunq; fermenti officinâ aut ſcaturigine invenerunt. Cum verò præter qualemcunq; digeſtionem aſſumptæ in ſtomacho maſſæ nil fieri poſſit, qui deinceps ſe paulatim contrahens, eandem per pylorũ excludat, hinc poſt reflexum ad orificium ventriculi inferius inteſtinum duodenum ſtatim individuum pori cholidochi & ductûs pancreatici conjugium in oculos venit. Unde effluentes paulatim ex utroque diverſi ſaporis & naturæ ſucci materiam fermenti ſuppeditant, bolumque ex ventriculo cibi benè digeſti egredientem fermentant, qui deinde per miros tenuium inteſtinorum anfractus variè actus, ſecundum meliorem ſui partem virtute effervefcente peculiari ſeparatus in chylum faceſſit & per meſenterium in receptaculum Pecquetianum ſe recipit: inde aſſurgens ille pectus permeat, donec in ramos

axilla-

axillares ſe inſinuat, unde rurſus delabitur in cor cum refluo ex hepate ſibi occurrente ſanguine ſe ſociaturus. Ante verò, quàm thalamum cordis ſubintrat, deſcendens ex axillari ramus, evidenti ſatis itinere, in ciſternam mammariam chylum mittit, unde pro ubertate illus major lactis copia provenit. Videatur præter alios *Excell. Dn. Hertodius in primo Miſcellaneorum curioſorum volumine obſ. VI. fol. 25.* Suprà dicta paupercula, quamvis atro ſaltem pane, undâque ſimplici corpus ſuum fœtu jam auctum reficere fuerit contenta, vegeto tamen inter labores ſpiritu vitali exiſtente ex ſiligineo iſto pane bene fermentato, & in ſtomacho ſuo cum aquâ benè impaſtato, lactei hujus cremoris prodromum in tenuibus inteſtinis in chylum vertere potuit, qui ex ſubclaviis tandem deorſum in mammas abundè affluxit; ut *Borellus* etiam teſtatur in ſuis obſervationibus, *Cent. 3. Obſ. 82.* Quibus autem gravidis è mammis lac effluere ſolet, teſte ipſo *Hippocrate ſ. V. aph. 52.* fœtum illæ geſtare imbecillem creduntur, ni ſolidiores habuerint mammas. Hoc in ſubjecto, ubi ritè ſe habuére omnia, perfectus omnibus numeris infans, & incolumis tandem prodiit in lucem, in hunc uſque diem vegetus & ſanus.

[*D. Joh. Georg. Volkamerus, menſe Febr. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO LXXI.

D. JOHANNIS GEORGII VOLKAMERI *CADAVERIS VIRILIS DISSECTI HISTORIA.*

D. Miſc. Cur. Dec. II. a. I. obſ. 127. p. 320.

VIr quidam illuſtris, ſexageſimum ingreſſus ætatis annum conqueri cœpit de inſigni totius corporis debilitate, appetitu penitus proſtrato, & nocturna turbatâ quiete: pulſus erat durus, celer, urina turbida, cruda, cum ſabulo rubro. Hunc Medici quidam, quòd habitûs fuerat pinguioris, rubrâ facie & hypochondriacus pro calculoſo & ſcorbutico curarunt. Tertiâ vocatus ſeptimanâ, Medicorum tam præſentis, quàm abſentis judicium, viſâ prius urinâ, explorato pulſu cæteriſque, quæ Illuſtriſſimum affecére patientem, accidentibus obſervatis, expendere ſategi; nec propter rubram iſtam in urinâ arenam calculoſum, nec propter ſequiorem totius habitum digeſtionemq; vitiatam, ſcorbuticum, quin hypo-

hypochondriacum potius & hecticum eundem declaravi. Conſveta in eo potus glacie refrigerati ratio, ventriculum non ſaltem debiliorem reddidit, omnemque abſtulit appetitum, ſed & propinque incumbentem in veſiculâ fellis bilem, lienem, non procul disſitum, pancreas, cæteraque vicina viſcera mirè labefactavit; hinc licet exiguum ſaltem cibi aſſumeret, circa præcordia gravitatem, veſpere virium imbecillitatem & calorem cum oris ſiccitate, noctu verò ſymptomaticum ſæpè ſudorem, de quibus frequenter conqueſtus fuit, expertus eſt. Sqvalebat præ ariditate inferius labium, ut tunicas inde frequenter detraxerit. Utrique igitur, tam hectico, quam hypochondriaco malo, ut commodè ſubvenirem, unâ fideliâ duos dealbaturus parietes, ſuaſu Galeni, balneum aquæ dulcis propoſui cum optato, qui inde ſecutus fuit, ſucceſſu. Quanquam enim tum in lecto vix ſe movere poterat, quarto poſt lotionem die iterum ſolus in hypocauſto obambulavit. Me per aliquot dies abſente, neſcio cujus ſuaſu, Illuſtriſſimus à balneo faſtidio & ſatietate abalienari cœpit, & internis ſaltem uti medicamentis deinceps decrevit. Nil ad votum fuit effectũ, appetitus redire ſubinde ceſſavit, ſomni non caruere labore, decumbere gravius cœpit, nullo poſthac ad reſurgendum niſu: Alvi excreta biliosa, urina continuò cruda, craſſa, interdum albidior, abſque omni tincturâ comparuit: Sic paulatim ad extremum ſe compoſuit diem. Sectum per me cadaver in frequenti Illuſtrium virorum conſpectu, ſequentia notanda nobis obtulit:

Abdomine aperto lien prorſus marcidus fuit unciarum XV.

Hepar librarum civilium trium cum dimidiâ ſatis ſalvum, ſubtus livido colore apparuit.

Fellis veſicula omni exinanita bile fuit, lapillis ſiliceis diverſæ magnitudinis referta, quorum major cicerem exſuperans, poro cholidocho inhæſit.

Stomachus, qualem ante excreverat, materiam mucoſam, bilioſam fœtentem, in exiguâ ſaltem quantitate continuit.

In renibus arenulæ rubræ fuerunt repertæ.

Inteſtinum cœcum lumbricum non male referens, quartamque ulnæ partem longitudine ſuâ adæquans, invenimus.

Cor unciarum IX. ſub pinguedine ſatis copioſâ in ſicco prorſus & exſucco pericardio reperimus.

Pulmones parùm livebant.

Coſtæ ſternum cinxere prorſus oſſeæ, nullâque cartilagine ſeptæ.

Cranio diſſecto cerebrum trium librarum & ſeptem unciarum benè alioquin conſtitutum vidimus.

Proceſſus falciformis antrorſum cranio arctè adhæſit, ad dimidiam ſui longitudinem penitus oſſeus.

SCHOLION.

Quod contra aliorum de urinâ mentem, cui rubrum inerat ſabulum judicarim, illud mali eſſe hypochondriaci indicium, eventus tandem docuit; dum renes poſt obitum Illuſtriſſimi Dni ab omni calculo liberi apparuere, & præter exiguas, quæ jam cum ſero renes intraverant, arenulas nil prorſus notare licuit. Et cum calculum in renibus illicò morbum indigitemus, cum ſæpè citra omnem in ſuo moretur hoſpitio moleſtiam, tum demum ſe prodentem, quando catarrhi delabuntur. Multos ſolis ad renes deſtillationibus miſerè tortos vidi, ut nil niſi lapidem renum accuſarent, dum vixerunt, quorum tandem demortuorum cadavera cum cultro examinarentur anatomico, ne veſtigium calculi oſtenderunt. Econtra tot alios fuiſſe diſſectos experientia docuit, quibus & renes & veſica lapillis onerati fuére frequentibus, per omnem tamen vitam nunquam de nephritico dolore conqueſtis, quod ſi proinde levis infeſtat lumbos moleſtia, potior cura deſtillationum eò delabentium, quam calculorum habenda erit, ut aliorſum rapto vi purgantis medicamenti defluvio ab ejuſmodi æger ſublevetur torminibus. Quantum enim multis aggravatum humiditatibus valeat caput, ſi inprimis excretiones per nares ſolitæ, aut circa os ſphenoidæum impeditæ cohibentur, quæ deinceps per nucham deorſum affatim ruunt, pectus & dorſum, ſubjectaque viſcera diverſimodè incommodant, & ad extremos uſque articulos decurrunt, cuivis conjicere facilè licebit.

Bilem antiqui excrementitiis accenſuére humoribus: hos ſecuta recentior ætas, eandem ſæpenumerò ex corpore tanquam quid bonæ valetudini incongruum penitus ejicere tentavit, ac ſi pro diverſâ coctione nunc vitellina aut porracea, glaſtea, nigra & æruginoſa efficeretur. Si verò ſanguis humorum nobiliſſimus vel tota peccat ſubſtantia, vel quantitate, vel qualitate, cur non ipſa quoq; bilis, quæ non minus neceſſarius in corpore noſtro humor eſt, iiſdem delinquere po-

fuerit conditionibus. Ejus enim, ſi abundat, quantitatem adimere nimiam purgantibus; deficientem amarulentis juvare vel aliquantum reſtituere poterimus. In qualitate nocet, ſi nimis tenuis aut calida, vel ſi frigidior juſto & vitelli inſtar condenſata, ſi acris nimium & ſiccior, aut in lapides coagulatur, ſuæque in urinâ coagulationis indicia cum ſabulo fecerit rubeſcente: vel ſi inſipida prorſus humidaque fuerit & putreſcens, quale quid in hydropicorum urinis obſervatur albicantibus: vel tandem, ſi penitus corrupta & æruginoſa evadit, quam corrigere vix amplius medicamenta poſſunt. Bilem autem qui in corpore dixerit correſpondere elemento ignis, quemadmodum calidum in corde nativum ſoli, anne is à veritate deviabit? Absque bile neminem vivere poſſe, vel ipſa dictat natura. Mori illum fuit neceſſe, qui per crebras eam ex corpore ejecit vomitiones, adeoque illâ omninò caruit, ut oſtenſum fuit in *Ephemeridum Tom. 2. Obſerv. 224. fol. 325. 326.* Sic multos in hydropem incidiſſe obſervavimus, qui cholagogis imprudenter uſurpatis bilem nimis expurgârunt, adempto ſcilicet elementari illo calido jecinori, quo ſine collabitur & flacceſcit viſcus hoc atque induratur, nec vaſis amplius lymphaticis, quæ Authorem ſuum, Magnum ſine exemplo Bartholinum agnoſcunt, inibique ſatis copioſè à diſſecantibus conſpiciuntur, tranſitus patet, unde ſcaturigo humidi primigenii obturatur, heparque penitus indureſcit.

Calculos in veſicâ fellis toties generari, generatosque oculis anatomicorum fuiſſe objectos, infinita penè exempla docent, ut non amplius pro miraculo, ſed morbo ſint habendi. Si quis verò accuratiùs in eorundem ortum, cauſas atque ſymptomata inquireret, non parum lucis rei adferret medicæ. Quid enim aëris, aquarum locorumque occaſio, quid frigidiorum nimis aut calidorum aſſumptio, dum veſiculæ bilis, immediatè ſtomacho incumbentis, prope pylorum ſit regio; quid motus animi, qui hanc concitare valent, ad generationem talium calculorum faciat, facilè colligere licet: quos præſentes ſæpè obſcurus in dextro latere ſub præcordiis dolor, appetitus proſtratus, frequentes nonnunquam, ſtatis etiam temporibus vomitiones, craſſiores & liquidiores, felle permiſtæ dejectiones, urina malè colorata & alia haut levia produnt indicia. His, aliisque ad examen revocatis ſignis, tandem etiam de calculi hujus

curatione foret cogitandum: ſed talia virorum in Univerſitatibus illuſtrium, quibus, quàm Practicis, plus ad demordendos ungues otii nonnunquam ſupereſt, defecatioris ingenii acumini penſitanda committuntur. Ad diſpoſitionem quandam ſcorbuticam, dum vir Illuſtriſſimus vixit, inclinâſſe eundem, non negârim: hujus verò decubitûs cauſam extitiſſe primariam, admittere non potui. Candida majorum ſimplicitas multum ſolatii poſuit in obſtructione venarum meſaraicarum, quæ toties, cum veram morbi cauſam indagare nequiére, ipſis pro clypeo inſerviit. Noſtri ſeculi homines cum obſtructionem iſtam vidiſſent carere ſuo fundamento, quæ ferè nunquam in diſſectis comparuit cadaveribus, nunc ad ſcorbutum, ſacram quaſi anchoram, confugiunt, qui, quoties ex voto non ſuccedit curatio, non ſaltem in abſtracto, ſed & in concreto morborum tinctura ſatis ſpecioſa exiſtit. Hinc illum ſcorbuto, hunc febre ſcorbuticâ, gangrænâ ſcorbuticâ, & vel dentium ſcorbuto, podagram alius nuncupare maluit, extinctum vociferantur, ſeque ab ignoratâ morbi cauſâ immunes reddere conantur, dubii rerum ſuarum, nec non vitæ necisque noſtræ arbitri. Adeò etiamnum ἡ κρίσις χαλεπὴ, & *ſcorbuto plena ſunt omnia.*

Hecticæ, quæ adfuit, indubium fuit argumentum, præter enumerata ſuperiùs ſymptomata, conſumpta omnis in pericardio humiditas, cujus in diſſectione nec unius guttulæ veſtigium ſuperfuit. Hujus in febre hecticâ defunctis lymphæ abſentiam ſæpiſſimè deprehendi, cùm penitùs abſumpti, antequam emigrarent, ſi quandoque plorare vellent, nullas amplius lachrymas, ceu rivulos fontis cor ambientis effundere potuerint, ſed ſiccis ſaltem genis & diductis labiis miſerabilem efformârint faciem Hippocraticam. Laticis hujus in pericardio exiſtentis ubertas univerſo ſufficit corpori pro humido iſto primigenio, calidum in corde nativum circumfluente: quod, ſi deficere inceperit, tabidum reddi hominem neceſſe eſt. Hoc fine antiqui balneis aquæ dulcis tepidioribus, æſtumque cordis attemperantibus uſos fuiſſe credendum eſt, ut, quod in centro præſtare nequivere, in circumferentiâ, humectando univerſum corporis ambitum, præſtarent.

OBSERVATIO LXXII.

D. JOHANNIS GEORGII VOLKAMERI

DIFFICILEM PARTUM FACILITARE.

INter complures ſterilitatis cauſas nulla erit potior, aut ſævior, quàm dum generoſa in ſuos ortus ſemina exurgere, inque lucem prodire publicam nituntur, languentis intereà naturæ vitio vanum ſui deſiderium relinquunt in mentibus parentum, ſuffocata quaſi vitalique aurâ orbata. Primiparæ huic potiſſimum periculo objiciuntur, dum vagis partus doloribus deceptæ, ad conatus pariendi præmaturo ſæpè auſu ſatis maſculè ſe accingunt, contra licet ſtrepente viarum anguſtiâ, nondum ad enitendum fœtum ſatis maturâ. Multæ nationes gravidas ſuas balneis aquæ dulcis, antequam partus inſtat, immergunt, ut membra prius molleſiant, & faciliùs relaxata diducantur, inunctis inſuper cum unguento altheæ, oleoque lil. alb. talibusque, ipſis naturalibus. Pleræque verò fœminæ ob inſignem ventris molem cucuphas ingredi commodè nequeunt, quibus humiliori in ſedili locatis ſacculus herbis emollientibus, aut floribus fœni farctus, & per calidam tractus aquam ſubjicitur bis in die, ſubſequente partium illarum inunctione.

His aliisque compluribus ad facilitandum fœtus exitum, in vanum ſæpiùs admiſſis, quid mihi eâ de re olim cogitanti acciderit, in ſexûs hujus debilioris gratiam patefacere non gravabor. Fructum balſaminæ rotundifoliæ repentis, ſive maris, Bauhini primæ, *Momordicæ* vulgi, jam maturum, coccineo præditum colore, & ſpinis quaſi aſperum, diu multumque contemplatus, cum in manûs volâ arctè tenerem, ille ſuâ ſponte diſſiliit, ſeminaque ſua foràs protruſit, ut aperta rurſus manu illâ ſeorſim projecta elaberentur. Haud inanem huic fructui ineſſe ſignaturam ſubinde ſuſpicari cœpi, quæ utero materno ad pariendum jam proclivi, ob quasdam tamen injurias ſufflaminato divinæ inſtar virgulæ contingeret. Oleo proinde olivarum carnem fructus illius Momordicæ immiſi, ſolique id expoſitum, virtuteque ejus ſatis imprægnatum, clyſteriis ad unius unciæ pondus admiſcui, non vano inde ſubſequente ſucceſſu.

Id præcipuè commodi mecum exinde puerpera ſenſit, ut inanibus iſtis, vel etiam colicis doloribus diſcuſſis legitimum partûs tempus attingeret, aut verò ſi terminus pariendi inſtaret, illa fortiore niſu ad

excludendum aptè fœtum feliciore infantem exitu beârit, ſeque à tàm laborioſo expeditam conatu immunem aſſeruerit à majoribus periculis. Fructûs momordicæ pulpam cum butyro benè miſtam obſtetrices aliis pinguedinibus huic fini inſervientibus commodè applicabunt. Quid fructus cucumeris aſinini, quid perſicariæ ſiliquoſæ, noli me tangere dictæ, levi attactu diſſilientes &c. in his difficultatibus, vel etiam promovendis ſecundinis poſſint, curioſo naturæ ſcrutatori cenſendum & penſitandum relinquo.

OBSERVATIO LXXIII.

D. JOHANNIS GEORGII VOLKAMERI

HISTORIA UTERI EX VIRGINE RESECTI.

IN *ſecundo Ephemeridum Tomo Obſerv. 226. f. 328.* mentio fuit facta virginis, cui teſtes per hymenem propendentes ablati fuére. Dum verò tunc uterus valdè tumens vi egredi cum ſummis circa inguina doloribus conaretur, chirurgo ad id accito author fui, ut immiſſo per myrtifoliarum caruncularum circulum ſpecillo antrorſum ſecundum longitudinem inciſionem pararet, zonamque virgineam ſolveret, ut via prorumpenti iſti moli pateret. Ille verò me abſente, ignarus talis ἐγχειρήσεως, cum ullius virginis clauſtra nunquam aſpexiſſet, ſpeculo matricis violentam tentavit divulſionem, quæ etiam non ſine dolore & qualicunque hæmorrhagiâ fuit ſecuta, remanente interim, ſuumque in locum ſe recipiente utero. Ad quinquennium virgo illa ab omni incommodo libera vixit: quo exacto tempore denuò graviter decumbere cœpit, & tenſivo circa pudoris ſinum dolore, miſerè afflicta, chirurgo prædicto jam fatis ſublato, virum alium ad curationem admittere noluit, ſeque juratæ cuidam fœminæ commiſit: quæ ductui noſtro parens felicem ipſi opem attulit. Prominebat tandem pugni minoris magnitudine uterus admodum inflatus, in ſiniſtrâ regione introrſum vaginæ arctè adhærens. Fœmina adſiſtens digito paulatim per aliquot dies ſeparare eundem ſtuduit, cui tunc à latere vaginæ divulſo funem injecit, & propè cervicem ligavit, indiesque ſericum fortiùs conſtringens, paulatim tumorem iſtum diminuit, poſt quatuor ſeptimanas corrugatam quaſi & demortuam iſtam maſſam, quæ ficûs inſtar compreſſæ apparuit, deciduam effecit. Formam uteri nondum defloratæ omninò referebat, ſed cavitate carebat, quæ ſuſpenſum, u-

[illegible]ISH M[illegible]

* AD OBS. VI
N°. a :

trum id corpus verus uterus eſſet, me tenuit. Cum verò & loci, unde propendebat, conditio, & præcedens utriuſque teſticuli amiſſio, & liber circa tumorem eminentem ambitus, mirusque qui ante prægreſſus fuit cum collo uteri malè affecti conſenſus, ſiquidem circa laryngem conſimile denuò ulc⁹ æquè fœtens hoc morbi tempore adfuit, in unum conſpirârint, tantò confirmatiorem me reddidére, naturam ſarcinam matricis inutilem, maleque conformatam foràs voluiſſe protruſam, quæ nihil unquam fruſtra feciſſe voluit. Tamdiu ſtabit hæc ipſa ſententia, donec tandem è vivis abierit, quæ tunc diſſecta contrarium docere poterit. Longæviores autem aliàs utero privatas ſæpè obſervavi fœminas; & hæc ipſa, poſt amiſſum ſexus fœminini characterem, ab anno hactenus vegeta & incolumis vivit, quæ citra culpam ſuam non amplius virgo, nec mulier, nec deflorata audit, ſexum alioquin meliorem ſemper averſata.

OBSERVATIO LXXIV.

D. CHRISTOPHORI LIPSTORPII

DE

VITULA BICIPITE, ANNO LXXIII. STADÆ NATA.

PErpulchræ monſtroſæ vitulæ bicipitis iconem transmitto, cujus ſceleton aſſervatur in muſeo noſtro. In occipitio unicum ſolummodò obſervavi cerebellum, huic impoſita erant duo cerebra meninge interſepta & diſtincta, quatuor habebat nervos opticos, quatuor oculos, quorum bini in fronte coaliti in una orbita perpulchrè & diſtinctè erant poſiti, una ipſi erat trachæa aſpera, item gula, lingua circa palatum erat una, poſtmodum bifida, ad utramque oris partem excurrebat.

[*E literis ad D. Ludovicum Hannemannum datis, & inde ad Dn. D. Volkamerum transſcriptis.*]

OBSER-

OBSERVATIO LXXV.

D. GODOFREDI SCHUBARTI

DE

AQUA SUBMERSIS. RESPONSUM
ad Obſ. 20.

ARduum ſanè & audax opus eſt, animi ſenſibus abyſſum maris perveſtigare, & mente concipere, quid ibi agatur? Imò ut planius dicam, quomodo hominis mari ſubmerſi vita conſervetur, ut ſoſpes extractus reviviſcat. Id ipſum *nobiliſſ. & præcellentiſſimum Dn. D. Langelottum* permovit, cum relatione aliorum quendam in aqua per ſedecim integras horas, erecto & rigido corpore, exortâ bullâ amplâ præ ore, ſtetiſſe, tandem extractum revixiſſe, adhibitis convenientibus: Nec non mulierem per triduum aquæ ſubmerſam à morte ſimili modo liberatam; Itidem juvenem ſeptendecim annorum ſub aquâ demerſum ſeptimâ demum ſeptimanâ ſine vitâ repertum, & in vitam revocatum fuiſſe, percepiſſet, ut per literas ſupra modum humanas quæſierit; *Qui fieri poſſit, ut homo ſine aëris beneficio tamdiu ignem vitalem in aquis gelidiſſimis & multo nitro refertis, ſervare poſſit.*

Notum autem eſt tritum illud: Cor eſt primum vivens & ultimum moriens; ſcilicet à quo omnes nobiles facultates & functiones vitæ humanæ dependent, ſuſtinentur & deſtruuntur, unde *Piccolomineus* inquit: *Cor primò vivit, vivens ſemper fervet, fervens agitatur.* Quibus innuere videtur, cor naturaliter à ſe moveri; cum autem nihil moveatur, niſi etiam quieſcat, hinc cordis naturales & nobiles functiones reſultant, nimirum *Syſtole*, ſeu motus proprius & naturalis cordis, quo ventriculus dexter, repletus & dilatatus, ſe contrahendo in pulmones per venam arterialem ſanguinem effundit, & *exſpirationem* efficit; poſtquam verò ſanguinem cor ita ultrò depoſuit, & ad priſtinum naturalem ſtatum rediit, quieſcit per momentum vix ſenſibile; interim deſcendens diaphragma detrahit tenſione quâdam nexuum pulmones, tunc disjunctis annulis trachæa dilatatur, & inſpirando aëre impletur; interim dum *inſpiratio* fit, vaſa pulmonalia conſtringuntur, & ſanguinem, qui retrò in ventriculum dextrum remeare non poteſt, in ſiniſtrum impellunt, unde *Diaſtole*, & ſic viciſſim: adeò ut cordis con-

ſtrictio

ſtrictio ſit cauſa inſpirationis. Hinc *Ariſtoteles*; Pulmonum motus principium à corde eſſe; & *Hoffmannus in Galen. lib. 6. de uſu part. Cor eſt cauſa princeps motus, pulmo ſequitur motum cordis, thorax motum pulmonum*; nec non *Cæſalpinus lib. 5. qu. Peripat. 5.* reſpirationem à corde fieri oſtendit. His ita prælibatis, patet, quoties cor movetur, toties pulmones etiam moveri, ita, ut quot fiant ſyſtolæ, tot expirationes, & quot diaſtolæ, tot inſpirationes, quamvis iſti motus nonnunquam à quavis interna, vel externâ cauſâ augeri, imminui, vel totaliter inhiberi poſſint, unde reſpiratio vel ſenſibilis, id eſt, quæ copioſo aëre indiget; vel inſenſibilis, cui ſufficit aër, qui intra os & fauces reperitur, oritur. Senſibilis ſæpè clauſis ore & naribus ſine noxa impeditur, ſed non inſenſibilis, quæ tandem diu retentâ reſpiratione ceſſat, ut mors illicò ſequatur. Itaque tot fiunt reſpirationes inſenſibiles, quot motus cordis. Hinc *Scherbius apud Hoffmann. l. c. C. 7.* Vivunt, *inquit*, quidam ſine reſpiratione, id eſt, motu illo thoracis viſibili, ſed non ſine uſu reſpirationis, qui nihil aliud niſi inſenſibilis reſpiratio, quæ inſenſibili & ferè imperceptibili cordis arteriarumque motu conſervatur, à nonnullis tranſpiratio dicta, ſine quâ nemo ſec. *Galen. lib. 6. d. loc. aff. C. 5.* ne per momentum vivere poteſt; ſine illâ verò, ſcilicet ſenſibili aliquis non ad horas ſaltem, ſed & ad plures dies vitam protrahere poteſt. *Eodem l. c. teſte*: & *Avicenn. 1. Text. 2. Tr. 5. C. 12.* Quia ignis vitalis, ob alicujus morbi, ſeu alterius cauſæ violentiam, ad extremam debilitatem deveniens, non indiget, tantâ refrigeratione, ut neceſſe habeat pulmonum, aliorumque ad reſpirationem concurrentium inſtrumentorum motu, vel officio refrigerari, ideò hujus reſpirationis privatione, vel inſenſibilitate mortuus à vivente vix diſtingui poteſt. Etenim, qui ex terrore in ſyncopen labuntur, pulſu & reſpiratione plerumque privantur, teſte *Gal. lib. 2. d. Symptom. Cauſis c. 2.* & *lib. de Tremore C. 3.* ut attoniti evadant, quod *idem in l. 7. Aph. 14.* congruè expreſſit; quippe hoc *Platero* confirmante *l. 1. Obſ.* qui fœminam, præter alios *l. c.* commemoratos, aquis per horæ quadrantem ſubmerſam, frigore penè enectam, tandem deprehendit, ob terrorem mortis animo defeciſſe, tamdiu deliquio durante, donec è flumine extracta, refocillata fuerit.

In ſyncope autem cordis motum imminui, & ſubſequenter reſpirationem ſenſibilem, non verò inſenſibilem, abeſſe, donec cordis motus vel per ſe, vel adhibitis convenientibus, augeatur, & iterum vita

illæſa redeat, per ſe manifeſtum eſt, ut nulla probatione egeat. Porrò ſe ſæpè in ſyncopticis & hyſtericis obſervaſſe idem ait, quod per integram horam, nec pulſus, nec reſpirationis ſenſibilis vel minima indicia apparuerint, quæ tamen poſteà ſine vitæ jacturâ redierint. Fiuntque ſic affecti, etiam dum inſenſibiliter vivant, tam frigidi, *auctore Galen. l. 1. d. præſag. ex Pulſ. 4.* ut intenſiſſimè rigeant, accedente præprimis causâ aliquâ externâ, ita ut, (velut *Plutarchus* docet) novacularum aciem hebetare ſoleant. Itaque non exigui momenti eſt terror ipſe, qui ejuſmodi homines in præcipitio conſtitutos corripit, quippe nonnullos & ex hoc ſolo extinctos, & ſubitò ſuffocatos eſſe, patet in iis, qui à fulmine tanguntur, ii enim multo antè ex terrore, quam fulminis vi intereunt. Sic terrore interdum afficimur, ut non recordemur horum, quæ in ipſo terrore geſſerimus, quia extra ſenſus præ terrore trahimur, docente *Galen. l. 2. d. Motu Muſcul. C. 6.* Quandoque etiam contingit, homines ex violentia animi paſſionum extra omnem vitæ ſenſum rapi, ut ne minimum vitæ ſuperſtitis ſignum præ ſe ferant, ex quo pro vivis æſtimari poſſint, hinc factum eſt aliquando, ut vivi pro mortuis elati fuerint, annotante *Schenkio l. 1. Obſ. 8.* aliiſque.

Cognita igitur reſpirationis causâ principali, & modo, reſtat, ut quæſtionem ſupra propoſitam excutiamus; Igitur, etſi ſanguinea & perfecta animalia, ex his autem homo præcipuè, commodiùs aërem aquâ inſpiret, quâ ſcilicet ſola aquatilia & frigidiora gaudent, fruuntur, & ſe tuentur: Attamen, ut ſupra dixi, cum ignis vitalis à causâ violentâ quâcunque oppreſſus, & ad extremum ferè debilitatus, tantâ refrigeratione non indigeat, ut neceſſe habeat pulmonum officio refrigerari, hinc firmiter mihi perſuadeo, homini, aquis ſubmerſo, nondum verò ſuffocato, ſed ex terrore in ſyncopen lapſo, vel apopleptico vel hyſtericæ non diſſimili, inſenſibiliter tamen ſpiranti, & extra vitæ ſenſum rapto, per totum rigido, aquæ vapores & halitus ⊕troſos pro caloris tam exigui, aliàs ſec. nat. fortis, nunc ſaltem oppreſſi, ſpirituumque pabulo ſufficere, eumque ſat commodè ſaltem aquæ attactu appulſuque, ⊕troſæ ſeu balſamo naturæ refertæ ſuſtentari, ut eò magis reſiſtere, & inſenſibiliter vivere poſſit, accedente præprimis corporis habitu firmo, pectoris latitudine, juventute & virilitate, quâ ſpiritus & calor adhuc ſuperabundant, vel cui fortè natura benignior anaſtomoſes in corde pervias formavit, ob quas, ut in utero, liberè ſine motu

tu pulmonum ſenſibili ſanguis moveatur, ita ut non aliquot horas tantùm, ſed integros dies, imò poſt triduum aquis immorari poſſit. Hoc artificio naturali urinator Sicilienſis, annotante *Cardano lib. 2 de Subtilit.* ternis ac quaternis horis ſub aqua latitavit, & in India occidentali urinatores margaritarum oſtreis venandis avidi, paſſim per integram horam ſub aqua commorantur, imò Ægyptii non minùs perfectiſſimi, urinando per aliquot horas deprædantur, teſte *Nicol. Chriſtoph. Radzivil. deſcript. Peregrinat. Hieroſolym.* Non abſimili modo aquæ ſubmerſi vitam ſub aquis conſervant, ut ſalvi pro mortuis extracti, & refocillati, reviviſcant, atteſtante inſuper *Zachiâ quæſt. Med. legal. C. 79. l. 4.* qui juvenem flumine per horam ſubmerſum, deinde extractum, aquæ copiam emiſiſſe & revixiſſe; & *Alexand. Bened. lib. 10. c. 9. de curat. morb.* in undis ſubmerſum, poſt 48. horas recreatum, itidem revixiſſe, obſervarunt: ejuſmodi plures caſus qui deſiderat, videat *Borell. Cent. 2. Obſ. 2. Barthol. Cent. VI. H. A. 68. Schenk lib. 2. Obſ. 1. Camerar. Syllog. memor. cent. 13. p. 1. nec non Sachſii Ampelograph. lib. 2. ſect. 6. m. 1. c. 1. ex à Caſtro MSS. Obſ. de reſuſcit. in aquam delapſ. §. 30. &c.*

Aqua gelidiſſima nitroſa, cujus in propoſitâ quæſtione mentio fit, conſideratis ſupra dictis, nil præterea fermè contulit, niſi quod rigiditatem, ob quam & erectus ſubſtitit, oppreſſione ignis vitalis, extremorum & totius ſtuporem induxerit. Mora autem diuturnior ſuperſtite vitâ, robur ignis vitalis, habitum corporis robuſtum, juventutem ſeu virilitatem &c. In quibusdam fortè, licet raròò, ut ſupra dictum, anaſtomoſes in corde pervias, quibus, ut in utero, liberè, ſine motu pulmonum ſanguis moveatur, arguit. Et cum plerique ob cohibitam potiùs reſpirationem inſenſibilem, quàm ob ingeſtæ aquæ copiam ſuffocentur, bulla ori adhærens, imò aër in eo contentus, reſpirationem dictam fovere, vitamque tueri & conſervare potuit.

[*Ad Collectores Ephemer. 15. Martii 1675.*]

OBSERVATIO LXXVI.

A N O N Y M I

De

SUBMERSIS SVECICIS

Reſponſio ad Præcellentiſſimi Dn. D. J. Langelotti Obſ. 20.

DE ſubmerſis & ab aquarum ſuffocatione præſervatis liberatisque, quod Magnif. Tua meam ſententiam requirit, id potius benevolentiæ erga me ſummæ acceptum refero, quàm, ut ideò mei judicii acumini quicquam tribuam. Id enim, quo magis imbecille ſentio, eò magis arduum & abſtruſum reſolutionis argumentum deprehendo. Juſſu tamen Tuo, teſtandi ſolùm obſequium & obſervantiam, pauciſſimis expedire conabor, conjecturam meam, cenſurâ Tuâ fretus, & exquiſitiorem enodationem abſolutamque deciſionem ingenii ſagacitate felicitateque præſtantioribus meritò relinquens.

Quemadmodum verò totum negotium minorem difficultatem ſine dubio pateretur, ſi inter Anatomicos certiùs de iis controverſiis, quas hodienum de naturâ, cauſis, inſtrumentis & modo reſpirationis foverunt, conveniret; quas *Bartholini*, *Malpighii*, *Græſii*, *Swammerdamii*, *Mayowii*, quivé hos proximè accedunt, exerceant atque componant: Ita pariter propoſitorum trium caſuum declarationi multum lucis conferretur, ſi ſpecialiores circumſtantiæ, inprimis in ſecundo & tertio ſubmerſorum exemplo, annotatæ fuiſſent aut annotari potuiſſent. Hæc ideò cum tantò majori difficultate involvantur, imò ibi aliquod naturæ vires ſuperans adminiculum intercedere videatur, in medio nunc relinquam, atque de priore ſubmerſo ſolummodò agam.

Quò verò breviori viâ ad ſcopum tendam, præſupponere libet:

1. Cohibitâ reſpiratione aliquem vivere ad tempus, benè etiam longum, poſſe, modò ſanguinis motus & circulatio, ſaltim parti-

particularis, in vaſis, inquam, majoribus & vitalibus non ſupprimatur, etiamſi valdoperè langueat, exemplo nimirum eorum, qui ab affectione hypochondriacâ & uterinâ ſuffocari dicuntur; aut etiam, cæteris paribus, ab embryone & pullo in ovo.

2. Abolitâ omni circulatione ſanguinis nec reſpirare ullo modo, nec vivere poſſe hominem.

3. Reſpirare aliquem ſatis diu poſſe, prout quisque ampla & robuſta organa obtinet, atque inſuper aſſveſactione habitum, retinendi ſpiritum, ſibi conciliaverit, nullo quamvis ſenſibiliter attracto aëre, hoc eſt, ore clauſo, vel etiam naribus: Tunc enim aëris in ultima inſpiratione attracti, admodùm probabilem, & vel maximè inſenſibilem in pulmonibus circulationem celebrari crediderim, uno ſaltim lobo ſeſe aliquomodo conſtringente, altero ſolo ſemet ſublevante, & intereà aërem expirandum, recipiente, iterum iterumque vice inſpirandi aliàs ſubminiſtrandum. Ut hinc quoque ſapientiſſima Creatoris providentia celebranda veniat, quæ utrivis pulmoni binos in homine lobos eſſe voluit, ſine dubio, ut aërem reſpirationi neceſſarium, aliquando ſine reſpiratione, intra ſe conſervare, ſicque ſe ab injuriis cum aëre recipiendo illapſuris, vitæque noxam illaturis, tueri queat: immò etiam ut homo curſum ſimilemvè laborem alium tantò pertinaciùs perferre poſſit. Eademmet cauſa videtur, quod animalia bruta ternis prædita ſunt lobis, quippe ad duriores labores, concitatiorem curſum &c. apta nata. Hinc curſores ut pernicitate valeant, os ſtrophiolo obturant, ut circulationi aëris ſpatium in ore faciant, pulmonum capacitate ſolâ ad emetiendum ſuum terminum non ſuffecturâ. Non allegabo tubicines, qui ſemel hauſtum largiùs aërem ita intra pulmones condere aſſveverunt, ut idem ſatis diutinæ ſonituum protruſioni ſufficiat. Eodem beneficio uti ſvevere, qui cantuum longiſſima modulamina inter multivarias vocis intenſiones remiſſionesque ducendi artificio ſunt celebres.

His præſuppoſitis, ſi quicquam ponderis ineſſe poteſt, conjicio in *ſene illo 16. boras infra aquas detento*, ut viveret,

1. circulationem ſanguinis non fuiſſe deſtructam, licet in extremis & externo corporis ambitu totus obriguerit; quin potius idem ipſi accidiſſe, vero ſimile, quod vino ſolet meraciori, intenſiori gelu expoſito, ubi melior pars in meditullio concentratur nec congelari ſolet.

let. Cum igitur ſenex ſexageſimo quinto anno adhuc benè valeat, octodecim retrò annis (quando demergebatur) tanto vegetiorem fuiſſe, adeoque ſui eucraſiæ ſanguinis beneficium gelidiſſimis in aquis vel maximè expertum eſſe, probabile ſanè eſt.

2. Eidem ſeni nec reſpirationem fuiſſe planè prohibitam, ex conſervatâ ſub undis vita, nec non iis, quæ ſuprà innui, ſubſumptu facilè eſt.

Accedit, quod bulla os obſidens, tum obſtitit ne aquæ in os, vel ipſos etiam pulmones irruerent, ſpiritumque vel protruderent, vel ſaltem intercluderent; tum juvit, ut pulmones intra ſe conſervatum aërem tutò & continuò reciprocare poſſent; nec non quò ventilatione eâ, utut debili & imperceptibili, ſanguinis concentrati calor & motus conſervaretur, ſenſu inſuper non omni deperdito.

3. Omnium certiſſima conſervationis tam diutinæ cauſa, ex conſtitutione, præcipuè conformatione pulmonum, nec non ipſius cordis deſumi poſſet, ſi tam acuti eſſemus oculis, ut vivi hominis exta, intra corpus contenta, luſtrare liceret, quod ſæpius quidem Medico optandum eſſet, Zoili tamen deteſtatâ dementiâ. Operæ itaque pretium fieret, ut vel magiſtratus mandato, poſt ſolutum naturæ debitum, hominis iſtius cadaver anatomicorum permitteretur inquiſitioni, quâ dubio procul manifeſtiores cauſæ oculorum manuumque fide confirmatæ venirent, & inprimis numné cordis foramen ovale adhuc pervium, quod, annotante anatomico, non minus ob ætatis ſenium, quàm eruditionis expertiſſimæ ac incomparabilis, jugiter venerando, magno *Bartholino in Anatome noviſſimè renovata, p. 410.* ad 30. uſque annum aliquando in homine patens repertum eſt, & in ſene Patavino ſemet ille vidiſſe teſtatur; quodque in brutis præter quædam alia præcipuè amphibiis, ut caſtore & avibus aquas amantibus, anate, buteone, cygno &c. ſemper patere ſolet: aut ſaltim membranulâ connivente obductum fuerit. Intereà hujus rei certitudo fortaſſe eò major deprehendi potuiſſet, quo enormiora exempla mulier tribus diebus & ſenex ſeptem ſeptimanas demerſi extiterunt, quorum jam tum vitâ defunctorum cadavera meritiſſimo, curioſâ ſectione perveſtigari debuiſſent.

De modo, quo bulla ori adnata fuit, ſi ſollicitis eſſe lubeat, exiſtimem, 1. aquam, tum nitro fœtam, adeoque ſuo modo pinguem lentamvé, tum frigore denſam materiam, halitum expiratione demerſi

pro-

protruſum formam ſuppeditâſſe; quod probatione adeò non indigere videtur, cum puerorum experimentum, ex aqua lixivioſa bullas fingentium, analogiam aliquam ſuppeditet. 2. Poſitum demergentis corporis occaſionem præbuiſſe. Niſi enim perpendiculariter homo deſcendiſſet, eundemque h. e. erectum poſitum ſervaſſet, bulla vel non naſci vel ſaltim non ita pertinaciter adhærere potuiſſet. Simile quid aliquando contigiſſe mihi memini (& fortâſſe cuivis cæteris paribus id tentanti continget) ut dum vaſculum vitreum ſtrictioris longiorisque colli (ein Nonnen-Glaß) in aliud vas altum aquâ plenum rectâ (i.e. ſurſum verſò orificiò) detruderem, ſubitò orificium bulla occupavit, nec guttulam aquæ admiſit, quamdiu perpendiculari hoc poſitu vitrum detinerem; quamprimùm verò vitrum pauliſper inclinarem, bulla extemplò receſſit, atque aquam protinus admiſit.

Quæri inſuper hîc poſſet, quî factum, quo minus aqua per nares ſe inſinuârit, & ſenſim ſenſimq; tot horarum ſpatiò confluens, hominem ſuffocârit? at probabile videtur maximè, nares à frigore mox contractas & congelatas fuiſſe, ut aquam deinde non admitterent.

Cæterùm, quoad conſervationem reſpirationis *& motus in ſanguine*, peculiare quid ipſius aquæ nitroſitatem contuliſſe, non adeò abſurdum videri poteſt, ſi ingenioſiſſimi *Mayovii* mentem, quam *tractatu de nitro & ſpir. nitri aëreo* fuſè ſatis & doctè expoſuit, ſobriè huc referamus; nec non quæ *Tr. d. Reſpiratione p. m. 300. 301.* & inprimis *305. §. itaque exiſtimare &c.* &, *quapropter &c.* ſubminiſtrat, ubi *ſalem aëreum nitroſum reſpiratione attractum, autorem & reſtauratorem motus in ſanguine conſtituit, atque tam diu hominem ſine reſpiratione vivere poſſe, quam diu particulæ hæ ſalinæ à ſulphureis in ſanguine non ſubiguntur & abſumuntur, ſtatuit.* Immò ſuperpondii loco adſcribere juvat verba laudatiſſimi Autoris è *Tr. de reſpiratione fœtus in utero & ovo p. 323. Prout quisque magis aut minus ſe exercuerit, ita reſpiratione intenſiore, aut non niſi remiſſiore opus habet. Et utique in affectibus ſoporoſis, in quibus functiones animales penè ceſſant, reſpiratio tantum non ſuppreſſa eſſe videtur.*

Quocirca cum fœtus in utero & ovô, ab omni ferè motu præter unicum illum cordis, ferietur, particularum nitro-aërearum penus minutior, à materno ſanguine arterioſô, aut ab ovi liquoribus (quidni & in aquâ tali nitroſâ ſubmerſis) *ſuppeditatus, eidem pro modulo ſuo abundè* (aliquandiu) *ſufficit.*

Denique

Denique ab ejusmodi inſolentibus exemplis, naturam ſuperans facultas, i.e. omnipotentis Dei providentia, (nam præſtigias & illuſiones Dæmonis, quicquid valeant, ne nominare quidem volumus) minimè excludenda, quam apud *Eſaiam Prophetam c. 43.* ipſe DEUS celebrat atque commendat: *Ne timeas*, inquiens, *cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient* (vel juxta Germ. Interpr. non ſuffocabunt) *te.*

[*In literis ad D. Langelottum menſe Mart. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO LXXVII.
D. GEORGII ABRAHAMI MERCLINI
DE
EPILEPSIA RECURRENTE, A SINISTRI PEDIS POLLICIS LÆSIONE ORTA.

JUvenis erat opificis diſcipulus, nomine Magnus Carol. Wiſſend/ XVIII. circiter annorum, ſani aliàs corporis & optimi temperamenti. Is in ſiniſtri pedis pollice dolorem ſenſit ex reflexi unguis compreſſione, indeque prognato in circumſitâ carne tumore ortum. Hinc chirurgum accerſit, qui, poſtquam varia remedia incaſſum adhibuit, tandem d. 15. Januar. anni hujus 1675. ad ſectionem devenit; quâ factâ animo actutum linquitur patiens & paulò pòſt, cum intereà chirurgus vultui ejus frigidam reficiendi cauſâ aſperſiſſet, convulſivis motibus, abominabili ſpectaculo concuti incipit, qui eum ab illo tempore uſque in hunc diem quotidie ſemel, bis, ter, ſæpiusvé immaniter etiamnum exagitant, dum artûs ſuos nunc flectere, nunc extendere, nunc antrorſum, nunc retrorſum, nunc ſurſum velociſſimo jactu ſe projicere, nunc corpus in gyrum movere, nunc affectam partem ori admotam exoſculari, nunc eam velut inde per ſuras aſcendentem auram cohibiturus levi manu tractare ac demulcere, nunc alios varios mirabiles geſtus pantomimi ad inſtar formare cogitur. Sentit enim miſellus ab affectâ parte auram quaſi quandam velut futuri paroxyſmi præconem per totum pedem in abdomen perreptare indeque porrò per ſpinalem medullam in caput aſcendere factâque in eâ multâ rotatione frontem occupare, ad quod ipſe primum antrorſum præceps ingenti ſaltu ruit & deinde ipſâ hâc epilepſiâ miſerabilem in modum corripitur, continuo interim ſeroſo quodam ichore ex affecto

affecto pollice exſtillante, fruſtraque hactenus tentatis probatiſſimis etiam aliàs remediis. Rarum profectò exemplum! illique non adeò abſimile, quod *Galen. l. 3. de loc. aff. c. 7.* de puero XIII. annorum; vel *Heurn. Comment. ad Aph. 7. ſect. 5.* de juvene quodam annotavit, quibus *Williſii* ſententia de particulis elaſticis non malè roborari poſſe videtur.

[*In literis 17. Martii Vratislaviam* 1675.]

OBSERVATIO LXXIIX.
D. CHRISTIANI MENZELII
DE
SUDORE LUTEO AB ASSUMTO RHABARBARO.

ANno 1649. cum ex Boruſſiæ Academiâ Electorali Regiomontana me contuliſſem Dantiſcum medicinæ Candidatus, primo ſtatim die, cum eò veniſſem, horâ quartâ pomeridianâ, febrili horrore obrutus decumbere coactus fui. Cumque incertus adhuc eſſem de naturâ febris, nihil quicquam medicaminis ſumpſi; ſed noctem ſubſequentem calore ſatis acri ad uſque ſudorem paroxyſmum finientem peregi. Manè ἄπυρος reſurgens obivi munera mea. Tertiâ die, cum febris eâdem horâ pomeridiè me invaſiſſet, cum calore p. n. noctu in ſudorem determinante, iterumque ſubſequentem diem ſine ulla febre tranſegiſſem, judicavi me tertianâ intermittente laborare. Poſtero die manè horâ 5. adhuc in lecto jacens ipſemet mihi medicus ſumpſi pulv. *rhabarbari opt.* ʒj. cum pauxillo vini, nullo admixto alio ingrediente, quo bilem, tertianæ vulgò cauſam, per alvum deturbarem, brevi pòſt ſubitò mador aliquis totò corpore erumpebat. Ego omnibus lecti integumentis à corpore devolutis, ex lecto ocyus exſiliebam, ne ſudor aliquis ſubſequeretur. Fore enim judicavi tunc, tantum abeſſe, ut purgaret rhabarbarum bilem, ut potiùs ſudore iſthoc medicamenti virtus impediretur. Verùm licet ego induſio interiore ſaltem tunc veſtitus eſſem, illudque ventilationis cauſa quoque exuiſſem, ſudor nihilominus univerſalis ex toto corpore adeò copioſè promanabat, ut diffluere totus ſudore viderer: nec erat medium declinandi iſtum. Cogebar itaque relinqui naturæ conamen, eodemque induſio ſudorem abſtergere, penitus rhabarbari (quod notandum) odorem ſubluteumque colorem

N referen-

referentem. Hoc ſudore poſt integram horam finito, nullum poſthac paroxyſmum febrilem perſenſi, ſed à tertiana mea liberatus, vegetus ad negotia mea acceſſi. Etſi autem quivis forſan diaphoreſin hanc primo intuitu rhabarbaro adſcribere vellet; ambigere tamen nonnemo poſſet, utrum ſudor ille non primariò acciderit ob naturæ motum vitioſos humores febrisque cauſam criſi quadam ad ambitum corporis foràs eliminantem, vel ex aliâ quâpiam cauſa. Quâ de re judicium cuilibet integrum relinquo.

[*In literis 7. Aprilis Vratislaviam* 1675.]

OBSERVAVIO LXXIX.

D. JOHANNIS SIGISMUNDI ELSHOLTII
DE
BADIANI MOSCOVITICO.

INgens aniſi genus in Inſulis Philippinis naſci, traditum jam literis eſt à *Carolo Cluſio lib. VI. Hiſtor. plantar. rarior. c. 25.* additâ etiam ſtirpis icone. Inſulanis illis *Damor* nuncupatur, *aniſum peregrinum*, *C. B. exoticum, Parkio.* Atque ejus quidem fructus anguloſus cum incluſis granis ſingulis, valdeque levibus ac ſplendentibus ante hos XV. annos nomine aniſi Canadenſis mihi à rei herbariæ indefeſſo, dum viveret, cultore & Profeſſore Lipſienſi Exc. Dn. D. *Leonhardo Urſino* communicatus fuit. Plura hactenus ſuper hac planta, ejus diverſa patria aut uſu reſciſcere non licuit.

Poſteaquam verò ex legatione ſua Moſcoviticâ anno 1674. in aulam noſtram Nob. atque Ampliſſ. Vir Dn. *Joachimus Schultetus*, Sereniſſ. Elect. Brandeburg. Conſiliarius & Cameræ Neomarchicæ Adminiſtrator, reverteretur, afferebat is ſecum ſeminis illius ſatis magnam vim, titulo *confecti Badiani ex Siberiâ.* Admodum autem familiarem ejus uſum hodiè eſſe in aulâ illâ Rhoxolanâ, atque uſurpari non tantùm à magnatibus cunctis, ſed ab ipſo etiam Czar, ſive Magno Duce, affirmabat. Maſticant ſcilicet manè jejuni unum vel alterum pericarpium, ſugendo inde eſſentiam tantummodò ſive ſubſtantiam ſuccoſam: quod reſtat, aut exſpuunt, aut deglutiunt. Mirè hoc pacto roborari caput aſſerunt, & vertiginem præcaveri. Porrò verò ex ſemine eodem *ſpiritum Moſchi* eliciunt, qui ad noſtram *aquam vitæ aniſatam*, ut vocant, proximè accedit. Sorbent hunc ad dictos uſus non tantùm, ſed prætereà ad expurgandum

gandum pectus à pituita & ventriculi promovendam coctionem. Quin & contra vertiginem temporibus illinunt.

Inſuper, ne hoc obiter reticeam, *Rubi Idæi* tam uber ibi proventus eſt, ut *Rob* inde Ruſſi conficiant, quemadmodum nos ex ceraſis. Ejus ſcatulas aliquot inſimul apportaverat idem Dn. Legatus: ſicut & ſemina *malorum* ibi naſcentium, quæ cum inter bellaria frequenter ſibi apponerentur, carnem ipſorum *pellucidam* prorſus eſſe, non ſine admiratione obſervavit.

OBSERVATIO LXXX.
D. JOHANNIS SIGISMUNDI ELSHOLTII
DE
OVO PRÆGNANTE.

Limonem citratum gravidum pinxit & deſcripſit Floræ Pomonæq; delicium *Jo. Bapt. Ferrarius l. 3. Heſperid. c. XIX.* itemq; malum aurantium fœtiferum *l. IV. c. VIII.* neque error hic ſubeſt naturæ aut luſus: ſed conſtantia, etiam ſpeciem ſervans. In lapidum genere prægnans quoq; ætites eſt, & nuper admodum analogum quid in regno itidem animali mihi obſervare contigit, dum Generoſ. atque Conſultiſſimus Vir, Dn. *Carolus Mieg*, Elect. Aulæ, & judicii Cameralis per Marchiam Brandenb. & Comitatum Ravensbergenſem Conſiliarius Ampliſſ. ad me *ovulum* nucem avellanam æquans, & *in ovo* alio majore inventum mitteret. Nimirum in ædibus ipſius, cum pro uſu culinario ova aliquot gallinacea rumperentur, in albumine unius prope vitellum, ovum aliud parvum jacebat μαλακόδερμον, ſive molli cute aut membrana tectū. Erat ea ſimilis prorſus & colore & teneritate pelliculæ ovorum interiori, qua ipſa antea, quam putamen teſtaceum acquirunt, obvelantur, & quæ deinceps ſub iſto putamine perdurat. Poſtquam cuticulam hanc per latus unum diſſecuisſem, reperi intus albuginem debiti coloris & conſiſtentiæ: nec minus ad cuſpidem alteram punctum illud candidum, quod *ſemen galli* vulg⁹ nuncupat. Vitelli verò veſtigium apparuit nullū.

Ejusmodi quidem, ut ita dicam, *prægnationis*, quâ ovum unum alteri includitur, mentio jam facta eſt *Ephemer. Curioſ. anni I. Obſ. 36. & Anni II. Obſ. 250.* Nobis autem ut ingenuè fatear, prima vice tum viſa eſt. Meretur verò examen ea Obſervatio hoc tempore inprimis, ubi poſt *Theodori Kerckringii* editam Anno 1671. Anthropogeniam de *ovario humano* per totam penè Europam illuſtris jam viget controverſia. Si quid conjecturæ valent, varii facilè modi poſſent excogi-

& Ann. III. Ob

tari, quibus ovum ovo, dum in ovario gallinaceo ipſa concipiuntur aut latent, includi contingat. Plerique tamen nimis violenti aut difficiles aut abſurdi videntur: & recurrendum hic quoque tutiſſimè erit aut ad errorem plaſtices, primo ſtatim conceptionis momento commiſſum: aut ad ſeminalis cujuscunque virtutis abundantiam, atque laſciviens robur. Ab extra certè ovum ovo intrudi nequit, ſed ab interno fieri principio iſtiusmodi generationes duplicatas, per analogiam vero ſimilem, citata ſuperius prægnantiũ malorum, lapidumque exempla vincunt.

[*In literis 7. April. Vratislav. miſſis* 1675.]

OBSERVATIO LXXXI.

L. CHRISTIANI FRIDERICI GARMANNI

DE

MICTU FUNGORUM.

CIvis quidam Chemnicenſis annos multos podagricis juxtim ac nephriticis doloribus cruciatus, ante annos ſi rectè memini octo aut novem, comprimis equo aut curru vectus, aut poſt alium concitatiorem corporis motum, in cruentam incidit mictionem, quæ primò quidem aliquot dies, poſt aliquot hebdomadas, jam verò anni quadrantem & ultra duravit. Urina loturam carnis refert, grumosque ſanguinis, ſub quibus calculi non rarò deliteſcunt, admixtos habet plurimos. Dolores ſentit circa regionem renum & diaphragmatis per intervalla adeò graves, ut in nullo loco quieſcere poſſit, continuò exclamans: Der Leib ſey ihm inwendig gantz rohe/es ſchneide wie Meſſer drinne. Unde dolores iſti & conſtans cruenta mictio, absque ſingulari virium jacturâ ſæpiùs miratus, tandem in urinâ fungos ceraſa cum pediculis referentes deprehendi, quos exſiccatos apud me ſervo. Renes igitur aut fungoſos eſſe pronunciandum, aut fungos in cavitatibus alere. A calculis namque, quos magno numero egeſſit, potuerunt vulnerari & lædi papillares eorundem carunculæ, & ab urinæ acrimoniâ exulceratæ, in ejusmodi fungoſam tranſire ſubſtantiam. Quod verò fungi ſanguineo ſudore continuò madeſcant, nemo neſcit, niſi qui fungos non vidit. Dolores autem ad diaphragmatis regionem usque adſcendunt, quod per externam membranam à peritonæo ortam cum lumbis & diaphragmate renes communicant. An curam recipiat morbus dubito, eundem verò ulteriori diſquiſitione dignum exiſtimo.

[*In literis Chemnicio Vratislaviam 14. Maj.* 1675.]

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

MISERANDO ET INEXPLICABILI AURIUM DOLORE,

Tres ſingulares caſus.

NOtarius Proventuum Oeconomiæ Regiæ nomine Michael Dam, inexplicabili dolore auris dextræ affligebatur, noctes dieſque ducebat inſomnes, ac vix delirium effugit. Humor quidam primò fluebat ex aure, ſed poſtquam chirurgus hujus loci emplaſtrum applicâſſet, & ſimul linteaminibus aurem benè muniſſet, deſiit fluxus, continuatis interim & ſimul ex parte auctis doloribus. Medicus quidam accerſitus opii uſum pro ſedandis doloribus ſuadet, ſed abſque penitiori effectu, niſi quod ex memorati opii uſu ægrotus dormire inſequentibus inſomniis horis duabus poterat, redeunte mox dolore. Tandem ex ſuaſu alterius amici, qui me conſuluerat, aſſumſit pilulas ex M. P. *Ruff.* & *extr. Rhabarbari*, continuis quatuor diebus, manè & veſperi, cum euphoriâ remotis omnibus emplaſtris & linteaminibus. Pus incipiebat fluere copioſè, ſucceſſit levis purgatio ex *pulv. rad. galap.* ℈j. cum *reſina galap.* gr. v. acuato, & ſic poſt tres ſeptimanas reſtitutus eſt æger.

ALTER CASUS.

Vir magni nominis apud nos æquè tali dolore gravi aurium infeſtabatur, unica nocte cum horrendiſſimo dolore capitis noctem totam inſomnem, ſed miſerandam conſumebat, quid ageret, vix ſciebat, nam dolor videbatur modum excedere. Hic ſepoſitis omnibus externis, quæ ſuadebantur (exemplo enim erat affinis prædictus) ſtatim conſilio meo confugit ad pilul. quarum ſequens eſt formula:

℞. *extr. belleb. nigr. c. ſp. V. facti* ℈j.
Maſſ. pil. Ruff. ʒß. *reſin. galap.* gr. vj.
M. F. l. a. pil. divid. in p. ij. æqual.

Manè primâ parte Pilul. uſus eſt, ſedibus quatuor motis, cum alleviatione doloris; alterâ die ſecundam partem iterum priori ſimilem aſſum-

pſit, ſequentibus ſex ſedibus. A meridie incipiebat pus fluere ex aure, quæ deinde tantum externo leni linteamine muniebatur, fluxus autem cum euphoria 14. diebus continuavit, & æger reſtitutus eſt.

TERTIUS CASUS OBSERVATIONE DIGNUS.

Vir quidam nomine Johann Lonhert, civis Riſenburgenſis in Pruſſia Ducali, dolorem auris graviſſimum ſentit dextræ: quinque vel ſex diebus continuavit dolor, & parùm abfuit, quin ſibi ipſi mortem conſciviſſet æger. Confugit ad Mariæ-Inſulanum ibidem medicum, qui omnem etiam cum pharmacopola ejus loci dant operam, ut reſtituant ægrum. Emplaſtra, linteamenta externa, fotus, & quæ neceſſaria videbantur, applicant, ſed abſque fructu, dolore quidem non aucto, interim tamen permanente in eodem, itaque tandem quærens auxilium tendit Mariæburgum. Chirurgus hujus loci omnem movet lapidem, quo poſſit dolorem hunc blandè ſopire, propinat *laudan. Opiat.* gr. iij. omni veſpere, unde dormit quidem cum allevatione patiens, nihilominus effectu hujus exſpirante, denuò uti prius dolor urget, donec poſt aliquot dies tandem tumor ponè aurem exſurgeret, qui ſcarificatus, naturalem locum doloris mutat. Ab aure enim divertit ad lumbos, & rependo quaſi ibi conſtrictionem cauſat, emplaſtris applicatis tendit deorſum in ſpinam dorſi, circa regionem renum, deinde eo de loco expulſus in ſiniſtro genu ſe figit. Sudoriferis autem attenuatus non quidem ad natale ſolum, ſed ad aurem ipſam, & quidem carneam ejus ſubſtantiam redit, ibique rependo ac conſtringendo non quidem inſignes dolores, ſed tamen moleſtiam pariebat, ab aure autem iterum pugnæ magnitudine uſque ad gulam ingens tumor ſe prodebat, ita ut ſuffocationem quaſi minitaretur. Intereà fluit pus ex aure, & quidem ſatis copioſè, patiens ſe domum confert. Sequuntur domi continuatæ lipothymiæ, nemo præſens poteſt ferre auxilium: Moritur in Domino.

Ex his itaque recenſitis caſibus, facili negotio quilibet medicus & chirurgus colliget, externa applicata circa hunc affectum potiùs damnum inferre, quàm prodeſſe, & tutius eſſe, ſequi naturæ ductum, ſecundùm Hippocratem, & quo vergat ducere, quàm topicis figere, quod ad volatilitatem videtur eſſe progeneratum. Experientia etiam teſtatur, plus poſſe unicâ die in talibus caſibus medicum perficere internis

ternis, ſpecificis materiam diſcutientibus & ad expulſionem præparantibus, quàm topicis repellentibus, quæ plus ab extra impediunt, quo minùs materia peccans ad effluxum diſpoſita ſuô fini potiri queat.

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. ANDREÆ KNOEFFELII

DE

ARTHRITIDE VAGA, MIRABILI ET EXITIOSA.

Vir Nobilis, Colonellus de Görsdorff, aliàs bonæ conditionis & temperatiſſimus homo, arthriticis doloribus manus, pedes & dorſum per vices occupantibus ſuccedente tempore in nucha & tandem in linguâ ſentit mortis præſagia, nam collum quaſi filo conſtrictum, anhelitus & reſpirandi libertatem, ſimulque linguæ motum & loquelam præpediebat, ipſam tandem ex ore protrudens ut ad duorum triumve digitorum latitudinem exſtaret, miſerrimæ quidem non tamen ſtatim inſequentis mortis prodromus. Hic enim paroxyſmus ſex vicibus rediit, remittente toties dolore, antequam Nobilis diem ſuum obiret. Hîc vel maximè notandum muſculos colli ita fuiſſe conſtrictos, ut ne guttulæ quidem ad ventriculum pateret tranſitus, quodque maximam æger allevationem ex applicatione ſpiritûs ſalis ammoniaci cum aqua diluti perſenſerit.

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

AFFECTU SCORBUTICO, ARTHRITIDEM FIXAM MENTIENTE, IN VAGAM DESINENTE.

Sutoris civitatis noſtræ uxor, conquerens de omnium membrorum laſſitudine & frigiditate, quam ſenſerat cum dolore intercedente punctorio exquiſito ſed fixo, & in ſuris & in dorſo, ſuperveniente etiam hemicrania ſiniſtri lateris, quam apprimè gravem aliquando ſentiebat, quibus is amicis commendata medicamenta applicavit, morbo tamen uti inceperat perſeverante. Sæpiùs mihi meditanti, quid in talibus morbis commodiſſimum & pro conſervatio-

ne

ne ægri & curatione convenientiſſimum, non potui tamen deſiderio ſatisfacere, dum vel Paracelſi ♀ è venis & arteriis tenuibus coagulatum, vel Helmontii laticem ad ſordes depellendas deſtinatum, jam coagulatum (quem equidem modò nominatum Paracelſi ♀ modeſtè puto) reſolvere & expellere conarer, ſpecificis ſic nominatis vel ♀ vitriolato vel bezoardico minerali, aliquando quidem, ſed parum voto reſpondentibus; propterea ad ſpecifica acidum ex parte repellentia præcipitantia, bilemque alterantia confugi. Igitur ægrotam fœminam recipere *herb. centaur.* mij. *abſinthii* m. j. horum benè inciſorum manipulum dimidium coquere cum lacte, & infusâ cereviſiâ lactis coagulum facere, deque ſero percolato, manè & veſperi hauſtum unum ebibere juſſi. Continuatum tribus ſeptimanis, potum varia ſymptomata ſubſequebantur; videlicet per totum corpus vagans dolor, brachia, pedes, latera, dorſum tandemque caput enormiter cum vertigine occupans. Præſcriptis pilulis evacuantibus, quæ

℞. *Maſſ. pilul. Aloephangin.* ℈ß.
Rhabarb. gr. xij. *reſ. galap.* gr. iiij.

Sex vicibus alvus eſt ſoluta, cum euphoria ceſſavit dolor: Deinde continuans ægra ſupraſcriptam potionem, 14. diebus denuo purgata, & Dei gratiâ ſanitati reſtituta eſt. Certò certius poſſum affirmare, me iis medicaminibus plus opinione profeciſſe apud ægros. Hoc tamen hic loci annectere placet, quod talia medicamenta ſi jungantur acidis, virtutem ſuam medicamentoſam facilè perdant, quâ ratione abſinthium vino mixtum non reſpondet ita voto medentis, quam ſi vel extractum per ſe cum cereviſiâ tepidâ, vel cum lacte patienti propinetur. Effectum enim tali modo uſurpati abſinthii absque vino, etiam febres intermittentes abſorbentis, felicem ſæpiùs ſum expertus. Hæc paucula propter incipientes Medicinæ Practicos communicare placuit, ne intentione medicationis ſtatim ab initio ſpecificis aggrediendæ, fruſtrentur. Qui majoris momenti medicamenta deſiderat, inveniet in hujuſcemodi caſibus non leve ſubſidium ex ſequenti,

℞. *cinab. nativ.* ℈ß. *pulv. oculor. cancr. conchar.* ãã gr. xv.
laudan. opiat. gr. iij.
M. F. pulv. pro unâ doſi, qui aliquot vicibus propinatus, ægrum maximè alleviabit.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXV.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

AERIS INSPIRATI, PER AUREM SINISTRAM EMISSIONE.

GEneroſus ac Nobilis Dominus Bogislaus Radziensky, Illuſtriſſimi Supremi Mareſchalli Regni ac ſupremi exercituum Ducis, modò Sereniſſimi Potentiſſimique Regis Clementiſſimi noſtri Aulicus, vir magni judicii & æſtimationis, inſignes aliquando patiebatur dolores capitis, qui pus congeſtum indicabant, quod etiam largè fluere cœpit. Intermittit ſæpiùs, & quando diætam ſervat, ne veſtigium quidem puris apparet, ſed quod obſervatu dignum, ſi aërem ore haurit, & os & nares comprimit, tam fortiter aër per aurem ſiniſtram, ita ut candelam etiam poſſet extingvere, erumpit. Parum audit, ſed ſi jejunus eſt, ſonum & figurationem vocis, compreſſa altera aure percipit, & tamen etiam, ſi vult, aërem ex aure absque moleſtia propellit,

OBSERVATIO LXXXVI.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

SINGULARI ET RARA FEBRIS CONTINUÆ CURATIONE.

IDem iſte Nobilis multorum adſtantium titillanti admiratione ipſius etiam Illuſtriſſimi ac Excellentiſſimi Domini, recenſuit, quod febre continuâ laborans tribus diebus ita viribus exhauſtus ſit, ut vitæ ſimul cum anima exhalationem timuerit, neſciebat ipſe præſenti aliquo remedio comitantem inextinguibilem ſitim compeſcere, ardoremque febris mitigare. Erat etenim in caſtris, ubi ordinaria quies & cura deficiebant: Sibi ipſi itaque procuravit remedium. Juſſit bonam quantitatem favi mellis virginei adferri, & ſex ſtoffos aquæ; quæ invicem mixta uno hauſtu (utor verbis propriis ipſius Generoſi Domini) abs-

que intermiſſione ebibi, dormivi, maximè ſudavi & convalui.

[E literis ad Collectores Ephemerid. d. 13. Jul. Ann. 1675. Vratislaviam.]

OBSERVATIO LXXXVII.

D. JOHANN. SIGISMUNDI ELSHOLTII

DE

SULPHURE PUTATITIO, CUM PLUVIA DESCENDENTE.

ÆStivis menſibus haut infrequentes nobis eſſe ſolent imbres, qui delapſi relinquunt poſt ſe materiam flavam, platearum canalibus innatantem. Vulgus pro *genuino ſulphure*, cum vaporibus à ſole attracto habet: neque deſunt, qui neſcio quod malum omnino præſagium ex ſulphureis ejusmodi pluviis ducant, iratumque mortalibus cœlum inde ominentur. Facere igitur haud potui, quin collectam materiæ illius portionem examini aliquando ſubjicerem. Poſteaquam ergò colando depuraſſem, & in charta expanſam perſiccaſſem, particulam cultro impoſitam candelæ admovi, advertendo fumum quidem inde aſcendere, flammam neutiquam: quin præter naturam ſulphuris gliſcere potiùs carbonum inſtar, fumumque emiſſum ſulphuris, illum gravem fœtorem, minimè præ ſe ferre.

Porrò verò tantillum hujus materiæ calamo ſive canaliculo exceptum, per candelæ flammam exſufflavimus, tentaturi hâc quoque viâ ipſius inflammabilitatem: & comperimus, accendi ipſum pari ratione, quâ ſolet pulviſculus flavus *muſci terreſtris clavati*, quem cingulariam nonnulli nuncupant. Mentionem hujus abundè fecimus in *Flora* noſtra *Marchica*, adjungendo uſum Moſchis frequentatum ad ignes ludicros noctu exhibendos, quemadmodum *Adamus Olearius Itinerar. Perſic. part. II. pag. 331.* adnotavit. Profectò ſylvæ noſtræ abundant hoc muſco, ex cujus clavis per maturitatem hiſcentibus pulvis iſte decidit, & per humum copioſè ſpargitur. Inde à ſolaribus radiis in altum ferri cum vaporibus, vero perquam ſimile eſt, & cum pluviis relabi. Ceſſent itaque mala omina, nec imbres iſtos nominare ſulphureos amplius fas ſit.

SCHO-

SCHOLION.

Imò, præter hanc antheram muſci terreſtris clavati, propinquius arborum ipſarum, coryli, pini, ut taceam ſecale ipſum plurimasque alias herbas, conſimile & copioſum alcohol vegetabile ſulphureum abunde ſufficere poteſt, unde quoque ſylvoſa loca accolentes id φαινόμενον frequentius obſervant. D. W.

[*In literis ad Collectores Ephemerid. menſe Auguſto Ann. 1675.*]

OBSERVATIO LXXXVIII.

D. JOHANNIS MICHAELIS FEHRI

DE

URINÆ INCONTINENTIA.

Quondam etiam nimio prȩceps urina fluento
Irrigat exuvias, obſcœnoque inficit imbri,
Ergò cinis cornu cervini proderit hauſtus,
Vel nepetæ ex vino tritum vel lacte capellæ.

ITa quidem *Serenus Sam. cap. de veſica & urinæ vitiis*; Sed Polyhiſtor *Plinius* aliud huic malo remedium opponit: Urina infantium (inquit *lib. 30. Nat. hiſt. cap. 15.*) cohibetur muribus elixis in cibo datis: Sed alter noſter & Germaniæ Plinius, *Conrad. Geſnerus* ex neſcio qua Sereni editione *in hiſt. anim. vivipar. cap. de mure, p. m. 721.* paulò aliter licet in eundem finem ſubſcribit, ſi urina præter voluntatem vel nimium fluat, cinis prodeſt (hauſto nepetæ ſucco)

Ex vino muris tritus, vel lacte capellæ.

Quot aliàs paſſim proſtent ad ejusmodi malum tollendum ſpecifica remedia, jam inter omnes conſtat, & vel unica illa Nobiliſſimi noſtri *Pegaſi* obſervatio, *Anno Ephemerid. ſecundo* inſerta, hujus rei teſtis ſat locuples. Ego ex antiquatis unum proferam novo ſchemate veſtitum. Virgo quædam nubilis, conſtitutionis phlegmaticæ & vitæ ſedentariæ ac diætæ minus convenienti dedita, ab ineunte ætate & jam adultior, urinæ incontinentiâ

 diu

diu noctuque graviſſimè affligitur, & licet variis remediorum generibus & inter illa ſuillo quoque pudendo variè præparato ſæpè multumque uteretur, eoque nomine non tàm ex mali contumaciâ, quàm florentis ætatis reverentiâ, pudore non levi ſuffuſa, omnium mortalium opem imploraret, nullo tamen vel ex ipſa Epidauro adſcito medicamento citiùs & felicius convaleſcere potuit, quàm quod ſuggeſſit qſ. ἀπὸ μηχανῆς interveniens plebeia quædam, tædioſi affectus pertinacia & juvenculæ εὐπρεπείᾳ commota; En, *inquit*, facilè te ſalvam dabo, ſanamque, ſi obtemperaveris. Filius mihi erat, pergit Theſtylis, 15. circiter annorum, quem cum fabro ferrario in diſciplinam tradere vellem, ſed incontinentiâ urinæ à puero ad illum usque diem efflictim laborantem, idque malum fabro indicarem, eſto bono animo, inquit, facilius hunc tibi puerum curabo, quàm vulpes pyrum comeſt. Domi mihi naſcitur præſentiſſimum remedium, muſculis aliquot devoratis, immunis erit ab omni hâc ſpurcitie filius tuus. Dictum, factum. Virgo ſanitatis cupidiſſima, omnes ſtatim angulos perquirit, & inventis aliquot muſculis eos in clibano prius exſiccatos ac pulveriſatos audacter devorat ovo frixo inditos, & ſtatim à gravisſimo hoc malo liberatur, menſibusque qui in 18. ætatis annum usque ſubſtiterant, prorumpentibus inculpatâ poſteà fruitur valetudine, redeunte ſenſim faciei colore, qui anteà pallidus fuerat vel luridus potius, florido vividoque.

Ex hâc hiſtoria noto

1. Plebeiorum remedia non ſemper eſſe contemnenda: παρὰ ἰδιωτέων ἱστορέειν, ἤντι δοκέῃ ξυμφέρειν, præcipit Cous noſter inter alia Medico neceſſaria, quod eleganter reddidit Clariſſimus *Höfferus in ſuo Hercule Medico p. m. 77.* Neminem pudeat, *inquit*, quantumvis literatum aliquid addiſcere, quod ad artis ſuæ perfectionem & ornamentum ſpectat, ſive illud ab anu ſeptuagenaria, ſive ab eruditiſſimo quoque ſuggeſtum, modò non ſit ſuperſtitioſum, lege divina prohibitum, aut alia ratione inſanum, &c. Quale quid & hujus aniculæ erat, quæ pro qualibet doſi muſculos num. 3. ſumere, idque ternâ vice certaque die repetere jubebat, quod tamen ægra una doſi malo hoc defuncta, neglexit.

Noto

Noto 2. Mures domeſticos in ſtatu adverſæ valetudinis citra noxam aſſumi poſſe, cum panis, caſeus, lardum & frumenta, ex iisque ferè optimum quodque ipſorum ſint deliciæ; hinc de caſeo fertur proverbium, omnium optimum eſſe, quem mus arroſerit & pingueſcunt inde, ut nonnullis populis (ut incolis in Calecut) in cibum veniant, à felibus expetantur & felinam quoque carnem veſcam reddant, quâ itidem avidè veſcuntur Liburni, Hiſpani & Galli Narbonenſes.

Noto 3. Mictionem plurimam parvæ quidem dejectionis cauſam eſſe, ex *Aphor. Hipp. 83. ſ. 4.* ſed & tardantium menſium obicem non levem, ob craſſitiem ſanguinis vaſorumque anguſtiam, humore ſeroſo ſanguinis vehiculo ad renes potiſſimùm derivato, quod medicorum noſtri ſeculi Corypheus *Sennertus* quoque inculcat *l. 4. pr. p. m.* 151. Cavendum (*inquit*) ne menſes moventia in horum ſuppreſſione indiſcriminatim uſurpentur, nam cum multa ex iis ſint, quæ urinam ſimul movent, exhibita intempeſtivè potiùs nocent.

[*E literis ad Collectores Ephem. d. 29. Septembr. Anno 1675. Vratislaviam.*]

OBSERVATIO LXXXIX.

L. CHRISTIANI FRIDERICI GARMANNI

RESPONSIO DE AQVA SUBMERSIS
Ad Præcell. Dn. D. Joelis Langelotti Obſervationem 20.

OBſervationes à magnifico *Dno Langelotto* communicatæ, ut raræ ſunt, ita illi ſoli, quos æquus amavit Jupiter, cauſſas eruent & dicent, non ego, meique ſimiles, quibus ut circa ima ſubſiſtamus ſubſellia, genius aures vellicat. Revocant namq; nobis in memoriam, diu ventilatas quæſtiones, an, & quàm diu homo ſub aquis vivere poſſit? Quod ad primam, nemini ignotum eſt, quàm neceſſaria ad vitam tuendam ſit reſpiratio, adeò ut ἄλυτον vitæ σημεῖον vulgo reputetur, & ille apud *Plautum* (*Mil. glor. Act. 4. ſc. 8.*) an viveret alter periculum facturus

Tentabat ſpiraret an non.

Cum autem commodum objectum & medium, quo reciprocantes reſpirationis motus, in- & exſpiratio, contingant, ſit aër, ob tenuitatem partim, partim ob occultum vitæ cibum, aut materiam ſubtilem Carteſianam

teſianam, aut ſpiritum mundi decantatum, cujus vehiculum modernis Philoſophis audit, quid ab aquâ ſit expectandum in hoc negotio, cumprimis ſi ad computum res deferatur, ubi proportio aëris ad aquam à *Boyleo (de vi aëris elaſt. Exp. 36. p. 255.)* qualis grani unius ad libram, ſeu unius ad 7600. & ultra, inventa, in proclivi erit colligere. Et quamvis aër & aqua quibusdam ſint elementa ſymbolica, adeoque in ſe invicem transmutabilia, & aër ſit aqua ſubtilis, ſi *Drebbelio (de nat. Elem. c. 9. p. 87.)* auſcultemus, aut ex hypotheſi *Carteſianâ* aër ex terrenis quibusvis & aquoſis corporibus conſtare poſſit, aër etiam ſit in & ſub aquâ, & aqua in aëre, prout experimento probavit *Burrhus apud Tackium, (Phas. Phil. II. p. 236.)* aërque reſpiratione attractus, non ut elementum, ſed elementatum, conſiderandus veniat; non tamen præcaveri poteſt, quin attractum in aquâ contentum aërem comitetur ipſa aqua, quæ in pulmonum cuniculatis partibus hærens, motum earundem inhibeat gravitate, & tandem penitus ceſſare faciat. Quam ob cauſam ſi, neceſſitate adacti milites, in medias undas deſcendere, & ab uno fluminis latere ad aliud tendere conantur, cacabis aut loricis aquaticis, quales deſcriptas ac depictas dedit *Schottus (lib. 6. Techn. curioſ. c. 9. p. 393.)* ſe muniunt, in quibus aërem reconditum ſecum deferunt. Alium modum habet *Fluddus (utriusq; coſmi Hiſt. tr. 2. p. 6. l. 1. p. 419.)* quando per canalem aquæ innatantem purum aërem in undis ambulantem inſpirare docuit. Non poſſum me continere, quin addam quædam de ſtupendâ illâ navi *Cornelii Drebbelii,* quâ *Jacobum Angliæ Regem* ſub Thameſis undis in navi undique coopertâ convivio excepit. Navigium illud duodecim remiges, præter transfretandos, tulit. Per longum canalem, ſupra aquarum ſuperficiem emergentem, aërem hauſiſſe navis incolas ſuſpicatur quidem *Harsdörfferus; (Tom. 2. Delic. Philoſ. Mathem. part. 13. propoſ. 8. p. 493.)* aliam tamen rationem ex *Digbæo (orat. de plant. veget.)* & *Boyleo (c. l. Experim. 41. p. 320.)* recitat *Exc. Tackius (Phas. Philoſ. III. p. 33.)* *Drebbelium* nempe, præter mechanicum navigii inventum, chymicum habuiſſe liquorem, quem præcipuum inter ſubmarinæ navigationis arcana duxit. Quotiescunque enim, pergit, puriorem aëris partem conſumtam, vel nimium reſpiratione depravatam, & eorum effluviis, qui navigarunt, ſaturatam animadvertit, recluſo vaſe, illo liquore completo, derepente turbato aëri talem vitalium proportionem reſtituit, qualis efficere potuit, ut reſpirationi aliquandiu inſerviret, an diſſipando vel

præ-

præcipitando craſſas exhalationes, aliove intelligibili modo, jam non vacat in examen proferre.

Nec ſub aquis diu & commodè nos reſpirare poſſe ipſa organorum reſpirationi conſecratorum diverſa inculcat ſtructura, ab eâ quæ piſcium, & ἀμφοτεριζόντων contigit machinis, unico namque cordis gaudent thalamo, pulmonibus omnimodè, aut veris ſaltem, deſtituta. Et ſi aër fumis & exhalationibus vini & cereviſiæ ſaturatus in momento ſtrangulat pulmones, quid non aqua ipſa præſtabit? Non negandum interim, quosdam per aliquod temporis ſpatium ſub aquis vivos delituiſſe. Urinatores vocant, quorum hiſtoriæ paſſim commemorantur. Ichthyophagos non ſecus ac marinas beluas nando in mari valere ſcripſit *Solin.* (*Polyhiſtor. c.58.*) *Situardus* è proceribus Norvvegiæ natando ſub aquis loricam exuebat, deinde totus ſubmerſus, veſtimentis etiam omnibus, ac tandem adhuc ſub aquis degens, ſubuculâ, quæ extremum inter veſtes locum habet, teſte *Kranzio* (*l. 5. Norvveg. c. 8.*) ſeſe nudabat. De *Colano Alex. ab Alex.* (*lib. 2. Dier. Genial. c. 21. f. 91. a.*) & *Cardanus* (*l. 11. de ſubtil. p. 635.*) Hos ſub aquâ durare vel â peculiariter aptâ corporis fabricâ, vel exercitio graduali, benè monet *Boyle* (*defens. contra Fr. Lin. p. 147.*) Cælum hic quidam in ſcenam vocant, dum eos, qui ſub piſcis aſtro certo curſu ſtationibusque ſideribus conſtitutis editi eſſent, nando plurimum valuiſſe, & præcipuos natatu nonnulli tradunt. (*Alex. ab Alex. c. l. f. 90. b.*) Pulmonis amplitudinem allegat *Lemnius* (*lib. 2. de occ. nat. mir. c. 6. p. m. 260.*) & quo quisque hoc viſcus habet ampliſſimum, multisque foraminibus pervium, eo diutius anhelitum cohibere poteſt, fundoque longiori ſpatio inhærere. Sic enarrantem audivi, ſubjungit, *Veſalium*, Maurum quendam urinatorem Ferrariam ex triremi adductum, qui unus longius producebat vocem, & continuo clamore absque reſpiratione inſiſtebat diutius, quam quatuor robuſtiſſimi pugiles, idem rurſus cohibito ſuppreſſoque ſpiritu ac naribus oreque occluſo absque ullâ halitus animæque reductione cum illis certabat. Quo naturæ munere hoc erat conſecutus, ut, ſemel atque iterum captus, elapſus ſit, mergoque ſimilis avi intima maris per ſemihoræ ſpatium penetrans, captivitatis jugum, morte acerbius, excuſſit.

Foramen ovale in fœtu in conſiderationem hic ut veniat meretur.

retur. Hoc aperto non opus eſt, ut ſanguis per pulmones à dextro in ſiniſtrum cordis circuletur ventriculum, tamque validus pulmonum ad reſpirationem motus non requiritur; ſed nullus fere, & talis, quali fœtus utero adhuc concluſus debiliter, (liberè namque reſpiratio fieri, cenſente *Lowero tr. de corde c.1. p. 54.* non poteſt) reſpirat (*Vid. Harv. de motu cord. Exerc. Anat. 1. c. 17. p. 153.* & *Exerc. 3. p. 272.*) Et quamvis tractu temporis foramen illud à propriâ valvulâ homine nato & liberius reſpirante (quod obſervavit *Kerkring ſpicil. Obſ. anat. 94. p. 187.*) claudatur, & tandem obturetur; non incongruè tamen judicat *Thruſton* (*Diatrib. de Reſpiratione ſ. 22. p. 91.*) dum infit: An uſu & conſvetudine à teneris ſuſceptâ fieri poſſit, ut ſanguis pro re natâ antiquas illas ſemitas repetat, mihi nondum compertum eſt. Quamvis illud fieri (ſed rariſſimè; *Pinæus* ter obſervavit, ſemel *Riolanus*, non ſimplici vice *Bartholinus lib. 2. Anat. Reform. c. 8. p. m. 275.*) poſſe, urinatores & animalia quædam alia non contemnendo prorſus argumento ſint. Aves proinde, quæ diu ſub aqvis morantur, per omnem vitam anaſtomoſes vaſorum cordis ſuperſtites habere teſtis eſt *Slegelius*, (*de motu ſanguinis cap. 7. pag. 61.*) Accedunt pori in ſepto cordis obſervati (*Th. Bartholin. c. 2. H. 67. pag. 292.* & *Cent. 4. hiſt. 20. p. 166. Sachs. Ocean. Macromicr. §. 60. pag. 59.*) Hac ſolâ viâ, cordatè aſſerit iterum laudatus *Bartholinus* (*lib. 2. Anat. Ref. c. 7. p. m. 267.*) urinatores & ſuſpenſi aliquandiu vivunt & reviviſcunt, motu pulmonum ceſſante. His quoque defectus lienis, docet *Alex. ab Alex.* (*c. l.*) multum profuiſſe creditur, nam quibus deeſſet lien, natatu plurimum valere contendunt. Quod ad exercitium, ſi à primis annis urinandi tentetur & exerceatur ſtudium, conſvetudinem magni momenti futuram puto, quamvis & urinatores iſti machinulas, aërem incluſum continentes ſecum portent, & ſpongias aliquas parvas oleo imbutas ore manducent. (*Conf. Boyle de vi aëris elaſt. Exper. 41. p. 326.*)

Quamdiu vero ſub aquis vivi degere valeant, exactè definiri nequit. Quidam priusquam urinationi adſveſceret, absque reſpiratione ſpongiæque uſu, vix per duo aut tria minuta circiter ſubſiſtere potuit, quod ex propriâ confeſſione annotat *Boylius Defens. contra Fr. Linum. p. 146.*) In Indiâ urinatores margaritarum oſtreis venandis intenti, per horam integram ſub aquâ latitant. *Colanus* ille, cujus nuper mentionem feci, ternis aut quaternis horis teſte *Cardano*, (*c. l.* niſi erret vel imponat nobis *Cardanus*, addit, dum hæc allegat, *Boylius de vi*

aëris

aëris elaſtica Exper. 41. p. 331. velut piſcis ſub aquis verſabatur. Quod verò ſemimortui diuturniorem ſub aquis moram trahere poſſint, ex transmiſſis *Nobiliſſ. Dn. Langelotti* obſervationibus patet, de hortulano, qui ſedecim horas, & muliere, quæ tres dies ſub aqua delituit, & tamen ſervata fuit. In undis ſubmerſi poſt octo & quadraginta horas revixere, retulit *Alex. Benedictus (l. 10. de cur. morb. c. 9. p. 396.)* Cauſſas è ſuprà dictis quasdam hûc accommodari poſſe ut confido, ita conjecturâ rem breviter adhuc explicare tentabo. Qui improviſo caſu fluctibus merguntur, perterrefacti animi eclipſin incurrere poſſunt; inde ſublatâ maximam partem reſpiratione, nec aqua in pulmones illabitur, & ita à ſuffocatione ad tempus præſervantur. Probat id comprimis hortulani hiſtoria, qui à terrore & frigore ambiente rigidus, erecto ſtans corpore, fuit inventus. Nolim tamen ultra duos aut tres ad ſummum dies extendatur illa in aquis mora, cum facilè ſpirituum totalis extinctio, & circulatorii ſanguinis motus ſublatio (quam nemo per naturam reſtituere valebit, *Thruſton c. l. ſ. 4. pag. 11.*) ſubſequantur. Non igitur ſine cauſſâ fidem excedere ſcribis poſtremam illam de juvene, ſeptimâ demum ſeptimanâ, poſtquam ſubmerſus fuerat, invento & reſtituto narrationem. Rectè interim ex aquis extracti, pannis involuti, ad lentum ignem ſenſim refocillantur. Cum enim in his ſaltem tactu (tanquam reliquorum ſenſuum fundamento, ſine quo vita conſtare, teſte *Themiſtio in l. 3. de anim. Ariſt.* nequit) obſcurè quamvis, vita perſiſtat, ut exclamare cum Poëta liceat:

Tactus enim tactus, proh divûm numina ſancta,
Corporis eſt ſenſus,

Quocirca ut ille reſtituatur, omnibus annitendum erit viribus. Calidâ proinde abluebant veteres cadavera, ut ſi forte ſpirit⁹ vitales his ineſſent, caliditate animati in vitam redirent. Ferrũ etiam adhibendum erit candens, quo callidus ille Cyrenæorum Tyrannus, *Nicocrates*, quæ per portas cadavera efferebantur, cauteriſare juſſit, ne quis vivus elaberetur. Apoplecticorum vertici id etiam applicare ſvadet *Willis (Tr. de anim. brut. part. 2. c. 8. p. 372.)* & Hermetem ferro candente mortuum ſuſcitaſſe, apud *Borrichium* legimus *(l. 1. Hermet. c. 2. p. 29.)*

[*Per literas ad Collectores Ephem. menſe Octobri Ann. 1675.*]

OBSERVATIO XC.
D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI
DE
HÆMORRHAGIA NARIUM.

DEcus illud Anglicum, inventionibus egregiis & ſcrutiniis naturæ latebrarum pollens *Cl. Harvæus in Tr. de motu Cord. p. m. 48.* ita exclamat: *Ecce jam duo ſunt genera mortis, extinctio ob defectum, & ſuffocatio ob copiam (ſcil. ſanguinis in corde.)* Hujus defectus cauſa ſæpiſſime exiſtit hæmorrhagia enormis à quacunque parte proveniens. Quantum negotii frequentiſſimè Medicis in praxi faceſſat hæmorrhagia narium, unicuique patet. Itaque medicinæ proceres egregiè deſudant, remediis approbatiſſimis congruè huic reſiſtere, & theſaurum vitæ ſartum tectum conſervare; & hoc non tantum ſeculis præteritis, ſed & hoc noſtro, & præcipuè in Collegio noſtro Curioſorum. Videatur *in Anno I. Ephemerid.* pulvis egregius *Dn. D. Hertodii Obſ. 24.* Inſpiciatur decoctum præſentaneum *in anno ſecundo Dn. D. Volkameri Obſ. 223.* conſiderentur experimenta ad aſtra ferenda *Dn. D. Bernhardi à Bernitz Ann. ſecundo Obſ. 52. & ſequ.* revolvantur, quæ *Dn. D. Wedelius Anno III. Obſ. 106.* protulit; nec vitio vertetur, quòd meam hic ſpartam condecorando, ipſorum veſtigia ſequi & quicquid mihi in praxi meâ hoc in malo experiri contigerit, annectere haud pigeat.

Domina quædam generoſo ſtemmate nata, vidua, annorum 59, intermiſſâ ætatis decreſcentis ratione, quâ aſſueta erat, venæ ſectione, ſubitò enormi ſanguinis fluxu è naribus infeſtabatur. Sanguis non guttatim, ſed quaſi venâ tuſâ confertim emanabat. Auxilium â me efflagitanti, à mitioribus incipiens, ſaltem ad inhibendum aliquo modo fluxum, præſcripſi epithemata refrigerantia & repellentia pro fronte & collo, veruntamen fluxus concitatior factus, ut priusquam redire potuerim, ſanguis ad ℔. vj. effluxerit. Chirurgus in propinquo habitans interim accerſitus turundis, pulveribus ſanguinem ſiſtentibus imprægnatis, nares implevit. Me ſupervenientem ægrota anxiè rogabat, ut removerentur, aliàs ſibi ſuffocationis periculum imminere. Removi, actutum ſangvis effluxit enormiter. Deliquia animi venæ ſectionem diſſvadebant. Itaque ventoſam

toſam magnam prius hepatis regioni, mox & alteram nuchæ adhibeo,& confeſtim fluxus retractus & ſublatus eſt. Non ſatis laudari poteſt harum uſus, non enim ſaltem in hâc dominâ id remedii genus proficuum expertus ſum, ſed etiam aliâ vice in fœmina, ubi nec V. S. ſæpius iterata, nec ſexcenta alia ab alio Medico adhibita, quicquam emolumenti adferrent, & omnia deſperata & conclamata erant, quæ tamen ventoſâ unica nuchæ appoſitâ ſanata eſt. Non ignoro, huic experimento opponi poſſe *Fabrit. Hildani Obſ. 47. C. 2.* ubi inflammatio hepatis â ventoſa ejus regioni appoſita ſecuta. Sed ut in principio hæmorrhagiæ periculoſum, ita in progreſſu, ubi magna ſanguinis quantitas effluxerit, vel corpori venæ ſectione proſpectum ſit, haud inflammatio metuenda, ſatis ſuperque refrigerato hepate.

OBSERVATIO XCI.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

VENÆ SUB LINGVA SECTIONE FUNESTA.

CElſus *l. 2. c. 10.* venæ ſectionem æquâ lance penſitans, in hæc verba erumpit: *Sangvinem inciſa vena mitti, novum non eſt, ſed nullum penè morbum eſſe, in quo non mittatur, novum eſt.* Aureum hoc dictum utinam in omnium medicorum muſeis & chirurgorum officinis ſeu potius ipſorum animis aureis & quidem majuſculis literis inſcriptum eſſet! Nullâ verò venæ ſectione plus ac ſæpius peccatur, quàm eâ, quæ ſub linguâ inſtituitur, ubi ſæpè inconſulto Medico chirurgi ſolent revulſionem præpoſtero ordine parare â parte ignobili ad partem nobilem; ut ſequenti obſervatione planum evadet.

Civis quidam Bregenſis cum nuptiis privigni intereſſet, poſt horrorem febrilem eriſypelate circa ſcarpum manus dextræ affligebatur, quod faſq; deque habens potui cereviſiæ ſtrenuè indulſit; inflammatur magis magisque brachium, imponunt repellentia & venæ ſectionem ſub linguâ inſtituunt. Delirium ſtatim obortum, tandem Medicum requirunt, præſcribuntur varia bezoardica, imponuntur evocantia & attemperantia, ſed vires jam erant proſtratæ, inſaniebat ſemper, uſque dum vitam cum morte commutaret.

OBSERVATIO XCII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

LINGVÆ SEMIPARALYSI.

JAcobus Rolandus de Belebad, in *Agloſſoſtomographiâ*, optimè inter ea, quæ ad vocem & verba formanda requiruntur, recenſet: Linguam integram, ſeque libere debitâ cum promptitudine & agilitate moventem ab unâ parte ad alteram. Quod videre licet in *Ann. 3. Ephem. p. 587.* Et ſanè hæc frequentiſſima cauſa eſt imperfectæ ſermonis pronuntiationis, quæ niſi nativa ſit, interdum arte noſtra corrigi poteſt, ut ſequens exemplum demonſtrabit.

Verbi divini Miniſter concionari amplius non potuit propter linguæ laxitatem ſeu ſemi-paralyſin. Varia tam interna, quam externa in uſum tracta, omnia incaſſum. Tandem hæc mixtura utramque paginam perfecit: ℞. *mithrid.* ℥j. *extr. acor.* ℈j. *rad. aron. pulveriſ.* ℈ij. *eſſ. caſtor.* g. vj. *ol. carfunc.* g. iiij. M. Semper paratam habebat hanc mixturam & quando in concionando hæſitaret, & lingua non amplius verba juſtè exprimeret, ad mixturam confugiens illinebat citò in ſuggeſtu linguam & ſtatim melius habebat, ſermonemque ſic abſolvere poterat. Tandem à diuturno medicamenti uſu lingua in totum reſtituta eſt, ut illo amplius non opus haberet. Prodromi erant apoplexiæ, quâ poſt annos aliquot tactus obiit.

OBSERVATIO XCIII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

MANIA POST VARIOLAS.

FAbrit. *Hildanus c. 6. Obſ. 82.* graviſſima & horrenda recenſet ſymptomata relicta poſt variolas, & præcipuè illos affligentia, qui non ſecundum artis methodum curati erant. Quod non mirum videtur; Si enim variolæ ſint malignæ, natura vero in ejusmodi tenellis non robuſta ſit, & illa in expellendo medicamentis convenienter adjuvantibus deſtituatur, neceſſum eſt, ut criſis fiat imperfecta, & aliquid vitioſi remaneat. Quod ſi in partem nobilem

feratur,

feratur, gravia inducit ſymptomata & ſæpiùs mortem ipſam, ut ex hâc meâ obſervatione videre licet.

Lanii cujusdam filia, 3. annorum poſt variolas valdè malignas (etſi nulla adhibita medicamenta) ſuperatas in maniam incidebat, mordebat, quando potuit, parentes & aſtantes, diris illos devovebat, in faciem exſpuebat, & ita furebat, ut vix in lecto detineri potuerit. Durabat id malum ad finem tertiæ ſeptimanæ, nihil interim de cibo aut medicamentis aſſumebat, præter unicum, quo delectabatur, julapium. Et in hoc ſtatu mortua eſt.

OBSERVATIO XCIV.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

De

DOLORE BRACHII INTOLERABILI.

Si ullus dolor moleſtus eſt, certè ſcorbuticus ſuperlativum gradum meretur; & id ratione ſalis ſcorbuticâ malignitate infecti & ſæpè ad corroſivam qualitatem acrimoniâ ſuâ accedentis; quod interdum dolores oſtocopos ferè venereis atrociores excitare ſolet. Cujus exemplum jam memoriam mihi refricat, quod tale eſt.

Aurifaber Bregenſis ſcorbuticus in brachio dextro ſummo & lancinante afficiebatur dolore, qui totum occupabat brachium, ita ut illud ne minimâ quidem parte à corpore ſine atrociſſimo dolore dimovere, nec cibum capere, nec ſomno frui ullo momento potuerit. Præſcripſi varia purgantia, ſudorifera, epithemata quoque, nullo emolumento, tandem ſequens ſacculus adhibitus dolorem omnem ſuſtulit. ℞. *milii non excort.* m. iij. *ſal. comm.* mj. *fl. chamom. herb. abſinth.* ãã. mj. *furf. trit.* mij. calefiant in tigillo, indantur ſacculo & imponantur calidè.

OBSERVATIO XCV.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

PHTHISIS CURATIONE.

Phthiſis vocabulum etſi omni corporis conſumptioni attribuatur; tamen in medicinæ caſtris in conſuetudinem abiit, phthiſin propriè appellari eam corporis extenuationem, quæ ab ulcere pul-

monum originem trahit. Morbus ſanè periculoſus, non ſaltem quod medicamenta integris viribus ad partem affectam (niſi evaporationem excipias) non perveniant, ſed etiam propter ſubſtantiam pulmonum ipſam. Cum enim ex Cl. Virorum, *Malpighii epiſtolis*, & eisdem præmiſsâ *Bartholini de pulmonum ſubſtantiâ & motu Diatribe* certò conſtet, ſubſtantiam pulmonum neutiquam eſſe carnoſam, ſed omnino membraneis conſtare veſiculis: membrana verò ſit corpus ſpermaticum, quod abſumptum non regeneratur, non mirum eſt, ſi id exulceratum & ab acrimoniâ puris eroſum, haud facilè coaleſcat, præcipuè cum nulla fieri poſſit, ut in externis ulceribus, mundificatio & deligatio. Huc accedit conſumtio totius corporis, quæ (ſi *Malpighio* credimus) inde proveniret, quod miſcela ſanguinis & chyli in pulmonum veſicularum cavernis (quem uſum pulmonibus tribuit) turbetur, & ſic corpus ſuo defraudetur alimento neceſſario. Etſi verò malum admodum periculoſum ſit, tamen ſi, ut puto, ſuperficialiter & in parte ſuperiore pulmonum læſio exiſtat, interdum curationem recipit, ut ſequenti obſervatione demonſtrare lubet.

In præcedente obſervatione memorati viri uxor poſt hæmoptyſin ſæpius moleſtam, in phthiſin incidebat adjunctâ hecticâ. Expuebat tuſſiendo purulenta cruore tincta, aderat ſudor colliquativus, reſpiratioque valdè difficilis. Tamen unico hoc medicamento præter ſpem & opinionem omnium DEO benedicente evaſit. ℞. *rad. ſymph. maj. tuſſil. enul. mundat.* ãã ℥iiij. coq. in aq. ſ. ſ. q. ad mollit. Tunde & trajice per ſetaceum. ℞. *Paſſul. major. minor.* ãã ℔ß. coq. in brodio reliquo à radicibus & extrahatur pulpa eodem modo. ℞. *ſalv. acut. beton. hyſſop. veron. heder. terr. pulmonar. macul.* ãã. mj. coq. ad mollit. in brodio à paſſulis relicto. ℞. *decoct. colat. ſach. canar.* ℔j. coq. ad conſiſt. coletur. Add. *pulp. radicum & paſſul. amygd. d. exc. pinear. rec. probè piſtar.* a. ℥iij. *cinam.* ʒij. *croc.* ℈j. M. F. l. a. elect. Eodem medicamento paucis mutatis filium meum 3. annorum, cui poſt petechias ſuperatas vomicæ in pulmonibus quatuor vicibus collectæ & ruptæ, ita ut pus in magnâ copiâ expectoraret, macie valdè confectum & calore hectico conſumtum, DEO ſic annuente, feliciter reſtitui.

OBSERVATIO XCVI.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

EPILEPSIA ET INSANIA A VENÆ SECTIONE SUB LINGUA.

HAud incongrue loquitur Rozack à Prachien in Fragm. Spagyr. de Phleb. c. 2. p. 25. *Sanguis in venis & arteriis contentus, ſive illis paucus ſit ſive multus, theſaurus tamen eſt tum vitæ tum mortis, & complectitur ſeminaria ſanitatis & morborum. Ideo non poteſt vel debet à quolibet impunè effundi, nec etiam ab aliis ſuaderi, quam qui ſeminaria & matrices morborum à nutritivis principiis diſcernere & ſeparare ſciverint, cum æque multa incommoda ac commoda derivari poſſint in hominem ſine ratione ad phlebotomiam ſuadendam vel admittendam pronum.* Ergo & *Galenus* & *Avicenna* quanto magis medendi artem exercuêre, tanto ſemper timidiores erga phlebotomiam facti ſunt, eò quod plus trahat phlebotomia ex naturali & bono & ex ſpiritibus, quam ipſa pharmaca; ut verbis utar *Seileri l. de catarrh.* Prima igitur in morbis curandis ſit cautela: an vena ſecanda? ſed cum hæc non ſufficiat, altera adjungenda: quænam vena eligenda? ubi multi perperam accipiunt ſententiam Walæi, qui circulationi ſanguinis inſiſtens dicit: *nihil referre, quæ vena ſecetur, modo in ſuperioribus ſuperior, in inferioribus verò morbis inferior vena eligatur*, adeoque putant nihil diſcriminis eſſe in eligenda venâ. Sed Clariſſ. ille Vir hîc loquitur de venis communibus & uſitatis, ſc. in brachiis & pedibus, & tamen ſecundum morbi ſedem venam eligit. Revulſionis enim omninò ratio habenda, cujus proprium in contrarium avertere, & à parte nobili in ignobilem, minimè verò contra. In obſervatione meâ ſuperiori enarravi infelicem venæ ſectionis ſub linguâ eventum, ubi ſc. ægrotus, mortis alumnus factus; Alteram de eadem materiâ proferre animus eſt, ubi quidam per venæ ſectionem ſub linguâ in fauces mortis quidem detruſus, ſed tamen ex illis ereptus eſt. Civis quidam Bregenſis pleuritide ſpuriâ cum febre malignâ laborans chirurgi opem implorat, qui neſcio quale julapium ipſi præbet ac ſimul venas ſub linguâ aperit. Ægrotus circa veſperam ſaltare prius, deinde iraſci, o-

mnia

mnia frangere & præſentes verberare incipit, irâ percitus in epilepſiam ſatis gravem incidit, ita ut furor epilepſiam præcederet, & illius remiſſionem inſania ſequeretur. Accerſitus invenio ipſum ſub manibus duorum virorum robuſtorum, quorum tamen robur non ſufficiens erat ad eum detinendum; truculentus erat, omnibus mortem minabatur: nihil de medicamentis aſſumebat, omnia reſpuebat. Adhuc duos (ut quatuor eſſent) viros robore pollentes nactus, ut in lecto proſtratus jaceret, curavi. Præſcripſi bezoardica cum antiepilepticis mixta, occaſioni invigilans, quando epilepſia remitteret, tunc enim os apertum manebat, ubi quantum cochlear unicum medicamenti caperet, ſaltem infundere potui. Cum parum in tam paucâ quantitate exhibitis hiſce proficerem, ſequens unicâ vice infundebam: ℞. *aqu. ceraſ. n.* ℥iij. *lap. bez. or. ver.* ℈ß. M. Horis duabus elapſis remiſit epilepſia cum furore, ſed tamen inconvenientia loquebatur, delirio adhuc durante, neque vel preces vel paſtorem vel me ferre potuit. De V. S. cogitavi, ſed impoſſibile erat propter inquietudinem. Medicamenta tamen tandem admittebat, paululùm manſuetior factus, & poſt horam 10. veſpertinam ad ſanam rediit mentem. Dedi deinde antipleuritica, & paucis diebus ipſum annuente Divinâ gratiâ integræ ſanitati reſtitui.

OBSERVATIO XCVII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

OBSTRUCTIONIS ALVI CAUSA MIRA.

M*Arcellus Donatus de med. hiſt. mirab. l. 5. c. 3. de mirabilibus carneis excreſcentiis* inquit: *Non ſolum hujusmodi carneæ excreſcentiæ in partibus corporis noſtri externis, verùm etiam internis gigni poſſe, experimento comprobatum eſt.* Et exemplum refert ex *Albucaſi* de excreſcentiâ carneâ in cordis ventriculo ſiniſtro; item ex *Veſalio* & *Benivenio*, & ex *Fernelio* in orificio ventriculi. In *Anno ſecundo Ephem. Curioſ. Dn. D. Segerus* attulit obſervationem de excreſcentiâ ejusmodi in collo uteri. *Dn. D. Kerkringius Obſerv. 56.* meminit corporis glandoloſi à fœmina κάτω rejecti, tres palmos longitudine,

tudine, latitudine binos adæquans digitos, quod 7. pendebat uncias. Placet igitur his annectere hiſtoriam de ejuſmodi excreſcentiâ inteſtinis adnatâ: Mercatoris cujusdam filiolus annum agens ſecundum ab initio vitæ ſemper obſtructionibus erat obnoxius, omnibus conſuetis absque emolumento adhibitis. Tandem ex improviſo per ſeceſſum excrevit maſſam carneam inſtar renis vervecis, in cujus medio conſpicuus erat locus, ubi inteſtinis adhæſit; quo loco autem, incognitum. Obſtructionibus verò alvi ampliùs non infeſtabatur, quod manifeſtum reddebat, hanc excreſcentiam carneam tantummodò illis cauſam præbuiſſe.

OBSERVATIO XCVIII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

ULCERE IN MAXILLA.

ANgelus Sala *Anat.* ♄. *P. 2. C. 4. p. 353.* hæc de ceruſſa ℥ij verba habet: *Hoc pulvere non ſolum uti poſſumus extrinſecus in affectionibus nempe humani corporis externis, quarum curationes ad chirurgiam pertinent, in quibus ceruſſa maximum uſum habere conſuevit: ſed quod plus eſt, etiam intrò aſſumi innoxiè, imò cum maximâ utilitate poteſt: præſertim in curatione inveteratorum ulcerum, ſcabierum aut puſtularum pertinacium, quæ ob maximam in corpore humano humiditatis copiam ſanari non potuerunt.* &c. Quantum ceruſſæ hujus uſus extrinſecus emolumenti attulit, *in Obſ. 132. Anni ſecundi Ephem. Curioſ.* mentionem feci; nunc verò quod etiam intrinſecus, & quidem ſecundum veritatem verborum authoris, egregium ſit medicamentum, obſervatione ſequenti demonſtrabo.

Lanii cujusdam vidua Ulcus in maxillâ inferiore dextrâ exterius non procul à mento multis annis apertum habebat, quod etſi chirurgi varia adhibuerint remedia, tamen ſanari non potuit. Dedi purgans & ceruſſam ℈ij cum conſervis cephalicis in formâ electuarii exhibui, & brevi tempore ulcus absque externis medicamentis exſiccatum & perſanatum eſt.

OBSERVATIO XCIX.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

DOLORE BRACHIORUM ET CRURUM CUM IMMOBILITATE.

CLariſſimus *Möllenbroccius* in præloquio Tractatus egregii *de Arthrit. vag. ſcorb.* dicit: *Eorum, qui ſcorbutum è numero morborum planè tollere & inter non-entia referre non erubeſcunt, contumaciam mirari nequeo.* Et hoc quidem haud ſine cauſa, hoc enim malum tàm familiare eſt, ut ille Medici nomen non mereatur, cui in praxi ſuâ negotium non fecerit. Etſi verò Protei inſtar mox hanc mox aliam figuram mentiatur, tamen ab exercitatis & diligentibus ſcrutatoribus agnoſcitur, & idoneis remediis proſternitur. In nullis verò ſubjectis, ut in aliis, ſic etiam in hoc morbo difficilior exiſtit curatio, quàm in prægnantibus, de quâ religioſè inſtitutâ ſequens obſervatio teſtimonium exhibebit.

Tubicinis uxor gravida repentè dolore brachiorum & crurum afficiebatur, non potuit ſe movere, ſed quaſi rigida fuit; Cum adhuc in primis ingravidationis menſibus verſaretur, non auſus ſum venam tundere vel purgationem inſtituere, ſed ſudoriferis & antiſcorbuticis appropriatis rem peregi. Cum verò ſibi reſtituta videretur ex improviſo magnum ſanguinis profluvium ex utero ſive ipſius vaginâ potiùs obortum, ita ut abortus expectaretur; adhibui tàm interna quàm externa corroborantia & aſtringentia. Inhibitus primo eſt fluxus ex parte, mox ex toto, ita ut juſto tempore infans deinde natus ſit. An ab antiſcorbuticis, cùm aperientia ſint, apertio hæc venarum circa uterum ortum habuerit, dubius fui.

OBSER-

OBSERVATIO C.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

De

ΠΑΙΔΑΡΘΡΟΚΑΚΗ.

Diogenianus, octavi apud *Plutarchum* ſympoſii conviva, ait: *Aliqui naturam parere morbos novos æque ac monſtra cenſent. Monſtra verò monſtrant*, inquit *Weinrichius de monſtr. c. 3. p. 18.* Morbi autem novi monſtrant, ſe peccatorum novorum nova eſſe flagella. *Corn. Celſus in Præfat. poſt med.* morbum novum affert, ſc. ubi carne ex partibus naturalibus prolapſa, æger paucarum horarum ſpatio è vivis ſublatus ſit. Videatur Paraphraſis ſuper hunc locum *Zac. Luſit. Hiſt. Princ. Med. L. 6. p. 919.* Placet novum hoc ſeculo exortum & à magno illo Neapolitano Chirurgo & Medico, *Marco Aurelio Severino* primo delineatum morbum & quidem à me, divina annuente gratiâ, feliciter curatum, theatro Curioſorum ſiſtere, qui ſatis congruè à prædicto Authore *παιδαρθροκάκη* appellatur, & non ſaltem carnem, ſed & ipſa oſſa exedere ſolet.

Puella quædam 10. annorum poſt variolas tam in brachiis & manibus, quàm pedibus circa articulos tumoribus infeſtabatur duris, ægrè ad ſuppurationem pervenientibus, alii aperti erant, alii non, ex apertis ichor ſaltem effluebat tenuis, rariùs aliquid puris. Dedi decoctum ex *rad. chinæ* & *ſarſaparillæ*, admiſtis herbis ſpleneticis & hepaticis, imo & purgantibus, mihi ad mundificationem ſanguinis familiare. Juſſi, ut ulcera *aqua calc. viv.* eluerentur & turundæ illinerentur ſequenti unguento: ℞. *unguent. diapomphol.* ℥ß. *ſacb. ſaturn.* ʒj. M. tegerentur deinde *emplaſtro gryſeo.* Ad tumores duros relictos tandem præſcripſi *empl. diaphoret. Mynſicht.* Ita in integrum reſtituta eſt.

OBSERVATIO CI.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

NODO CALLOSO.

IN obſervationis *326. Scholio Ann. 3. Ephemer. Curioſar.* egi de gangliis, illa diſtinguendo ab exoſtoſi & nodis calloſis, experimentum addidi ad ganglia, nunc aliud communicabo ad nodos calloſos à cauſâ externâ ortos, quorum etiam mentionem facit *M. Aurel. Severinus de Abſceſſ. anomal. c. 18.* Illuſtris quidam Baro equos ſuos in ſtabulo lapillis ſtrato viſitans cecidit, genu allidens, dolorem ſenſit ſub patellâ, paulò poſt verò excreſcentiam quandam calloſam. Chirurgorum operâ uſus eſt per aliquod temporis ſpatium. Cum tumor nihil imminueretur, ad me confugientem ſequenti emplaſtro brevi temporis ſpatio perſanavi. ℞. *empl. diaphor. Mynſ. de ammon. For.* ãã. ℥j. *ol.* ♀ *℞t. nigr.* ʒj. M. Sæpius tumores duros ad maturationem non aptos hoc emplaſtro diſcuſſi.

OBSERVATIO CII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

CALCULO VESICÆ.

CHriſtophorus Guarinonius *conſ. 300. p. 311. ait: Medicamentis vix viſum eſt lapidem* (de veſicæ calculo ipſi ſermo eſt) *ſolidum diſruptum.* Etſi vero cum illo quamplurimi de curatione deſperant, ideo quod via ad veſicam ſit longinqua, & interna medicamenta plerumque vires perdant, priusquam ad veſicam perveniant, tamen cum exempla non deſint eorum, qui feliciter absque ſectione curati, ſi morbus det inducias, experimenta approbata omninò in uſum trahenda exiſtimo. Videatur in *Ann. 2. Ephem. Curioſar. Obſ. 124. Dn. D. Clozii* & *220. Dn. D. Reiſelii*, qui pulveris ſeminis alicujus mentionem facit, qui in deplorato & jamjam ſectioni deſtinato calculum comminuit & expulſit. Hoc in

memo-

memoriam mihi revocavit, me aliquando menſæ Principis aſſidentem ab Illuſtriſſimo Comite quodam audiviſſe, parentem ipſius à calculo renum, aliis incaſſum exhibitis, pulvere *ſem. Bardanæ* liberatum eſſe. Qui procul dubio in calculo veſicæ etiam conduceret. Pulvis compoſitus feliciter exhibitus annotatus eſt in *ciſta medicâ Hornungi Ep. 273. p. 484.* Addam itaque experimentum proprium.

Ipſe enim puero duodecim annorum calculum veſicæ comminui & fruſtulatim expuli unico hoc medicamento: ℞ *ſem. viol. purp.* ℥ß. ▽. *fragar. ononid. alkekeng.* ãã q. ſ. F. l. a. Emulſ. add. *aſell. ppt.* ʒj. *ſangv. hirc. ppt.* ʒß. *ſp. lithontrib.* ℈j. *ſp. terebinth.* ℈ß. M. Dentur ſæpiùs cochlearia duo. Fruſtula excrevit ſatis magna & ad nigredinem vergentia, ita ut cortex unus alteri ſuperductus videretur.

OBSERVATIO CIII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI WINCLERI

DE

PHTHISI EX FLUORE ALBO LETHALI.

IN Anno ſecundo *Ephemeridum Curioſarum in Scholio Obſ. 26.* mentio facta eſt illuſtriſſimæ perſonæ, quæ phthiſi mortua eſt: cum verò brevibus id ſaltem factum, ego autem ipſius curæ à principio ad finem usque præfuerim, & omnia ſymptomata accuratè annotaverim, paullò prolixius morbum iſtum deſcribam.

Perſona iſta erat ætatis XXV. annorum, conſtitutionis calidæ & ſiccæ, dum virgo adhuc eſſet, ſæpius & ſingulis, dum haberentur, diebus comedere ſolebat fructus 4. melonum integros, ſuperbibens aquam fontanam frigidam, & balnea in aquâ frigidâ nocturno tempore inſtituit & ſic per pravam diætam humores peccantes cumulavit; unde poſt matrimonium contractum, mutato aëre & vitâ cœlibe abſceſſus ſub axillâ dextrâ prodiit, qui apertus, mundificatus & ſanatus eſt. Poſtmodum ſcabie ſicca laborare cœpit, adjuncto fluore muliebri, ſive fluxu albo. Cum itaque horum malorum pertæſa, & ſimul prolis habendæ amore arderet, neſcio an pudoris cauſa, quod Medicis ea revelare noluerit, vel potius ab aliis perſuaſa, curæ medicaſtræ nefandæ ſe concredidit. Quæ adhibitis balneis aſtringentibus è vitriolo, alumine &c. repulit humores peccantes per fluxum album & ſcabiem excretos, qui regurgitantes ad ſu-

periora tertio ſtatim die ſcrophulas in collo ab utroque latere magnas parvis ſubſequentibus produxerunt. Hinc tuſſis valida oborta, materiâ ſc. acri & craſſa ad pulmones delatâ, qui illâ infarcti tandem putredine affecti & exulcerati, unde febris putrida cum hecticâ acceſſit, viresque magis magiſque dejecit. Expectorationes erant purulentæ cum ſanguine miſtæ, ita ut conſummata inde phthiſis, quicquid de pretioſiſſimis medicamentis ex conſiliis præcipuorum Medicorum adhibitum, ſequeretur, cui propter nimium potum (propter calorem p. n.) etiam hydrops conjungebatur, & tandem mors placida ſequebatur; cum per ſeſquiannum cum hiſce malis conflictata eſſet. Ubi & hoc notandum duxi, quod *Hipp. l. 5. aph.* 12. dicat: *Quibuscunq; tabidis è capite unà capilli defluunt, ii diarrhœâ ſuperveniente moriuntur.* Hæc vero perſona illuſtris præſenti capillorum defluvio ſæpius vexabatur diarrhœâ & quidem ſatis enormi, dejiciens ſemper ſerum multa bile tinctum, ita ut prima vice terrorem omnibus incuteret, & mors, propter vires debilitatas, expectaretur. Sed exhibitis remediis confortantibus pretioſiſſimis & hâc & aliis vicibus ab eâ evaſit, ita ut recuperatis viribus eam ipſi emolumento fuiſſe animadvertere licuerit. Itaque oraculum Hippocratis intelligendum eſt de ea diarrhœâ, quæ è ſummâ naturæ debilitate & retentricis relaxatione, non verò ab expultricis robore originem ducit.

OBSERVATIO CIV.
D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI
DE
LUMBRICO LATO.

IN *Annum 3. Ephemerid. Obſerv. 229. Dn. D. Scholtzius* inſeruit exemplum egregium de lumbricis latis, non unicuique in praxi obvium. Præter Authores, quos ille introducit de hâc materia ſcribentes, invenio *Drawitzium*, qui *p. 126.* chalapium pro peculiari antidoto ſummoperè commendat. Quid mihi acciderit, & quidem ex improviſo, enarrare animus eſt.

Puella 15. circiter annorum laboravit duplici tertiana, quæ ipſius vires valde dejiciebat. Dedi purgans: ℞. *ſpec. diaturb. c. rh.* ℨß. *cryſt.* ♀. gr. vij. *pulv. chalap.* ℈ß. M. F. pul. Dejecit ſæpius & tandem

tandem cum fæcibus lumbricos latos ad 9. ulnas cohærentes. Febris ſtatim ceſſabat. Dedi, ſi quid reliquum, ſequentem pulverem, quotidiè ad ℨß. ℞. *Sem. ſant.* ℨj. *hyper. citr.* ãã. ℈j. *rad. filic. Fl. tanac.* ãã. ℈ij. 🜔l. *calc. C. C. uſt. præparat.* ãã. ℨß. M. F. pulv. Et in integrum reſtituta eſt. Alia vice Paſtor quidam exul attulit mihi in vitro ejusmodi lumbricum ulnas circiter 6. longum, quem uxor ipſius excrevit. Sed cum malè ſe non haberet, ordinavi, ſi quid ſupereſſet, allium in lacte coctum. Et amplius nihil animadvertebat.

OBSERVATIO CV.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

SPASMI CURATIONE.

Veteres duas ſaltem admiſerunt ſpaſmi cauſas, ſc. repletionem, & inanitionem, & quidem authoritate *Hippocratis l. 6. Aph. 39.* Sed ipſe *Sennertus l. 1. p. 2. c. 28. quæſt. 1. Prax. p. 586.* tertiam addere haud dubitat, ſcil. irritationem, adducens authoritatem Hippocratis *Aphor. 1. L. 5.* Impugnat hanc doctrinam de repletione & inanitione *Clariſſ. Willis, Pathol. Cerebr. p. 6. & ſeq.* & quia in anaſarcâ & tabe convulſiones non excitantur, rejicere conatur haſce cauſas; nec irritatione contentus altiores cauſas indagare satagit. Spaſmi ſequentis cauſam ad inanitionem referri poſſe, facile concedo. Si verò alicui placuerit eam ad irritationem ab acredine & ſalſedine ſeri reducere, nec cum illo litigabo. Obſervatio verò talis eſt.

Anno 1667. vocatus ſum ad acicularum fabricatorem, adveniens inveni hominē ambulantem celeri gradu per hypocauſtum, ſpaſmo pedes, manus imò cervicem convellente, ita ut propter doloris acerbitatem jacere vel ſedere non potuerit, nervi in cruribus retrahebantur, ut foveæ fierent pugni profunditate. De cauſâ ſollicitus, inquirenti dixit: ſe diarrhœâ laborare & ſæpiſſimè alvum exoneraſſe, materia excreta erat ſerum bilioſum, ultimò ſanguine tinctum. Ego *Aph. 4. S. 5.* conſiderans & epilepſiam metuens, cum periculum in morâ erat, neglectis abſtergentibus ad conſtipantia & confortantia properans, ſequens præſcripſi; ℞. *conſ. roſ. antiq.* ℥j. *torment.* ℨß. *primul. ver. bil. conv.* ãã. ℨij. *cort. aur. citr. cond.* ãã. ℨj. *nuc. moſch. cond.* ℨß.

carn.

carn. cydon. cond. ℨij. *decoct. raſ. C. C.* q. ſ. F. l. a. contuſum. col. add. *conf. Alkerm. de hyacinth.* ãã. ℈j. *corall. r. ppt.* ℨß. *terr. ſig. bol. armen. ppt.* ãã. ℈j. *ſir. maſtich. menth. corall.* ãã. ℥ß. M. doſ. ℨij. & quidem ſæpiùs. Hiſce uſurpatis hâc ipſa die à ſpaſmo immunis evadebat. Sed vires valde labefactatæ erant, cum diarrhœa non totaliter ſublata eſſet. Itaque ſequens ordinavi. ℞. *conſ. roſ. antiq. torment.* ãã. ℥j. *rad. ſymphyt. maj. cond. cort. aur. citr. cond.* ãã ℨiij. *terr. ſig. ppt. corall. r. ppt. bol. arm. ppt.* ãã ℈j. Cum *ſir. cydon.* q. ſ. F. l. a. elect. Cum verò artus valdè dolerent, nervis ſcil. à ſpaſmo diſtenſis, hoc oleum ordinavi. ℞. *ol. lumbr. terr. vulpin. lil. alb.* ãã ℨß. *caſtor.* ℈ß. M. Illinantur nervi ubique. Pro viribus refocillandis dedi ſæpius cochlear unum vel alterum ſequentis aquæ. ℞. *aq. cord. citr. cord. cer. v. fr.* ãã ℥ij. *cinam. cyd.* ℥ß. *ſpir. ceraſ. n.* ℨiij. M. Cum tandem attritione ventriculi laboraret, hæc miſtura profuit. ℞. ▽. *menth.* ℥iß. *zedoar.* ℥ß. *galang. cubeb.* ãã ℨij. *ſp. abſinth.* ℈j. *miſt. ſ.* ℈ß. *elæoſach. aniſ. fænic.* ãã ℨj. M. Et ſequenti oleo ventriculi regio inuncta. ℞. *ol. nardin.* ℨj. *maſtich. menth.* ãã ℨß. *abſinth. deſt.* g. v. M. Et ſic præter ſpem multorum convaluit.

OBSERVATIO CVI.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

HYDROPE A VULNERE EPATIS EJUSQUE CURATIONE.

EGregiam obſervationem annotavit Exc. *Bartholinus c. 2. Ep. 73.* de hepate ſuppurato; ubi à ſtylo profundius in ulcus demiſſo, multum aquæ citrinæ effluxit certo ſigno incipientis hydropis. Hepate enim læſo plerumque hydrops ſubſequitur, & quidem propterea, quod hepar quaſi ſanguinis colatorium, quo obſtructo vel debilitato neceſſum eſt, ut ſegreganda à maſſâ ſanguinea remaneant in corpore. Audiatur hujus exemplum haud contemnendum.

Fuit apud nos locumtenens, qui ſclopeto vulneratus erat glande in ipſa hepatis ſubſtantia deliteſcente, cum foramine parvo, è quo ſæpè parum puris effluebat, exterius relicto. Ille ne emplaſtro quidem locum munivit, ideo ſæpius cuticula obliterabatur foramen. Quod cum factum eſſet aliquo temporis ſpatio præterlapſo materiâ purulentâ coacervatâ dolorem ſenſit, ſed acu ſaltem apprehenſâ, ut ipſe

ipſe vidi, cuticulam aperuit, ubi pure evacuato, dolor extemplò evanuit. Conſului, ut inſtrumentum ſive canalem aureum ſibi compararet: quo foramen apertum ſervaretur, ſed ille hoc contemnens obtemperare noluit. Acceſſit verò hydrops aſcites, quo totum corpus valdè intumuit. Præſcripſi hunc nodulum. ℞. *rad. ireos noſtr.* ℥ij. *fœn. cich.* ãã ℥j. *herb. chamædr. fumar. agrimon, capill.* ♀. *hepat.* ãã Mß. *Fl. acac. perſic.* ãã ℈iß. *ſp. aperit. fol. ſen. ſ. ſ.* ãã ʒvj. *rhabarb.* ℥iß. *turp. alb. gumm.* ʒvj. *rad. mechoac. chalap.* ãã ℥ij. *ſem. cartham. cont.* ʒjß. *aniſ.* ℥j. *galang.* ℈ij. *cort. aur.* ʒß. ⊖. ☿. ℈j. inciſ. contuſ. commixt. lig. in nodulo. De quo vinum infuſum bibens quotidiè, optimæ ſanitati reſtitutus eſt.

OBSERVATIO CVII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

EPILEPSIA A LAPSU CURATA.

A Caſu epilepſiam ortam cum rarioribus ſymptomatibus refert *Dn. D. Schubart*, Collega chariſſimus. Sed unde hæc orta ſint ſymptomata, tam principium, quam ſolutio morbi oſtendunt. Nam V. S. à principio intermiſſa, & ſanguini affluxus liber ita permiſſus; in fine & ſolutione morbi videmus materiam peccantem, à ſanguine concreto collectam, rejectam eſſe. Et ita ſæpius errores committuntur, ob non accerſitum à principio medicum. Afferam ſimile exemplum, ubi à principio rectâ methodo curâ inſtitutâ, peſſima ſymptomata facilè manus victas præbuêre.

Ancilla quædam ſpiritu vini onuſta cecidit in glacie alliſo admodum capite, attonita jacebat cum obmuteſcentiâ, uſu oculorum & aurium privata, ita ut quaſi mortua domum portaretur. Cum chirurgo adveniens, exploravimus, an aliquid fractum eſſet vel in capite vel aliis partibus: aſt nihil animadvertere potuimus. Mox nobis præſentibus epilepſiâ corripitur, præcedente anxietate & anguſtia pectoris. A paroxyſmo liberata, V.S. inſtituo in brachio dextro, & rediit ad ſe, remittente ſimul pectoris anguſtiâ. Dedi duabus vicibus *pulverem contra caſum*, & capiti dolenti fotum è cephalicis adhibui, ſic paucis diebus convaluit.

OBSERVATIO CVIII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

RATIOCINATIONIS DEPRAVATIONE A VARIOLIS, SUBSEQVENTE παιδαρθροκάκῃ.

AMpliſſimus Academiæ noſtræ Præſes, *Anno 3. Ephem. Obſ. 51. p. 86.* egregiam hiſtoriam tradidit, de puero poſt febrim malignam & bulimiam ſuperatam delirio affecto, & verba quærentis ſemper repetente, quod ſanè utrarum, ſic quodammodo ridiculum. Ejusmodi cura etiam mihi contigit, in puero ejusdem ætatis, ubi tamen morbus in pædarthrocacen convertebatur, quam mors excipiebat. Ita ut recte Hippocrates: nil parvum, nil contemnas. Ita verò habet.

Civis cujusdam Bregenſis filius variolis nigredine tinctis periculoſiſſimis laborabat, cum vita vix ſervata & variolæ jam perſanatæ eſſent, non potuit ad quæſita reſpondere, repetebat enim ſemper quæſtionem iiſdem verbis. Dixi id à reliquiis malignitatis & fermentatione humorum inde excitata provenire, & naturam jam viribus reſtitutis malum ad articulos & juncturas propulſuram prædixi. Inſtituta itaque purgatione præſcripſi ⊖ c. c. vol. ſæpius cum aq. card. ben. uſurpandum, ad materiæ peccantis diſcusſionem. Sed pater ipſius, ut eſt vir moroſus, obtemperare noluit & neglexit omnia. Brevi poſt ſublato delirio materia, ut prædixeram, ad articulos delata παιδαρθροκάκην procreavit, quæ non ſaltem manus & pedes, ſed etiam ſpinam dorſi invaſit, ita ut poſt multos & diuturnos dolores defatigatus fatis cedere coactus fuerit.

OBSERVATIO CIX.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

CALCULO RENUM.

FErnelius *l.6.c.13. de part. morb. & ſympt.* gloriatur, ſe novam comperiſſe cauſam veſicæ calculi, ſcil. unumquemque calculum veſicæ trahere rudimentum è renibus, quod in veſicâ perſiſtens allatarum ſordium adhæſu coagmentetur, dum verus, confir-

matus-

matusque lapis fiat. Quod probare conatur, quia in omnibus veſicæ calculis in medio nucleum quaſi invenerit. Hoc univerſaliter à veritatis ſemitâ quidem abhorret, cum etiam pueri, qui rariſſimè calculo renum laborant, veſicas habeant ſabulo & calculis ſcatentes, ſed tamen in adultis ſi non ſemper, tamen plerumque vel ad minimum aliquando hoc accidere, ſequenti obſervatione demonſtrabo.

Civis Bregenſis conquerebatur de dolore dorſi è regione renum, vomuit, urinæ retentio aderat, & difficulter nec ſine dolore aliquid ejus excernere potuit. Adhibui enemata, dedi lithontriptica varia, balnea & fomentationes inſtitui. Dolorum quidem acerbitas mitigabatur, & ſentiebat calculum magis magisque deſcendere, permanſit tamen in uretere per octiduum & eò diutiùs. Deinde ex improviſo omnes dolores evanuêre, urina liberè fluebat, appetitus rediit, ſed nullus excernebatur calculus, ita ut dubium nobis eſſet, an unquam calculus adfuiſſet, ſed ſignorum ſyndromen animi trutinâ ponderans, & quod ante aliquot annos etiam calculum excreviſſet, calculum adhuc latere firmiter perſvaſus ſum. Quid fit, per 10. dies integrâ fruitur ſanitate, deinde ſubitò recrudeſcit dolor cum iſchuriâ, dedi diureticum cum lithontripticis, & excrevit tum demum calculum magnitudine fabæ. Qui procul dubio tam diu hoſpes fuit in veſicâ. Idem ante biennium dolore nephritico affligebatur, deſcendebat calculus in veſicam, ubi adhuc latet, & interdum liberum tranſitum urinæ impedit; cum verò id ſine dolore fiat, medicinam non admittit, etſi ipſi prædixerim, calculum quotidie augmentum capturum & olim ipſi mortis cauſam præbiturum.

OBSERVATIO CX.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI DE *SURDITATE POST FEBREM MALIGNAM.*

THonerius *p.* 117. *Obſ.* gloriatur, ſe Eccleſiaſten ex febre continuâ per metaſtaſin materiæ, auditus difficultate laborantem ſola ▽ *Anhaltinâ* cum bombace auribus immiſſâ, curaſſe. De ſucceſſu etiam haud dubito, ſi materia non ſit copioſa & potius vaporoſa, quam inſigni tenacitate & craſſitie pollens.

Si enim hâc conſiſtentiâ prædita nervum auditorium occupet & à calore p. n. induretur, haud ita facile tollitur, ſed Medico multum negotii facit, ut ſequenti obſervatione patebit.

Præfectus quidam aliquot pagorū laborabat febri continuâ malignâ cum plevritide ſpuriâ, quibus idoneis remediis ſublatis, febris lenta cum totali auditus abolitione ſequebatur, ita ut maximos clamores & penetrantiſſimos ſonitus ne minimâ quidem parte perciperet. Criſin hanc eſſe imperfectam ſive metaſtaſin materiæ, nullus dubitavi. Cum vero de cephalalgia & dolore aurium ſimul conquereretur, abſceſſus futuros exiſtimavi & diſcutientia dolores mitigantibus additis applicavi. Quibus quidem dolores evanuêre, ſed ſurditas perſeverabat cum febricula lentâ. Corpus purgavi decenter alterantibus ſubſequentibus. Febris ceſſabat, omnia munia exequi potuit, ſanus alioqui præter auditum. Fotus applicavimus, cucurbitulas dorſo & brachiis affiximus, caput decoctis herbarum lavavimus; aurium cavitati aquam Anhaltinam & alia diſcutientia indidimus, & ſexcenta alia tentavimus omnia ſine levamine.

Tandem fumum tabaci ordinavimus & cucurbitulas poſt aures affiximus, quibus tandem perfectæ ſanitati reſtitutus eſt.

OBSERVATIO CXI.

D. Gottofredi Christiani Wincleri.

DE PETECHIIS CUM MACULIS VELUTI INUSTIS.

Albertus Magnus *de animal. l. 7. c. 5.* ait: *Venenum aliud eſt calidum, aliud frigidum: calidum quaſi comburendo interficit, & cito quaſi aduſtum reddit locum morſus &c.* Quod ut verum, ſic non mirum à venenis, extrinſecus advenientibus id fieri, ſed ejusmodi humores cauterizantes etiam in corpore humano generari vel ita corrumpi poſſe, ut in vim cauſticam abeant, miratu dignum mihi videtur. Interim tamen hoc à ſemitâ veritatis non alienum eſſe, teſtis eſt *Hippocrates l. 1. Epid. ſ. 3. agr. 9.* ubi Critoni puſtulæ nigræ ante obitum obortæ, quod & ſequens obſervatio in apricum deducet.

Scriba miniſtri aulici petechiis laborabat ſatis periculoſè. Contraxit malum per contagium à milite in eadem domo petechiis ſublato. Petechiis verò medicamentis appropriatis expulſis apparuêre ſimul paulò ſupra anum maculæ duæ nigerrimæ, quaſi

caute-

cauterio inuſtæ eſſent, & eſchara relicta, magnitudine groſſi argentei magni. Et tamen evaſit. Humores cauterizantes in illum locum expulſos fuiſſe neceſſum exiſtimo.

OBSERVATIO CXII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

De

ISCHURIA UNDECIM DIERUM CURATA.

NUlla eſt regula, quæ non patiatur exceptionem. *Salius* enim putat, ſi iſchuriâ laborantes intra ſeptem dies non mingant, eos inevitabiliter perire, nec poſſe evitare mortem, etiam remotâ causâ & lotio provocato, ob accenſam febrim. Cui conſentit *Sennertus l.3. p.8. ſ.2. c.2.* inquiens: *interdum quoque ſanguis corrumpitur, & humores putreſcunt, unde febres accenduntur, & niſi ante ſeptimum diem mingant, pereunt. Etſi enim poſtea urina profluat, tamen ob febrim moriuntur. Foreſtus* verò *l.24. Obſ.29. in ſcholio* hoc falſum eſſe dicit, & *Jachini* teſtimonium adducit eorum, qui ad 17. pervenerunt, & ſani evaſerunt. *Hœchſtetterus* quidem *p.2. dec.5. caſ.10. in ſchol. p.431.* diſtinguit inter iſchuriam veram, quæ fit veſicâ repletâ, & ſpuriam, quæ ipsâ vacuâ exiſtit. *In Anno ſecundo Ephem.* tria de hâc materiâ communicata ſunt exempla, quorum primum *in obſervatione 23. p.39.* exſtat, ubi iſchuriâ ſpuriâ affectus 15. diem ſupervixit & tandem mortuus eſt. Secundum *obſerv. 30. p.57.* inveniendum; ubi die 12. cum omnia deſperata eſſent, calculo excreto urina profluxit & ægra ſanata eſt. Tertium *obſerv. 176.* annotatum, quæ iſchuria fuit vera, & æger 22. diem ſupervixit & ſanatus eſt. Impoſſibile eſſe puto ægrum tanto temporis ſpatio vitam producere poſſe, niſi materia ſeroſa aliorſum convertatur & quoad partem excernatur; ut etiam erudite à Clar. Dn. D. Camerario in ultimâ citata obſervatione annotatum eſt, quod pars ſeri per unam atque alteram ſedem quotidie abierit. Lubet caſum annectere, quem mihi videre contigit.

Anno 1672. die 20. Martii miſit ad me vir, officio aulico fungens, conquerens ſe præcedente die veſperi nauſeam & vomitum paſſum, dolorem in dorſo ſenſiſſe, urinam emiſiſſe, ſed poſt illam nihil ejus amplius excernere poſſe. Præſcripſi ipſi potiunculam lithontripticam,

ſed nihil levaminis ſentiens, me accerſivit. Adveniens invenio ipſum abſque doloribus, ſine nauſeâ, ſaltem de urinæ retentione conquerentem. Nihilominus de calculo mihi erat ſuſpicio, cum è regione renum gravitatem quandam ſentiret. Enema præſcripſi & lithontripticis perſeveravi. Die 22. dicti menſis fortioribus calculum aggresſus ſum & unguentum pro dorſo ordinavi. Cum etiam ſitis moleſta eſſet, & febris jam accenderetur, julapium ambabus ſatisfaciens indicationibus, ſcil. calculum propellendo & febri reſiſtendo, dedi; ſed ſine effectu. Die 23. *terebinth.* ℥iij. exhibui, à quâ alvus aliquoties ſoluta, ſed urinæ vix cochlear unum effluxit. Etſi vero veſicam vacuam eſſe tactu percipere potuerim, tamen ne quid intentatum relinquerem chirurgum accerſivi & primo cereo, deinde cathetere veſicam exploravi; nihil vero effluxit præter parum ſanguinis. Die ſequente, qui erat 24. d. m. cum febris augeretur, vena in brachio ſecta, emulſio diuretica, cataplaſma & unguentum tum pro dorſo, tum lateribus & pube præſcriptum. Die 25. 26. 27. varia diuretica & lithontriptica uſurpata, & cum calculus in dubium ab ipſis Collegis vocaretur, & de renum inflammatione ſuſpicio haud parva adeſſet, etiam venas in pedibus circa talos aperuimus. Exhibita itidem ſunt diebus ſequentibus alia, quibus affectus hic alias feliciter ſuperatur; ſed fruſtra. Tandem die 30. qui erat morbi undecimus, ſubitò æger calculos duos ſemine ricini, quod referebant, paullo minores cum urinæ menſuris circiter octo excrevit; remittente febre, ſanitateque optatâ redeunte.

Quem vero caſus ſæpè tranſit, tandem aliquando invenit. Vix enim annus elapſus eſt integer, cum in eosdem vir hicce ſcopulos impingens, iſchuriâ denuò correptus eſt, quâ etiam die 13. fruſtra adhibitis quibuscunque artis remediis è vivis ſublatus &c.

OBSERVATIO CXIII.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

VOMITU SANGUINIS ENORMI.

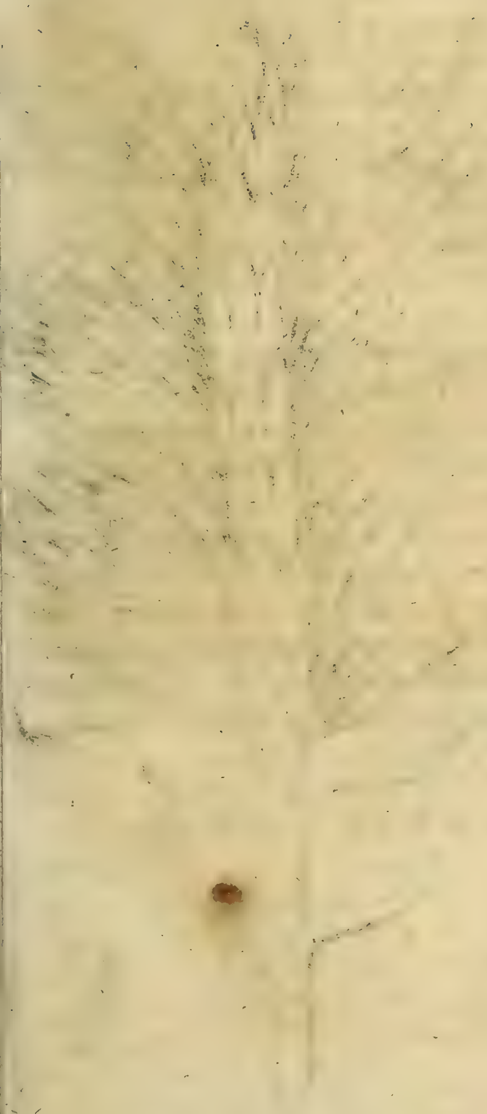
A*Vicenna fen. 10. l. 3. tr. 3. c. 4.* non omne ſanguinis ſputum timoroſum eſſe dicit, cum aliquod ſit cauſa ſanitatis apoſtematis in ſplene, quum videlicet natura ſeſe deonerante expellitur. Et

Rhaſius

Rhaſis l. 9. tr. 2. c. 2. refert exemplum mulieris ſpleneticæ, quæ ſanguinis vomitu à morbo liberabatur. Cum verò ſanguis ſit vitæ theſaurus, ut vocatur à *Meſüe l. 1. de re med. theorem. 1. c. 2.* ex quacunque parte nimis copiosè effundatur, periculo haud vacat. Videantur exempla mortuorum hâc de causâ in *Obſ. 314. Anni 3. Ephem.* & in *ſcholio ejusdem.* De ſucceſſu curæ felicioris hanc obſervationem accipite. Anno 1672. menſe Majo ancilla viri alicujus è miniſtris aulicis, annorum viginti & aliquot, cœpit ſentire inflationes & punctiones in hypochondrio ſiniſtro. Illa V. S. aſſueta Medico inconſulto ſibi venam in brachio ſiniſtro tundi curavit; ſed nihil alleviationis exinde percepit. Die 12. dicti menſis malum valdè ingraveſcens majores & acutiores dolores & anguſtias excitabat. Die ſequente ſc. 13. natura irritata cœpit per vomitum ejicere ſanguinis nigri & maximâ parte grumoſi, floridi tamen admiſti ad ℔ v. Ne itaque natura admodum irritata in excernendo nimium faceret, illam paulatim retrahere, ebullitionem compeſcere, & motum hunc aliquâ ex parte ſiſtere, neceſſarium duxi; memor *Aphoriſmi Hipp. 37. l. 7.* eos frigidis & adſtringentibus curari debere. Præſcripſi ſequens: ℞. ▽ *burſ. paſt. plantag.* ãã ℥ij. *oxymell. ſcyll.* ℥jß. *ſp.* ⊕*l.* g. vj. M. detur cochlear unum atque alterum per intervalla. Remiſit vomitus. Sequenti die ſc. 14. d. m. ad aperiendas obſtructiones lienis & ſanguinis ab acrimoniâ mundificationem purgans exhibui. ℞. *rhab. opt. fol. ſen. ſ. ſ.* ãã. ʒjß. Infund. in *decoct. tamar.* ℥ijß. col. expr. fortit. add. *ſir. roſ. ſol.* ℥ß. *pulv. chalap.* ℈ß. M. movit ſedes 11. cum euphoriâ. Sed tamen die ſequenti ſc. 15. iterum rejecit ἄνω καὶ κάτω ſanguinem valdè fœtentem cum ſummâ debilitate & lipothymiis crebris. Præſcripſi ſequens ℞. ▽. *ſcolopendr. veron. agrimon.* ãã ℥ij. *conſ. roſ. veron. fumar.* ãã ʒij. ebull. parùm col. add. ▽. *aperit.* ℥jß. *cord. citr. cinam.* ãã ℥ß. *ſir. corall.* ℥ijß. *ſp.* ⊕*l.* g. iv. *citr.* ʒß. M. Detur ſæpiùs per cochlearia. ℞. *Unguent. deopil.* ʒij. *dialth. empl. diach.* ãã ʒjß. *troch. de cappar.* ʒß. *abſinth.* ℈j. *ol. aneth. verbaſc.* ãã ʒij. *cer. parùm.* M. F. ungu. pro regione lienis. Enema quoque hâc die injectum, quod etiam ſanguinem grumoſum eduxit. Nihilominus die 16. revertebatur malum, & rejecit fruſta ſatis magna & multa ſanguinis coagulati. Dedi ſequens pro duabus doſibus: ℞. *herb. veron. ſcabioſ. ſcolopendr.* ãã mj. *adianth. fl. chamom.* ãã Pij. *viol. bugloſ.* ãã Pjß. *rad. gramin. aſparag.* ãã ʒvj. *jujub. ſebeſt.* ãã no. viij. coq. in ſ. q. ▽. ſ. col. ℔. ß. add. *conſ. roſ.* ⊕*l. meliſſ.* ãã ℥ijß. *citr. ſcabioſ.*

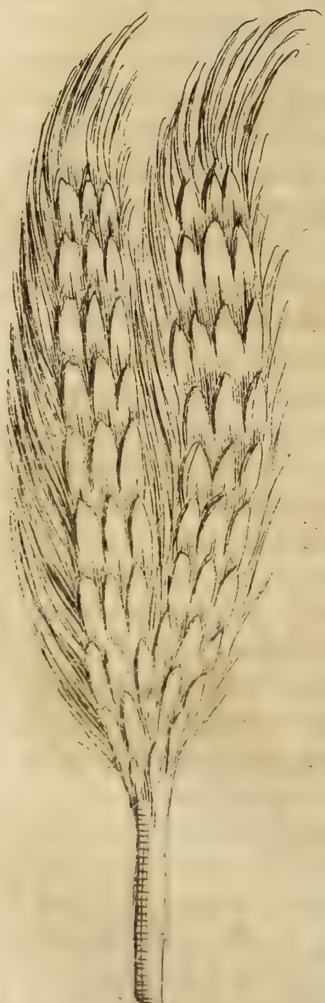
ãã

ãã ℨjß. Parùm ebulliant & col. D. Prima doſis circa veſperam, ſecunda ſequenti die manè exhibita. Inde alleviatio ſecuta, ita ut nihil ſanguinis nec per ſuperiora, nec per inferiora rejiceret, nec gravitatem ullam in hypochondriis perciperet. Ad ſiſtendū malum & venarum apertarum orificia conglutinanda conſultum exiſtimavi remedium ſequens. ℞. *conſ. roſ.* 🜍*l.* ℥j. *fl. borrag. fumar. veron. citr.* ãã ℥ß. *rad. ſymph. maj. cond. cich. cond.* ãã ℨß. *cort.* ☉ *aur. cond.* ℨiij. *corall. r. præparat. lap. hæmat. præparat. bol. arm. præparat.* ãã ℈j. Cum *ſir. rib.* q. ſ. M. F. elect. Sæpius de illo deguſtavit cum optimo emolumento, ita ut die 17. & 18. nihil ampliùs rejectum, nec nauſea percepta fuerit. Die verò 19. ex improviſo per vomitum rejecit fruſta admodum magna ſanguinis coagulati, ut portiones viſceris alicujus referrent, inde febris excitabatur, lipothymiæ crebrò infeſtabant, omnium ſenſuum conſternatio ſecuta, facies Hippocratica, labia pallida, pulſus debilis, inquietudines aderant, ita ut mortem inſtare nemo non putaret. Reiteratum electuarium, ſed non potuit hâc formâ aſſumere, itaque cum *aq. cærefol.* & *veron.* factum eſt ex illo contuſum, quod aſſumſit & vomitum compeſcuit, tamen in iſtâ conſternatione permanſit ad d. 21. deinde intumuit tam in facie, quam in manibus & flaveſcebat cutis, ſed paulò meliùs ſe habuit usque ad 24. ubi tanta virium imbecillitas ſine vomitu oborta, ut neminem ampliùs agnoſceret, & animam agere videretur. Nihilominus confortantibus exhibitis vires recuperabat & diebus ſequentibus uſque ad finem menſis magis magisque convaleſcebat. Continuatus eſt uſus contuſi & ſimul herbæ recentes pro juſculis ordinatæ, ut *veron. ſcolopendr. meliſſ. agrim. fumar.* Quibus diligenter uſurpatis convaluit. Cum verò pedes intumeſcerent, & propter tantam ſanguinis profuſionem hydrops metuendus eſſet, *elix. propr. cum ſucc.* quotidiè in juſculo exhibui; quo etiam ab hydrope præſervata & ſana omnia munia domeſtica obibat, usque ad diem 30. Octobr. ubi eandem inflationem & punctionem, ut à principio è regione lienis ſentiebat, quibus perterrita ſtatim conſilium meum petiit; ℞. *el. propr. c. ſucc. eſſ. abſinth. comp.* ãã ℈j. mane & veſperi mediante juſculo aſſumebat g. xv. & hoc ſolo iterum convaluit. Anno verò 1673. d. 23. Octobr. iterum ſanguinem coagulatum vomere incipiebat, præcedentibus iisdem ſymptomatibus: anxia itaque me abſentem expectavit, rediens, dedi ſtatim purgans: ℞. *ſir. de trib. de cich. c. rh.* ãã ℥ß. *cr.* ♀ ℈j. *pulv. chalap.* ℈ß. *ſp.* 🜍*l.* ♂*tis* g. ij. ▽. *cinam.* ℨß. M. dejecit aliquoties

AD ANN. VI. OBS.

N°I.

N°K.

ties materiam aduſtam ſanguine permiſtam. Vomitus remiſit ſtatim. Præſcripſi nodulum, quo in vino infuſo quotidiè uſa eſt, & deinde matrimonium iniit, adhuc ſana degit.

OBSERVATIO CXIV.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

De

SINGULARI ILEI CURATIONE.

BArbari haud barbarè nec ſine rationis æquilibrio ileum appellavêre, miſerere mei. Et id non ſaltem propter acutiſſimi doloris ad deſperationem uſque excruciantis atrocitatem, ſed etiam propter excrementorum alvi inverſo motu & ordine per os rejectionis fœditatem. Talem ego fæcum alvi rejectionem absque tamen atroci dolore aliquando vidi, cujus hiſtoriæ ſeriem proferre haud piget Mulier quædam paupercula à prava victus ratione incidebat in pertinacem alvi obſtructionem in tertiam ſeptimanam durantem, ita ut fæces alvi, ut in ileo, per os rejiceret, & quidem cum tantâ anxietatis moleſtiâ, ut me rogatum mitteret, quo conſentirem in adhuc viventis apertionem ventris. Uſurpata varia euporiſta & alia conſueta, quæ ſumtus ipſius ferre potuêre; Enemata ſatis acria ſæpius injecta, omnia ſine emolumento. Tandem ſuccum expreſſum è pomis Borſdorffienſibus putridis ſæpius bibit, & poſtquam ejus ad ℔ vj. quantitatem ebibiſſet, alvus ſoluta & ipſa ſepulchro jam deſtinata præter omnium ſpem & opinionem è mortis faucibus erepta eſt. Contractura membrorum quidem deinde per hebdomadas 18. laboravit, attamen & ab hâc evaſit, & adhuc ſana vivit.

OBSERVATIO CXV.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE

SPICA SECALIS MIRABILI.

A*Nno ſecundo Ephemerid. Curioſar. obſ. 112.* ſpica hordei ſingularis depicta eſt, quæ in Sileſiâ in Comitatu Glacenſi viſa eſt. Spi-

cam aliam ſecalis æque ac illa mirabilem appingere lubet, quæ Anno 1634. prope ſuburbia Strelæ non procul ab horreo quodam crevit. Animadverſa à præfecto pagorum cameralium Sereniſſ. Principum Ligio-Bregenſium cuſtodiâ, ne ante maturitatem ab inſcio abrumperetur, munita & 25. Auguſti meſſa, Sereniſſ. Principibus transmiſſa & depicta eſt. Hæc ſpicis majoribus 18. uno culmo conſpicua, & boni ominis cauſa grata fuit. Peſtis enim anno præterito in Sileſia graſſata eſt, & multa millia hominum ad plures detruſit, ita ut ducenteſima ſaltem pars vitam ſervaverit. Iram igitur divinam placatam & Deum ſuperſtites paucos multiplicaturum & nutriturum ex hujus ſpicæ ubertate concluſerunt. Nam interdum hæc aliquid ominis habere, altera duplex ſpica ſecalis demonſtrat, quam *Cl. D. Wenceslaus Scherfer à Scherffenſtein*, Poëta Cæſareus Laureatus Anno 1647. die 23. Julii in deambulatione ex improviſo invenit in agro non procul à Brega, & uxori gravidæ & partui vicinæ apportavit, quæ inde territa, pro omine tacens id habuit, & ſubſecuta nocte filios gemellos enixa eſt.

OBSERVATIO CXVI.

D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI

DE *SCROPHA TRIPEDE.*

ETſi rationis rationalis animæ nativæ, ſeu intellectus agentis, ne quidem veſtigium obtineant animalia bruta; attamen rationis per participationem communicatæ ipſi facultati ſenſitivæ, ſeu intellectus patientis ſimulachrum quodcunque gerunt, unde per analogiam quandam rationem obtinere dicuntur, ut loquitur *Deuſingius de rat. & loq. brut. anim. p. 214. §. 92.* Quod etiam ex vi imaginationis, ab ipſis haud alienâ, patet. Quæ, quod etiam in brutis locum habeat, teſtimonium ſatis luculentum exhibet exemplum Jacobi Patriarchæ, qui virgas virides decorticatas ovibus in canales & alveos aquarum præpoſuit. Etſi enim variæ & multæ cauſæ monſtrorum recenſeantur, tamen utplurimum phantaſia in culpâ eſt, & quidem etiam in brutis, ubi ſc. faciliùs à ſcopo ſuo, abſente

animâ

CXVI

Ad Ann. VI. Obs. N° III.

cam aliam ſecalis æque ac illa mirabilem appingere lubet, quæ Anno 1634. prope ſuburbia Strelæ non procul ab horreo quodam crevit. Animadverſa à præfecto pagorum cameralium Sereniſſ. Principum Ligio-Bregenſium cuſtodiâ, ne ante maturitatem ab inſcio abrumperetur, munita & 25. Auguſti meſſa, Sereniſſ. Principibus transmiſſa & depicta eſt. Hæc ſpicis majoribus 18. uno culmo conſpicua, & boni ominis cauſa grata fuit. Peſtis enim anno præterito in Sileſia graſſata eſt, & multa millia hominum ad plures detruſit, ita ut ducenteſima ſaltem pars vitam ſervaverit. Iram igitur divinam placatam & Deum ſuperſti-

..., & quidem etiam in brutis, ubi ſc. facilius à ſcopo ſuo, abſente

animâ

AD ANN. VI .OBS.N

animâ rationali, aberrare poteſt, ejus rei exemplum referam de ſcropha ſylveſtri tripede, quæ in Ducatu noſtro capta & hîc depicta eſt; ubi tamen cum nemine litem inſtituam, num ex phantaſiâ & imaginatione matris, vel aliis cauſis ita genita ſit. Factum illud eſt Anno 1647. die 20. Januarii in diſtrictu Bregenſi, prope pagum Tſcheplovvitz hora 8. matutinâ. Longitudo erat ulnarum duarum cum dimidiâ propemodum; Altitudo ulna una & dimidia. Scapula ſiniſtra ſaltem erat conſpicua, pedis & ſcapulæ dextræ nullum indicium. Pes unicus glande plumbeâ trajectus, ita ut viva capta ſit. Fiſſura ungulæ valdè elongata fuit, quia moles totius corporis iſti pedi ſoli incumbebat, à dextra parte pili erant detriti, quod eâ fortaſſis arborum ſtipitibus, quietem captura acclinare ſe ſolita fuerit.

OBSERVATIO CXVII.
D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI
De
ROSIS SALIGNIS.

MArte triginta annorum ſpatio Germaniam depopulante, proverbium multis in locis increbuit: *pacem tum futuram, quando in ſalicibus roſæ effloruiſſent.* Anno verò 1648. id reverà contigit; cujus rei in memoriam ramus à viro fide digno, ceu teſte oculato, tunc temporis depictus eſt, quem poſtmodum dono accepi, hic verò cupro inciſum exhibeo. Folia florum roſarum exteriora, fuerunt quidem viridia, interiora verò alba & rubicunda, in medio flavedinis aliquid, ut roſæ ſolent, habebant. Conſtat ergò hinc, flores hoſce ſalignos roſas illas eſſe, de quibus vaticinium vulgi omen captavit, non verò eﬄoreſcentias illas muſcoſas, de quibus *Dn. Sigismundus Graſſius in Anno III. Ephemerid. Curioſ. Obſ.* 64. egerat.

OBSERVATIO CXVIII.
D. GOTTOFREDI CHRISTIANI VVINCLERI
DE
PUERO CUM SEX DIGITIS IN UTRAQUE MANU ET DEXTRO PEDE NATO.

Quantum vis imaginationis valeat in prægnantibus, vix verbis exprimi poteſt; & quidem noſtro ævo tanta eſt frequentia exemplorum, ut non tam mirum ſit, vi imaginationis fœtum à matre aliquando ſignari; quam potius quod non ſemper id faciat. Circumſcripta tamen ſunt tempora, quod enim natura primo geſtationis tempore facit, medio haud perficiet, multo minus ultimo. Egregiè *Thomas Fienus de vir. imag. quæſt. 21. p. 340.* de iis, quæ ultimo tempore fieri poſſunt, diſſerit: *In fine prægnationis poſſunt induci notæ in colore, in pilis: ut maculæ rubræ aut lividæ, aut pilis conſitæ. Poſſunt etiam produci carneæ aliquæ adnaſcentiæ & tubercula* &c. Et paulò poſt: *Et ſic mulier quinto aut ſexto menſe deterrita à pictura vel homine enorme caput vel pedem habente, poſſet adhuc producere fœtum, ſimilem earundem partium magnitudinem habentem.* Exemplum adducam de fœmina honeſtâ, quæ quinto menſe ingravidationis fœtum ſignavit.

Viri cujusdam honeſti uxor prægnans quinto menſe accepit dono cancros egregiâ magnitudine, illos admirantis & manu contrectantis digitum minimum unus chelâ comprimit, ita ut manui adhæreret. Illa perterrita quidem, cancrum tamen manu excuſſit, nil ampliùs de illo ſollicita. Anno 1675. die 12. Junii juſto tempore filium parit, qui in utraque manu digitum minimum habebat duplicem, unum debito loco poſitum, alterum ab illius articulo infimo dependentem, in ſiniſtra quidem manu magis adhærentem, in dextrâ verò plane pendulum. In pede autem dextro digitus minimus uterque articulo ſuo inſerti, ſed carne & cute ad ſupremum apicem usque ſibi adhærebant, ut ferè chelyn cancrinam formarent. Cum tertiam ſeptimanam infans complèviſſet, ligatura prius inſtitutâ digitum firmius adhærentem novaculâ abſcindere curavi, mox alterâ die absque ligaturâ alterum. Quod ſine magno dolore & profuſione ſanguinis factum, & vulnera haud difficulter ſanata ſunt, ita ut vix veſtigium conſpicuum ſit.

[*Menſe Septembr. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO CXIX.

D. GEORGI VVOLFFGANGI VVEDELII

FOLIA QUERCUS IN ÆS MUTATA.

MIſerat ad me *Dn. D. Eſaias Waldmann*, aliàs *Geyger*, aliquot folia quoad externam faciem, quercûs foliis ut ovo ovum ſimilibus, partim complicata, partim expanſa, fibrulis, nervisque tam affabrè expreſſis, ut naturæ artificium vix ſatis mirari poſſis. Color æris inſtar dilutior, ſubrubellus, pondus metallo conforme, ſonus leviter percuſſorum tinniens, ex quibus, ut & aliis natura ♀ea ſatis emicat licet non purum æs, ſed immerſum particulis aliis eſſe perſpicuum ſit. De origine verò horum quæſitus vir laudatiſſimus, uti ex patriâ, Hungariâ, ea attulit, eorumque & naturæ arcanorum aliorum optimè gnarus eſt, ſequentem in modum Schmalcaldiâ reſpondit:

Ærea transmiſſa quercûs folia natales debent Hungariæ, & in eâ rivulo percelebri ad oppidum Smolnicium in provinciâ Zepuſienſi, non procul à monte Carpatho ſito, qui quod ferrum corrodat, ejusque loco cuprum ſubſtituat, ſatis ubique notus eſt. Sic Florentiæ quoque apud Clar. Stenonem me ſoleam equi cupream vidiſſe memini, quæ ferrea fuit. Juxta hanc aquam ſitæ ſunt quædam quercus, quarum foliis autumni tempore forte fortuna in rivum hunc elapſis particulæ ♀eæ, quibus totus ſcatet, ſeſe mox agglomerant, inſtarque limi adhærent; hæ parvo temporis ſpatio tenuem foliorum ſubſtantiam rodendo conſumunt, ipſa verò maſſa ex nimiâ atomorum aggregatione denſata, ſi aëri ſicco vel ſoli exponatur, dureſcit, remanente formâ delapſi folii, & ſic metamorphoſis hæc accidit. Creditur hujus æris centenarius auri ℥xij. continere, an verò eventus voto reſpondeat, mihi nondum conſtat. Videri pluribus hanc in rem poteſt *Kircher. mund. ſubterr. Webrner epiſt. de admir. aquis Hungar. Thurnheiſer, de aq. miner. & aliis.*

OBSERVATIO CXX.
D. GEORGII WOLFFGANGI WEDELII
MUTATIO ♂ IN ♀, SEU FERRI IN CUPRUM.

Affinia his ſunt, quæ de mutatione ♂ in ♀ tum nativâ, tum artificiali inter chimicos agitantur. Hinc, cum id in Hungariâ fieri non ſolùm fama conſtans, ſed & autorum diverſorum ſcripta aſſererent, inductus ſciendi deſiderio rei veritatem Sereniſſimus Princeps ac Dominus, *Dn ERNESTUS, Dux Saxoniæ* &c. &c. glorioſiſſimæ memoriæ, ad Comitem Thökely literas ann. 1664. miſit, ut, quidnam de hâc mutatione conſtaret in Hungariâ, reſciſceret indubiè. Reſpondit 1665. d. 30. Jan. Comes Stephanus Theökeoly, fieri transmutationem ejusmodi non in montanis Sacr. Cæſ. Majeſt. ditionibus, ſed in bonis Dominorum Chaky, Somolnock dictis, miſſâ unà aquæ ipſius transmutantis & cupri ex ferro facti particulâ, inſigni, & additâ hâc ſchedulâ:

Deſcriptio, qualiter ferrum mutetur in cuprum in Smolnick:

1. Ferrum, qualecunque ſit, novum vel antiquum, artificialiter immittitur in profunditatem viſcerum terræ ad centum ulnas, & ibi maceratur in aquâ tamdiu, donec reſolvitur in lutum, quod coagulatur inſtar argillæ, poſthac in igne deſtillatur, & fit purum cuprum.

2. Quod eſt craſſum ferrum inſtar cultri, ſicut ſolet fieri in fine maſſæ ferri, illud intra ſpatium 24. horarum liquefit, quod autem craſſius inſtar unius digiti, vel duorum, illud intra ſpatium unius menſis & quandocunque unius cum dimidio.

3. Diminutio non una obſervatur, aliquando ex C. centenariis ferri fiunt XC. cupri, quandoque 84. 86. 87.

Extant hæ literæ & ſpecimen transmutati ferri in rarithecio Saxo-Gothano, unde ſpeciali gratiâ Celſiſſimi, nunc beatiſſimi Principis ante aliquot annos hæc ibidem excerpſimus.

Dubium verò inter chimicos agitatur, ſit ne hæc transmutatio vera, an ſaltim ſeparatio & collectio particularum venerearum beneficio ferri præſtita. Priùs ſtatuunt plurimi, &, ut paucos ſolùm nominemus, *Cruſius phyſic. Hermet. p.* 110. *Majer. de ſept. montib. planet. p.* 122. qui idem

dem Goſlariæ quoque fieri ſcribit; Præcipuè verò legi hanc in rem merentur duo autores eximii, *Matthesius in Sarept. conc.* 8. *pag.* 360. & *Baccius l.* 5. *de therm. c.* 12. *p.* 311. qui allegat ex *Georg. Wehrner. l. de reb. Pannon.* ſequentia: Ad Zepuſium in Smolnicio ſunt aquæ, quæ & ferrum erodunt, & lapideſcunt: animantes verò epotæ enecant. Eruuntur autem ex his montanis metalla ferrum præcipuè atque æs, injectaque in eas aquas equi ſolea ferrea, ſeu fruſtum ex montis ipſius ferrariis erutum; viginti quatuor horarum ſpatio exeditur; cæmentique ſpecie eliquatum excoquitur in fornace, fitque id ipſum cuprum nobiliſſimi generis.

Nos ergò utrumque obſervantes in hoc ipſo proceſſu, ferrum nempe erodi, liquefieri quaſi & naturam ſuam perdere, aquas verò ipſas ⊕tas id præſtare & unà communicare atomos ♀eas, hinc prædominantes, dicimus, ut ferrum mediantibus acidis ſpiritibus vitrioleſcit, ita etiam non improbabile eſſe, id ipſum in cuprum ſymbolicum metallum poſſe abire, acceſſione nempe aliorum, quæ ejusdem particulas immutant. Hinc ubicunque fit deſtructio prioris formæ & productio novæ, ibi tranſmutatio eſt, licet non æquè atque penitus eſſentialis. Pertinet huc quoque, quod *Olaus Wormius musei c.* 10. *p.* 25. ſpiritum ⊕li ſcribit mutare ferrum in cuprum, quod quidem hoc loco latius diducere non attinet.

OBSERVATIO CXXI.

D. GEORGII WOLFFGANGI WEDELII
DE
VERTIGINE COECORUM.

SUnt ex Recentioribus, inprimis *Faber* & illum ſequentes, qui circumrotationem hanc apparentem, ſeu vertiginem, primariò & proximè oculis & viſus œconomiæ turbatæ adſcribendam ſtatuunt, ſecundariò verò pati phantaſiam, adeoque principaliter oculos, adæquatè cerebrum affici. Ratio eorum eſt, quod credant certiſſimum eſſe, utroque oculo cœcos vertigine non affligi, & diſtinguunt inter nutationem & circumgyrationem, illam quidem cœcis convenire poſſe, hanc verò neutiquam putant. Juxta hanc hypotheſin cauſa vertiginis eſt tumultuoſus & confuſus ſpiritus optici & vaporis excrementitii in oculi adyta influxus.

Verùm

Verùm difficili hæc nituntur fundamento, ſeu rationem ſpectes, ſeu experientiam. Turbantur enim in vertiginoſo nutu non ſolùm ſenſus externi, hebetior fit viſus, auditus obtuſior, ſed & interni. Quid ergò opus eſt, ut ſtatuamus, primò ſpiritus animales tumultuoſè & confuſè irruere in nervos opticos, hinc demum ad cerebrum horum vitium redundare & tunc fieri vertiginem? Experientia quoque teſtatur, cœcos non nutatione ſolùm, ſed & circumgyratione tali vitioſâ & turbine laborare.

Exemplum hujus rei & exceptione majus teſtimonium notavi in cœco h. l. notiſſimo, viro doctiſſimo *Dn. M. Schmidio*, qui & per integrum annum graviſſimâ & verâ laboravit vertigine, & niſi proſpiciat ſibi medicamentis aptis, autumnali vernoque tempore, facile hujus affectus reliquias repullulaſcere ſentit. De hoc ipſo verò & cauſis vertiginis in genere latius in *Exercit. noſtris Pathologicis* acturi ſumus.

OBSERVATIO CXXII.

D. GEORGII VVOLFFGANGI VVEDELII

DE

CANCRO IN CANCRO.

Luſus naturæ fœcundantis circa ovum in ovo, citrum in citro & alia hactenus inter ſcrinia quoque rariorum repoſitos & annotatos, legimus, quale ovulum inter alia, in alio Göttingæ repertum, cum plura pro oleo ovorum parando confringerentur, *Dn. D. Trumphius*, Phyſicus t. t. Göttingenſis ordinarius, dono mihi miſit; Aſt cancrum in cancro repertum & quidem in maſculo, omninò rarum eſſe duco, præcipuè cum ex oviparorum genere & fœmellas eſſe conſtet. Tale verò videndum ſe obtulit viro integerrimo *Dn. Chriſtophoro Zillingio*, J. U. D. & Practico Lipſienſi, amico meo honoratiſſimo, cujus relationem, pace ipſius, è literis ad me d. 5. Sept. 1674. hîc adducam: Emerat, ſcribit, conjux mea cancros, quorum unus major reliquis isque maſculus alium quadruplo minorem intus continebat. Hic ob loci anguſtiam ventrem verſus utramque chelyn & caudam ita tamen compreſſam vertebat, ut fracta quaſi videretur. Stomachus majoris vacuus erat, & in medio cancri ad caudam minoris ſitus. Minor intus recens quidem, ſed carnis ferè expers præter caudam erat. Cauda ipſa in medio pauliſper contuſa, de cætero

verò

verò cancer ipſe totus atque perfectus erat, & quoad magnitudinem digitum minorem æquabat. Omnibus, quibus huc usque retuli, res inſolens videtur, nec me judice aliam quis afferet rationem, quàm ſi cancrum minorem vix ovo excluſum à majore devoratum dixerit; eum verò deglutitum fuiſſe vix credibile eſt.

Sive ergò hunc inſolitum embryonem in altero genitum dicamus, ſive ab altero captum & deglutitum, ſeu denique læſione fortuitâ majoris præviâ factum eſſe, ut chelys ceu operculum & integumentum commune pauliſper hians minori quaſi latibulum quærenti hoſpitium conceſſerit, hicque ex hoſpite incola factus ſit, quod videtur vero ſimilius, non tamen res caret difficultatibus, præcipuè quoad hujus nutrimentum, veſtis extimæ mutationem aliaque, adeoque hoc ipſum diſquiſitione ulteriori non indignum eſt.

OBSERVATIO CXXIII.
D. GEORGII VVOLFFGANGI VVEDELII
DE
SPIRITU ⊖LI REGENERATO.

NOn neſcio, quæ de ſpiritu ⊖li regenerato ſolent agitari hypotheſes, quas adducere foret ſuperfluum. Auſim dicere, pace doctiſſimorum virorum, qui ſecus ſentiunt, non arceſſendum eum eſſe ab aere, & inde in 🝎 derivandum, ſed aliunde & longè alia ratione, ut experimentis abundè demonſtrari poteſt. Si enim noverimus, igne mediante concidere & concentrari vitriolatas ſalinas partes, in ♌tione; ſi noverimus, ſpiritum ⊖li nil aliud eſſe, quàm ſal acidum fluorem adeptum, mediante phlegmate quantillo etiam protruſum, & tamdiu prodire ſpiritum, quamdiu vel atomus humoris tanquam vehiculum in eo extat, ut tandem etiam acerrimum oleum prodeat, facile eſt colligere, ſpiritum regeneratum ⊖li non ex aere inſtar phœnicis cujusdam revixiſſe, ſed ipſum in ipſiſſimo 🝎 latitaſſe, quod ideò prius, quàm edulcetur, acrimoniâ non levi adhuc pollet, aerem verò laxiores ſolum poros reddere, & atomis aqueis junctis ac communicatis, ipſas partes ſalinas reſiduas, quæ cum terreis intimè ſunt compactæ, aptas denuò reddere, ut igne ſubdito, ſi quod reliquum eſt, poſſit ſub formâ ſpiritus elici.

OBSERVATIO CXXIV.
D. GEORGII VVOLFFGANGI VVEDELII
DE
SUFFUSIONE TUNICÆ ADNATÆ.

PAtiuntur diverſos affectus quælibet machinæ oculi partes, non ſolum interiori concamerationi inſervientes, verum etiam externæ. Adnatam in ophthalmiâ inflammari ſæpius experimur, aſt eandem ſuffundi humore paulò rarius eſt. Paſtor quidam in viciniâ primum in malâ propè oculum dextrum tuberculum quoddam paſſus, me conſulebat, quod illo evaneſcente oculus ille ruberet, & tunicæ adnatæ cuticula tota circumcirca pupillam manifeſtè elevata ſero turgeret fluxili, & hinc inde pro ipſius oculi motu mobili & tremulo, adeò ut pupilla & iris depreſſa ſubſidere in profundo viderentur. Aperire ſanè non conſultum duxi, ſed diſſipationem meditatus exhibui ſudoriferum liquidum cum eſſentiâ ſuccini alcalinâ, exterius verò præter veſicatorium nuchæ applicatum, balſamum ophthalmicum ex pinguedine viperinâ, & collyrium ex *croco metallorum* cum *aq. chelid. maj.* &c. ex voto ſanitatem & vigorem priſtinum brevi reſtituit.

OBSERVATIO CXXV.
D. MARTINI FOGELII
AD
HISTORIAS SUBMERSORUM OBS. XX. RESPONSIO.

FOramen ovale iis, qui ſub aquâ vivunt, hâc ratione exiſtimo conferre: ſanguis qui è dextro cordis ventriculo in pulmones per arteriam pulmonariam propellitur, nequit in ſiniſtrum ventriculum permanare, niſi aër arteriæ aſperæ ſurculos inflet atque diſtendat. Hinc enim arteriæ pulmonariæ ramuli comprimuntur, & concluſus in his ſanguis protruditur in ſurculos venæ pulmonariæ. Ubi vero aër non poteſt diſtendere arteriæ aſperæ ſurculos, ſanguis per alios ductus ex dextro ventriculo in aortam, & ex

venâ

venâ cavâ in ſiniſtrum cordis ventriculum non trajecto pulmone perlabi debet. Jam cum in infantibus recens natis & fœtibus tales ductus peculiares obſervemus, qui pulmonum vices ſupplent, quàm diu in utero hærent, in ſubmerſis verò aër minimè pulmones ſubire valeat, ideoque ut in animalibus utero concluſis, ita in his à ſuo munere pulmones vacent, admodum mihi vero ſimile fit, per eosdem ductus, vel non ſatis coalitos, vel patulos, (quales in quadrimulis & quinquennibus, immò grandioribus natu pueris obſervarunt anatomici,) motum iſtum ſanguinis abſolvi.

[*In literis ad Dn. D. Langelottum.*]

OBSERVATIO CXXVI.

D. JOHANNIS SIGISMUNDI ELSHOLTII

DE

ARTIFICII, QUO OCULORUM HUMORES RESTITUUNTUR, VESTIGIIS APUD VETERES.

INter ſeculi noſtri inventa refertur etiam enchireſis illa, qua oculorum humores ſectione factâ expreſſi reſtituuntur. Eam hoc ævo, quantum ex epiſtolis *Franc. Joſeph. Burrhi ad Thomam Bartholinum Haffniæ 1669.* editis conſtat, primus exercuit Romæ Eques aliquis Neapolitanus, ob tumultus bellorum civilium exul, qui artem hanc Cels. Principi Joanni Paulo Jordano Urſino ibidem monſtravit: & paulò poſt Florentiam profectus, Robertum Sothuel Equitem Anglicanum eandem docuit. Is porrò Robertus Sothuel cum Burrhum Amſtelodami inveniret, ipſi arcanum oſtendit, atque ita circa annum 1666. apud Batavos artificium hoc inclareſcere cœpit, æmulatore mox etiam felici *Theodoro Kerckringio*, quemadmodum patet ex ipſius ſpicilegii Anatomici *Obſerv. 100.*

Hæc fama cum ad aures noſtras perveniret, tentavimus anno 1670. artificium hoc in pullis, anſeribus, vervecibus, canibusque exercere, non irrito prorſus ſucceſſu: quamvis minore apparatu, neque tam artificioſè compoſitis liquoribus opus eſſe, quam Burrhus prodidit, reipſa expertus ſim. Quin imo ſi nihil prorſus inſtilles, tardius quidem redit perdita oculi globoſitas, atque iridis pupillæque nitor: redit tamen tandem, naturâ humores ſurrogante. Quod ſi verò facta inciſione & expreſſione liquorem per ſiphunculum mox

immittas, mox etiam oculus & globoſitatem ſuam recuperat, & ſive iridem ſive pupillam ſpectes, alteri ſocio atque integro oculo ſimilis evadit: remanente ſolo vulnere in cornea, id quod ſequentibus diebus tam in longitudine, quàm in latitudine paulatim etiam imminuitur. Unde patet, promtius omnia redintegrari, ſi liquor inſtilletur, quàm ſi omittatur: quamvis vero conſonum videatur, liquorem illum inſtillatum, à ſubrogatis ſive ſuccedentibus denuò humoribus naturalibus, iterum per vulnus corneæ totum extrudi. Profectò cum inter alias aves anſeris horni dextrum oculum ſummo mane tunc incidiſſem, humoresque adeò, ut bulbus in ſe penitus collaberetur, expreſſiſſem, anſeremque absque inſtillatione dimiſiſſem: ſub veſperam ejusdem diei, bulbum ſuam globoſitatem jamtum ferè recuperâſſe adverti. Sequenti die globoſitati quidem nihil amplius deerat, itemque pupilla alteri ſimilis conſpiciebatur: Sed iris adhuc erat obſcurior & minus vivida: cui etiam tertio vix die nitor ſuus redibat. Quamobrem omninò, ut ſuperius dicebamus, præſtat, operationem hanc adhibita inſtillatione perficere, quàm ipſam intermittere.

Dum verò iſthæc experimenta illo tempore facerem, dubium mihi arduum de humore vitreo oboriebatur, an ſcilicet is, ob ſitum adeò profundum, totus ulla ratione exprimi per vulnus corneæ poſſet. Quare ad indagandam rei veritatem pullo gallinaceo ſiniſtrum oculum diſcidi, & poſt effluxum aquei ſpontaneum, expreſſi cryſtallinum totum, & vitrei tantum, quantum fieri mulgendo poterat. Ulterius collum pullo abſcidi, & oculum diſſectum planè erui, quo explorarem, num adhuc aliquid humorum intus remanſiſſet. Inveni autem poſt expreſſionem ſatis violentam, reſtitiſſe nihilo minus aliquid de vitreo: at tantillum, ut pars ejus tertia circiter videretur. Mox etiam dextrum oculum in illo detruncati pulli capite diſcidi, & cum vehementiâ expreſſionem perfeci: deinde erutum oculum diſſecui per medium, & adeò vacuum reperi, ut tunicæ interius tantùm inhærent. Hinc manifeſtum evadit, *in vivente humorem aqueum ſponte effluere, cryſtallinum à peritâ manu totum, vitreum maximâ ex parte poſſe auferri:* & quanquam portiuncula quædam vitrei altius aut retrò latens reſtet, tamen oculi œconomia priorum duorum expreſſione ſatis turbatur: imò adeò ut de cœcitate irreparabili inducta olim nemo dubitaviſſet. Id verò adnotatione dignum

dignum hic circa expreſſionem in mentem venit, quod, ubi vitreus humor inter exprimendum egredi incipit, appareant quidem in iſto veſtigia *ligamenti ciliaris* nigricantia: ipſum verò ligamentum ciliare, quoniam in circumferentia corneæ, firmiter oris duræ membranæ conjungitur, nunquam, niſi violentiſſima & cœcitatem perpetuam illatura expreſſio accedat, elabitur. Salvis itaque nervis & membranis humores natura univerſos in oculis reparat: illis vero læſis, etſi humores natura ſurrogaret, omnis tamen peribit viſio. *Cl. Galenus* certè *lib. de oculo cap. 1.* atque alibi paſſim, jam ſtatuebat, humorem cryſtallinum à vitreo, & hunc à cerebro nutriri: nutritio autem fit per ſurrogationem nutrimenti: igitur hæc quoque ſurrogatio humorum ablatorum ab intra non erit ad mentem etiam *Galeni* adeò abſurda. Ratio itidem inde patet, quare *vulnera oculorum caſu facta*, adeò frequenter cæcitatem inducant: læduntur etenim per illa plerumque non humores ſolùm, ſed ſimul etiam membranæ, aut etiam nervi. Hæc autem vulnera non caſu, ſed peritâ manu inflicta, ſolos educunt leniter humores.

Alia etiam ſub primordiis addiſcendi hujus artificii difficultas mihi naſcebatur, de explorando nimirum redeuntis viſus tempore, præſertim in illis gallinis, quibus unum duntaxat oculum incidebam, altero ſervato, ut cibum miſeræ capere poſſent. Itaque excogitabam pileolum ſive vittam, ex panno xylino confectam, quæ capiti impoſita, oculum integrum ſive ſanum prorſus contegeret, relicto foramine pro oculo inciſo. Septimo aut octavo ab inciſione die examen ordiebar, & accommodatâ capiti vittâ atque alligata adverti, grana hordei à gallinâ cum quadam quaſi præmeditatione & ad latus inclinato capite quidem colligi: roſtrum tamen ad ſingula grana exactè dirigi, ipſamque nunquam hallucinari, argumento haud obſcuro, aut ipſam perfectè oculo ſecto iterum cernere, aut certè à perfectione parum, & fortaſſis tantum, quantum à relicta adhuc cicatrice impediretur, abeſſe. Cicatrix enim ut penitus evaneſcat, vix ſeptem menſes ſufficiunt.

Atqui, ne nimis diu recenſendis his experimentis noſtris, aut argumento jam tum ſatis per orbem literatum cognito inhærere videamur: placet ſtylum vertere, & ad antiquitatem reſpicere, inquirendo, num *Artificii hujus veſtigia apud veteres extent.*

Galenus ſanè, cujus auctoritatem de humorum in oculis nutritione paullò ante quoque citabamus, humorem aqueum puncto oculo effluere, & in pueris etiam regenerari, jam olim vidit: verùm hæ puncturæ *Galeno* viſæ, caſu ſaltem inflictæ ſine dubio fuerunt, non arte, neque ultra aqueum progreſſæ. Verum enimverò apud *C. Plinium lib. XXIX. Hiſtor. natur. cap. 6.* extat inſignis locus, & in quo operationis hujus non obſcura facilè indicia agnoſcas. *Alii*, inquit, *terram ſubſternunt lacertæ viridi excœcatæ, & una in vitreo vaſe annulos includunt è ferro ſolido vel auro: cum recepiſſe viſum lacertam apparuerit per vitrum, emiſſa ea, annulis contra lippitudinem utuntur.* Et paullò poſt: *Muſtelæ etiam oculis punctu erutis, ajunt viſum reverti, eademque quæ in lacertis & annulis faciunt.* Tria autem hinc poriſmata deduci poſſunt: 1. Veteres lacertas virides & muſtelas excœcaſſe, & quidem oculis punctu erutis. 2. Ab iisdem illa animalcula in vitris unà cum annulis tamdiu fuiſſe repoſita, donec viſum reciperent, atque ipſo recepto fuiſſe dimiſſas. 3. Annulos iſtos tanquam virtute ophthalmica imbutos, poſtea contra lippitudinem fuiſſe geſtatos.

Ad *primum* quod attinet, *Plinius* diſertè lacertas excœcatas nominat, non cœcas per naturam aut morbum: imò de muſtelis aſſerit, oculos ipſis *punctu erutos* fuiſſe, atque ita manualis neceſſariò interceſſit operatio: non, quæ totos oculi globos evelleret, quippe viſum hoc pacto nunquam recepiſſent: ſed quæ punctura aut ſectione ſcalpelli humores evocaret, atque hâc ratione temporariam inferret cœcitatem. Ex *altero* membro conſtat, lacertas, muſtelasque iſthac ratione viſu orbatas, absque ullo adhibito remedio, ſola paulatim reparante humores natura, ipſum recuperaſſe: id quod in gallinis & anſeribus pari prorſus modo nobis tentantibus eveniſſe, ſuprà retulimus. In *tertio* effectus annulorum iſtorum contra lippitudinem continetur, quem quidem ſuo relinquam auctori, atque illis, qui transfuſioni virtutum ab una re in aliam multum tribuunt: inter quos eminet *Henr. Cornel. Agrippa*, qui propterea hunc *Plinii* textum ferè integrum in *Philoſophiæ ſuæ occultæ lib. 1. cap. 16.* transtulit. Cæterum plura ex antiquitate loca jam non ſuccurrunt, extare tamen non dubitamus; & quamvis plura haud extarent, ad oſtendendam nihilo minus analogiam ille Plinii ſecundi tantisper ſufficeret.

[Referri huc meretur inſigne experimentum reſtituendi humores

res oculorum cum ſucco veſicularum ulmis quod refert *Heerius obſ. 4. p. 71. ſeq.*]

OBSERVATIO CXXVII.

D. JOHANNIS SIGISMUNDI ELSHOLTII

SEMEN ZINÆ OFFICINARUM AN SIT GENUINUM?

Dubitandi anſa nonnullis fuit præbita, quod 1. ſemen illud multoties ſatum in Germaniâ non prodiret. 2. Quod ſato eodem alia ſtirps, Tanacetum ſcilicet vulgare, aliquando creverit. 3. Quod tam copioſè proſtet, cum tamen ſit exoticum. 4. Quod tam vili vendatur pretio. Quibus ducti rationibus nonnulli, ſemen Zinæ in officinis venale, ex Tanaceto colligi, aut ejus ſemine adulterari arbitrantur.

Ad I. igitur quod attinet, clima noſtrum ſic ſatis felix, temperatumque eſſe ſtatuo, ut ſemen quodcunque vel ex ipſis Indiis allatum, modo vegetum & ſationi aptum id ſit, in terrâ ritè præparatâ, apud nos non pereat, ſed plantam ſuam dubio procul prodat. De foliis autem intellectum hoc volo: ſiquidem quod ad floris fructusque productionem ſpectat, ad illum perfectionis gradum omnes promiſcuè ſtirpes apud nos haut perveniunt. Exempli loco ſit palma dactylifera, cujus ſemen ſatum folia protrudit, aucto etiam annuatim numero: cæterum ad florem aut fructum in Germania pervenire, nondum viſa eſt. Quicunque igitur è loco natali ſemen ſementinæ prolificum adeptus fuerit, & apud nos commodo tempore & ſolo ſeverit: plantam abſinthii ſantonici haut difficulter obtinebit. Neque opus adeò eſt, ſtabilire hoc auctoritate *Matthiæ Lobelii*, quanquam is *Adverſar. pag. 337.* diſertis verbis dicat: *Satum nonnullis in locis vidimus ſemen zedoariæ peregrinum illud, ex quo fruticulus ſurculoſus enatus fuit, undiquaque ſeminibus gliſcens, pluribus fermè quàm foliis: quodque ſemen nondum vietum, ſed plenum & recens qui ſit nactus, ſi ſerat variis locis, facilè plantam aſſequetur.* Neque me movet adeò auctoritas *Jac. Theod. Tabernæmontani*, qui ſantonicum ſuum vulgare apud nos in hortis ex ſemine recenti facilè propagari, *part. 1. herbar. lib. 1. c. 5.* adſerit. Quin potiùs nitimur canone generali paullò ante

allato,

allato, ut experimentis pluribus firmato: *Non mori apud nos in terra commoda ſemen ullum fœcundum.* Quod verò *Joanni Bauhino, Ludovico Jungermanno*, atque aliis, ex ſemine ſancto, terræ vel pluries mandato, nihil prodierit: niſi vetuſtati ſeminis vel corruptioni tribuendum id ſit, profectò immaturitatem ipſius accuſarem. Tere digitis ſementinam officinalem, & comperies, comas eſſe ſive ſummitates plantæ florentis, abſciſſas antea, quam ſemina plenè maturuerint. Abſcedunt enim fricando primum foliola floris exteriora: mox, ſi inſtes, etiam interiora & arctius complectentia ſive ſtipantia ſemen, quod figurâ oblongulum apparet, ſtrigoſum & vietum ſive flaccidum, vigoremque præ ſe ferens nullum. Oritur inde, dum ſaccharo obducere tentant, tanta pharmacopœis difficultas in hoc ſemine, quanta in nullo alio, nimirum ob foliacea illa integumenta, frictione & oris halitu auferenda prius, quam ſacchari liquamen hærere velit. Neque tamen illa foliola cuncta inter conficiendum auferre decet, ſed ſemini propinqua pluſcula relinquere, quæ unà cum ſemine contento globulos quaſi parvos junctim conſtituant: cum nuda ſemina ob exilitatem hactenus apud nos confecerit nemo. Manifeſtum inde evadit, confectionem ſementinæ in officinis non tam ſemine, quam floribus, aut certè maximam partem floribus conſtare, nec mirum amplius, ſi ſata quibusdam multoties tam imperfecta ſemina non creverint.

II. Neque majoris momenti eſt experimentum *Joan. Bodæi Stapelii comment. ſuper Theophraſt. Hiſtor. Plantar. pag. 1151.* quod his verbis exprimit: *Bis ſemen terræ commiſi, quod in officinis ſeminis ſancti nomine venditur, bis ex eo natum nobis Tanaceti genus eſt.* Curavit etiam illius Tanaceti effigiem adſculpi ibidem *Bodæus*, quæ Tanacetum vulgare prorſus refert. Atqui idem ipſi, quod *Joan. Bauhino* & *Lud. Jungermanno* contigiſſe cenſendum: comas puta florum, cum ſeminibus nondum maturis, quales in tabernis proſtant, etiam à *Bodæo* fuiſſe ſatas, quæ in terra computruerunt; iis interim immiſſa ſimul fuiſſe aliquot ſemina Tanaceti vegeta, quæ creverunt. Neque miſtura illa ſeminum eſt tam infrequens, cum nobis inter ſemen Zinæ non raro ſemina cumini, thlaſpi, & ſimilia quædam occurrerint: abſit tamen, ut ſtatim inde fraudem aut adulterationem univerſalem inferre velimus.

III. Argumentum etiam à copia ſumtum parum concludit, cum

cum ſtirps iſthæc ex earum numero ſit, quæ ſemine abundant, ſive quemadmodum *Matth. Lobelius* loco citato loquitur, *ſeminibus gliſcunt.* Vero ſimile autem eſt, colligi illas florum cimas eâdem ratione, quâ nos ſolemus uti in ſimilibus ſtirpibus, ex quibus ſtrictis manibus folia aut flores aut ſemina celeriter & nullo negotio detrahimus, id quod Germani proprio verbo abſtreiffen nominant.

IV. Idem quoque de pretio ſentiendum, quod non valet eſſe ingens tum ob abundantiam in patrio ſolo, tum ob naturalem levitatem, qua naves gravare onerarias iſta merx non poteſt. Et quamvis *Caſpar. Bauhinus Pinac. botan. lib. IV. ſect.* 2. abſinthii ſantonici quatuor ſpecies, Iudaicum videlicet, Alexandrinum, Ægyptiacum atque Gallicum afferat, & inter hæc Alexandrino, ut ex ſynonymis additis pateſcit, primas tribuat: credibile tamen eſt, à mercatoribus Batavis ob viciniam loci, ex Santonia, Galliæ Aquitanicæ provincia, hanc mercem hodiè majori ex parte Amſtelodamum, unde nos accipimus, aſportari. Vectura autem è regione tam propinqua, & itinere inſuper maritimo, non poteſt magni conſtare: neque omnino præſumuntur mangones in tam vilibus rebus ſtudium ſuum locare aut lucrum quærere, cum non deſint ipſis in pretioſioribus & nequitia ſua mage dignis, mangonia.

Ut igitur, quæ dicta ſunt hactenus, in ſummam contrahamus, ſemine Zinæ genuino, ſaltem Gallicano, officinas non deſtitui, concludimus: quin pro certo etiam habemus, ex ſemine fœcundo poſſe illud ſub noſtro climate naſci. Ad ſemen autem Tanaceti quod attinet, illud interveniente accuratâ inſpectione ab altero non parum differre deprehenditur: & licet adulterari ſemen ſanctum cum iſthoc exigua quantitate admiſto forte non nequeat, operæ tamen vix pretium eſſe mangones experientur.

OBSERVATIO CXXIIX.
D. GEORGII SEGERI
DE
CAPREÆ MOSCHIFERÆ EXUVIIS.

HOc Anno 1675. menſe Junio, obtinuit Nobiliſſimus *Dn. Jac. Breynius* à patruele ſuo *Joh. Breynio*, mercatore Amſtelredamenſi, exuvias capreæ moſchiferæ, quæ toto corpore ſuo, ſolis dentibus prominentibus exceptis, capreæ ſeu

 Dorca-

Dorcadis noſtratis mediocris magnitudinis figuram refert. Exuviarum harum moſchi odore fragrantium, longitudo, excluſo capite, ſex ſunt quadrantes una cum ſemiſſe ulnæ noſtratis. Latitudo verò maxima, quæ inprimis eſt circa clunes, integram ulnam vix ſuperat. Caudæ veſtigia apparent nulla. Pilorum color in dorſo præſertim & lateribus circa extremitates ſuas variegatus eſt, & in quibusdam ex luteo caſtaninus, in aliis contra ex caſtaneo luteus. Unde maculis ad inſtar juniorum noſtrarum caprearum, egregiè ſuperbit. In abdomine cinerei magis ſunt, in capite verò ex albo & cinereo caſtanei, ut & in collo, ubi inſuper ex collectione alborum ad latitudinem digiti intortas efformant lineas. Longiſſimi porrò pili ſunt illi, qui circa clunes & in abdomine juxta pedes poſteriores radicantur, ubi digitum medium longitudine æquant. Hinc collum verſus ſenſim abbreviantur, ita tamen, ut eouſque auricularis longitudinem ſervent. In collo autem ipſo breviores ſunt. Qui verò caput & pedes inveſtiunt, omnium ſunt breviſſimi. Craſſiſſimi præterea & duriſſimi ſunt circa clunes & lumbos, ſubtiliſſimi & molliſſimi in iliis, capite & pedibus. Omnes denique id habent commune, quod circa radicem præſertim ſinuoſis flexibus oblongè aliquantulum intorqueantur; & præterea adeò ſunt fragiles, ut vel ad leviſſimam etiam extenſionem diſſiliant. Cavos verò eos eſſe, prout nonnulli de cervinis referunt, ne quidem per ſmicroſcopium obſervare licuit. Sunt tamen qua medullam ſuam fungoſi. Cæterùm in abdomine non longè à poſterioribus pedibus, eminet tumor rotundus & durus, ovi gallinacei mediocris magnitudine, pilis albis, iisque non flexuoſis, ſed rectis, & ad folliculi faſtigium porrectis obſitus. Circa cujus partem inferiorem unica utrinque caruncula apparet. Qualis etiam, licet paulò major non longè ab iſtis in ſiniſtro conſpicitur latere. Is autem tumor nihil aliud eſt, niſi folliculus ille, in quo colligitur moſchus. Cujus interiorem faciem ſcrutari non permittebatur, ob metum, ne pretioſis hiſce exuviis de ſplendore ſuo quidquam decedat. Maxilla præterea ſuperior pollice transverſo excedit inferiorem. In ſuperioris medietate utrinque dens unicus eminet, retrorſum verſus nonnihil incurvatus, acuminatus, & ad latera aliquantulum compreſſus, duos pollices transverſos longitudine ſuâ æquans. Præter hos binos autem nulla aliorum dentium apparent veſtigia. In maxillæ inferioris parte anteriore quinque viſuntur

CAPREA MOSCHIFERA EX MUSEO JACOBI BREYNII.

NUX INDICA Sive COCCUS MINIMA CER=COPI=THECI FACIEM REPRÆSENTANS. ex Museo Jacobi Breynij.

tur dentes, & tres alveoli, è quibus dentes exciderunt. Octo igitur dentes anteriores in inferiori maxillâ habet hoc animal, qui omnes ut ex reſiduis optimè colligere licet, ſunt inciſores. Quorum duo, medium occupantes locum, nimirum quartus & quintus, reliquis ſunt prominentiores, acutiores & latiores. Verùm, præter dentes hos anteriores, aliis adhuc in inferiori maxillâ præditum eſſe dentibus hoc animal, inde patet, quia in faucibus fruſtulum dictæ maxillæ repertum eſt, cui duo inhæſere dentes, caninus ſcil. & molaris. Auris dextra, quæ quinque pollices transverſos longa, & duos cum ſemiſſe lata, ſiniſtram ſuâ excedit longitudine. Illi enim cartilago adhuc ineſt, quæ huic exempta, unde iſtius cutis exſiccata brevior evaſit. Cornua adſunt nulla, imò ne quidem eorum veſtigia. Pedes anteriores breviores ſunt poſterioribus, & à noſtrarum caprearum pedibus nullo modo differunt. Meritò igitur quadrupedibus adnumeratur biſulcis. Jconem illius ex liberalitate Nobiliſſimi Breynii adjacens monſtrat tabula. In qua *Figura I.* ipſas exhibet exuvias ad vivum planè expreſſas. Ubi tamen oculos, linguam & dentes in maxilla inferiori poſteriores de ſuo addidit Pictor. *Figura II.* repræſentat exteriorem folliculi faciem graphicè depictam, ubi locus ſuperior, aſteriſco notatus, eſt ejus faſtigium moſcho in illo collecto, dum animal vivit, exitum præbens. Et ſic quidem ex ſupra relatis patet, in quantum aliorum icones admitti poſſint. Illa nimirum, quam *Geſnerus lib. 1. de quadrup. vivip. pag. 696.* tradit, atque ab *Ant. Muſa Braſavolo* ſe accepiſſe meminit, ideò vitioſa, quia in ea deſunt dentes illi duo, è ſuperiori maxillâ prominentes; & quia in fronte pilos repræſentat, inſtar antiarum elatos. Icon, quam proponit *P. Boymus in Flora Sinenſi ſub Lit. Z.* ſatis eſt laudabilis, niſi quod in ea aures & ungulæ pedum ſunt juſto acuminatiores, folliculusque nimium exſtet. *P. Kircheri* icon, quam exhibet in *Chinæ Illuſtratæ Part. 4. cap. 7.* in omnibus convenit, niſi quod loco biſulcorum pedes pingat digitatos. *Calceolarii figuram*, quam ex ejus *Muſei Veronenſis pag. 666.* in eruditiſſimam ſuam de moſcho diſputationem, Anno 1667. Jenæ habitam *Dn. D. Lucas Schröccius* tranſtulit, ſi talis eſt in ipſo Calceolarii muſeo (neque enim iſtud evolvere licuit) qualem proponit ille, in plurimis eſt vitioſa. Aures enim pingit obtuſas, cum ſint ſubrotundæ: addit etiam caudam, quæ tamen naturaliter deeſt: folliculum quoque nimis exſtantem exprimit: & denique pilos ita intortos refert, ac animal hoc eſſet villoſum, quod tamen falſum.

OBSERVATIO CXXIX.
D. GEORGII SEGERI
DE
NUCE INDICA SIVE COCCO MINIMA CERCOPITHECI FACIEM REPRÆSENTANTE.

CUm non ita pridem Nobiliſſimum Dn. Breynium inviſerem, iſque inter alia rara, illa præſertim, quorum deſcriptiones dedit *in Miscellaneorum veſtrorum Curioſorum Anno Tertio* (*nimirum: Amomi Arabici ramulos, cum floſculis exſiccatis; Amygdalum boloſericum Capitis Bonæ Spei; Lignum Gvianenſe ex Citri & Coriandri miſto odore & ſapore; Radicem arboris Jacæ; Radicem Tauzarghantæ, Tacamahacam liquidam; Reſinam Ambræ facie Gvianicam & Terram Gvianenſem fœtidam*) meis ſiſteret tùm oculis tùm examini: remotis iſtis fructum mihi quoque oſtendit exoticum, quem nucem Indicam, ſive Coccum minimam Cercopitheci faciem repræſentantem nominavit. Convenit hæc nux cum fructu exotico *2. Cluſii*, à *Cluſio Exoticorum Lib. 2. cap. 23. pag. 50.* deſcripto, qui à *Joh. Bauhino Hiſt. plant. univ. lib. 3. cap. 192. tom. 1. pag. 393. a.* retenta *Cluſii* deſcriptione Faufel accedens nux; & à *Caſp. Bauhino Pinac. lib. 12. ſect. 6. pag. 510. b.* Palma nucem ferens decima quarta, ſeu fructus exoticus Faufel affinis, vocatur, integer hic fructus rectè à *Cluſio* dicitur eſſe ſeſuncialis longitudinis: eſt tamen paulò majoris, quàm uncialis craſſitudinis. Cutaceum putamen, quod cultri mediocris dorſum craſſitie non ſuperat, non eſt foris cinerei coloris tantum, ſed potius cinerei cum fuſco miſti, ita tamen, ut in unâ medietate cinereus, in alterâ fuſcus prævaleat. Internè putamen hoc rectè dicitur *à Cluſio* multis conſtare fibris, quæ tamen ſimiles potius ſunt fibris involucri coccorum, quam nucis Faufel, quam itidem involucro ſuo inhærentem mihi tum monſtravit *Breynius* noſter. Quod autem dictum putamen infernâ parte gemino & duplicato calice munitum ſit, ſupremâ mucronatâ exiſtente, optimè monuit *Cluſius*. Ubi tamen circa ſupernam partem notandum, quod putamen illud non ita deſinat in mucronem, prout quidem *Cluſii* figura id indicare videtur; ſed quod tenuior quidam ſtylus, ex ſupernæ partis medietate ſingulari modo egrediatur. Cæterum cutaceo illo putamine remoto, in conſpe-

ctum

ctum venit nux lignea, dura, ſuperficietenus rugoſa, oblonga & coloris ex flavo caſtanei. Hujus extremitas anterior rotunda eſt, poſterior ob concurſum triplicis proceſſus acuminata. Tres autem iſti proceſſus ita formati ſunt, ut medius duobus lateralibus incumbat, & ille quidem naſum, hi verò labia repræſentent compreſſa. Non longè etiam ab eâdem extremitate tres conſpiciuntur impreſſi, non tamen planè pertuſi ſcrobiculi, piſi minoris magnitudine, circumcirca villis quibusdam nigris, inſtar ciliorum aut ſuperciliorum, ornati. Quorum bini illi, ad naſi latera conſpicui, unà cum naſo larvam cercopitheci aut etiam leporis haud abſurdè æmulantur. Et hanc quidem nucem ad Fauſel non ineptè referri poſſe, monet *Cluſius.* Nobiliſſimus verò *Breynius* non Fauſel, ſed nucis Indicæ, Coccus dictæ, veram ſpeciem eſſe contendit. Et meritò quidem, cum & fibræ putaminis interiores, & tres illi ſcrobiculi, ei cum Coccis ſint communes. Laudatus etiam *Breynius* nucem hanc, nec cum nuce Indicâ primâ larvam oſtendente, nec cum aliâ ei ſimili, quas ambas *Joh. Baubinus L. cit. cap. 183. pag. 378. a.* deſcribit & depingit, convenire, facilè mihi perſuaſit, cum ut utramque conferrem humaniſſimè mihi conceſſerit. Adjacens tabula nucem à nobis deſcriptam, qua quantitatem & formam externam, exactè repræſentat. Ita quidem, ut *Figura I. & II.* eam cutaceo ſuo putamini adhuc incluſam, *reliquæ* verò *figuræ* eam à putamine liberatam exhibeant.

OBSERVATIO CXXX.

D. GEORGII SEGERI

DE

HISTORIIS SUBMERSORUM OBS. XX. JUDICIUM.

SAnctè affirmo, me quid in univerſum de tribus illis ultra juſtum tempus aquâ ſubmerſis, nec tamen ſuffocatis, ſcribere debeam, omnino ambigere. Duæ namque poſteriores, & inprimis ultima relatio, captum meum planè excedunt. Neque enim quomodo vel per ſolum triduum homo aquis ſubmerſus naturaliter ſupervivere queat, capere poſſum. Notanter dico, *Homo.* Nam quæ de hirundinibus, intra aquam per hyemem latitantibus, vulgò referuntur, qualia etiam ciconiis accidere meminit *Kircherus Mund. Subt.*

 Lib

Lib.8. Sect.4. cap.1. Tom.2. pag.89. b. ea homini applicari non poſſunt, quippe cujus reſpiratio liberum ſemper requirit aerem. Notanter etiam addo; *aquis ſubmerſus.* Neque enim me latent exempla, tàm eorum, qui tempore peſtis pro mortuis habiti, quàm mulierum, quæ hyſtericis inſultibus ſuffocatæ quaſi, (quale exemplum *Paræus Lib.24. c.19* refert) vixerunt. Quæ tamen cuncta nihil hic probant, cum non in aquis, ſed in libero potius aëre decubuerint. Notanter denique ſubjungo; *naturaliter.* Hominis namque naturam, diutinam ſub aquis moram, naturaliter ferre non poſſe, vel lippis ac tonſoribus notum. Unde quæ de famoſo illo quondam in Sicilia urinatore Nicolao, ex Archivo Regio recenſet *Kircherus Mund. Subt. Lib.2. cap. 15. pag.98.* ſi quidem vera ſunt, huc quoque non faciunt. Siculum namque illum ſingulari planè conſtitutione partium, etiam internarum, præditum fuiſſe, vel ex ipſâ manuum (quidni & pedum?) deformitate monſtroſâ colligere licet; cum inter digitos ejus, in formam pedum anſeris, cartilago ad natandum neceſſaria excreverit.

Miſſis igitur binis hiſtoriis poſterioribus, primam ita breviter expedio. Hortulanum illum quadrageſimo ſeptimo ætatis anno in aquis ſubmerſum, duplici de cauſſâ per ſedecim horas ſuffocatum non fuiſſe conjicio. *Primò*, quia ſtatim toto corpore obriguit, omnemque ſenſum ac motum amiſit. Et *ſecundò*, quia ipſo monento, quo demergebatur, bulla ſatis ampla ex ore ejus prorupit. Sic igitur ſubitaneus ille atque univerſalis rigor neceſſitatem debitæ & ſolitæ reſpirationis ſuſtulit, relictâ ſolùm inſenſili, ac ad vitam adeò languidam conſervandam ſatis idoneâ, cui aër in bullâ, aquam arcente, ſufficienter inſerviebat. Cum enim bulla illa, non tam ex ore ſubmerſi proruperit, quàm ab erumpente illius anhelitu, in aquâ os ambiente, excitata ſit; aquæ autem Svecicæ, referente *Cl. Langelotto,* multo nitro abundent, ad tam languidam reſpirationem conſervandam ſufficientem in bullâ materiam fuiſſe, facile exinde liquet, quia reſpirationis materia non eſt purus aër, ſed aër aqueis atomis, aut ſi cum recentioribus, & inprimis *Thruſtono* ac *Moyowio* loqui velimus, tenuioribus & nitroſis particulis debitè refertus.

Cæterum dum in cauſis naturalibus explicandis occupatus ſum ſupranaturales, & inprimis divinam providentiam ac miſericordiam, homines in graviſſimis periculis mirè conſervantem, nullo modo excludo, immò eidem in hiſce caſibus primas tribuo, memor illius

lius Davidici ex *Pſalm. 66. v. 12.* tranſivimus per ignem & aquam,& adduxiſti nos in refrigerium.

[*Ad Collectores Ephemeridum d. 18. Octob. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO CXXXI.
D. JOHANNIS DOLÆI,
DE
OVARIO MULIEBRI.

CL. Dn. *Kerckringium* aliosque præclaros viros ovarium muliebre deſcripſiſſe, atque demonſtraſſe, *hominem ex ovo eſſe*, luculenter conſtat ex eorum ſcriptis. Hæc ipſa ova, quæ tamen mallem veſiculas cum expertiſſimo *Fallopio* nuncupare, jam diu Lugduni Batavorum vidi, nec non jam pridem ad ova hæc demonſtranda, præſente experto chirurgo *Joh. Wilhelmo Birkenbühl* Limburgenſi, uterum vaccæ aperui, in teſticulis veſiculas plures inveni, quæ tamen cuſpide cultri leviter ſolummodo tactæ humorem intus contentum in faciem exploſére (quem humorem pro ſemine muliebri veterum reputo.) Ea propter vix credere poſſum, cum quibusdam ova ſive veſiculas tales integras pervenire poſſe usque in uterum, & exinde fieri conceptum, ſed in eam inclino ſententiam, (ſalvis aliorum opinionibus) quod ab ejaculatione ſeminis virilis, quod per ductum Fallopianum pertingit usque ad iſtas veſiculas, facile illiſu ſeminis virilis, veſiculæ tales rumpantur,& iſti duo humores refluentes in uterum conjungantur, fermentationemque excitent. Quod tamen aliis, acutiore ingenio præditis diſcutiendum relinquo.

[*In literis ad D. Salomonem Reiſelium, Ditziis Wormatiam*]

QUæ de ovario muliebri optimè mones, alios ſectionibus perſvadendos eſſe; ecce præſtiti. Decimus nondum excurrit dies, quo anatomico cultro fœminam 30. annorum hydrope aſcite defunctam, ſubjeci, ad confirmandam & magis illuſtrandam hanc opinionem. Solum uterum aperui, præſente induſtrio chirurgo *Joh. Wilh. Birkenbühl*, & ductui Fallopiano Siphonem lacte repletum intruſi, effuſum lac perveniſſe ad ovarium ſeu teſtes usque jucundo ſpectaculo vidimus. Cum repetiiſſem hunc laborem, omnes veſiculæ, quæ antea erant integræ, evanuerunt, & lac cum humore in iſtis veſiculis contento in uterum refluxit.

[*Idem Dn. D. Dolæus ad eundem Dn. D. Reiſelium in literis.*]

OB-

OBSERVATIO CXXXII.
D. MATTHIÆ TILINGII
DE
PULMONUM CALCULO TUSSI PROJECTO.

FAber lignarius quidam Embdanus cum aſſiduis deſtillationibus à capite in pulmonem eſſet obnoxius, cogereturque hac de cauſa orthopnœâ laborans plurimas noctes inſomnes ducere: Ecce quatuor menſium ſpatio difficultate ſpirandi ita premebatur, ut veluti ſuffocari videretur. Ego in auxilium vocatus, ſtatim præſcripſi medicamenta expurgantia, expectorantia; inter quæ præcipua erant *Elixir ſulphuris* & *ſpecies diaſulphuris Mynſichti*; quæ aliàs ad extergendos lentos humores in cavitatibus pulmonum infarctos à me uſurpari ſolent. Cumque tuſſi ſiccâ oppreſſus anxietudine ſummâ & animi deliquiô premeretur, excretâ primò tenacis viſcidæque pituitæ copiâ, eructavit innumeros ferè calculos duros, oblongos & aſperos, quibus projectis, ad priſtinam ſanitatem, adhibitis aliis remediis commodis, hâc vice redactus eſt; quantumvis poſtea tabe conſumptus tandem mortuus ſit.

SCHOLION.

QUemadmodum quotidiè calculos in renibus & veſica generari videmus; ita in ſingulis propemodum corporis noſtri partibus eos gigni experientia docuit. Exempla collecta videmus apud *Marcellum Donatum lib.4. de Medic. hiſtor.mirabil. cap.30. Sennertum lib. 2. part. 2. cap. 9. Inſtitut. Gregorium Horſtium lib. 4. obſ. 4. Gothofredum Mœbium lib. 2. part. 2. cap.13. Inſtitut.* & alios. In pulmonibus ægroti noſtri calculi generabantur ex humore pituitoſo in bronchia pulmonum deſtillante; qui nimis diu ibi hærens accedente ſpiritu lapidificô ac ipſorum calore pulmonum in calculos concrevit. Sententiæ huic non refragatur *Caſparus Hoffmannus* apud *Cratonem Conſil. 91. pag. 245.* *Quin*, inquit, *aliquando pituita vetuſtate concreſcit in grandinem atque etiam interdum in veros calculos: obſervatumque eſt à quibusdam, in valida tuſſi, calculos, hordei aut piſi magnitudine, rejectos eſſe.* Nonnunquam etiam ex grumo ſanguinis aut reliquiis puris eos generari exempla teſtantur.

Non

Non mirandum autem eſt, quod calculi & lapilli in pulmonibus naſcantur; nam oſſa vidit *Columbus* in pulmonibus *Francisci Capelli* non parva, *lib. 15. de iis, quæ rarò in anatome fiunt.* Et Senex quidam apud *Zacutum Luſitanum Medicor. princip. Hiſtor. 37. obſ. 8.* cum laboràſſet multô antea tempore importunâ tuſſi, è catarrhoſa defluxione originem ducente, & plurima diu tentâſſet auxilia, quibus tuſſis non quietior, verùm vehementior redderetur, tandem unô die cum ſuffocationis diſcrimine globulum cryſtalliformem avellanæ parvæ magnitudine moleſtiſſimâ tuſſi excrevit, durum & compactum, quô ejectô, convaluit. Quid plura? Nonne in pulmonibus, aſpera arteria, vitalium inſtrumentorum capacitate, animalcula muſcis, ſtrobylis, nucleis, cimicibus, vermiculis ſimilia generantur, quæ tuſſi tandem rejiciuntur? Hæc omnia per tuſſim excerni è pectore, teſtes ſunt fideliſſimi *Autores Medici, Avenzoar. lib. 1. tr. 11. cap. 3. Alſaharavius tr. 13. pract. cap. 1. de tuſſi, Ant. Muſa Braſſavola comm. ad aph. 79. sect. 4. Hipp. Th. à Vega comm. ad cap. 5. lib. 1. Galeni de loc. affect. Job. Schenckius lib. 2. obſervat. Medicinal. & Camerarius in obſ.* Ita & vermes in pulmone genitos tuſſis cauſam eſſe, teſtis eſt *Aloyſius Mundella* non contemnendæ authoritatis Medicus *dialog. 4. num. 42. Antonius Benivenius de abdit. morbor. cauſ. & ſanat. cap. 77.* ſcribit, *Antonium Siculum*, qui moleſtâ quâdam tuſſiculâ laborabat, multos conſuluiſſe Medicos, ac tandem marrubii ſucco cum melle devorato, interjectisque temporibus ſcyllam lambendo, verme ex ejus pectore unà cum tuſſi propulſo, ſanitati reſtitutum. Vermium ex pulmonibus excretorum meminit *Fernelius lib. 6. pathol. cap. 10.* quòd fieri poſſe non negat *Galenus in calc. lib. 4. de loc. affect.*

Quare, ſi hæc in iis reperiuntur, quantò magis lapilli & calculi, quos natos in pulmonibus apud *Scriptores Medicos* legimus. *Galenus lib. 4. cap. 8. de loc. affect.* hiſtoriam deſcribit cujusdam viri, diuturnâ tuſſi vexati, qui fruſtulum quoddam grandini ſimillimum excrevit. Notus certè fuit quidam *Paulo Æginetæ* ex iis, qui ſanguinem è pulmone rejiciebant, qui temporis proceſſu maximâ cum tuſſi & ſanguinis copiâ, calculos quatuor aut quinque expuebat, aſperos, tribulorum modô, ad magnitudinem ſiliquarum trium aut quatuor, ac deinde dolore levatus eſt, *lib. 3. cap. 31. Alexander Trallianus lib. 5. cap. 3.* virum quendam calculum exquiſitè figuratum expuere obſervavit, non craſſum humorem & viſcoſum, ſed revera calculum, non aſperum, ſed eum valdè læ-

vem, durum & renitentem, ut in terram quoque projectus ſonum ederet. Hic vir longô tempore tuſſi vexatus, non potuit, ne valdè tuſſiret, liberari, quousque calculum expuiſſet. Idem voluiſſe *Aretæus lib.1. cap.12.* videtur, ubi de pulmonariis verba faciens inquit: *Tametſi his pulmo non ſuppuret, humorum tamen velati concretorum plenus eſt.* Refert *Gentilis*, quod vidit mulierem ferè ſuffocatam, quæ tandem exſpuit quoddam fruſtum in quantitate oſſis dactyli, ſolidum, conglobatum & lapidoſum è pulmone, ſubditque & dixit *Alkindus*, vidi patientem ſpuere per os, poſt ſputum ſanguinis lapides parvos cum tuſſi vehementi. Tradit *Anton. Benivenius de abdit. morb. cauſ.* & *ſanat. cap. 24.* quendam *Henricum Alemannum* lateris dolore cum tuſſicula ſicca per triennium vexatum, tandem calculum ad avellanæ magnitudinem exſpuiſſe, ac ſanitati fuiſſe reſtitutum. Refert *Jul. Cæſar Scaliger ad Cardan. exercitat. 108. num. 3.* ſe vidiſſe in pulmonibus *Alberici* quæſtoris aliquot calculos, æquabili ſuperficie, duriſſimos, colore argillaceô. Calculi ex pulmonum arteriis excreti meminit *Remb. Dodonæus cap. 23. obſ. medicinal.* Scribit *Fernelius lib.5. patholog. cap.10.* ſe vidiſſe virum quendam, quoties exercitatione incaleſcebat, concitata tuſſi calculos è pulmonibus edidiſſe præduros, eosque modò hordei, modò piſi magnitudine. In nonnullis etiam ex orthopnoëa extinctis & diſſectis, in pulmonibus veros calculos ſe deprehendiſſe refert *Victor Trincavellius lib. 10. de curand. part. affect. cap. 6.* Vidit eosdem calculos in pulmonibus, & manibus propriis extraxit *Columbus lib. 15. de iis, quæ rarò in anatome fiunt.* Eosdem reperit *Joh. Kentmannus libro proprio de lapid. in humano corpore repert.* *Steph. Rodericus Caſtrenſis lib. de meteor. microcoſm. cap. 15.* ſe vidiſſe ſcribit in matrona quadam, quæ diſſecta fuit, pulmones univerſos quaſi grandine reſperſos, & monialem ſe curâſſe refert, quæ granuloſa quædam grandinis inſtar excernebat. *Zacutus Luſitanus prax. Medic. admirand. lib. 1. obſ. 103.* ſe vidiſſe virum quadragenarium ſcribit, qui, orthopnoëa ex deſtillationibus à capite in pulmonem propagatâ, cum tuſſi ſicca afflictus, nec non anxietudine ſummâ & animi deliquiô preſſus, excretâ primò tenacis viſcidæque pituitæ copiâ, eructavit calculum, durum, oblongum, aſperum, oſſis dactyli inſtar, & ita gravem, ut granorum 20. cum dimidio pondus æquaret; quô projectô, ad priſtinam ſanitatem, factis aliis præſidiis commodis, reductus eſt. Et *obſ. 104.* Generoſus quidam vir, trienniô, ex intervallis, quotidiè ſepties, aut pluries, cum ſicca

tuſſi

tuſſi excrevit tres quatuorve calculos, non magnos, ſed qui granula ſinapi æquarent, colore candidos, duros, minutiſſimæ grandini ſimillimos. *Joh. Wierus lib.3. cap.2. de præſtig. dæmon.* refert, collegam ſuum lapillum fabæ magnitudinis habuiſſe, annô 1553. à ſe exemptum in Hoſpitali *Piſano* ex ſiniſtro pulmone cujusdam adoleſcentis, phthiſi demortui, qui jam diu tuſſi vexatus propè annos tres inceperat tabe marceſcere, quâ tandem interiit. Lapillus fuit inæqualis, aſper, non admodum gravis; palleſcens atque ovalis. Et *lib. 4. cap. 17. in eodem opere* dicit, filium ſuum *Galenum*, *Medicinarum Doctorem* vidiſſe *Patavii* Nobilem *Germanum*, qui ab exercitio plures tuſſiendo rejecerit calculos, inſtar piſi, molles adhuc & friabiles. Virum *Brilienſem* tabe affectum & tuſſi validâ in cura habuit *Petrus Foreſtus lib. 14. obſerv. 16. in Schol.* qui calculos gypſeos (qui intra digitorum articulos, chiragrâ laborantibus, accreſcere ex pituita ſolent) rejecerit: quamvis & hic tabe & phthiſi conſumptus obierit. Lapillos in pulmonibus Studioſi cujusdam rotundos, albos, tophaceos, uti & in teſtibus ſectione ſe inveniſſe teſtatur *Felix Platerus in obſ. propr.* E pulmone lapidem vidit magnitudine grani Maici *Cardanus comm. ad aph. 79. ſect. 4. Hipp.* In pulmonibus generatos atque per os excretos obſervavit lapides parvos, albicantes, duros ſupra modum *Cornelius Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.* & *lib. 2. Cyclognom. pag. 76.* Vidit & ſub curatione ſua habuit quendam *Gerardus Bergenſis lib. de calculo & arthritiae pag. 90.* qui per tuſſim plures excreverit lapides. *Cl. Daniel Sennertus Med. pract. lib. 2. part. 2. cap. 7.* idem in viro quodam docto & olim Profeſſore Academiæ Wittebergenſis obſervavit, qui grandines colore albo & duros è pulmone ejecerit, & tandem phthiſi correptus ac mortuus ſit. Calculos pulmonum friabiles complures annotavit *Phil. Salmuth. cent. 1. obſ. 7.* Exemplum etiam vidit Cl. *Wolfgangus Hoëfer. in Hercul. Medic. lib. 2. cap. 2.* in primarii cujusdam civis uxore, *Waidhovii* ad *Ypſam*, quæ annis quatuor integris per vomitum quotidiè bilem copioſam, per tuſſim pituitam, & nonnunquam calculos juſtè concretos rejecit: poſtea menſe Martio annô 1655. tabe conſumpta. Ab internis quoque cauſis, potiſſimùm verò à pulvere calcis in aſperam arteriam & pulmones immiſſo poſſe generari ibidem calculos hiſtoriæ teſtantur. De quibus, aliisque videatur *Geſnerus part. 1. cap. 12. de foſſ. lib. Ferdinandus Senior lib. de nephritid. Gordonius part. 5. cap. 18. Lilii. Gilbertus Anglicus lib. 6. compend. cap. de lapid. ren. Arculanus in comm. ad cap. de lapid.*

 veſic.

veſic. Rhaſis, *Hollerius in comm. ad cap. 48. lib. 12. de morb. intern. Jacotius comm. in aph. 67. ſect. 2. lib. 5. coac. Hipp. Sebaſt. Roth in Diſp. Medic. Job. Schenckius lib. 2. obſ. Medicinal. Thom. Bartholinus cent. 1. hiſtor. 33. Act. Medic. & Philoſophic. Hafnienſ. volum.* 1. *obſ. 99. Hornungius ciſt. Medic. Epiſt. 244. Fabric. Bartholetus de Reſpirat. lib. 4. cap. 3. Petr. Pawius obſ. anat. 9. &* præter alios *Dn. D. Velſch. in Ephem. Curioſar. Phyſico-Medicar. Ann. I. obſ. 158. p. 337. Dn. D. Dobrzensk. Ann. II. Eph. Cur. obſ. 181. p. 278. Dn. D. Wedel. Ann. III. earundem Ephem. Obſ. 16. p. 21.*

OBSERVATIO CXXXIII.
D. MATTHIÆ TILINGII
DE
LIENE INDURATO, SCIRRHOSO ET FERE LAPIDOSO.

SErenissimi ac Celſiſſimi Principis ac Domini, Domini *Ferdinandi Alberti*, Ducis *Brunſvicenſis* & *Lüneburgenſis*, Domini mei Clementiſſimi, Filiolus unius anni, convulſionibus epilepticis admodum erat obnoxius; cum his ita graviter adfligeretur, ut tandem vitam piè cum morte commutaret, corpus ejus die 27. Januarii anni 1673. aperui, & lienem colore lividum & nigrum, ſubſtantiâ admodum induratum, ſcirrhoſum & ferè lapidoſum inveni.

SCHOLION.

VAriis Lien morbis corripitur: patitur enim intemperiem quamlibet, obſtructiones, tumores varios, præſertim ſcirrhum; interdum inflammationem, & tùm palpitare ſubſtantia deprehenditur, propter arteriarum multitudinem, quibus referta eſt; raro abſceſſum patitur. Tunica ſæpiùs incraſſatur & cartilaginea fit. Sic *Realdus Columbus lib. 15. de iis, quæ raro in anatome contingunt*, lienem non modò ſcirrho laborantem ſe vidiſſe teſtatur, ſed etiam extra cartilagine obductum, quod ſumma cum voluptate vidit *Stephanus Comſius, Dn. D. Georgius Sebaſt. Jungius Ephem. noſt. Germanic. Curioſ. Ann. I. obſ. 29. Viennæ* in cadavere virili Lienis membranam in parte gibba potiſſimùm in cartilaginem, facilè à ſubſtrato ſplenis corpore ſeparabilem abiiſſe vidit. Et D. D. *Chriſtianus Rudnicius Anno 3. Ephemerid. Germanic. noſtr. Curioſ. obſ. 159.* in mercatoris cujusdam *Gedanenſis*, corpore apertô lienem dimidiâ ferè ſui parte oſſeâ cartilagine incruſtatum vidit, adeò durâ, ut acutiſſimo quamvis cultro vix diſcindi, ſineque

læſio-

læſione parenchymatis ſeparari potuerit. Craſſiſſimam hanc membranam corio bubulo ſimilem reperit etiam *Thom. Bartholinus cent.* 1. *obſ.* 8. ut levi operâ manu à parenchymate ſeparari potuerit & exſiccari. Exſiccatam autem eam, quam in muſéo ſuo aſſervat, gluten ſiccum præ ſe ferre ſcribit. *Nic. Tulpius lib.* 2. *obſ. cap.* 28. lienem obſervavit coſtas pulſantem, qui ejus ſententiâ cartilaginoſus fuit. *Joh. Riolanus Enchirid. Anat. & Pathologic. lib.* 2. *cap.* 27. tale quid ſæpè obſervavit; quod factum eſt per inflammationem lienis, à quo tam validè coſtæ collidebantur, ut illius ictus perciperentur. Parenchyma ipſum induratur, ſcirrhoſum & ferè lapidoſum, ut in piè defuncto Principe, evadit. Sic lienem planè lapidoſum *Petrus Foreſtus lib.* 2. *de incerto urinæ judicio* conſpexit.

Vir celeberrimus & Anatomicus illuſtris *Thom. Bartholinus cent.* 4. *hiſtor. anat.* 6. lienem in cadavere defunctæ mulieris diſſecto invenit tantæ fuiſſe duritiei, ut vix cultro cederet, niſi magnâ vi intruſo. Inter ſecandum non diſſimilis audiebatur ſonitus, quem in lignis ſpongioſis diſciſſis animadvertimus; & ſi clarius loqui licet, & colore, & duritie carnem fumo diutino induratam lien retulit, ſive quod interceptis obſtructisque vaſis ſpleneticis exaruerit, ſive quòd atro ſucco repletus nutritusque fuerit induratus. *Petr. Pawius obſ. Anat.* 61. puerulum triennem aperuit, in quo lien admodum fuit induratus. *Theod. Kerkringius obſ. Anat.* 33. *pag. m.* 74. exemplum adducit lienis & magnitudine & duritie peccantis, & diſquirit ibi, annon in tali caſu audendum eſſet famoſi præterito ſeculo Empirici *Leonhardi Fiorovanti* facinus, ab ipſo notatum in *Theſaur. vit. lib.* 2. *cap.* 8. *pag. m.* 26. qui *Panormi* fœminæ *Marullæ* annorum 24. lienem oppilatum & tantâ mole auctum, ut corpus ampliorem non caperet, feliciter exſecuit, & à præſenti interitu reſtituit, præcipuè cùm ex *Ballonio lib.* 2. *Ephemerid. p.* 252. *Thom. Bartholinus cent.* 4. *obſ.* 51. *pag.* 345. adducat exemplum in vulnerato ad nothas coſtas ab imprudente ſectore, qui ignoravit ſplenem foràs apparere, fuiſſe eundem reſectum, convaleſcente ægrô. *Hieronymus ab Aquapendente lib. Operat. Chirurgic. cap.* 52. de Empirico quodam ſcribit, percutiente malleo ſuo tam vehementer indurati lienis ſcirrhum: ut ipſus rimas; & æger vapulans ageret animam. Subſtantiâ ergò & habitu adeò firmus interdum lien redditur, ut etiam in totum indurari obſervetur. *Dodonæus* in *annotat.* ad *Benivenium* nonnullorum, qui ab ictero in aſcitem delapſi erant,

 jecino-

jecinora vidiſſe refert adeò dura, & lapillis undique plena, ut novaculâ perſcindi non potuerint. Simile narrat etiam *Andr. Veſalius in Epiſt. de China ad Joachimum Rolands* de quodam viro *Senenſi*, cujus jecur prorſus candicans ſuperficie conſtitit non lævi, ſed admodum inæquali, & lævibus tuberculis exaſperata, anterior verò ejus pars & univerſa ſiniſtra ad modum lapidis indurata. Vaccæ lienem planè induratum ac lapillis refertum ego quoque Roſtochii vidi. Subſtantia porrò hæc lienis fit vitioſa ob rem vel p. n. in eo contentam, vel ei adnatam. Ita lienis ſubſtantiam materiâ gypſea refertam vidit *Fabricius Hildanus cent. 2. obſ. Chirur. 44.* Cùm nepos *Georgii* Illuſtriſſimi *Haſſiæ* Principis hydrope die 21. Junii 1655. vix annum natus decederet Cl. *Horſtius* in examine ejus viſcerum notavit, quòd in hepate & liene foveæ aquâ plenæ apparerent, ſicut ad *Thom. Bartholinum* amicâ manu perſcripſit, *cent. 3. hiſtor. anat. 81. & cent. 4. hiſtor. anat. 25.* In nobiliſſima quadam matrona hydropica lienem apoſtemate infectum preſſumque puris copiam effudiſſe obſervavit *Paulus Mothius*. In *Martino* den Schlaper typographo, qui, quod febriculâ tentatus, carnificis miniſterium occuparet, hoc eſt, ipſum ſe è clavo feneſtræ ſuſpenderet, ceſſit in prædam novaculis publicis, & quem ſecuit Dn. von Horn / ſolus lien peccaſſe viſus eſt; ablatâ enim, quâ tectus eſt, membranâ, totum lienis parenchyma inſtar craſsæ & nigræ amurcæ diffluxit, nihil in eo ſolidum, ut non creditum ſit diſſimile vero, ex corruptione melancholici viſceris miſerum in diliria actum jus vitæ ſuæ laqueo dixiſſe. *Olaus Borrichius* apud *Thom. Bartholinum cent. 3. epiſt. medic. 97.* ſe in ciue *Patavino* per triennium carcere detento, nigro arquato in maximis mœroribus defuncto, in gibba lienis parte adipem adnatum in candidiſſimum & duriſſimum lapidem concretum, in publica ſectione reperiiſſe. Veſicam aquâ plenam duorum pugnorum magnitudine ſub liene invenit *Volcherus Coiter*, uti refert in *Obſervat. ſuis anat. & chirurgic.* Veſiculas quoque lieni adnatas vidit *Platerus*; ſimiliter & ego eas in liene ovis deprehendi, conformes iis, quæ hepati interdum adnaſcuntur. Lapides in liene repertos fuiſſe referunt *Veſalius lib. 5. Fabric. corp. hum. cap. 9. Hollerius lib. 1. de morb. intern. cap. 48. in ſchol. & Fallopius in Obſ. anat. ad Petr. Mannam Med.* Lapidem in liene nobilis & generoſæ fœminæ *Chriſtianæ Verin* reperit *Thurnheiſſerus in Exam. Urinar.* caſtaneæ magnitudine, ſubalbidum, alabaſtri mollitie, pondere unciarum duarum ſemis & drachmæ unius, laminis, ovo-

rum

rum putaminibus invicem cruſtatim involutis, ſimilibus concretum. Fuit hæc fœmina juvenis, formoſa, quæ ſubinde plenilunii tempore graviſſimè ex ſiniſtro latere ad triduum uſque affligebatur: quo exacto, dolor eo uſque remiſit, donec novum plenilunii punctum inſtaret. Calculos è liene ad vas breve, & exinde in ventriculum fuiſſe rejectos, aſſerit *Riverius in obſ. communicat.* Et tandem *D. Luques* apud *Petr. Borellum cent. 1. obſ. 4.* in liene hominis os cruciforme invenit, quod tamen fuiſſe exiſtimavit vaſorum orificia durefacta, quæ obcalluerant, ut in corde boum & equorum ſæpè accidit, taleque eſt os de corde cervi dictum, quo in medicina adverſus venena utimur. Rotundum quendam tumorem, inſtar ſteatomatis, undiquaque liberum, lieni à parte inferiore per connexionem membranæ adhærentem, juglandem magnitudine, ipſum verò lienem colore & ſubſtantiâ æquantem in anatome cujusdam corporis humani vidit Cl. *Henr. à Moinichen* apud *Thom. Bartholinum cent. 2. Epiſt. med. 56.* Ab inflatione ſimili modo lien in tumorem effertur. Et tùm tumor & diſtentio cum aliquo dolore, ſed ſine ſenſu gravitatis & ponderis adeſt. Murmur & ſonus editur. Compreſſus lien cedit. Inflammationem hanc excitant aquæ frigidæ largior hauſtus, cibi flatu pleni, ut piſa, caſtaneæ, fabæ, &c. vel humores craſſi & viſcidi, qui à calore imbecilli vinci non poſſunt, & in vapores reſolvuntur, qui lienem, quia ſpongioſus eſt, facilè inflare queunt.

[*Ad Collect. Ephemeridum d. 24. Octobr. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO CXXXIV.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
EPIGENESI IN MORBUM TOTO GENERE DIVERSUM,
Seu
DE
PARALYSI LETHALI, HYDROPI SUPERVENIENTE.

SImon Seidel, civis & lanio Thorunenſis, vir robuſtus & plethoricus, annorum 59. cum jam à pluribus annis de magnâ ventriculi & abdominis flatulentiâ conquereretur, ea quotidiè magis ingraveſcens, tandem in hydropem tympanitico-aſciten erupit: cui ego, Anno 1674. 23. Januarii in conſilium vocatus, ſequentem potionem purgantem exhibui; ℞ *ſpec. decoct. aperit. maj.* miß. *fl. chamæm.*

m ß.

mß. *rad. fœnic.* ℥vj. Decoque l. art. in ſ. qv. *aqv. Chamam.* Colaturæ fort expr. ℥iiß. adde *elect. laxat. extr. fol. ſenn. noſtr.* ℥ß. *reſ. ſcammon. galapp.* ã. gr. iij. *crem. tartari* ℈j. *aqu. cinam. cord.* ℥ij. *M. F. Hauſtus.* A cujus uſu, poſt dejectiones copioſas cum euphoriâ ſolutus benè habuit, & nuptiis filiæ, die 30. Januarii celebratis interfuit. Sed primâ Februarii rurſum malè habens me ad ſe vocavit, ubi tum ab obſtructione alvinâ & diſtenſione ventris à flatibus valdè angebatur. Urina erat tincta, pulſus parvus, ſitis maxima. Præſcripſi ei iſtâ die ſequens laxativum: ℞. *aq. laxat. noſtr.* ℥iiß. *pulv. laxat.* ʒß. *Julepi roſat. qv. ſ.* ad grat. dulced. M. pro una doſi, indeque blandas habuit dejectiones. Cum verò conſtipatio alvi ipſi admodum moleſta eſſet, ordinavi ipſi ſequens electuarium alternis diebus ſumendum quantitate nucis moſchatæ vel juglandis: ℞. *elect. laxat. extr. fol. ſenn. noſtr.* ℥ij. admiſcendo *reſ. ſcammon. galapp.* ãã. gr. iij. *crem. tartari* ℈jß. miſce exactiſſimè. Hoc ferè quotidiè non ſine optimo ſucceſſu utebatur. Diebus ab electuario liberis, nonnunquam etiam circa veſperam iſtas rotulas aſſumebat: ℞. *ſpec. diarrh. Abb. aromat. roſat.* ãã. ʒjß. *ebor. præpar.* ʒj. *ol. deſt. fœnic. carui* ãã. g. v. *ſacchar. Canar. alb. in ſ. qv. aqu. cinam. cord. diſſol.* ℥iiij. F. l. a. Rotulæ, ſumantur 13. vel 15. una vice. Sed reſpiratio indies difficilior reddebatur, vires autem debiliores: quare 3. Februar. hunc pulverem ordinavimus: ℞. *ol. deſt. carui, cymini, aniſi, fœniculi* ãã. g. ij. *ſacchar. Canar. alb.* ℈iv. M. F. Pulvis. Poſt cujus uſum etiam melius habuit. Dein iſtud linimentum pro inunctione totius abdominis: ℞. *ungv. de arthanita, deoppilat.* ãã. ℥ß. *ol. rutac.* ʒvj. *Ol. deſt. carui, fœnic. cymini, aniſi,* ãã. ℈ß. M. Sed die 4. Februar. virium roborandarum gratiâ talē Julepum exhibuimus. ℞. *conſerv. fl. anthos, borag. bugloſſ. violar.* ãã. ʒij. cum *aqv. hyſſopi, capill. Veneris* ãã. ℥iiijß. Ebulliant in diplom. clauſo. Colaturæ fort. expr. admiſc. *aqv. roſar. fragr.* ʒx. *aqv. cinam. cord.* ʒvj. M. Cum intereà lotium non niſi difficilli mè & in paucâ quantitate redderet, aſſumptâ ſequenti miſtura, illud copioſius effluebat, quæ talis fuit. ℞. *elix. proprietatis Paracelſi, eſſent. abſinth.* ãã. ʒj. *ſpir. ſalis dulc. ol. deſt. carui, cymini, aniſi, fœnic.* ãã. g. v. M. Dos. gutt. 9. 11. aut 15. Die 9. Febr. manè adhuc omnia in optimo ſtatu perſiſtebant, quâ etiam à meridie paracenteſin circa umbilicum ad aquam educendam inſtituere volebamus; ſed horâ tertia pomeridianâ, paralyſi totius lateris ſiniſtri tactus eſt, motu & ſenſu tàm brachii quàm pedis ablatis, ſed loquelâ & ſen-

ſenſibus internis usque ad mortem integris permanentibus, & quamvis naturam in depellendo affectu iſto juvaremus, ut, ℞. *conſerv. fl. anthos, ſalviæ, lavend. betonic. lil. convall.* ã. ℥ij. *cum aqv. betonic. ceras, nigr. fl. tiliæ, pæon. carduiben.* ã ℥ij. Ebulliant in diplom. claus. Colaturæ fort. expr. adde *aqv. cinam. cord.* ʒx. *apoplect. Lang.* ʒij. M. pro julapio cochleatim ſæpius ſumendo. Item ℞. *pulv. Marchion.* ʒß. *ſpec. dianth. diamoſch. d.* ã. ℈ß. M. F. Pulvis pro unâ doſi. Item ℞. *mell. ad denſit. coct. q. s. ſpec. debiera cum agar.* ʒj. *troch. alhand.* ℈ß. *ſalis gemmæ* ℈j. F. l. art. ſuppoſitorium: fruſtrà tamen omnia adhibita ſunt; nam die 12. Febr. horâ undecimâ nocturnâ placidè in Chriſto obdormivit.

Cadavere poſt mortem aperto, humor paucus, ſed flatus in magnâ copiâ reperiebatur: quid mirum? cum ſtatim poſt uſum miſturæ ſuperius deſcriptæ cum urinâ ſerum dies noctesque flueret. Atque hæc eſt vera epigeneſis, cujus diverſa genera deſcribentem *vide Steph. Rod. Caſtrenſem in Opuſculo Quæ ex quibus libr. 1. cap. 11. usq; ad 17.* Præſertim confer cum præſenti caſu *cap. 13. de epigeneſi in morbum toto genere diverſum.* Adde etiam *cap. 25. ejusdem libri de hydropis epigenomenis.* Quibus majoris elucidationis gratiâ operæ pretium videtur ſubjungere dignam *Caroli Piſonis* obſervationem, *quæ libr. ſing. ſelect. Obſerv. & Conſil. de morb. à ſero in præfat. Operis Edition. in quarto p. 33. Edit. autem in Octavo ſect. 1. Theor. 3. p. 45.* reperitur, hiſce verbis: Fluxiones omnis generis & affectus p. n. quorum cauſa materialis eſt ſerum, invadunt affliguntque præſertim ſiniſtras partes: ex quo quia natura in his rectitudinem pro more ſervat cum viſcere, quod eſt fons ſeroſi humoris, hunc eſſe lienem, quippe ſiniſtrum hypochondrium occupantem, arguere eſt.

OBSERVATIO CXXXV.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

ABSCESSU UMBILICI, PHTHISIN UNIVERSALEM DETEGENTE, ET MORTEM PRODUCENTE.

CUm Chriſtina Pickia, triginta novem annos nata, Gregorii Jetken, piſtoris Thorunenſis conjux, per tres ferè ſeptimanas malè habuiſſet, & de tumore abdominis cum continuo dolore conqueſta eſſet, ſe gravidam eſſe, à quibusdam mulierculis

perſvaderi paſſa eſt, inque iſto errore hucusque permanſit, donec indies malo increſcente, Georgium Grunack, chirurgum ad ſe vocavit, qui ei *oleum anodynum* cum *chamæmelino* mixtum porrexit, utque eo abdomen cum dolore tumidum quotidiè inungeret, juſſit: hoc facto in ſomno tertia ab inunctione nocte, ſcil. 21. Junii, anni 1674. materiæ purulentæ ferè duæ libræ per umbilicum effluxerunt, natura ſibi in ipſo umbilici centro parvulum foramen efformante, & abdomen à congeſtâ illâ materiâ vitioſâ liberante, non ſine magno fœtore viriumque inſigni proſtratione. Ego eâdem die horâ pomeridianâ ad eam vocatus, offendi debilem, in abdomine autem circa regionem hepatis duritiem aliquam cum dolore animadverti, urina nonnihil erat tincta, pulſus parvus & debilis, pectus purulentâ ſanie plenum, quam tuſſis crebra prodidit, quæ omnia atrophia artuum præſertim ſuperiorum comitabatur. Appetitus cibi integer adhuc erat, ſitisque nulla eam infeſtabat, ſingulis etiam noctibus placidè dormiebat. Sed à 24. Junii durities ventris diſparebat: Chirurgus interim canaliculum plumbeum ſubtiliſſimum ſemper indidit, per quem dies nocteſque coctum pus copioſè effluere ſolebat, ſuperimpoſitis emplaſtris idoneis. Ego ipſi primum corroborantia præſcripſi, deinde ob materiæ purulentæ in pectore contentæ copiam expectorantia. Die 26. Junii puris quantitas valdè imminuebatur, abdomine quoque naturalem formam acquirente, ſed poſt deligationem vulnuſculi à chirurgo, manè horâ 7. peractam, horrorem quendam percipiebat, tum etiam circa noctem ſubſequentem ſemper calorem præternaturalem aliquot horarum. A meridie puris quantitas major erat, abdomine ubique molli, pus autem per vaſa umbilicalia foràs erumpebat, in quæ etiam chirurgus inſtrumentum ad medii digiti longitudinem immittere potuit, ad latera verò in carnem muſculoſam nullatenus: unde facilè dignoſcere potuimus, pus illud per venam umbilicalem tumore mox concidente ex hepate originem habuiſſe. Hinc venæ umbilicalis ſectionem Anatomici periculoſam eſſe demonſtrant, ceu videre eſt apud *Riolanum Fil. Enchirid. anat. libr. 2. cap. 15. in conſid. med.* Ideo etiam epomphalia medicamenta admota umbilico purgare, manifeſtum eſt. Scitum etiam ex Hippocrate, *abſceſſuum ventris eſſe terminum umbilicum.* Sed & aquam hydropicorum interdum per umbilicum erumpere, ejusque affectus eſſe graves; hinc patet. Sic nos in præſenti caſu coctum pus per abſceſſum umbilicalem usque ad mortem fluere obſervavimus: na-

tura

tura ſcilicet illud undequaque ex visceribus putridis forâs expellente. Poſtmodū ulcus in mammillâ ſiniſtrâ unum, alterum in ſiniſtrâ natium exoriebatur: donec tandem totum corpus atrophia conſumptum ſceleton repræſentabat, & tum miſera illa die 29. Julii horâ mediâ octavâ matutinâ placidè obiit. A meridie horâ mediâ primâ, cadavere à *Georgio Grunack*, chirurgo, aperto, inventum pus & ſanies fœtidiſſimi odoris, in vaſis umbilicalibus, quæ ex hepate ulceroſo ſcaturiebant, & per umbilicum ſtillabant: hepar duritie & ulceribus tumidum quinq; libras civiles cum ſemiſſe ponderabat: peritonæum; meſenterium, omentum, pancreas, omnia plena puris, & vix non conſumpta, inteſtina etiam aliquâ ex parte corrupta, lien, renes & ventriculus benè conſtituta erant. Uterus purulentæ materiæ plenus & ulceroſus. Caro muſculoſa circa regionem hepatis eidem adhærebat, & livido-ſanioſa apparebat. Diaphragma, mediaſtinum, putrida, pulmones à pure conſumpti, maximè in ſiniſtrâ parte, ubi nihil de parenchymate pulmonis conſpiciebatur, imo pleura ſiniſtra tota conſumpta erat; dextri autem lateris ſuperior pulmonis lobus nonnihil adhuc de ſubſtantiâ pulmonis habebat, flaccidâ tamen & ulceroſâ: bronchia pulmonum, quæ adhuc ſalva erant, usque ad principium aſperæ arteriæ verſus palatum pure ſcatebant: cor ſalvum, ſed flaccidum, ejuſque capſula humore vacua: totum corpus planè conſumptum. Hinc (exceptis liene, renibus & ventriculo) præſentem affectum phthiſeos univerſalis nomine appellandum cenſemus.

OBSERVATIO CXXXVI.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

APHONIA EX OCCULTO AMORE.

DEſcribunt quidem plurimi Medici diverſas hiſtorias aphoniæ ſeu interceptæ loquelæ ex variis cauſis, ut de vocis amiſſione ex læſione nervorum, *Amatus Luſitanus cent. 2. cur. 70. Ant. Beniven. obſerv. med. cap. 91. Zacutus Luſitanus de PP. M. Lib. 2. Hiſt. 15.* de eadem ex crapulâ *Hœchſtet. decad. 3. obſ. 9.* de eadem cum convulſione ab ebrietate *Ronſſeus Epiſt. 12.* de eadem è caſu ab alto cum fractâ

calvariâ *Fr. Valleriola obſerv. Med. lib. 6. obſ 4* de eadem ex diverſis cauſis *Job. Schenkius in obſerv. Med.* varia exempla *lib. 1. ſub tit. Lingv. p. m. 180. &c.* Item *Marc. Donatus hiſt. Medic. mirab. lib. 3. cap. 2.* collegerunt, ut plures alios brevitatis cauſâ reticeam. Verùm cum de cauſâ in præſente obſervatione expreſſâ nullam adhuc hiſtoriam invenire potuerim, quin eandem poſteritati communicarem, intermittere nolui.

Commorabatur ante aliquot annos apud nos ſtudioſus quidam Juris, natione Gveſtphalus, Ephorus liberorum viri è præcipuis civitatis noſtræ. Hic quodam tempore ex improviſo mutus factus, ne verbum quidem proferre potuit, ſed quaſi attonitus, meditabundus in lecto jacebat. Ad quem ego vocatus in cauſam aphoniæ inquiſivi, ſed nullam manifeſtam indagare potui, adhibitis etiam remediis idoneis, tàm internis quàm externis, nihil profeci: ſenſus tamen omnes tàm interni quàm externi illæſi manebant, omnia intelligebat, & mentem ſcriptione, neceſſitate urgente, aperiebat. Durabat hic affectus per aliquot dies, nihil interim de cibo aſſumebat, parùm bibebat, calor ad tactum lentus erat, urinaque naturali ſimilis. Tandem quadam die, me præſente, muſeum virgine domeſticâ egregiæ formæ intrante, primùm color faciei mutabatur, qui jam erat pallidus, mox rubicundus, ſtatim etiam perſpicuè loqui cœpit: pulſusque arteriæ latentem amorem monſtrabat. Ab eo tempore ille ſemper ſanus permanſit, neq; tale quid amplius paſſus eſt, abiitque poſtea hinc: ſed poſt unum & alterum annum huc reverſus eſt, virginem illam ſibi deſponſari cupiens. Verùm illa tum temporis jam alterius mariti conjux erat, juveniſque ille indignabundus hinc profectus eſt. Aphoniæ ex viſione cancrorum exemplum vide in *Anno II. Miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Acad. Nat. Curioſ. Germ. obſerv. 145. Dn. D. Franc. Matth. Hertodii,* & *Dn. D. Johan. Schmiedt obſerv. 121. tertii anni*, Aphoniæ mirabilis ſubitaneæ exemplum alterum.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXVII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

FEBRE TERTIANA, IN SENE IN IPSA HERBA SUPPRESSA.

CUm Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus *Dn. Matthæus Byſtram*, Epiſcopus Argivenſis, Suffraganeus Culmenſis, & Paroch9 Thorunenſis atque p. t. Epiſcopatus Culmenſis Adminiſtrator, ſeptuagenario paulò minor anno 1672. 28. Aprilis Thorunium veniſſet, & de dolore ventriculi, poſt tempus Quadrageſimæ, conquereretur, uſus eſt è conſilio meo die 30. Aprilis medicamento laxativo, præmiſſâ prius digeſtivâ potione: à quo ille non ſolùm per inferiora, verùm etiam per ſuperiora blandè, ſed ſufficienter purgatus, die 1. Maij in febrem incidit, quæ tertiâ die reverſa eſt: cujus cauſâ Reverendiſſimo ad ventriculum roborandum ſequens remedium præſcripſi: ℞. *elix. proprietat. Paracelſi* ʒij. *eſſent. abſinth.* ʒj. M. de qua mixturâ ſingulis matutinis guttæ 11. 13. aut 15. cum juſculo ſumantur. Sed ne paroxysmus febrilis tertiâ vice ipſum adoriretur, autor fui, ut horâ unâ aut alterâ ante paroxyſmum hoc antifebrili ſæpius experto uteretur: ℞. ♀*ri alb. ſubtil. pulv.* ʒj. *ſalis abſinth. lap. prunell.* ãã. gr. iij. *nuc. moſch.* gr. j. M. F. Pulvis. Quo aſſumpto paroxysmus nunquam rediit. Verùm ad obſtructionem alvinam tollendam ſequente enemate Illuſtriſſimus poſteà uſus eſt: ℞. *ſpec. decoct. emoll. carminat.* ã. Mij. *caric. pingv.* no. iiij. *ſem. lini leviter contuſi* ʒij. decoqu. l. a. in *ſ. qv. aqv. font.* colaturæ ℥ix. *adde elect. diacathol.* ʒvj. *ſacch. Thom.* ʒx. *ol. chamam. malvæ* ã. ʒvj. *ſalis gemmæ* ʒß. M. F. Enema. Tandem ad reliquias per ſudorem, (ad quem naturâ inclinabat) expellendas, pulverem hunc pro duabus vicibus ordinavi. ℞. *pulv. rub. Pann. alt.* ℈ij. *ſalis carduiben. lap. prunell.* ã. gr. vj. M. Et ſic benedicente ſummo Archiatro, Illuſtriſſ. Dn. Epiſcopus in tam provectâ ætate à febri liber factus, huc usque ſanus atque vegetus vivit.

OBSERVATIO CXXXVIII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

PLICA EXPLICATA.

CErtum eſt, quamlibet ferè regionem aliquid habere, quod ſibi jure quodammodo ſuo vendicare videtur: ſic quoque & morbos quosdam nonnullis provinciis ita familiares eſſe, ut ejus quaſi proprii dicantur, in aprico eſt. Appellant hos Medici propter communem aliquam cauſam ἐνδημίȣς, ac ſi dicas, vernaculos ſive indigenas & proprios. Talis morbus à *Plinio* ſceletyrbe & ſtomacace, à recentioribus ſcorbutus dictus, ad ſeptentrionalis maris littus habitantibus communis eſt. Talis Neapolitanis podagra, Alpinarum regionum incolis, Hiſpaniæque finitimis bronchocele eſſe putatur. *Galenus* Alexandrinis elephantiaſin familiarem ſcripſit. Judæos inprimis leprâ contagioſâ divexatos fuiſſe, Sacræ Literæ teſtantur. De ſingulorum naturâ varii varia obſervarunt. Affectum cui à capillorum ceu glutine quodam inviſcatione & invicem complicatione Plicæ nomen tribuitur, & qui Polonis inprimis, hisque finitimis peculiaris eſt, vix quidam ex obſervatione propriâ, pauci ex relatione aliorum hucuſque deſcripſerunt. Hinc natura ejus nondum planè perſpectâ, de eo aliquid certi ſtatuere, haut facilè erit. Nos tamen auxiliante divino Numine, quicquid tùm propriâ experientiâ, tùm ex relatione aliorum hucuſque collegimus, circa plicæ hujus explicationem nunc conſignare ſtudebimus.

Dictus eſt hic morbus *Plica*, quod capillos planè inter ſe complicet: Plica Polonica, quod Polonis, & inprimis eis, qui inter Hungariam & Pocutium habitant, Ruſſis & his finitimis (quamvis noſtris temporibus totam Poloniam pervagatus, uſque ad nos Pruſſos pervenerit) hinc licet primo ortu epidemius fuerit, jam endemius factus ſit. *Schenkius obſerv. Med. lib. 1. obſ. 3.* etiam Briſgois, Alſatis, Belgis, nonnulliſque Rheni tractibus morbū hunc notum eſſe ſcribit: ſed rarò à Medicis illorum locorum tale quid obſervatum eſt. Vocantur aliàs capilli ita convoluti ab hoc affectu *Tricæ incuborum*, quod vulgus capillos ab incubis intricari & noctu ſugendo tractari putet, *Trichoma: morbus*

cirrorum, capilli enim intricati cirros repræſentant, & ſecti, nonnunquam ſanguinem fundunt, quod autem alii negant. Germanorum appellationes ſunt, die Marenflechten / Marenwirckung / Marenlocken / Schröttlins Zöpffe / quæ eandem rationem cum Latinâ appellatione obtinent. Prætereà Wichtel Zöpffe vocant, quod ſuperſtitioſè creditum ſit ab infantibus non baptizatis, (quos antiqui Wichteln dixerunt) necti. Juden-Zöpffe / quod ab incubo Judæi ſpecie fieri exiſtimantur. A Polonis notatur nomine *Gozdziec* ſive *Gwozdziec*, quo vocabulo morbus ipſe exprimitur, item *Koltun*, quod propriè capillorum complicationem ſignificat. Eſt itaque Plica *capillorum cuti capitis infixorum & in amplum diſtentorum involuta contorſio, cum graviſſimâ totius corporis artuumque tàm ſuperiorum quàm inferiorum, capitisque læſione, & antequam capilli complicentur, magno dolore, ſudore plerumque concomitante.*

Subjectum ejus *primarium* ſeu radicale eſt hepar, vel partes ſucco ſanguineo generando & ſeparando deſtinatæ: *ſecundarium* & per ſympathiam recipiens, cutis capitis ſecundum radices pilorum, & pili ipſi, ubi morbus firmatur, natura criticè ad illas partes ſibi moleſtum deponere tentante atque perficiente. Apparet hinc pilos poris non deſtitui: & inde etiam quod unâ nocte omnes poſſint caneſcere ab apprehenſione gravis mali imminentis vel præſentis. Unde ſuſpicio vitam eis ineſſe, quaſi alantur, per ſucci ſibi appropriati intus ſuſceptionem.

Neque tamen hæc affectio dicenda pilorum convulſio, quia ea tum propria eſt, tum analoga partium ſenſu & motu voluntario præditarum. *Subjectum adæquatum* eſt totum ferè corpus, articuli & perioſtia &c. ut patet ex actionibus læſis & qualitatibus mutatis.

Quanquam autem motus hic naturæ, ut ſuperiùs dictum, videtur eſſe criticus, non tamen ſimpliciter talis eſt, haud enim tota materia illuc deducitur; vel ſi aliquando per abſceſſum ad illas partes morbus judicatur, id nimis longo obtingit temporis intervallo, ſecus ac fit in verâ criſi. *Galen. in Aphor. Hippocr. comment. 2. Aphor. 13.* Neque etiam appellare quis poſſet ſymptomaticum, fit enim ex interioribus ad exteriores, ex nobilioribus ad ignobiliores partes humoris pravi expulſio. Ex utroque igitur mixtum nuncupare lubet. *Cauſa* προηγουμένη ſeu *antecedens* eſt morboſus apparatus, ſive diſpoſitio talis humorum & partium, quæ ad effectum hunc generandum, ſive aliunde ſuſceptum, ſive

con-

congenitum magis apta redditur: quemadmodum ſunt magnæ cruditates in tribus coctionibus cumulatæ, ſanguis multus, crudus, quocunque modo corruptus & venenatam aliquam conditionem adeptus. Utut enim malum hoc ob communem aliquam ejus regionis cauſam endemium ſit, ita ut ſæpè in una domo duo vel tres eo affecti reperiantur, non tamen abſolutè contagioſum dicendum eſt, nam plurimi, licet cum ægris illis converſentur, non inficiuntur, ſed qui διάθεσιν aliquam internam nacti ſunt. *Cauſa προκαταρκτικὴ* morboſum apparatum in actum deducere valens, è triplici ſerie rerum naturalium, non-naturalium & præternaturalium Medicis dictarum, hic quoque peti poteſt. Inter res naturales diſpoſitio hæreditaria multum facit, & immediata plerumque ſeminarii morbifici exiſtit cauſa, quando cum generationum principiis in ipſum fœtum transfunditur. Præter quotidianam experientiam teſtis eſt oculatus *Cl. Sennertus*, qui *libr. 5. Med. Pract. part. 3. ſect. 2. cap. 9.* de plicâ, Generoſi cujusdam Poloniæ Comitis plicâ laborantis filium ſexennem, plicas jam aliquot in pilis capitis habentem introducit. *Idem* militem quendam ſenem, plicam in occipitio à matre ſuâ, quæ ſeptem plicas duarum ulnarum longitudine ad mortem uſque alebat, hæreditate accepiſſe, *ibidem* aſſerit. Ætas quælibet ad morbum hunc ſuſcipiendum apta eſt. In ſexu maximam partem fœminas invadere nonnulli exiſtimant, potiſſimùm ſuppreſſo menſtruo ſanguine: ſed falſum id eſſe, experientia teſtatur.

Inter res non-naturales eſt aëris mala conſtitutio eidem à vaporibus è terrâ & aquis, quæ in Poloniam ex montibus Ungariæ defluunt, exhalantibus, impreſſa. Sive quis cum *Fonſeca libr. 1. conſult. Med. conſ. 1.* eum etiam totâ ſubſtantiâ ob cœleſtes influxus ab initio mutatum fuiſſe credere maluerit: qui unà à maleficis ungventis eundem contagium ſumpſiſſe ibidem ſuſpicatur. Cibus & potus tam quantitate, quam modo aſſumendi peccans, morbo citius generando quoque aliquid addit. Poloni præſertim ejus provinciæ cibos craſſæ ſubſtantiæ & in magnâ quidem copiâ aſſumunt, potui nimis indulgent, non ſolum cereviſiæ craſſæ & potentis valdè lupulatæ, verum etiam vini generoſi & ~us frumenti, atque mulſæ cum lupulo decoctæ: unde cruditates & exhalationes proveniunt. Sed peculiare quiddam aquis ejus loci, quarum quotidianus iis hominibus uſus eſt, ad plicam producendam ineſſe, nonnulli rentur. Reliquæ res non-naturales quid hic præſtent, facilè quivis perſpicere poteſt.

Res præternaturales mali hujus apparatum promovent, obſervatumque eſt, eos, qui in luem veneream propendent, vel eâ jam infecti ſunt, faciliùs plicâ affici: tùm etiam ſcorbutum cum hoc morbo magnam analogiam habere.

De *cauſâ proximâ* & continente intricata res eſt. Ad ſolum humorem viſcidum cauſam referre, minus probabile videtur, ſic enim in omnibus ferè regionib⁹ multi, qui ad viſcidos humores generandos diſpoſiti ſunt, imò eis abundant, accedente aliquo aëris vitio, plicæ obnoxii eſſent; nullaque ratio eſt, cur ſolùm ad capillos & partes ſuperiores, non etiam ad inferiores, quo viſcidi & lenti humores magis vergunt, vel alias partes materia hæc detrudatur. Quinimo nec vapore ſolo circumſcribi poteſt; quia capilli ſecti ſanguinem emittunt: quod tamen plurimi negant, egoque nunquam obſervavi. Præter alios tantùm unicum teſtem verum hic produco, Per-Illuſtrem & admodum Reverendum Dn. Sebaſtianum Belenski, Canonicum Vladislavienſem & Præpoſitum Brzezinenſem ſanctè affirmantem, quòd ſibi plicas omnes absq; noxâ & ſanguinis effluxione aliquoties præcidi curaverit. Sed neque humor, qui corpori noxius eſt, idem pilis copioſum alimentum ſuppeditare poteſt, atque hinc capillorum inviſcationem efficere, ſiquidem is potiùs capillorum luxuriei cauſa exiſteret. Cauſa itaque plicæ proxima ſtatuenda eſt *maligna glutinoſa materia, cui ſæpè humor atrabilarius permixtus accedit, peculiari modo cum vehiculo ſanguinis in caput elevari apta ac ibidem firmata capillos inter ſe complicans; non aliâ ferè ratione, quàm ut arthritidis cauſa articulis infenſa eſſe ſolet.* Evincunt hoc varia & ſæva ſymptomata malignitatem ejus ſatis arguentia, ipſeque morbus curationem methodicam planè contemnens. Chymici fortè dixerint eſſe reſolutionem ſulphuris in ſucco ſanguineo cum ſalis reverberati ad mordacitatem diſpoſiti ſeparatione: & modum determinatum eſſe ab originali aëris inquinamento, quod in minutis particulis inverſam proportionem efficiens, reſolutionem & ſeparationem eam præſtat. Sulphur quidem reſolutum quum occupat ſedem mentis, ſoporem inducit ſuâ viſciditate, at quum per venas jugulares ad radices capillorum repit, unà cum ſanguine corrupto per modum partialis criſeos, implicationem inviſcatam in capillis præſtat; quod ſi capilli tum ſecentur (de quo inter ſigna) humor irritatus, qui ſal à contemperatione ſeparatum ſibi admixtum habet, exhalationes in quaslibet partes ſubjectas, ad oculos, articulos, perioſtia &c. tranſ-

mittit, etenim continuo filo humor cohærens per irritationem etiam in ipſâ minerâ agitatus, ſparſim venenatos vapores diffundit.

Quod hic affectus (de quo mox) tineæ in cute capitis ſimilis fiat, nec tamen in ulcus deſinat, eſt à ſale, quod à glutinoſa viſciditate ſulphuris reſoluti cohibetur: quod atrabilarius nonnunquam fiat morbus, eſt à ſalis in maſſâ glutinoſâ aſſatione. Cum autem in articulis dolorem excitat, fit hoc à ſalis acumine, quod in loco frigido & ſicco ſicceſcit magis: ſed hanc opinionem ſpecioſam magis, quàm ad curationem morbi utilem, utpote cujus fundamenta nondum ſatis confirmata ſunt, hîc prolixè examinare ſuperſedemus.

Multi ſunt affectus, cum quibus plica communia quædam habet ſymptomata. Cum lue venereâ laſſitudinem totius, colorem faciei immutatum, aduſtionem quandam & calorem, cruciatum oſſium: cum ſcorbuto artuum dolores, contractiones: cum capillorum tineâ redundationem vermiculorum, (qui tamen rariſſimè ægros infeſtant) cum πιτυριάσει immunditiem & ſquamulas furfuraceas; verùm facilè ab iis diſcernitur, ſi reliqua graviora ejusque magis propria conjunctim cum his perpendantur ſymptomata.

Signa morbi talia ſunt. In principio cum natura vitioſum illud ſibique moleſtum à partibus interioribus ad exteriores propellere tentat, color faciei in pallidum mutatur, oſſa infringuntur, artus laxantur, caput, pedes, manus, omnesque artus, & juncturæ dolore atrociſſimo infeſtantur, tinnitus aurium percipiuntur, convulſiones interdum excitantur: membra etiam contrahuntur & gibbi quandoque efficiuntur, ſi nimirum actio cauſæ ab initio vehemens fuerit. Dein naturâ ſuperiore quaſi exiſtente, ad capillos præcipuè (ut in arthritide ad articulos) materia morbifica protruditur, unde nonnunquam furfurum & pediculorum in capite generatio, capitis ſpurcities, fœtor, capillorum inter ſe complicatio & in cirros convolutio, ut eos nec arte nec labore ullo explicare queas, ſi verò ſeces aut radas (quod alii, immò plurimi, ceu ſuprà dictum, negant) ſangvinem fundent, plurimis etiam cirri ſponte decidunt. Ungves inſimul præſertim in pollicibus pedum ſcabri, longi, & inſtar cornu hircini, nigri evadunt, atque hoc tantùm iis, qui hoc morbo graviter laborant, obtingit: quibusdam etiam planè decidunt, & poſt explicationem plicæ renaſcuntur, quod mihi oretenus retulit Illuſtriſſima Comitiſſa à Dönhoff / Illuſtriſſimi itidem Palatini Pomeraniæ &c. Dni Johannis Ignatii Bonkovvskij

kovvskii conjux ſe in propriis digitis obſervâſſe.

Prognoſtica quod attinet, maximo cum periculo malum hoc conjunctum eſt, & eò majorem habet laborem, quo ſæviora Symptomata in pluribus partibus, ad quas materia detruditur, excitat. At naturâ vincente, cum materia ad capillos delata, eos in denſos cirros deformavit, corpus à malis ſuprà enumeratis liberatur, quod tamen ſæpè longam temporis moram requirit, natura interim reliquias humoris peccantis ad capillos pedetentim deferente. Et ſanè plurimi ejusmodi plicas, citra noxam, quoad vivunt, circumferunt, quanquam non ſine deformitate. Exiſtimarunt quidem nonnulli, ſi iſti cirri temerè præcidantur, graviſſimis malis corpus iterum obnoxium reddi, quia vehementia cauſæ per iſtam irritationem increſcit & motus materiæ ab ignobilibus partibus ad internas nobiliores revocatur. Oportet autem humores, quorum maturationes progreſſu temporis contingunt, quæ vel foràs, vel intrò, vel aliò, quo expedit, tendunt, ducere, ut *Hippocrates libro de Humoribus* docet: hinc ſtatuunt materiæ exitu denegato, evacuationeque ejus ſolitâ impeditâ, quosdam viſu privari, alios gibboſos fieri, alios alia damna pati, prout humoris motus in hunc vel illum locum inclinat. Veruntamen expurgatâ jam in totum corporis profunditate ipſæ plicæ ſæpè ſponte decidunt, & ſi nō, fortaſſe tum medico earum reſectionem moliri liceret, modò de materiâ non amplius in corpore præſente certus eſſet. Hoc quamvis difficile ſit, attamen Medico cuncta accuratè penſitanti, & ſecundùm rationem agenti haud impoſſibile. Verum teſtati ſunt plurimi, cirros illos poſt finalem conglutinationem illis ſine omni noxâ præciſos fuiſſe. Nihilominus tamen mihi noti ſunt quidam, qui poſt abſciſſionem cirrorum ad tempus viſu privati fuerint, & dolores graviores artuum & capitis inde retulerint.

Curationem plicæ perfectam nemo ſibi polliceatur, antequam ejus loci, ubi morbus hic endemius eſt, genium & incolas, cæteraque ad hoc pertinentia benè cognoverit, quod quantum ad morborum inveſtigationem & depulſionem faciat, magnus *Hippocrates libro de aëre, locis & aquis* ſatis demonſtravit.

An verò hic ternarius ille indicantium numerus triplicem indicationem ſuppeditans, quà primò præſervatoria cauſam antecedentem tollit; ſecundò curatoria morbum cauſamque continentem debellat:

tertiò vitalis viribus priſtinum robur reſtituit, locum inveniat, non ſine cauſâ in dubium vocatur.

Quibus hactenus in principio morbi *venæ ſectio* inſtituta eſt; plus obfuit, quàm profuit. Illuſtriſſimam Matronam Polonam, cui vena cubiti in principio ſecta eſt, confeſtim ſæviſſimos in eo brachio dolores cum tumore œdematoſo paſſam eſſe: pari modo in pedibus venâ apertâ, dolores acerbiſſimos in utroque crure ad malleolos excitatos fuiſſe, teſtatur *Hercul. Saxonia Med. Pract. lib. 10. de plicâ cap. 7.* Quibus nos etiam libenter ſuffragamur, plurimis plicâ laborantibus id affirmantibus, propriâque experientiâ edocti. Sed multò minus purgationibus exhibitis noxii humores ſuperantur, quin potius commoti ita per totum corpus diſperguntur, ut quoſdam cæcos, alios claudos reddant, alios alio modo graviter afficiant: quod ij experti ſunt, qui purgantibus medicamentis hunc affectum ab initio exſtirpare tentaverunt, ex relatione ægrorum.

Quare plica methodicam curationem reſpuere videtur, ſiquidem generoſis auxiliis magis irritatur. Itaque ingruente eâ leniens curatio inſtituenda; valida & extirpans poſt pilorum inviſcationem & capitis immunditiem locum habere poſſet; ſed omnes ferè poſt capillorum conglutinationem ſani evadunt, quod nos aliquoties experti ſumus. Quia autem motus hic naturæ ex parte criticus eſt, tutiſſimum, materiam vitioſam ad capillos, quo tendit, primò invitare & adducere, ſecundùm *Hippocratem Aphor. 21. lib. 1. & Galen. comment. in eundem.* Præſertim cum in morbis venenatis judicatio per abſceſſum ad partes externas & ignobiles fieri conſueverit.

Fiet hoc leniter aperiendo poros cutis capitis per emollientia & laxantia externa; ſed inprimis commendant capitis lotionem cum decocto *brancæ urſinæ*, ſive acanthi Germanici, etiam Polonici dicti, & *ſedi* ſeu *ſemper vivi majoris*: atque *muſci terreſtris*: forſan ob ſignaturam. *Vide Crollii de ſignaturis tract.* tum *Guern. Rolfincium de vegetabilib. plant.* &c. *lib. 2. ſect. 8. cap. 5.* atque *Paracelſ. Portam & Quercetan. locis propr.* Quidam etiam magni faciunt *radices lupuli*: experientiâque conſtat, decoctum harum herbarum in ablutione capitis multùm profuiſſe; quare vel iſtis vel additis aliis convenientibus hoc in caſu utendum, in iiſque tam diu ſubſiſtendum, donec omnes capilli in cirros abierint, & magna pars virulentiæ, corpus à magnis imminentibus malis liberatura ad cutem capitis attracta animadvertatur. Verum ut branca

ur-

urſina decocta externè in ablutione capitis prodeſſe dicitur; ita contra ea potus ex illa paratus, & juscula internè uſurpata admodum nocere, plurimi confirmant. Sed de muſco terreſtri hoc in affectu evolvat B. L. *Obſerv. 52. Anni I. Miſcel. Germ. Curioſ. D. D. Bernhardi à Bernitz.*

Purgatio (ut jam dictum) fit moderata, incipiendo aliquando à *vomitu*, quem ob multas cruditates collectas, & in primis viis hærentes, aliquoties repetere haud inutile eſſet. Tum tutiſſimum erit, reliquias per *alexipharmaca* & *ſudorifica* ad ambitum corporis expellere, præſertim ad pilos capitis, quâ in re prudens Medicus naturæ erit miniſter, eandemque illuc viam commonſtrantem ſequi non repudiabit.

Teſtes curationis iſtius adducam veriſſimos inter alios plurimos, primo Illuſtrem & Magnificum Dn. Joſephum Johannem Stamirovvsky, Venatorem Sannocenſem &c. dein generoſum & ſtrenuum Dn. Sebaſtianum Machovvsky, S. R. M.tis Pol. Colonellum &c. tum nobiliſſimas Matronas, unam Generoſi Dni Stanislai Jemielki, alteram nobiliſſ. Vladislai Niemoievvski conjugem, atque Johannem Koyen, juvenem: è quibus prima matrona tertia quaque die paroxyſmum, ad modum febris tertianæ, cum horrore & calore, doloribusque capitis & homoplatarum per aliquot ſeptimanas perpeſſa eſt, cujus terminus erat ſudor copioſus totius corporis, usque dum materia vitioſa ad cutem capitis delata capillos complicavit, & morbo finem dedit: altera verò doloribus totius corporis, artuum omnium & capitis graviſſimis, quaſique oſſa frangentibus, cum tumore pedum, maximisque cordis anguſtiis & continuis, non niſi per ſudorem copioſum & capillorum conglutinationem liberata, per aliquot ſeptimanas afficiebatur, & jam optimè valet. Iuvenis Koye Warſaviâ huc veniens, morbo iſto oppreſſus, primùm horrorem percepit, ſequente mox calore p. n. continuo, concomitantibus doloribus capitis, artuum, ſudoribus indeſinentibus fœtidis, dejectionibus copioſis aqueis & tumore pedum, donec natura criticè ad cutem capitis & pilos ejusdem humores vitioſos transtulerit, cirrique illi capillorum mox omnes deciderint, ſanitatemque integram ægro attulerint. Sed Illuſtris Dn. Venator Sannocenſis, vir vix triginta annos ſupergreſſus præter calorem præternaturalem, dolores articulorum & ſudorem nunquam intermittentem, etiam convulſivos motus cum dolore capitis incipientes percipiebat.

Generoſus autem Colonellus, vir plus quàm ſexagenarius, robuſtus tamen, ante pilorum contorſionem tantùm artuum doloribus divexabatur, quos ſemper hauſtu vini generoſi Ungarici ſudorem promoventis diſpellebat; forſan hoc ex depravato quodam appetitu ad vinum factum: nam, ut mihi retulit ſupra nominatus Dn. Venator, proprium huic morbo eſt apud plurimos eo laborantes, ut ad hanc vel illam rem in cibo & potu magis inclinent, ceu ille ſæpè appetitu inſolito ad vinum ſublimatum & quidem benè aromatiſatum infeſtabatur, quo ſi potiri potuit morbi ſævitia remittebat, ſi non, peſſimè ſe habebat, quod etiam alios mihi narrâſſe recordor.

Teſtis relationis hujus auritus eſt ſpectabilis *Georgius Merckner*, Scabinus Novo-Oppidanus, affinis & compater meus honorandus. Vivit etiam inter noſtrates in hunc usque diem ſpectabilis *Jacobus Sachs*, Scabinus ſuburbanus, jam ſexaginta annos ſupergreſſus, qui ante plures annos morbo hoc correptus, graviſſimè decumbebat, & à b. m. clariſſimis Anteceſſoribus meis Dn. D. *Georgio Mochingero* & Dn. D. *Chriſtophoro Meiſnero* P. P. Ord. ut morbo aliquo venenato cum febre continuâ laborans, curatus eſt; medicamentis autem nihil proficientibus, poſt cirrorum aliquot explicationem convaluit, quorum adhuc duos habet, reliqui deciderunt. Ut hîc taceam Magnificos & Generoſos Dn. *Nicolaum Rey*, Hæreditarium & Dominum in Skoky majoris Poloniæ &c. ac Dn. *Nicolaum Lubſtowski*, Capitaneum Cruszvvicenſem, atque Nobiliſſimi Dni *Andreæ Niemoiewski* conjugem, quæ pro febricitante per ſemeſtre habebatur, utpote tertiâ quâvis die rigore & horrore febrili, atque calore ſuccedente, repentibus: inter noſtrates autem viduam *Weiſſiam* plusquam ſeptuagenariam, & filium ejus *Georgium VVeiſſ*, ſutorem, pluresque alios.

Hoc verò notabile eſt ex relatione Per-Illuſtris & admodũ Reverendi Dn. *Stanislai Belenski*, Canonici Vladislavienſis & Præpoſiti Brzezinenſis in viciniâ Cujaviâ, quod ipſi Medicus quidam Polonus (dolores atrociſſimos circa orificium ventriculi patienti & per aliquot ſeptimanas oculorum caligine, tandem etiam totali cœcitate laboranti) antequam ſe plica explicaſſet, juſſerit ceram virgineam ſeu albam oculis applicare cum tali prognoſtico, ſi poſt aliquot horas in cerâ crines apparuerint, illud certiſſimum ſignum plicæ fore, quod etiam eventus edocuit, nam remotâ cerâ, plurimi crines ei adhærebant, moxque omnes capilli ſe in cirros contorſerunt, quorum illi, qui à partibus capitis

dextrâ

dextrâ & ſiniſtrâ pendebant, fuerunt (ut mox de hâc diſtinctione dicetur) rotundi, tenues & *maſculi*, unus autem craſſus & dilatatus in occipitio *fœmina* appellatus: poſt quorum explicationem dolor ventriculi, atque oculorum cœcitas ſtatim ceſſârunt. Mirum ſanè & disquiſitione dignum, unde iſti capilli provenerint? Id quod ego tempore deſtitutus, aliis diſcutiendum relinquo.

Hic obiter mentio facienda, plicam in illis locis, ubi endemia eſt, in *maſculam* & *fœmineam* diſtingui: hæcque totum caput patientis horribili ſpectaculo involvit, ut non tàm capilli, quam villoſus aliquis pileus congenitus homini videatur,& ejusmodi ſpecies(quia ex nimiâ fortè humoris viſcoſi abundantiâ & nativi caloris defectu oriri creditur) plerumque pro deſperatâ habetur. Talem ego primùm conſpexi in Dn. *Staniſlao Byſtram* Nobili Pruſſo: dein in Judæo quodam ſtaturæ proceræ in nundinis horribilem mitram retro pendentem repræſentante. Talem ſe quoque, & quidem in ſuperiore capitis parte habuiſſe ante plures annos, *Illuſtriſſima Dna Comitiſſa à* Dönhoff/ Illuſtriſſimi Dni Palatini Pomeraniæ, &c. conjux, mihi nuper narravit, in præſentiâ Rever. Patr. Soc. Jeſu & Reform. Diſcalc. cui jam iterum, poſt deciſionem, capilli nigri creverunt. Sed maſcula, quæ propendentes aliquot ad inſtar funiculorum plicaturas habet, licet & illa contumax ſit, ſæpè tamen ſponte conſumpto fortè per calorem humore nocivo, decidit, & patientem à doloribus & moleſtiis abſolvit: hæcque eſt communior & mitior, illa verò rarior & contumacior.

Cum autem (ex occaſione ſcripti, quod ſub ficto nomine *Theophraſti veridici Scoti* Doctoris Medici typis Univerſitatis Abredonenſis in Scotiâ An. 1668. impreſſum prodiit, & ſub titulo Plico-Maſtix ſeu Plicæ è numero morborum ἀπόσπασμα apud Jacobum Pufflerum Bibliopolam Dantiſci venditur) tàm ab his prænominatis,quàm ab aliis quærerem, an non etiam capillorum illa convolutio & conglutinatio ex incuriâ quâdam proveniret, quod Polona gens raro pectine capillos explicet, omnes mihi conſtanter contradixerunt, ſanctè affirmando, licet quotidiè aliquoties (tale quid jam in capillis animadvertentes, & anteà etiam obſervantes) pilos capitis pectine explicare voluerint, conglutinationem tamen illam inhibere haut potuerint. Non poſſum igitur hâc in parte ſuffragari Theophraſto illi veridico Scoto Doctori Medico ſuprà citato, quisquis ille fuerit, ſententiam clariſſimi & excellentiſſimi quondam alicujus Sereniſſimorum Regum Po-

loniæ

loniæ Archiatri, in tractatu præfato contra Vopiſcum Fortunatũ Plempium mordicus defendenti, qui plicam è morborum numero planè exterminare voluit, dicendo, eam ex ſuperſtitioſarum mulierculatum cerebro natam, & in credulos aliquot Medicos tranſplantatam, cauſamque plicæ nullam aliam ſtatuit, quam pectendi capillos negligentiam: idemque plicam nil aliud, quàm ſuperſtitioſarum mulierum commentum tenet. Idem *Theophraſtus veridicus Plico-Maſtix in iſto Tractatu, in Reſponſione ad Epiſtolam Theodori Skuminovii Epiſcopi Gratiano-Politani, & per albam Ruſſiam Suffraganei,* de plica ita ſcribit: *Plica eſt voluntarius morbus, ſi morbus debeat dici, & nullus habet, niſi qui non velit cavere; nam affectatio credendi absque ratione ea, quæ fama inter vulgus ſparſit, illam genuit, & fama alas à credulitate ſuppeditavit. Plicam enim ut ſobolem fama genuit, amploque progreſſu auxit, quia non habuit Medicos, ſed plebem authorem, quæ quidem non purâ ratione, ſed affectu & deſiderio ſummo natos ſuos enutrire ſolet, proinde fingendo credunt, & credendo fingunt, & quicquid audiunt, credunt ſe vidiſſe, & quod vident, augent & extollunt, imò aſſvefactio ſeu affectatio videndi inſveta, deformia & delira falſaque ſpectacula inducunt mentes hominum, ut primò amulentur, quæ affectant, & ita, quæ primâ vice apparent deformia, aſſvefactione longâ pulchra ſolent apparere, ita peregrina primâ facie diſplicent, poſtea appetuntur: ita plicoſi primo viſu apparent horridi, conſuetudine poſtea contagioſâ molleſcunt, ita ut ſi unus in pago plicam gerat, poſtea plures volunt habere, & tandem omnes; ſed nimis ſerò in ejusmodi deliria animadvertitur, præcipuè ſi ſub authoritate fide dignorum virorum deſcenderint.* Idem ibidem pergit, *impedita pectinatio capillorum retrorſum impedit tranſpirationem, impedita tranſpiratio obſtruit meatus cerebri, meatus obſtructi inducunt apoplexiam, epilepſiam & paralyſin, quæ auferunt ſua munia membris, imò & crines complicati cauſant viſcerum dolorem conſenſu membranoſarum partium, quæ obſtruuntur; imò ego aſſero, dolorem viſcerum cauſare etiam plicam, quia ægrum reddit ſui negligentem, intermittendo pectinationem, & iſtos dolores provenire potiùs à colicâ bilioſâ, atque aliquando per metaſtaſin aut pravam epigeneſin in paralyſin transplantari cernimus, & ad iſtam transplantationem à membranoſis partibus ad nervoſas non parùm conferunt crines plicati, quia capillitia complicata obſtruunt ſuturas, ne fuliginoſos vapores à cerebro expellant, & inde adimunt membris ſua munia.* Huc uſque ille. Quæ quàm frivola ſint, quilibet, niſi ab affectibus præoccupatus, videt.

Verùm

Verùm meliùs ſentit Epiſcopus ille Gratiano-Politanus, qui in Epiſtolâ ſuâ ad D. Vopiſcum Fortun. Plempium tales quæſtiones format: anne crines convoluti longo decubitu vel negligentiâ pectendi poſſint causare internum aliquem viſcerum dolorem? vel hominem contorquere? vel adimere ſua munia membris? & ita reſpondet: quâ tricantur facilitate, eâdem extricantur, & nulla ſequitur alteratio: in plicâ contrarium, imò huic malo non crinium tantùm plicaturâ, ſed etiam ungvium excretione portentoſa natura medetur; Nonnullis enim ſi fortè contrarius in capite prædominatur humor, venenum illud in ungues educitur, prodeuntque contorti, nigri, craſſi, à formâ ſolitâ & colore humanorum ordinario alieni: datoque caſu, hos etiam ut capillos præſcindere æquè periculoſum, attamen bonus ille Doctor negligentiam pectendi capitis huic malo imponit cauſam, & forſan multis impoſuit, tametſi hoc certum, quod capillos ad numerum frangere, & mollitie cincinnorum cum mulierculis certare à decore noſtro, uti virili, ſit longè alienum. Non curamus itaque Poloni hæc proſtituta excrementorum capitis ornamenta, ſed illa magis, quæ ſunt de neceſſitate naturæ, ipſa illa *1. Corinth. XI. 14.* docet nos, quod vir, ſi comam nutriat, ignominia eſt illi, mulieri pro velamine dati ſunt, ſed quis Hercules Augiæ ſtabulum expurgabit? Dummodo

Sint procul à nobis juvenes ut fœmina compti.

Honeſtas capillorum apud nos non muliebris: ſed & glabritiem totius capitis Turcis Moſchisque uſitatam incuſamus: medium pro more gentis & virili decore retinemus, caput ſemper pectimus, ſæpe lavamus, nec illud frivolum curatur à nobis, caput ablue nunquam &c. quæ ibi videantur.

Cur autem Germani vel Boruſſi culturæ capitis magis ſtudioſi etiam plicâ afficiantur, non poſſum invenire rationem, ſi apud Polonos & Ruſſos incuria pectinandi caput accuſetur? ſed quid opus eſt verbis, ubi rerum teſtimonia adſunt? Longè meliùs & rectiùs ſentit *Excellentiſſimus Dn. D. Martin. Bernhard à Berniz, S. R. M. Poloniæ Perſonæ & Cameræ Medicus obſerv. 52. miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Ac. N. C. anni II.* ubi ſimùl modum plicæ curandi proponit: cui nos quoque adſtipulamur; ſtatuentes, plicam è numero morborum nullatenus eſſe excludendam, quanquam non diffitemur, plurimos lue venereâ infectos, nec non ſcorbuticos, ſe plicæ pallio obtegere, cum hi morbi magnam inter ſe analogiam obtineant: inprimis verò ſcorbutus varietate ſymptomatum

ſecundùm individua plicæ admodum ſimilis eſt; ſinguli enim ægri ſingularia accidentia patiuntur. Sed nos unicuique liberum ſenſum relinquimus, hancque controverſiam noſtram non facimus.

Effatum hoc noſtrum & plurimorum Medicorum, qui de plicâ huc uſque aliquid ediderunt, confirmat egregiè rariſſimum exemplum, lectuque dignum de plicâ pudendorum muliebrium, cujus meminit *Dn. D. Johannes Paterſon Hain. obſerv. 221. Miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Ac. N. C. anni III.* Cui nos Epiphonematis loco addimus hiſtoriam miram de plicâ reſectâ, & poſt ſedecim annos è clavo pendente, in loco ab hominibus remoto, in cœnobio quodam Poloniæ Majoris Ordinis S. Brigittæ circa Poſnaniam, ad ſemiulnæ longitudinem accretâ monialis cujuſdam ejuſdem ordinis nomine Kozielska: quam mihi verâ fide retulit monialis altera S. Brigittæ Ordinis Conſtantia Mieszkovvska, tum temporis Illuſtriſſimæ Dominæ Comitiſſæ à Dönhof/ ſupra nominatæ domeſtica, in præſentiâ ejuſdem Illuſtriſſimæ Comitiſſæ. Aderant tùm unà duo Patres Soc. Jeſu Collegii Thorunenſis, & duo alii monachi Reformati diſcalceat. Ordinis cis Viſtulam Podgurzienſes: atque Georgius Grunack, civis & chirurgus Thorunenſis. Cui lubet, adeat hiſtoricos de plicæ origine ſcribentes, præter alios inprimis *Spondanum, Bzovium, Cromerum, Dlugoſſum*, & inter recentiores, *Joachimum Paſtorium in Floro Polonico. lib. 2. c. 14.* quorum plerique initium hujus morbi in annum Chriſti 1287. ponunt.

OBSERVATIO CXXXIX.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

PICA SEU MALACIA PUERORUM.

Picam ſeu malaciam (quos tamen affectus Medici quidam diſtingvunt) eſſe propriè morbum gravidarum, nonnunquam etiam virginum, certum eſt. Sed mihi notum eſt exemplum pueIli lactentis, quem nutrix ſæpiùs in horto in terrâ nigrâ nullo gramine tectâ depoſitum, ad eandem terram comedendam aſſveſecit, & quidem per longum temporis ſpatium, nemine id obſervante; donec tandem nutrix aliquoties animadvertens, puellum ab eſu illius ter-

ræ vix retinere potuerit, quoties ſcilicet hortum intravit, puellusque terram conſpexit, cujus ſignum erat ploratus. Sed abſentia horti comeſtionem terræ planè abolevit. Hic poſtea conſul factus, ſed jam demortuus mihi id ipſum narravit. Idem factitaſſe alium quendam puerum, ſed natu majorem, ſcio, qui cum terrâ non potuit potiri, cretam comedit: uterque autem hypochondriorum tumorem & duritiem poſtea incurrit; & ni eis medicamentis aperientibus & obſtructiones ſolventibus Medici prudentes citò obveniſſent, malè cum iisdem actum fuiſſet; hic dein Pro-Conſul creatus eſt, & in hunc uſque diem ſexagenario major Burggravii Regii vices p. t. obit, ac piè demortui iſtius conſulis ſororem germanam in matrimonio habuit. De picâ quâdam hæreditaria *vid. Greg. Horſt. libr. 4. Obſerv. Medic. de morb. viſcer. Concoct. Obſ. 5.* ſed inprimis ea, quæ *Excell. Dn. D. Mich. Febr. Miſc. Germ. Curioſ. anni I. obſ. 38.* de eſu rerum abſurdarum pulchrè congeſſit, atque quæ in ſcholio connotata ſunt, ut cum præſente obſervatione conferantur, operæ pretium eſſe duco.

OBSERVATIO CXL.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

SINGULARI CURATIONE RIGORIS ET FRIGORIS MAXIMI IN TOTO CORPORE.

UT *Excell. Dn. D. Olaus Borrichius* S. R. M. Daniæ Medicus & in Haffnienſi Academia Profeſſor P. tertianam exquiſitam lagenis aquâ calente ferventibus, corporique hinc inde circumdatis, & ſudorem excitantibus, planè ſuſtulit, ut videre eſt *obſerv. 238. Miſcell. Cur. Med. Phyſ. Germ. anni III.* Ita nos anno 1674. conjugem fabri Georgii Leſſigs civis Thorunenſis Novo-oppidani primis menſibus ingravidationis, rigore & frigore totius corporis inſolito aliquoties correptam, indeque valdè debilitatam, per lagenam aquâ calidâ plenam, plantis pedum ſuppoſitam, poſt ſudorem copioſè erumpentem, ab eodem ſymptomate per DEI gratiam feliciter liberavimus.

OBSERVATIO CXLI.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

PALPITATIONE DIUTURNA VENTRICULI TANDEM SUBLATA.

EAdem fabri ferrarii uxor cum ultimis tribus imprægnationis menſibus, palpitationem ventriculi quotidianam gravem & diuturnam perpeſſa fuiſſet, nullo alio remedio, quam *Requie Nic. ad* ℈ij. aliquoties ante cibum deglutitâ, à nobis feliciter curata eſt, & adhuc dum ante ſesquiannum infantem ſanum enixa vivit, quamvis ſæpiſſimè urinas ſemicruentas & purulentas ab ulcere renis dextri provenientes cum dolore emingat, valetudinariaque ſit: ulcere iſto jam ab aliquot annis illam affligente.

OBSERVATIO CXLII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

HYDROPHOBIA.

PUella aliquot annorum viri plurimum Reverendi Dn. Michaëlis Ringeltauben/verbi Divini Miniſtri ad S. S. Trinitatem Thorunii digniſſimi, cum anno 1674. à catello domeſtico non quidem commorſa, ſed tantùm ſalivâ ex ore ſpumante hinc inde in corpore nudo commaculata eſſet; octavâ pòſt die, vehementi rabie correpta eſt, & licet varia medicamenta opportunè adhibita ſint, abhorrens omnia liquida, tertiâ die placidè obiit: qualia exempla B. L. videat plura apud *Johan. Matth. de Gradibus, Matthiol. lib. 6. Dioſcor. cap. 36. Cælium Aurelian. libr. 3. acut. morb. Schenckium libr. 7. obſerv. & Aretæum lib. 1. deſign. & cauſ. morb. acut. cap. 7. Hieronym. Cardanum Contradict. Med. 9. tract. 5. lib. 2. Jul. Palmarium de morb. contag. atque Fernel. libr. 2. de abdit. morb. cauſ.*

OBSERVATIO CXLIII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

PODAGRA CONTAGIOSA.

Po-

Podagram hæreditarium morbum eſſe, in aprico eſt: ſed contagioſi quid poſſidere, me apud nullum Medicorum unquam legiſſe recordari poſſum; quemadmodum hîc Thorunii annularius quidam, nomine Herburger, ante plures annos, ſed noſtrâ memoriâ, emptis veſtibus demortui p. m. ſpectabilis & peritiſſimi Martini Svveickarti, Scabini ſuburbani, & Pharmacopœi ſenatorii, podagrici, ſoceri mei, ab hæredibus, podagrâ mox correptus, poſteaquam veſtes aliquoties induerat, quâ usque ad mortem infeſtabatur, proptereaque à vicinis irriſus fuit.

OBSERVATIO CXLIV.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
VERMIBUS VIVIS E BUBONE INGUINALI EXEUNTIBUS.

Puella quædam inter plebejas undecim annorum à primâ ſtatim ætate, de dolore inguinis conquerebatur, donec tandem anno undecimo ætatis poſt graviſſimum dolorem aperto per ſe inguine, vel etiam perrupto, duo vermes vivi exierint, quartam ulnæ communis partem longi, ſimiles iis, qui in inteſtinis; ad inguen perveniſſe, ac illud quoque perforaſſe, inde liquet, cum & liquidus cibus poſteà aliquoties per foramen illud foràs prodierit, puellaque illa etiam aliquot lumbricos cum fœcibus egeſſerit. Sed jam conſolidatus bubo nullum tumorem exhibet, dolore tamen aliquando ingraveſcente, puellâque ſemper valetudinariâ exiſtente. De lumbricis nonnunquam ventriculum, inteſtina, umbilicum, ventrem, hypochondria atque inguina perforantibus, vide *Schenckium libr. 3. obſerv. Med.* & præſertim *Nicolaum Tulpium libr. 3. obſerv. cap. 12.* de verme ex inguine prodeunte: ſimilia exempla videantur *in Miſcell. Curioſ. Germ. anni I. obſ. 145. 146. & in Append. p. 35.*

OBSERVATIO CXLV.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
PURPURA EPIDEMIA MALIGNA INFANTUM.

Cum anno 1664. hyems mollis & pluvioſa eſſet, graſſabatur apud nos vere primo inſequente purpura epidemia maligna, quæ per totam æſtatem & autumnum usque in hyemem ſæviebat, plurimosque infantes utriusque ſexus, & duodecimum annum attingentes (nam ultrà hanc ætatem vix aſcendebat) perimebat. Plerique ſecundâ die morbi, nonnulli etiam primâ moriebantur; illi ſolummodò evadebant, qui nulla faucium inflammatione vel tumore œdematoſo (variabant enim iſta pro diverſitate naturarũ) infeſtabantur. Tum omnibus ab iſto morbo liberatis, poſt copioſum ſudorem (nonnullis etiam diarrhœa, ſed tantùm unius vel alterius diei critica profuit) ſquamæ decidebant, rubore cutis evaneſcente. Tandem, præſertim natu majoribus, tumor totius corporis, inſtar leucophlegmatiæ, & infimi ventris ſequebatur, qui per aliquot ſeptimanas miſeris moleſtus erat, ſudoreque etiam ſolvebatur, interdum etiam urinâ largius profluente. Evaſit tùm etiam per divinam gratiam filiola mea unica, nondum annum ſupergreſſa, tum etiam privigna mea. In curatione admiſcebantur ſudorificis bezoartica. *Excell. Dn. D. Segerus*, tum temporis Collega meus chariſſimus, hiſce fidem dabit.

OBSERVATIO CXLVI.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
FRAUDE MEDICA SALUTARI.

Dictum illud *Plauti in Captivis:*

Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet:
Etiam cum caviſſe ratus eſt, ſæpè is cautor captus eſt.

commodè ad præſentem caſum accommodari poteſt: quem mihi, dum viveret, narravit p. m. Anteceſſor meus Dn. D. *Chr. Meiſnerus* Phyſ. prim. &c. de pellionis & civis Thorunenſis piè defuncti Gregorii Bieners conjuge, etiam demortuâ, quæ jam ab aliquot annis pulmonum ulcere laborans, medicamentorum à præfato Medico (ut in morbis chronicis fieri ſolet) præſcriptorum pertæſa, tempore nundinarum hyemalium, à quodam circumforaneo capſulam pilularum emit, de quibus certam doſin alternis diebus deglutire debebat, quam maritus, ipſâ inſciâ, Medico domeſtico monſtravit, eique uxoris mentem revelavit. Hic pilulis e capſulâ ejectis formavit alias ex pane cum

ſirupo

ſirupo aliquo ad magnitudinem iſtarum, quibus illa ad circumforanei præſcriptum fruendo delectabatur: cumque interea ſirupis à Medico domeſtico ordinatis & aliis pulmoniacis medicamentis uſa fuiſſet, accidit, ut appropinquante vere & æſtate ſibi jam convaleſcere videretur. Retulit itaque tum Medico, ſe non ab illius medicamentis morbo eluctatam eſſe, ſed ab illius Medici peregrini piluiis, qui nundinis Trium Regum præteritis hic præſens erat. Sed Medicus mittendo ei circumforanei pilulas, referendoque, quales loco illarum aſſumpſerat, ipſam rubore ſuffuſam, mutam reddidit. Atque ſic fraus fraude deluſa eſt.

OBSERVATIO CXLVII.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
METASTASI HUMORIS PER VIAS OCCULTAS: SEU, DE EMPYEMATE POST PLEURITIDEM NOTHAM PER FORAMEN CUTANEUM, A VENA MEDIANA INCISA, SALUTARITER SOLUTO.

RECtè ſanè *Stephanus Rodericus Caſtrenſis in eruditiſſimo tractatu, quæ ex quibus, inſcripto lib. 3. cap. 2.* ſcribit: Metaſtaſis ſeu humoris in morbis transmiſſio, non ſolùm per vias manifeſtas, ſed per occultas etiam fit. Nam præter vias unicuique cognitas, per quas quicquid fluxibile in corpore eſt, fertur, ſunt aliæ incognitæ, quarum nos contemplatio in admirationem deducit. Et *libro eodem cap. 3.* ita pergit: Cum Metaſtaſin per vias incognitas fieri audis, intelligito incognitas nobis, naturæ verò, quæ licet cognitione non utatur, dirigitur tamen à cognoſcente, cognitas: unde *Hippocrates 6. Epidem. ſect. 5. text. 2. è verſione Föeſii*, Natura, *inquit*, ipſa ſibi per ſe, non ex conſilio motiones ad actiones obeundas invenit, partim quidem ut nictare, partim verò etiam quibus lingua ſubſervit, & quæcunque alia id genus. A nullo quidem edocta natura citraque diſciplinam ea, quæ conveniunt, efficit. *Galenus* acceſſus exponit vias, aut impetus ad agendum, ut ſcilicet natura οὐκ ἐκ διανοίας ſine conſilio vel edocta in eas actiones feratur, quibus exequendis accommodata habet inſtrumenta. Hoc argumentum latiſſimè proſequitur *2. de uſu part. cap. 3. & ejusdem operis lib. 15. cap. 7. & 6. de loc. affect. cap. 6.*

cap. 6. Cæterum *Hippocrates*, apud quem prius νόσων φύσιες ἰητροί, *natura morborum medicatrix dicitur*; adjungit paulò poſt: adinvenit natura ſibi acceſſus, nempe vias; quapropter non ſolùm loqui videtur de admirandis actionibus, ſed de viis etiam, per quas natura iſta medicatrix metaſtaſin humorum efficiens morbis medetur, conſtat hoc, quia utriusque rei exemplis utitur &c. Huc uſque citatus *Autor*, cujus verba paulò prolixiùs hic recenſere volui, ut eò meliùs præſens caſus ſingularis & contemplatione dignus intelligatur.

Virgo quædam Thorunenſis, Dorothea Kriegerin, honeſti Johannis Georgii Zöbners, civis & negotiatoris apud noſtrates non infimæ notæ privigna, annorum ſeptendecim, conſtitutionis gracilioris, complexionis phlegmaticæ, incidit anno 1675. hyemali tempore in pleuritidem ſpuriam ſiniſtri lateris à pituitoſâ cauſâ, cum paucâ bile permixtâ, originem ducentem, ſed à cauſâ procatarcticâ, ſcilicet ſaltatione longâ, & ſudore ſubſequente à frigore externo ſuppreſſo in actum deductam, poſt ſuppreſſionem ſangvinis menſtrui, huc uſque inordinatè, utpote pituitâ copioſâ permixti, indeque orta obſtructione, fluentis: cui jam à longo tempore ſingulis noctibus gravis fuit ſudor oleaginoſus, fœtidus, coloris crocei, tàm in capite, quàm in dorſo, etiam induſium tingens, & pingvedine quâdam inficiens.

Huic ego perſpectis ſignis, inter quas urina craſſa & tincta erat, dolor cum puncturâ ſiniſtri lateris gravativus, pulſus celer & validus, reſpiratio difficilis cum quâdam dyſpnœâ, tertiâ die morbi è venâ medianâ dextri lateris ſangvinis ultra ſex uncias extrahere juſſi, qui merè pituitoſus erat: dein remiſſo paulatim dolore laterali, ſed calore adhuc ſuperſtite, alterâ die poſt è venâ popliteâ utriusque pedis ad ſanguinem magis revellendum & menſtruum fluxum proritandum (qui etiam poſtridiè, quamvis in paucâ quantitate apparuit) aliquot unciæ ejusdem eductæ ſunt: tum ſtatim calor remiſit, puncturæ lateris deſierunt, gravativo tantum dolore reſiduo cum difficultate ſpirandi manente. Sanguis autem eductus pallidus erat, tunicasque quasdam ſecundinis ſimiles repræſentabat, qualem ego quidem nec vidiſſe unquam, nec è minoribus vaſis extractum fuiſſe, me legiſſe recordor. Interim hæmorrhagia narium, ut antea, ita & nunc continuabat, urina concocta apparebat, dyſpnœâ non remittente, quam mox ſputum tenue ſequebatur, Aphoriſmum illum *Hippocraticum lib. 5. aphor. 8.* qui pleuritide laborant, niſi intra quatuordecim dies ſupernè per ſputum repurgentur iis

iis in empyema fit transmutatio, verificans. Quanquam *Aretæus* hic interdum vigeſimum diem terminum conſtituat: *Galenus* verò in commentario non ſolùm empyema, ſed quamlibet in pus mutationem intelligat. Sed dum nos materiæ evacuationem per ſputa cocta è pectore expectabamus; Ecce novum emergens intervenit, ſcilicet puris cocti albi inſtar lactis, paululum tamen ad colorem croceum inclinantis, per foramen cutaneum à venâ inciſâ nondum conſolidatum, excretio, quæ quidem metaſtaſis materiæ per vias occultas nobisque incognitas pectoris & lateris dolorem ſenſibiliter ſuſtulit, ſed cubiti illius manus, ut & homoplatarum dolorem majorem excitavit, ſputo liquido, ſalſo, per aliquot ſeptimanas continuante: quod tamen poſteà ſalubriter & cum euphoriâ ceſſavit, fluxu menſtruo reverſo, virgineque ad hanc uſque diem feliciter & pancraticè valente.

OBSERVATIO CXLIIX.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE *MOTU QUODAM TOTIUS CORPORIS, OMNIUMQUE EJUS PARTIUM HORRENDO ET DIUTURNO EX TREMORE ET PALPITATIONE MIXTO, TANDEM CURATO.*

Quid tremor ſit, quid palpitatio, docent Medici: quæ differentia inter utrumque affectum, quæ utriusque cauſæ, iidem explicant, ad quos lectores remittimus; nunc motum quendam ex utroque compoſitum, horrendum & diuturnum deſcribimus. Ante plures annos adoleſcens quidam Johannes Georgius Bort Lubecenſis, artem chirurgicam apud Petrum Pulſs Chirurgum Thorunenſem addiſcens, hoc affectu prehendebatur, magno, horrendo, & aliquot hebdomadas durante: quo cum unà loquelam amittebat, nihil audiebat, apertis oculis nihil videbat, nullum odorem percipiebat, nihil intelligebat, comedebat tamen & bibebat benè: indeque ſolum & motu iſto mirabili vitam ipſi ineſſe, indicabat, neque enemate applicato, niſi fortiſſimo, aliquid egerebat. Comitabatur ſymptoma hoc ſudor quidam diaphoreticus, fœtidiſſimus & conſumptivus: patiensque jam ab omnibus pro deſperato habebatur. Sed tamen, divinâ clementiâ, poſt uſum medicamentorum facultati tam

animali, quàm vitali proſpicientium, à B. Dn. Doctore Meiſnero & nobis præſcriptorum, natura ſe recollegit, quamvis poſt longam temporis moram. Hic deinceps omnibus ſenſibus recuperatis, intellectu loquelâque integris, hinc abiit. Adoleſcens aliàs robuſtus & ſtaturæ magnæ. De palpitatione alterius mandibulæ *vid. Lal. à Fonte conſil. 61. fol. 179. Math. de Gradib. conſ. 18. &c.* de Tremore *vid. Fernel. conſil. 17. Frambeſſar. conſil. 3. Mercat. conſil. 1. Montagnan. conſil. 145.* De Tremore univerſi corporis *Maſſam Part. 2. epiſt. 18.* & de pluribus aliis particularibus tremoribus diverſos autores. Dum iſta concipio, habeo ſub curâ meâ honeſtam quandam matronam Cracovienſem, quæ tremore totius corporis poſt febrem catarrhalem laborat ex debilitate & virium magnâ proſtratione, ab humorum plenitudine: ſed indies per DEI gratiam calor iſte febrilis lentus remittit, unaque tremor, urinæ etiam coctæ apparent, cum ſpe convaleſcentiæ.

OBSERVATIO CXLIX.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

SINGULTUS DIUTURNI CURATIONE.

SIngultus omnium ferè Practicorum conſenſu inter expultricis facultatis ventriculi ſymptomata meritò refertur, excepto *Platero*, qui eundem ad depravatam reſpirationem rejicit. Hunc nos jam aliquoties etiam contumaciſſimum ſuſtulimus ſequenti miſturâ, quam B. L. fideliter communicavimus. ℞. *vini cydon. tinct. roſar.* āā. ℥j. *ſir. cydon.* ℥ß. *extr. zedoar.* gr. xv. *ol. deſt. cort. aurant.* gr. iiij. *laud. opiati* gr. ij. M. pro potiuncula cochleatim ſumendâ. Inter alios autem, qui hâc miſturâ feliciter & cum fructu uſi ſunt, eſt cùm Magnificus p. m. Proconſul Dn. Th. B. ſcorbuto ſimul confirmato laborans: tum Dn. *Henricus Brückmann*, Scabinus Vet. Civit. jam ἐν ἁγίοις, atque Eraſmus Reitel Bibliopegus & Ædituus Marianus eodem ſymptomate per annum infeſtatus, nuperque periculoſè & tantùm non lethaliter correptus, vir ſexageſimum annum ſupergreſſus. Eâ ipſâ miſturâ fermè olim excellentiſſimum Dn. Henricum Schævium Phil. & Med. D. atque Gymnaſii noſtri Rectorem meritiſſimum, jam piè demortuum, beatè etiam defunctum Matthiam Klimpel, civem & mercato-

catorem Thorunenſem opulentum, ab eodem ſymptomate liberâſſe meminimus. Quibus remediis magnus noſter *Hippocrates* febrem ſingultuoſam fugaverit, inveniet B. L. *in libr. de rat. vict. in morbis acut. edit. Foëſ. ſect. 4. p. 71.* De ſingultus differentiis à cauſis deſumptis videatur idem *Hippocrates lib. 5. Aph. 58. & lib. 7. Aph. 17. & 41.* atque *Tobias Knoblochius in comment. Hippocr. Aphoriſmorum:* tum *Hollerius in comment. & ſchol. ſuper eosdem Aphoriſmos, p. 307. 313. 434.*

OBSERVATIO CL.
D. SIMONIS SCHULTZII
DE
ARTHRITIDE VAGA PERPERAM CURATA.

QUàm periculoſum ſit in arthritide vagâ humorum motum, iisdem turgeſcentibus & ſe moventibus, turbare ac retropellere, edoctus nuper in quâdam matronâ, hiſce teſtor. Applicabantur externis partibus emplaſtra repellentia, internè dabantur refrigerantia, humorisque peccantis motum ſiſtentia: quanta tum ſequebatur cordis anguſtia? ut ferè in ſyncopen inciderit; ſed mox adhibito tantùm pulvere cordiali, cum aquis bezoarticis temperatis, ſudoreque moderato ſuccedente, reſtitutio virium ſuccedebat, cordis anguſtia ceſſabat, pulſusque anteà tremulus liberior factus eſt. Confer cum iſtis *Mart. Panſam. Conſil. Antipodagr. 1. Controverſ. 7. p. 188. & Johann. Piſtorium in Conſil. Antipodagr. cap. 9. p. 64. &c.* atque *Liberatum de Liberatis Podagr. Polit. lib. 4. cap. 6. p. 238. 239. &c. ibid. in Append. pag. 253. &c.*

OBSERVATIO CLI.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
JUDÆIS MEDICIS.

SI in aliquâ regione, certè in noſtrâ Poloniâ tritum illud *Textorianum in ſyllog. Ænigmat. Epiſt. 86:*

Fingunt ſe Medicos omnes, idiota, ſacerdos,
Judæus, monachus, hiſtrio, raſor, anus;

verum eſſe, quotidiana experientia comprobat: ut rectiſſimè querela illa, quam *Philippus Camerarius Cent. 1. Oper. ſubciſiv. c. 52. p. m. 235.* inſtituit,

ſtituit, Polonis applicari poſſit: Plenus eſt orbis jam medicaſtrorum & medicaſtrarum, quæ non ſolùm de medicamentis in graviſſimis & acutis morbis rectè præparandis multa narrare, quam probè haud ſcio, poſſunt; ſed etiam remedia iſta ab ipſismet confecta, nullâ habitâ ratione cauſæ morbi aut ætatis vel temporis, magno periculo ægrotantium adhibere audent. Unde accidit, ut docti & periti Medici aut rectè uti ſuâ arte impediantur, aut abſterriti hiſce ineptiis, quæ plerumque in illos redundant, omninò deſiſtant. &c. Verùm de his inpræſentiarum plura loqui non eſt jam noſtri inſtituti. De Judæis tantùm, qui ſe in Poloniâ plurimi pro Medicis promotis venditant, aliquid ſcribere, noſtrum propoſitum eſt. Sunt plurimæ civitates, tam in majori, quam minori Poloniâ, & aliis diffuſi hujus regni tractibus, ubi præ Chriſtianis, non ſolùm Judæi chirurgi, ſed etiam Medici ejus gentis tolerantur, & apud plures Magnates, non tantùm ſecularis, ſed etiam Eccleſiaſtici ordinis primum locum obtinent. Quam autem periculoſum, iſtis hominibus hâc in arte credere, vitamque ſuam concredere, id ego præſenti obſervatione ex probatis authoribus Theologis, Juris-Conſultis, Medicis, hiſtoricis & politicis demonſtrabo. Prodeat itaque inter Theologos primùm *Frid. Balduinus Caſ. Conſcient. lib. 2. cap. 6. Caſ. 5. p. 190.* ita ſcribens: Præter horrendas blaſphemias, quibus Judæi Chriſtum & beatam ejus matrem afficiunt, immani inſuper odio contra Chriſtianos flagrant, quos intolerabilibus ſuis uſuris & fraudibus expilant & exhauriunt, rem licitam ſe facere putantes, quia erga alienigenas, inter quos Chriſtianos cenſent, fœnerari ſibi conceſſum putant lege Divinâ, *Deuter. 23. v. 20.* Sanguinem Chriſtianorum ſitiunt, & dum adultos in poteſtate ſuâ non habent, infantes miris modis clàm excruciaſſe leguntur: ſub ſpecie medicæ artis, quam nusquam didicerunt, multorum vitæ inſidias ſtruxerunt, veneno puteos inficiunt, etiam Magiſtratui ſuo quotidiè in precibus ſuis, quas *Velaniſche medim* vocant, imprecantur, ut Deus eos perdat, annotante *Antonio Margaritâ* Judæo baptiſato, qui de Judæis ſanctè affirmat, quo quis ſit erga ipſos humanior, eò crudeliores ipſos eſſe ergà Chriſtianos: cogitant enim ex ſingulari DEI providentiâ fieri, & infallibile ſignum redemptionis ſuæ eſſe, quod ab iis, quibus in corde ſuo peſſimè convitiantur, ipſi amentur & beneficiis adficiantur. Poſt hunc videamus *Johannem Müllerum in Judaiſmo ex Rabbinorum ſcriptis detecto part. 2. cap. 5. à p. 1434. &c. usque ad p. 1458.* ubi talem quæſtionem proponit: An Chriſti-

Chriſtianus bonâ conſcientiâ Judæum medicum in morbo adhibere poſſit? Et an etiam Chriſtianus Medicus cum Judæo medico conſultare & curare obligatus ſit? ubi contrarium ſtatuit, & ex multis rationibus id negat, quarum argumenta cum paulò prolixiora ſint, ibidem videantur. *Arnoldus Mengering in Scrutinio Conſcient. Catechetico cap. 6. ad ſecund. Præcept. p. 414.* ita ſtatuit, non poſſe ſine læſione conſcientiæ Chriſtianum, Medicum Judæum in morbo corporis ad ſe vocare: cum certum ſit, Judæum Jeſu Chriſto maledicere, & de medicinâ ſuâ nihil in nomine Jeſu exhibere, ſed in omnibus ei contradicere. *Idem in Informatorio Conſcientiæ Evangelico ſupra Domin. Trinit. 24. p. 1068 &c.* id ipſum prolixius explicat & confirmat. Confer cum iſtis *Hiſtorias Thalmudicas Chriſtophori Helvici* & inprimis *ibidem Georgii Nigrini Conſilium in Appendice.* His adjunge *Georgii Dedekenni Theſaur. Conſil. & Deciſion. volum. 2. Politica continentem, p. 52.* & inprimis *à pag. 151. usq; ad p. 156. atque Conſilia Theologica Wittebergenſia part. 1. p. 1047. 1057. 1058. &c.* Tum *Ludovic. Duntem in Deciſ. Caſ. Conſcient. ſect. 2. quæſt. 27. p. 636. ibidem quæſt. 31. p. 642.* Tandem *Adamus Contzen Soc. Jeſ. Presb. lib. 8. Polit. cap. 17. p. 595. §. 7.* de iſtâ materiâ eruditè diſſerit, & cur Judæi à Chriſtianis pellendi, *ibid. libr. 6. cap. 44. §. 6. & libr. 4. cap. 25. §. 10.* edocet. Tranſeamus jam à Theologis ad ICtos & reliquos. Quæ de hâc materiâ conſignavit *Schneidevvinus, vide ejusdem libr. 3. ſuper Inſtit. Juſtiniani Tit. 1. p. m. 388. &c. Philippus Camerarius oper. ſubciſiv. Centur. 1. cap. 42. p. m. 200.* ex *Roberto Gagvino* recenſet: Afflictos fuiſſe multos leproſos, qui Judæorum hortatu ſuſceptum ab eis venenum puteis per omnem Franciam infundere conjurâſſent, ut ſi qui potum inde haurirent, aut interirent, aut elephantiæ virus inciderent. Itaque pharmacon ſanguine & lotio humano, herbisque quibusdam lethiferis confectum panno involventes, in puteos demittebant, lapide adhibito, ut ad aquæ fundum citò deferretur. Id qvum in provinciâ Narbonenſi à leproſis factum Philippus cognovit, veneficos omnes flammis ibi punivit, inquiri per reliqvum regnum leproſos jubet, utque de crimine confeſſos, unà cum plerisque Judæis vindex flamma corriperet. Fuiſſe per id tempus conſtat Judæos 40. Vitriaci, ob id ipſum in cuſtodiâ habitos, eosque mirabile in ſeſe facinus perpetraſſe.

Nam qvum ſe morti addictos jam minimè dubitarent, duos ex eorum numero delegerunt, qui reliquos occiderent, ne Chriſtianorum

manibus ſumerent ſupplicium. Vetuſtiſſimus illorum atque junior execrabile miniſterium exeqvuntur. Omnibus interemptis, qvum duo tantùm homicidii autores ſupereſſent, ſenior, ut ſe necet, juniorem orat. Hic ſeniore occiſo, qvum ſe ſolum videt, direpto auro, quod apud interemptos erat, funeque ex diſſectis linteis facto per feneſtram ſe demiſit, ſed cum & corporis & auri gravitate funis, quo ſe deorſum mittebat, diſſolveretur, in foſſam delapſus crus fregit, atque ita in foſſâ procumbens deprehenſus eſt, & tandem ſupplicio affectus. Judæorum autem cadavera cremata ſunt. Hujus rei quoque mentionem facit *Paulus Æmilius. Idem Camerarius Centur. 2. Horar. ſubciſivar. cap. 61. p. m. 257. 258.* refert alteram hiſtoriam Medici Judæi loco pharmaci venenum propinantis. Atque *Cent. 3. cap. 11. p. m. 34. 35. &c.* de Judæorum impoſturâ plurima ex aliis fide dignis exſcripſit. Inprimis autem ea, quæ *Georg. Chriſtoph. Waltherus in Tract. Juridico-Politico de Statu, Juribus & Privileg. Doctorum omnium Facultatum* congeſſit, digna ſunt, quæ hic citentur *cap. 6. §. 24 p. 72. 73.* De Judæo quæritur, an ille Doctor creari queat? Intelligimus autem omnes eos, qui adhuc in ſummâ cœcitate, præfractaque mente Chriſti Salvatoris mundi nativitatem, paſſionem, reſurrectionem & aſcenſionem in cœlos pertinaciter negant, palabundi hinc inde incertis ſedibus vagantur, & contra fidem Catholicam deteſtabilia indies committunt, ita etiam vox Judæi uſurpatur in *T. C. de Judæis & Cœlicol. teſte Weſenbecio in ff. ibid. n. 1.* non autem intellectum volumus populum DEI peculiaren, qui eâdem nobiſcum fide ſalutem æternam quæſivit & adeptus eſt. *Actor. 15. v. 11. Jacob. Benius de Privileg. IC.torum Privil. 64. num. 4.* diſtingvit inter Doctores Juris & Medicinæ, & in Medicinâ eos Doctoris titulum aſſumere poſſe, in Jurisprudentiâ repelli putat, & conſentit *Udalricus Zaſius ad rubr. ff. de Juſt. & Jure*, addens rationem, ideò Judæum Medicinæ Doctorem eſſe poſſe, cum talem eſſe non ſit dignitas, quod tamen iterum reſtringit ad chirurgos & empiricos, non ad Medicinæ Doctores, ſicque diſcedit à priori ſuâ ſententiâ, quæ etiam omninò eſt improbanda. Nam ut infrà docebimus, & Medici eâdem dignitate fulgent, aut certè fulgere debent, quâ Juriſconſulti aut Theologi, neque datur differentia. Negamus ergò in ſolidum cum *Martino Uranio in C. Judæi. n. 7. de teſtibus*, quem Dom. Limnæus alibi quaſi affirmantem allegavit, cum tamen additionator hoc ſtatuerit (qui fuit

non

non Martinus Uranius, ſed *Frid. Prenninger*) *in Addit. ad C. ſuper eo de teſtibus n. 2. Lit. C.* putavit in Medicinâ infamiâ laborantes admitti poſſe ad Doctoratum, ſed ipſi in hâc quæſtione rectè non credere vult ad aſſem Dom. *Limnæus lib. 3. c. 4. n. 24.* ſicut & ego, imò potius ſic argumentamur: Infamibus nō patent portæ dignitatum: Atqui Medicina eſt dignitas. E. Medicina non patet infamibus; ſi non infamibus, utique nec Judæis, qui graviſſimâ nominis labe apud omnes Chriſtianos laborant, ſuntque vel maximè infames, (1.) quia veſtitu à perſonis honeſtis diſcernuntur, *Ordin. Polit. Francofurt. anno 1577. Rubr.* Von der Juden Kleidung. (2.) ſunt uſurarii publici, quos ipſo jure infames eſſe docet *Text. in C. Porro 3. Quæſt. 7. vid. Dn. D. Johann. Herman. Stamm,* Aſſeſſorem cameræ celeberrimum in exquiſito *Tractatu de ſervit. perſon. lib. 1. Tit. 5. c. 1. num. 14.* ubi multos allegat & probat, Judæos in nullâ facultate Doctores creari poſſe. *Idem Autor. c. 12. pag. 205. §. 74.* Ex hoc generali præſuppoſito medicaſtrorum genera facilè inveniri poſſunt, qui omnes indigni Medici titulo, multò minus verò Doctoris. Et primò quidem abhinc arceo Judæos, & nullatenus probo, quod in Doctores Medicinæ promoti ſint, minùs ut promoveantur, ſicut *ſupra c. 6. §. 24. p. 11.* fuſius demonſtratum eſt. *Textus 1. eſt apertus in Jure Canonico C. nullus 28. q. 1.* ubi dicitur, quod nullus eorum, qui ſacro ſunt ordine, aut laicus aliquem Judæorum in infirmitatibus ſuis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, & ſi laicus eſt, excommunicetur, & ideò recipere medicinam à Judæo, eſt peccatum mortale. 2. *Textum adduco Juris Civilis in L. ult. C. de Judæis*, ubi dicitur, quod nullum honorem, nullam dignitatem, nullam præeminentiam inter Chriſtianos poſſint habere; Et per hanc L. infert. Dr. quod non poſſint doctorari, cum Doctoratus ſit dignitas & præeminentia: & ita ſentiunt *Fr. Ripa in tr. peſtis C. de remed. ad peſtem, n. 52. Everh. Speckhan cent. 2. qq. Juris qv. 14. Latherus de cenſu libr. 3. cap. 21. n. 45. Kormannus in Reſpons. Juris:* Ob und wie die Juden unter den Chriſten zu dulden? *art. 9. & 46.* Contrarium tenent *Additionator ad Uranii Lecturas C. Judæi de teſtibus n. 7. Mandes in Prax. ſign. Tit. de Licent. Doctor.* Argumenta proferuntur hæc (1.) text. in L. generaliter §. fin. ff. de Decurionibus, ubi permittitur Judæos promoveri poſſe ad dignitates. E. & ad Doctoratum. Sed reſpond. Illud intelligendum eſſe de ipſis Judæis inter ſeſe verſantibus, non inter Chriſtianos. (2.) Ita argumentatur: ſi ſervi poſſunt

eſſe

eſſe Medici *l. 1. §. ne autem C. Comm. de ſerv. manumiſſ.* ſequetur, poſſe & Judæos, qui ſunt ſervorum inſtar, eſſe Doctores & Medicos: qvum medicina ſit ars ſine dignitate, ut tradit *Gloſſa ad T. C. de Profeſſ. & Med. lib. 10.* cujus capaces ſunt & ſervi & Medici: ſed negatur poſterius: Doctores enim Medicinæ æquè ſunt in dignitate conſtituti ac Doctores Legum. *Rol. à Valle conſ. 67. n. 8. lib. 3. Cephal. conſ. 117. n. 23. & conſ. 111. n. 20. lib. 1.* Cujus rei clara eſt deciſio *apud Br. in L. omnes in fin. C. decur. lib. 10.* ubi tenet: Judæum non poſſe doctorari in medicinâ, quia ex doctoratu conſequatur dignitatem, cujus ille capax eſſe nequit: quod autem apud Romanos ſervi etiam fuerint Medici, ut patet ex *D. l. 1. §. 5. comm. de ſerv. manumiſſ. l. 2. in pr. C. comm. legat. l. 26. ff. de oper. libert. L. 41. §. 6. de fidei commiſſ. libert.* id reſtringit *Freber. lib. 2. parerg. c. 16.* ad empiricos & chirurgos, qui uſu magis, quàm arte ſibi aliquam medendi facultatem comparârint: & teſtatur *Clar. Berneggerus in notis ad Svetonii Cæſar. C. 4. n. 2. L. C.* non omnes Romæ Medicinam profitentes ſervos, ſed plures ingenuos fuiſſe, eos quidem præcipuè, qui ex Græciâ rei & artis faciendæ gratiâ Romam profecti. Tales autem fuiſſe Magnatibus Romanis amicos, locum *Taciti 4. Annal. c. 3.* oſtendere: Sumitur in conſcientiam Eudemus amicus ac Medicus Liviæ ſpecie artis frequens ſecretis, & *Diatrib. 5. in Svetonii Cæſ. c. 42. n. 2.* (quæ eodem Dn. Berneggero Præſide, & me Reſpondente 13. Maij 1662. ad diſputandum Argentinæ propoſita fuit) iterum inculcatur, errare omnes, qui Romæ medicinam profitentes, ſervos fuiſſe putant. Sic enim ipſe *Svetonius in Auguſt. c. 91.* Artorium Medicum Auguſti amicum appellat, & apud *Tacitum 6. Annalium 50.* Charides Medicus, Tiberii Cæſaris amicus. Huc uſque Waltherus. Sed pergamus.

Quanto odio Judæi in Chriſtianos flagrent, connotavit nonnulla Sebaſtianus *Münſterus in Coſmographiâ ſuâ, & quidem libr. 2. Editionis Latinæ p. m. 230.* quod anno Chriſti 1475. Tridenti coriarius quidam ibidem civis amiſerit in hebdomadâ ſanctâ, quam pœnoſam vocant, puerum natum annos duodecim: quem poſtea in fluviolo Ruſch appellato, intra domum Samuelis Judæi inventum poſt rigidum examen, præciſo priapulo & genâ dextrâ, à Judæis, cruci affixum, & corpus forcipe convulſum in fluvium projectum, ibidem invenerunt. *Idem Münſterus ibid libr. 3. p. 457.* Judæos circa annum Chriſti 1348. fontes infeciſſe, unde peſtis per totam Europam graviſſima exorta eſt, in plurimis locis multos pueros Chriſtianorum necâſſe, atque monetam corrupiſſe,

rupiſſe, refert. Hujus ut & prioris facinoris meminit quoque *Johann. Ludov. Gottfridus in hiſtor. chron. quat. Monarch. part. 6. p. 660. & 718.* qui itidem *p. 610.* recenſet, quod Judæi in civitate Sarragoſſâ Hiſpaniæ anno Chriſti 1248. puerulum Chriſtianum ſeptennem cruci affixerint & occiderint. Inter medicos, *Philippus Theophraſtus Bombaſt ab Hobenheim Paracelſus Chirurg. magn. part. 1. libr. 5. p. m. 319.* Judæorum imposturas in medicinâ depingit, & *ibid. p. 334.* expreſſè ſcribit, ſi Judæi per annum fortè unum ſanaverint, certè contrà centum occiderint. *Johannes Langius epiſt. med. lib. 1. epiſt. 1. & lib. 3. epiſt. 6.* inter Pſeudo-Medicos etiam Judæos numerat, & *epiſt. lib. 1. 71.* plurima eorundem flagitia enarrat, atque ſub finem ita ſcribit: Prudenter & ſanctè Pontificum decreta ſub pœnâ exauctorationis aut excommunicationis caverunt, ne quis Chriſtianus ſacris initiatus, vel laicus cum Judæis convivetur, lavet, aut eos ad infirmos accerſat, aut medicinam ab eis accipiat. *Idem Langius epiſt. lib. 3. epiſt. 6.* Judæos Medicos, Chriſtianos impunè occidere pluribus demonſtrat. Hiſce adjunge hiſtoriam, cujus *Foreſtus Obſerv. Medic. lib. 26. obſ. 1.* mentionem facit de perditiſſimo quodam Judæo Medico impoſtore Lugduni Batavorum & Mechliniæ ob facinora publica flagellato, ejusque præpoſtera curatione. Hinc rectè *Paulus Zacchias Quæſt. Medico-legalium tom. 2. quæſt. 3. edit. in fol. p. 449. ita ſtatuit:* Eum Medicum non ſolùm non errare, ſed maximè ſecundum Canonum conſtitutionem facere, qui Medicum Judæum aut alium quemque extra Chriſtianam religionem in ſocium renuit; nam acceptando hujusmodi Medicos in ſocios, mortaliter peccat, ut omnes Canoniſtæ docent, & ex Medicis *Codronchus lib. 1. de Chriſtian. med. rat. cap. 37. & Mercurial. lib. 2. errorum popul. cap. 18.* Huc usque *Zacchias.* Quanquam itaque aliud eſt, cum quæritur, an legibus permiſſum ſit, Judæis Doctoris titulum conferre? aliud etiam, cum quæritur, an Chriſtiani bonâ cum conſcientiâ Judæos Medicos in morbis conſulere poſſint? & aliud quoque, cum quæritur, an Medicus Chriſtianus cum Medico Judæo conſultare absque conſcientiæ læſione queat? Nos tamen præmiſſis citatis autoribus eorumque rationibus trutinatis & benè perpenſis, breviter nos expedientes, omnia ſimpliciter negamus. Sed cuncta hæc (ut alios plurimos teſtes perfidiæ Judæorum Medicorum brevitati ſtudentes omittamus) pulchrè in unum congeſſit *Simon Syrenius*, Med. Doctor & ejusdem Profeſſor, in Academiâ Cracovienſi olim celeberrimus *in Appendice Herbarii Polonici*, de Judæorum odio immani &

atroci ergà Chriſtianos,qui Tractatus dignus eſt,ut à Proceribus Regni Poloniæ diligenter legatur & benè ponderetur. Sanè ſi id fieret, impoſſibile eſſet, ut Judæi & eorum Medici in Poloniâ diu ſubſiſterent: quinimò quam ocyſſimè inde expellerentur. Quod ut tandem aliquando fiat, faxit DEUS Ter Optimus Maximus, populique ſui miſereatur.

OBSERVATIO CLII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE *ANGINA ALBA SIVE NOTHA PERICULOSA.*

ANginam tam veteres quàm juniores Medici diſtingvunt, in exquiſitam & notham. Nothæ ſpecies, quam nos albam appellamus, febrisque aliquando expers eſt, & occupat fauces orisque interiora, & provenit à frigida & pituitoſâ deſtillatione acri in dictas partes decumbente, cum tumore quodam & guſtu ablato: quam Germani den weiſſen Anſatz ſolent appellare, quæ interdum contagio non vacat, interdumque febrem lentam conjunctam habet. Vide *Fernelium Patholog. lib. 5. cap. 9. Dan. Sennertum prax. Med. lib. 2. part. 1. cap. 24. & Melch. Sebizium ſpec. Medic. Pract. part. 2. cap. 29.* quam *Leonellus Faventinus de medend. morb. cap. 19.* ita deſcribit: Phlegmatis in anginâ nothâ eſt multa humiditas in ore, & viſcoſitas, quod ſi eſt corruptum & putrefactum, adeſt vapor ſalſus: & ſi non, ſaltem apparet in ore inſipiditas & longa extractio, ſi eſt viſcoſum. Hoc nos affectu tentatas ante plures annos obſervavimus duas matronas, unam Nobiliſſimam conjugem Illuſtriſſimi Dni Nicolai Smogolecki, Caſtellani Gedanenſis & Capitanei Lipinenſis &c. alteram honeſtam Annam Goldneriam, peritiſſimi & integerrimi Johannis Schultzen, civis & Pharmacopœi Thorunenſis maritam; illam non ita pridem in Poloniâ ſubitò mortuam, hanc verò ante aliquot annos hydrope extinctam. Periculoſus hic morbus utrique fuit, & niſi ambabus adfuiſſet ferè ſine intermiſſione dies noctesque chirurgus ſolers Antonius Stattlender cum famulis, malum illud ſerpendo, & indies incrementum ſumendo, utramque ſtrangulaſſet. Appetitus ad cibum nullus propter ablationem guſtus fuit, febris lenta, quam ſequebantur continuæ ſpuitiones

per

per aliquot ſeptimanas ad conſumptionem ferè totius muſculoſi habitus. Harum poſterior maritum fermè infeciſſet, cum uno cum illâ poculo uteretur. Sed per DEI gratiam utraque illarum tandem priſtinæ valetudini reſtituta eſt. Alteram harum mecum aliquoties viſitavit Excellentiſſimus Dn. D. Segerus, tum temporis collega meus honorandus. Sed ante octodecim annos præterpropter, eodem ſymptomate cum febre continuâ putridâ luctantem ſublatam fuiſſe viduam honeſtam Catharinam Halffenfingeriam recordor; Talem anginam albam ut morbum puerorum epidemium olim Antverpiæ in Brabantiâ graſſantem deſcribit *Carolus Battus Medicus Dordracenſis in Hollandiâ, vernaculâ ibidem linguâ in Tract. de morb. pueror.* quâ lue plurimi infantes tùm occubuerunt: donec tandem vetula quædam, viridium ranarum ori applicatione usque dum mortuæ deciderint, reliquos ab eâ liberaverit. Hunc ego quidem authorem nunquam vidi, ſed in manuſcriptis collectaneis atque catalogo quodam librorum Lugduni Batav. typis impreſſo, citatum legi: cujus unica epiſtola invenitur *in Miſcellaneis Medicis Henrici Smetii lib. 12. n. 20. p. m. 724.* Ejusdem epiſtolæ quoque mentionem facit *Johann. Anton. von der Linden, in libro de ſcriptis Medicis.* De angina puerorum ejusque variis differentiis prolixè diſcurrentem curioſus lector *Sebaſt. Auſtrium de morb. pueror. cap. 33.* & *Nic. Fontanum ſuper illum commentantem* adeat.

OBSERVATIO CLIII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE *MENSTRUO FLUXU POST DUAS SEPTIMANAS ORDINARIE REVERTENTE.*

MEnſes poſt quatuordecim elapſos dies ordinariè jam per annum fluxiſſe, & quidem decenti copiâ & quantitate in puellâ plebejâ Catharinâ, conjugi meæ ancillante, ab anno ætatis decimo quarto usque ad decimum quintum & ultra, præſente obſervatione teſtor: cujus mater nuper me propterea conſuluit: ſed quandoquidem illa nihil præter naturam patitur, imò ſana eſt, muniaque ſua obit debitè, naturalem hunc motum nullo modo cohibere vel immutare eidem ſvaſi, quanquã tale exemplum me nunquam legiſſe vel audiviſſe, recordari poſſum.

OBSERVATIO CLIV.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

FOETORE NARIUM SIMILI EI, QUI EX FONTICULO ARTIFICIALI PERCIPITUR.

QUi fonticulos artificiales ſive in brachio ſive in femore habent, ſolent plerumque fœtorem quendam ab eis percipere; ſed ego aliquoties obſervavi ejusmodi etiam fœtorem apud pleroſque è nare iſtius lateris, ubi fonticulus eſt, provenire: quemadmodum id quoq; mihi fonticulum in ſiniſtro brachio geſtanti contingit. Cauſam iſtius rei indagare rationemque reddere forſàn non ita difficile erit, præſertim ſi locum illum *Hippocratis libr. 6. de morb. vulgar. ſect. 6. Aphor. 1.* connotatum prius benè intellexerimus, qui ita ſonat: *Corpus humanum tam foràs quam intrò ſpirabile eſt.* Diſtinctum hoc eſſe ſymptoma ab ulcere illo narium putrido & graveolente, quod ozæna à Medicis dicitur, quilibet videt: nam hoc etiam absque fonticulo reperitur, & cauſam ulcus narium agnoſcit, de quo Practici conſulantur.

OBSERVATIO CLV.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

ARTHRITIDE FERE ANNUA TANDEM VOMITIBUS ET DIARRHOEA SOLUTA.

CIvis quidam noſtras, piſtor, David Rümpler, ſeptuagenario major, robuſtus aliàs, & huc usque vix aliquo morbo tentatus anno 1674. 16. Julii, corripitur arthritide dextri femoris à coxendice usque ad extremum pedem & digitos, nihil proficientibus purgantibus medicamentis per epicraſin adhibitis, neque ſcarificationibus, donec tandem, poſt ſudores naturæ motu excitatos, ſenſim dolores remiſerunt, aut potius omiſſo crure dextro, lævum oc-

cuparunt, ſed præſcripto ſequente electuario ſudorifero blando, decimâ Decembris ejusdem anni in totum evanuerunt. Electuarium ſudoriferum tale erat: ℞. *Rob. juniperi, è ſucco ſambuci cum ſacch.* ā. ℥ij. *ſir. ſambucini* ℥j. M. pro aliquot doſibus. Anno Chriſti 1675. 13. Martii, denuò dolores reverſi ſunt, & brachium dextri lateris usque ad extremitatem manus occuparunt, graviores prioribus in femore. Inſtitutæ ſunt purgationes aliquoties cum euphoriâ, præſertim hoc electuario: ℞. *Elect. laxat. extr. fol. ſenn. noſtr.* ʒvj. D. S. Laxir Confectlein auff 1. mahl. Dein ſcarificationes & ſanguiſugæ applicitæ, plurimum ſanguinis ſeroſi extraxerunt: ſed tamen dolorem omnem haud ſuſtulerunt. Sudabat poſtmodùm in Laconico per plures dies, aſſumpto prius electuario ſudorifero ſuperius deſcripto, cum euphoriâ: ſed parùm levaminis ſenſit, neque etiam emplaſtra, neque inunctiones anodynæ, neque ſuffumigationes ex blandioribus articulos roborantibus & materiam diſcutientibus aliquid profuerunt; quin dolores nonnihil remittentes, poſtliminiò reverſi fuerunt, exortis interim hinc inde in ſuperficie corporis ſeu cutis puſtulis pruriginoſis. Tandem 13. Junii noctu poſt vomitus bilioſos plurimos naturæ vi promotos biduanos atque diarrhœam triduanam, non absque virium proſtratione, arthritis illa diuturna planè deſiit. Sed ſtupor quidam digitorum, manus utriusque & præſertim minimorum iſta conſequutus, adhibito aliquoties vapore decoctionis formicarum cum myrmecio, tandemque applicato emplaſtro noſtro miraculoſo, etiam ſublatus eſt, naturâ priſtinum robur & motum manuum acquirente.

OBSERVATIO CLVI.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

SPHACELO INTERNO FUNDI UTERI IN NANA.

ANno 1675. Dominicâ S. S. Trinitati ſacrâ, venit Thorunium Illuſtriſſima Comitiſſa à Dönhoff/ Illuſtriſſimi Dni Johannis Ignatii Bonkovvski, Palatini Pomeraniæ, Regnique Poloniæ Senatoris, Skarzevienſis, Koscierinenſis &c. Capitanei, Terrarumque Pruſſiæ Theſaurarii, conjux, cum nanâ Ruſſâ triginta ſex annos natâ, jam per octiduum nephriticis doloribus graviſſimè divexa-

tâ: quibus tandem paulùm ſopitis, novum ſymptoma ſupervenit, morbilli purpurati cum febre continuâ, qui cum alterâ die mox evanuiſſent, naturâ jam à doloribus nephriticis ſummè debilitatâ ſuccumbente, accedentibus leviſſimis convulſionibus, eadem vitam cum morte commutavit. A morte ipſius Illuſtriſſima Domina cauſam ejusdem mortis repentinæ indagare cupiens, ut ſectio cadaveris inſtitueretur, rogat: quam etiam me præſente peregit Georgius Grunack, chirurgus; ubi tum cor inventum eſt flaccidum ſine ullâ pinguedine, & absque humore in capſulâ ejus, pulmones lividi, ren ſiniſter itidem omni pingvedine deſtituebatur, in quo calculus phaſeoli magnitudine repertus eſt, ren autem dexter naturali ſimilis fuit, in quo etiam calculus, qualis in ſiniſtro, ſed minor latitabat, in ureteribus nihil, veſica ab urinâ vacua, uteri autem fundus tàm ab extra, quàm ab intra ſphacelo correptus fuit: qui etiam absque omni dubio tam repentinæ mortis cauſa erat. Hoc in caſu etiam epigeneſis *Steph. Roderici Caſtr.* pulchrè confirmatur, de quâ eundem *vid. Opuſc. quæ ex quibus.*

OBSERVATIO CLVII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE
MAGNA CARNEA EXCRESCENTIA E SCAPULA SINISTRA PROPENDENTE ABSCISSA ET FELICITER CURATA.

NObilis quædam virgo Polona, cum jam per aliquot annos excreſcentiam carnoſam, fungum repræſentantem in ſcapulâ ſiniſtrâ foviſſet, eamque indies excreſcere animadvertiſſet, ponderis illius pertæſa anno 1675. tempore vernali in ipſo Majo Thorunium venit, opemque meam implorat, cui ego nihil aliud, quàm abſciſſionem excreſcentiæ illius ſvadere potui. Illa annuens, Georgium Grunack, chirurgum, ad ſe accerſere jubet, eidemque carneam illam molem (cujus craſſities circa principium ſeu originem trium digitorum erat) monſtrat: qui etiam, Chriſto auſpice, curam aggreſſus, filo ſericeo contorto excreſcentiam conſtringendo tam diu tractavit, emplaſtris etiam idoneis circumpoſitis, ne aliquid mali emergeret, cavit, ut tandem trium ſeptimanarum & quatuor dierum ſpatio

à cor-

à corpore feliciter ſeparata & novâ cute ſuperinductâ, virgo à moleſto illo ſacco liberata fuerit. Huic aliquoties ob dolores graviſſimos hoc opiatum à me præſcriptum fuit. ℞. *ſir. papaverini* ℥j. *laud. opiat. opt. diſſol.* gr. iij. *aqu. cinam. cord.* ℥ß. M. Ponderavit excreſcentia illa tres libras civiles & duodecim uncias. Varias mirabiles carneas excreſcentias (ſed huic pondere inæquales) deſcribit *Marcellus Donatus lib. 5. med. hiſt. mirab. cap. 3.*

OBSERVATIO CLVIII.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
NULLO PANIS ESU, EX PRAVA CONSVETUDINE ORTO.

OPtimè ſanè *Melchior Sebizius de aliment. facultat. lib. 2. cap. 115.* panem præcipuum hominis alimentum appellat: qui *Nonio* à paſcendo: *Iſidoro* à πᾶν, quod omne ſignificat, *libr. 20. orig. c. 2.* dictus: idque propterea quoniam cum omni cibo apponitur: vel quod omne animal illum appetat. Solus panis & per ſe, & cum omnibus ferè alimentis comeditur. Sine pane nulla eſca placet. Multi à caſeo, vino, lacte, ovis, piſcibus & aliis rebus abhorrent, à pane, quod ſciamus, nemo hominum, dummodò ſecundâ utatur valetudine. Hæc ille. Sed *Johannes Bruyerinus de re cibariâ libr. 6. c. 1.* de pane connotavit, quod noverit quendam eximiæ literaturæ virum, cui hoc peculiare fuit, multis carnibus, parciſſimo autem pane veſci: unde illi in pœnam contigit fœtidiſſimus oris halitus. *Idem ibid.* ſcribit, quod ſibi tantum unam puellam videre contigerit in Belgicâ Galliâ Chauniaci, annorum ſedecim, quæ nunquam panem deguſtârat, nullosque alios cibos, præter ſerum lactis, adeoque ab illis abhorrebat, ut vel panis momento in ſerum injecto, nauſeâ tentaretur: Hucuſque *Bruyerinus.* His nos ſubjungimus hiſtoriam conjugis Chriſtophori Seidlers, Civis & Zythopeptæ Thorunenſis, viciniꝰ mei, quæ ex malâ conſvetudine panem ſolum rarò comedit, cum butyro rariſſimè, cum carnibus vel obſoniis nunquam: eſt tamen mulier ſana, euſarca, nondum trigeſimum annum tranſgreſſa, ac aliquot liberorum mater. Conſvetudinem hanc à primâ ſtatim ætate contraxit, & adhucdum ſtrictè obſervat, imò ſe aliter facere non poſſe affirmat; ita ut jam conſvetudo iſta prava in naturam abierit. Maritus ejus af-

firma-

firmat, eam per totum vitæ curriculum panis pro decem groſſis Polonicis vix comediſſe.

OBSERVATIO CLIX.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
MENSTRUIS NUNQUAM FLUENTIBUS.

RECenſet experientiſſimus ille Medico - Chirurgus Bernenſis *Gvil. Fabricius Hildanus libr. Obſerv. Centur. 5. Obſerv. 41.* hiſtoriam miram, de menſibus perpetuò ſine noxa retentis, ſeu de matronâ quâdam quadragenariâ, (cujus nomen ibi videatur) quæ nunquam fluxu menſtruali laboravit, tum durante virginitate, tum etiam in ipſo matrimonio: in quo tamen ſeptem liberos peperit, & quidem feliciter, quorum major pars adhuc in vivis eſt, & athleticè optimèque valet. In puerperio lochia quoq; exigua fuiſſe affirmat; &c. Nos autem præſente caſu exhibemus juvenculam quandam viginti ſeptem annos natam, Annam, honeſti Johannis Steiners pellionis, non ita pridem civis Poſnanienſis, jam verò Thorunenſis, conjugem, quæ hucuſq; nunquam tàm in virginitate, quàm in matrimonio, menſes paſſa eſt, mulier egregiæ formæ, ſana atque vegeta: ſed nunquam etiam prolem habuit, & quamvis diverſis medicamentis, Poſnaniæ degens, ad promovenda menſtrua, uſa fuerit, omnia tamen, fruſtrà adhibita ſunt. Quid ulterius cum ipſa agetur, Deo vitam & valetudinem conſervante, in poſterum ſignificabimus.

OBSERVATIO CLX.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
POLYPO VIVO E VESICA URINARIA CUM URINA EXCRETO.

DOrothea Johannis Kampffers molendinorum Thorunenſium exactoris conjux, ſex hebdomadarum ſpatio, poſt tertium partum prolis in utero extinctæ, ſentiens magnam ventris cum dolore circa pubem inflationem, urinæque retentionem, tandem cum impetu quodam urinam excernens, animadvertit

tit aliquid duri cum urinâ in matulam proſiliiſſe, quod exemptum repræſentavit corculum pulli gallinacei, magnitudine extremi digiti indicis articuli, in ſuperiore extremitate latiore friabilem lapidem, in inferiore verò anguſtiore carneam ſubſtantiam, exſanguem tamen, exhibens, ſeſeque movens, hinc vitam ei inſitam indicans: quod obſtetrix veſicæ murem appellavit, in ignemque projicere juſſit. Nos autem polypi nomine ad ſimilitudinem piſciculi exſanguis marini inſignire voluimus; à cujus excretione dolor & inflatio infimi ventris ſtatim ceſsârunt. Non itaque ſolùm in mari, ſed etiam in veſicâ hominis urinariâ exſanguia generantur: ut etiam ab inde homo microcoſmus de jure nominari poſſit. Confer cum his *Franc. Tidicæum*, Clariſſimum noſtrum quondam Anteceſſorem *in Microcoſmo ſuo* diffuſè & prolixè talia pertractantem. Quod autem non ſolùm calculi, ſed etiam vermes & alia ſimilia animalcula in veſicâ generentur, nemini mirum vel incredibile videatur: nam ante nos id obſervarunt plurimi. *Aloyſius Mundanella dialog. 14.* fœminam quandam maximam urinæ difficultatem & dolorem in mingendo vehementem patientem, tandem aliquot vermes ſex digitos longos, vivos & rubentes eminxiſſe ſcribit. Sic *Dodonæus in annot. ad cap. 77 Ant. Benivenii Obſerv. mirand.* viro cuidam vermem in veſicâ multis modis moleſtum, denique per penem ſponte egreſſum fuiſſe refert. Ita *Scholiographi Hollerii ad cap. 50. libr. 1. de morb. intern.* cum arenulis & calculis duos vermiculos capite acuto corniculato, ventre & dorſo teſtulâ inductis excretos obſervarunt. Idem *Cardanus comment. ad aphor. 76. ſect. 4. Hippocr.* & *Rondeletius in hiſt. Aquatil. cap. de cancr. fluviat.* teſtantur. *Argenterius de cognoſc. morb.* ſe draconem alatum cum urinâ redditum vidiſſe recenſet. Sic *Ambr. Paræus Oper. med. Chir. libr. 19. cap. 3.* ſcriptum reliquit, Ludov. Duretum poſt longum morbum, animal vivum, colore rubrum, cætera millepedi ſimile cum urinâ excreviſſe. Hiſce adjunge *ſcholion Obſerv. 50. Anni primi Miſcell. Curioſ. med. Phyſ. Acad. Nat. Germ. Curioſ.* ut alios plures brevitati ſtudens reticeam, ſuis locis reperiendos. De Polyporum naturâ & generibus tractat *Plinius Natural. hiſtor. lib. 9. cap. 28. & 29. Item lib. 32. cap. 11.*

OBSERVATIO CLXI.
D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

FEBRE TERTIANA IN SENE POST PRIMAM ET SECUNDAM RECIDIVAM PROFLIGATA, POST TERTIAM VERO LETHALI.

PRudenter ſanè *Hollerius commentario ſuper Aphoriſmum 12. Hippocraticum ſect. 2.* hæc verba annotavit: Poſt criſin, hoc eſt, excretionem criticam, tum relicta materia tum diſpoſitio morboſa recidivas facere conſveverunt; niſi antevertamus purgatione vel alteratione. Accidit tamen aliquando, etiamſi nulla ſubſit materia, nulla morboſa qualitas, ut fiat recidiva ob intemperantem victum ægri, quum ſcilicet plura ſumpſit quàm conficere poſſit. Recidit etiam in morbum ſæpè convaleſcens propter externas injurias. Patet hinc, Aphoriſmum duodecimum ſectionis citatæ ſecundæ, qui ita ſonat: *quæ in morbis poſt criſin relinquuntur, recidivas facere conſueverunt*; non ſimpliciter, ſed cum certo reſpectu intelligendum eſſe, id quod etiam præſens caſus demonſtrat. Cum anno Chriſti 1668. Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Dn. Johannes Rozycki, Epiſcopus Chelmenſis, Abbas Mogilnenſis, & S. R. M. Poloniæ Theſaurarius, Regnique Poloniæ Senator, ſeptuagenario major, Thorunii, ut Commiſſarius Regius degens, 11. Auguſti in febrim tertianam exquiſitam incidiſſet, ab eâque adhuc in iſto menſe per medicamenta opportunè eidem à Nobis exhibita, fortunante Deo, ſcilicet purgationem lenem, venæ ſectionem, & pulverem noſtrum antifebrilem ab eâdem liberatus eſſet; accidit, ut ex pravo victu, nempe fructuum horariorum atque vini ceraſitis nimio uſu die 2. Septembr. recidivam paſſus fuerit: quâ iterum benedicente ſummo Archiatro, beneficio pilularum noſtrarum antifebrilium feliciter profligatâ, hinc ſanus uſque ad Abbatiam Mogilnenſem novem milliaribus Thorunio diſtantem profectus ſit, ibidemque uſque ad anni 1669. ultimos dies menſis Aprilis ſatis vegetus, in iſtâ præſertim ætate, permanſit: ubi tum ex nimio eſu lactis coagulati & cremoris ejusdem ſecundâ vice in febrim tertianam recidit, ad quem ego die 2. Maij veniens, poſt ſecundum paroxyſmum, lene evacuans porrexi, ſubſequuto autem tertio paroxyſmo venam dextri

brachii

brachii medianam incidere juſſi, tum ventriculo corroborantibus proſpiciens febrem denuò, Deo propitio, abegi. Sed cum ille ex lacticiniis, quibus admodum delectabatur, accedente ira, tertia vice in fine Junii, recidivam incurriſſet, tertiâ Julii, viribus proſtratis, vitam cum morte commutavit, ad quem ego 4. Julii ejusdem Menſis vocatus accedens, cadaver, cum permiſſione domeſticorum aperire juſſi, in quo omnia ſecundùm naturam inventa fuére, præter peritonæum & meſenterium atque pancreas, quæ ſingula nonnihil corrupta & ſanioſa deprehendebantur, hepar etiam durius, quàm ſecundùm naturam eſſe conſvevit, erat. Apparet inde, quam vera fuerit hoc in caſu *Clariſſimi Hollerii* ſuperius citata annotatio. De recidivæ febris præcognitione vide ſis *Zacutum Luſitanum de PP. M. lib. 4. hiſt. 21.*

OBSERVATIO CLXII.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
FELIS AMORE ERGA HOMINEM.

DE felibus ſcribunt naturalium rerum ſcriptores, illas amare domos, in quibus educantur, redireque ad eas, licet dominos novos accipiant ædificia; contra canes amare dominos, non domos: quod etiam experientia quotidiana teſtatur. Nos autem contrarium demonſtrabimus ſequenti notabili exemplo. Ante plures annos educabatur Thorunii, in ædibus Excellentiſſimi atque plurimum Reverendi Domini Petri Czimermanni, SS. Theol. Licentiati, eiusdemque in Gymnaſio patrio P. P. & Rectoris celeberrimi, Templique Mariani Paſtoris & Eccles. Senioris olim meritiſſimi, ſoceri mei colendiſſimi, felis, quæ cum filiolo ejus Johanne à primâ ſtatim ætate magnam familiaritatem & amicitiam colebat, & quidem tantam, quæ niſi morte diſſolvi non potuit. Scilicet cum puellus ille ægrotare cœpit, felis ſemper ~~lecto~~ aſſidebat lectulo, mortuo etiam eo, individua cadaveris erat ſocia, uſque dum funus domo efferretur; nam tum felis triſtis angulum quendam ædium intrans ibidem mortua inventa eſt. Cujus rei inſolitæ memoriæ ergò piè defunctus Theologus, felem iſtam imagini puelli demortui appingi curavit, quæ adhuc hodiè apud hæredes aſſervatur.

OBSERVATIO CLXIII.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
APOSTEMATE COLLI ET PHTHISI CONSUMMATA.

FRidericus Walther / Bibliopegus & ædituus Marianus Thorunenſis, ſeptuagenario propinquus à multis annis phthiſi laborans, afficitur tandem etiam apoſtemate ingenti ſuprà claviculam dextram in collo, quod quamvis diu Antonius Stattlender, Chirurgus, deligaſſet & tractaſſet, inhibere tamen haud potuit, quin ab acrimoniâ humorum, carne muſculoſâ planè conſumptâ, ulcus depaſcens uſque in cavitatem pectoris pertingeret, ubi tum in ſcreatu puris, motus loborum pulmonis dextræ partis, per illud foramen conſpiciebatur: tantæ enim magnitudinis erat, ut Chirurgus pugnum in illud immittere potuerit. Quamvis itaque medicamenta pectoralia appropriata diligenter adhibita fuerint, viribus tamen dejectis bonus ille vir naturæ debitum perſolvit.

OBSERVATIO CLXIV.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
TUMORE PECTORIS IN APOSTEMA CONVERSO, A MORBO COMITIALI.

NObilis, ſpectabilis & conſultiſſimus Dn. Petrus Czimmermann, S. R. M. Polon. & civitatis Thorunenſis à Secretis, poſteà Scabinus veteris Civitatis deſignatus, ac JurisConſultus acutiſſimus, affinis meus chariſſimus, cum poſt exantlatos ſtudiorum & peregrinationum varios labores, in Aulis tàm Electorali Brandeburgicâ, quàm Regiis Poloniæ, ut Warſaviæ, Cracoviæ, Leopoli, Secretarius Reſidens Urbis Patriæ per plures annos eſſet, atque ex vita (qualis in Aulis eſſe ſolet) inordinatâ, morbo comitiali graviſſimo contracto, valdè infeſtaretur; animadvertit tandem tumorem pugni majoris magnitudine ex motu illo convulſivo magno ſupra os pectoris ſternum dictum congeſtum: Hunc Chirurgus Antonius Stattlender emplaſtris diſcutientibus abigere volens nihil effecit, ſed materia ibidem ſuppurata in ulcus abiit. Verum iſto poſtmodum conſoli-

ſolidato, viribus autem à morbo indies magis deficientibus, natura ſuccubuit, virque ille vitâ longiore dignus, præproperè, eheu! occubuit. Cum autem poſt tumoris illius congeſtionem morbus epilepticus primùm mitior factus fuerit, denique etiam in totum ceſſaverit, non fruſtrà ſuſpicamur, materiam epilepſiam cauſantem illuc à naturâ propulſam fuiſſe, quæ translatio à *Stephano Roderico Caſtrenſi in opuſculo quæ ex quibus*, metaptoſis dicitur, de quâ Autorem citato loco *libr. 1. cap. 2. & 3.* evolve.

OBSERVATIO CLXV.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

PARACENTESI IN ASCITICO FRUSTRA ADHIBITA.

NObilis Andreas Esken, Hæreditarius in Kutſchvvall, annorum 46. præterpropter, cum hucusque extra civitatem, utut opulentus, cœlebs admodum parcè & frugaliter vixiſſet, ex vitio diætæ primum ventriculi dolorem cum ſiti, dein hypochondriorum intumeſcentiam percepit, quæ tandem hydrops aſcites ſequebatur. Hic anno 1660. in autumno Thorunium venit, morbumque ſuum mihi expoſuit: cujus ſigna erant, urina tincta & rubicunda, ſitis magna, appetitus cibi nullus, conſtipatio alvina, urinæ retentio frequens, noctes inſomnes, tumor totius infimi ventris & hypochondriorum intenſus, atrophia artuum ſuperiorum & inferiorum, viriumque maxima debilitas. Inſtitutæ fuerunt purgationes per epicraſin, adhibita tàm externa quàm interna alterantia & corroborantia, ſed ſine ullo fructu. Tum anno 1661. alterâ à Circumciſione Chriſti Salvatoris die, adjuncto mihi jam piè defuncto Dn. D. Meiſſnero inſtituta eſt paracenteſis ſub ipſo umbilico verſus partem ſiniſtram, naturâ ipsâ per veſiculam umbilicalem viam commonſtrante, per Antonium Stattlender Chirurgum. Talem paracenteſin *Galenus libr. 14. Meth. med. cap. 13.* & *comment. ſuper Aphor. Hippocr. 27. ſect. 6.* hydropicis & hernioſis adhiberi ſvadet. *Paulus* autem non omnibus aquæ intercutis generibus, ſed aſcitæ tantùm convenire ſcripſit: ejusque tres in univerſum differentias ſtatuit; unam ſectione factâ directè ſub umbilico tribus digitis interpoſitis, ſi ab inteſtinis origo fuerit: aliam etiam factâ à ſiniſteriore umbilici parte, ſi primariò jecoris af-

ſectui malum feratur acceptum: tertiam autem à dextrâ ejusdem parte, ſi à liene vitium traxerit originem. Scalpello ejusmodi ſectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deinde in foramen immiſſa ænea fiſtulâ, per eam humor ſenſim effundendus pro cujusque virium ratione, cavendo ubique ſubitam cumulatamque vacuationem. Hucuſque verba *Pauli*. Idem nos quoque hâc in parte obſervavimus, factâ inciſione, ut ſuperius dictum, impoſitoque canaliculo argenteo eduximus aquam in abdomine ſtagnantem pedetentim à ſemilibrâ incipiendo, tum ad libram devenimus, quotidiè bis, aliquando etiam ter, pro re natâ, ad multarum uſque librarum quantitatem. Aqua educta fuit citrini coloris, odorisque fœtidi, videbaturque ſibi patiens aliquantum vegetior. Verùm omnia in priſtino ſtatu permanebant, indicantia ſcilicet dyſcraſiam & corruptionem viſcerum infimi ventris, quam anatome corporis extincti poſteà aperuit. Quare vires indies debiliores, ægrotum, ut animæ curam adhiberet, admonuerunt: quæ cum peracta ille ultimis Januarii diebus placidè animam Salvatori ſuo reddidit. A morte cadavere aperto, nullum viſcus ſanum & integrum repertum eſt, peritonæum, meſenterium, pancreas, ſingula conſumpta, inteſtina livida, hepatis & lienis aliquot fruſtula tantùm veluti lacerata dependebant, renes vix conſpicui, uno verbo: & ante mortem piè defunctus vivum cadaver erat, apud quem poſt mortem aſtantes præ fœtore maximo non diu ſubſiſtere potuerunt.

OBSERVATIO CLXVI.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE
CICONIÆ VINDICTA.

DE ciconiarum pietate, caſtitate, prudentiâ, gratitudine & ſocietate cum hominibus multa obſervârunt & annotârunt rerum naturalium ſcriptores, ſed de vindictâ illarum me hucusque nihil invenire potuiſſe fateor. Hanc ego obſervavi in exterâ ciconiâ erga meam in horto educatam ante aliquot annos. Miſſi mihi ſunt è vicinâ Cujaviâ bini ciconiarum pulli, mas & fœmina, qui in horto meo extra urbem auff der Mockerau educati ibidem quaſi domeſtici fuére; ſed fœmina mox in fluviolo die Stadtbach dicto,

dicto, hortum ex unâ parte perfluente, ex incuriâ ſubmerſa eſt, mare remanente, qui jam uſque in tertium annum cum anſeribus & anatibus domeſticis familiariter vixit. Intereà accidit, ut, cum peregrinæ ciconiæ, vere adventantes, ciconiam meam in horto animadverterint, aliquando peregrina advolans & glotterans, domeſticam meam adorta eſt, cum eâque vehementer pugnare cœpit, tamdiu, ut peregrina domeſticæ meæ crus fregerit, & niſi opportunè vir in horto habitans adveniſſet, ciconia mea ſuccubuiſſet, quæ poſtmodum poſt ſanationem cruris circumſpectior fuit. Videns enim peregrinas ciconias æſtate volantes, ſe ſemper abſcondit, incola horti teſte. Certamen illud ex vindictæ cupiditate ortum fuiſſe, quod peregrina ciconia meam intellexerit horti domeſticam factam, conſortium aliarum reliquiſſe, extra controverſiam eſt; nam huic ferè ſimile quid legitur apud *Wolffgang. Franzium in animal. hiſtor. ſacrâ part. 2. cap. 8.* ex *Phyſica Neanuri de ciconiis Ilfeldienſibus*, ad quem autorem, brevitati ſtudens, curioſum Lectorem remitto.

OBSERVATIO CLXVII.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
SUDORE QUODAM NATURALI ET SALUTARI.

Quemadmodum pluribus hominibus certis temporibus diarrhœa ſalutaris eſſe ſolet, ita etiam ſudores nonnullis familiares & ſanitati proficuos aliquando fuiſſe, certum eſt. Vixit inter noſtrates honeſtus Johannes Reichart, civis & Sabajarius, qui mihi nuper bonâ fide retulit, ſibi ſudorem ſingulis ferè ſeptimanis ita eſſe familiarem, adeoque proficuum, ut eundem pro ſigno valetudinis haberet; vice verſâ, quando ſudor ille ſiſtitur, ſe ſtatim varia corporis incommoda pati: quæ etiam anno 1675. hyeme expertus eſt, ubi bonus ille vir ex ſuppreſſione iſtius ſudoris graviter decumbebat, mihique cauſam morbi detegebat, ſcilicet ſudoris retentionem, cui ego diaphoreticis remediis, præmiſſis tamen præmittendis, naturam juvare ſtudui, atque hâc in parte bono cum ſucceſſu naturæ imitator exſtiti. De ſudore ſeptem annorum, & quidem hæreditario tractat *Tulpius Obſerv. libr. 3. cap. 42.*

OBSERVATIO CLXVIII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

EXCRESCENTIA UTERI ULCEROSA, CUM SPHACELO, LETHALI.

HOneſta Matrona multorum liberorum mater, Urſula Schadin, piè defuncti Balthaſaris Lemcken, Civis & Negotiatoris Thorunenſis relicta vidua, cum jam ante aliquot menſes (poſt terminum menſtrui fluxus à naturâ præfinitum, diu exactum) menſtrua inordinatè fluere percepiſſet, cum magno dorſi, coxendicum & adjacentium partium dolore; inde quotidiè debilior facta, meam implorat opem. Cui ego ex lege artis noſtræ diverſa ad id facientia præſcribere cœpi remedia, continuante filum, me decumbente, Dn. D. Johanne Blümickio: verùm illa nullum inde levamen ſentiens, eorum pertæſa, indies pejora ſymptomata cum atrophiâ totius corporis experta eſt. Interim menſes pedetentim primò, poſteà etiam in totum ceſſârunt fluere: nihilominus eadem ſemper languidior facta, & lecto affixa permanens, tandemque febre cum graviſſimo horrore partium extremarum per aliquot horas, & calore intenſiſſimo longiore, inordinatè aliquoties correpta, per aliquot ſeptimanas, ſine omni cibo, ſolo potu cereviſiæ ſecundariæ contenta, vitam prorogavit, vomitibus denique primùm bilioſis, mox atrabilariis ſuccedentibus. Sed ſpatio octo dierum ante mortem, menſes cum graviſſimis pubis doloribus iterum rediére, poſt quorum mox remiſſionem tumor è vulvâ prominens rubicundus & ulceroſus apparebat, purulentâ & fœtidâ ſaburrâ ex eo indeſinenter fluente. Tum miſera illa die 12. Auguſti anni 1675. poſt leviſſimas convulſiones piam animam Salvatori ſuo placidè reddidit. A morte autem partes inferiores circa pudenda & nates, anticæ & poſticæ, à ſphacelo nigerrimæ & corruptæ conſpiciebantur, unà cum tumore propendente.

OBSERVATIO CLXIX.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

VIVACITATE ANSERUM.

DE anſere ſcribit tàm genere quàm doctrina Illuſtriſſimus *Franciſcus Baconus, Baro Verulamius, vice-Comes S. Albani, Regnique Angliæ quondam Cancellarius in Hiſtor. vitæ & mort. ſub Tit. longævit. & brevit. vit. in animal. Aphor. 27. p. m. 84.* ita: Anſer quoque ex longævis; licet herbâ & id genus pabulo nutriatur; maximè autem ſylveſtris; adeò ut in proverbium apud Germanos abierit; magis ſenex, quàm anſer nivalis. Certum eſt ex rerum naturalium ſcriptoribus, vitam anſeres in multos producere annos. Ducentos annos exceſſiſſe teſtatur *Gratarolus:* Sed ne juranti quidem ſe crediturum ſcribit *Aldrovandus*, ut refert *Jonſtonus in Thaumatogr. Natur. claſſ. 6. de admirand. avium, cap. 5. de anſ.* Hic ipſe in *Hiſtoriâ Natur. de avib. lib. 4. tit. 2. cap. 2.* hæc verba conſignavit: Anſer ſexaginta annos attingit, ſi Alberto credendum. Non dediſſet fidem *Cardanus*, niſi carduelem tredecim annis in caveâ educatam ſciviſſet. *Melch. Sebizius de aliment. facult. lib. 3. p. 831.* paulo aliter verba Gratàroli recenſet, ſcil. ad hunc modum: vivunt anſeres ſatis diu, præſertim feri. Gvil. Gratarolus ſcribit, vivere annos viginti: (niſi ibi aut hîc ſphalma typographicum commiſſum ſit) *Albertus Magnus*, ſexaginta ſpiritum ducere refert: quod videtur ἄπιςον. Hiſce nos ſubnectimus hiſtoriam veriſſimam de anſere cygnei coloris viginti annorum & quidem mare, qui hodie adhuc nutritur in ædibus honeſtiſſimæ Matronæ ANNÆ MERCKNERIÆ, Nobiliſſimi & Ampliſſimi quondam Conſulis Thorunenſis Conſtantini Preuſſen, JurisConſulti Doctiſſimi, Amici mei, dum viveret, integerrimi, relictæ viduæ, qui hucusque ſatis vegetus agmen aliorum anſerum, qui ibidem aluntur, ſemper ducit, & cum fœminis coit. Hic raritatis gratiâ, ac ob magnitudinem, quâ alios ſuperat, & albedinem inſignem à viduâ illâ tàm diu aſſervatur: qui ſine dubio adhuc plures annos ſupervicturus eſt. Quod autem ſuprà citatus *Fr. Baconus l. cit. Aph. 32.* de gallo gallinaceo, eundem brevis eſſe ævi, ſcribit; id refutatur exemplo galli in ædibus præfatæ viduæ ad annos quindecim enutriti, ſed nuper ſuffura-

ti: niſi hoc unicum exemplum pro ſingulari habendum ſit, id quod ego Curioſis ulterius indagandum relinquo.

OBSERVATIO CLXX.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
SUDORE PINGVI ET OLEAGINOSO.

DEſcribit *Dn. D. Valentinus Andreas Mœllenbroccius Miſcell. Curioſ. Germ. anni II. Obſerv. 19.* ſudorem pingvem & oleoſum in nobiliſſimâ quadam virgine jam maritali à ſe obſervatum: talem nos quoque in virgine quâdam juvenculâ Thorunenſi fere per annum durantem deprehendimus, cuius in antecedentibus obſervatione quâdam de metaſtaſi humoris per vias occultas &c. mentio facta eſt, hiſce verbis: Dorothea Kriegeria virgo annorum ſeptendecim, conſtitutionis corporis gracilioris, complexionis phlegmaticæ incidit anno 1675. hyemali tempore in pleuritidem ſpuriam ſiniſtri lateris &c. cui jam à longo tempore ſingulis noctibus gravis fuit ſudor oleaginoſus, fœtidus, coloris crocei, tàm in capite, quàm in dorſo, etiam induſium tingens, & pingvedine quâdam inficiens. Quod rariſſimum ſymptoma, & ceu rectè præfatus nobiliſſimus Medicus ſtatuit, vix à quopiam huc uſque obſervatum, hic ſingulariter curioſo Lectori exhibere volui, cui non ingratum futurum confido.

OBSERVATIO CLXXI.
D. SIMONIS SCHULTZII.
DE
EUPORISTIS QUIBUSDAM SOMNUM CONCILIANTIBUS, HAUT VULGARIBUS.

REtulerunt mihi bonâ fide Religioſi quidam Patres Soc. Jes. ut & Monachi & Moniales, ſe ſecretum quoddam pauciſſimis notum, in cœnobiis ſuis pro conciliando ſomno, in uſu habere, & quidem infallibile, quod mihi tandem poſt multas preces vix communicarunt, ſcilicet oſſicula auditus porcelli, ſive aſſati, ſive cocti, exempta, exſiccata & in pulverem redacta, interneque aſſumpta: quarum experimentum quilibet ſine noxâ pro re natâ facere poterit.

Muli-

Mulierculæ quædam noſtrates aures leporinas abſciſſas, & pulvinari ſuppoſitas ſomnum conciliare credunt: aliæ linteola ſangvine leporino pone aures educto intincta ad id adhibent. Item infuſum ligni cynosbati, atque liquorem vermiculorum in ejusdem ſpongiis enatorum. Aliæ unguen illud, ſeu unctuoſum craſſamentum, quod rotis molaribus adglutinatur, (das ſich den Mühlrädern / als eine graue Salbe anſetzet /) temporibus illitum ad inducendum ſomnum deprædicant. Quædam lac ſuillum tàm potum quàm cum linteis temporibus & fronti tepidè applicatum idem præſtare pro certo experimento habent, quod etiam plebejis noſtratibus familiariſſimum eſt. Nonnullæ denique commendant calvariam ſive cranium humanum, pulvinari, ſed inſcio ægro (forſan ob terrorem) ſubditum. Succus quoque naſturtii aquatici cum aceto naribus illitus immoderatas vigilias arcet. Pinguedo itidem lucii piſcis eodem modo adhibita excellit. Plurima alia, ſed ſuperſtitioſa, ut & trita, omnibusque nota lubens reticeo. Unicum tantùm addo ex *Johannis Langii epiſt. Medic. libr. 3. cap. 6. p. m. 910.* ad ſomnum conciliandum, reliquis nil juvantibus, ſcil. pulverem ex foliis & ſem. hyoſcyami albi ſacculo capiti dormituri, vel pulvinari ſuppoſitum. *Idem* aliquando ſanguiſugas poſt aures accommodavit, & remotis eis granum unum opii vulneribus imponi felici ſucceſſu ſolitus eſt, ut loco citato legi poteſt.

OBSERVATIO CLXXII.
D. SIMONIS SCHULTZII,
DE
SYMPTOMATICIS EXCRETIONIBUS, PER OMNIA FERE CORPORIS EMUNCTORIA, DIVERSIMODE FACTIS, FUNESTUM MORBI EXITUM INDICANTIBUS, ET NON NISI MORTE SUBLATIS.

Puellus quinquennis Viri pl. Reverendi Johannis Gyzicki ad D. Mariæ Thorunii Concionatoris Polonici filiolus unicus, ante ſeſquiannum febre continuâ correptus, primum diarrhœâ continuâ, dein vomitibus vexabatur, quibus utrinque ſubſiſtentibus, maculæ purpureæ hinc inde cum pruritu quodam erumpebant; ſed mox iis evaneſcentibus, ſudore copioſo reſolutivo moleſtabatur: quo etiam ceſſante, hæmorrhagiam narium per aliquot dies

 paſſus

paſſus eſt: tum faucium & gingivarum putredine, cum fœtore & ulcere angebatur. Iſta ſubſequebatur ex aure ſiniſtrâ ichor quidam ad mortem uſque fluens gravis fœtoris: tandem urina ſanguinolenta: quibus omnibus ultima rerum linea, mors, colophonem impoſuit. Cauſam tàm febris continuæ, quàm concomitantium ſymptomatum magnam humorum putredinem non ſine ratione accuſavimus.

[*Ad Collectores Ephemerid. Ann. 1675. 14. menſe Novembr.*]

OBSERVATIO CLXXIII.

D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

DOLORE CAPITIS PERIODICO ET VARIO.

NOvi virum quendam è præcipuis civitatis noſtræ annorum LIII. qui ante plures annos patiebatur dolorem capitis periodicum graviſſimum, ſingulis diebus recurrentem, & per tres horas durantem, inſtar febris reciprocantis ſemper poſtponentem: qui tandem poſt quintum paroxyſmum breviſſimum deſiit, nihil neque purgante medicamento, neque venæ ſectione proficientibus. Symptoma hoc poſt aliquot annos revertebatur, ſed tantùm tertiâ die, verùm longiore paroxyſmo, eademque horâ, ſcilicet ſeptimâ matutinâ, ſævitiam ſuam exſerebat, ſexque menſium ferè ſpatio, fruſtra tàm internis quàm externis medicamentis adhibitis, durabat. Tertiâ denique vice idem malum poſtliminiò quatuor annorum curriculo exacto, quolibet octiduo, ſed anticipando, recurrebat; atque tum per DEI gratiam, præmiſſâ purgatione vernali, ac venæ ſectione inſtitutâ, fonticuloque in ſiniſtro cubito adhibito planè ceſſavit, & hucuſque poſt aliquot annorum decurſum nondum rediit. De capitis dolore in autumno ſæpè recurrente vide *Foreſtum lib. 6. Obſerv. 24.* Item *Poterium Obſerv. & curat. Medic. cent. 3. c. 3. & 4. Tulpium lib. 1. cap. 13.* De hemicraniâ periodicâ vide *obſerv. celeberrimi Th. Bartholini in Miſcell. curioſarum Phyſ. Medic. acad. nat. Curioſ. Germ. Ann. I. Obſerv. 51. p. 149.*

OBSERVATIO CLXXIV.

L. CHRIST. FRIDER. GARMANNI.

DE

VARIIS FUNGIS FUNGOSISVE EXCRESCENTIIS.

Quæ

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Ad Ann. VI. Obſerv. N° 5.

Ad Ann. VI. Obs. N° v

QUæ de fungis nuper promiſi, ſubnectere potuiſſem, niſi præter ſpem in Diſſertationem ferè excreviſſet epiſtola. Transmitto interim (ut eò accuratius depingatur,) os feræ cujusdam ante annum in ſylvâ prope *Stolbergam* inventum. Videbis in illo miras & fungis ſimiles excreſcentias, quibus à ſclopeto fractum natura conſolidare tentavit. Recordationem, dum hæc ſcribo, ſubit illa *Alex. Benedicti lib. 1. hiſt. part. corp. hum. c. 14.* narratio: Vidimus, ſcribit, in Getâ vulnerato genu ſagittâ cornu nigrum rupicapræ capitis ſimillimum (è vulnere) prodiiſſe, materiamque quæ in oſſis ſubſtantiam converti debuiſſet, in corneam naturam aëris afflatu converſam, continueque gummi modo indureſcentem.

Herbis etiam fungos adnaſci non ſemel conſpexi. Experientiam in cinaræ hortenſis foliis & caulibus quilibet facere poterit. Si namque folia & caules à radicibus ſeparati per hyemem in hortis relinquantur, verno tempore non ſolum fungi oblongi illis adnati deprehenduntur; ſed & grana nigra pſeudo-melanthii aut nigellaſtri, ut vulgo vocant, ſemen referentia, de quibus alibi prolixius, ſe conſpectui inſimul objiciunt noſtro.

Fungorum plurimi è terrâ erumpentes ſemen habent, ſi curioſè examinentur, forma, quamvis minori, alceæ Ægyptiacæ ſemen ferè exprimente.

De fungis in corpore humano obſervatis in proximis plura.

[*In literis ad Coll. Ephemerid.*]

OBSERVATIO CLXXV.

D. JOHANNIS PATERSONII HAIN,

DE

VERMIBUS IN ACETO POMACEO.

IN aceto pomaceo ex pomis ſylveſtribus facto, quod neglectum ſteterat ferè per annum in lagenâ papyro leviter obturatâ, in quo multæ fæces ad fundum reſederant, enati ſunt multi vermes plane tales, quales in pomis ex putredine fieri ſolent, & in eâdem magnitudine, capitibus nigris & parum ad os aduncis. Cum igitur aër frigidior (nam lagena in fornice ſtabat,) vexaret vermes hos, ſubitò frigus fugientes, ex lagenâ repere inceperunt, & penes papyrum in menſam delapſi catervatim jacebant, reliqui adhæſeruut papyro demortui.

OBSERVATIO CLXXVI.

D. JOHANNIS PATERSONII HAIN.

DE

ARGENTO VIVO IN MAJORI QUANTUMVIS QUANTITATE ASSUMTO SEX DIEBUS IN CORPORE RETENTO.

Miles quidam à longo tempore obſtructionibus petitus cum multis purgationibus magis adhuc inteſtina exſiccaſſet, eò devenit, ut aliquot purgationibus fruſtrà ſumptis, clyſteribus etiam aliquot retentis, in ingentem circa umbilicum inciderit dolorem, ita ut totas ædes clamore repleret. Exhibitum illi fuit argentum vivum pondere viginti unciarum. Reſedit paululum dolor, & cum argentum vivum non exiret, poſt horas quatuor exhibitum illi eſt purgans valdè forte, quod tandem alvum ſolvit, & quindecim habuit largas ſedes. De argento vivo autem nihil apparuit. Tertiâ die cum alvus iterum adſtricta eſſet, accepit clyſterem, qui nihil eduxit. Igitur quinta die prius purgans fortè repetiit, habuitque quatuor ſedes, de argento vivo tamen ne guttula exivit. Sextâ igitur die accepit clyſterem ex ſolo oleo lini, quod quidem aliquot ſcybala eduxit, de argento vivo adhuc nihil, nec conqueſtus ille, quod vel minimum malè haberet. Tandem noctu ad finem ſexti diei per ſe habuit ſedem duram, & cum illâ argentum vivum exivit, deerant tamen unciæ circiter duæ, quæ fortè ex incuriâ illorum, qui excrementa diluebant, effuſæ ſunt. Nam octavâ die iterum dimidiâ circiter uncia exivit, nec amplius quicquam de Mercurio deprehenſum, illeque ab illo tempore nihil mali paſsus. Sed hoc obſervatione dignum, quod in prima excluſione Mercurii, dum excrementa abluerentur, aliquid de Mercurio apparuerit, quaſi cum ſtanno amalgamatus fuiſſet, nec ſeſe permiſcere voluit reliquo Mercurio, ſed ſupernatabat; erant circiter drachmæ duæ. Cum autem paululùm tereretur cum aquâ ſalitâ, ad genium ſuum rediit. Fortè ſi diutius in corpore hæſiſſet, magis arroſus fuiſſet, & tum inſigniter nocere potuiſſet.

OBSERVATIO CLXXVII.
D. JOHANNIS PATERSONII HAIN.
DE
ANATOME EPILEPTICI.

CHirurgus ex majori Poloniâ artis ſuæ benè peritus ſcripſit nuper, Nobilem quendam anxietate cordis diu vexatum, infinitisque uſum remediis tandem epilepſia correptum, per duos dies mortuo ſimilem jacuiſſe, tandem fatis ceſſiſſe. Aperto cadavere poſt mortem reliqua viſcera ſalva inventa fuiſſe (ut ille ait) ſolum ventriculum repertum tenuiſſimæ membranæ inſtar.

[*In literis ad Collectores Ephemerid. 28. Novembr. ann. 1675.*]

OBSERVATIO CLXXVIII.
D. FRIDERICI LACHMUND.
DE
DEXTRA AURE OCCLUSA.

REfert *Thom. Bartholinus Hiſt. anatom. rar. Cent. 6.* de puero octo annos nato, cui ſiniſtra auris à nativitate fuit clauſa. Huic ſimile exemplum hîc Hildeſiæ accidit; Anno enim 1674. menſe Januario *Dn. Andreæ de Lacu* uxor peperit filiolum, cujus ſiniſtra auris rectè conformata erat, dextræ lobus tantum apparebat, foramen verò nullum inveniebatur. Ego quidem aperire volebam, ſed infirmitas corporis ſectionem admittere non videbatur. Poſt ſex hebdomadas epilepſiâ mortuus eſt.

OBSERVATIO CLXXIX.
DN. FRIDERICI LACHMUND.
DE
INFANTE MONORCHITE, PENE IN ABDOMINE DELITESCENTE.

LUdit, inquit *Th. Barthol. hiſtor. anat. rar. Centur. 4. hiſtor. 22.* ſubinde natura in membris generationi inſervientibus, aliquando in defectu, nonnunquam numero excedente: addo, aliquando ea ſaltim abſcondendo, ut ex ſequentibus patebit. Cum anno 1674. d. 7. Octobr. Nobil. & Stren. *Dn. Frider. Wilhelm à*

Stop-

Stopler, Hæreditarium in Binder, Werſtett & Leckſtett, una cum *Ampliſſ. Dn. De Zigenweide, JCto celeberrimo*, animi recreationis ergò viſerem, inter alia ajebat hic nobilis, quod haberet in pago ſuo Leckſtett ruſticum quendam, cuius filius circiter quadraginta hebdomadas natus pene careret & pro confirmandâ relatione rogatu meo, patrem accerſiri jubebat. Is quamvis verum fateri tum nollet, circa veſpertinum tempus tamen filium ad ædem nobilis apportabat, ubi prænobilis Viri narrata vera eſſe deprehendi. Ego verò iſtâ inſpectione non contentus, altero die matutino tempore, ipſe caſam adii, & puerum diligentius tractavi, nil tamen, niſi præputii veſtigia quædam inveni, lotium reddentia, ſcrotum, quod valdè parvum erat, unum tantum teſticulum in ſe continebat. Interroganti, an ſemper ſine pendulo pene eſſet, pater reſpondit, more ruſticorum: Das hat kein Noth. Wenn man ihn vor dat Für helt un ſtreppelt / ſo kan he wohl her vor krupen. h. e. Præfiſcine! Si illum igni admoveas atque titilles utique penis emergere ſolet. An verum hoc ſit, equidem neſcio, nolebat enim me præſente monſtrare, ſi tamen res ita ſe habet, credo annis pubertatis magis foci, quàm flagellorum uſu in re venereâ, de quo raram hiſtoriam edidit olim *Joh. Henr. Meibomius à Th. Barth. iterum recenſitam*, hîc opus futurum.

OBSERVATIO CLXXX.

DN. FRIDERICI LACHMUND.

DE

CRANII FONTANELLA IN HOMINE ADULTO.

IN infantibus recens natis inter ſuturam ſagittalem & coronalem, partem membranoſam reperiri, fontanellam dictam, ſeu fontem pulſatilem, notum eſt. Mulierculæ noſtrates ajunt: Der Kopff iſt noch nicht zugewachſen: in aliis tardius membrana hæc in os degenerat, in aliis, quod perrarò accidit, in provectiorem ætatem permanet, uti ex quadragenario *Th. Bartholini in anatom. reformata* conſtat. Simile exemplum anno 1554. obſervavi Jenæ in amico & convictore meo *Domino Joh Janſonio, LL. Studioſo* Auricenſi, (quæ urbs ſedes eſt Comitum Friſiæ orientalis) cujus jam annum ætatis 23. agentis, cranium nondum erat clauſum. Et licet obſervatio hæc meritò inter memoratu dignas referenda ſit, adhuc tamen dignius & rarius illud mihi eſſe videtur,

Ad Ann VI Obs N: 9.

videtur, quod fontanella pollicem circiter lata calvitie erat deformis, licet capilli toto reliquo capite provenerant.

OBSERVATIO CLXXXI.
DN. FRIDERICI LACHMUND.
DE
CRANII FONTANELLA, IN HOMINE ADULTO QUIDEM OSSEA, SED PECULIARI SUTURA CIRCUMDATA.

SUturarum luſum ferè indies obſervant diligentes anatomici, inter quos facilè princeps eſt & familiam ducit, non ſolum ſolertiſſimus ille animalium diſſector, ſed etiam oſſium compactor ſeu ſceletorum elaborator accuratiſſimus *Th. Bartholinus*, qui etiam *hiſt. anatom. rar. Cent. 1. pag. 79. hiſtor. 51.* multa circa ſuturas obſervavit; ego, qui quanquam in praxi potiſſimum occupatus ſim, horis tamen, quantum fieri poteſt, ſubſecivis in anatomicis me exerceo, ſequentia: Eſt apud me cranium furis cujusdam ad ſupplicium dati, in quo ſutura ſagittalis, verſus coronalem in loco eo, ubi fontanella infantibus recens natis ſolet eſſe, in utrumque latus dividitur, & quamvis membranoſa illa ſubſtantia, ſive fontanella ſit oſſea, peculiari tamen ſuturâ eſt circumdata; Cujus cranii figuram hic addere placet, ubi a. *ſuturam coronalem*, b. *ſagittalem*, c. *fontanellam oſſeam* deſignat.

OBSERVATIO CLXXXII.
D. FRIDERICI LACHMUND.
DE
ANSERE DOMESTICO CRISTATO.

ANte triennium quidam ex rure amicus, cui curioſitas mea erat nota, me donabat anſere domeſtico, qui totus cinereus, ſed magnâ eaque candidâ criſtâ præditus erat. Ego primo aſpectu criſtam hanc arte inſertam fuiſſe putabam, ſicuti caponibus non ſolum cornua, ſed etiam faſciculi pennarum ſolent inſeri, qui tamen non ſtato tempore, more aliarum pennarum decidunt, & iterum creſcunt; contrarium tamen reperi, cum in hunc uſque diem habeam. Criſta hæc radicem habet in vertice, unde ſcapus, calami vel caulis inſtar erumpit, ſe in pennâ omninò candidâ, apta rotundi-

tate expandens. Propter ſingularem raritatem & elegantiam, figuram capitis cum criſtâ hic addendam eſſe exiſtimavi.

OBSERVATIO CLXXXIII.
D. FRIDERICI LACHMUND.
DE
INFANTE BIMULO NONDUM DENTATO.

QUoniam infanti recens nato dentibus non opus eſt, idcirco illi etiam natura in nativitate non dat, quanquam interdum, ſed rarò ab illa recedit, uti ex *Plinio lib. 7. cap. 16.* de M. Curio & Cn. Papyrio notum, & à me ſimile exemplum *in Ephemerid. ann.* III. in partu licet monſtroſo eſt obſervatum: latitant tamen in alveolis, donec tempore opportuno, quod in aliquibus maturè, in aliis tardè fit, erumpant, & ſolent frequenter inciſores primum in conſpectum venire. Mulierculæ noſtræ præſagire ſolent, ex tardis dentibus vitam longam, ex maturis brevem. Sed uti multæ mulierum opiniones, nugarum & ſtultitiæ plenæ ſunt, ita & hæc, quod confirmat filia Dn. Georgii Schneckers, civis & Mercatoris apud nos inter primarios; Hæc circa ſeptimum à natali menſem maximè ſalivabat, & digitis gingivas terebat, ut ego cum parentibus conjecturam faceremus, tempus erumpendi dentes præſtò fore; Sine tamen ſucceſſu, nam poſt aliquot dies meliusculè ſe habuit, poſteà iterum aliquoties infirmitatem paſſa eſt, unde ſemper dentes in procinctu eſſe credebamus, ſed ſemper contrario effectu. Anno 1675. iterum in morbum incidit & d. 8. April. placidè mortua eſt, quùm vixiſſet annos 2. menſes 2. dies 8. & quidem ſine dentibus, quod obſervatu dignum puto.

OBSERVATIO CLXXXIV.
D. FRIDERICI LACHMUND.
DE
OSSE FRONTIS VIRGINIS ADULTÆ MOBILI.

VIrgo prænobilis & generoſa annorum 26. conquerebatur, quod maximis & continuis capitis doloribus à teneris unguiculis infeſtaretur, cauſam eſſe dicens, quod cranium nondum eſſet concretum. Ego inquirebam, an forſan fontanella nondum

dum oſſea facta eſſet, illa reſpondebat, quod non; ſed in riſu vel triſtitia & fletu aut forti loquela ferè pollicis latitudine cranium dehiſcere. Ego rei certitudinem percipiendi cupidus, caput tangens inveni, quod os frontis eſſet mobile, & à ſyncipite ſe divelli pateretur, ita ut digitis quaſi cerebrum poſſet attingi.

[*In literis ad Dn. D. Johann. Dan. Majorem, P. Kiloniens. menſe Decembri Ann. 1675.*]

OBSERVATIO CLXXXV.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI,

DE

SUDORE POST MORTEM.

RODachii anno hujus ſeculi LXV. civis cujusdam infans morbô corripitur. Tertium proſtratæ valetudinis diem ubi ſuperârat, quartum calore præternaturali accedentibus convulſionibus inopinâ demum morte finit. Levior intumeſcentia, quæ vivum affecerat, leviori quidem parentum animos metûs vinculô primùm conſtrinxerat; ſed ubi lac maternum faucibus avidioribus, emortuali præprimis die, traxit, curas quoque ad nutricis pectus attraxit ille graviores, & labore ſuô internô ac ultimô internum adauxit parentum dolorem. Corpuſculum animulâ ſuâ deſtitutum, ſeipſo vivo longius & rigidum ſic à morte evaſit, ut ferè eorum, qui induſium brachiolis accommodare laborarunt, induſtriam eluſerit. Exanime illud ſveto ceremoniarum ritu tertiô die loculo incluſum ad cœmeterium, ut terræ mandetur, deportatur. Reſeratô hic vulgi ſpectatum venientis gratiâ, more in oris noſtris ſvetô, loculô, infantis facies ſudoris guttulis referta cernitur. Facies mira præſentium mox invitat faciem & in admirationem trahit. Ad naturæ vires ſudorem in corpore calore vitali prorſus deſtitutô, referre auſus fuit nemo: magna verò pars ad occultiorem & ſublimiorem cauſam fuit facilis. Nonnulli ex ipſo ſudore velut effectu, ejus cauſam, ſopitum ſcil. & latentem hoc in corpore vitalem facultatem tacitè ſecum collegerunt, & infantis ad ſepulcrum deportationem maturam deinceps exprobrârunt. Mœſtiſſimi parentes & avus raro hôc caſu & maledicorum inſultu perturbati per Fratrem meum dilectum M. JOH. FRIDERICUM, Diaconum ibidem, meum de hoc ſudore judicium re-

quiſiverunt. Annui petito, & extemporaneum judicium tum dedi, quod brevi poſt in Diſputatione quadam publico eruditorum examini ſubmiſi. Caſum, quia ad paucorum manus Diſputatio venit, ſpectatiſſimo naturæ curioſorum Collegio jam communicare placet. Subjungam etiam datam tùm temporis ἐπίκρισιν. Rarus autem eſt caſus iſſe, neque ſimilis exempli veſtigium vel in *Henr. Kornmanni tractatu de miraculis mortuorum* vel in *libro I.* (ſecundi editionem orbis literatus adhuc expectat) *tractatûs elegantiſſimi eodem titulô, de miraculis mortuorum*, inſigniti, ſed doctiori calamô exarati *Dn. Lic. Garmanni* vel in aliis, quos evolvere licuit, adverti, niſi quod *Kornmannus part. 5. c. 8.* ſuſpenſi cujusdam cadaver plurimum ſudoris per 14. dies effudiſſe ſcribat; quam hiſtoriam admirationis aliquid habere ſcribit *Zacchias*. [D. *Sam. Ledelius* deinceps obſervavit in Paſtoris cujusdam ſcorbutici & melancholici corpore non tantùm vivô continuum, ſed & defunctô triduanum ſudorem largiſſimum, qui faciem cum toto corpore madidam reddidit. *Vid. annus 3. Ephemer. nat. Curioſ. obſ. 83.*]

Ut ſudorem iſtum infantis labore & ſudore noſtro felicius detergamus, præſupponimus *ſudoris* nomen ſumi 1 *latè* & *impropriè* pro quavis materiæ vaporoſæ vel liquidæ roris in modum in quocunque ſubjecto collectione. Ita lentiſcus maſtichen ſudare dicitur, & *Renodæus de mat. med.* maſtichen definit, quòd ſit gummi-reſina è lentiſco exudans. Sic ſtatuæ apud veteres ſudaſſe leguntur, cujus rationem *Theophraſtus* dat *lib. 5. hiſt. plant. c. 10.* quia ex cedro conficiebantur, cujus materia nata eſt humorem exudare. Feneſtræ, ſpecula, canthari, poma, parietes ſudare quoque hybernô tempore dicuntur. 2. *propriè* & quidem vel *ſtrictè*, pro materiæ vaporoſæ in cute animalis viventis roris in ſpeciem collectione, quôcunque illa promanarit modô, ſive excretione, ſive expreſſione, ſive partium ſolidarum exolutione. Tribus enim his modis ſudorem exire dicit *Stephan. Rodericus Caſtrenſis lib. quæ ex quibus pag 45.* Excretione qui prodit, caloris floreſcentis eſt index; qui expreſſione tumultuantis; qui partium exolutione deficientibus, non ſimpliciter, ſed reſpectivè: *vel ſtrictiſſimè*, pro eo, qui caloris vitalis ope per cutis ſpiracula prodit. Adhuc *Crato conſil. à Scholtzio collect. 381.* tres requiri vult conditiones, calorem mediocrem, materiam tenuem & cutis meatus apertos. Sudor ille in infante non fuit verus ſudor, quia mortuus erat infans, adeoque omnis in eo calor vitalis abfuit: id quod etiam partium rigor & ob hunc in-

duendi

duendi induſium difficultas prodidit. Inter notas autem finitæ vitæ etiam membrorum rigiditatem referri teſtatur *Paulus Zacchias quæſt. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæſt. ult.* Ergò nec caloris ſeu florentis, ſeu deficientis ſoboles ſudor ille fuit. Caloris quidem defectum ſudorem quendam ſive ἐφίδρωσιν ſequi admittimus, ſed ut partialis, non totalis ille defectus ſit, requiritur. Si enim totalis oriatur, pororum in refrigerato corpore ſequitur conſtrictio, eorumque parietes in ſe invicem collapſi omnem ſero exitum denegant. Sed ſi quidam in corpore ſuperſit calor vel ſpiritus, qui externam corporis compagem (utut debiliter & inſenſibiliter id fiat) ſuffulcire queat, non omnis ſero egrediendi poteſtas denegatur. Ergò ad impropriè ſic dictum ſudorem, ille infantis erit reducendus. An verò ſudoris proventus ad naturales, an verò ſupernaturales cauſas ſit referendus, in diſquiſitionem inducitur meritò.

Nos prius aſſerere non dubitamus, quamvis res ipſa ſuâ non careat difficultate, propter quam etiam meliora docenti cuivis aſſurgere erimus parati. In hanc verò ſententiam me deduxerunt circumſtantiæ in infante obſervatæ. Tumore quôdam, dum in vivis eſſet, fuerat correptus ille, & è morte conciliandi coloris ſvavis gratia linteola vinô calente madida faciei crebrò impoſuerant domeſtici, ex quo rara cutis ſubſtantia laxior aliquando permanſit, & in hac tenuior materia quietè ſubſiſtere potuit. Remittente demum manuum in applicandis linteolis induſtriâ, ſubſidente ſenſim cute tumidâ, & concidentibus in ſeipſos pororum parietibus contenta in his materia tenuis fuit expreſſa, quæ ſudoris indolem & ſpeciem expreſſit. Atque hoc ita fieri poſſe, confirmo verbis, quæ facit *Dn. D. Libavius contempl. de cruent. cadav. pag. 244.* *Omninò*, inquit, *ſi ſit rigida cutis, ſudor ex interna commotione non prodit. Extans in ſummo, nudari poteſt ſubſidente mole: poteſt etiam protrudi halitibus, aut per alluvionem gigni aquoſitas.* Sic nec à veritatis tramite ſecundùm eundem autorem aberraverimus, ſi dixerimus, halitus fermentationis ope incipiente putredine excitatos & per diſpoſitam cutem protruſos à frigoris ambientis poteſtate ad ſudoris ſpeciem cogi: vel incipiente ſanguinis putredine ſpiritus, ſal & ſulphur à motu ſuo regulari ceſſare, & in confuſionem agi: deinde in cavitatibus concluſa inordinatè fermenteſcere, & corporis totius ac viſcerum intumeſcentias facere. Quod dùm fit, hærens in rara corporis ſuperficie materia vaporoſa ſub roris & ſudoris

ſpecie per illam ebullitionem extruditur. Ebullitio enim genus fermentationis eſt, aſſerente *Martino Schockio*, curioſo fermentationis & fermenti examinatore *cap. 8.* Eum ſanguinis motum genarum in cadaveribus rubor quandoque ſubortus teſtatur. Notavit idem quoque *Platerus in cent. Poſth. Quæſt. Medic. Paradox. num. 8.* quod cadavera, quæ Anatomiæ cauſâ pluribus diebus ſervantur, poſt flaveſcentem illum colorem, quo, poſtquam expirarunt, pallent, exactis aliquot diebus rurſum nonnihil in malis & carnoſioribus locis rubeant: ſanguinem quoque levi commotione ex venis nondum ſectis & ad interiora emanare dicit. Rarò autem in cadaveribus obſervatur ſudoris talis proventus, quia rara eſt in cadaveribus illa ad ſudorem diſpoſitio, cum calore vitali deſtituta exteriore corporis compage arctius conſtringantur ſpiracula, quàm ut ab halituoſis exhalationibus intus concluſis reſerari queant. Neque (ut objectionem declinemus) in cadaveribus eorum, quos hydrops peremit, abdominis, licet multo humore turgeat, ſuperficies, ſimilem guttularum apparatum exprimere poteſt, tùm quia in nimia abdominis extenſione pororum ad extima tendentium ductus à ſubjacentibus partibus carnoſis obliteratur & detorquetur; tùm quia aqua fluctuans extra ordinariam ad poros viam, quam venæ & arteriæ ſternunt, degit, & ob craſſitiem ſubtiles meatus deinceps, poſt mortem ob vitalis caloris ablationem magis conſtrictos, decurrere nequit. Halituoſa enim materia ſeu aqua reſoluta ſudoris eſt materia, ita ut aqua, quæ primùm fuit in ſtatu collectionis, abeat caloris ope in ſtatum diſperſionis, & ad cutis ſuperficiem delata redeat demùm ob ambiens frigus (quod ita etiam æſtivô tempore ſecundùm quid reſpectu majoris caloris dicitur) & ſimilium copioſorum unionem in ſtatum collectionis, & ſudor vocitetur. Sed an prior, an verò poſterior ratio in infante illo locum habuerit, ego laborare nolo, cùm accuratiorem & feliciorem horum indagationem ſcrutator non niſi præſens, vix autem per relationem abſens reportare queat. Unius circumſtantiæ obſervatio omne ſæpè punctum fert: eâ autem neglectâ, in arenoſo ſolo extruitur tota verborum moles, quæ circumſtantiæ illius afflatu demum protinùs corruit. Quid naturaliter in tali caſu fieri queat, oſtendiſſe ſufficiat.

OBSERVATIO CLXXXVI.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

DE

VARIOLARUM IN FACIE PRÆSERVATIONE.

VAriolarum in facie proventum in tantum, non in totum, præcaveri poſſe, Matronæ cuidam Nobiliſſimæ ſeriò, ſed ſerò, perſvaſit ruſtica quædam. Plethorica cùm illa eſſet & carnoſiori habitu prædita, fœcunda propterea puſtularum mater evaſit, lætiorque earundem in corpore, præſertim verò in facie, orta ſeges, de qua tamen ægra formæ periculum metuens minus lætabatur. Proventum illarum ſanitatis & formæ curioſa optimè ad præſcriptum meum; ſed maturationis tempus ultimum ad ſvaſum muliercularum obſervabat. Puſtulas, ut facilior eſſet cruſtarum meſſis, oleo nucum inungebat, infauſto nihilominus ſidere. Iſtæ enim abeuntes expreſſa ſui veſtigia in facie reliquerunt. Ruſtica dicta Matronam ſanitati, non autem formæ priſtinæ, reſtitutam brevi poſt accedens de formæ jactura condolet, eamque præcaveri potuiſſe innuit. Iſti præſervativum ſcire deſideranti ait, uberem variolarum proventum in facie inhiberi, ſi mox primo invaſionis tempore pedes vaporibus ex decocto herbarum emollientium ſurgentibus aliquoties foveantur. Judicium de hoc poſtea Fœmina Nobiliſſima ex me meum quæſivit, cui idem improbari non poſſe indicavi, quod ſangvinis fermentantis ad inferiores partes ſic fiat revulſio. Pedes enim cruraque à vaporibus non tantum incaleſcunt, ſed & emolliuntur, eorumque vaſa ac carnoſæ partes dilatantur: hinc quia copioſius in his ſangvis colligitur, ſangvinis ebullientis à partibus ſuperioribus quædam fit revulſio. Confirmat jam & experimentum & ſententiam meam, præſervativum ſimile, quod tradit *Fr. de le Boe Sylvius Prax. Med. lib. 4. tr. 1. cap. 9. §. 76.* ubi: Habent, *ait*, aliqui etiam in more poſitum, quo faciem à multitudine variolarum liberent, illasque ad pedes usque derivent, vt in lac bubulum calens infantium pedes immergant, & quidem cum primum erumpere incipiunt variolæ, quod ſucceſſu non caret, quamvis non ſine notabili pedum detrimento, qui tunc variolis replentur, à quibus dolores ibidem excitantur graviſſimi, ſuccedente diuturnâ pedum debilitate; conſulitur tamen ſic formæ.

Non

Non autem in facie tantum, ſed & in toto corpore, in totum, non in tantum variolarum proventum, ſtatim in principio & quando adhuc infieri ſunt, ita ut ad incrementum ſeu ſtatum pervenire nequeant, ſupprimi poſſe ſtatuit *Dn. D. Langius Miſcell. curios. cap. ult.* hypotheſi propriâ, veterum rejectâ, fretus, morbillos (inter quos & variolas nullam diſcretionem obſervat) à putredine ſcaturiginem ſuam adipiſcentes eſſe animatam ac innumerorum minutiſſimorum vel atomorum ad inſtar inſenſibilium vermiculorum pullaginem. Verum, quod ſalvâ tanti Viri authoritate dixero, quia hæc ſententia productum & quod concomitanter ſe habet, cum cauſa confundere, hypotheſis etiam nondum firmo talo ſtare videtur, variolas in totum ſupprimi poſſe, propter hanc & alias rationes, alibi forſan indicandas (neque enim disceptandi locus hic eſt) ut credam, adduci non poſſum.

OBSERVATIO CLXXXVII.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

DE

CONVULSIVIS MOTIBUS A VERMIBUS ET REMEDIO AD HOS.

Filiam 8. annorum conſilii conferendi gratiâ ad me adducit mater, cujus caput, brachia & crura in continuo erant motu, & quidem caput à dextro in ſiniſtrum & contra; brachia & crura ſurſum deorſum ipſâ invitâ agitabantur, adeô ut neuter pes ullibi permanſerit fixus. Cui malum hoc originem debeat, dubius primum fui. Ad convulſivos autem motus referre non dubitavi. Nulla præter motum iſtum inordinatum offenſæ valetudinis aderat nota; omnia ſua debitè fungi munere videbantur: urina tantum pallida & fermè aquoſa viriditatis leve dabat indicium. Omnibus in ægra bene ponderatis vermes hanc convulſionis ſpeciem producere conjeci, licet evidentia illorum ſigna alia non adeſſent. Ea enim, fatente *Foreſto l. 21. obs. 28. ſchol.* nonnunquam adeò obſcura & ſymptomata adeò multa & cum aliis morbis communia ſunt, ut doctiſſimos aliquando medicos fallant. Succurrit tum obſervatio apud *D. Thonerum lib. 2. pag. 49.* quam ſibi quoque communicatam tradit *D. Greg. Horſtius Epiſt. Med. ſect. 7.* de filia 14. annorum, quæ à vermibus non tantum ingentem colli conſtrictionem, quaſi laqueo injecto fauces præcludente, cum imminenti ſuffocationis periculo, ſed utriusque inſuper tum brachii, tum cruris

motum

motum convulſivum paſſa, ita ut crus modò dextrum modò ſiniſtrum ad nates usque invitâ ægrâ, quaſi funiculis agitata, alternatim fuerit flexum. Noſtram ægram mitius quidem animata colluvies, ut ex dictis videre eſt, tractavit, gravem tamen ſibi remediorum omnium apparatum primum reſpuit; reſpuere autem deſiit & tandem emigravit, oblatô aliquoties hauſtu aquæ ſtillatitiæ raphani ruſticani, aliis aquis ob acrimoniam temperatæ; quam etiam commendat *D. Sebizius lib. 2. de alim. facult. p. 400.* ubi hôc condimentô, eſu ſcil. raphani illius raſi fœminam quandam aliis remediis fruſtra uſurpatis plurimos ejeciſſe vermes notat. Vermibus XI. è puella noſtra aquæ dictæ uſu ejectis, convulſivi motus brevi ceſſarunt.

OBSERVATIO CLXXXVIII.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

DE

VERMINOSO IN OVIBUS ET JUVENCIS REPERTO HEPATE.

ANnis, nimirum LXIII. & LXIV, quibus mactatarum ovium, vitulorum & juvencarum hepar, reliquis viſceribus nullam præternaturalis conſtitutionis faciem exprimentibus, vermes proſectoribus obtuliſſe, fidem fecit experientia abunde, & qui menſe primô anni 65. mihi fuit à ſervitiis, lanio, eô tempore, quô frequens eſt mactatio, nullius hepar ſanum laniario ſe impoſuiſſe edixit; Communis ea corporum diſpoſitio acerba fata & brutis & œconomiæ multorum invexit. In gregibus hoc in Ducatu oviariis præcipuis quatuor, *Schafhof*, *Wolbach*, *Goſſenberg & Watzendorf* junctim ſpectatis 3000. oves, cum olim fuerant numeratæ, vix quadraginta tandem ſuperfuiſſe relatum. Suo vulgus malum hoc idiomate *Egeln*, & hepar verminoſum *Egelichte Lebern*, q. d. hirudinoſum (ut ὀνοματοποιεῖν liceat) appellavit, quod vermis hirudinem ſive ſangviſugam, Germanis *Egel* dictam, primâ facie referre videretur: vel quia ad opilionum quorundam mentem eſu numulariæ, ſerpentariæ, quam Germani *Egel Kraut* appellant, malum hoc contractum. Quæ tamen ſententia diſplicet: quanquam *Jonſtonus* etiam *c. 5. Not. regn. veget.* ſcribat, herbam hanc ovibus noxiam eſſe, & deguſtatâ ea ulceribus pulmonis tabidas interire. Verum experientiæ hoc reſpondere dubito, præſertim cum facultate, ut *Matthiolus* habet, glutinandi, cohibendique ea

 pol-

polleat, adeoque vulneraria ſit, ac *centummorbia* à mirifica in vulneribus medendis facultate ſalutetur. Quid? quod ejus in pratis omni æſtate lætus, mali autem in brutis proventus aliàs rarus. Non ergò ab effectu, ſed potius à ſimilitudine, quòd vermes hi numulariæ foliis latitudinis & rotunditatis ratione ſint ſimiles, nominis notatio eſt arceſſenda, inde etiam *Pfenning Kraut* vocatur (*Caſp. Hoffmannus de Medic. officin. lib. 2. cap. 161.*) Vermes enim è ſuis caſtris lanionum digitis expreſſi, *figuram & quantitatem continuam* ſi quæras, omnes breves fuerunt & rotundi: at ſibi relicti, injuriamque nullam porro metuentes ſe quaſi explicuerunt, & lati facti, ungvis latitudinem referentes, capite acutô eoque minimô, ad capitis acus formam, extremitate autem ad rotunditatem vergente, ſed in fine acuminata præditi, molles, quique colore ſuô atropurpureô, vel quem nonnulli retulerunt, rubro, generationis materiam ſatis prodiderunt. *Diſcretam quantitatem* ſeu *numerum* ſi expetas, in aliis pauci, in aliis multi, manipulum quandoque excedentes reperiebantur, pro conceſſo ſcilicet ad multiplicandum temporis ſpatio. *Materiam in qua* ſive *ſubjectum* & quidem *ſpeciem* ſi attendas, ex *feris, cervi & lepores* priori fuerunt anno, qui in diſtrictu maximè Rodacenſi vel mortui reperti, vel in campis & nemoribus oberrantes virium crurumque auxilio deſtituti omnem venatorum laborem maturarunt. Sed menſtrua hæc fuit ſtrages, quæ dicto ſpatio terminata venatorum curam ſimul terminavit. Demortuorum autem & moribundorum corpora hepar & pulmones putrilagine corruptos & ſphacelatos exhibuerunt, cervorum hepar ſimilem vermium fœturam edidit. Inter *domeſtica* præprimis *ovibus & juvencis* calamitas hæc fuit infeſta: equinum, caprinum & ſuillum genus ab hoc malo manſit immune. Si *autem*, oves fuerunt ſine diſcrimine omnes tum ſeniores, tum agni: quin & fœtuum utero concluſorum hepar ſimili labe infectum fuit repertum. *Vitulorum* quorundam, non omnium, hepar fuit vitioſum. Anniculorum autem & biennium, ſive juvencorum juvencarumque omnium, lanionum teſtimoniô, ſaccus fuit vermium, & è quibusdam innumeri vermes prodierunt. Armenta autem & boves annoſi malô hoc non, vel rariſſimè laborarunt, tùm quia durior & ſiccior eorum conſtitutio ſine dubio putredinis jugum excuſſit: tùm quia fœnum, alimentum ſiccum, totô annô devorant. Si *partes* reſpicias, ſubjectum fuit *hepar*, quod in nonnullis in inſignem excreverat molem, idque ſolum. Rarò cum hepate *pulmo* in ovibus

& ju-

& juvencis fœturam illam concepit. Sedem & in *inteſtinis* prolem hanc fixiſſe, ac inteſtina perforaſſe, ſed rarò, itidem fuit obſervatum. Hepar ſubjectum fuit tum ratione parenchymaticæ ſubſtantiæ, tum ratione vaſorum, venæ cavæ & portæ: quandoque & veſica fellea vermes habuit. Rarò aliàs homines & bruta proſectoribus vermes in hepate genitos exhibent: bruta verò tùm temporis frequentiſſimè oculis uſurpandos dederunt.

Materia proxima, ut omnium vermium accidentariâ lege in animalibus genitorum, unanimi Phyſicorum ſuffragiô, ita & horum fuit ſubſtantia corrupta, putrida, ſive ſanguis ſit, ſive hepatis portio corrupta, ſordidaque. Omne autem putridum ex ſe & ſuâ naturâ vermes generat, id quod vir perſpicaciſſimus *Athanas. Kircherus* experimentis irrefragabilibus comprobat *ſcrutin. de Peſte ſect. 1. cap. 7.* *Cauſa* autem, quæ putridam reddidit ſubſtantiam, vel remota eſt vel propinqua. Cauſam *remotam*, cùm malum ſit commune, communem quoque eſſe cenſendum. Communes verò cauſæ præter aërem, cibum & potum aliæ poſſunt eſſe nullæ. *Aër* quidem ratione (non ſubſtantiæ, quæ quia ſimplex eſt, & ſubtiliſſima, mutari neſcit) accidentium variis exhalationum è terra & aqua & rebus putridis effluviis & vermiculis infectus corpus noſtrum alterare & immutare poteſt: ſed pulmonum ſubſtantiam, quam totam ſubit, cordisque regiam citius, quàm hepar invadit, malitiæque & pravitatis ſigillum inceſſanter ſanguini & ſpiritibus cor tranſeuntibus imprimit. Plurimorum autem brutorum pulmones vitio tùm caruerunt omni. *Aqua* accidentium variorum ratione pariter ſpectata cùm varias in corpore diſtributa partes alluat, nocivis impregnata qualitatibus ad ruinam diſponere videtur partium compagem facilius. Et ſanè quasdam novis qualitatibus anno LXIV. fuiſſe adulteratas piſcium nonnullis in aquis ſtrages arguit. Aquam vaſe concluſam ſolique expoſitam mox in vermes animari quotidiana docet, tum in maritimis navigationibus, tum intra privatos domuum parietes, experientia, inquit *Kircherus l. c. pag. 65.* Num feminiô vermium fœcunda aqua à brutis hauſta animata evaſit in corpore, vermesque hepatis dulcedine allecti, fixam ibi collocarunt ſedem? Ego licet aquarum adulterationem datâ ratione convictus non negem, poſteriori tamen vacivas aures præbere prohibeor, tum quia diſſitis etiam in locis aquarum vigore ſuperbientibus calamitas illa hepatica fuit ſuborta: tum quia partes œcono-

miæ animalis reliquas dulcedinis laude æquè conſpicuas advenæ iſti non occuparunt. Ad *victum communem* igitur ſive pabulum idque adulteratum tum pluviarum frequentiâ, tum rubiginum vehementiâ, confugere malo. Frequentiſſimi anno LXIII. pluviarum recurſus ante facti, quàm ſuam ruricolæ in ſegetem immitterent falcem, humidius brutis ſub dio commorantibus dederunt nutrimentum. Qualis autem ratione qualitatum cibus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis partium conſtitutio. Humiditas verò excedens latam putredini ſternit viam, cui auxiliatrices manus æſtus inſignis pluvioſum tempus excipiens tulit, cujus injuriæ bruta impatientia largiori aquarum potu majorem æſtuantibus & ex præcedente nimis humido pabulo labefactatis viſceribus aſperſerunt labem. Accesſit frequens ſiderum ſaliva, ut *Plinius* loquitur, h. e. roris noxii illapſus. *Meurerus quæſt. meteor. p. 321.* noxium rorem vocat minutiſſimas guttas illas, quæ ſplendente ſole tacitè depluunt, rebusque naſcentibus adhærentes ſunt exitio. *Virgilius lib. 1. Georg.* rubiginem appellat:

Mox & frumentis labor additus ut mala fruges
Eſſet rubigo.

Scil. ut rubigo ferrum; ita ros ille noxius lædit vegetantia. *Keckermannus l. 6. Syſtem. Phyſ. c. 10.* mannam ruſticorum vocat, ad differentiam mannæ nobilis, quæ medicinalis eſt, de qua *Galenus l. 3. de alim. facult. c. 39.* Germanis *Meel-Thau*, ros farinaceus, & *Honig Thau*, ros mellitus, *Mill-Thau*, ut conjicit *Meurerus in comm.* à caſeorum vermiculis, qui nominantur *Millen*: quod interdum ex aſperſione iſtiusmodi liquoris naſcatur pellicula, intra quam materia concluſa virtute cœleſti concipiat ſpiritum vitalem, & fiant vermiculi inſtar eorum, qui naſcuntur in caſeis putridis. Ros ille mellitus cruda plurima in ſe continet, & vaporem incoctum, qui proinde adhærens oleribus, plantis, arborum foliis & gramini ea facilè corrumpit, abitque in virus, quod quidem dulcedine pecudibus imponit; at calore urente rubiginem ſatis affert, cum deſtituatur humido alibili, variisque interdum ludat figuris in fructibus & foliis, inquit *Dn. D. Tackius diſſ. Phyſico-chymic. de Rore pag. 20.* qui ſerpentum figuras ex uredine in pomis aliquando conſpectas fuiſſe ſubjicit. Mali hujus avertendi gratiâ ſuperſtitioſa antiquitas Robigo Deo Robigalia, ut *Varro* loquitur, Rubiginalia *Servius in comm. ad d. Virgil. loc.* ait, publicè inſtituerunt: quo de vide *Roſinum cum notis Dempſteri p. 43.* Neque vegeta-

bilium

bilium tantùm, ſed & animalium conſtitutionem ros ille putrefactus labefactat, eò magis, quò majori ille pollet malignitate & acrimoniâ. Robur dictis addunt ea, quæ ex *Phil. Höchſtettero* idem *Dn. Tackius l. c.* adducit, *virginem ordinis S. Dominici, cùm remoram habuiſſet ad tempus menſtruorum & conſilio alterius monachæ hauſiſſet aquam pluviæ, quæ ex nube cœlô ſerenô decidit, quam rorem farinaceum ſeu mellitum vocant, & unde pecudes profluvium ventris ſolent pati, quod diarrhœa biliosa vocatur, nos choleram dicimus, & ex quo perire ſolent, menſes quidem uberes promoviſſe, ſed inordinatos cum hebetudine ſubſequente oculorum animique defectione & convulſione.* Noxio hoc rore juvencæ & oves noſtrates largiùs inſuper ineſcatæ eam ſine dubio hepatis labem contraxerunt. A viro fide digno accepi, ſe ruri ann. LXIII. ambulantem in calceo & pileo ſuo, herbarum arborumque foliis materiæ flavæ deſuper ortæ, veneni ruricolarum opinione, non mediocrem quantitatem obſervaſſe: ejus autem veſtigia in ſtagnis nigredinem retuliſſe. Similis materiæ coloris ratione fertilem pluviam in oppidi noſtri plateis notavimus. Materiam illam multi dixerunt ſulphuream, ſed rectius forſan arſenicalem vel auripigmento affinem; quamvis & his turgeat ſulphur, ſed putrefactum & corruptum, & præter hoc ſal cauſticum ac adurens, & mercurius reliqua principia uniens & nectens, ut habet *Petr. Job. Faber Panchym. lib. 4. cap. 45.* & *Secret. chym. l. 3. c. 10.* Malignitatem deſuper ortam adaugent aquarum inundationes excrementitiam ſerpentum, bufonum & lacertarum ex antris materiam, variasque virulentarum quisquiliarum ſordes eluentes, & in paſcua cum limo deponentes. *Anno 1617. diuturnis pluviarum diluviis camporum paſcua cœno oblita, non niſi virides comas limoſo ſolo, nec dum ritè decoctas exerebant, quas armenta boum carpentia repentina putrilagine in faucibus concepta, ſuffocata interibant: vixque enecta, bubulcis colonisque nil ſibi tale verentibus mox pœnitendam cedebant in alimoniam; par namque calamitas ſaturatos adoriebatur comeſſatores. Kircherus l. c. pag. 97.* Adeò pabulo inquinato ſi bruta veſcantur, conceptæ virulentiæ truculentiam non poſſunt non incurrere. Depravatum enim alimentum depravat ſanguinem, & hic viſcera ad patiendum apta, pravitatisque ideam recipiendum prona. Secretiori ſimilis malignitatis communicatio fieri poteſt ratione, quam *Galenus l. de Elem. cap. 9.* tradit: *Sata atque plantæ, cùm terram ſubeunt, trahit unumquodque, quod terræ ineſt, ſuæ naturæ conſentaneum; cùm verò id, quod trahi-*

 tur,

tur, inquinatum ſit, coguntur ea etiam inquinari, fungorum putridarumque rerum copia augetur. Vitiatâ itaque terrâ vitiantur vites, arbores, ſegetes, ægritudinemque, concurrente præſertim iniquô ſiderum influxu, concipiunt, & malè ſe habent. Es werden ungeſchlachte Jahr / ut cum noſtratibus loquar, etiamſi ſerena cœli facies nulla procellarum imbriumque acie confuſa, vel urentis caloris gradu excedente infamis exoptatam fructuum ubertatem promittere videatur: & ut verbis *Kircheri* itidem, quæ facit *pag.166.* utar, vegetantia noxiô humore repleta, & ſe & ex eis alita terræ animantia conficiunt, undè rectè *Abenſina* de contagione, ſi corrumpantur arbores, & vegetabilia corrumpuntur & animalia, quæ ea comedunt.

Sed cur hepar præprimis, non cor, lien aut ventriculus concepta malignæ putredinis labe auguſtum vermibus domicilium aperuit? De pabuli conditione hepar teſtari veteres non latuit. Apud *Baſſianum Landum lib. 22. hiſtor. human. p. 197.* qui *Vitruvium* citat, legimus, queî ſuſcepto de ſalubritate locorum ex hepate augurio oppida condi antiquitus inceperunt. Jecur enim, ſi vitioſum offendebatur, inſalubrem eo loci fore habitationem, aut victus aut aëris culpâ id evenire conjiciebant, inquit *Dn. D. Schenckius Exercit. Anat. 6. l. 1. ſect. 2. cap. 25.* qui & hoc addit: Mos ſanè opilionibus noſtris non ignotus, qui oviarios greges locaturi aut translaturi jecur paſti pecoris inſpiciunt, hôc modô de telluris bonitate fertilitateque judicium facturi. Quod autem jecur præprimis putredinem concipiat, ſpuriumque vermium fiat marſupium, ſubſtantiæ rationi hoc imputandum cenſemus. Ea enim, ut *Galenus 4. de uſu part. 12.* ait, ſanguis eſt mediocriter condenſatus, mollis, inſignis magnitudinis, dulcis, calidi & humidi temperamenti, atque hinc ex alimento humido & pravo, & ex hoc genito ſangvine, quem omnium abundantius ſuſcipit, facilius quam viſcera reliqua ἀτονίᾳ laborare & ad putredinem diſponi poteſt. Ἀτονίας fructus eſt profluvium, quod bilioſum reddit cauſtica & urens rubiginis facultas, ſuæ qualitatis characterem humoribus imprimens, inde diarrhœa bilioſa ſeu cholera in brutis naſcitur. Sed ſi nulla fermentationis lege humorum pravorum fiat ſeparatio & excretio, majorem hepar ſufferre tenetur mulctam. Ventriculus, cum malignitas involucris alimenti craſſioribus concluſa lateat, illam cum alimento à ſe expellit, adeoque ita affici nequit. *Cor* quidem communicatum ab inferioribus chylum infectum admittit, ſed impreſsô ſanguinis charactere ci-

re citò in arterias illam transmittit, omnemque à malignitate intentatam injuriam calidi, quô abundat, ſpirituumque ope amolitur. *Lien* numeroſâ arteriarum ſobole inſtructus ſpirituum vitalium miniſterio pariter maligni hoſtis atrocitatem eludit. *Hepar* verò arteriis & ſpiritibus vitalibus non ita munitum latum ingredienti & diutius hic commoranti hoſti concedit campum; qui fractas jam ante ab intemperie humidâ vires magis frangit, ut nec ſuo feliciter fungi munere, nec ſanguinis per venas ad cor circulationem debito ſibi modo undequaque promovere queat. Subſiſtens itaque alicubi materia prava putredinemque concipiens ipſam deinceps hepatis ſubſtantiam inficit, & cauſa putredinem hepati inferens, proxima audit. Hepar ita affectum materiam generationi vermium uberem & aptam, locumque caloris ſuavitate ſpuriæ ſobolis excluſioni congruum ſubminiſtrat. Quid ſi ingreſſum cum alimento venenum ſoli hepati ſpecificâ qualitate contrarium fuerit? Non enim omnia venena cordi, ſed alia huic, alia iſti, alia illi viſceri eſſe infeſta Medicorum teſtantur filii. Quamvis verò ovium quarundam pulmones heterogenam illam vermium prolem exhibuerint, per conſenſum tamen rapto ad pulmones circulationis lege ſive ſanguine verminoſô ſive ſeminii apparatu, ex hepate id fuiſſe ſubortum dixerim. Vermes, qui ſunt ſui multiplicativi, multiplicati dulcem hepatis & pulmonum ſubſtantiam depaſcunt facilè.

OBSERVATIO CLXXXIX.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

DE

SALUBRITATE CARNIUM ANIMALIUM HEPATE VERMINOSO LABORANTIUM.

OBſervatio præcedens ſequentem hanc mox eo ipſo tempore peperit quæſtionem: *An carnes animalium hepate verminoſô laborantium ſint ſalubres?* Quô ſidere ſtadium hoc decurrerim, perlectis prænotatis, ſequentibus accipe.

I. *Salubre alimentum* dici *in genere & vulgò* omne id, quod nullam evidentem corpori humano infert noxam, ſive ex eo chylus & ſanguis optimæ notæ generetur, ſive non, modò in corporis ſubſtantiam cedere queat. Deinde *in ſpecie* id, ex quo bonus & laudabilis ſanguis generatur. Bonus autem ſanguis is dicitur, qui neque juſtò calidior, neque

neque humidior, neque frigidior, neque ſiccior eſt. Non eſt quoque tenuis, non craſſus, non pingvis, non lentus, non acer, mordaxve, non amarus, ſalſus aut acidus; breviter, qui perfectam nactus mediocritatem. *D. Sebizius l. de alim. Facult. cap. 4. pag. 42.*

II. *Vires alimentorum inveſtigandi modos & vires* ſecundum *Galenum l. 1. alim. facult. c. 1.* eſſe duas, *rationem* & *experientiam*. *Ratio* medium ſeu principium, ex quo tanquam ex notiori intellectus id, quod eſt ignotum colligit, notat. *Experientia* autem eſt ejus, quod ſæpè & eôdem modô contigit, memoriâ comprehenſio. Rationes, quibus de alimentorum facultatibus aliquid ſtatuitur ab odore, ſapore & conſiſtentia, inprimis autem à ſapore ſecundum *Galenum* ſumuntur. Videatur *D. Herm. Grube Commentarius doctiſſ. de modo ſimpl. medicamentor. facult. cognoſc.*

III. *Corruptionem hepatis* vel *totalem* eſſe vel *partialem*. In totali nulla ejus eſt actio: in partiali autem languida quidem eſt, non tamen nulla; ſicut in partiali cerebri læſione & vulneratione actio animalis continuatur, quod è continuato animalium operationum exercitio legimus. His præmiſſis dicimus:

I. Si vox *ſalubris* in genere & vulgari modo ſumatur, ſalubres ſanè & carnes animalium hepate verminoſô laborantium erunt proclamandæ: neque enim de injuria ſuæ conſtitutioni exinde evidenter illatâ ullus tum temporis fuit conqueſtus, & ſi quis unquam morbos atrociores ex illarum eſu contraxiſſet, cautior ex hoc factus ad uſum rediiſſet nunquam. Si verò ſalubre alimentum poſteriori capiatur modô, nemo carnium illarum uſum ſalubrem dixerit, ſed inter alimenta *κακόχυμα, mali ſucci,* quæ ſangvinem procreant vitioſum, caro erit referenda. Sanguis autem vitioſus is eſt, ſecundum *D. Sebizium l. c.* qui à bono ſupra deſcripto recedit. *Hujus farinæ*, inquit, *in genere ſunt, quæ acria, amara, ſalſa, acerba, acida nimis, fœtida, corrupta, putrefacta: in ſpecie verò ex animalibus ſunt caro caprarum, hircorum, bubulorum, ovium, vaccarum & boum ſenio laboribusque confectorum, leporum, cervorum, urſorum &c.* Hoc nomine igitur inter cacochyma carnem illam referre quis dubitabit? Sed num deteriorum & forſan ad tempus recondi aptarum qualitatum eadem fuerit ferax, propter quas carnium illarum uſus præ cæteris magis fuerit formidandus, ulteriorem meretur diſquiſitionem. Dicemus autem:

II. Qualitates, ſi quæ adſuerunt, deteriores inveſtigatu fuiſſe difficiles.

ciles. Neque enim ſuffragantem habuimus rationem, neque experientiam. Non *rationem*: quia adducta illa ex Galeno ab odore, ſapore & conſiſtentiâ ſumta indicia, quibus ratio alimentorum vires ſcrutatur, nobis inveſtigantibus parum conduxerunt. Nam odoris, ſaporis & conſiſtentiæ ratione inter carnem ſanorum & morboſorum differentia occurrit nulla: ideo & rejectis ſolis viſceribus labe infectis caro in macellis fuit venalis. Pinguedinis color ad majorem ſolito in quibusdam vergens flavedinem rem nonnullis fecit ſuſpectam. Et ſanè de nihilo conjectura iſta non eſt. Cum enim affectum hepar ſuo fungi officio, h. e. bilioſa, quæ in venis portæ continentur, & per arterias advehuntur, coquere & ſecernere nequeat, fit inde, ut ex illius in ſangvine redundantia pinguedo tincturam illam, quam reliquis facilius imbibit, referat. Non *experientiam*, quia ullius valetudinem carnis iſtius eſu fuiſſe concuſſam, evidenter ea teſtatum non fecit. Sed quia à poſteriori nihil fuit colligere, à priori per alia media in qualitates carnis devenire laboravimus.

Quare itidem prænotavimus &

1. Ambabus id, quod è veritatis puteo hauſit *D. Schenckius humor. corp. human. hiſtor. general.* excepimus: *Quicquid ex parte qualitatum materiæ nutritiæ conſideratu neceſſarium eſt, hoc alio modo non admittitur, quàm quatenus εὖ καὶ σύγκρατον bene contemperatum eſt: ab hoc enim ubi deflexerit, alimenti nomen non meretur, nec ſanitatem, ſed morbum generat.*

2. Coctionis officinâ laborante id, quod coquendum offertur, ad debitas naturæ leges concoqui non poſſe inficiatur nemo. Nihil enim ultra vires ſuas operari poteſt.

3. Ratum eſt Medicorum effatum: Vitium primæ coctionis non corrigi in ſecunda, nedum in tertia. Sic igitur vitium primæ coctionis ſanguinis, quæ in corde fit, non corrigitur in ſecunda, quæ fit in hepate. Si fuerit neglecta in hac, non fiet correctio in tertia, quæ in privatis fit partibus.

4. Quale nutrimentum eſt (ultimum & in fine) tale erit nutritum. Qualis enim eſt materia, tale eſt materiatum. Si nutrimentum eſt laudabile, laudabile inde evadit nutritum: ſi vitioſum illud, & hoc tale erit.

5. Fervente nutritionis actu totum alimentum transmutatur, nec ulla fit ibi heterogenearum partium ſecretio: ea enim jam ante in or-

ganis huic negotio deſtinatis fieri debuit. Per poros quæ fit transpiratio & partium halituoſarum excluſio non tam à partibus nutriendis privatis, quàm à toto, & potiſſimum à corde ea provenit. Illud vero variolarum cauſâ procreante comprobamus, quæ ſangvis eſt menſtruus vitioſus à partibus ſpermaticis & ſanguineis in novimeſtri nutritione attractus, quem fœtus totum nullâ intercedente partium heterogenearum ſecretione trahit: ſuo autem tempore, ubi irritata fuerit natura, impurioris materiæ ſequeſtrationem inſtituit.

His itidem prænotatis, infertur

III. Corruptio hepatis totalis vel totali vicina ſi fuerit, mactati animalis carnem, experientia teſte, nutrire quidem, ſed malè, adeoque ejus uſum inſalubrem eſſe, quia 1. caro illa à temperie & craſi debitâ receſſit, etiamſi gradus receſſus indigitare nequeamus, receſſum tamen factum eſſe ex eo colligimus, quia 2. ſanguis, è quo caro generatur, à ſua temperie receſſit. Sanguinem à ſua temperie receſſiſſe, 3. neglectum hepatis officium prodit, quod eſt affluentem à corde ſangvinem ab impuritatibus bilioſis & ſeroſis liberare. Hoc autem hepar corruptum vermibusque ſcatens præſtare nequit. Heterogeneis itaque partibus illis retentis omnem debitæ temperiei vigorem ſanguis, & ex quo demum nutriuntur, partes amittunt. Quæ omnia prænotatorum veritate nituntur. Sunt quidem & alia alimenta cacochyma, quæ craſin humanæ naturæ convenientem non habent, caro v. g. leporina, quæ ſicca eſt, craſſa, ſanguinisque melancholici procreatrix: ea tamen temperiem habet ſuæ ſpeciei convenientem, & mixtionis legibus congruam, conſtitutioni verò noſtræ non inimicam, quia illa compages firma eſt, nec ullo putrilaginis vitio de vitalitatis ponte ad reſolutionis fundum dejicitur, ut caro illa in præſentem quæſtionem veniens. Nec ſanguinis & partium nutriendarum temperies tantum perit elementaris, quæ ipſis ut ſunt mixta competunt, ſed & vitalis, quæ ſanguini & partibus alendis ut ſunt partes animatæ competunt. Poſterior hæc temperies à naturali ſtatu recedens ad totius ſubſtantiæ morbos ſpectat, oriturque à putridis è corrupto & putrido hepate, ejusque ſobole pravâ conſurgentibus exhalationibus, quas, cùm putrida malignitatis habitum facilè induant, illius ſimpliciter expertes haud dixerim. Nam ut à minori ad majus colligamus, ſi vermes in inteſtinis ſtabulantes malignitate, convulſionum & epilepticorum inſultuum cauſa totum conſpurcant, quanto magis vermes

mes in hepate corrupto geniti malignitatis aurâ affligent totum. Continuo malignæ auræ appulſu vitæ regia cor confoditur, impreſſum partibus vitalitatis ſigillum ſenſim obliteratur, & cùm vitalis irradiatio non continuetur, langueſcunt, atque ſic regii miniſtri, hepatis ſcil. culpâ, cor cum toto tandem ſuccumbere cogitur. Deficientis irradiationis ſignum præcipuum ſplendoris oculorum eſt amiſſio, quod in ovibus advertentes lanii nonnulli mactationem maturarunt, & corporis ad cadavera mox abjiciendi carnem venalem protulerunt, ſed quo coëmentium & comedentium emolumento, è dictis ſanitatis ſtudioſus facilè cognoſcit.

Verùm his omnibus vel maximè conceſſis annon malignitatis & pravitatis tinctura ignis & culinaris & animalis ope in chyli & ſanguinis officinis extrahi & ſeparari potuerint? quærenti dico, fieri quidem quandam correctionem & ſuppreſſionem, ſed non totalem iniquiorum qualitatum everſionem, quia debitam illam craſin ignis culinaris & animalis reducere neſciunt, tùm quia altius ſunt impreſſæ & confirmatæ alienæ qualitates, tum quia ſpecifica hæc operatio, ſi vel maximè ſperanda, agens ſuum ſpecificum requirit. Ad hæc ſi prava cacochymorum alimentorum qualitas utroque illo igne non edomatur, neque in carne, quæ in quæſtione eſt, edomabitur illa. Cucurbitæ & melonum frigiditatem, carnium induratarum craſſitiem, cydoniorum vim adſtrictoriam nec curioſa coqui manus nec vegeta naturæ noſtræ virtus delet: premit quidem, ſed non opprimit. Narcotica cerebrum, lepus marinus pulmones, cantharides veſicam cum cibis aſſumta recto tramite petunt, & ventriculi in coquendo ac ſegregando laborem, cordisque in ſanguificando induſtriam eludunt. Recipiens nimirum recipit non ad modum imprimentis, ſed ad modum receptivitatis ſuæ. Reſervatis ſic in corpore noſtro ex carnis vitioſæ eſu largiori quisquiliis putridis & malignis, iisque in ſubſtantiam noſtram converſis, corpora ipſa diſponuntur ita, ut malignarum febrium feracia, & propagato, exhalationum ope, ſeminio, alia ob affinitatem mox capacia fiant: aut admoto ab extra ſtimulo, variis ventris profluviis & tormentis affligantur. Diu in corporibus noſtris qualitatum pravarum apparatum recondi poſſe, variolæ docent: diu venena in corpore ſopita latitare poſſe, experientia comprobat, ut proinde ex læſionis evidentis abſentiâ ad incolumitatem abſolutam abſolutè colligere non liceat, nec illam vulgò in aliis caſibus ſvetam

 ſeque-

ſequelam jactare: Eſus hujus & illius nec heri nec nudius tertius mihi nocuit; Ergò ſalubris eſt.

Dictis jam ſi opponis hæc: venena & venenata animalia devorantibus noxam non inferre. Ergò nec carnem horum animalium. Illud variis ex authoribus tranſumtis exemplis oſtendit inprimis *Gaſp. à Reies Eliſio jucund. quæſt. campo, quæſt. 63. pag. 482. Caſp. Scotus Phyſic. curioſ. l. 3. c. 26. pag. 526. Lerius in hiſtoria navigat. in Braſil. Americanos* bufonibus veſci minimè exenteratis & toſtis refert. Viperis, quæ venenatæ ſunt feræ, tum canes tum feles ſine noxâ veſcuntur, atque etiam homines multis in locis, ait *Angelus Abbatius de admir. viperæ natur. cap. 4. p. 22.* ℞. 1. ſic fruſtraneum fore omnem ciborum delectum inſimul erit concludendum, quod abſurdum. 2. ex particulari uno & altero non protinus univerſale licet inferre. Si vel maximè concedamus, quosdam quorundam venenorum uſum non læſiſſe, longè plures tamen à plurimis fuiſſe læſos experientia dictat. 3. De multarum hiſtoriarum fide viri doctiſſimi non ſine ratione dubitant. 4. Diſtingu. in quibusdam animalibus venenatis inter totum & partes. Tota vipera eſt venenata, ſed non totum viperæ. Carne ejus, abſciſſis capite & caudâ, abjectisque interaneis tutò utimur & in Medicina & in culina, eôdem *Abbatio* teſte. 5. Diſtinguenda ſunt venena, quæ vel pura ſunt, vel ſimul juncta ſubſtantiæ alimentoſæ: vel ſummæ activitatis, vel lenta & ignava: vel propriè & improprie dicta. 6. Conſtitutio ſpirituum vitalium ~~vel~~ communis eſt, vel ſpecifica ſeu alexipharmaca, ut cum *Highmoro* loquar. 7. Diſtingu. inter deſvetudinem & conſvetudinem. Aſſveſcere venenis poſſe & quidem lentis, in exigua quantitate ſumtis eos, qui alexipharmaca ſpirituum diſpoſitione gaudent, non usque adeò repugnabimus; conditionibus autem illis deficientibus ſanitas & vita deficiunt. Hominem ſe noviſſe *Gaſp. à Reies* dicit, cui uxor & ſocrus, ut illum paulatim interficerent, quotidiè in cibis venenum in minimâ quantitate (ſextam grani partem ſublimati) ſubtiliſſimè permiſcuerunt; ſed poſt menſem malè ita habere cœpit, ut lecto traditus intra 9. dies perierit. Contra *Cardanus* quendam ex arſenici ℥j. illæſum permanſiſſe ſcribit. Bufones autem in America ob regionis illius temperiem venenô carere, ipſe *Lerius* exiſtimat.

Partialis autem & incipiens ſi fuerit hepatis corruptio, carnis eſus minus lædit, quia minus & ſanguis & caro à ſtatu naturali & temperie

perie receſſerunt. Nam tum minor ex hepate vaporum putridorum & malignarum exhalationum ſeges oritur, & in carnem virtutis robore adhuc conſpicuam quaſi ſuperficietenus traducitur. Traductam autem deinceps armata aromatibus coqui manus, & ventriculi calor fortis(modò faſtidium ex imaginatione abſit) infringere, cordis autem robur & decens corporis exercitium per reſeratos corporis poros profligare poſſunt feliciter. Sententiam noſtram binis obſignamus hiſtoriis, quarum alteram *Dn.D.Schenckius l.c.pag.38.* tradit: alteram *D. Thonerus lib. 4. obſervat. Med. pag. 211.* recitat: Ita ille: Decertatum Patavii & Venetiis viginti abhinc annis inter lanios & incolas urbium graviſſimè fuit, quod illi ex Ungaria boves advectos, emtos & mactatos in macello venditaſſent, quos tamen cives lue quâdam infectos fuiſſe noverant, ſiquidem fluxu cruento alvi tentati plurimi perierant, translato nimirum ab uno ad alterum contagio. In conſilium vocati ſunt Medici Patavini, ut ſententiam dicerent, qui ſtatuerunt carnem hanc innoxiam eſſe eſui, licet affectu quodam contagioſo laboraſſent boves. Etenim non modo eſſe hoc contagium privatum & particulare, certo animalium generi proprium ex pabuli vitio contractum, ſed & omnem iſtam malitiam ſanguinis contractam fuiſſe & emendatam à prævia agitatione gymnaſtica conſueta boum mactandorum, quemadmodum etiam conſtaret, quod & eſui gratiſſima illorum caro, neminique inde morbus excitatus. Laudo & Medicorum ſententiam, & *D. Schenkii* ἐπίκρισιν. Illam ideò, quia ab extra potiſſimum communicato contagio ſalvis viſceribus oborta eſt in ſangvine fermentatio & demum malignantis materiæ ſubſecuta excretio. Excreta itaque fuit, non ut in juvencis noſtris in corpore retenta. Natura autem, quod ipſi etiam bene agenti ſæpius ex accidente evenit, ſuccubuit ob maximam in excernendo ſpirituum jacturam, tum ob excretionum frequentiam, tum ob malignitatis vehementiam. Quia verò vix omnis malignitatis nævus excretione illâ eluditur, ideò & ἐπίκρισις iſta placet: Addimus nos: quasdam ejusmodi carnium nauſeam & faſtidium parere, ſi edantur, & ſi in diſpoſitum corpus inciderint, latentem in herba anguem excitare. Unde non indifferenter omnibus concedenda eſt & ſuadenda. Longè aliter ſe res habet cum illis, qui integra & laudabili ſanitate fruuntur, de quibus optimè dixit ſcripſitque *Hippocrates*, ſanis omnia ſana eſſe, *lib. de alim. & diæt. Thoneri* hiſtoria hæc eſt. Quæſtio & controverſia inter lanios & alutarios orta, utrum car-

nis ovinæ eſus, ſi oves ſcabie infectæ, homini ſit innoxius, illis affirmantibus, his autem negantibus, ita fuit deciſa, rejectâ illorum opinione velut erroneâ, horum autem aſſertione comprobatâ. Etenim ſi pellis ſcabie inquinata, caro itidem impura eſt æſtimanda, cum fons & cauſa effectrix maſſæ ſanguineæ ſtatuenda ipſum hepar, ſi id rectè diſpoſitum ac temperatum, ſanguinem probum ac laudabilem ſolet progenerare; ſin verò devergat ad illam intemperiem, præſertim calidiorem & ſicciorem, vel prava ſit infectum qualitate, exin vitioſos ac corruptos humores pullulare in proclivi eſt, quos natura, cum ad nutritionem inepti, ſequeſtrare & à maſſa ſanguinea ſeparare conſuevit, eos per venas velut tubulos à centro ad circumferentiam propellens. Cum igitur ovis ſcabioſa, facilis conjectura, ſanguinem in venis inſimul pravis humoribus inquinatum, qui ex venis capillaribus extillantes ſe in carnem & cutim inſinuantes ſcabiem concitant, cum regulæ illæ philoſophicæ perquam veræ; qualis cauſa, tale cauſatum, qualis materia, tale materiatum, quale alimentum, tale alimentatum: exin à pravo ſanguine caro haut proba provenire poteſt, & conſequenter talis caro inſalubris, varia morborum genera cauſare ſolet &c. Omnia hæc dictis noſtris congruere nemo non advertit.

OBSERVATIO CXC.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI

DE

SERPENTE E CORPORE REIECTO.

CAſum adjicere placet ſingularem, anno LVII. notatum, & mox in prima diſputatione, quam in Illuſtriſſimo Athenæo, quod Coburgi eſt, habui, theſibus ventilationi publicæ ſubjectis præmiſſum. *Barbara Bretterin*, vidua paupercula, annorum circiter 26. conſtitutionis alias ſanguineo-cholericæ; ſed deinceps ob mariti violenta morte peremti obitum melancholica & valdè contriſtata, extra urbem in tenui diverſorio ad urbis compluvium, lacum paludoſum ſito cum binis natis degens variis morborum injuriis per integrum annum fuit expoſita. Epilepſiâ enim, torminibus ventris, menſium ſuppreſſione, uteri ſuffocatione, externarum partium dolore, cardialgia, vomitu, urinæ ac alvi ſuppreſſione laboravit ſubinde. Scorbuticam mineram in ipſa latitare lotium prodidit; omnia autem ſymptomata

ptomata ex illo fonte derivare ſana diſſvaſit ratio, rationem tamen omnium penetrare mihi non licuit. Ordinata pro ægræ facultatibus domeſtica remedia curationis ſpem quandoque aliqualem, ſæpe nullam fecerunt. Ipſa faſſa eſt, ſe ægram in parentum ſuorum ædibus per multas haud raro ſeptimanas Medicorum induſtriam defatigaſſe: majorem autem mihi laborem & curam tum ſymptomatum gravitas, tum ſumma illius egeſtas creavit; imò hæc animum alias inſerviendi paratum revocavit; eum tamen laborantis precibus exoratus non potui non reddere. Suffocationis periculum fuit frequens. Verſipellem autem uteri affectionem, quæ ſuffocatio dicitur, hic ludere primum ratus, rationem vaporibus ex utero exhalantibus, quamvis fluctuante non rarò animo adſcripſi. Sed fluctuationem demum verba, quæ aliquando fecit ægra, animalis cujusdam intus latitantis ſuſpicionem injicientia ſedarunt. Diligentiori hinc inquiſitione facta num arctior eam noctu ſomnus ſepeliat, in præſenti quidem ſtatu id negavit, ante verò ſibi in ſtramine hiante ore recubanti ſoporem fuiſſe familiarem, quàm morborum agmina ingruerent, retulit. Interrogata de inſectis, boam pluviis concitatis fœtore ſe prodere, bufones verò & ranas in domo ſua inſectis perviâ aliquoties ſibi in contubernio conſpectas, & jam nuper è cæmentitio pariete vivum quoddam velut ſerpentem, rictum lucii inſtar oſtendiſſe reſpondit. Quærenti de oris fœtore & famis tolerantia, illum ſibi ferè intolerabilem, fame verò nonnunquam graviſſimâ, quandoque nullâ ſe urgeri dixit. His & aliis perſuaſus mulierem reptitium quoddam animal in corpore ſuo fovere & nutrire, audacter expoſui, quibus patiens, quod non tantum reptilis cujusdam animalis motum intra ſe, ſed & expreſſum velut è catello ſugente ſuctus ſenſum perciperet, facile annuit. Arma igitur domeſtica in id direxi, & pulverem ex *rad. raphani marini* & *angelicæ*, quem *Tabernæmontanus* ad ſerpentes & vermes corpus humanum inſidentes commendat, eoque ſalamandram ex viro, & tres ranas è fœmina quadam ſe exturbaſſe *lib. 1. herb. c. 13.* ſcribit, bis cum vino & bis cum *aqua cardui benedicti*, ad eosdem hoſpites à *Trago*, quod ejus ope è puero ſerpentem jeciſſet, *lib. hiſtor. ſtirp. 2. c. 114.* laudata exhibui; decocta item ex *abſinth. tanacet. centaur. min.* & ſimilibus amaris ordinavi, ut magis magisq; verſus craſſa inteſtina deſcenderet animal. Per ſuperiora enim id evocare ob ſuffocationis periculum, tutum non erat. *Allium* item, quod affatim comeſum *Eraſmus*, referente *Geſnero l. de ſerpent. cap. 5.* prod-

eſſe

eſſe ſcribit, crudum & coctum dedi. Mulieri autem huic epilepſiæ non impræſentiarum tantum; ſed & jam olim obnoxiæ affatim exhibere, non erat conſultum. Lac quoque tepidum per inferius guttur ſibi ipſi ad pelliciendum injecit, ejusque vaporem ſæpe ab infra admiſit. Illud injectum quandoque nonnihil cruoris, aliquando exuvias ſecundinarum inſtar vaccæ, quibus ægra ipſa comparavit, eduxit. Mire autem à dictorum exhibitione tumultuatum eſt animal, ſic ut quodam die ad inferiora ſe receperit. Accito mihi de maximis circa uteri & inferioris gutturis regionem cruciatibus, frictionibus & roſionibus internis, doloribus item ſe parturientis inſtar corripi, ſibique aquam profluere fuit conqueſta: quæ omnia ex uteri cum inteſtinis, veſicæ item cum iisdem & utero conſenſu deduxi. Expellendi conatum ſvaſi, ſeſſionem diſſvaſi, interim ut lac calefieret, ejusque vapor ad inferiores admitteretur, extemplo imperavi, de beſtia tandem in auram ad votum preditura tacito lætatus animô. Verum mora tum in comparando tum in calefaciendo lacte ſenſim, epilepſia verò tandem ſuperveniens prorſus expunxerunt. Redeunti mihi incolam ſuperiora repetiiſſe, & jam in latere ſiniſtro degere, ſe vero per aliquot dies ob perpeſſos circa anum dolores graves ſedere non potuiſſe; menſes item hactenus ſuppreſſos in illa lucta copioſè redeuntes brevi poſt iterum ſubſtitiſſe, narravit. Die 3. Auguſt. aperuit ægra, ſe debilem, lactis deſiderio heri captam, domeſticæ ſvaſu mulieris, cochlearia aliquot ſumſiſſe, atque hinc quidem ſe εὐφορίαν quandam ſenſiſſe, hodiè verò beſtiam per ſuperiora exitum, cum magno ſuffocationis periculo, ſibi ægræ intentato quæſiviſſe, ſuperveniente poſtea paroxyſmo epileptico: cujus lactis eſu beſtiam ad ſuperiora fuiſſe pellectam, reſpondi. Denuò igitur curam auſpicatus d. 5. Auguſt. *Mercurii purif.* ʒj. cum brodio carnis exhibui. Extra ad ventrem ordinavi hoc: ℞. *ungu. de arthanit.* ℥iß. *ol. de abſinth. hyperic.* ā. ʒvj. *ceræ* parum, adde *argenti vivi* ʒj F. ungu. Brevi poſt beſtia indignationem ſuam tranſmiſſis ad caput malignis vaporibus, graviſſimam circa frontem cephalalgiam inferentibus, teſtata eſt, ita ut à prandio me avocarit ægra, mihique lachrymoſa non dolorem tantum, ſed & fœtorem intolerabilem, ſcybala interiora referentem, expoſuerit. Ad dolorem ordinavi ſeq. linim. ℞. *ungu. alabaſtr.* ʒij. *ol. cham. roſac.* ā. ʒiß. M. Item hoc errhinon: ℞. *aqu. majoran. rutac.* ā. ʒj. M. Quieſcente animali dolores remiſerunt; illo autem tumultuante hi recruduerunt, in tan-

in tantum, ut & tumor circa ſagittalis ſuturæ initium in capite fuerit notatus. Et hæ illæ fuerunt exhalationes, quæ delatæ ad ſynciput diris ægram cruciatibus confecerunt, delatæ verò ad nervorum principium epileptici inſultus fuerunt auctores. Præſente me beſtia egreſſum per ſuperiora moliebatur, ſed ab *abſinthii* viridis, quod ægra bruti inſtar devorabat, uſu, regrediebatur. A meridie, quia animal jam inferiora occuparat, pilulas cum potione amarâ dedi ſeqq. *Extr. mechoac. comp.* (cujus deſcriptionem *Dn. D. Martinus Dippeldus*, Medicus quondam hujus loci experientiſſimus p. m. communicavit) ℈j. *extr. abſinth.* ℈ß. *extr. angelic. gr.* vij. *aloes* gr. xj. *diagrid.* gr. ij. cum *ſir. de abſinth.* q. ſ. F. Pilul. N. xvij. Nulla hinc *κάτω* dejectio, ſed *ἄνω* lentæ viſcoſæ & flavæ materiæ evacuatio præter intentionem ſecuta. Sic nauſeabundus ſtomachus medicamentorum uſum differre juſſit. D. 8. Auguſt. iterum vocatus, ſupinæ præſens ſuffocationis periculum beſtiam per os egreſſum meditantem minari adverto. Facies tumida, collum inflatum, venæ diſtentæ, reciprocus quaſi vomendi & deglutiendi conatus aderant. Dum in auxiliando hæreo! en *tabacum* (quod ad dentium dolorem ægra in promtu habuit) cum fiſtula conſpicio. Ad candelam igitur hauſtum tabaci fumum diductis dentibus in fauces aliquoties inſufflo. Ægra auxilium præſentaneum ſentiens, mox in hæc erupit verba: Jch kriege Lufft; reficior. A conflictu expetenti pulveris reliqui ex *rad. angel.* & *raph. mar.* quem hactenus ob vaporoſam raphani ſubſtantiam negaveram, uſum conceſſi: quo cum cereviſia ſumpto beſtia quaſi injuriam potione illatam ultura, vellicationibus, roſionibus & variis tumultibus aliquandiu enormiter excruciavit fœminam. Expetenti eidem poſtea venæ ſectionem, ſibi olim ſingulo anni quadrante ad præſervationem mali epileptici ſuetam, ob vires proſtratas negavi, præprimis, quod in nupero illo menſium fluxu ſat larga ſangvinis quantitas, propriæ confeſſionis tenore, fuerat evacuata. D. 10. Aug. iterum accitus ſuffocationis periculum itidem amovi. Veteris corii fumum mulieri epilepticæ infenſum, per os impellere non licuit, quem tamen *Marcus Gattinaria*, referente *Matthiolo Comm. in lib. 2. Dioſcor. c. 42.* cuidam viperam in ventriculo foventi profuiſſe notavit. Cum enim, *ait*, innumera adhibita fuiſſent medicamenta, ipſaque alioquin efficaciſſima, tandem hauſto per trajectorium fumo, immanis fera fumi nidorem perſentiens, per anum egredi à circumſtantibus viſa eſt. Noſtra verò æ-

gra poſt tabaci fumum paroxyſmo epileptico corripitur: quo finito lacrymis iterum & alta voce illatas ſibi à beſtia dolorum injurias expoſuit. Remeantis itidem animalis conatum largo abſinthii eſu & pulveris *Tabernamontani* uſu inhibuit. D. 11. *bezoardicum animale* & pinguedinem in defectu olei ciconiæ cum brodio carnis. D. 12. ☿ *vivi* ℥j. cum *conſerv. roſ:* & hora 2. pom. has obtuli pillulas. ℞ *extr. mechoac. comp.* ℈j. *extr. abſinth. rad. angelic. aloës.* ā. gr. vij. *reſin. ſcammon.* gr. iiij. cum *ſir. de abſinth.* q. ſ. F. Pil. N. vij. Pilulis vix deglutitis convulſionibus ipſa prehenditur ſvetis, quibus finitis ventrem linimento ſupra præſcripto inungere juſſi. Binas noctu provocatas alvi dejectiones cum quodam impetu factas, fœtus excluſioni, non ratione quantitatis, ſed motus, ſimiles mane ſeq. diei narravit. Manus quidem in tenebris explorandi cauſa ſe emiſiſſe, nullius verò vivi præſentiam ſe potuiſſe advertere; à primâ autem dejectione animi ſibi obortum fuiſſe deliquium retulit. Manè ex cruentatis multum linteis luculentum hæmorrhagiæ narium prægreſſæ legit teſtimonium. Ter eadem die alvi ſenſit beneficium: prima autem ejusdem dejectio minimas cochleas, teſta deſtitutas repræſentavit; altera flava, tertia verò atramenti inſtar fuit nigra. A meridie epileptici inſultus breves & leves fuere; quos veſperi ventris intumeſcentia anguſtiam pariens excepit. D. 14. purgans aliud ſpecificum præſcripſi, ſed, quod mirum, dejectionis ſpe excidit ægra, ingentes iterum experta capitis dolores, & varios animalis tumultus, cui ad ſuperiora revertenti ſtatim crudi tabaci eſu in defectu candelæ obviam ivit. Die 15. *theriacæ* ℥j. *cum aq. acetoſæ & ſcordii* exhibui, ſudoris verò elicium, ne minera in inteſtinis latens maligna in venas raperetur, inhibui. A meridie autem ab epilepſia immunis cordis anguſtiam ſenſit. Die 16. debilis & enervis redeuntes à meridie epilepſiæ labores, breviores tamen ſubiit.

His igitur medicamentis incaſſùm hactenus adhibitis tandem duro huic nodo duriorem quærendum eſſe cuneum ſtatuens, de *Mercurio vitæ* cogitare cœpi, cujus ope *Job. Henr. Freitagius Catalog. teſt. veritatis chymiatr. obſ. 94.* ſe bufonem vivum è puero decenni per ſuperiora ejeciſſe ſcribit. Viam autem per ſuperiora legere, animalis in muliere noſtrâ craſſities inhibuit. Promovendæ igitur ad inferiora operationis gratia *Mercurii vitæ* granis tantùm duobus *extracti mechoac. comp.* gr. xvij. junxi, & *in pilul. forma* d. 17. Auguſt. poſt 7. matut. non neglecto è *tepido lacte clyſmate*, dedi, dato inſuper monito, ut quocun-

que

que poſſet modô editum animal meis reſervaret oculis. Beſtia Mercurii ingreſſi præſentiam fugiendo & ſingula inteſtina perrependo duriſſimis itidem & longis ægram doloribus ad necem usque confecit, ſic ut mulier humum jam prona jam ſupina peteret, jam extra, jam intra ædes ſe reciperet; nec prima alvi dejectio hora 11. facta ipſi fuit levamento, ſed ad primam usque horam dolorum ſeries fuit protracta, quâ tandem, facta in culina dejectione altera, gratam percepit alleviationem. Regreſſa poſtea frigidi cujuſdam ad crura appulſum ſentit, cujus cauſam indagatura mox humi ſerpentem cœrulei coloris, longitudine cubitali, craſſitiei inſignis in gyrum circumvolutum conſpicit. Muliere manum ad furcam fornacariam extendente ſerpens in altum ſe vibrat: illâ ictum extenſis brachiis meditante, ſuccinctorio hic involat. Ægra perterrita, auxiliô, quòd ſola in ædibus eſſet, deſtituta emiſſa altâ voce regreditur. Quâ verò ratione in contubernium fuerit regreſſa, ſe neſcire mihi poſt quadrantem redeunti dixit. Eam tum humi proſtratam velut lipothymiâ correptam offendi, ſed ex pulſu ſomni præſentiam legi. Excitata temporis punctum, quô ad ſe redire poſſet, petiit, & poſtea rem ita actam expoſuit. Sic data ſerpenti effugiendi in cameram culinæ proximam reſervandis lignis lignorumque ramentis dicatam, aliaque latibula quærendi occaſio ſpem meam ad irritum rapuit. Mulier cùm poſt excluſionem *theriacæ* ℥j. in *aq. ſcordii* hauſiſſet, elapsô horæ ſpatiô tantam abdominis inflationem & cordis anguſtiam, ſubſequentibus paroxyſmis epilepticis graviſſimis incurrit, ut ſibi jamjam ad plures abeundum exclamaret, mihique ac adſtantibus actis gratiis extremum vale diceret. Sed veſperi remiſerunt ea ſymptomata. Die ſeq. mulieri de maxima debilitate & totius abdominis quaſi ulceroſâ conſtitutione conquerenti tum aq. cordialem, tum oleum olivarum cum cereviſia dedi, & quæ fortunæ ac corporis ratio permiſit, ſeqq. diebus ordinavi. Epilepticis autem inſultibus, ut ante ſerpentis geſtationem fuit infeſtata, ſic poſt eam accedente pertinaciſſimâ alvi obſtructione correpta fuit ſæpè. Illorum tamen remiſſionem tandem *caſtorei & pulv. rad. pæon.* medicamentorum cauſæ ſpecificè agenti ~~ſuperf~~icè oppoſitorum uſus creavit, facta à natura peccantis materiæ morbillorum ferè ſpecie ad exteriora expulſione. ſpeci

Mirum mihi ſemper fuit, ægram tanto laborum & dolorum oneri fuiſſe ferendo. Mirum ſerpentem è calido corpore in auram frigidiorem propulſum impetum mox in mulierem feciſſe. Mirum eandem

 dem

dem ab epoto vino, ut faſſa eſt, fuiſſe magis moleſtatam, cùm *Ariſtoteles* & *Plinius*, ille *lib. 8. hiſt. anim. cap. 4.* hic *lib. 10. hiſt. nat. cap. 42.* vinô ſerpentes mirum in modum delectari, literarum ſuarum monumentis conſignarint. Serpentem quendam mulierem inhabitaſſe, tùm ſymptomatum eo præſente præſentia, illo vero excluſo, eorundem remiſſio, tùm curandi ratio ac propria mulieris confeſſio confirmarunt. An vero in eam incantamentorum maleficiis fuerit conjectus, an ex ovô ſerpentis cum aqua lacuſtri incautè hauſto fuerit genitus, an denique dormienti mulieri in os, inde per fauces & œſophagum in ventriculum irrepſerit, ſub incudem diſquiſitionis tùm temporis revocavimus, quam hoc loco omittimus, & ſaltem, quæ noſtra fuerit ſententia, ſubjicimus. Vero autem ſimilius nobis fuit viſum, mulierem in ædibus ſuis reptilibus perviis, ſomnum humi incubando ſtramini aperto ore capere ſvetam, ſerpentem, minorem tamen, intra corpus per fauces aliquando admiſiſſe: præſertim cum juvencula diurnis laboribus feſſa ita ſemper ſopore fuerit ſepulta, ut, referentibus vicinis, vix altum clamorem & concuſſiones validas à ſuſcitantibus illatas perceperit. Nec me oris ac faucium anguſtia vel ſenſus acumen turbat. Neque enim tanta ea eſt, ut tranſitum ſerpenti minori neget; at in anguſtos admodum meatus ſerpentes ſe intrudere poſſe, aliàs conſtat. Hoc verò à graviori ſomno quaſi obtunditur.

Serpentes clanculum adrepentes in os patens, & inde in ventriculum dormientis ſeſe conjicere jam olim notavit *Hippocrates lib. 5. Epid.* ubi adoleſcentis cujusdam hiſtoriam habet, cui vino meraciori ingurgitato ſerpens, *Arges* dictus, in os ingreſſus eſt. *Tragus* locô ſuprà citatô ſimile ferè exemplum habet. *Geſnerus lib. 5. de ſerpent. pag. 17.* b. idem adſeverat, & è *Cardano* hiſtoriam adducit: quibus calculum ſuum *Olaus Magnus lib. 13. cap. 9.* adjicit. *Virgilius* idem *lib. 3. Georg.* his voluit innuere:

Ne mihi tùm molleis ſub dio carpere ſomnos,
Neu dorſo nemoris libeat jacuiſſe per herbas,
Cum poſitis novus exuviis nitidusque juventâ
Volvitur, aut catulis tectis aut ova relinquens.

D. Greg. Horſt. epiſt. med. ſect. 6. exemplum habet mulieris, cui in gramine hiante ore dormienti ſerpens irrepſit, quem poſt exantlatos dolorum labores varios ſatis adultum tandem, cùm nauſeam & vomitionem q[ſ]. ſtrangulantem in horto incurreret, cum cibis aſſumtis unà

rejecit,

rejecit, eumque avidè corpus viciſſim petentem protinùs palâ, ferrô, acutiori munitâ, duas in partes diviſit.

[*Coburgo Svinfurtum ad Dn. D. Fehr. menſe Decembr. ann. 1675.*]

OBSERVATIO CXCI.

D. JOHANNIS MICHAELLIS FEHRII.

DE *NOXA CARNIS ANIMALIUM ÆGROTANTIUM.*

VExatiſſima quæſtio eſt inter Medicos pariter & plebejos, lanios potiſſimùm & alutarios, num caro animalium morbidorum, e. gr. ſcabioſarum ovium, aëris rigore, aut fumo, aut ſale, aceto, baccisque juniperi, aut etiam igne culinari aut caloris noſtri innati robore ita corrigi poſſit, ut edendo ſit innoxia; ac negativam ſummô tuetur jure *Dn. D. Frommannus P. P. Coburgenſis*, præſertim in cacochymicis & otioſis, minusque laborioſis hominibus, ubi tantum abeſt, ut malitia iſta aut ab aëre, fumo, ſale, aceto, aut ope ignis culinaris aut naturæ robore vinci poſſit, ut potius ab eadem victus & infectus Archeus noſter majori poſtea malo viam ſternat, aliisque nobiscum viventibus tractu temporis funeſtum quandoque contagium attrahat, cujus exemplum refert *Borell. cent. 2. obſ. 32.* juxta tritum illud,

Quo ſemel eſt imbuta recens conſervat odorem
Teſta diu.

Multò minus ignis culinaris malignitatem iſtam evertere poterit, nec fumus, ſal, acetum, aut baccæ juniperi cum herbis ſalutaribus; id quod notabili quâdam hiſtoriâ ab Amico nuper mecum communicatâ confirmo:

In tractu *Wirtenbergico* paganus quidam ſordidâ captus avaritiâ morbidam & ad collum tumefactam ſuem mactat, eamque in fruſta diſſectam & ſale largiter conſperſam in cadis aliquandiu macerat, pòſt fumo exponit ſolito diutius, induratâ ita, &, ut putabat, egregiè correctâ carne ſæpius & opiparè cum domeſticis ſuis veſcitur Euclio, idque demum exactô à mactatione ſuis trimeſtri integrô, ſed triſti cum eventu, vix enim octiduum abierat, en uxor & maritus ſimul caput dolent, intumeſcit facies, vertigine corripiuntur & crebrâ lipothymiâ ambo; venæ ſectio ſtatim inſtituitur, offertur theriaca, ſed maritus brevi exſpirat; ejusdem filius 12. annor. eôdem modô maloque correptus,

patriſque ſubitaneô obitu perculſus & ipſe repentè moritur: Contagium hoc graſſatur ſtatim in omnes, quotquot hâc morbidâ carne in victu uſi erant.

Magni igitur intereſt Reipublicæ, ut à Magiſtratu politico certi lanionibus conſtituantur carnium inſpectores & in ejusmodi morbida pecora ſeverius inquiratur, ne venùm illa publicè exponantur, aut privatim aliquod contagium ſuſcitetur, quòd pluribus deinde exitioſum ſit & funeſtum: Rei quoque Medicæ plurimum intereſſe videtur, ut non tàm quadrupedum, quam volatilium, aquatilium & inſectorum, quæ quidem ex iis nobis veſca ſunt, aut in uſum medicum vocantur, præſertim autem vegetabilium, quorum à condito mundo creberrimus ſemper uſus fuit ac eſus primarius, Noſologia & corruptio accuratiùs inveſtigetur, pleniùs excolatur, & egregio hoc colophone diæteticæ ſuum complementum adornetur, quod impensè deſiderat *Nobiliſſimus Velſchius*, auguſtum illud Auguſtæ urbis orbisque literati, cumprimis autem Chori noſtri Aſclepiadei ſidus in curioſiſſimâ ſua *Hecatoſt. 1. p. 128.* & alibi.

[*In literis ad Collector. Ephemeridum d. 13. Decembr. ann.* 1675.]

OBSERVATIO CXCII.
D. SALOMONIS REISELII.
CONJECTURÆ SUPER LANGELOTTIANOS DIU SUBMERSOS OBS. XX.

CAſus ſubmerſorum, quos Clariſſ. *Dn. D. Langelott* propoſuit, primus, quo quidam *per ſexdecim horas* in gelidiſſima aqua obriguit, ſed poſt extractionem tepefactione ſervatus fuit, rarus quidem eſt: alter verò, quando poſt *tres dies* mulier demerſa liberata fuit, rarior: tertius denique quo Burmannianus adoleſcens *ſeptimâ demum ſeptimanâ* in vitam revocatus, fidem omninò, (ut ipſe loquitur) excedit omnem. Quærit ergò Excellentiſſ. Vir, *quomodo homo ſine aëris beneficio tamdiu ignem vitalem in aquis gelidiſſimis, multoque nitro refertis conſervare poſſit?* Verùm cum quidem abſit à me longiſſimum dubitare de veritate iſtius hiſtoriæ, quandoquidem & *P. Borellus Medico-Phyſicar. hiſt. & obſervat. 2. Cent. 2.* referat, Nobilem Dn. de S.P. ſub aquis ſubmerſum diu remanſiſſe, & tandem repertum pro mortuo habitum, fuiſſe ad vitam revocatum admotis cordi panis

panis aſſi micis aqua vitæ calida imbutis, idque ſæpè renovando, reliquis verò partibus frictionibus rubefactis, idque in lecto calido, diuque in poſterum vixiſſe; Rationes autem ejus veras reddendas, cum mihi ipſi promittere nequeam: liceat tamen conjecturas meas ſubſtituere, ſed Phyſicas ſolùm. Nam ſi de divinâ conſervatione quæſtio ſit, minus dubia erit hic, quàm quæ fuit in arca Noë in incluſo illic aëre, & à tot animantibus fœtore orto, quod *Sal. Geſnerus Diſput. in Geneſin* notavit. Itaque

Non impoſſibile eſſe, ut vivat homo diu ſub aquis ſine reſpiratione, ſeu ut vitalis ignis ſine aëre diu conſervetur, concludo:

1. *Ab Analogiâ inſectorum volatilium, amphibiorum & aquaticorum.* De inſectis & volatilibus quibusdam fieri, ut per totum hyemem ſub limo aut in foraminibus lateant quaſi emortua, redeunte dein ſolis vel hypocauſti calore reviviſcant, dubium eſt nullum, idque affirmat de hirundinibus & ranis *Joh. Schefferus Upſalienſis Prof. in Actis Philoſoph. Angl. n. 19. cent. 3.* Ranas extrà aquas reſpirare, non æquè intra aquas oculis cernitur, ſi vitro incluſeris. Aquatica plurima, capite ſub aquis dum verſantur, paſtumque quærunt, ut anates, buteones, caſtores, anſeres, olores, non reſpirare, Zoologi teſtantur.

2. *Ab exemplo urinatorum & fœtus uterini & morboſorum quorundam.* Ut alatorum perniciem, quadrupedum ferociam, ſic & aquatilium mores imitari conatus eſt homo. *Urinatores* enim, veluti mergos ſine ullo artificio apertis oculis, auribus & naribus ſola adſvefactione edoctos, ſine ullâ reſpiratione longo ſpatio vivere poſſe, teſtes ſunt & antiquiores & recentiores. Nam de artificioſâ retentione per fibulam corneam & inſpiratione per dolium, aut tubos aliasque artes ſub aquis dicere nihil juvat.

Herodotus ait, Scyllam fuiſſe Urinatorem Sacyonium Themiſtoclis ætate, qui etiam in naufragio ad Pelium facto, multam pecuniam Perſis ſervaverit, plurimaque ſibi lucratus ſit.

Nicolaus quidam, Colapiſcis cognominatus ex Apuliâ oriundus, à puero aquis aſſvetus degebat inter marinas beluas multos dies continuos illæſus, & profunda pelagi ſcrutabatur, futurasque tempeſtates prædicebat, citante *Cardano l. 2. de ſubtil.* Idem famoſiſſimus urinator continuâ converſatione in aquis ita à naturâ ſuâ degeneraverat, ut potius amphibium diceretur, quàm homo Regisque Siciliæ mandato ſe demiſit in fundum charybdis, indeque attulit mirandam relationem condi-

conditionis illius loci, quam hiſtoriam prolixè narrat *Athan.Kircherus in Mund. Subter. lib. 2. cap. 15. p. 98.*

Nic. Chriſt. Radzivilius Dux, epiſt. 3. itineris Hieroſolym. ſcribit: Ægyptios piſcatores ſub aquis turbidis diu jacentes, manibus piſces capere, prædones ſub aquis ſe detinere, ut prætereuntes naves aggrediantur, eosque quod ipſe viderit, reſpiraturos, caput non exerere aquis, ſed aperto ore ſpiritum emittere. Porrò certum eſſe, quod totum diem ſub aquis poſſint occultari, & reſpiraturos natare ſub altitudine aquarum capite tamen non exerto.

Baro Verulamius L. 4. de Augm. Scient. urinatores Delios & piſcatores Perlarum mirificè anhelitum cohibere poſſe affirmat; & *Hiſtor. vitæ & mortis Atriolor. mortis, hiſt. §. 17.* tempus determinat, dum ait, perpetuò illos uſu & conſuetudine *decuplum temporis* ad minimum retinere anhelitum, plusquam pro ratione aliorum hominum. Cui concordant in *Actis Philoſoph. Reg. Soc. in Angliâ Num. 43. Cent. 2. Reſponſa D. Phil. Vernattis de Java minore.* Diutiſſimum tempus, quo margaritarum piſcatores in hiſce climatibus ſub aquâ durare poſſunt, eſt circa *horæ quadrantem*; nec aliâ ratione, quam conſuetudine utuntur: nam margaritarum piſcatio non amplius ſesquimenſe durat, nec piſcatores diutius ſub aquâ in fine tempeſtatis, quam in initio manent, Hic ad Bataviam reperitur expertiſſimus merſor, qui ſtipendia ſolummodò pro quærendis anchoris, tormentis bellicis &c. in portu ſubmerſis meretur. Ipſum ſæpius vidi dum deſcendebat, meumque ſpiritum exire inhibui, ſed decies ſub aquâ permanſit diutius, quam meum ſpiritum potui continere. Sed nunquam ut deſcendat inducitur, niſi integrum aquæ vitæ poculum ipſi propinetur. De quibus ſic judicat *Bartholinus l. 2. c. 10. Anat. Ref.* Hi ſine dubio vel tranſpiratione ſolâ vivunt, ſicut in apoplecticis fit & ſuffocatione uterinâ; vel anaſtomoſes in corde pervias habent, quibus ut in utero, libere, ſine motu pulmonum, ſanguis moveatur. Quibus addas, urinatores iſtos propter longam adſvetudinem, cujus magna vis eſt, ſecuros & audaces, prædæ & lucro inhiantes inſtar mergorum paſtui intentorum ſine ullo metu ſeſe demittere & ſpiritum facillimè retinere, ideoque apertis oculis & auribus vident, & audiunt ſub aquis, atque fluctibus innatant leviſſimè: cum contrà qui timidi ſunt, & natare imperiti, vel ob ſubitaneum illapſum & frigus conſternati, neſciunt quid agant, per arterias ampliatas pro ſpiritu attrahunt aquam & tandem ſuffocantur: hinc oculos

culos confuſi & turbati vario motu & aquarum illiſione lædunt; auribus aquarum præcipitem illapſum ſentiunt, majusque periculum metuunt; & inquietudine iſtâ corpus æqualiter elevare neſciunt, ſed profundiſſimè delabi patiuntur. Talem mentis turbationem & pejoris metum ſentiunt hydrophobi, & qui improviſo aquarum delapſu terrentur frigidarum præſertim, dum apertiſſimo quaſi ſingultiente ore, & corporis totius emotione ſuffocationem effugere conantur.

Fœtum in utero vivere, nec tamen reſpirare, omnes conſentiunt: ſed ut ſtatuit, quem inſtar omnium adduco, *Th. Bartholinus Anat. Reform lib.2.c.9. ventilari* à matre, patulis anaſtomoſibus, *& lib. 1.c.36.* ſolam *tranſpirationem* & materni ſanguinis ventilationem ſufficere embryoni, cujus ſunt immobiles pulmones, niſi vagitus uterinus ſuperveniat, *Rob. Boyle in nov. experim. phyſico-mechan. citante Clariſſ. D. D. Franco in Satyræ med. continuat. 6. p.12.* aëre, ex quo reanimat reſpirationem ex Hipp. præſuppoſito in membranis præter humores contento, ut vult *Gvalter. Needham. in Diſquiſit. anatom. de format. fœtu c.3.* qui *cap.5.* peculiariter tres in fœtu anaſtomoſes obſervari docet, *fommen ovale, canalem arterioſum in corde & venoſum in hepate*, quæ eodem nato confeſtim obturantur; *& c. 6. Bartholino* aliisque qui cum ipſo faciunt, contrariatur circa amphibiorum reſpirationem, allegans ſe nullum urinantium animalium vidiſſe, cui foramen ovale poſt partum non fuerit occluſum. Credit enim *Bartholinus lib. 2. cap.* 8. in aquaticis ſemper patere, quia ſine pulmonum uſu inſtar fœtus in aquis ſubinde degunt. Eamque *Thomas Corn. Conſentinus progymnaſ. Phyſico 7.* tam firmiter comitatur, ut non dubitet, quin arte & curâ ductus illi peculiares animalium in utero non reſpirantium poſſint præſervari integri, & eò redigi, ut creſcant & perficiantur cum aliis partibus animalis, ita ut adulti etiam poſſint vivere vitam amphibiorum, conſvetudine ſcilicet ſpiritum contrahendi obſtructis ore & naribus, exemplo urinatorum, quos allegat.

Apoplecticos fortes ſine pulſu & reſpiratione vivere adhuc; itemque ſuffocatas ab utero, ecſtaticos & catalepticos & ſuſpenſos. Quosdam in deliquiis, febribus malignis aliisque morbis rigidos & pro mortuis habitos, etiam ex ſepulchro rediiſſe & revixiſſe, in quibus reſpiratio ſiluit, docent præter quotidianam praxin hiſtoriæ, quas habet *Kornmannus c. 16. de miraculis mortuorum*, & *Wierus de præſtigiis Dæmonum. Foreſtus 10. de cerebri morb. obſerv. 79. & Joh. Matth. cent.*

Kk *diſſ.*

diff. med. quæſt. 5. & *Baro Verulamius Atriolorum mortis hiſtor. §. 34.* Imò *Jul. Cæſ. Claudinus Reſpons. 14.* decidit ipſe quæſtionem, an vita in hominibus, ablatâ reſpiratione, perſeverare poſſit? affirmatque exemplo mulierum hyſtericarum ſolam tranſpirationem ſatis ſuperque ſufficientem eſſe.

3. *A fine reſpirationis & uſu pulmonum.* In tot ferè vias abeunt hîc Philoſophi & Medici, in quot ramos aſpera arteria. Alii pro culcitra & ſubſterniculo, alii pro cribro, alii pro præparatorio ſpirituum, alii pro follibus pulmones accipiunt, alii magis, alii minus neceſſarios & utiles laudant.

Pulmonem (adeoque reſpirationem) *ad vitam abſolutè non eſſe neceſſarium*, ſed ad cordis commoditatem, quæ ſunt *aëris cordi* præparatio pro ſpiritûs lucidi alimoniâ convenienti, & caloris ventilatio & refrigeratio, præter vocis moderationem vult *Th. Bartholinus lib. 2. c. 9.* Hinc quo major vel minor calor eſt in animali, eò ſimpliciorem vel artificioſiorem apparatum circa reſpirationis inſtrumenta, vel nullum fabricata eſt natura parens: Unde piſces pulmonibus carent, alia animalia uno cordis ſinu prædita: unde fœtus in utero, & aquatica capite ſub aquis verſantia, cum reſpiratione & refrigeratione tanta non indigeant, ſingularem habent & ſervant per totam vitam conformationem cordis, vaſorumque ejus, canaliculum puta & foramen ovale; quod præter ipſum notavit *Henr. Regius Philoſ. natur. l. 4. c. 11.* Unde animalia longius vel brevius anhelitum cohibere poſſunt, prout majori vel minori indigent refrigerio, ſec. *Verulamium.* Quandoquidem verò ipſa refrigeratio, quam quærimus, non ab aëre exſpectanda, ſecundùm *Sperlingium*, qui *Exerc. 2. de aëre propos. 5.* contendit; Aërem non eſſe reſpirationis materiam, ſed aquam, quia hæc propriè refrigerat illi admiſta, qui indifferens ſit ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem & ſiccitatem; ut itaque pro ſubmerſis noſtris facilè refrigerationem ſub aquis ſicut pro fœtu in utero inveniamus: quamvis neque aëri patrocinium ſuum denegandum eſt. Nam ut homini & brutis pro reſpiratione & refrigerio ſolo, aqua ſola non ſufficit, ita nec aëre ipſis ſub aquis piſces carere poſſunt, quoniam ii in aquâ glacie totaliter & diutius cooperta ſuffocantur. Mixta enim ſunt omnia, & pelagus ipſum *Hippocrati de flatibus*, particeps eſt ſpiritus. Ubi verò diligenter examinandum eſſet, (quæ verba ſunt *quæſt. premiſc. 21. num. 19, Actor. Philoſ. Angl.*) utrum frigus potius, an defectus alterationis

ſeu

ſeu fluxus, aut ventilationis aquæ, an verò aëris defectus piſces perimat.

Præter refrigerationem pulmonibus uſum proprium aſſignat *Bartholinus* in inſpiratione aërem cordi præparare pro ſpiritibus lucidâ alimonia convenienti. Spiritus enim vivus, inquit *Baro Verulam. hiſt. vitæ & mortis Atriolor. mortis hiſtor. §. 1.* videtur tribus indigere, ut ſubſiſtat: motu commodo, refrigerio temperato, & alimento idoneo & convenienti inquam. Quemadmodum enim aër puriſſimus, qualia de monte Periacacca refert *P. Acoſta*, occidit aut nocet ſecundùm *Marcum Marci*, ita nec occluſus aut præcalidus aut frigidiſſimus convenit: nec fœtidus aut effluviis noxiis carbonum, mineralium, calcis & gypſi peſtifer; nec ſubito nimis mutatus: unde in caſu primo refertur, nullum ſubmerſorum ſervari, qui ſtatim libero aëri exponatur. Cœterum quomodo ſpiritus iſte vitalis nutriatur, & quid ſit, inter tot tamque varias opiniones quis arbiter erit? *Sennertus in de conſ. & diff.* ſpirituum inſitum non ex elementis eſſe, ſed illis ſuperiorem docet, ſed alibi aliter. In quem ideò *Herm. Conringius de calido innato c. 5. egregiè* animadvertit, atque probat, calidum cordi innatum ignem aliquem eſſe, à cordis ſubſtantiâ diſtinctum. *Th. Willis. Exercit. phyſiolog.* ipſam vitalem & ſenſitivam animam igneam declarat. Aſt ingenuè *Mœbius* inquit: Hic ignis calore quidem elementarem naturam redolet, ſed virtute occultiores easque imperſcrutabiles qualitates repræſentat, quas in hâc humanæ mentis imbecillitate nemo ſatis explicare poterit. Interim ipſe *Sennertus* ſpiritum dictum calidum eſſe innatum vult, quod alii ex humido radicali, ſpiritu inſito, & calore primigenio conſtituunt, eaque omnia nutriri ſuo ſimili, id eſt, cibo, potu & aëre ritè præparatis. Ubi tamen iterum maximè differunt Auctores. *Highmorus* aërem ad ſpiritus vitalis generationem non concurrere aſſeverat, negando aëris ſubſtantiam thalamos cordis ingredi poſſe, qualitatem verò admitti concedendo. *Williſius* ut ignem elementarem, ita & vitalem nutriri pabulo aëreo duplici, nitroſo & ſulphureo per aërem diſperſo. *l. antea cit.* oſtendit. Quod pabulum, cum & in aquâ inveniamus, monſtrante illo ipſo, pro ſubmerſorum noſtrorum ſalute feciſſe credendum eſt.

Porrò *Joh. Swammerdam. lib. de reſpir. & uſu pulm.* ſentit (*ex cenſurâ Actor. Reg. Soc.*) quidem omnes Philoſophos, qui hactenus inveſtigârunt naturam uſumque reſpirationis, umbram duntaxat ipſius,

 nihil

nihil de ipsâ verâ ſubſtantiâ cepiſſe, ſtatuitque reſpirationem eſſe motum thoracis & pulmonum, quo aër nonnunquam impellitur per naſum, os & arteriam aſperam in pulmones; & inde rurſus expellitur, in *ulteriorem ſanguinis elaborationem*, per ejus refrigerationem & ſeparationem fuliginoſorum ejus vaporum; & in perductionem ejus hâc ratione ad ultimatum & ſupremum perfectionis faſtigium ad conſervationem vitæ animalium: An tetigerit, judicent alii. Paucis additis *Henr. Regius Medicinæ lib. 1. c. 7.* reſpirationis uſum facit, ut aër impulſus non fugâ vacui, ſed ætheris pulſu refrigeret & fermentet ſanguinem, & fuligines atque vapores ſecum ejiciat. Contrà *Alex. Maurocordatus Conſtantinopolitanus in Diſſert. Philoſophico-Medica de motu & uſu pulm.* demonſtrare ſatagit, pulmones non eſſe flabella cordis, quæ (refrigerando) ventilent & fuligines expellant aut muſcas procul arceant, ſed eſſe pnevmaticum circulandi ſanguinis inſtrumentum & cordis calorem accendere, inſtar follium, quorum miniſterio ignem accendimus, adductis non levibus argumentis, quæ inibi videantur. Quibus affinia ſunt & *Gvalteri Needham. diſquiſit. anat. de format. fœtu*, qui pulmonum munus aſſerit, perpetuâ ſuâ agitatione *comminuere ſanguinem*, & ſic debitæ circuitioni aptum reddere: & *Thomæ Corn. Conſentini*, qui reſpirationem ideò neceſſariam eſſe evincit, ut ſanguis per aëris impulſum *moveatur*. Verùm ne tempus teramus aliorum opinionibus accumulandis, acquieſcamus in promiſſis *Dn. Hootkii, qui num. 28. cent. 5. Actor. Phil. Angl.* confidit per experimenta detectum iri, quis ſit *verus reſpirationis uſus*, cui interim per experimentum follis præſervantis vitam canis per integram horam probari videtur, uti ſimplex pulmonum motus ſine novo aëre nihil ad animalis vitam contribuat, dum æquè ſuperſtes maneat; pulmonibus quietis ac motis, ita nec pulmonum depreſſionem ſeu quietem mortis immediatam cauſam eſſe, aut ſanguinis circulationem impedire, ſed defectum potiùs *novi aëris ſupplementi*. Mitteremus itaque etiam *Johannis Mayow. tract. de reſpirat.* ſententiam, niſi novum illa noſtris daret ſubmerſis argumentum ſuæ conſervationis. Aſſerit enim ille ex aëre inſpirato nonnihil vitæ prorſus neceſſarium ſanguini communicari, quo, quicquid ſit, exhauſto, inutilis factus eſt aër, neque amplius reſpirationi idoneus, vocatque hoc nitrum aëreum, quod partibus ſanguinis ſulphureis commixtum fermentationem debitam quandam efficiat: facere illud nitrum exploſione ſuâ ad motum cordis, & ideò per tempus aliquod

ſine

ſine reſpiratione vivere licere, quia ſanguis in pulmonum vaſis contentus, & ſatis aëre impraegnatus motui cordis ſaltem momento temporis ſuſtinendo ſufficit.

Nitrum ergò hoc aëreum ſive à ſubito frigore & congelatione exteriorum partium coactum adhuc latuerit, ſive ſub aquis, quæ fortè illo non carent, auctum, certè, non deperditum, ſed potiùs conſervatum fuerit, iſto tempore potuit ſufficere ad ſervandam vitalem flammulam.

4. *A comparatione aliarum facultatum.* Feriari aliquando non ſaltem per dies & menſes, ſed & annos *naturalem* facultatem tam neceſſariam pro conſervando & reſtituendo corpore, *Fortunius Licetus* inter alios, multique alii oſtenderunt.

Animalem quoque facultatem pariter ſenſitivam quàm motivam quieſcere, in cogitatione adeò intentâ, ut nihil cogitare nos ſentiamus, ut nihil videamus etiam apertis oculis; ut audiamus quaſi attoniti & abrepti nihil, in ecſtaſi, catalepſi, paralyſi, aliiſque ſoporoſis affectibus patet. Quid ni ergò & *vitalis* poſſit facultas aliquandiu vel otiari vel gliſcere ſine flamine inſpirati aëris in ſubmerſis, tanquam ſub cinere tectus ignis?

Favet hic nobis caſus ſingularis & admirandus veriſſimus, quem proponit *Gregorius Horſtius in Σκέψει Phyſico-Medica de cadavere juvenis, ſclopeto occiſi cruentato ſæpius & ſine conditurâ ad ſeptimanas ſeptem uſque ſine fœtore & putredine ſpectato.* Ubi pro veritatis inveſtigatione problema ſubjicit: An corpus humanum poſt mortem aliquot ſeptimanis colore & habitu floridum, incorruptum, absque putredine incipiente naturaliter, nullo artificio accedente, durare poſſit? pro Affirmatione fundamentum tertium ponit: Non eſſe de neceſſitate δυνάμεως θρεπτικῆς, facultatis nutritivæ & ſenſitivæ, ut ſemper animam rationalem actu cooperantem habeat. Concluſionem infert: Non eſſe impoſſibile corpus humanum in humiditate & ſiccitate temperatum & juvenile, violenter occiſum, per ſeptimanas aliquot (ſeptem) in habitù & colore viventi reſpondente conſervari poſſe naturaliter. Accommodat problema ad caſum ſuum præſentem; affirmativè tàm propter interna principia, calorem nativum fortiſſimum inſitum, qui per violentam mortem in momento aut paucis diebus non potuit extingui, ſed remanſit, non quidem perfectè, ſed eo modo ut conſervationi atque defenſioni à putredine per id tempus ſufficiens eſſe potuerit: Influ-

ens enim perit ſtatim in morte, cum inſitus ſenſim ad interitum tendat; quam propter externa principia, inter quæ cauſa ſine quâ non fuerit aëris conſtitutio temperata. Quem ſi noſtris caſibus applicemus, eandem de non impoſſibili concluſionem inferemus, perſvaſi nimirum

5. *A diſpoſitione ſubmerſorum iſtorum peculiari.* Robuſti enim hi noſtri in juvenili aut virili ætate conſtituti, præditi humido primigenio & calido innato tenaciori & vegetiori, quam facilè in aliis invenire ſit, quod ex ipſorum longævitate poſt reſtitutionem apparet, (qualem tenacitatem in inſectis diſſectis & poſt dierum aliquot ſpatia adhuc viventibus & moventibus experimur) ipſa hieme in frigidiſſimam & nitroſam aquam illapſi, nervis factis rigidis, ſtupefacti non traxerunt ſpiritum, aut loco ſpiritus vel aëris ſubſequentem aquam, ideoque nec ſuffocari potuerunt, ſed manſere quaſi cataleptici (inſtar quorum hos Clariſſ. *D. D. Seb. Schefferus* eſſe cenſet *in literis 30. Aug. 1675.*) langueſcente quidem interim igne vitali, concentrato tamen propter circumſtans aquæ frigus, ſed nondum extincto, ſed ſervato eousque, donec majore vi (ut ille conto) excitati in aërem redeuntes ventilatione iterum eguerint planè, velut embryo in auram exiens ventilatione aëris opus habet, qua in carceribus uteri concluſus non indigebat. Quippe ſi in Horſtiano inanimi cadavere color ſine putredine ulla ſervatus fuit in temperato aëre, cur non magis præſente adhuc anima in frigido concluſus calor & corpus quaſi conditum potuit usque ad reſuſcitationem durare. Immò ſi vera eſt relatio, quæ tamen *Mœbio* omnem fidem ferè ſuperat, *L. B.nis de Herberſtein in comment. rerum Moſcovit.* de Lucomoriæ populis, eos naribus glacie pituitæ obſtructis quaſi mortuos jacere per hiemem, & ſingulis annis reviviſcere; facilè in ſubmerſis & frigore rigidis, patebit conſervationis ratio, cum & in Helvetiarum alpium ſpeluncis venatores carnes prædarum ſuarum diutiſſimè didicerint frigore condire.

6. *A conſervatione alimenti Lampadum æternarum,* quarum tamen fidem in dubium vocat *Ken. Digby Demonſtr. Immort. animæ rat. tract. 1. c. 7.* & ſi fuerint aliquæ, artificioſa quadam alimenti circulatione fieri poſſe putat. Hæ ſi luxére tam diu, & maximè celebris illa maximi Olybii in agro Patavino eruta, ut poſt *Hermol. Barbarum Petrus Apiarius, Bartholomæus Amantius, & Fort. Licetus* auctores ſunt, mutuare poſſunt noſtro vitali ſub aquis incluſo igni à frigoribus concentrato & circulato lucem aliquam & fomitem.

7. *A*

7. *A reſuſcitandi aliis modis.* Supra laudatus *Borellus Cent. 3. obſ. 58.* refert à ſervo, Dominum ſuum ſepulturæ condendum inſufflatione diutiſſimâ in vitam veluti à Propheta puerum revocatum fuiſſe, cum aſſeratur, ægros conclamatos ſæpiſſimè revocari ad priſtinum habitum, & in Indiâ quædam ſit medicorum ſecta, quæ morbos omnes ſola curat inſufflatione. Neque prætereunda hic alia reſuſcitandi ſubmerſos ratio, quâ proni in terram extenduntur, & plantis pedum baculo percutiuntur, quales obſervationes binas citat *Sachſius* ex *M.S.S. D.P. Caſtro in Ampelograph. l. 2. ſect. 5. capit. 3.* ubi addit: ſed oportet, ut ſubmerſi ultra horas aliquot in aquis non jacuerint. Nam ut demonſtrat *Paul. Zacchias in quæſt. Med. Leg. L. 5. tr. 2. quæſt. 11. §. 3. & 4.* ſuffocati moriuntur potius ob cohibitam reſpirationem, quàm ob aquæ ingeſtæ copiam: quæ tamen ſuo ſenſui & experimentis relinquenda. Adjungenda quoque *Baronis Verulamii* obſervatio *Atriolorum mortis hiſt. §. ult.* ubi inquit: Audivi etiam de medico adhuc vivente, qui hominem, qui ſe ſuſpenderat, atque per horam dimidiam ſuſpenſus manſerat, in vitam, fricationibus & balneis calidis reduxerat; quique etiam profiteri ſoleat, ſe non dubitare, quin ſuſpenſum quemcunque ad tempus prædictum revocare poſſet, modò cervices ei per impetum primæ demiſſionis non fuerint effractæ. Neque negligenda denique illa ratio, qua quidam Libitinæ tradendus oleo quodam deſtillato præcalido vertici infuſo revocatus fuit, planè ut ſartagine fervefacta vel cucurbitulis capiti applicatis, (quibus *Fracaſtorius* nutu indicatis, ſed quod non intellectus eſſet, neglectis, periiſſe creditur) excitari ſolent.

Ex his igitur tenuium argumentorum filis unitis fortius vinculum nodumque nectimus, & probabiliter, ſi non demonſtrativè concludimus, ſubmerſos Langelottianos propter tenax humidum radicale inſtar inſectorum & volatilium, retento propter frigus catalepticum è torpente ſpiritu, refrigerato & ventilato ſatis ſimulque nutrito & condito ſanguine, otiante quoque vitali facultate, in florenti ætate, robuſtoque corpore, per rigidiſſimum frigus repellens, circulato intus alimento vitalem flammam potuiſſe ſervari, fortiorique tandem ſenſu excitari & moderata recalefactione reſuſcitari naturaliter, divinâ tamen ſic jubente Omnipotentia.

Sed objiciet fortè quis, cui uſui iſta tam otioſa & anxia diſquiſitio de re vix credibili? Ei cum *Scaligero* reſpondebo. Sapientius *Ariſtoteles*

ſtoteles

ſtoteles : Ubi res conſtat, ſi opinio adverſetur rei, quærendam rationem, non rem ignorandam. Et ſi vel nullum aliud commodum inde oriretur, quàm quod ſubmerſos aliosque inanimes revocandi & vitam in iis quærendi, diverſi modi uno intuitu conjungantur, & caveatur, ne ſubmerſi ſtatim (velut apoplectici, ecſtatici & ſuffocatæ ab utero non ante tertium diem) ſepeliantur, ſuffecerit mihi. An aliis ſatis fecerim, judicent ipſi.

Verùm enim verò fortè omnem denique ſcrupulum movebit, ſi conſuleretur *Mart. Carceus de Karczagh-Uiszallaſa Cumano-Ungarus*, qui in *Diſputationis Chymico-Medicæ ſub Sylvio habitæ Corollariis* hæc habet: Datur vita humana ſalubris & ſana absque reſpiratione.

Per diem ſi reſpiratio ac pulſus abſit, non ſtatim mors eſt.

Imò ſæpè anima rationali ex corpore exeunte vita manet.

Daturque vitalis ignis (in corde extincti) per artem accenſio,

Ut & hominum agonizantium per elixiria ac balſama vitæ Chimicis nota, ex orci faucibus ereptio & quaſi reſuſcitatio.

OBSERVATIO CXCIII.
D. SALOMONIS REISELII.
DE
URINA NOCTU LUCENTE.

ANno Salutis 1674. 23. Novembris, qui pluvioſus erat & ſextus à Novilunio, hora ſextâ veſpertinâ domum rediens ante portam ædium mearum minxi in tenebris ad baſin columnæ ſaxeæ, ubi ſæpè prætereuntes homines aut canes ſuam alliſerunt urinam, & juxta quam ex aulâ impuritates per canalem aqueæ defluunt. Hîc in angulo quem terra & columnæ pes facit, inter mingendum & aliquandiu poſt oculos perſtrinxit, fluor igneus inſtar ligni putridi aut ſulphureæ flammæ lucens, & more lumbrici reflexus & undulans, mox ſtans & immobilis (quæ figura ideò apparuit, quod per & ſuper & juxta canalem fluxit, antè canalem verò confluxit urina) cujus tamen veſtigia aut fomitem ſuperſtitem neque in obſcuro, neque admotâ luce ampliùs obſervare licebat, ubi redirem cum domeſticis, quos ad videndum vocabam & experiundum, an illis admejentibus idem contingeret. Nec verò vel mihi eâdem nocte, ſequentiumque aliquot noctium eâdem aliâve horâ mictionem repetenti,

tenti, vel illis ſtatim ſimilia facientibus tale quid obtingit. Quod tamen eò magis ad mentem revocabam, cum ſimillimum mihi circa ſeculi hujus quinquageſimum & octavum circiter annum eveniſſe meminerim, quòd urina, quando noctu ad murum mingerem, defluens, & guttis ſuis ſcintillarit, & filo ſuo luxerit.

An olim, an hodiè cum ſecundo vel adverſo omine lux hæc affulſerit, non recordatus neque obſervans, neque anxius fui, ſategi tamen cauſam ejus veram inquirere. Quapropter & conſului varios ſcriptores, & rogavi Medicos aliosque literatos, ut communicent, ſi ejusmodi in urinâ lumen obſervârint: verùm nihil offendi præter propriam mox ſecutam obſervationem *Dn. Georgii Ludovici Pettenkover Med. Lic. Wormatienſis.* Huic 1. Martii 1675. hora octavâ nocturnâ, ipſa quidem plenâ lunâ in virginis ſigno & ad ortum ſtante, ita tamen ut ejus radii à proximo muro, qui dorſo mingentis oppoſitus erat, interpoſito impediti fuerint, cùm in horto ſuo ſub cœlo libero eam excerneret. Luxit autem ſatis clarè inſtar cryſtalli undulante quodam flumine, tamdiu donec in terram arenoſam colata ſeu abſorpta fuerit. Tetigit igitur digito adhuc lucentem lympham, ſed in digito nihil lucidi remanſit, ſenſit tamen aliquid mucoſi, quod à cereviſiâ, quam præter morem eo die biberat, craſſiuſculâ proveniſſe ſuſpicabatur. Scrutatus etiam candelâ illicò, nullum reperit fomitem vel materiam. Tentanti deinde & eâ ipſâ, aliisque noctibus, nihil iterum apparuit luminoſum.

Reverſo itaque ſole & emenſo totum cœlum ipſa denuò Novembris 23. diei nocte & ſequentibus periculum feci, noctibus talia experiri. Fruſtrà.

Equidem ſplendidiſſimum modernorum medicorum lumen *Th. Bartholinus tract. de Luce hom. & brut.* multa eruditiſſimè ſparſit, nihil autem de lucente urinâ, niſi quod *cap. 6.* à bile ſplendentem & igneam, quæ ab *Actuario* aurea dicitur, à colore ſcilicet, non à luce in tenebris ſic dictam urinam refert, quæ verò ſignificatio hujus loci non eſt. Neque inter inſecta lucentia lumbricos, qualis figura apparuit, numerat. Tacet etiam in *epiſtolarum Centuriis*, ubi quædam de lucentibus profert, de urinâ. Clariſſ. quoque *Sachſius* poſt illum *Gammarolog. l. 1. cap. 15. §. 6.* & appendice, de luce concreatâ cancrorum aliorumque, plurima quidem congeſſit: item *in Scholio ad Obſerv. 138. ann. 1. Ephemer. nat. Curioſ.* de ſcolopendriæ luce innatâ agens, ut &

Schottus Phyſicæ Curioſ. append. c.3. ad lib. 12. & *Magiæ Pyrotechnicæ l. 2. part. 3.* recentiora afferens nihil de urinâ lucente producit, unde mutuari poſſem, in quo mens dubia hæreret. Neque *Baro Verulamius in Imp. Phil. de luce & lumine :* neque *Reies in Elyſ. campis :* neque *P. Borellus in Obſervat. Phyſico-Med.* inter varias igneorum & lucentium hiſtorias ullum exemplum urinæ ſuppeditat : neque *Ampliſſ. Præſes, noſter Joh. Mich. Fehr* in Hiera picra, ubi meteora majoris & minoris mundi comparat omnia. Neque tandem *Nobiliſſ. Chriſt. Adolphus Baldunius Nat. Curioſ. Hermes in Phoſphoro Hermetico ſive magnete luminari nuperrimè edito*, ubi lucem quandam ſcintillantem ſi non in omnibus, tamen plurimis corporibus naturalibus eſſe, & ex iis quaſi effluere, ex pluribus auctoribus monſtrat, mihi hîc prælucet. *H. Martini in anatom. Ur. p. 100.* lucidam & ſplendentem & ardentem & igneam & ſcintillantem vocat à ſpiritibus præternaturalib⁹ & igneis in corde & arteriis, eorumque non tàm copiâ quàm acumine profectam : & *p. 109.* Ignei coloris urinam adducit propter ſalem, quem adurat calor : & *p. 110.* valdè lucidam ratione ſpirituum, quos exacuat calor, ut contrà turbidam & turbatam ob evaneſcentes aut extinctos ſpiritus judicat. Sed nec hæc lux, nec hic ſplendor, qualis vel in frigidiſſimâ & puriſſimâ aquâ elucet, noſtræ eſt ſignificationis, cum vel in ardentiſſimâ febri intenſiſſimi ruboris emiſſa nequicquam luceat in tenebris, quemadmodum nec ille ſplendor, quem obſervare datur, ubi terga vertenti in obſcuro loco urina defluit, & ab oppoſita cœli luce translucida apparet, tàm in guttis, quàm filo ſeu linea fluxus.

Utut ergò deſperem veras producere cauſas mallemque dicere quid non ſit, quàm quid ſit, neque velim illam de lucis, luminis & ignis naturâ litem facere meam, cujus vis & fulgur Plinium abſorpſit, plurium ſublimiorum mentium aciem perſtrinxit ; attamen pauca ad lucem hanc modicam meditatus ſum obſcurus in obſcuro, veluti noctuis nocturnum lumen ſufficit : Non à reflexione radiorum lunarium proveniſſe illam, ex cœli poſitu conſtat, quòd utrinque in meo & amici caſu impediti fuerint : Non à candelæ aut lampadis proximè vel remotè ſtantis, per experimenta facta ſenſi, & poteſt alius experiri : Non à reflexione ullâ luxiſſe, quia etiamſi incidiſſent hîc radii, ſimilem lucem non procreaſſent, ſed aliam, quæ originem ſui objecti mentiri aut tegere nequiverit. An à materiâ aliquâ nitroſâ, mucoſâ, glutinoſâ, ceu fomite ortum duxerit, nolo definire, ſed

& ne-

& negare, cùm & amicus mucoſum quid ſenſerit poſt deflagrationem & mea in nitroſo loco accenſa, & oſtraceorum in viſcido humore apud *P. Zacchium in Philoſoph. Opt. p. 48.* atque carnis agninæ lux in pinguedine & membranis apud *Bartholinum* & alios hæſerit, & calx viva propter ſalem reſolutum exardeſcat, & ignis fatuus in uliginoſis pinguibusque locis maximè flagret.

Ovum tamen ovo non ſimiliùs videtur, quàm urinæ noſtræ aquá marina ſalſa noctu coruſcans, ubi remis fortiter percuſſa, ut habet *Baro Verulam. hiſt. nat. exper. 35.* & *de Augm. ſcient. lib 4. c. 3. extr.* quam ſpuma maris ferventior fortiter agitata noctu lucens, ut idem notat *Nov. Org. l. 2. aph. 13. inſtant. 11.* Hiſpanis vocata pulmo marinus; quibus etiam conſentit *Dn. Monconys*, qui *in T. 1. Itinerar. Luſit. p. 13.* ſcribit, quòd aqua multum ejiciat luminis. Hæc ſiquidem ſalſa eſt, variis corpuſculis fœta, coloris varii, agitatione & colliſione luceſcit noctu, in quibus omnibus urina noſtra convenit, differt verò, quod mari lux hæc nocturna ferè perpetua, urinæ rariſſimè accidat.

Marinæ hujus lucis non urentis ratio reddita à *Carteſio Pr. Philoſ. part. 4. §. 91.* lux primi elementi: & *Bartholin. cent. 1. Ep. 12.* lux quædam inſita, cujus ad originem noſcendam Apolline interprete opus ſit: Natura verò tota latiùs excuſſa à *Nicol. Papin. in tract. de la lumiere de Mer.*

Si tamen urinæ hanc lucem ab inſitâ productam dixerim, fortè non erraverim, cùm illa in oculis, aliisque multis rebus ſplendeat, quanquam quid ſit neſciam. Sin verò ſpirituum calidorum exhalationem attendas, quibus refertam urinam eſſe & ſuprà dictum & nemo diffitebitur, omnium optimè vocabis hoc phænomenon *ignem lambentem*, cujus exempla plurima leguntur, & natura à multis expenditur. Etenim *Carteſius de Meteoris c. 7. num. 14.* ignis fatui & lambentis cauſas aſſignat ſine vel cum vento, ſi tantùm exhalatio ſubtilis & penetrans, quæ nempe ſalis naturam participet, alterius pinguis & ſulphureæ poros ingrediatur, & ſæpiſſimè etiam ſolam diverſorum corporum mixturam igni producendo ſufficere, ut in calce vivâ aqua adſperſa & fœno. Cui non repugnat *Schottus*, qui ut *Phyſ. Carioſ. l. 11. c. 9. §. 2.* cauſam ignis fatui refert ad colliſionem partium in exhalatione pingui & viſcosâ, qualem poſt extinctionem veluti ſpermatis ranarum inveniſſe *Rob. Fludd*, quæ vice ſpeculi redderet ſtellarum lumen: ita *c. 11. §. 2.* ignis lambentis materiam raram ac ſubtilem exhalationem aut calidos atque ardentes ſpiritus è corpore animalis e-

 miſſos

miſſos cum *Fromondo* ſtatuit: ſubtiliorem adeò quàm in igne fatuo & tenuiorem, quæ velut in ſpiritu vini flamma luceat, non urat, cujus particulæ ſecundùm *Jonſton. in Thaumatograph. Claſſ. 2. c. 4.* velut in aëre rorante guttulæ ſint ſingula ſpecula lumen reflectentia. Lucem enim quandam eſſe, quæ noctu duntaxat luceat, non igneæ quidem illam naturæ (neque enim diu durare poſſet) ſed mitioris cujusdam & materiam in qua eſt non conſumentis, in multis tum naturæ tum artis operibus apparet, ſcribit *Conr. Geſnerus de Lunariis herbis, pag. 1.* Et porrò: Placidæ verò illius mitisque lucis, non igneæ ſed æthereæ potiùs particulas quasdam continent fortaſſis & gemmæ quædam & plantæ & animalia & nonnulla artis opera, ut dicemus.

Cùm ergò in urinâ quacunque partes aqueæ, ſalinæ, ſulphureæ, terreæ, ſpirituoſæ inveniantur, quas accuratiſſimè per ignem examinavit *Th. Willis in Diſſert. epiſt. de urinis*, ſpiritus inſuper genitalis & vitali & animali lucidis generatus lucidus quoque ſit, & in meâ & amici calidæ atque ſpirituoſæ corpuſculorum variorum exhalationes offenderint fundi nitroſas ſalinasque particulas, quomodo non accedente frigoris nocturni antiperiſtaſi moveri & accendi potuerunt, quomodo non ſpiritus ipſi lucidi lucidam quoque urinam reddere quiverunt? Ubi tamen dubius hæreo: Cum non ſemper idem effectus ſequatur, & urina ſemper aut ſæpè lucida appareat, cum quidem perpetuò & in meâ & aliorum eædem ſint cauſæ. Quanquam & hoc non negaverim, ſolennem mihi olim fuiſſe lacteam urinam, qualem *Platerus* obſervavit, fortè à ſeminis copiâ aut calore, aut irritatione à cibis acribus & inprimis raphano ortam, quæ flammæ huic nutrimentum porrigere potuiſſet, qualem verò tum temporis non obſervavi.

Colophonem impoſuiſſem, niſi inter ignis lambentis an fatui exempla lux quædam Lichtenbergenſis mihi crucem magis figeret, quàm lucem præberet. In caſtello enim gentilitio Illuſtriſſ. Comitum Hanoviæ Lichtenb. plerumque ante tempeſtatem in faſtigiis tectorum, turrium apicibus metallicis, etiam bipennium mucronibus faculæ adhærent quaſi ſulphureæ à multis retrò memoriam annis, unde vel ipſam arcem appellatam credidére. Quod fortaſſe nihil rarum eſſet, nec præter naturæ mores, quando multæ ibi mineræ vitrioli, cupri, ferri & ſalis latent, niſi hoc fieri ſolum pacis tempore affirmeat incolæ, belli verò tempeſtate nunquam apparere.

[*In literis ad Collectores Ephemeridum die 21. Decembr. ann. 1675.*]

OBSERVATIO CXCIV.
D. N. FABRI,
DE
ANATIBUS AURIFERIS.

ULmæ Svevorum area eſt domus cujusdam, ſilice conſtrata, in quâ ſi ſerventur per unam alteramve ſeptimanam anates, auri fini grana in ventriculis omnes generant. Et ne à ſabulo aliâve ipſius areæ materia provenire putes, illa prorſus everſa novo ſilice, terrâ, arenâ conſtrata ante annum fuit: pari effectu cum priori tempore. Ab annis autem tribus id obſervatum eſt. *Dn. Weikmannus*, ſenatûs apud Ulmenſes ſecretioris aſſeſſor, & rerum naturalium indagator ſolertiſſimus, atque pinacothecæ famoſiſſimæ poſſeſſor digniſſimus, ipſemet in duobus corporibus experimentum ante paucas ſeptimanas fecit, in quorum uno 16. in altero 27. grana lentibus atque milii ſemini æqualibus auri puriſſimi reperit. Sit Oedipus ergo, qui hæc divinet neceſſe eſt.

[*In literis Heilbrunnâ Heidelbergam ad Dn. D. Georgium Francum ſcriptis, & D. Sal. Reiſelio menſe Decembr. ann. 1675. communicatis.*]

OBSERVATIO CXCV.
D. DANIELIS ANGELI.
DE
CALCULI VESICÆ GRANDIORIS SPONTANEA EXCRETIONE.

INter calamitates, quæ humano corpori infeſtæ ſunt, illique præmaturum exitum ante fatalem terminum portendunt, non infima eſſe videtur renum & veſicæ calculi affectio, imprimis quo materia illius in molem majorem excrevit, quoniam ardua & difficilis eſt curatio, immò interdum nulla locum habet, cum remedia per os aſſumta integrâ virtute ad renes & veſicam pervenire non valeant, ut adeò, niſi ipſius naturæ accedat beneficium, ferè unicum (quod veſicæ calculum ſpectat) ſectio videatur auxilium. Rectè itaque mihi facere viſus ſum, ſi pro præſentis epiſtolæ argumento de *nephritico dolore* ſeu *calculo* non vulgare ſed dignum admiratione exemplum breviter exponam.

Annus eſt, & quod excurrit, ex quo mulier quædam, nomine

Angelica Rubini quinquageſimum quartum annum ætatis ſuæ agens, circa ſolſtitium hyemale, de quo rectè Poëta:

Morborum ſiquidem curſus redit actus in orbem,
atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus,

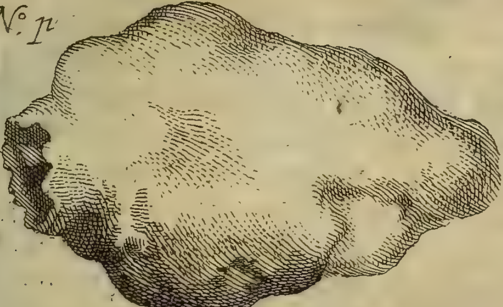
lumborum gravitate ad coxendicem excurrente primò affligebatur, poſtea morbo incrementa ſumente, atrociſſimo dolore circa regionem dorſi & renis ſiniſtri, ſecundum longitudinem ureteris ad veſicam usque & pubem, cum ſtupore cruris, nauſeâ, vomitu, anorexiâ, tumore infimi ventris & ſummis mingendi conatibus vehementer premebatur, adeo, ut interdum, & niſi urinam excreviſſet turbidam ſabuloſamque, erecta vix incedere valeret.

Et quamvis multis, præcipuè ex acidulis, uteretur remediis, cùm à medicis tùm à mulierculis domeſticis præſcriptis, incaſſum tamen & ſine ſucceſſu: donec ſolertis naturæ poteſtas, quâ ſui individuo ſuccurrere ſemper ſtudet, calculum è rene ſiniſtro per ureteris ductum ad veſicam impelleret. Hinc ægra circa renes quidem ſublevamen habere perſentit, de cruciatu tamen & dolore circa veſicæ fundum cum frequenti micturientis ſtillicidio conqueritur. Chirurgus advocatus, cum cathetere exploraſſet calculum, adſeruit, ſolam in exciſione calculi curationis ſpem ſupereſſe. Ægra ſententiam hanc toto pectore formidans anxiè renuit curam, ſed mori mavult, quàm hujuscemodi paſſiones ſubire; cum rariſſima exſtent exempla eorum, qui calculo prægrandi laborantes, ſectione ab illo liberati ſint: proinde ſe curatrici naturæ potius committere voluit, cùm & ætas jam declinaret, & vires morbi diuturni violentiâ attritæ eſſent.

Neque ſpes hæc, quamvis diu ſatis vitam nimis miſeram duceret, eam tandem fefellit. Siquidem cum minus de ſalute cogitaret, calculus ſingulari naturæ ſolertiâ ad orificium veſicæ exterius protruditur. Ego ad eam die S. Catharinæ anni 1675. vocatus conſului, ut pro viribus, ſi non per civitatem, ſaltim per cubiculum deambularet; antequàm vero egrederetur lecto, pudenda probè inungeret *oleo ſcorpionum*. Hoc meum conſilium illa exequitur feliciſſimo cum ſucceſſu: vix enim aliquot molita erat paſſus, cum calculum excerneret oblongum poroſum (prout ex formulâ & magnitudine annexæ ſchedulæ videre eſt) coloris cineritii, ſubfuſcum; uncias duas cum ſemiſſe pendentem, non ſine magnâ plurimorum admiratione. Subſecuta eſt moderata ſanguinis profuſio, quâ inhibitâ, confeſtim, ab omni dolore

Ad Ann: VI. Obs. CXCV.

N.° p

Angelica Rubini quinquageſimum quartum annum ætatis ſuæ agens, circa ſolſtitium hyemale, de quo rectè Poëta:

> *Morborum ſiquidem curſus redit actus in orbem,*
> *atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus,*

lumborum gravitate ad coxendicem excurrente primò affligebatur, poſtea morbo incrementa ſumente, atrociſſimo dolore circa regionem dorſi & renis ſiniſtri, ſecundum longitudinem ureteris ad veſicam usque & pubem, cum ſtupore cruris, nauſeâ, vomitu, anorexiâ, tumore infimi ventris & ſummis mingendi conatibus vehementer premebatur, adeo, ut interdum, & niſi urinam excreviſſet turbidam ſabuloſamque, erecta vix incedere valeret.

Et quamvis multis, præcipuè ex acidulis, uteretur remediis, cùm à medicis tùm à mulierculis domeſticis præſcriptis, incaſſum tamen & ſine ſucceſſu: donec ſolertis naturæ poteſtas, quâ ſui individuo ſuccurrere ſemper ſtudet, calculum è rene ſiniſtro per ureteris ductum ad veſicam impelleret. Hinc ægra circa renes quidem ſublevamen habere perſentit, de cruciatu tamen & dolore circa veſicæ fundum cum frequenti micturientis ſtillicidio conqueritur. Chirurgus advocatus, cum cathetere exploraſſet calculum, adſeruit, ſolam in exciſione calculi curationis ſpem ſupereſſe. Ægra ſententiam hanc toto pectore formidans anxiè renuit curam, ſed mori mavult, quàm hujuscemodi paſſiones ſubire; cun
prægrandi laborantes
trici naturæ potius con
res morbi diuturni viol

Neque ſpes hæc,
eam tandem fefellit.
culus ſingulari natura
tur. Ego ad eam die
pro viribus, ſi non pe
antequàm vero egrede
pionum. Hoc meum
ceſſu: vix enim aliqu
oblongum poroſum (
dulæ videre eſt) colori
ſe pendentem, non ſin
eſt moderata ſanguinis

iore

lore ac inſuperabili penè malo libera, nullo ferè artis ingenio feliciter ex orci faucibus evaſit; & in hunc usque diem, dum hæc ſcribo, bonâ fruitur valetudine.

[*In literis ad D. Vollgnadium Bononiâ 31. Decemb. ann. 1675. ſcriptis*]

OBSERVATIO CXCVI.

D. JOH. SIGISMUNDI ELSHOLTII.

HOMINIS CONCEPTIO EX OVARIO.

JUſſeras nuper, Illuſtr. Domine, ut per compendium traderem, & in tabulâ quaſi exiguâ depingerem Tibi rationem, quâ conceptio hominis ad mentem recentiorum abſolvatur: cum tot de iſthoc argumento à *Joanne Hornio*, *Theodoro Kerckringio*, *Regnero Græſio*, *Joanne Suammerdam*, & denique *Cl. Ruiſchio* proximis retro annis ſcriptos cum ſuis iconibus libellos evolvere, Tibi occupationes tuæ graviores haut permittant. Accipe ſis igitur illum modum, quem quidem nos partim ex lectione iſtorum ſcriptorum, partim propriis quoque obſervationibus animo concepimus.

In coitu nimirum prolifico ſemen virile irrigat non tantum uteri fundum; ſed & pars ipſius ſpirituoſa ſive *aura ſeminalis* per vas deferens ſive ductum brevem ad ovarium usque penetrat, adeoque ovum cæteris maturius aut magis diſpoſitum ac poroſum virtute ſuâ (ut loquuntur) fermentativâ fœcundat. Intumeſcit inde per modum velut inflammationis ovum, rubeſcit & diſtenditur tuba, ſuamque proboſcidem ad ovarium digitis quaſi arctius amplectendo contorquet; quemadmodum illam tubarum rubeſcentiam, diſtenſionem ac contorſionem in recens gravidâ Amſtelodami dictus modò *D. Ruiſchius* anno 1673 publicè oſtendit. Labentibus hinc tribus aut quatuor diebus ovum illud adeò creſcit, ut ovarium ſuum ad excluſionem ſtimulet; & quamvis in non gravidis ex ovario in tubas nullum foramen manifeſto compareat, in recens gravidâ tamen idem *Ruiſchius* obſervavit aperturam, quæ piſum majus admittebat: quin immò vidit illum ovarii locum, in quo ovulum olim ſederat, poſt excluſionem, denſâ ſpongioſitate, villisque rubicundis obſeſſum, perinde ut in uteris recentium puerperarum conſpici etiam aſſolet. Atque hæc per abſceſſum quaſi facta excluſio, ſive translatio ovi ex ovario in tu-

bam

bam & hinc in uterum, procul dubio genuina ratio eſt nauſeæ aut vomitus, qui ſub initium conceptionis & primis poſt fœcundum coitum diebus accidere fœmellis conſvevit. Porrò vero ubi ovum à proboſcide tubæ exceptum eſt, facilior omnino & innocuus delapſus in uteri cavitatem ut plurimum datur: quod ſi forte tamen in medio tubæ ovum hæreat, *conceptio tubalis*, ſive tubaria (de quâ ante annos jam tum ſeptem epiſtolam ad *Exc. Huxbolzium*, *Medicum Haſſiacum*, longiore vitâ dignum, vulgavi) non ſine matris exitio miſeræ contingit. Cæterum ovo non hærenti, ſed ritè in uterum delato quæ eveniant ulterius, & quî illud incrementa ſua capiat ibi, hîc recenſere nihil attinet: neque enim à veterum doctrinâ hâc parte multum recedit Neotericorum cura, niſi quod exactius multa explicent hi ipſi, quemadmodum quod ad oſſium formationem attinet, apud *Theodorum Kerckringium in Oſteogeniâ* ſuâ per ſingulos menſes videre licet.

Verum enim verò, experitur hæc de conceptione hominis opinio idem cum aliis novis inventionibus fatum, formanturque à multis contra ipſam variæ *objectiones*. *Earum Ima* ſolet eſſe hæc: Cum nihil à ſe ipſo moveri conſtet, quidnam illud ſit, quod ovum ex ovario in uterum propellit. Atqui facilis eſt reſponſio, ovum ſcilicet ſemel fœcundatum non moveri à ſe ipſo; ſed excludi ab ovario ſtimulato, ſicut idem in gallinis accidit, dum ova grandeſcunt.

II. *Objiciunt*, quod metus ſit, ne ovum, per tubæ anguſtias penetrans, rumpatur. Aſt tubæ etiam in non gravidis tàm ſunt perviæ ſemper, ut flatum & aquam per canaliculum admittant: in gravidis verò quantum diſtendantur, (immane vero quantum in conceptione tubali) ſupra fuit relatum. Deinde etiamſi fortasſis ovum aliquod interdum frangi contingat, nihil inde damni, niſi quod conceptionis hâc vice ſpes pereat, aliâ vice adimplenda.

III. *Objiciunt*: quare, cum bina ſint ovaria non ſemper gemelli naſcantur. Ad hoc reponi poteſt, rem ita ſe habere in Scotiâ & fortè aliis nonnullis regionibus, ubi fœminæ uno partu ut plurimum binos, quandoque etiam plures fœtus edunt: ſub noſtro autem climate, quod gemelli rarius naſcantur, niſi ex cœlo atque aſtris cauſam deducere placuerit, varia tamen impedimenta hujus rei alia ex vitio conformationis, obſtructionis, compreſſionis, aut intemperiei dextræ ſiniſtræve tubæ intervenientia, afferri poſſunt: atteſtante hoc ſectione cadave-

rum

rum fœmininorum, dum partes illæ generationi dicatæ in alterutro latere non rarò maleaffectæ conſpiciuntur.

IV. *Objiciunt:* Quare ab uno coitu, ſicut in gallinis fieri creditur, haut ſingula utriusque ovarii ovula ſimul fœcundentur: ita enim ad ſubſecuturas ſanè generationes, ajunt, iterato coitu nullatenus opus foret. Reſponderi poteſt; quo minus hoc fiat, diverſa partium obſtat conſtructio. Oviductus enim gallinarum rectus eſt, & laxior: in homine vero anguſtus & adeo tortuoſus, ut aura ſeminalis non niſi ovum proximè adjacens ordinariò attingere poſſit, haut vero juxta per univerſum penetrare ovarium. Quod ſi vero ad plura ovula quandoque auram illam penetrare contingat, plures etiam concipiuntur fœtus.

Cæterum his forte adhuc validiores ab aliis rationes, in contrarium poterunt opponi: nec adeò vituperandos arbitramur illos, qui in examinandâ tanti momenti opinione, antequam ipſi ſubſcribant, ſtrenuè laborant. Inde enim quæ & quanta elicere conſectaria liceat, perſpicaciores facilè divinant. Nobis totius argumenti brevem tantummodo ſummam tradere, fuit propoſitum.

[*Eadem hæc epiſtola ab ipſomet Dn. Autore communicabatur per literas d. 21. Jan. ann. 1676. Berolino ad D. Henr. Vollgnadium ſcriptas.*]

OBSERVATIO CXCVII.

D. JOHANN. SIGISMUNDI ELSHOLTII

DE

OVARIO HUMANO ATQUE TUBIS.

PAuci præteriere dies, cum ad Te, *Vollgnadi*, mitterem de *hominis ex ovario conceptione* obſervationem. Nunc autem ad illuſtrandam illam nova mihi emerſit occaſio, dum mulier triginta circiter annos nata, & ſex jam tum liberorum mater, homicidii convicta die 14. Januarii anni currentis 1676. hìc *Berolini* non tantum gladio percuſſa, verum etiam ad anatomen Curioſis deſtinata fuit. Cætera præterii: ad partes autem genitales quod attinet, in ovarium & tubas accuratius porro inquirere, mearum tunc partium eſſe arbitratus ſum. Quæ igitur die XVIII. dicti menſis adverti, cape ſis.

TUBAS uteri veterum plurimi aut planè ignorarunt, aut aliud ipſis nomen forte tribuerunt, ſicut *Andreas Veſalius* ſub titulo vaſorum

deferentium pinxiſſe videtur, *lib.V.Corp.human.fabr.c.15.* Alii pro cœcis habuere ductibus, uti *Adrianus Spigelius libr. VIII. c. 22.* & *Nathan. Highmorus libr. I. corp. hum. diſq. P.IV.c.4.* Contra Nos, cum *Joh.Veslingio ſyntagm. anatom.cap.7.* atque aliis neotericis, & *tubas eſſe inſignia,* admodumque conſpicua *vaſa* & *in uteri fundum manifeſto patere,* ſine hæſitatione adſerimus.

Primam theſin quod attinet, operæ me pretium eſſe facturum exiſtimavi, ſi integrum organum à vicinis partibus ſeparatum, & ſimul ejusdem in uteri cavitatem inſertionem (id quod à nemine hactenus per iconem præſtitum memini,) depingerem. Eſt igitur *in figura* I.

A. *extremum latum, quod magis rubet, & laciniatum eſt; proboſcis non abſurdè appellatum.*

B. *denotat medium capreolis criſpum, & ſenſim anguſtatum.*

C. *extremum anguſtum uteri fundum in ſummitate penetrans, atque in latere interno*

D. *valvulâ oblongâ clauſum.*

E. *notat uteri punctis tantummodo expreſſi carneam craſſitiem.*

Altero adſerto fides accedit ex inflatione per canaliculum factâ, ſi is in proboſcidem intrudatur: exit enim ore inſufflatus aër per extremum anguſtum C. in ipſam uteri cavitatem. Quod ſi aquam, lac, aut coloratum ſimilem liquorem ore contentum per canaliculum impellas, pariter is tranſit, & adeo quidem manifeſtè, ut dubitationi locus relinquatur nullus.

Innoteſcit hinc etiam, valvulam in uterum patere, ſed retrorſum neutiquam: admittit ea quidem tantiſper ſtylum, ſed non altius, quàm ipſa extendi retro poſſit. Accipiendum equidem hoc erit etiam de liquoribus, quos fruſtra aliquis per valvulam ſurſum pellere (niſi violentiâ interveniente) tentaret: & quamvis extremitas C. ſatis anguſta in cadavere appareat, in vivente tamen magis patere prorſus vero ſimile eſt.

De proboſcide notandum, laceram illam & quaſi attritam à *Fallopio* primùm in *Obſerv. anatom. pag. 472.* deinde ab aliis quoque, & à nobis talem ſemper obſervatam: neque de laciniatâ illius figurâ amplius dubitandum; Scrupulum tamen injicere poſſet, quod *laciniæ* ſoleant eſſe rupturæ indicium. Quod ſi proboſcidi laciniæ illæ non ſint naturales, oportet ipſam teſtibus antea adhæſiſſe: ab iſtis autem per incuriam, dum inteſtina extrahuntur, communiter abrumpi ſolere.

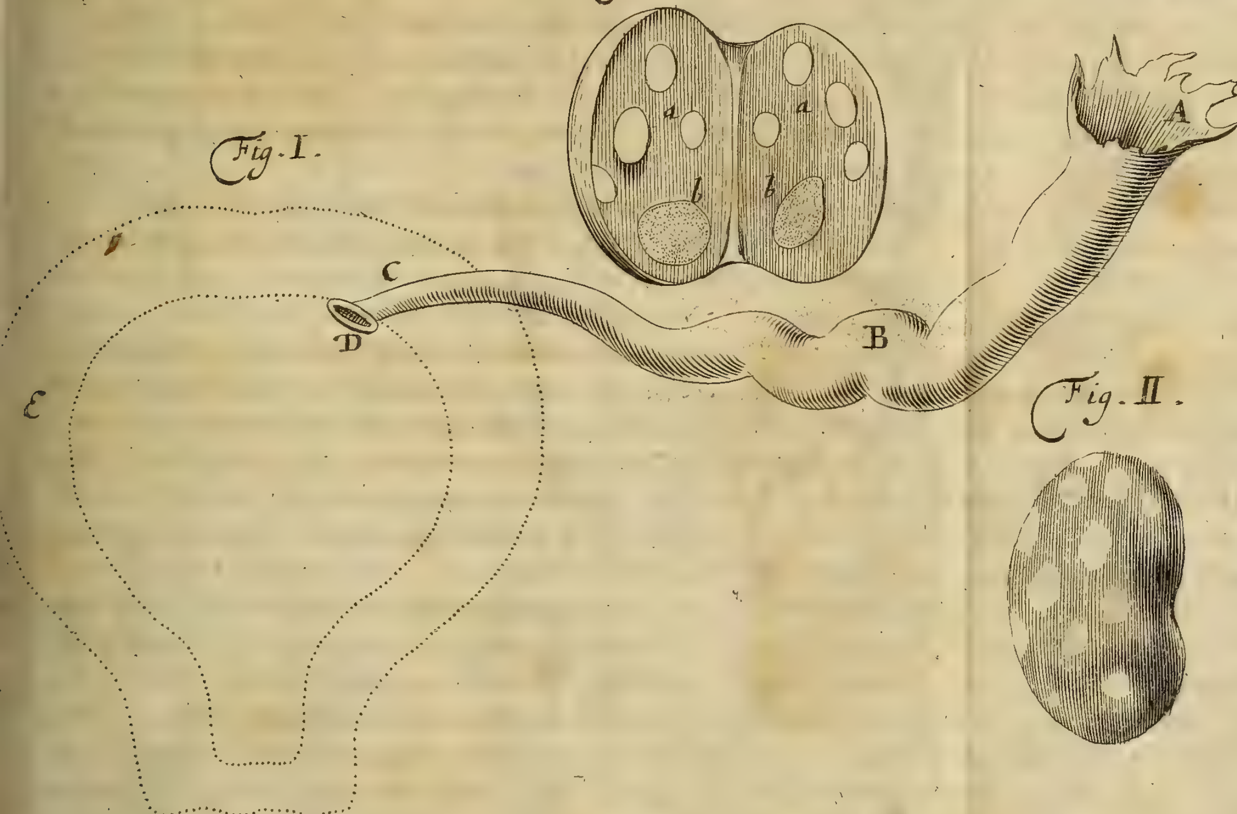
Nihil

Ad Ann. VI. N°. u.

Fig. III.

Fig. I.

Fig. II.

deferentium pinxiſſe videtur, *lib.V.Corp.human.fabr.c.15.* Alii pro cœcis habuere ductibus, uti *Adrianus Spigelius libr. VIII. c. 22.* & *Nathan. Highmorus libr. I. corp. hum. diſq. P.IV.c.4.* Contra Nos, cum *Joh. Veslingio ſyntagm. anatom. cap. 7.* atque aliis neotericis, & *tubas eſſe inſignias*

ad

ha

iſt

ej

p

ſi

tr

a

p

c

n

q

ia

(

a

v

E

à

amplius dubitandum; Scrupulum tamen injicere poſſet, quod *laciniæ* ſoleant eſſe rupturæ indicium. Quod ſi proboſcidi laciniæ illæ non ſint naturales, oportet ipſam teſtibus antea adhæſiſſe: ab iſtis autem per incuriam, dum inteſtina extrahuntur, communiter abrumpi ſolere.

Nihil

Nihil tamen hic determinatum eo, quin potius ad indagandum hoc propono dubium, num per circumſpectam magis diſſectionem connexio tubarum cum ovariis forte reperiri poſſit. In figuris ſane *Julii Caſſerii Placentini*, nimirum *lib. VIII. tab 18.* ita pinguntur tubæ, ut ſuâ proboſcide teſtes attingant: atqui *tabula ſeqq. 19. & 29.* hâc parte mox iterum variant. Quin & concordat *Thomæ Bartholini tabula anatom. reform. edit. noviſſ. pag. 152.*

Ovaria porro ſive teſtes obvelat membrana ſatis valida: eam cum in dextro per longum ſcinderem, effluebat humor ex albo citrineſcens. Siniſtrum ſervabam integrum, ſed utrumque in ferventem aquam per medium horæ quadrantem ſimul conjiciebam. Tunc extracta induruiſſe animadverti conſpicuis *Fig. II.* per ſuperficiem ovulorum eminentiis: quæ tamen ova poſt diſſectionem magis in conſpectum ſe dabant, ſuis ſingula cellulis albicantia, atque inde facile exemtilia. Speciatim in ſiniſtro, quod diviſum *Fig. III.* repræſentat, pluſcula quidem *lit. a. a.* viſebantur ova, hic quidem per medium ſciſſa: in unâ vero ipſius cellâ *lit. b. b.* quæ cæteris major, nucleum ceraſi æquabat, haut ovum, ſed materia ſpongiæ obſcurè rubenti prorſus ſimilis hærebat: immò qualis videtur illa fuiſſe, quam *Ruiſchius* Amſtelodami vidit in recens gravidæ ovario, nominando ipſam *denſam ſpongioſitatem, villisque rubicundis obſeſſum locum*, in quo ovum antea ſedem habuit, perinde ut uterus recentium puerperarum. Profecto ſi quid conjecturâ aſſequi licet, ex hâc cellâ devolutum fuit ovum pro conceptione gemellorum, quos poſtremo partu fœmina iſthæc ediderat. Quod ſi itaque apparatu tam operoſo, & novis ſubinde per attenuatam ovarii membranam foraminibus (quale quidem foramen à ſolerte naturâ in muliere recens gravidâ factum, & piſum majus æquans *Ruiſchius* d. 15. April. 1673. ſe vidiſſe teſtatur) ad ſingulas conceptiones opus eſt: tolerari nullo modo poterit opinio *Theod. Kerckringii*, qui *Anthropogen. cap. 1.* tàm à conjugatis, quàm virginibus talia ova ſæpiſſimè & fermè inſenſibiliter, excerni aſſerit. Et quamvis ſibi ex relatione quarundam hoc conſtare, addat: manet tamen incertum, cum aliæ hâc de re interrogatæ, contrarium affirment: quicquam ſcilicet tale nec inſtante purgatione menſtruâ, nec ſtimulante libidine, nec ullo alio tempore ſibi, etiam obſervantibus, accidere.

Porro verò ad *ductum* illum *brevem* quod ſpectat, qui titulo vaſis deferentis communiter ab ovario ad uterum, aut potius ab utero ad o-

ad ovarium, tendit, non penetrare is mihi hoc in cadavere in cavitatem viſus eſt; Cum tamen alii hunc ductum pervium invenerint, fidei ipſorum nihil ibo derogatum. *Johannes* ſanè *Veslingius Syntagm. anatom. cap. 7.* nominat ductum teſtium, & pingit ibidem titulo *vaſis deferentis*. Vaſa autem præſumuntur eſſe non prorſus ſolida, ſed quovis modo pervia. Quin immò præter hunc ductum ad fundum uteri porrectum, alterum adhuc ab eo exiliorem ſæpiusque delitеſcentem & ad uteri cervicem protenſum ſtatuit. Unde me arbitro ductus prior *uterinus*, alter *cervicalis* dici non abſurde poſſet. Uterque autem eo fine, quo non tantum in cavitate uteri, ſed etiam in cervice, adeoque locis pluribus, pro excipiendâ aurâ ſeminali canales adeſſent, fabrefactus à naturâ videretur.

Denuo autem in mentem hîc venit epiſtola, quam de *conceptione tubariâ* anno 1669, cum hæc de ovario humano nova opinio ignota adhuc eſſet, conſcripſimus typisque mandavimus, icon ipſi inſerta non duplicem uterum, quemadmodum *Benedictus Vaſſalius*, chirurgus Pariſienſis, Programmatis impreſſi autor crediderat, ſed fœtum extra uterum in medio tubæ conceptum oſtendit. Jam verò hic fœtus non poterat primum in uteri cavitate amplâ concipi, & deinde per anguſtum tubæ extremum præſertim renitente valvulâ ſuperius deſcriptâ, ſurſum in medium tubæ trudi: contra autem vero magis conſonum videtur, principium propagationis ſuæ deſuper accepiſſe hunc fœtum, & illud quidem (ſive ſemen matris, ſive ovum animatum fuerit) in mediâ viâ, dum deſcendebat, hæſiſſe atque ob impedimentum aliquod ibi ſubſtitiſſe. Singulari certè argumento, non fieri in utero conceptionem, niſi ex teſtibus aut ovario aliquid deſcendat. Deſcenſus autem ille non eſt momentaneus, & qui in ipſo coitu neceſſario contingat: ſed poteſt ad aliquod forte tempus differri, donec nimirum natura foramen per ovarii membranam, quaſi quadam ſpecie apoſtematis paraverit. Unde ſi primis à coitu diebus vacuos damarum cervarumque uteros invenit *Harvejus*, mirum adeo poteſt eſſe nemini: quinimmò perſpectâ rei veritate ipſemet *Harvejus*, ſi hæc attigiſſet tempora, ſuos de *generatione animalium* libros, hâc fortaſſis parte, tantiſper fuiſſet immutaturus.

OBSERVATIO CXCIIX.

D. JOH. SIGISMUNDI ELSHOLTII,

DE

GEMELLORUM ORIGINE.

QUantopere hactenus gemellorum origo philoſophantium animos torſerit, in propatulo eſt. Qui in cellulas uteri cauſam retulére quondam, ſuam in rebus anatomicis prodiderunt ignorantiam. Seminis copia, aut in partes diviſio, non explebat etiam mentes acutius cernentes: multo minus uteri paullò major, quàm fœminis communiter eſſe conſvevit, amplitudo. Ita problema hoc inter incerta, ad noſtrum usque ævum jacuit.

Meminiſti vero, *mi Vollgnadi*, haut ita pridem in obſervatione noſtra de *ovario humano atque tubis* ad Te miſsâ, pingi cellam ovarii unam grandiuſculam, & materiâ rubenti ſpongiæ ſimili obductam, ex quâ ſuſpicabar tunc, devolutum fuiſſe ovum pro conceptione gemellorum, quos poſtremo partu fœmina illa ediderat. Profecto hâc in opinione ego roboror indies, & naturæ magnum ibi myſterium videre mihi videor. Illius enim cellæ præ cæteris omnibus capacitas inſignis quid arguit, niſi in ipſa hæſiſſe aut ovum ſimplex reliquis majus: aut ova duo, cæteris æqualia? De priori ſi unicum peperiſſet fœtum mater, nemo dubitaret: jam vero, ubi de gemellis, hoc ultimo partu editis conſtat, poſterius verum eſſe conjicio, nimirum cellam iſtam haut complexam eſſe ovum ſimplex, ſed bina ova, membranâ tantum tenui interſepta. Cellæ enim ſuis ſingulæ ſeptis carneis ſat craſſis, velut in iconibus dictæ Obſervationis noſtræ apparet, ab invicem diſtinguuntur, atque ova utplurimum ſimplicia complectuntur: quotiescunque vero in cellâ unâ geminatum ovum hæret, iſtamque cellam aura ſeminalis in ecſtaſi venereâ attingit, tunc ex ovo illo gemello in uterum devoluto, non niſi gemelli, me judice, naſci poterunt. Atque hanc eſſe veram atque unicam gemellorum originem, huc usque incognitam, arbitror.

Ad *trigeminos* quod attinet, cellam unam interdum trina (fortaſſis etiam pro pluribus plura,) ova continere, probabile eſt: neque abſurdè adeo hinc inferretur, in *fœminis Scoticis* eſſe ovaria eâ fœcunditate diſpoſita, ut cellæ pleræque pluſculis farciantur ovulis, cùm gemellorum atque trigeminorum partus ibi ſint adeò frequentes.

[*In literis ad D. Henr. Volignadium d. 28. Jan. ann. 1676.*]

OBSERVATIO CXCIX.
D. JACOBI BARNERI
DE
ANTIPATHIÆ EXEMPLIS NOTATU DIGNIS.

R*Oſas, cinamomum* &c. naturaliter quosdam ferre non poſſe multis conſtat exemplis, inter roſas hîc Lipſiæ virginem exſpiraſſe animam, adeò floridam ætatem hanc iſtiusmodi decet tumulus, b.m. *D.D.Lange Profeſſor Lipſienſis* recenſet *in miſcellaneis curioſis*. Hæc dùm ſcribo, viro cuidam Illuſtri tinctura aliqua ☉lis ſuaviſſima cùm ſpir. roſarum facta offertur, ille ſumptis ejus ſaltem 4. guttis adeò malè habere incipit, ut extra lectum agere vix poſſit, ſangvis ei ſummoperè ebullit, & vertentibus 24. horis quadragies ſoluta alvus eſt cum virium inſigni proſtratione, ac faciei concidentiâ. Roſas nec ille ferre poteſt, ac refert, quoties earum odorem ſaltem haurit, toties ſe intenſô capitis dolore affligi. Sed hoc vulgare eſt. *Naumburgi* civis aliquis eſt, qui abſinthium planè averſatur, ei pharmacopœus ibi aliquis ſalis abſinthii fixi, aliquot grana propinavit, ſed abſumptis iis non minus conſueta ſymptomata, deliquium, ſtomachi ſubverſionem paſſus eſt, atque hoc ab iis notari meretur, qui alcaliſatis ſpecificam proprietatem denegant. Addi hîc poteſt, conſuetudine ſæpè iſtiusmodi antipathiam contrahi: Annæbergæ novi Concionatoris alicujus, qui caſeum naturaliter averſabatur, filios in gratiam patris à caſeo ſe abſtinuiſſe, factum tandem eſt, ut eum ſimiliter filiique ac prorſus abhorrerent. Fuit apud nos *Elbingæ* Primarius Paſtor, qui porcelli aſſati caput videre non potuit, carne licèt ejus veſci, modò hoc non ſciverit, valuerit.

[*Ad Collectores Ephemeridum menſe Febr. Ann. 1676.*]

OBSERVATIO CC.
D. CAROLI RAYGERI
DE
LACHRYMIS SANGVINEIS.

LAchrymabile vivimus tempus, quodſi non infanti ſed vel cordato Herculi, ut inquit *Hœchſteterus*, lachrymas extorqueret cruentas, quid mirum? Sed parvulum tantum omnium, quæ geruntur, ignarum vobis ſiſtam Heraclitum, ſangvinem lachryman-

tem-

tem, non ut rem portenti ſimilem & ominoſam, ſed tanquam curioſam veſtris non indignam Ephemeridibus. Fruſtra namque ſunt ſuperſtitioſi quidam, qui ex talibus lachrymis, quas naturalibus ex cauſis probabimus, malè Reip. ominantur. Non enim tales lachrymæ, ſed peſſimi mortalium mores DEique contemptus, ut cum *Barth. c. 1. obſerv. 1.* pergam, Reſp. evertunt. Emendemus in melius mores, me ſponſore nihil lachrymæ nocebunt cruentæ, nihil mali portendent. Interim conſiderandæ omninò & minimè negligendæ veniunt Medico curioſo, qui illas inter rara, imò rariſſima, naturæ reponit, inque illarum cauſſas inquirit, quarum diverſæ hinc inde apud Authores reperiuntur. Nam, teſte *Aëtio Tetrab. II. ſ. 3. c. 63.* fit ſangvinis eruptio ab angulis oculorum maximè pueris ob aſſiduos ejulatus ac diſtenſiones apertis circa palpebras vaſis. *Dodon. c. 15.* tales notavit in virgine ſanguinea, menſtruis non obſequentibus, cùm ſanguis per inferiora expurgandus, factâ regurgitatione ad ſuperiora, per canthum exitum ſibi fecit oculorum: In vetula ictericâ per aliquot ſeptimanas ſangvinis fluxum ex oculis loco lachrymarum obſervavit *Foreſt. l. 11. c. 13.* Puellæ undecim menſium aliàs ſanæ, vegetæ, optimè valentis quater diſtinctis vicibus & diebus ſanguinem lachrymantis meminit *Hœchſteterus Dec. I. Obſ. I.* Cui planè ſimile, quod hîc accidit annô 1674. menſe Aprili poſt feſtum Paſchatos.

Viri cujusdam Generoſi hîc ad Danubii ripam habitantis filiolus, quindecim vel ſedecim circiter menſium, habitu plenô & ſanguineô præditus, optimè valens, nihil ante nec poſt conqueſtus, poſt levem commotionem ad ploratum, guttulas aliquot lachrymavit ſanguinis, & hoc ter, vel quater in die. Exterrita mulier, quæ curam ejus geſſit, Parentibus indicavit, & hi Avo, tertiô vel quartô die mihi ſupervenienti quoque narrarunt omnes. Ego ut tardioris in talibus ſoleo eſſe fidei, factâ inquiſitione diligenti, ab omnibus rem unô ore percipio, in infante nihil, in oculis, in genis, reliquaque facie nihil deprehendo, ſtatim in mentem venit illud *Aëtii*, & cùm aliàs valdè iracundus ſit puſio, vehementibusque deditus clamoribus, credo vas aliquod capillare in cantho oculi ruptum, ſanguinemque extillâſſe, ſalvô manente reliquô oculô, nulloque ſubſequente in eôdem livore, aut ſugillatione, ſanguine ſcilicet non intra, ſed extra cutim effluente. Sic cognitâ cauſâ timor apud circumſtantes & ratione ſignificationis, & ratione pueri, qui in hodiernum usque diem vivit, beneque valet, evanuit.

OB-

OBSERVATIO CCI.
D. CAROLI RAYGERI
DE
EPILEPSIA INFANTUM.

SÆpius apud nos infantes recens nati, vel etiam ad ſemeſtre ſpatium accedentes, derepentè ſine ulla manifeſta cauſa, quandoque cum quandoque ſine magnis clamoribus epilepſiâ corripiuntur, emoriuntur, ut ſuo merito hic νόσημα παιδηίων ex *Hippocr.* ſententia audiat, vix enim denos inter centenos reperire licebit infantes mortuos, qui non convulſionibus, vel illis certè ſupervenientibus, mortui. Novi in illuſtri familia aliquot ſucceſſivè epilepticos obiiſſe infantes, omnes ſex vel ſeptem ſeptimanis à partu, ita ut deſperabundi parentes in proximè naſcituro inuſtionem occipitii, more in Italia, inprimis Florentiæ, receptiſſimô, inſtituere decreverint, ad avertendum, vel præcavendum hunc graviſſimum affectum. Alios notavi, qui à convulſionibus ſervati ad primum tamen usque ſeptennium ſtatô tempore ſingulis annis ſemper recidivam paſſi, reliquô tempore benè & extra ullam moleſtiam conſtituti. Varias & diverſas vulgus promit hujus mali cauſas, nec minùs operoſi ſunt Practici, nunc cœli conſtitutionem, nunc horam nativitatis, nunc cerebri imbecillitatem, nunc aliud incuſantes. *vid. D. D. Melch. Sebit. Diſp. de infant. & puer. morb.*

Cùm menſe Martio anno 1674. Viennæ eſſem, Mercatoris cujusdam ex primariis, in vicinia ubi diverteram habitantis, filiola 24. ſeptimanarum per aliquot dies alvi profluvium bilioſum cum torminibus clamoribusque die ac nocte paſſa, hoc ipſo die ſuaſu adſtantium fœminarum, licet ſatis debilis, purgata fuit *ſir. roſ. moſch.* Circa veſperam poſt unam vel alteram operationem, extremè debilitata, in conſilium vocor. Vidi ſtatim fatalem inſtare terminum, & cum epilepſia finem vitæ prædixi, id quod & factum, nam mediâ nocte ſupervenére convulſiones epilepticæ per tres horas durantes, & alterô die mane mors. Simili planè fatô ante annum ejusdem ætatis obiit ipſi filiolus. Hinc avidus ſciendi morbi cauſam parens petiit, ut intereſſem apertioni corpuſculi; nihil autem in aperto cadavere invenimus, niſi inteſtina inflata, diſtenta, vacua, & pauco excremento bilioſo, liquido, hinc inde fluctuante repleto. Ventriculus inflatus continebat materiæ pituitoſæ ſpumantis, & quaſi adhuc fermentantis quantum binis cochlearibus

excipi potuiſſet. In hanc materiam pater & chirurgus cauſam funeſtæ epilepſiæ conjiciebant, quos in ſententia reliqui. Mihi verò veriſimilius viſum, infantem hunc, & præcedentem ut & pleroſque omnes multo meconio bilioſo, quod omnibus recens natis ſolenne & à me ſtudioſè ſolet expurgari, abundâſſe, quâ ſaburra bilioſa inſequens nutrimentum fuiſſe corruptum, & lac coagulatum, unde tormina, & propter exhalantes ad caput vapores malignas, epilepſia. Obſervavi namque ſæpius, ſi excrementum hocce connatum ſtatim poſt partum vel robore naturæ vel medicamentis benè expurgetur, infantes præſervari, ſin minus morbo hoc vel vexari vel enecari penit⁹. Unde author fui, ut, ſi in poſterum ipſis naſceretur infans, ſtatim parum vel de *ſir. roſar. moſch.* vel de *elect. de mann.* exhiberetur. Id quod feliciter etiam ſuaſi Illuſt. præfatis Parentibus, quippe binis infantibus, quos poſtea habuere, nihil tale quid evenit, ſed ſalvi & incolumes adhuc vivunt.

OBSERVATIO CCII.

D. CAROLI RAYGERI.

DE

QUIBUSDAM IN DISSECTIONE RECENS NATORUM OBSERVATIS.

NOn abs re erit Pathologicis interſerere Anatomica & inprimis talia, quæ non parum lucis ſubminiſtrabunt præcedenti obſervationi. Deficientibus aliquando corporibus anatomiæ ſubjiciendis adultorum, Anatomicus noſter *Lud. Gayant, Chirurgus Pariſ.* ſatis notus, diſſectionem inſtituit in binis infantibus, juſtô tempore, ſed mortuis, excluſis. Maſculus erat alter, alter fœmella. Separatâ cute tenella remotisque integumentis abdominis inter binas peritonæi tunicas vaſa apparuere umbilicalia, vena ſcilicet in fiſſuram hepatis ſeſe inſinuans. Duæ arteriæ iliacas ingredientes & urachus, ligamentum illud ſuſpenſorium veſicæ, nullô modô vel cavus, vel in veſicam pervius, quippe nec inflata veſica elevatus ipſe, neque flatus per illum in veſicam pelli poterat, qua ratione ergo infans per hunc urinam deponere, aut per umbilicum mingere queat, non vidimus.

Experimentum facturi, quo modo circulatio ſanguinis fiat in embryone, cum is, qui in adulto fieri ſolet, impoſſibilis, connivente penitus dextro cordis ventriculo & impedientibus regreſſum ſanguinis in aortam valvulis ſemilunaribus in ſiniſtro cordis ſinu. Immiſimus

ſimus itaque primò per canaliculum flatum in venam umbilicalem parùm inciſam, qui redditus per foramen, factum in arteriis umbilicalibus, intumeſcente prius hepatis ſubſtantia. Mox ad meliorem certitudinem per ſyringam infuſus liquor cœruleus, qui intra breve tempus primo ex arteriis cruorem expulit, mox & ipſe ſecutus. Ut ita clarum, venam umbilicalem embryonis communicare cum arteriis uterinis matris, indeque ſanguinem arterioſum ferre ad hepar, ubi depuratum, & in nutrimentum commodum pro infante aptatum, per cavam aſcendentem mediante foramine ovali paulò ſupra diaphragma exiſtente, inque hoc ſubjecto optimè conſpicuo, venam intrare pulmonalem, ſive arteriam venoſam, exinde in auriculam cordis ſiniſtram, ſiniſtrumque cordis ventriculum, ex eo per aortam in omne corpus. Refluum autem vel ſuperfluum per arterias umbilicales iliacis inſertas ad placentam deportari uterinam motu planè circulari, ſed longè diverſiori, quàm in adultis. Remoto peritonæo inteſtina cum ventriculo exiguo ſub mole hepatis ſatis magna & ambas hypochondriorum partes replente, vix conſpicuo, apparebant repleta meconio nigriori in colo, rubicundiori in ileo. Guſtatum à quibusdam adſtantibus illud quod in colo erat, amarumque inſtar bilis deprehenſum, quippe quâ parte colon circa hepar annexum fuit veſiculæ felleæ, ibi primò colorem mutavit, apparuitque nigricans & ſublividum. Inquiſitum num ductus aliquis adeſſet, per quem immediatè ex veſicula biliaria bilis deponeretur in colon, ſed nihil inventum. Concluſum ergo, ſaburram iſtam bilioſam tantùm per porum cholidochum ſatis hic conſpicuum eo derivari, & longiori mora colorem hunc acquirere, ac proinde, inprimis ſi peculiari modo corrumpitur, graviſſima inferre ſymptomata. Illud quod in ileo, prima fronte inſipidum, ſed paulo poſt ex acido amarum habebatur. In ventriculo nihil erat, quàm mucus quidam inſipidus, an rudimentum fuerit futuri fermenti, dubium? Exigua tamen moles ventriculi nos certos reddidit, nihil fœtum per os nutrimenti accipere, quod legitima via deſcenderet in ventriculum, illumque taliter qualiter extenderet, id quod poſtmodum in alio infante, tribus vel quatuor poſt partum diebus mortuo obſervavi, ubi ſtatim grandior ventriculus cum reliquiis lactis apparuit. Renes quaſi glandulæ erant conglomeratæ, quod iterum infantibus ſolenne, ſecus ac adultis. Renes ſuccenturiati ſive capſulæ atrabilariæ magnæ erant, apertæ ſatis amplam cavitatem & liquoris quiddam atramento ſimilis

con-

continebant. Remoto diaphragmate, paulo infra cor apparuit in vena cava aſcendente foramen ovale magnum ſatis, habens inſignem valvulam, refluxum ſanguinis impedientem, exinde immiſſo ſtylo aditus patuit in arteriam venoſam, inque ſiniſtram ipſam auriculam, hoc foramen in alio infante tribus vel quatuor à partu diebus membrana clauſum vidi. Pulmones parvi, exigui, non admodum rubicundi, inſtar parenchymatis hepatis vel portiunculæ carnis ex utroq; latere cordis jacebant, in aquam merſi ſubito fundũ petebant, unde conſtitit infantem in utero non reſpirare (alias aëre diſtenti fuiſſent) illumque fuiſſe ante excluſionem mortuum. Nam ſi ſemel tantum extra uterum reſpiraſſet, aër in pulmonibus detentus ſubmerſionem impediviſſet. Ut de experimento certi eſſemus, immiſimus pulmones agninos in aquam, qui ſupernatarunt, utcunque inciſi ſint & aër omni vi expreſſus fuerit, fœtus verò pulmones fundum petierunt. Deinde cum uterque fœtus poſt mortem excluſus ſit, & utriusque pulmones toties, quoties immerſi fuiſſent, fundum petiiſſent, unum ſumſimus, perque aſperam arteriam inflavimus, unde lobi ſtatim diſtenti ſunt, mox omni conamine expreſſo iterum flatu natarunt nihilominus, nec mergi potuerunt. Argumentum credo indubitatum ad convincendas infanticidas & indagandam veritatem, an infans in utero mortuus vel demum poſt partum quocunque modo ſtrangulatus vel occiſus? In cœteris viſceribus aut corporis partibus nihil notatu dignum occurrit.

OBSERVATIO CCIII.

D. CAROLI RAYGERI.

DE *MALIGNITATE OCCULTA CATARRHUM IN PECTORE MENTITA.*

MOrbi qui ab initio blandiuntur, plerumque mutato ſchemate ſub finem ſæviunt, & dùm apertè jocantur, occultè jugulant. Quod ſi de ullo, certe de malignâ febri dici poteſt, quam merito *P. Neucranz. de purp. c.* 12. morbum fallaciſſimum, *Anton. Menjot.* vaferrimum atque verſipellem, & *Hœchſt.* quovis vertumno mutabiliorem, varias induentem larvas, modo hanc, modò illam faciem formamve mentientem, *Dec. 1. Obſ. 6.* appellant, quæ ita quandoque & ingenium & mores ſuos occultare novit, ut nec lynceis

poſſit obſervari oculis, ſemperque quo ſegniores ciet turbas, eo res ægrotantis deteriori loco ſitæ, quoniam furtiva manſione magis radicatur, firmioresque nancilcitur malignitatis nervos, ut inquit præfatus *Menjot. in febr. malign. hiſt. & cur. p. m. 49.* Vera hæc eſſe ſequens probat hiſtoria. Circa finem menſis Aprilis anni 1674. huc venit Hungarus quidam robuſtæ alias naturæ, nomine *Michaël Todt* Habebat ille neſcio quos dolores in pede, unde tamen rectè curatus, remanente aliquâ eorum imbecillitate, quam ex prioribus doloribus provenientem credidit, & neglexit. Non multo poſt languore corripitur univerſali totius corporis, cum tuſſi valdè urgente, & ut apparebat cum gravi catarrho in pectore. Deambulavit hinc inde quanquam languidus, proſtrata omnis appetentia, calor nullus, nulla ſitis. Dedi, cum diætam non ſemper obſervarit bonam, *aquam laxativam* & poſt *elix. propr. Parac.* unde rediit appetitus, ſed tuſſis exaſperata, ſumſit *decoct. pector.* ℥ij. *mann. el.* ℥i. quo quinquies purgatus. Sumta cœna decubuit, mediâ nocte expergefactus, de calore extraordinario & ſiti vehementiſſimâ conqueſtus. Manè ipſum accedens, corpus quidem obſervo plus juſto calidum, in pulſu nil niſi aliquam debilitatem. Circa veſperam vehementiſſimè delirare cœpit, præpoſterè ad omnia reſpondens, corpus ſummè calebat exterius, lingua arida, vultus torvus, nihil tamen mutatô pulſu. Aperta vena brachii, exhibita ſudorifera, alexiteria, ſed ille tertio die, poſtquam delirare incepit, obiit. Latuit ſub ſpecie catarrhi malum, diu cum natura aliàs robuſta conflictatum, donec proſtratis viribus unô impetu mentem & vitam ademit. Sanguis qui in V. S. emittebatur, floridus erat, nullum vitium notabile habens, quod ſæpius in malignitate obſervavi, & notavit hoc etiam *Menjot. l. c. p. 57.* Quod miremur, *ait*, ſanguis iſte profugus (è naribus ſcil.) ac plerumque ille ipſe etiam, qui ſectâ venâ educitur, rutilus optimusque apparet, quod venenoſa qualitas ſenſum lateat, ſolisque pateſcat facinoribus, vel quod venenatæ putredinis foculus altior, ſtrictisque limitibus circumſcriptus.

OBSERVATIO CCIV.
D. CAROLI RAYGERI.
DE
ABORTU BIS VENÆ SECTIONE IMPEDITO.

Mulier

MUlier utero ferens ſectâ venâ abortit *Hipp. 5. Aph. 31.* & *Den. ab Altom. lib. de ut. ger. c. 4.* obſervavi, *inquit*, abſque controverſia ulla, ſanguinis miſſionem utero gerentibus, pro præſervatione abortus, fluente vel non fluente ex uteri vaſis quibuslibet ſanguine multô aut exiguô, inprimis vel in mediis ſive ultimis menſibus nullo pacto faciendam fore. Rationes, quibus hæc adſtruit *vid. in ſeqq.* quas tamen refutat *Primeroſ. de morb. mul. l. 4. c. 2.* & cum aliis tempore neceſsitatis gravidis omninò venam ſecandam comprobat. Longè quippe alius apud nos ſanguinis detrahendi modus, quàm apud veteres, illi enim ad libras ſive cotylas, nos ad uncias tantùm detrahimus, & ſic minimè alimentô ſuô privatur fœtus, ſive minor ſive grandior factus; quo reſpexiſſe etiam videtur in *aph. Hipp. Rod. à Caſtr. de morb. mul. p. 2. l. 3. c. 21. Holler. in Comment. ad cit. aph.* Et V. S. abortum bis impeditum ſequens probat hiſtoria.

Civis hujus loci honeſta uxor quartô menſe gravida die 18. Maij. anno 1674. in febrim incidit continuam bilioſam, cum profluvio alvi, extremô capitis dolore, vigiliis, aliisque graviſſimis ſymptomatibus, ſed convenientibus tractata remediis convaluit, & licet ſemel in brachio & ſub lingua apertâ venâ, ſervatus infans. Quatuor elapſis ſeptimanis, novis corripitur doloribus quaſi colicis, quod pro malo omine habui, dedi potiunculam aliquam mannatam, ad expurgandam ſaburram bilioſam, quâ ſcatebat, ac exinde doloribus colicis frequenter obnoxia, ſed fruſtra, quippe ſtatim revomuit. Clyſteres curavi applicari ex ſolo lacte vaccino, quos commendavit. Aliquando inter ingentes dolores ſenſit aliquid effluere ſanguinis per uterum, cui tamen ſtatim convenientibus remediis maturè proſpectum. Inde melius ſibi habere viſa, nonô abhinc die derepente enorme ſanguinis cum multa aqua patitur profluvium fœtu extremè debili. Præſcripſi *pulverem ex mag. corall. ſmaragd. bol. Arm. & lap. hæmat. præp. in vino rubro ter vel quater chalybeato* ſumendum. Umbilico admovi carnem bubulam parùm aſſatam, & aromatibus conſperſam, toti ventri impoſui cataplaſma, ex herbis & rad. adſtringentibus, renesque ſive lumbos curavi inungi *unguentô Comitiſſæ cum ſanguine drac.* & *bol. Arm.* ita diem inſequentem ſatis benè tranſegit. Tertia die iterum ſine magnis doloribus aut validis conatibus ſanguinis ad ſextarium effluxit, jamque ipſa obſtetrix diffidere rebus incepit, tantùm ſollicita, in procinctu credens abortum, ne poſt partum enormis, ut jam ſemel factum, ſequere-

tur hæmorrhagia. Captô itaque ex arena conſiliô, ut vel infanti, vel matri ſuccurrerem, ſuadeo V. S. in brachio & ſine mora ſanguinis uncias tres extraho. Horâ elapſâ, ſenſit quoddam quaſi exiguum frigus, omnia membra percurrens, ceſſarunt omnia ſymptomata, materque cum infante indies melius valuit. Quatuor elapſis ſeptimanis denuò planè ſimilibus afflicta ſymptomatibus, adhibita eadem, & omnium rogatu, repetita V. S. cum feliciſſimo ſucceſſu. Poſt tres tamen ſeptimanas, neſcio qua ex cauſa, ad viam commota, accedente etiam aliâ animi perturbatione, inopinatò & derepentè abortit puellam perfectam & benè conformatam, quæ absque dubio, ſi ſibi peperciſſet, ad legitimum ſervata fuiſſet tempus.

OBSERVATIO CCV.
D. CAROLI RAYGERI,
DE
OBSERVATIS QUIBUSDAM IN ICTERI CURATIONE.

ÆState Anno 1674. cœlô non admodum æſtuoſô inprimis menſe Junio valdè frequens apud nos erat icterus; nunquam plures vel vidi, vel ſub cura habui ictericos. Omnes autem eô modô corripiebantur cum graviſſima ſcilicet præcordiorum compreſſione, morſu ventriculi, nauſea, cibi inappetentia, conſtipatione alvi &c. quæ omnia tandem excepit effuſio bilis per totum habitum corporis. Urinæ usque ad finem morbi erant ex viridi nigricantes cum ſedimento viridi craſſiſſimo in fundo. In quadam fœmina ab initio tenues & croceas obſervavi urinas cum dextri hypochondrii tumore, ſed purgato corpore, urinæ ut aliis turbabantur cum inſigni ægrotantis alleviatione. Convaluere omnes ritè tractati & cholagogis bene purgati; V. S. adhibui nullas, cùm morbus non in ſanguine, ſed in exſuperantia bilioſi humoris fuerit. Quidam tamen curabant ſibi venam aperire in apice naſi, ad citius profligandum fœdum faciei colorem, quod quidem riſu excepi primâ fronte, cùm inuſitatum apud nos, & proverbii locô venerit [für den Fürwitz am Naſen-Spitzel laſſen.] Inveni tamen, quod *Galenus* inciſionem hujus venæ commendat in continuo dolore capitis, & *Botallus lib. de cur. per ſang. miſſ. p. m. 337.* aſſerit multoties, ſe ſuaſu ac inſtituto Medici cujus-

dam

dam Empirici, cum juvenis chirurgiam exercuiſſet, eam adminiſtraſſe in vetuſtis oculorum affectibus, nec non in diuturnis capitis doloribus, utiliorem autem obſervâſſe in naſi rubore, quam in ſupradictis affectibus. Edoctus itaque aliis probatis Medicis uſu veniſſe, licet in aliis affectibus, tentavi quid in hoc valeat. Hinc aliquoties curavi inſtitui, ſed dubiô ſucceſſu, nam æquè citò curabantur ac priſtinum colorem recipiebant, quibus aperiebatur, quàm in quibus intermittebatur. Nonnulli applicabant regioni ventriculi tincam piſcem, quam etiam commendat *Schröd. in Pharm. ſua l. V. cap. prop.* & ex *Kentmanno* confirmat *Conrad. Geſn. l. 4. de aqu. h. v.* Ictericis aliqui tincam viventem alligant umbilico, donec immoriatur, poſtridiè rurſus aliam, idque etiam tertiô repetunt. Tinca immortua, intus ac foris veluti crocô tincta redditur, & plerique hôc remediô reſtituuntur. Ego authoritate munitus, in nonnullis reiteratis vicibus, applicari juſſi, ſine effectu in morbo, & ſine alteratione coloris in piſce. Quædam tamen aliquando ex adſtantibus honeſta Matrona, mihi pro certo affirmavit, ſibi in juventute ictericæ, hoc remedium à celebri quôdam Medico fuiſſe commendatum, applicuiſſe etiam unam viventem umbilico; aliasque duas utriſque pedum plantis, perque 24. horas reliquiſſe. Remotæ, quæ in plantis pedum erant, nihil de colore mutaverant, at illa, quæ ſupra umbilicum jacuerat, eâ parte, quâ cutim contigerat, tota fuerat crocea. Iterum probavi, & ut dixit illa, per 24. horas reliqui, ſed fruſtra. Erit tamen ulterius probandum, cum tantis viris fidem omnem denegare non poſſim.

Dùm hæc in chartam conjicio, ad Virum quendam Generoſum hujus Civitatis vocor, qui hydropota, ante aliquot dies, in convivio, ſuis convivis, variorum ſanitatem, aqua præbibens, in horrendos ventriculi morſus, & cardialgiam incidit præſcripſi *aquam phyſogonam, Manag. cum ſpir. arant. ſpir. nitr. & julepo roſaceo*, credidi, namque à nimia aqua refrigeratum ventriculum, ita flatibus torqueri, ſed parùm inde alleviationis habuit, quievit tamen per noctem. Alterô die manè ipſum viſitans, totum inveni ex effuſione bilis flavô colore tinctum, & ictericum, cum maxima admiratione; ſuaſi purgans, quod tamen in craſtinum differre ipſi placuit. Circa veſperam novi invadunt dolores, & ſuperius orificium ventriculi inſtar cordis vehementiſſimè pulſare cœpit, (quem pulſum ſive palpitationem ventriculi ſæpius jam in colica in primis noſtrate obſervavi) dedi *ſp. nitr. cum magiſt. ocul.* ♋ *perl.*

perl. corall. & in inſtanti omnis evanuit dolor, nec rediit. Reliquias icteri purgatione & acidulis Egranis ſuſtuli.

OBSERVATIO CCVI.
D. CAROLI RAYGERI
DE
CALCULO PER SCROTUM EXCRETO.

Circa feſtum S. Michaëlis anno 1674. noſtratis Pharmacopœi ad rubrum cancrum, duorum annorum filiolus dyſenteria aliquot diebus laboravit, urinam non niſi cum difficultate & in minima quantitate reddens, inguinibus & ſcroto diſtentis ac duris exiſtentibus. Calculum hic ſubeſſe ſtatim prædixi, juſſi applicari clyſterium emolliens cum multo oleo ſcorpionum, quibus jam ante adventum meum ſæpius uſus erat, & altero die dedi laxativum ex *extract. diacarth. Norib. cum aqua frag. tinct.* ♀*ri & ſpir. ſal.* quo accepto tam malè ſe habuit infans, continuo clamabundus, ut clamoſâ morte, ceu noſtri ajunt, moriturum eum crediderint adſtantes. Reiteratum clyſma, & applicata fomenta externa de *melil. alth. malv. par. & ſaxifrag. ſem. lini. fœni gr. & cæpis alb. rec.* quo dolor parum ceſſavit, quieſcente quidem ad horam unam, vel alteram infante, ſed in eodem vigore manente affectu. Catheterem abhorrebant pater & adſtantes, cæteroquin nullum ſupererat auxilium, jamque in ſeptimum diem penitus ſuppreſſa urina, quæ jam ante, ut dicebatur, à tribus ſeptimanis parcè nec ſextâ parte potui reſpondens, fluxit. Tentavi candelâ cereâ, vel explorare calculum, vel viam facere urinæ, ſed irrito conatu. Ita ad extrema redactus miſellus, abdomine jam mirum in modum tumidô, nihil amplius videre videbatur, nihil deglutiebat, pedes ac manus tantùm parumper movens, dentibusque ſtridens, hinc metuebamus, ne cum epilepſia ultimum nobis diceret Vale. Ita in agone propè conſtituti parvuli, exploro inguina, & ſcrotum, cum jurato hujus Civitatis chirurgo, *Alexandro Schele*; invenimus hocce in ſiniſtra parte, aliquatenus mollius, quam antea, in primis in loco quodam, nummi Hungarici magnitudine. Decrevimus hic lancetta aperturam facere, ne planè prognoſticis relinqueretur æger, annuit pater, ſuccedit feliciter, vix enim chirurgus inſtrumentum intra cutim adegit, ecce profilit urina, inſtar loturæ carnium, non admodum ſa-

turatæ

turatæ, ad ſextarium unum; Vulnus clauſum, & infanti adhibita confortantia. Redii poſt tres horas, jam melius ſe habebat, & tanta per emplaſtrum ligaculumque ſeri effluxit copia, ut in lectulo ſuper expanſum corium quaſi ſtagnaret. Aliquot diebus elapſis, paulò infra vulnuſculum à nobis factum ſponte natura molitur aperturam, & intra tres dies, dum emplaſtrum removere vult chirurgus, unà extrahit calculum piſi majoris magnitudine. Detumuit abdomen, ægrotus melius in dies valuit. Sed lotium nunquam per locum legitimum; ſed ſemper per hancce aperturam fluxit, quare omnibus modis proſpectum, ne in conſvetudinem abiret, ſed ſenſim tamen coaluit, per loca legitima ſucceſſivè profluente urina. Dedi ſæpius *decoctum Foreſti cum herbis vulnerariis*, nihil autem magis conduxit, quàm *ſpiritus ſalis cum ſir. de alth. Fern.* ſumtus.

OBSERVATIO CCVII.
D. CAROLI RAYGERI.
DE
ALAPA LETHALI.

Cornu ferire taurum, equum ferire calce, dentes hiante rictu natura dat leoni, inquit Poëta: Pugnat proboſcide elephas, roſtrô aves, aculeo apes, breviter, cuncta propè animalia naturaliter armis ſuis inſtructa ſunt; ſolus homo inermis, ut cùm rex ſit omnium animalium, inſtar regis apum aculeo careat, magisque prudentiæ, quàm armorum imperiô valere ſciat. Sed proh! quot furor arma miniſtrat? Non ſufficiunt ex ferro & chalybe facta, ipſe ſuis abutitur membris, ſæpè brutorum quàm ſuo generi clementior, nec unâ tantùm parte ceu iſta animalia, ſed propè omnibus corporis partibus alter alteri non lupus, ſed Diabolus, qui primus homicida, evadit. Inter omnia autem membra nullum promptius in vindictam & cædem, quàm manus, unicum aliàs ad pulcherrimas res inſtrumentum, non ſemper armis inſtructa, ſed pugno vel vola ad id ſufficiens. Hinc tot alapæ leguntur lethales apud *Beniven. Obſerv. Med. c. 110. Hild. c. 6. c. 11. Hipp. de morb. vulgar. l. 5. c. 21. Melch. Sebitz. prod. exam. vuln. Th. Barth. in act. Med. anno I. p. 86.* His & aliis hæc adjiciam.

Ortâ in vico quodam Auſtriæ Gunderſdorff nominato lite inter duos venatores, ſenior juniori alapam dedit, hic illam vindicaturus

turus enſem ſtringit, prohibent adſtantes, remque inter pocula componunt, ſuccedit, porrigunt dextras, ille deprecatur, hic condonat; At dùm junior dextram conciliandi gratiâ porrigit, ſeniorem volâ in faciem inopinatò ferit, En, dicendo, tibi tuam alapam, ſtatim ſenex concidit & exſpiravit. Captivatus alter, & in jus protractus capitis ſententiam quidem evaſit, ad compedes tamen damnatus, in quibus ipſum vidi in arce prædicti Gundersdorff. Mirabile autem, quomodo levi iſtâ volæ percuſſione, nullô aliô ſuperveniente ſymptomate, in uno momento fuerit extinctus. Qui caſus alium mihi in memoriam revocat, non quidem funeſtum, ſed tamen notabilem. Civis quidam hujus loci, uxori ſuæ, poſt aliquam altercationem colaphum dedit, ut ad proximum ſcamnum conciderit, lividis manûs veſtigiis in genis remanentibus. Octiduô elapſo nullis aliis præviis ſymptomatibus, in hæmoptyſin incidit illa adeò violentam, ut intra duas horas ultra quinque libras ſanguinis exſpuerit. Adſtantes omnes hunc affectum effectum dixere alapæ inflictæ, quod tamen negavi, nec potuiſſe cauſſam fuiſſe aſſerui, niſi valdè per accidens, commovendo nimirum eam ad iram, quâ calefactus & attenuatus ſanguis venam rupit pulmonis, & ita cum impetu proſiliit, potius tamen ex alia cauſa fuiſſe arbitror. Cæterum adminiſtratâ V. S. & exhibitô pulvere ex *lap. hæm. præp. mag. coral. & ocul.* ♋. iterùm convaluit.

OBSERVATIO CCVIII.
D. CAROLI RAYGERI.
DE
GANGRÆNA SPONTANEA TALI CUM ASTHMATE.

ILluſtris quædam Matrona *Köpſchinii* in pago trans-Danubiano habitans quinquagenaria diu podagrâ divexata nodoſâ, vulnuſculum aliquod exiguum in talo dextri pedis, ſponte ſcil. ſe ibidem aperiente nodô podagricô, jam ab aliquot annis habuit. Die 1. vel 2. Novemb. anno 1674. poſtquam bene valens cubitum iviſſet, derepentè noctu corripitur paroxyſmô aſthmaticô, quô ita torquebatur, ut rariſſimè decumbere, crebrius ſedere, deambulare autem planè non potuerit. Adhibita in principio, quæ adhibenda videbantur. Octavô morbi die, paulò ante adventum meum, iterum corripitur paroxyſmô

aſthmaticô, tàm vehementi, ut inhibitâ reſpiratione exſpiratura fuerit viſa, cui ſupervenio, frictiones & neceſſaria alia adhibeo, quibus reſpiratio quidem levior facta, ſed ſenſum in utroque pede ad usque genu abolitum, viderique ſibi pedes glaciei inſtar frigidos querebatur. Continuavi frictiones linteis calidis, quin & lateres admovi calidos, ita ſenſum & calorem acquiſivit pes ſiniſter, non item dexter, cujus planta quaſi emortua erat, remanente ſupra calcaneum circa malleolum horribili, & intolerabili dolore; vulnusculum erat lividum, indolens, ex quibus omnibus indubitata ſigna ſphaceli collegi, multus fui totâ nocte, ut tantum dolores demulcerem. Manè adveniente chirurgô dilatari vulnusculum lanzetta, quin & pedis partem ſuperiorem ad explorandum, an omnis ſenſus evanuerit, hinc inde ſcarificari juſſi, effluxit ſanguis nigricans, & in momento omnis ceſſavit dolor, applicata deinde quæ ſphacelum impedire ſolent, ſed latius vagatus, tertia die ad genu aſcendit, jamque & in altero pede eadem mortificationis intrinſecæ & inſenſationis ſentiebat initia, quæ tamen blandiſſima mors ſuperveniens ſolvit. Credo cum ultimis menſibus nullos penitus habuerit dolores podagricos, regurgitaſſe illam materiam, ſeu ſerum podagricum ad pectus, & generaſſe aſthma, quod autem in pedibus ſtagnavit, quos tumidos, & aquâ plenos habuit, calorem extinxiſſe naturalem, ſphacelumque hunc introduxiſſe lethiferum. Obſervavi namque quò latius ſerpebat ſphacelus, eò magis defeciſſe aſthma, & liberiorem fuiſſe ſpirandi facultatem. Nihil enim novi in podagra, inprimis nodoſa, talem fieri metaſtaſin humorum ad partes nobiliores, vid. *Thom. Barthol. de morb. bibl. §. 11. p. 65.* Noti mihi, qui epileptici facti & per pediluvia accerſita podagra optimè iterum valuére. Item alius, qui colicâ immani torquebatur, superveniente autem podagrâ nihil penitus ſenſit.

OBSERVATIO CCIX.

D. CAROLI RAYGERI,

DE

OLEO LINI IN HÆMOPTYSI.

Magnarum virtutum aliàs oleum lini commendatur in peripnevmonia, phthiſi, doloribus colicis, maximè autem celebratur in pleuritide, adſtipulante *Geſnero*, qui *l. 1. Epiſt. 49.*

inquit: Ego multoties in iſtis pleuriticis doloribus, nihil melius expertus ſum, quàm oleum lini propinatum, hocque ſtatim reſpirationem facilitavit, ſputumque promovit. Proinde ſtudioſè apud nos aſſervatur ad ſolem depuratum, qui modus optimus & tutiſſimus mihi videtur, nam clarificatio, quæ fit per lixivium ad mentem *Hæfferi in Herc. med. l. 2. c. 2.* intuta, & quam *Reuſnerus* cum cepâ aſſatâ *Obſ. 67.* proponit, ingrata, vix enim non aliquid de lixivii acrimonia aut cepæ graveolentia retinebit. Hungari recenter expreſſô delectantur, cum dulce omnisque ingrati ſaporis expers, verùm minus ſalubre eſt, à recrementis & fecibus nondum purgatum. Nonnulli etiam extrinſecus adhibent, ventrem eodem inungendo, aut linteo imbuto tegendo, ad ſolvendam alvum in conſtipatione, quod & quandoque cum ſucceſſu factum recordor, cum oleum lini laxandi vim habeat, teſte eodem *Geſnero.* At nuſpiam adhuc memini me legiſſe, aut obſervaſſe, quod conducat in hæmoptyſi, fortè à nemine adhuc tentatum. Referam ergo quod à me obſervatum.

Sub initium anni elapſi 1675. viſitavi ſæpius fœminam quandam honeſtam, quinquagenariam, quæ fluxum patiebatur menſtruum jam à longo tempore, non quidem adeò largum, continuum tamen. Jam verò catarrho ſatis moleſto divexabatur, cui ex meo conſilio medebatur *juſculo ex hedera terreſtri, charefol. pulmon. matriſylv. liquirit. &c.* factô. Aliquando ſummô mane ad illam vocatus inveni cum ſtupore ultra menſuram excreti ſanguinis floridi, qualis è pulmonibus ſolet egredi, hunc inter quartam & quintam matutinam ſputô rejecerat. Statim curavi aperiri venam in brachio, & dedi, quamvis invitæ *tinct. lap. hæmat. aliquot guttas in ſir. de ſymph. Fern.* ſed exiguo cum fructu. Nam circa veſperam iterum rediit ſputum, & ultra triduum manè & veſperi continuavit. Refractaria erat patiens, & omnia remedia reſpuens, obſtinatè mortis cupida. Ita anxius, cum ab adſtantibus in abſentia mariti ſummoperè rogatus, libenter auxilium tuliſſem, neſcio quomodo inter loquendum mentionem feci olei lini, quod ipſi placuit. Suaſi; illa ſtatim cochleare unum ſumſit, ejusque uſum continuando per aliquot dies penitus convaluit. Credidi ex ruptione vaſis in pulmonibus ortam hæmoptyſin, oleum lini verò vi ſua balſamicâ & emplaſticâ iterum conſolidaſſe. Non ſine ſucceſſu poſtmodum in aliis tentavi. Nam valdè tum temporis graſſabantur catarrhi, & apud plurimos credo, à defluxionibus acribus & mordacibus ſubſecuta hæ-

moptyſi,

moptyſi, quibus pro ſiſtendo ſputo ſanguinis tincturam primò lapidis hæmatitæ, mox pro conſolidatione oleum dedi lini: unus tamen ex iis factus phthiſicus & mortuus. Pharmacevticæ is erat deditus, qui ex eſu nucum tàm recentium, quàm poſteà aridarum in catarrhum, mox in hæmoptyſin incidit, quam excepit, licet omnia, quæ poterant, adhibita, phthiſis & mors. Aſſerebat is mihi ſe jam ſemel paſſum fuiſſe hæmoptyſin in Suecia, cùm Holmiæ theriacam diſpenſaſſet, & catinum non admodum gravem ſine violentia ab igne removere voluiſſet, ſed remiſiſſe poſt uſum convenientium medicamentorum, jam verò quinque elapſis annis hîc iterum theriacam diſpenſaturum eôdem denuò correptum affectu. Non penetravi, an huic diſpenſationi quidquam tribui potuerit, cum parva nec multis indiguerit viribus, potius autem, ut dixi, ex eſu nucum contractam tuſſim, & ex ea propter validam pectoris commotionem, prius conſolidatam venam ruptam arbitror.

OBSERVATIO CCX.
D. CAROLI RAYGERI.
DE
PHTHISI ET MORTE EX POTU FRIGIDO.

EX labore ſudanti, frigida potio perniciosiſſima, inquit *Celſus l. 1. c. 2.* quod ſumma fatigatio & delaſſatum corpus labore aut ſudore (dum puſillus intus relictus calor ad extra expanſus, tam magna violentia exſolvitur) extinctionis periculo laboret, affatim ſumta frigida, ait *Cald. de Hered. in tract. de pot. var. c. 4.* Inde enim, *pergit*, vidimus familias, quæ mane antiquô ſplendore illuxerant, veſperi triſti orbitate defleviſſe, potu graviſſimo, ſed eventu miſero inopinatam mortem illorum, qui ſplendoris vanitatem in aquæ ſumma frigiditate poſuere. Hinc etiam *Hipp. 6. epid.* Frigida quæ ſunt valdè, venas diſrumpunt, tuſſes movent & deſtillationes, *5. Aph. 24.* ex quibus phthiſin oriri mortemque ſequi præter multorum obſervationes, etiam ſequentes hæ probant.

Ephebus quidam æſtate anno 1674. poſtquam hinc inde currendo multùm ſe fatigaſſet, hauſtum ſumſit vini refrigeratiſſimi, nec mora, in tuſſim & phthiſin incidit, ac quamvis omnia adhibita, Domino ſuo, cui valdè charus erat, nullis parcente ſumptibus, ſpatio decem ſeptimanarum in flore ætatis obiit.

Alius, civis & coriarius hujus loci 36. annorum è nundinis redux valdè tuſſiit, pro catarrho id habuit, & domeſticis uſus medicamentis, ſed cùm inſtaret malum, materiamque puriformem ejiceret, petiit à me conſilium. Diſplicuit mihi ſtatim, diſſimulavi tamen, & quæſivi, annon anſam dederit huic tuſſi? Ille ſe neſcire aſſeruit, niſi quòd in illis nundinis hauſtum ſpiritûs vini frigidiſſimi biberit, unde quidem ſtatim tuſſierit, non tamen credere ſe, hanc eſſe cauſſam. Ego autem non dubitavi phthiſin ſubeſſe, datô uxori prognoſticô, ordinavi pectoralia varia, ſed ille tribus vel quatuor menſibus elapſis macie confectus obiit.

OBSERVATIO CCXI.

D. CAROLI RAYGERI.

DE

VISUS PRIVATIONE, OMNIUMQUE MEMBRORUM TREMORE, EX TOTIUS CORPORIS REFRIGERATIONE.

NOtabilis fuit ſævities hyemis anni 1670. circa finem menſis Januarii, ubi præcedente aliquâ exundatione tùm temporis inſolitâ, unâ nocte ita adſtrictus glacie Danubius, ut ſiccô quodammodò pede quis ex una in alteram ripam ire, & ubi heri remos duxit, jam equô vel carpentô vehi potuerit. Quodnam majus damnum intulit, inundatio, an inopinatum & rigidiſſimum frigus, dubium? verum periiſſe multos, inprimis qui inſulam illam Danubialem è regione urbis incolunt, aquis ſingulis momentis creſcentibus, & ingruente nocte; ſed & non paucos, qui in excelſioribus domus partibus, vel arboribus irruentem vim aquarum effugere conati ſubitaneô frigore toti madidi vel extincti, vel ita deſtructi, ut digitis in manibus, pedibusque mutilari opus habuerint. Fortè civis hujus urbis vietor, ut ligna pro opificio ſuo neceſſaria, & in loco quodam Danubio vicino jacentia, ſalvaret ex undis, ultra tres horas quandoque usque ad axillas in aquis manſit. Domum reverſus penes fornacem fortiter calefactam decubuit, ſtatim laſſitudinem ſenſit omnium membrorum. Aliquot diebus elapſis in ſingultum incidit tres dies durantem, inde reſtitutus, intra anni ſpatium viſum in ſiniſtro, mox in dextro amiſit oculo, utrisque tamen externè bene conſtitutis. Poſt triennium articulorum doloribus horrendis corripitur, quibus ſupervenit tremor perpetuus in hunc usque diem durans. Multa ille adhi-

adhibuit, quibus dolores ad tempus mitigavit, non ſuſtulit. Præteritâ æſtate & à me petiit conſilium, dedi varia iterum pro leniendis tantùm doloribus, ſed in ſenili laboribusque exhauſto corpore plura efficere nequivi. Originem autem ſumſiſſe malum ex iſta corporis refrigeratione extra dubium, cum conſtet non tantùm ex veterum hiſtoria, verùm etiam ex recentibus, quantum damnum ſoleat inferre talis corporis refrigeratio. Certè retulit mihi perſona Illuſtris, quod ex Candia rediens naufragium paſſa, ita membris contracta, & quaſi paralytica facta ſit, ut difficulter Paduæ in integrum reſtitui potuerit.

OBSERVATIO CCXII.

D. CAROLI RAYGERI.

DE

EPILEPSIA APOPLEXIÆ SUPERVENIENTE LETHALI.

NOn infrequens aliàs apud nos eſt apoplexiæ ſupervenire epilepſiam, eventu quandoque bonô, quandoque malô, ut multis exemplis probat *D. D. Spindler. in obſerv. ſuis propediem edendis.* Hôc annô pellionis cujusdam filius 12. annorum, diu, antequam ipſum inviſerem, ægrotans, unô vel alterô à me ſumptô medicamentô convaleſcere viſus, redeunte appetitu, viribus, colore faciei *&c.* Ita conſtitutus derepentè aliquando in brachii dextri enormes incidit dolores. Juſſi fumigari *thure, agallocho, myrrha*, &c. Ceſſavit dolor, ſed manus intumuit, curioſius palpans tumorem, materiam ſubeſſe deprehendi. Commiſſus curæ chirurgi, qui legitimè tractavit, & factâ aperturâ, magna copia puris effluxit, conſolidatum vulnus, motusque rediit. Hæc cùm aguntur prægreſſo leviſſimô dolore, paralyſi corripitur totius lateris ſiniſtri, inſtitui frictiones, cum linteis calidis, aquis arthriticis, unguentis appropriatis, ſed ſine fructu. Alterô die ſupervenit epilepſia graviſſima, quâ ſiniſtrum tantùm latus, quod aliàs immobile, mirum in modum convellebatur, dextro, toto durante paroxyſmo, immobili ac quaſi rigido manente. Finitô paroxyſmô, iterum motus rediit dextræ, manſit immobilitas ſiniſtræ, ægrotus melius ſe habuit, comedit & totâ nocte dormivit. Hoc in tertium continuavit diem, ſemper circa horam ſecundam redeunte epilepſiâ planè eôdem, ut dictum, modô: Dedi

laud. opiatum, & continuò ſuppreſſum malum, nec amplius rediit, usque ad finem vitæ, qui poſt aliquot dies ſecutus. Morbi enim longitudine confectus, viribusque exhauſtus, placidè vix advertentibus adſtantibus obiit. Credo paralyſeos cauſam fuiſſe materiam, quæ in dextra per ſuppurationem fuit evacuata, hic autem nervis impacta hæſit, motumque impedivit; cur autem durante convulſione immobile manſerit dextrum, convulſum autem fortiſſimè atque hinc inde jactitatum ſiniſtrum latus, non video, nec ſatis capio.

OBSERVATIO CCXIII.

D. CAROLI RAYGERI,

DE

CATARRHIS ANNO M DC LXXV. PER AUTUMNUM GRASSANTIBUS.

INter morbos hyemales & vernales gravedines, tuſſes, catarrhos, raucedines numerat *Hipp. 3. aph. 20. & 23.* At inſolita apud nos hôc annô aëris temperatura, inſolitos etiam introduxit morbos. Nam per totum Septembrem mediumque Octobris mirum in modum catarrhis vexabantur noſtri, auſim dicere nullam domum in urbe vel ſuburbio fuiſſe exemptam, quandoque in una, tres, quatuorve inventi ſimul catarrhoſi, & ſi qui levabantur, alii ſtatim in locum ſuccedebant. Invadebant autem omnes eôdem propè modô, cum rigore & calore 24. horas ſat vehementer quandoque durante, plerisque metu gravioris mali V. S. imperavi. Solutô calore, vel coryza, vel tuſſis, vel inflammatio in faucibus apparuit. Omnes propè coryza vexavit, quâ ceſſante ſalvi evaſére & incolumes. Mortuus inde nemo, quantum ſcio, quanquam plurimis metum mortis injecerant, quos tantâ, ut dixi, violentiâ aggreſſi. Cauſa fuit, tota æſtas pluvioſa, inſequens autumnus inæqualis, modò ſerenus, modò pluvioſus inſtar Martii vel Aprilis, hinc etiam tales orti morbi, qui vernali aëre, potiſſimum apud nos, inæquali, frequentes eſſe ſolent. Nam rectè *Hipp. 3. aph. 7.* Qualem temporis ſtatum effecerit annus, tales ferè morbos oportet expectare. Communem autem fuiſſe cauſſam, vel exindè probari poteſt, quod non tantùm hîc loci, verùm & Viennæ, per totam Auſtriam, *in Sileſia, inprimis Vratislavia, ubi tamen vix unquam aut rigor aut calor præceſſit*, imò auſim dicere per totam Germaniam, ut nobis relatum, fuerint graſſati.

OBSERVATIO CCXIV.
D. CAROLI RAYGERI.
DE
SERO LACTEO V. S. EXTRACTO.

NOn tantùm ſanguis poſt V. S. ſed & ei circumfuſus humor à ſimilitudine illius, qui lacti ineſt, ſerum vocatus, conſiderandus. Nam ex ejus vel quantitate, vel paucitate, vel colore, ſua ſumet Medicus inſtantium morborum aut prædominantis humoris, vel, ut quidam amant loqui, admixtæ heterogeneitatis in ſanguine indicia. Hinc ſi ſerum quantitate excedat, hydropem, hydrocelen, lienterias, diarrhœas, diabeten, ſyncopen, aſthma, catarrhos, aliosque graviſſimos morbos efficit, quorum catalogus variorum medicorum obſervationibus aſſertus videatur ap. *Schenck. in diſſ. de ſero ſanguin. c.6.* Ratione coloris tot ſpecies, quot in corpore humores conſtituit *D. Jeſſenius in jud. de ſang. V. S. dimiſſ. p. m. 18.* & cujuscunque humoris exceſſum notari vult colore. Rubicundiori ſanguinem, pallentiori pituitam, flaviori bilem, nigricanti humorem atrum. At *D. Schenck. in prælaud. diſſ.* colorem habere nullum & minimè eſſe coloratum, quin potius intrinſecè, ſecundùm ſuam ſubſtantiam conſideratum, unum eſſe inquit, vultum tantùm non ſimul animam mutare, nec gravari peregrina videri veſte, & delectari dominorum ſuorum coloribus, quorum comitia ſequatur, munere autem ſuo functum polymitham iterum deponere, ſicque pro vario corruptionis gradu & tinctura modò bilioſum, viride & lividum, atrabilarium, modò lacteum apparere cum *Riolano* ſtatuit. Et quidem ex viridi flaveſcens utplurimùm videtur, cæteris ſub coloribus rarius. Lacteum obſervavit *Marc. Donat. l. 1. c. 4. de hiſt. med. mir. Barth. c. 13. de lact. Thor.* in puella, quæ ante V. S. lac biberat; cum *Ol. Wormio* autem ſæpius in cacochymicis & ſcorbuticis. Ego aliquoties etiam notavi, inprimis autem hoc anno in perſona quadam illuſtri, ſana & obeſiori bis in V. S. ſc. vernali & autumnali, ſanguine cæteroquin optimô, & floridô exiſtente, & licet Weſtphaliâ oriundus prædictus Dominus, quo in loco ſat communis eſſe ſolet ſcorbutus, in hoc tamen optimæ conſtitutionis, & temperamento planè ſanguineo prædito nullum præterea apparet ſcorbuti ſignum. Proinde non poſſum illis ſuffragari, qui ex iſto albido colore, vel caloris nativi extinctionem, aut depravatam con-

coctionem mortemque præſentem ominantur, cum non iſte modo, verùm & cæteri, in quibus obſervare licuit, ſani, boni habitûs, plethorici, nulliſque morbis obnoxii fuerint. Hinc potius credo, à copioſo nutrimento ortum habere, nilque eſſe aliud, quàm portionem chyli ſanguini nondum penitus aſſimilatam, per venas ad cor refluam, ut penitiorem mutationem experiatur, hanc autem unà cum ſanguine extractam ſerum, ut dictum, per ſe coloris expers, ad omnes tamen colores recipiendos aptum, eluere, prout alia in ſanguine contenta, ſicque ut à bile flavum vel virideſcens, ita ab hoc in ſanguine redundante lacteum acquirere colorem.

OBSERVATIO CCXV.
D. CAROLI RAYGERI.
DE
SERPENTE EX HOMINE POST MORTEM PROREPENTE.

SErpentes in luporum ſenio confectorum renibus reperiri, & progreſſu temporis ita fieri virulentos, ut tandem eos interimant, ſeque duos uno in rene obſervaſſe, quorum alter pedis, alter pollicis æquarit longitudinem tradit *C. Steph. l. 7. agric.* Ex ſetis equarum alii, ex capillis mulierum *Avicenna* & inprimis capillis menſtruatarum *J. Bapt. Porta l. 2. mag. nat.* Ex medulla hominis mortui tota propemodum credidit vetuſtas, & quemadmodum ex putrefacto bove apes, equô veſpas, aſinô ſcarabæos, ita in humano corpore ex confluente ſanie, quæ eſt circa medullam, & in unum coaleſcente, angues naſci vult *Plutarchus.* Hinc *Ovidius:*

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro,
Mutari credunt humanas angue medullas.

Vid. *Camer.* qui uno vel altero exemplo hoc illuſtrat, in *hor. ſucc. c. 11.* At nec deſunt ſerpentum in vivorum corporibus natorum & excretorum exempla; ut ſuperiorum ſeculorum hiſtorias taceamus, notabile quod *Caſp. Bauh. in append. ad part. Cæſar. Franc. Rouſſet.* ex *Matth. Cornace de Anna Tromperin* refert, quæ circa feſtum D. Johann. Bapt. puerulum unà cum duobus ſerpentibus enixa.

Memorabilis quoque caſus adoleſcentis illius Argentinenſis, qui anno 1617. 8. April. circa primam pomeridianam mortuus in loco

quodam clauſo adjacente vivô ſerpente, à domeſticis fuit inventus, quem totum eleganti diſſertatione proſecutus *D. Melch. Sebizius*, ubi prolixè non tantùm ſimiles hiſtorias lectu digniſſimas ex variis authoribus proponit, verùm etiam, an, quomodo, quibus in corporis partibus ſerpens generari poſſit, agit. Hisce jungendum omnino duxi, quòd hic in vicinia ante quatuor vel quinque annos in oppido *S. Georgii* ſecundo abhinc lapide accidit. Sutor quidam pauperculus, extra urbem in loco quodam, qui *Neuſtiff* vocatur, habitans, per multos annos horribiles in corpore ſenſit cruciatûs, multos conſuluit, multa adhibuit, ſed omnia fruſtra, tandem cruciatuum impatiens arreptô cultrô ſuo ſutorio locum dolentem infra ventriculum ſtultè ſibi aperturus, vulnus ſatis magnum inflixit, unde mortuus, habitâ prius facti ex impatientia pœnitentiâ. Impoſitum ſarcophago, operculo probè tecto, contemplaturus fortè ſupervenit quidam vulnus & mortuum. Ecce remoto operculo, ſerpentem cum ſtupore egreſſum ex vulnere obſervat, brachii longitudine, & duorum digitorum craſſum, & quatriduum ſuperviventem. Hæc mihi civis & chirurgus ibidem honeſtus *Gabel Nordermann*, qui ſutorẽ iſtum, non tantùm vivum noverat, ſæpius ab ipſo, ut conſilium ferret requiſitus, ſed & poſt mortem vulnus inſpexit, ſerpentemque in manibus habuit. Ita poſt mortem in notitiam venit, quod vivum afflixerat, & demum agnitus morbus, cum ſerum nimis illi fuerat mederi. Cæterùm ſerpentes illi in renibus luporum obſervati à *C. Steph.* mihi in memoriam revocant binos illos vermes in rene canis inventos *Pariſiis*; cùm enim aliquando in cane ſatis magno animi cauſa extiſpicium inſtituiſſemus, occurrit ren dexter magnus naturalem figuram excedens, pinguedine undique tectus, quæ tamen pinguedo non erat, ſed duplex aut triplex membrana albicans, ad tactum durior, cæterùm adipem egregiè mentiens. Diſſecta illa nullum apparuit parenchyma, ſed inſignes duo vermes. Alter duarum ſpithamarum longus digitô minori craſſior, colore rubeus, ore exerto & hiulcô, qui omnem parenchymatis ſubſtantiam abſumſiſſe viſus. Alter minor lumbrici forma, ſed eò longior, colore albicantior priori, cuti pellucida, adeò ut intus filamenta quædam alba, quæ primò pro aliis vermibus habuimus, poſtea verò inteſtina, vel quid ſimile miræ longitudinis & decuplo longiora ipſô verme, fuiſſe credidi, conſpici potuerint; cubile hic habuit extra renem, in ſacculo membranoſo, uno pollice lato, intus ſatis capaci, eâ parte, quâ ureter exire ſolet, progredienti, in quem

tandem iſte ſacculus deſiit. Reliquum renis deforme, pallidum, exſangue, nullo modo renis formam vel figuram referens, carunculas intus habens duas, & præter naturam conſtitutas. An & hi angues fuerint, & ſuo tempore aliquando venenati futuri, vel an hoc lupis tantum ſolenne, non diſputo. Notabile tantum tantæ longitudinis vermes in rene canis fuiſſe repertos.

OBSERVATIO CCXVI.
D. CASPARIS MARCHII.
DE
ABSCESSUS FISTULOSI IN FEMORE MEDICAMENTO ANTIMONIALI CURATIONE.

CIvis quidam Gryphiswaldenſis piſtor, in parte femoris internâ tumorem abſceſſui ſimilem animadvertens, conſilium alicujus balneatoris imploraverat, qui ipſum ſudatorio imponens, ſanguinis æſtum inſignem atque inflammationem tumoris hoc ipſo excitavit, cui mederi fruſtra tentavit. Relicto vero iſto pſeudo-medico, chirurgo expertiſſimo curandum ſe committit, at vero is abſceſſum hunc cuniculos jam tum feciſſe ſentiens, fruſtrà adhibitis remediis ſibi familiaribus, difficilem futuram curationem prævidit, adeoque medicum aliquem in conſilium adhiberi poſtulavit. Accerſitus ego, foramina aliquot fiſtuloſa, jam tum in parte iſtâ femoris deprehendo, & inflammationem vel adſpectu horridam, quare interna remedia nonnulla, qualia Practici celeberrimi commendant, præſcribo, quibus etiam ſedulo æger fruitur, chirurgo interim externis appropriatis, quod ſuum erat, peragente, ſed fruſtra laboravimus ambo, quin ulterius ſub cute ſerpere malum, atque in ipſo etiam pene fiſtulas oriri vidimus. Accidit autem, ut dum veſperâ quâdam chimica perluſtro ſcripta, de *tincturâ* ſeu *extractione aliquâ antimoniali* mira prædicari lego, & in ſpecie, *ſi mediante hoc extracto cereviſia antimonialis pararetur, omnia ulcera etiam fiſtuloſa & peſſimi moris ſanari*, externè ſaltim vulgaribus emplaſtris temperatis & defenſivis adhibitis. Actutum concludo, fieri per gratiam divinam poſſe, ut hoc medicamenti genus etiam ægro meo plurimum conduceret; paratum ergo omni ſtudio *extractum* ejusmodi, jubeo infundi *cereviſiæ adhuc fermentanti*, cado tamen jam tum infuſæ, quam, ubi deferbuerat, claram, & in ſapore ne tantillum

lum immutatam bibit æger inter cibandum, juſſi tamen, ut *unâ vice non excederet menſuram dimidiam*, ſive libram j. civilem. Mirum dictu, quantum inde commodum intra paucos dies experti ſimus, ichoroſâ materiâ probè emendatâ, ſedatâ inflammatione & conſolidatis ſenſim fiſtuloſis canaliculis, quo ſuper effectu ipſe chirurgus lætus obſtupuit. Vix decem prætererant dies, ubi reſtitutus ferè in totum vir ille videbatur, qui ob id gaudio plenus, amico qui ipſum inviſerat, guſtandam præbet cereviſiam, unde tantum expertus erat fructum, cujus ſapore indifferenti, immò aliquantulum ſuaviori, illecti, largius de eâ biberunt, adeo ut fateretur æger, ſe *ultra tres aut fortè quatuor libras* ejus exhauſiſſe, ſed infelici ſucceſſu: excitato enim inſigni ſanguinis & ſpirituum fervore, inflammatio in femore recruduit, ac purpureo ſuo colore nos die ſequenti valde perterruit. Intellectâ autem cauſſâ, non deſpondi animum, ſed quieto ſaltim animo & corpore eſſe juſſi, ac de cereviſiâ iſtâ hoc & ſequente die inter epulas ſaltem ℔ß bibere, quo facto mox evanuit inflammatio, & paucos intra dies feliciſſimè ſanatus fuit æger, ſine ullo deinceps incommodo vivens.

OBSERVATIO CCXVII.
D. CASPARIS MARCHII
DE
SCABIE ANTIMONIALI MEDICAMENTO BREVI CURATA.

ACcidit etiam in primis praxeos & profeſſorii muneris mei annis Gryphisvvaldiæ, ut in pago quidam Paſtor conſilium meum requireret, pro *Studioſo*, liberorum ſuorum informatore, ſcabie univerſali malignâ & cruſtosâ laborante, adeò ut quæ lectum ſterneret ancilla, ſingulis vicibus ſquamarum deciduarum manipulum non exiguum corradere poſſet, unde parum à leprâ aut elephantiaſi diſcrepare hoc malum cenſebatur. Ego antimonialis medicinæ vim mundificativam exploraturus, nullum prorſus aliud remedium commendo aut exhibeo, præter tincturam aliquam antimonii, quam ipſe paraveram, vomitivæ facultatis, aut dejectoriæ prorſus expertem. Vix quatuordecim dies elapſi, ubi me iterum inviſens Paſtor, lætus narrabat, Studioſum illum hoc ſolo medicamine, ſub benedictione divinâ pleniſſimè ſanatum eſſe, & mundo nunc ubique corpore incedere.

SCHOLION.

HAbemus hic bina exempla de virtute mundificativa medicamentorum antimonialium, quorum iſtud, quod in priori obſervatione adhibitum, non caruit virtute emeticâ, quam, ſi ad XXX. aut XL. gutt. in doſi quis adſcendat, luculentiſſimè oſtendit. Speculatione curioſorum omninò dignum videtur, quo modo effectum ejusmodi edere poſſint hæc antimonialia medicamina. Probabile minimè videtur, id fieri poſſe per ſolam ſuî conſociationem cum ſanguine & lymphâ vitioſis: quam enim facultatem alterativam fingere vellemus, quâ mediante exigua medicamenti quantitas maſſam ſanguinis integram, aut totum laticis flumen corrigere, & ad priſtinam bonitatem reducere valeret? ut taceam, quod etiam ea antimonialia medicamenta, quæ fixiſſima ſunt, atque indiſſolubilia, ut eſt antimonium diaphoreticum, & alia, virtutem correctivam ferè ſimilem exſerant, de quorum cum ſanguine unione magis adhuc, nec immeritò dubitare poſſumus. Qui cum *Helmontio* ægritudines omnes deducunt ex Archæi vel errore vel furore, tribuent forte cum eodem authore *vim quandam aſtralem adeoque & influentialem* hujusmodi remediis, quâ reducere eum ab errore, vel ejus ſedare furorem poſſint, idque ob certam quandam convenientiam cum vitæ Archæo aut ſingularem hujus complacentiam cum medicamine. Aſt magnâ hic iterum urgemur difficultate, quandoquidem nonnulla antimonialia in doſi ſaltim exiguâ commodum præſtant, in auctiori incommodum adferunt, uti in primo caſu cereviſiæ antimonialis moderata & largior aſſumtio oſtendit, unde ſat probabiliter deducitur, non poſſe ſtatui convenientiam ſingularem iſtius medicaminis cum Archæo noſtro, utpote qui ob doſin auctiorem mox indignationem concipit, ſecundum quam peſſimos effectus edit, & producta creat vitæ aut ſanitati valde adverſa. Reſpondebunt equidem *Helmontiani ex tract. Natura contrariorum neſcia §. 44.* quod remedii appropriata convenientia præſupponat proportionem tàm in gradu quàm quantitate: ſed hæc obſcuriora ſunt, quorum elucidationem aggredi in præſens non præſumo, ſed aliis in Illuſtri Collegio noſtro viris Curioſis, doctioribus, & ad ſpeculandum plus otii habentibus, iſtud, propoſitamque quæſtionem, quo operandi modo hæc antimonialia medicamina ſalutares iſtos aut inſalubres effectus edant, diſcutienda relinquo, favori interim omnium & ſingulorum me ſedulo commendans.

[*In literis ad Dn. D. Febrium, 29. Jan. ann. 1676. Berolino Svinfurtum.*]

OB-

OBSERVATIO CCXIIX.
DN. ERICI MAURITII.
DE
NOVO CONTRA PODAGRAM REMEDIO, ET LAPIDIS LAZULI VI ELECTRICA.
AD
D. SEBASTIAN. SCHEFFERUM.

Amice pl. honorande,

Literæ Tuæ rectè mihi traditæ ſunt. Legebam tum Belgico ſermone conſcriptum, nuperrimè mihi ab homine amico & curioſo tranſmiſſum librum, quo indicatur *repertum* tandem *in India Orientali contra podagram remedium.* Cum ſciam, nondum ad vos perveniſſe librum, nec dubitem ejus Te argumentum libenter intellecturum, id breviter exequar. *Hermannus Buſſcopius Ultraject.* & per XX. amplius annos, Eccleſiæ, in urbe Batavia, quæ Belgarum in India primaria eſt, Paſtor, ad directores Societatis Indicæ Amſtelodamenſis Cameræ, literis ex ipſa Batavia XXX. Jan. anni *1674.* ſcriptis, ac per filium unicum ex India reducem exhibitis, rem certam eſſe ait, atque ſeipſum aliosque plures eô remediô convaluiſſe. Decubuerat ipſe ante annos quatuordecim ex iſto morbo, ut ſæpè alias, quo antehac patrem & avum, cum juſtam ætatem nondum attigiſſent, amiſerat: decubuerat autem ſolito vehementius; cùm adverſus ingentes dolores conſvetis remediis nihil proficientibus, advocat mulierem ex *Quinam* oriundam, quæ peritiæ medicæ documentum in familia ipſius, curatis, præter filiam ex deſperatis morbis, mancipiis aliquot, jam ante dederat. Illa rogata, an ſciret adverſus dolorem ipſius remedium; ſe verò ſcire, & tale quidem reſpondit (modo levem inuſtionem pati velit) ut verendum non ſit, ne aliquando redeat. Ipſe negare primum pati ſe velle hujusmodi aliquid; creſcentibus tamen doloribus, haut difficulter tandem admiſit. Adeſt ergò illa, bacillis quibusdam aromaticis, & ſubſtantiâ quadam lanuginoſa inſtructa, eam Indi *Moxa* vocant, paratur autem peculiari & ſecreto artificio, à *Chinenſibus* præcipuè ſed & à *Japonenſibus*, licet non perinde egregia, ex herba nobiliſſima, cujus nomen quoque ad Europæos emanare nolunt: frequentiſſimum ejus per multa Orientis regna commercium eſſe perhibet *Buſſcopius*: *Moxa*

hujus

hujus particulam, piſo non majorem digitis in coni formam aptat, cujus baſin cuti, eâ parte, quâ dolor præcipuè urget, applicat, mox cereum poſcit, bacillisque aromaticis moxæ apicem accendit, cujus pars una in cineres reſolvitur, altera ſe cuti applicat, quam in cineres abire vetat, quæ à cute extrahitur humiditas. Hæc operatio aliquoties, plerumque tamen ter ſolum repetitur, ſine inſigni dolore, cumque ipſi pluribus locis remedium hoc applicaſſet, tota operatio intra dimidiæ horæ ſpatium abſolvebatur. Motum humorum intercutaneum, celerrimum, ſenſu & oculis ſe deprehendiſſe, ait, dolores verò omnes confeſtim ceſſaſſe, odorem interim tetrum exſpiraſſe locum affectum perhibet, inde mox incidiſſe in ſomnum diuturnum, quo per ſeptimanas aliquot caruerat; alterâ die experrectus præter tumorem pedum nihil mali ſenſit, ſed & illi mox detumuerunt. Ex eo per menſes XXVII. nullum podagræ indicium ſe animadvertiſſe ſcribit, nec deinceps inde niſi leviter admodum ægrotaſſe; ſemel omninò ante annos IV. febrem acutam (quem morbum ſibi ultimum fore exiſtimabat) in podagram vehementiorem deſiiſſe, magno ſuo gaudio, utpote qui morbi illius medicinæ jam certus eſſet. Commemorat porrò cunctis profuiſſe aliis, quibus autor fuerit hoc utendi remedio, quod nunc & venditur *Ultrajecti* in ædibus *Joannis Buſſcopii Advocati & Scholæ Conrectoris.* Mira ſanè res! ſi fortaſſis eorum, qui apud Vos materialia, ut vocant, vendunt, *Moxæ* hujus aliquid è Belgio acceperit, partem ejus exiguam, meô ære redemptam, mihi rogo, transmitte.

De *lapide Lazuli orientali* obſervavi, vim ipſi ineſſe electricam, cujus beneficio, vi illâ leni frictione, quali in ſuccino utimur, provocatâ, manui eâ parte, quâ *ſalvatella* eſt, adhæret. Habeo gemmas ejus generis orientales antiquis figuris inſcriptas ſex vel ſeptem, quæ id ſingulæ præſtant, quædam etiam tam firmiter cuti adhærent, ut à manu decem & pluribus vicibus inverſâ non excutiantur. Cum alibi non perinde adhæreant, duo iſta inde probari mihi videntur: 1. *Salvatellam* præ cæteris venis attrahere melancholicum humorem, veramque eſſe antiquorum, quod & recentibus experimentis conſtat, ſententiam, in morbis lienis illam rectius quam alias aperiri. 2. Agere medicamenta quædam electivè, cujus eximium argumentum eſt, quod ita agere illa in diſſecto cane vidit *Regnerus de Graef*, ut quidem ipſe teſtis eſt in *tractat. de ſucco pancreatico.* Proximis diebus his experi-

perimentum feci lactis in ſanguinem vel ſaltem humorem ſanguini ſimillimum mutandi, quod & intra horæ quadrantem ſucceſſit; multum in hoc experimento ad oſtendendam chyli in ſanguinem mutationem ponderis eſſe videtur. Vale & ſalve. Scrib. Spiræ 12. Febr. 1676.

[Dn. D. Scheſſerus ad Dn. D. Febrium, Francofurto Svinfurtum menſe Februar. ann. 1676.]

OBSERVATIO CCXIX.

D. JOHANNIS FRIDERICI HULDENREICHII

DE

HEPATE INSOLITÆ MAGNITUDINIS PENDENTE QUATUORDECIM LIBRAS CIVILES.

UXor *Johannis Keppleri, textoris Vracenſis*, ætatis 45. annorum, temperamenti bilioſi, per aliquot menſium ſpatium ſub dextra axilla facta à natura quaſi fontanella ulcus aluit, ex quo materia quædam alba cum flavedine permixta interdum copioſè fluebat & ruebat: Hoc cum à chirurgo (quod hujus pertæſa amplius ipſi exitum concedere nollet) imprudenter nimis meo judicio conſolidatum eſſet; paulò poſt dolorem circa hepatis regionem ſentire cœpit gravativum, cum ciborum faſtidio, vomitu interdum bilioſô, nec non ſiti, quâ premebatur, intenſâ, cum inſigni tumore, quem digitis tangere licebat, dextri hypochondrii, eâ potiſſimùm parte, quâ hepar ventriculum ambit.

Ego in conſilium vocatus, poſtquam prognoſtico ancipitis & exiguæ ſpei me præmuniviſſem, artis præſidia arripui, remediisque tàm internis, quàm externis curationem auſpicatus ſum; ſed ſine fructu, & exiguo cum levamine.

Nam cum ſymptomata indies graviora fierent, dolores non remitterent, præprimis autem tumor, à topicis nec emolliri nec diſcuti poſſet, icterusque totum corpus ſubitò invaderet & occuparet, medicamentorum uſum porrò ſibi ſalutarem fore dubitabat; proinde ab iisdem planè abſtinuit, ſola aquâ confortativâ, quâ per vices ex cochleari utebatur, contenta.

Interim in ſellâ dextrô latere verſus terram declinato (à pondere & mole tumoris iſtius hanc miſeram retrahente, & fermè opprimente) dies noctesque ſedens, crebris & reiteratis gemitibus blandam animæ

à corpore *ἀνάλυσιν* à DEO exoptavit, quam etiam ab ipſo impetravit.

In tumoris hujus ad aſpectum & tactum protuberantis cauſam cùm inquirere animus eſſet, apertionem cadaveris à marito & amicis, precibus & perſuaſionibus (quanquam initio omnes reclamarent,) tandem extorſi.

Cùm itaque opus aggrederer, & circa parenchyma hepatis, tumoris indagandi gratiâ, occuparer, illud cum ſtupore & admiratione tam vaſtum ac mole ponderoſum videns adſtantibus monſtro, qui perterriti vix oculis fidem habebant.

De pondere autem certior fieri volens, monebam chirurgum, ut extraheret, & totum ſcirrhoſum repertum, pendebat *libras quatuordecim* civiles. Cæterùm in meſenterio adhuc carnoſa excreſcentia, magnitudine caput infantis æquans, conſpecta & detecta fuit.

Reliqua viſcera à nativa bonitate nil defecerunt.

Sequentia in viro quodam honeſto hujus urbis, cujus nomen erat *Urbanus Walcker*, notavi.

Hic ex vitio hepatis per annos duos, maximos dolores perpeſſus eſt, nil quicquam proficientibus medicamentis. Ex hujus umbilico ſæpè materia alba & ſeroſa ſtillabat; qui tandem fatis conceſſit.

Poſt mortem apertô cadavere hepar induratum grande & in gibba parte ultra triginta diverſæ magnitudinis ulcuſcula habens, inventum eſt; quæ aperta & diſſecta, ſimilem, prout ex umbilico fluxerat, materiam, cum fœtore tamen aliquali conjunctam, fundebant; in parte autem cava, abſceſſus, veſicula propria incluſus, magnitudine ovi gallinacei deprehenſus eſt.

Lien ſolito minor. Renes, quoad ſubſtantiam carnoſam in totum conſumpti erant; relictis tantummodò involucris ſeu integumentis illorum.

OBSERVATIO CCXX.

D. JOHANNIS FRIDERICI HULDENREICHII.

DE

CALCULO IN VESICULA FELLIS.

MUlier quædam ætatis 61. annorum, uxor ſutoris cujusdam Vracenſis à multis annis de atrociſſimis, quos per intervalla ſentiebat in abdomine, doloribus conqueſta, cum quodam die maritum comitem habens, negotiorum cauſâ proximum

pagum

pagum peteret, inter eundum iisdem correpta doloribus, alvi exonerandæ gratiâ, ad arborem multis virgultis circumſeptam, non procul à ripa fluvii ſtantem, conſidere coacta fuit.

Interea maritum viam proſequentem, ſubitò magnô clamore vocat, ſeque viperam per alvum rejeciſſe conſtanter affirmat; qui accurrens, factô ſtrepitu inter virgulta, viperamque (quæ procul dubio ibidem loci delituerat, prout exitus hiſtoriæ docebit) in fluvium ſeſe immergentem videns, mulieri poſtmodùm majorem fidem habuit, præſertim cum jurato omnibus rem ita ſe habere, affirmaret.

Cùm autem ventris tormina etiam poſt excluſam, uti opinabatur, viperam non remitterent, ſed per intervalla iisdem, ut antea paſſionibus recurrerent, aliam adhuc vivam viperæ prolem in ventre domicilium habere, firmiter ſibi perſuaſum habebat; hancque farciminis inſtar ſæpè per inteſtinorum contubernium circumgyrari ajebat; quam licet interdum manibus apprehenderet, ſtatim tamen rurſus iisdem ſeſe ſubduceret, & evaneſceret: nec ullis rationibus, ut contrarium ſtatueret, flecti potuit.

Affectus iſte, cùm miſeram (quod aliquoties vidi & obſervavi) invaderet, ambabus manibus ventrem comprimendo, pedibusque tremendo, tantô clamore & ejulatu ædes replebat, ut etiam extra easdem in vicinia longè exaudiri potuerit: firmiter credendo, dolorem hunc immaniſſimum & lancinationem inteſtinorum à viperâ venenô emiſſô excitari; fidemque adſtantibus hoc ipſo conciliabat majorem, dùm diceret, ſe ſæpius vexari his tormentis, cum jejuna eſſet; quamprimum autem lac tepidum hauriret, vel juſculum ſorbillaret, aut panis fruſtulum comederet, venenatam in ipſius ventre hoſpitantem beſtiam placari, doloremque exinde mitigari; præſertim cum ſedato illo munia domeſtica rurſus obire poſſet.

Multi ſuper hac re variis opinionibus diſtracti; quidam uteri ſymptomata, alii lienis affectum, nonnulli colicam bilioſam accuſare ſolebant: Reliqui, neſcio quid morboſi apparatus in abdomine deliteſcere arbitrati, ſinguli ſuo, tàm Medici (à quibus paſſim conſilia & auxilia emendicata & efflagitata fuere) quàm empirici, ut & alii in conſilium adhibiti viventes judicio: non excluſis, ut ſæpè fieri ſolet, ex hoc medicantium conſortio, aniculis; quæ malum dæmoni & ſagis adſcribebant; aliæ, certò viperam adeſſe, quam ſibilare & cantillare audirent, hariolabantur.

Durante verò per triginta annorum curriculum hoc atrociſſimo affectu, multa (quamvis interdum etiam inepta) à multis pro exturbando hoc peregrino, uti opinio ferebat, hoſpite, adhibita fuere remedia: ſed tot aſſumtorum, quibus fermè enecta, pertæſa, (cum etiam omni argentario deſtitueretur præſidio ægrota) rem totam DEO & naturæ commiſit; nil quicquam medicaminis porrò aſſumendo.

Tandem ſub finem vitæ hydrope correpta fuit unde dolorem priſtinum jam in totum ſopitum eſſe, nec quicquam de viperæ motu ſe amplius perſentire ajebat.

Cùm autem affectum hydropicum naturalem, & interdum etiam curabilem ex fœmina quadam (à me & chirurgo per paracenteſin in umbilico factam eductisque 12. circiter in hujus abdomine reſtagnantis laticis menſuris feliciter curata adhuc ſoſpite) intelligeret, me rurſus in conſilium vocavit, ventrisque apertionem urſit.

Renui propter virium imbecillitatem, & quod umbilicus ipſius, non, ut præfatæ mulieris aquâ plenus tumeret: itaque medicamentis hydragogis & veſicatoriis pedibus applicandis, nec non aliis, rem moliendam & expediendam eſſe prædixi.

Ultrò citroque habito ſic ſermone, opinionemque confirmante chirurgo, rem omnem meo arbitrio commiſit.

Hinc curationem medicamentis, affectum hunc propriè reſpicientibus aggreſſus, ventrem ſucceſſivè omni aquâ exoneravi, detumeſcentibus etiam, veſicatoriorum ope, pedibus: ſed brevi ægrotæ gaudio, quæ jam perfectè curatam ſe putabat, & prædicabat.

Recrudeſcente enim malô abdomineque aquarum copiâ aucto, tandem exantlatis tot annis, incredibilibus dictu doloribus mortalitatem exuere coacta eſt.

Facto ſic dolorum vehementium, & calamitatum ingentium fine, amici & cognati de certitudine hujus affectus ſolliciti, ut cadaver aperirem, obnixè rogârunt, quod etiam pie defuncta, adhuc in vivis, me monendo, ne intermitterem urſit; quorum precibus ne deeſſe viderer, cùm & ipſe ſummo deſiderio cauſam tam diuturni & chronici affectus reſcire tenerer, rem ſtatim miniſtrantibus duobus chirurgis expedivi; & cum venter aquâ plenus tumeſceret, eandem per canalem ad ſex menſurarum complementum eduximus.

Poſtmodum apertô decenter cadavere, inſpectisque viſceribus, omnium primò pulmones utrinque coſtis adhærentes totos purulentos

... tuberculis nigris & cœruleis,invenimus. Hepar gran-
...pparebat.
...ic latebat anguis in herba) hoc, quem
...ta erat; in cujus ſuperiore ductu verſus
...lculum reliqui minores tanquam proles
...nt.
...lus tam arcte & tenaciter veſiculæ bilis
...eorum ope ſeparari & detrahi potuerit.
...eſenteriô hoc planè ab acrimonia bilis
...ſa materia (cauſa procul dubio hydro-
...
...ralis erat conſtitutio, neque in inteſti-
...nventa; quamvis maxima pars adſtan-
...crederet.
...yſtide fellea à me exemptô ad oculum de-
...icis cauſam dolorum & mortis, non vi-
... cet calculo) adſcribendam ac imputan-
dam eſſe: neque ullam aliam me agnoſcere poſſe nec velle: hôc permotus fundamento, quia veſicula bilis obſtructa à novo iſto poſſeſſore bilem nec recipere, nec emittere potuit; hinc natura aliam quærendo viam hanc in meſenterii ſubſtantiam depoſuit; unde ingentes iſtos dolores & cruciatus ſubortos eſſe, nullus dubito.

Id quod etiam apparebat in muliere iſtâ adhuc vivente; quamprimum enim (poſtquam dolores aliquandiu duraverant) per vomitum ſeſe expurgaret, brevi ſublevata eſt, dolore omni penitus remittente,donec nova bilis generatio, eadem inferens ſymptomata, eundem quæreret exitum.

Similes fermè duas hiſtorias ex eadem cauſa præter immaniſſimos dolores cancroſam etiam partibus diſpoſitionem inferre valentibus, lector benivolus, in *Armamentario chirurgico D. Johannis Sculteti* inveniet. *Vid. Obſerv. 148. p. m. 102. 103.*

OBSERVATIO CCXXI.

D. JOHANNIS FRIDERICI HULDENREICHII, DE

CALCULIS INNUMERIS IN SUBSTANTIA PULMONUM REPERTIS.

Ad Obs. CCXX.

N°. 9.

lentos & plenos tuberculis nigris & cœruleis, invenimus. Hepar grande & multis in locis durum apparebat.

Veſicula fellis autem (hîc latebat anguis in herba) hoc, quem depictum vides calculo, infarcta erat; in cujus ſuperiore ductu verſus hepar ſupra præfiguratum calculum reliqui minores tanquam proles matris alvo excluſa quieſcebant.

Etenim grandior calculus tam arcte & tenaciter veſiculæ bilis adhærebat, ut vix digitorum meorum ope ſeparari & detrahi potuerit.

Perluſtratô deinceps meſenteriô hoc planè ab acrimonia bilis eroſum, & ejusmodi calculoſa materia (cauſa procul dubio hydropis) refertum vidimus.

Reliquis viſceribus naturalis erat conſtitutio, neque in inteſtinorum contubernio vipera inventa; quamvis maxima pars adſtantium hanc ibidem contentam crederet.

Itaque calculô hôc è cyſtide fellea à me exemptô ad oculum demonſtravi adſtantibus & amicis cauſam dolorum & mortis, non viperæ, ſed primariò huic (ſcilicet calculo) adſcribendam ac imputandam eſſe: neque ullam aliam me agnoſcere poſſe nec velle: hôc permotus fundamento, quia veſicula bilis obſtructa à novo iſto poſſeſſore bilem nec recipere, nec emittere potuit; hinc natura aliam quærendo viam hanc in meſenterii ſubſtantiam depoſuit; unde ingentes iſtos dolores & cruciatus ſubortos eſſe, nullus dubito.

Id quod etiam apparebat in muliere iſtâ adhuc vivente; quamprimum enim (poſtquam dolores aliquandiu duraverant) per vomitum ſeſe expurgaret, brevi ſublevata eſt, dolore omni penitus remittente, donec nova bilis generatio, eadem inferens ſymptomata, eundem quæreret exitum.

Similes fermè duas hiſtorias ex eadem cauſa præter immaniſſimos dolores cancroſam etiam partibus diſpoſitionem inferre valentibus, lector benivolus, in *Armamentario chirurgico D. Johannis Sculteti* inveniet. *Vid. Obſerv. 148. p. m. 102. 103.*

OBSERVATIO CCXXI.

D. JOHANNIS FRIDERICI HULDENREICHII.

DE

CALCULIS INNUMERIS IN SUBSTANTIA PULMONUM REPERTIS.

CAlculos in omnibus fermè corporis humani partibus generari poſſe, extra controverſiam eſt; Hinc mirari non licet, etiam in pulmonum ſubſtantia talem interdum reperiri lapidicinam, è qua tot lapilli eruuntur, ad corporis fabricam potius evertendam, quàm conſtruendam comparati. Proinde hæc calculoſa fruticatio, & calamitoſa feracitas, præſertim in juvenili ætate adhuc conſtitutis ſubjectis, maximè deploranda eſt.

Tantum enim abeſt, ut illa ætatis progreſſu imminuatur atque evaneſcat; quin potius augeri videtur, viresque acquirit eundo.

Præfatis fidem conciliabit ſequens Obſervatio. Studioſus quidam Philoſophiæ, annorum viginti, nomine *Johannes Adamus Erhardtus*, *Johanni Adami Erhardti*, Pharmacopœi & Conſulis quondam Vracenſis p. m. filius natu minor, Tubingæ in ſtipendio Ducali, ſtudiis gnaviter indulgens, nullis antea divexatus morbis, tempore hyemali, de dolore ſtomachi conqueſtus, nec non inter lucubrationes ſæpè tuſſi ſiccâ correptus, ſcabieque parùm infectus, tandem patrios Lares repetit, reque matri & amicis detectâ, mox in conſilium vocatus fui, & cum ab ægrotante in ſingula diligenter inquirerem, medicamenta quædam præſcripſi, quibus affectum mitigatum iri ſperabam, ſed malo indies, fatiſcentibus ſubindè viribus, ingraveſcente, ſigna haud obſcura incipientis phthiſeos apparuere; quibus perſpectis curationem ſecundùm methodum medendi inſtruendam, eoque dirigendam eſſe judicavi, ut malum, ſi quidem in artis poteſtate, in prima quaſi, quod dicitur, herba ſuffocaretur. Sub cujus curæ auſpicio & initio, præter omnem ſpem & opinionem, patiens calculos duos inter tuſſiendum me præſente rejiciebat, cum materia purulenta cruore nonnihil tincta.

Hiſce viſis & perluſtratis, pulmonum ſubſtantiam hujuscemodi calculis refertam eſſe, haud obſcurè colligere potui.

Quapropter cum plures ſubinde ejusdem farinæ per intervalla dierum rejicerentur calculi, materiaque purulenta, viridem & ſubflavum repræſentando colorem, fœtoris haud expertem, exulcerationem pulmonum innueret, in tam ancipiti caſu, alium etiam Medicum accerſendum curavi.

Communicato invicem conſilio dubiæque ſpei relicto prognoſtico, ſelectiſſimis & pretioſiſſimis contra hoſtem hunc pugnatum eſt remediis, ſed fruſtra & incaſſùm tentatis omnibus.

Quip-

Quippe per 18. ſeptimanarum ſpatium durante affectu, concurrente ſub finem morbi & vitæ etiam abdominis & pedum tumore hydropem aſcitem præſagiente, omnemque medicamentorum vim penitus eludente; tandem ſtrue iſtâ calculorum (prout ocularis inſpectio docuit) oppreſſus, membrisque omnibus feſſus, juvenis iſte (alioquin propter pietatem, morum decentiam, indefeſſamque literarum culturam longiore vitâ dignus) diem ſuum obiit.

Apertô cadavere libras aliquot aquæ in abdomine fluctuantis emiſimus, demum inſpectis diligenter viſceribus, præſertim pulmonibus, proh DEUM! tantum calculorum diverſæ magnitudinis agmen in illis maximam quidem partem exulceratis, repertum eſt, ut aliquot centum eruere ex iisdem quis potuiſſet: Imò, vera ſcribo, in tanta copia apparuere, ac ſi manu ſeminantis injecti fuiſſent.

Hepar induratum & quaſi elixatum conſpiciebatur. Cæteris viſceribus, quantum judicare licuit, ſalvis & illæſis.

Non abſimilem in ſubſtantia pulmonum germinantem calculorum prolem aluit parens defuncti ſtudioſi: idcircò ex ſemine morboſis hujusmodi tincturis inquinato per hæreditariam diſpoſitionem in filium etiam hunc affectum derivatum & propagatum eſſe, nemo facilè negatum ibit. Huc quadrare videtur illud;

Qui viret in foliis venit à radicibus humor.
Sic patrum in natos abeunt cum ſemine morbi.

[In literis ad Dn. D. Febrium d. 15. Febr. ann 1676.]

OBSERVATIO CCXXII.

D. ALPHONSI KOHNII,

DE

CAPITE FOETUS SEPTEM ANNIS IN UTERO RETENTO.

OPificis cujusdam uxor, 35. jam annum agens, ante 7. annos gravida facta, totô geſtationis tempore magnis & multifariis ægritudinibus & adverſitatibus divexata, circa ſextum & ſeptimum menſem fœtum diverſimodè & extra-ordinario modo ſe jactitantem & invertentem maximè contriſtata ſæpius ſenſit de futuro partu anxia valdè & ſollicita; accidit autem, ut tempore partus laborioſiſſimi poſt membranarum diſruptionem & aquæ effluxum, ſecundinæ primùm extra uterum ſeſe repræſentarint, & poſt quinque demum

mum dies fœtus corpuſculum emortuum pedibus præmiſſis in conſpectum venerit usque ad caput, adſtantes mulierculæ auxiliatrices quantum licuit leviuſculô attractu præbere manus attentabant, ut caput quoque adhuc in utero detentum foràs prodiret; ecce horribili adſpectu protinus corpusculi truncus capite, ob collum putrilagine penitus corruptum, in matrice relicto, cum inſigni & fermè intolerabili fœtore in manibus earum hæſit, quô viſô attonitæ obſtupuere omnes. Puerpera nihilominus DEI O.M. ſingulari beneficio viribus non nimiùm enervata, & à gravioribus hiſce caſibus ſupervenire ſolitis ſymptomatibus libera, ſarcinam & reliquias hasce valdè moleſtas deponere geſtiens, varia à diverſis Medicis & chirurgis per 4. annos uſurpavit remedia, tàm interna, quam externa, ſed parum felici, nec optatô ſucceſſu, cum tot annorum ſpatiô nil niſi purulenta quædam capitis putreſcentis materia cum pauciſſimis cranei exeſi portiunculis ingenti fœtore excreta fuerint. Tandem paupercula patiens medicamentorum pertæſa, dum nullus urgeret dolor, & actiones vitales, animales ac naturales (generatione exceptâ) obſervarentur integræ, ipſaque laboribus muliebribus exercendis par eſſet, totum opus ſoli naturæ perficiendum tradidit, divinô quotidiè ardentibus ſuſpiriis imploratô auxiliô, quô factô intra tres ſubſequentes annos vis matricis expultrix paulatim totam cranii & capitis relictam ſubſtantiam per particulas modò majores, modò minores (quarum poſtremò paucas ante ſeptimanas excretas cum reliquis omnibus præcedentibus nuperrimè mihi monſtravit) absque ullo alio ſuperveniente ſymptomate præter titillationem aliqualem haud admodum dolorificam feliciter extirpavit, perfectæ ſanitatis adhuc ſuperſtite, & ad ulteriorem conceptionem aptâ muliere.

[*In liter. ad Dn. D. Febrium, mens. Febr. Ann. 1676. Ulmâ Suinfurtum.*]

OBSERVATIO CCXXIII.

D. JOH. BUTZII

DE

ANATOME HYDROPICÆ.

ANte octiduum in pago *Suſſen* cadaver hydropicæ ſeptuagenariæ juſſu Prænobilis Domini noſtri Præfecti à chirurgo, me præſente, fuit apertum: illa vivens exiſtimabat, ſerpentem aut aliud quoddam animal in ſe latere; ſed nihil invenimus, præter

præter ingentem aquæ copiam tàm in abdomine, quàm thorace contentam, & viſcera, qualia hydropici habere ſolent; ventriculus tamen ita fuit contractus ſeu coarctatus, ut magnitudo ejus magnitudinem renum non excederet, nullam ferè habuit cavitatem, & ſubſtantia ejus fuit admodum craſſa, ſed diu nihil comederat.

[*In literis ad Dn. D. Febrium menſ. Febr. Ann. 1676.*]

OBSERVATIO CCXXIV.

D. JOHANN. SIGISMUNDI ELSHOLTII, DE *MOXA SINENSI, ANTIPODAGRICA.*

HErmannus Buſſchofius Ultrajectinus, Concionator veteranus in Batavia nova Indiæ Orientalis, conſcripſit ibidem libellum de *podagra per Moxam curanda* idiomate Belgico, ipſumque Ill. Societati Indicæ ſuæ Amſtelodamum Ann. 1674. cum dedicatione transmiſit. Is liber ibidem anno ſequenti fuit impreſſus, & una cum *Sinicâ* illa *Moxa, Bacilliſque aromaticis* in ſcatula, ope *Exc. Viri Dn. Dieterici Conerdingii, Archiatri Brandenburg. & Brunſuic.* meritiſſimi, ad nos quoque nuper delatus. Ob argumenti itaque in Germania novitatem excerpere placuit primaria capita, & ad Te, *Volgnadi Excellentiſſ.* perſcribere: quo me quaſi interprete, ad notitiam illorum etiam, qui Belgicè non callent, perveniat adeò familiare dudum Orienti remedium.

Tractatus itaque is binis partibus abſolvitur, quarum *prior* continet arthritidis deſcriptionem, & quidem

Cap. I. Arthritidem definit, quod ſit præternaturalis, internus, profundè latens, ac plerumque inviſibilis & exiguus in oſſium membranis ſive perioſtiis tumor, ortus à ſicco, frigido, pravæque qualitatis vapore, qui ex arteriis virtute cordis expulſiva, inter oſſa & ipſorum perioſtia expellitur, utplurimum in artus corporis circa articulos: ubi vapor hic impactus & concluſus ſubſiſtit, & membranas maximè ſenſibiles extendendo, acerbiſſimos dolores excitat: ſubſequente membri impeditô motu, atque aliis gravibus ſymptomatis.

Cap. II. De tumore arthritidis interno, & quo modo is inviſibilis ſit.

Cap. III. De cauſa arthritidis proxima, & ſemper comitante.

Cap. IV. De qualitatibus vaporis, qui arthritidis cauſa exiſtit; nimirum tres ipſi qualitates *Auctor* tribuit: & quidem 1. ſiccum illum eſſe ſtatuit, quo ab humiditate flatulenta diſtinguat. 2. frigidum, quia unicam tantum eſſe cauſam podagræ proximam credit, frigiditatem ſcilicet: falli verò illos, qui præter podagram frigidam hanc ſtatuunt etiam dari podagram aliam calidam, ſiquidem calor accedit ſolummodo tanquam ſymptoma, ob dolores ab extenſione membranarum jamdum prægreſſos. 3. *pravæ qualitatis*, non tantum auctoritate *Guidonis de Cauliaco*, & *Ambroſii Paræi lib. XVII. c. 2.* ſed & ob inſignem fœtorem, qui poſt inunctionem *Moxâ* factam, & quotiescunque ulcuſcula inde excitata poſtmodum obligantur, exit. Delicatos enim nonnullos à fœtore iſthoc in deliquium animi ferè incidiſſe, aſſerit: atque hanc eſſe rationem, quare & *bacillos* illos *odoratos* adhibeant, & jejuni ad obligandum ulcera non facilè accedant *chirurgi Sinenſes*.

Cap. V. De parte affectâ, & de ſede materiæ morbificæ in arthritide. Perioſtium autem affirmat eſſe ſedem primariam, ita quidem, ut inter oſſa ipſa & perioſtium ab oſſibus diſtendendo immanes iſtos producat dolores. Ligamenta quod attinet, ea ex *Galeno*, & *Paullo Barbetta lib. 1. anatom. practic. c. 5.* ſenſu carere, ſtatuit.

Cap. VI. Arthritis quod ſit morbus membrorum univerſalis, & accipiat nomen à partibus affectis: itemque de loco, ubi materia arthritidis generetur, quod ſint viſcera ob defectum calidi innati, præcipuè verò hepar, lien, ſtomachus, non excluſo capite: ibi poſtquam materia illa ad tempus latuit, ob copiam movetur atque per circulationem ad cor defertur. Cor irritatum, per arterias ad artus projicit: primariò verò ad oſſa & perioſtia, dehinc porrò foras ad articulos, ipſorumque membranas.

Cap. VII. Quomodo, & per quas vias materia arthritidis ad membra feratur.

Cap. VIII. De membro ſeu parte expellente.

Cap. IX. De ſignis arthritidis.

Cap. X. De ſymptomatis arthritidis.

Cap. XI. De tumore molli externo, qui in arthritide frequenter ſe prodit. Demonſtratur autem, in arthritide dari tumorem duplicem: *primus* eſt *internus* & *vaporoſus* circa perioſtia, qui efficit acutiſſimos illos dolores, ad quos demulcendos natura mittit proximos humores:

mores: atque hinc oritur *alter*, qui eſt *externus* & *ſeroſus*, tanquam prioris effectus, & in quo dolor percipitur aut nullus aut multò remiſſior.

Cap. XII. De motus imbecillitate.

Cap. XIII. De nodis, & tophis.

Pars poſterior illius tractatus arthritidis ſanationem edocet, & quidem.

Cap. I. tractat de cura arthritidis in genere.

Cap. II. Arthritis ſanatur inuſtione per *Moxam*.

Cap. III. Quod remedium ſpecificum arthritidis ſit *Moxa*, inter *Sinenſes* & *Japanenſes* celeberrimum.

Cap. IV. *Moxa* eſt materia lanuginoſa & mollicula, ex herba quadam ſicca artificiosè præparata. Nomen illius herbæ auctor ignorat, itemque artificium præparationis à *Sinenſibus* & *Japanis* inter arcana haberi affirmat: quamvis in maxima copia proſtet venalis ibi *Moxa* præparata, & in proxima regna inter merces alias evehatur. *Sinenſes* vero ſicut cætera ſimplicia, ita etiam *Moxam* accuratius & conficiunt, & ſervant. Utuntur autem ea pro cauterio actuali in ſingulis corporis partibus, exceptis oculis, contra morbos quoslibet ex humoribus & vaporibus frigidis ortum ducentibus.

Cap. V. Modus utendi talis eſt, ut ex portiuncula *Moxæ* digitis decerpta formetur globulus piſi minoris magnitudine, qui poſtea in pupam ſive pyramidem acuminatur: baſis verò plana imponitur loco, ubi inuſtio peragenda. Porrò *bacillus aromaticus*, quales quidem tædis noſtris officinalibus longiores multò & tenuiores ſunt, accenſus cuſpidi pupæ admovetur: atque ita ſine noxa, ac ſine dolore nimio conflagrat *Moxa*, relicta in cute non veſica, ſed ſaltem macula ſpadicea aut fuſca. Repeti autem ordinariò ter ſolet, in membris ſcil. teneris hæc inuſtio eodem in loco, nonnunquam etiam pluries, quando opus eſt, ſiquidem in cephalalgia ob cutis denſitatem vel ad 25. imò ad 50. vices iterari ſine noxa poteſt.

Cap. VI. Poſt ſufficientem inuſtionem, imponitur allium tuſum, & deſuper pellicula allii exterior madefacta. Sequenti die, ſi circum circa fortè appareat veſicula, forfice aperiatur, ſed eſchara violenter non eſt removenda, donec natura ſeparet. Imponatur autem folium *plantaginis* toſtum ea ratione, ut dorſum folii aſperum ad eſcharam vertatur: ubi verò conſolidandi tandem animus eſt, latus folii molle admoveatur. In defectu *plantaginis* folium *braſſicæ*, & in defectu etiam hu-

jus uſurpetur *Empl. diapalma*, vel *baſilicum* : quæ tamen emplaſtra etiam mox ab initio, ad retinenda ſaltem folia *plantaginis* vel *braſſicæ* impoſita, adhiberi ſupra debebunt.

Cap. VII. Mirabiles cauterii hujus effectus proponit.

Cap. VIII. demonſtrat, hoc Cauterium præferendum eſſe omnibus in Europa remediis, contra podagram hactenus uſurpatis.

Cap. IX. Inuſtionem hanc eſſe tolerabilem.

Cap. X. De dexteritate requiſita in chirurgo, qui inuſtionem peragere debet.

Cap. XI. De bacillis aromaticis, eorumque utilitate.

Cap. XII. De loco, in quo urendum.

Cap. XIII. De periculo & incommodis cauterii hujus præpoſterè adminiſtrati.

Cap. XIV. De arthritidis tumoribus mollibus & ſeroſis, ex accidenti natis, & ipſorum cura.

Cap. XV. De arthritidis tumoribus duris & tophaceis, ipſorumque cura.

Cap. XVI. An dentur podagræ diverſæ ſpecies; & an inter ipſas ſit eſſentialis differentia. Negat Auctor prius, adeoque omnem podagram à cauſa frigida deducit; è contrario aſſerit, quæ communiter proponuntur arthritidis differentiæ, eſſe tantummodò accidentales: nimirum à parte affecta, à craſſitie vel ſubtilitate materiæ peccantis, unde arthritis vaga vel fixa, recens vel inveterata: cum vel ſine notabili humorum affluxu, cum vel ſine nodis: in articulis ipſis vel in ſpatio ipſorum medio ſive internodiis, licet nonnulli agnoſcere hoc medium pro ſede capaci nolint, cum tamen revera ſit.

Cap. XVII. Remedia ab arthritide præſervantia.

Cap. XVIII. De dentium arthritide ſive odontalgia, & ipſius curatione.

OBSERVATIO CCXXV.

D. JOH. SIGISMUNDI ELSHOLTII.

DE

CORDIS DISSECTI FRAGRANTIA.

SErenisſimus Princeps CHRISTIANUS, Marchio Brandenburgenſis, & Adminiſtrator olim Achiepiſcopatus Magdeburgenſis, valdè ſenex moriebatur annô ͻIↄ Iↄc LX. Ejus cadavere

vere aperto, cor diſſectum ſpirabat odorem gratiſſimum, ſimilemque prorſus illis emulſionibus & julepis, quibus tanquam *confectione Alchermes, aq. cinamomi, roſarum, carbunculi* & id genus aliis confortantibus pro more imprægnatis, aliquot dies ante obitum roboratus & penè non nutritus quaſi fuerat æger. Infallibili ſanè argumento, quod *Medicamenta aſſumta* in primis viis non hæreant: ſed continuato uſu, viribus ferè integris, & retentis [ſaltem ex parte] ſuis qualitatibus, in ipſum uſque cor penetrare poſſint.

[*In literis ad D. Henr. Vollgnadium Berolino Vratislav. d. 19. Maj. An. 1676.*]

OBSERVATIO CCXXVI.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII D.

DE

PRINCIPIIS RERUM IN GENERE.

MAgna hodie, æquè ac olim, lis eſt de rerum principiis, variantibus adeò hypotheſibus, ut quam amplectaris neſcias. Pleræque non niſi recoctæ ſunt veterum Philoſophorum opiniones, quædam excultæ, quædam de nôvo refictæ. Aquam rerum omnium eſſe principium, *Thales* jamdudum ſtatuit; vid. *Plutarch. l. 1. de placit. philoſ. c. 3.* omnia ex omnibus, Anaxagoræ & Democriti dictum eſt. Vid. *Ariſtot. l. 2. metaph. c. 5.* Tacemus alia, ſive ex vetuſto Sapientum collegio, ſive muſteâ recentiorum enata ſagacitate. Viſum eſt operæ pretium, ad excitanda, vel componenda ingenia, ut tandem inoffenſo pede in his liceat progredi, quæ noſtra ſit mens vel media via, in ſynopſi proponere, libero cuique relicto judicio.

Principia UNIVERSALIA, ſeu prima, TOTI competentia ſuppoſito, κατ' θέσιν, ſeu poſitiva ſunt duo: MATERIA & FORMA; illud extrinſecum, hæc intrinſecum magis.

Principia SECUNDARIA, MATERIATA, ſimpliciora, in concreto & remotiora ſunt QUATUOR ELEMENTA: aër, ignis, aqua, terra.

PROXIMIORA, & quaſi in abſtracto ſunt PRINCIPIA CHIMICA, vulgò nota, & quæ ceu principalia ferè ſola nominari plerumque ſolent: *ſal, ſulphur & mercurius*, quibus ceu magis materialia phlegma & caput mortuum, ſeu aqua & terra jungi ſolent.

PROXIMA ſunt PARTICULÆ, ἐν ἀτόμῳ conſideratæ, & ha-

& harum *figuræ* & combinationes infinitæ, unde principia chimica ipſa vel in ἀτόμῳ vel in medicamentis conſiderari queunt.

In hiſce, *materialibus* inquam principiis, præcipuè occupamur, tum aliàs communiter, tum ſpeciatim in chimiâ; FORMAM verò, & actuans principium, quod dat eſſe rei, vivere, augeri, nutriri, & materialia hæc vigorat, vix, niſi ſub animæ, naturæ, ſpiritus mundi, vel qualitatum inde manantium, motus &c. titulo palpare licet, nedum cognoſcere.

Non ſufficit ergò unicum principium, v. g. aqua, vel ſal, quod ſtrictis nimis cancellis eſt includere tantas naturæ opes & δυνάμεις; neque enim hæc vel ſufficiunt, vel ſine confuſione ingeniorum explicant phænomena. Non item multiplicanda ſunt entia præter neceſſitatem, ſed hoc modo omnia aptè conciliari poſſe videntur.

Vid. Decur. II. A°. 1. obs. 13. p. 30.

OBSERVATIO CCXXVII.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII D.

DE

PRINCIPIIS CHIMICIS.

Videri poterunt levia jam dicta, niſi ultra quàm primâ fronte patent, ea ſpeculemur. Quæ enim quæſo tandem opinionum myriades emergent, & porrò naturæ arcana velabunt, ſi in his non ſoliciti erimus, ut concordia in præſuppoſitis theorematibus firmetur? Ut itaque ad artis formam in ideâ quaſi aptemus à pleriſque recepta principia chimica, *in genere* primùm de iis ſupponemus ſequentia.

Quoad *diviſionem* 1. principia chimica alia ſunt *ante ſeparationem*, ſeu nondum ſecreta, naturalia, & intrinſeca, in potentiâ quaſi magis, ſeu actu primo; alia ſunt *ſeparata*, poſtnata, producta, artificialia, extrinſeca.

2. Alia ſunt *utilia*, reſpectivè ita dicta, fœcunda, ⊖, 🜍, ☿; alia *inutilia*, relollacea, 🜄, 🜃 (in abſtracto conſiderata.)

3. Alia ſunt *activa*, quæ eodem modo ſe habent, ut jam dicta ⊖, 🜍, ☿, alia *paſſiva*, 🜄 & 🜃. Hæc radicem, fundamentum & hoſpitium præbent reliquis; illa verò hæc quaſi informant.

4. Alia ſunt *fixa*, ut 🜃; alia *volatilia*, ut 🜍 & ☿; alia *media*, ut 🜄 & ⊖.

5. Alia

5. Alia *liquida*, alia *ſolida*; alia *integra*, alia *immutata*. Sic ſulphura liquata oleum exhibent; ⊖lia fluorem adepta liquorem acidum, ☿ius omnis generis liquores præbet.

Quoad *affectiones generales* 1. principia chimica ſe invicem ſuſtinent & ligant. 2. Alia ex aliis mutantur, indicio adhuc eſſe compoſita, mixta, non pura. 3. Variat eadem ignis. 4. A potiori tamen fit denominatio. 5. Se invicem modificant, v. g. 🜍 cum ⊖le combinatum variat odores &c. 6. modò ſunt ſepulta & implicita, Modò magis patula. 7. Magis panſa ſunt in vegetabilibus & animalibus; minus in metallis; analogiâ tamen in ſingulis locum habente.

In *ſpecie* jam breviter in ſingulis ſpectabimus 1. eſſentiam, 2. affectiones. 3. effectus, idque ſaltim in terminis latioribus.

SAL quoad *eſſentiam*, à chimicis ſtrictiùs & propriè quaſi de fixo intelligitur κατ' ἐξοχὴν, quod evaporatione remanet, neque alta petit; latius tamen hodiè prædicatur 1. de *fixo* eoque tum lixivo, ſeu *alcali*, quod per incinerationem prodiit, tum fluorem adepto, ſeu *acido*. 2. de *volatili*, magis urinoſo, tum ex animalibus, tum vegetabilibus eruto, cui hodie 3. additum fuit, *enixum*, ſeu medium, ex acidi & alcali combinatione enatum.

Quoad *affectiones* 1. *ſal eſt primum ſapidum*, ideoque particulæ ſalinæ poris linguæ ſe inſinuant, & prout varias eidem exhibent figuras, ita etiam variat ſapor. 2. *Deſtruitur aquâ*, ſaltim quoad conſiſtentiam, ut diffluat vel ſolvatur, ſi liberum ſit & panſum, attrahitque aërem & aquam. 3. *Reſiſtit igni*, ſibi relictum, ſalis enim natura oppoſita eſt ſulphuri, unde & 4. *acidum obtundit ſulphur*, domatque & contra, cujus rei eximium exemplum præbet arcanum ♀ri. 5. *Acidum figit ☿ium*, & rarefactionem ſanguinis ſedat. 6. *Lixivum* verò *eundem lubenter amplectitur*, & ſecum occultat, acorem verò extinguit, eidemque contrariatur, ſanguinem rarefacit. 7. ⊖ *eſt principium coagulationis*, ſeu coagulandi & compingendi vim habet, unde calculi etiam à principio ⊖lino ſunt deducendi, non excluſâ 🜄â.

Affectiones aliæ cum 🜍e communes etiam ſunt *durabilitas, incorruptibilitas, gravitas*.

Quoad *effectus* 1. ⊖ eſt *diureticum*, 2. *aperiens*, incidit, attenuat, reſolvit. 3. eſt *ſtimulans*, unde purgandi, vomendique qualitas principaliter adſcribenda ⊖li; *corroſivum* eſt, unde quicquid cauſticum eſt, ob ⊖ acre & mordicans tale exiſtit, v. g. eſula, cantharides &c. 4. *arcet*

putre-

putredinem. 5. in corpore *reſolutum* vel *coagulatum*, non minus ac reliqua, variorum morborum eſt cauſa, quæ ſeorſim in *Tab. de cauſis morborum è principiis chimicis* ſuo loco damus.

SULPHURIS *eſſentia* non conſiſtit in acido,(quod ſalis eſt) ſed in particulis °o°ſis, reſinoſis, balſamicis, rotundis, unde reſinæ, olea, 🜍ra inflammabilia, item ſpiritus (ubi cum ☿io conjunctum eſt) de eodem teſtantur.

Quoad *affectiones* 1. 🜍 *eſt principium radicale colorum, explicativum* 🜔 *&* ☿. 2. *Eſt principium odorum*, (ſeu primum odorabile) ſed explicatum hoc eſſe debet 🜔le inprimis volatili; hinc videmus, illa maximè eſſe odorabilia, quæ 🜔le vol. oleoſo ſeu remixto cum 🜍re, ejusq; exhalationem adjuvante, abundant. Neq; obſtant 🜔lia volatilia ⊡noſa, in illis enim explicatiſſimum eſt 🜍, ſeu conſtant ex 🜔le lixivo fixo, & ~u volatili, unde & citius voto avolant. 3. 🜍 *eſt* φλογιστὸν, unde, quicquid ardet, ſulphur eſt, & affectiones ejus ſunt *inflammabilitas, levitas*, (niſi 🜔le & 🜄â auctum & ſaturatum, ubi ſubſidet.) 4. *Metallis largitur malleabilitatem.* 5. *occultatur* 🜔*le*, cum quo magnam habet amicitiam, deſtruitur verò ab igne. 6. *vinculum eſt principiorum reliquorum.*

Quoad *effectus*, ob balſamicam ſuam vim edulcat, vegetat, fœcundat, præſervat à putredine, à frigore item, quod in arboribus reſinoſis videmus.

MERCURIUS eſt inſtar Protei, & reliquorum internuncius, unde quoad *eſſentiam* continetur 1. ſub *phlegmate*, quod ipſum præſervat à putredine. 2. ſub 🜍*e*, unde olea ætherea & aromatica eodem abundant. 3. ſub 🜔*le fixo*, quod amat, & promptè cum eo conjungitur. 4. inprimis *ſub ſpiritu.* 5. ſub 🜔*le volatili*, in quo eminenter conſpicitur. 6. ſuo modo etiam *ſub acido*; eſt enim evaporabile & mobile.

Quoad *affectiones* cum ad motum maximè habilis, agilis, & tenuis ſit ſubſtantiæ, hinc ipſi competit *levitas* aërea, *ſubtilitas, penetratio*, ſed minus durabilis & conſtans eſt, niſi alio ligetur vel obviſcetur, uti oſſa diutiſſimè ſervant 🜔 volatile, hinc etiam in liquore optimè aſſervatur.

Quoad *effectus* præſtat *vitam, calorem, augmentum, nutrimentum, fermentationem, fœcundationem.* Reſtaurat & vegetat ſanguinem, movet ſudores &c.

Hæc curioſæ diſquiſitioni aliorum exponimus, ceu ideam, cui ſuperſtrui alia poſſunt, quæcunque vel ingenioſâ ἐγχειρήσει vel aliis experimentis pro notitiâ artificiali faciunt.

OBSERVATIO CCXXVIII.
D. LUCÆ SCHROECKII.
DE
UVULA GEMINA.

UVulam ad bene loquendum eſſe neceſſariam, ideoq; non adeò ineptè vocis plectrum audire, à plurimis Anatomicorum creditur; id quod abſentia etiam ejusdem, & prava, eaque vel connata, vel à morbo inducta, conſtitutio evincit; ceu inprimis ab *Exc. D. Carolo Raygero* in diſcurſu, *agloſſoſtomographiæ, Jacobi Rolandi, Anno tertio Ephemeridum curioſarum German.* adjuncto, præclarè illud oſtenditur. Ubi adpoſitum exemplum gargareonis duplicis, in memoriam revocat, quæ ſimili in materia obſervare mihi bis licuit.

Primâ vice, dum annis duobus abhinc juvenis 24. annorum, curæ meæ ſubjectus, ſingularem in columella naturæ luſum exhibendo, duplicem eã conceſſiſſe oſtenderet, non quidem immediatè palato adnatam, ſed ex carnoſa aliquâ rotundâ excreſcentiâ, palato junctâ, tanquam è baſi quadam propendentem, cæterùm naturali planè ſitu locatam, ac figurâ & magnitudine juſtâ præditam.

Alterum exemplum hoc demùm annô ancilla 22. annorum præbuit, cujus palatum duæ pariter uvulæ unitæ occupant, quoad figuram nihil inſoliti oſtendentes, magnitudine ſaltem naturalem illam haud æquantes, ita ut ambarum quantitas juncta, ſi cum hac conferatur, non niſi parùm eam ſit ſuperatura.

Reverà autem binas in utroque ſubjecto uvulas adeſſe, non ſaltem diviſas, quales tùm præfatus *D. Raygerus l. c. pag. 568.* tùm *D. Henric. Vollgnad in Schol. ad obſ. 239. Anni II. Ephem.* laudatarum, ſibi occurriſſe, teſtantur, ipſa earum conformatio docet, cùm ex latiori baſi in obtusè acutum mucronem ſingulæ terminentur. Cæterùm rara hæc aberratio in iſtis perſonis nullum aliud incommodum affert, quàm quod vocem non eâ gratiâ, quâ fieri aliàs ſolet, edere poſſint, ſed raucam nonnihil, & obſcuram, è naribus quaſi deſcendentem, eandem emittant.

Similem planè effectum in pluribus utriusque ſexûs hominibus, quas lues venerea particulâ hac mulctavit, vel ſaltem ex parte mutilavit, in noſtro noſocomio Gallico, cujus curam jam per undeviginti

annos ago medicam, obſervavi, ita ut omnes raucâ quadantenus voce deturpati fuerint; hinc me illorum in partes abire permoverunt, qui experimentis edocti, *Gabr. Fallopio*, nullum vocis detrimentum exeſæ uvulæ ſupervenire, in *Obſervat. Anatom.* adfirmanti, contradicunt, ſicque ampla *Riolano* fides ſit habenda, dum *lib. 4. Enchirid. anat. cap. 11.* de gargareone agens, *quibus deeſt*, inquit, *vox rauca evadit.* Cujus veritatem etiam nuper à *Nobil. D. Nicol. Guil. Beckers*, obſervatione *Anno 4. Ephem. Germ. Obſ. 66.* inſertâ fuiſſe confirmatam, video.

OBSERVATIO CCXXIX.
D. LUCÆ SCHROECKII.
DE
LACONICI CORIARIORUM, GERM. LOHBAD DICTI, USU.

BAlneorum in arthritide uſum non immeritò Practici commendant, ſi methodicè eorum uſus adminiſtretur. Prout ipſe etiam multos arthriticos à ſæviſſimis doloribus & contracturis, Laconici ope, meliorem in ſtatum, Divinâ gratiâ directioni meæ favente, deduxi. Inprimis verò memorare libet recens, & elapſo demùm menſe Aprili obſervatum exemplum virginis, 23. annos natæ, A. C. V., quæ aliàs alvi naturâ tardioris, in contumacem adeò ejus obſtructionem, dyſuriâ & menſium defectu ſtipatam, ſubſequente etiam ultimò arthritide univerſali, incidit, ut, licet varia, eaque fortiter purgantia fuerint adhibita, diu tamen nullum levamen experiretur, jamque mortis faucibus propinqua videretur, donec tandem cunctis reſeratis repagulis, iſtas effugeret, remanente tamen articulorum dolore, & comite ejus permoleſtâ voluntarii motûs impotentiâ. Quod malum, cùm nullis cederet remediis, ad expugnandum illud, ægram in notiſſimum hîc locorum Laconicum, extra urbis mœnia ſitum, deduci imperavi, felici adeò cum ſucceſſu, ut, quæ antea nec ſedere, nec locô ſe movere præ dolore atrociſſimo poterat, ideoque è lecto in rhedam, & inde in ſudatorium deportari neceſſe habuerat, regredi ex eo, ipſasque ſcalas, viginti tres gradûs altas, domum reverſa, lætâ metamorphoſi, adſcendere valuerit, omni dolore poſt reiteratum balnei uſum evaneſcente.

Iſtud

Iſtud autem, quo de loquor, Laconicum, noſtratibus das Lohen-bad communiter adpellatur, eſtque locus cerdonibus, ad exſiccandos cortices abiegnos, nonnunquam & quernos, quibus ad præparanda coria bubula utuntur, inſerviens, dùm cortices dictos in ſuperiori hypocauſti parte aſſeribus impoſitos, vi caloris, quem amplæ, ad latus hypocauſti poſitæ, fornaci incluſus ignis ſuſcitat, exſiccant; & ſic unà ſalubre multis adfectibus ſudatorium parant; ad quod, tanquam ad ſacram anchoram, omnis ætatis & ſortis homines confluunt, malorum levamen quæſituri; quanquam ſæpè ſæpius, dum proprio conſilio & intempeſtivè, non habitâ ſubjecti, cauſæ morbificæ, tempeſtatis *&c.* ratione aut cognitione, quaſi univerſale promittat auxilium, illud ingrediuntur, ſpe ſuâ excidant, imò majori malo implicentur. Quod in hac patiente non accidit, cùm, & luſtrato prius convenienter corpore, & morbo, ſeri acris morbifici diſcuſſionem, articulorumque roborationem requirente, præſidiis neceſſariis alterato, fuerit adminiſtratum. Siccus etenim balnei hujus calor (ut *Joh. Renodæi* phraſi utar, qui *lib. 5. Inſtitut. Pharmacevt. ſect. 3. cap. 4.* Laconicum vocat locum, quo ſicco calore ſudor elicitur,) poros aperit, peccantem humorem proliscit, & diſcutit, ſicque dolorem tollit, ac novum robur articulis conciliat; quam ejus virtutem non modicè adjuvant exhalantes ex abiegnis reſinoſis corticibus particulæ oleoſæ, volatiles, quibus nempe hypocauſtum impleri, vel odor teſtatur. Ineſſe enim cortici & reſinæ iſti virtutem calefacientem, exſiccantem & diſcutientem, (inprimis, ſi cortices iſti pingues in pollinem redacti, & ſacculis incluſi, uti præcipere quandoque ſoleo, calidè locis dolentibus imponantur,) Medicis non poteſt ignotum eſſe: Unde etiam paratum è reſina emplaſtrum ad podagræ, à frigido humore ortæ, profligationem commendari à quibusdam, memini.

[*Vratislavienſibus vocatur* das Lohbad / *ipſum decoctum corticum, quo coria macerata fuere, celebraturq; in quibusvis artuum doloribus.*]

[*In literis d. 1. Jul. Ann. 1676. ad Collectores Ephemerid.*]

OBSERVATIO CCXXX.
D. LUCÆ SCHROECKII, Luc. F.
DE
RARO PASSERUM CANARIENSIUM COLORE.

INſolitas colorum varietates à multis in volatilium pennis notatas reperio; quos inter *Clar. Olaus Wormius lib. 3. Muſei* ſui, picam albam, paſſerem niveum, (cui ſimilis aliquot ante annos hac in urbe reliquos inter paſſeres circumvolitans viſus, nec non alium Curioſus quidam itidem hîc aluit) atque ciconiam nigram (qualem nigricantem tum Lipſiæ in eleganti horto *Laurentiano*, tum in Miſniæ loco amœniſſimo & verè auguſto, *Auguſtoburgi*, obambulantem in area, conſpexiſſe me, recordor,) deſcribit. Hæc autem ſingularis, & ob raritatem, poſſeſſoribus lucroſæ variationis colorum in paſſeribus Canariis me jam admonent, dùm aliquot eorum hîc videre licuit, qui à ſolito colore luteo recedentes, ad albedinem quodammodò inclinarunt; alii vero albis, intermixtis flaveſcentibus, pennis ſuperbiunt; reperiuntur etiam candido colore vel cum cygno decertare apti. Quæ tamen nova progenies vulgarioribus aviculis Canarienſibus cantu æqualis, nec ejus ſuavitate palmam ipſis relinquit. In illa autem coloris mutatione naturæ luſus primas tenere videtur; quantumvis etenim arte & induſtriâ, objiciendo ſcilicet res albas avicularum oculis, ſobolem obtinere albam nonnulli laboraverint, voto tamen ſuo exciderunt. Nec omnis eôdem tempore uno in nido educata pullities tali colore inſignitur, ſed ut plurimùm unica ſaltem avicula alba reliquas inter comparet, quamvis cæteræ prolem, ab eis producendam, albedine ornatam in poſterum obtinendi ſpem aliquam largiantur. Rarius eſt, quòd etiam nuper colore nigerrimo, aliis ſimul excluſis ad nigredinem ſolùm inclinantibus, prædita ex ovo prodierit. Quâ ratione luteolas, vel citrinas vocare eas, Critici ampliùs non admittent.

OBSERVATIO CCXXXI.
D. LUCÆ SCHROECKII, Luc. F.
DE
ALOE AUGUSTANA.

REgiæ illius plantæ, aloës Americanæ, in Germania noſtra florentis, diverſa exempla *Celeberr. Dn. D. Phil. Jacob. Sachſius* in *obſervat.*

vat. 90. & 91. Anni I. Ephemerid. curioſar. æternæ Literatorum memoriæ inſinuavit; quæ inter cùm Auguſtana noſtra non fuerit memorata, nec aliàs publico ſcripto, quod ſciam, hactenus commendata, ne cum flore ſuo jamdudum deflorato oblivione omnimodè involvatur, indigitare illam volui; cumprimis, quia omnium illarum deſcriptarum ætatem ſuperat, ac, ſi non prima in Germania, ſaltem inter primas viſa fuit, quæ florum ſuperbâ raritate ſeſe eidem commendarunt. Etenim floruit illa Anno M. DC. XXXIII. in rarioris rei herbariæ ſtudioſiſſimi, *Nobil. atque Ampl. Dn. Johannis Stainingeri* &c. *Barbati* illius *Stainingeri*, cujus mentionem facit *Annus quintus Ephemerid. pag. 183.* filii horto elegantiſſimo. Numerus quidem ramorum & florum notitiam noſtram effugit, inſigni tamen florum congerie fuiſſe ſtipatum caulem præaltum, referunt illi, qui ſe vidiſſe eam, adhuc recordantur. Plantæ & ramorum florentium figuram depictam paries atrii ædium *Stainingerianarum* poſteritati adhuc viſendam hucusque exhibuit.

OBSERVATIO CCXXXII.
D. LUCÆ SCHROECKII, Luc. F.
DE
INTESTINIS FOETUS EXTRA NATURALEM LOCUM PENDULIS.

FOetus diverſos, cum viſceribus extra naturalem abdominis cavitatem propendentibus natos, Medicorum ſolertia nobis commemorat; ceu illud Obſervationes in *Ephemeridum curioſ. German. Anno 2. obſ. 88. Anno 3. obſerv. 103. 169. & 256. Actis medicis Hafnienſ. Nobiliſſ. D. Thomæ Bartholini, part. 1. obſerv. 110.* Hiſtoriâ *Exc. D. Joh. Sigiſm. Elsholtii* de conceptione tubaria, *Celeb. D. Joh. Laurent. Bauſchii ſchediaſm. de ætite pag. 5. proœm.* Magni *Dan. Sennerti lib. 4. medicin. pract. part. 2. ſect. 4. cap. 7.* Beati noſtri *Philippi Hœchſtetteri Decade obſerv. 6. caſu 5. Dominic. Panaroli pentec. 2. obſerv. medic. 1.* &c. notatæ, teſtantur. Quorum authoritate fretus, quod duodecim abhinc annis videre mihi datum fuit, referam; dùm nempè Fœmina primipara, hac in urbe, vivum enixa fuerat puellum, propè umbilicum in ſiniſtro latere, rotundo tumore, & caput infantile magnitudine multùm ſuperante, deformatum; qui tamen, ſacrô ablutus fonte, paulò poſt meliori vitæ adſcriptus fuit. Quare ut adpareret, quid

intus aleret tumor iſte, apertio ejus fuit conceſſa; ubi portionem magnam inteſtinorum incluſam deprehendimus, copioſâ flaveſcente aquâ abdominis viſcera, cæterùm naturaliter ſe habentia, nec ullâ labe deturpata, circumfluente. Innotuitq; unà cum peritonæo, tendinoſam illam muſculorum abdominis partem, quæ lineam albam conſtituit, fuiſſe diſruptam, ſicq; per datam portam erumpentibus inteſtinis extenſioni aptam cutis ſubſtantiam ceſſiſſe, ac tumorem iſtum, ob regionem umbilicalem, quam occupaverat, inter omphaloceles referendum, efformaſſe. In cujus cauſam occaſionalem cùm inquireretur, non niſi à ſaltu, in terram è loco altiori circa finem geſtationis facto, rupturam illam accidere potuiſſe, puerpera retulit; damno ſuo confirmans, quantis gravidæ ſubinde exponantur periculis, dùm præter tot morborum, quibus obnoxiæ ſunt, moleſtias, facilè etiam, leviſſimo quandoque ab errato, noxam fœtui indelebilem imprimunt. Unde motus inprimis omnes violentos corporis eſſe ipſis vitandos, Practicorum non vana eſt admonitio. Nec ſolùm corporis, ſed animi quoque vehementiorem commotionem, quantùm poſſibile, fugere eas oportet, fortem præcipuè imaginationem, cujus nempe à terrore reive alicujus deſiderio & adſpectu conceptæ effectus, luctuoſa, ac niſi tragici iſti caſus fidem facerent, incredibilis futura, mutatio in tenello embryone, facillimè ſubſequi ſolet. Quale exemplum Anno M.DC.LXVI. 26. Julii, hîc obſervatum fuit; dùm aurifabri noſtratis, J. P. uxor gravida, aliquot jam antea liberorum mater facta, poſtquam vituli exenterationem in macello non ſine horrore contemplata fuiſſet, filiolam mortuam partu admodum difficili poſtmodum excluſit, cujus pars dextra abdominis, non procul ab umbilico, ad ſpithamæ longitudinem ferè dehiſcebat, lateribus divulſionis ſignum non præbentibus, ſed callo quaſi obductis; è quo hiatu inteſtinula propendebant. Alia, quæ in primum conſpectum non incurrêre, demortuo in corpuſculo inveſtigare, haud fuit conceſſum.

[*In literis ad Collectores Ephemerid. d. 1. Julii Anno 1676.*]

OBSERVATIO CCXXXIII.
D. SIMONIS SCHULTZII.

DE

SINGULARIBUS VESICULIS POST AURES MENSTRUA ORDINARIE ET IMMEDIATE PRÆCEDENTIBUS.

Matro-

MAtrona quædam XXXVIII. annos nata A. A. præconſularis filia, D. B. mercatoris Thorunienſis conjux, conſtitutionis tenerioris, melancholiæ hypochondriacæ certâ de cauſsâ ſæpè ſubdita, trium liberorum mater, è quibus tantum unicus filius in vivis reſtat, ſemper ante fluxum menſtruum ordinarium à naturâ ſat paucum, decimo octavo ætatis anno initium ſumentem, binas veſiculas poſt ſingulas aures, prævio capitis dolore, leviq; vertigine percipit, quæ ſponte aperiuntur, effluente ex iis nonnihil ſeroſi humoris citrini coloris: qui cum fluere deſinit, menſtrua incipiunt; ſed ut dictum, in paucâ quantitate. Sunt itaque iſtæ veſiculæ ordinarii appropinquantis fluxus prodromi. Hæc ex ipſius matronæ ore habeo.

[*In literis ad Collect. Ephemerid. d. 1. Jul. Ann. 1676.*]

OBSERVATIO CCXXXIV.
D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI.
DE
PUERPERA INCREDIBILEM VERMIUM COPIAM EVOMENTE.

HOneſta fœmina in Diœceſi *Corbeienſi* (uti ipſa ingenuè mihi faſſa eſt,) elapsô poſt partum octiduô, varia & inſolita patiebatur ſymptomata, quæ, dùm crederet Medicus à partûs difficultate proveniſſe, electis ad hanc rem medicamentis compeſcere fideliter ſtuduit, at fruſtra. Tandem aliud quaſi agens emeticum ſumpſit ægra, à quo per biduum vel *mille erucas* & *vermiculos* diverſi coloris evomuit, omni dolore penitus ceſſante.

OBSERVATIO CCXXXV.
D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI.
DE
VANO CAMPHORÆ AD EXTINGVENDAM VENEREM USU.

J. C. Scaliger exerc. CIV. *ſect.* 8. cani leporariæ, cùm catuliret, *camphoram* dedit in potu, in offa, dedit in nares, quò refrigeſceret, eamque quotidiè collò appendit, in naturam etiam indi jubebatur. Ipſa tamen coivit, concepit, peperit. Verè teſtor, me idem *non ſemel* fuiſſe expertum. Eſt in vicinia juvenis vegetus & ſalax, cui, meô juſſu,

juſſu, (ut vanitatem monſtrarem incredulis) in omni ferè potu ac cibo *camphora* per aliquot ſeptimanas à matre data eſt, ipſe tamen minimè receſſit ab indole ſua puellarum amantiſſima. Secus qui ſentiunt, falsâ nituntur hypotheſi, quaſi *camphora* foret frigida. At ſit talis: quæ tamen inde conſequentia? Et ruta & vitex venerem ſopiunt, non ſunt tamen frigidæ temperiei.

OBSERVATIO CCXXXVI.
D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI.
DE
UNIVERSALI CONTRACTURA, ALIISQUE MIRIS SYMPTOMATIBUS A VERMIBUS.

MEnſis nunc eſt, à quo mulier *Holſchamindenſis*, ex Ducatu Guelferbytano, puellum ferè ſeptennem mihi ſiſtebat non unô malô miſerum. Nec ambulare nec ſtare poterat, brachia veluti trunci pendebant immota, rigebant digiti, venter immenſum diſtentus, facies cadaveroſa, pedes inflati, manus fœdiſſimâ ſcabie obductæ. Subitò mihi oriebatur ſuſpicio de *vermibus*. Pauperculæ itaque pulv. ex *mercur. dulc. C. C. crud. raſp.* &c. largior. Hoc ſolô cum lacte datô LXXII. *vermes* expuli, quos deinde in ſcatula collectos non ſine gaudio monſtrabat, DEO mihique ſummas agens gratias pro obtentâ filioli ſanitate.

OBSERVATIO CCXXXVII.
D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI.
DE
SINGULARI COLICÆ REMEDIO.

EST apud nos *Hüxariæ* ad Viſurgim civis, omnibus bene notus, qui, quoties *colica* aut ejusmodi ventris tormenta eum cruciant, ſubitò pulverem *lapid. coctil.* (gebrannter Stein) in calida cereviſia aut ſp. vini ſumit, ſudat, ſicque omnes dolores feliciter debellat. *Sciendum, ſed non imitandum.*

OBSER-

OBSERVATIO CCXXXVIII.
D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI.
DE
PURGATIONE EX MERA IMAGINATIONE.

SUperiori vere vir quidam egregius, cujus nomen, uti petiit, ſupprimo, vagos ſtomachi & hypochondriorum dolores non ſine magna moleſtia integrum ſextiduum animosè ſuſtinens, tandem me acceſſit, omniq́ue voto genuinas pilulas *Francfurtenſes*, quas *Beiero* acceptas referunt officinæ, expetebat, ſeriò & unicè ſibi perſuadens, ſolam mali ſui medelam latere in iſtis pilulis, quare omnia alia, licèt meliora, pertinaciter damnabat remedia, nec ullis precibus aut rationibus abduci poterat à ſuo voto. Mirans ego fervidum optimi viri deſiderium tandem promiſi, me ſatisfacturum ejus voluntati, dictasq́ue pilulas fideliter confecturum. Interim, ut & alii ſcirent, quantùm mentis ludibrium foret imaginatio, ex micis recentis panis cum ſaliva XVIII. formo pilulas, easq́; inauratas mitto Domino patienti; ille in aurora avidè devorat omnes. Circa veſperum ad me venit lætus ſanusq́ue, inſignem pilularum mearum efficaciam aſtra ſuper ferens, meq́ue ſpecioſo mactans elogiô. Quinquies alvum inſigniter depoſuerat & ſemel vomuerat. Vix fidem dabam inſolita narranti. Domum itaque comitabar eundem, ut coram viderem materiam rejectam, quam in patina aſſervaverat. Profectò ſtupebam ego magnam tenacis pituitæ ſaburram, & niſi his oculis vidiſſem, nunquam vel juranti credidiſſem. Vah! quid non molitur pertinax in re aliqua opinio aut fiducia? Certè quos nec ratio, nec ars interdum curavit, temeritas ſanavit & mera imaginatio ac ſuperſtitio, quod vel infinita confirmant exempla.

[*In literis ad Collectores Ephemerid. d. 2. Julii A. 1676.*]

OBSERVATIO CCXXXIX.
D. HENRICI VOLLGNADII.
RARIORA QUÆDAM NATURÆ SIVE LUXURIANTIS SIVE LUDENTIS EXEMPLA.

CUm in antecedentibus horum Miſcellaneorum Curioſorum Annis varia naturæ circa productionem rerum à ſolitâ formâ abluden-

 tis,

tis, atque in quibusdam ad monſtroſam deformitatem declinantis exempla annotata ſint, & hîc, facto quodam ſpicilegio quasdam illius ſive luxuries ſive luſus, ſine tamen deformitate, congerere non abs re fore exiſtimo, producendo

I.

PILOSELLAM FASCIATAM, in appoſita Tabulâ *Fig. I.* depictam, quamq; exſiccatam *Nobiliſſ. Dn. D. David Spilenbergerus* anno præterlapſo 1675. Leutſchovio mihi transmiſerat, de eâ vero quod referam aliud non eſt, niſi caulem altitudine quaſi quatuor unciis pedem unum cum dimidio ſuperaſſe, latitudine unciam unam cum dimidiâ æquaſſe.

II.

TITHYMALUM CYPARISSIAM *Fig. II.* in naturali ſuâ magnitudine depictam, quam Dn. D. Paterſonio, cum morbo quidem pertinaciſſimo conflictanti, ſed nihilominus conſtanti Ephemeridum harum augendi ſtudio flagranti, debeo, nuper elapſo menſe Majo, Eperiſio transmiſſum.

III.

MARTAGON FASCIATUM, quod à *Dn. Georgio Vette*, Pharmacopœo Cibinienſi, non procul ab urbe eâ repertum anno elapſo 1675. mihi miſſum eſt. Caulis altitudine pedes tres uncias novem, latitudine uncias duas æquare; vertex quamplurimis floribus ſibimet quaſi inſidentibus ornatus eſſe viſitur. (*Vid. Celeberr. Dn. D. Borrichius in Obſ. 59. Vol. II. Actor. Haffnienſ.*)

IV.

PRIMULAM VERIS FASCIATAM, idem modo dictus amicus mihi perdilectus, eodem tempore mittebat, anno 1675. prope Cibinium inventum, & plusquam trecentis floribus ſuperbientem, figuram ejus in naturali magnitudine *Fig. III.* exprimit.

V.

Ab eodem RANUNCULUM etiam FASCIATUM tunc obtinui, cui ſimilem jam olim *Dn. D. Oelhafius in Elencho Plantar. circa nobile Dantiſcum ſponte naſcentium* depinxit, ut ideo ſchema ejus hîc prætermitti potuiſſet, niſi putarem libellum illum non cuivis fortaſſe ad manum eſſe. Magnitudinem ejus naturalem *Fig. IV.* repræſentat. (*Aliam ranunculi faſciati iconem prælaudatus Dn. D. Borrichius in Vol. I. Actor. Haffn. Obſ. 63 exprimi curavit.*)

VI. RO-

AD ANN. VI. Obs.
N: w.
Fig: II.
Fig. III.
Fig. I

num eſſe. Magnitudinem ejus naturalem *Fig. IV.* repræſentat. (*Aliam ranunculi faſciati iconem prælaudatus Dn. D. Borrichius in Vol. I. Actor. Hafn. Obſ. 45 exprimi curavit.*)

VI. RO-

BRITISH M...
...AL HISTORY

AD ANN. VI.
N: X.

Fig. IV.

Fig. V.

VI.

ROSAS SALIGNAS *Dn. D. Wincklerus*, Collega noſter honore & amore ſedulo proſequendus in paulo ante adducta obſervatione ſpectandas exhibuit, quales quidem anno 1648. floruiſſe perhibentur; hîc ejus *roſæ* (verbo ſit venia) *ſalignæ* iconem *Fig. V.* dare lubet, qualem quotannis ex congerie foliolorum ſalicis latifoliæ generari *Clariſs. Dn. Graſſius* obſervaſſe videtur in *Obſerv. 264. p. 478. & 479. Anni III. Ephem. Curioſ.* non tanquam rari quid ſubeſſe velimus, ſaltim ut roſæ ſic dictæ ſalignæ inter ſe tanto fidelius conferri queant, pro Lectoris accuratiore judicio.

VII.

PIRA FLORENTIA, in Sileſiâ, quod ſcitur, antea non viſa, niſi anno 1675. & 1676. Pagus eſt in Namslavienſi diſtrictu ſitus, *Eckersdorf*

dictus, atque *Illuſtri & Generoſiſſ. Domino*, Domino Danieli Kottulinsky L. B. de Jeltſch, *Domino in Eckersdorf, Pangaw & Polsko, Judicii Namslavien-*

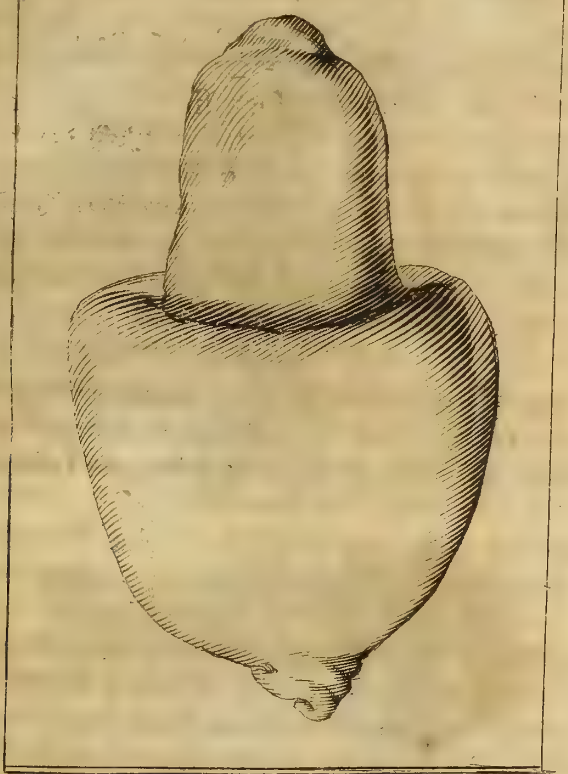
lavienſis Regii Aſſeſſori &c. &c. parens, ubi juxta viam, qua pecudes in paſcua dimitti ſolent, duæ piraſtri reperiuntur, quæ ambæ circa finem Aprilis (anno 1675.) ex pirorum recens natorum vertice, h. e. mox ſub calice novos flores protruſerunt, ad initium Julii durantes. Hoc anno 1676. unicæ tantum arboris pira ſimiliter quidem floruerunt, ſed non tam frequenti luxurie, uti ſuperiore anno, ſicuti nec flores ultra dimidium menſem ſervarunt. *Tali ſenſu Generoſiſſ. Dominus Baro ad Dn. Georgium Wendium, Gymnaſii noſtratis Magdalenæi Profeſſorem, & Societatis Fructiferæ PLANTANTEM, propria manu non ita pridem ſcripſerat, cum eidem & præterlapſo & hoc ipſo anno, pirorum florentium aliquot exemplaria miſiſſet, quorum elegantiora hic in naturali ſua magnitudine, picturâ fideliter exprimuntur Fig. VI.* Ut paulo pleniore informatione Lectoris judicio ſubveniatur, notandum videtur, Anni ſeptuageſimi quinti ver udum magis & frigidum, anni 76. ſudum magis ſive ſiccum & calidum extitiſſe: quæ cauſa ſine dubio fuit, quod flores tunc copioſiores & durabiliores, quam nunc deprehenſi ſunt.

Si quisquam circa certitudinem hujus relationis hæreat, putetq́; flores è piris emiſſos, eosdemmet ipſos eſſe, qui ſolito naturæ ordine fructum præcedere, & quam primum is augeri incipit, decidere ſveverunt, hac vice vero tantum beneficio tempeſtatis (quæ inprimis anno 1675. à menſe Aprili ultra Junium frequentibus imbribus maduit & ſubfrigida manſit) eos conſervari potuiſſe, fructu nihilominus incrementum capiente, ei quod reponam in præſenti quidem non habeo, niſi quod accuratiorem & certiorem obſervationem ſecuturo, ſi Deus vitam ſervaverit, vere, tanto diligentius indagaturus ſim.

VIII.

Pirum *Fig.* VII. depictum, neſcio an fungi aut quamvis aliam referens formam, *Dn. D. Godofredus Schubartus, Collega & Amicus honoratiſſimus* Bregâ transmiſit, quod in horto urbi proximo anno 1674. natum erat, nullo ad formationem accedente artificii ingenio, eadem plane magnitudine, quam pictura monſtrat.

FIG. VII.

IX.

De literis in fagi trunco inventis *Collega noſter Honorandiſſimus, Dn. D. Salomon Reiſelius ſupra Obſ. IV.* prolixè ſatis atque eruditè egit; hîc, loco appendicis addimus *figuras* varias in *mali ramo* diſſecto Anno 1628. in Blœmendal prope Harlemum repertas, atque ab ipſomet, nî fallit memoria, Dn. Reiſelio exhibitas cum carmine Batavi anonymi, quod tale eſt:

Buyten Haerlem (vvonder-ſaeken)
In het hout dees belden ſtaeken,
Sonder hand daer in geſtelt.
Wat macht vveſen, my vertelt.
Burger, vvilt gy vvel gelooven
Dat het vvercken ſin van boven,

'K bid vv, hier doch niet en ſpot:
In het hout ſoo leſt oock God.

i. e.

Res narro miras : en! ad Harlemum mihi
Has exhibebat ſvave lignum imagines,
Quas nullus opifex, nulla finxerat manus.
Sed unde, quæris, duxerint originem?
Tuamne, civis, hoc merebitur fidem,
Talia ſupernis opera fieri viribus?
Te quæſo, vanum ne putes ludibrium:
Sic magnus etiam vivit in ligno Deus.

X.

Dimiſſis hac vice vegetabilibus, ex animatorum claſſe abjectum quidem inſectum, ſed pulcritudine nulli cedens producere liceat, SCARABÆUM ſcilicet PICTUM in appoſito ſchemate ſatis eleganter expreſſum.

Inſectum hoc, quantum ſcitur, Sileſia antehac nunquam vidit, an usquam alibi locorum inquilinum ſit, cum ignariſſimis me ſcire profiteor.

Menſis Julii nuper elapſi die 10. ſub veſperam, *Prauſnitii* (oppidulo Baronatus Trachenbergenſis) in ædibus Pharmacopœi, ſcarabæorum hîc depictorum, alter in vicino lanionis macello captus eſt, uterque à dicto Pharmacopœo *Dn. Jacobo Hauer* ſequenti ſtatim die mihi exhibitus per aliquot dies ſupervixit.

Quoad formam à vulgo notis ſcarabæis majalibus, hi noſtri differebant 1. magnitudine, quam ſculptura exactè exprimit; 2. colore plane caſtaneo, cum vulgares illi magis ruffeſcant; 3. inſuper nitore & lævitate alarum; 4. cornuum ſive antennarum largitate & longitudine; 5. medii ventris lanugine ſpiſsâ belleq; flaveſcente, colore quem iſabelle vocant; 6. voce; cum enim contactum inſecta hæc nequaquam ferrent, indignationem ſuam ſibilo ſimplici, quandoque ſubſtridulo ſimul pro conditione corpuſculi ſatis minaciter fortiterque expirabant.

Sibi ipſis eadem inſecta collata differebant; nam ſcarabæus ille *a.* notatus, mole corporis, coloris magis caſtanei, picturarum in alis & capite, & lanuginis coloratioris elegantiâ, alterum *b.* ſuperabat; inſuper

Icones in ramo Mali prope Bolemendael epertæ.

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY

per ille caudam alis non tegebat, hic eam abſcondebat: ille infimo in ventre quatuor tantum lineis nigris, hic quinque inſignitus videbatur; è quibus ſignis apparere opinor, illum marem, hunc fœmellam fuiſſe.

Cæterum & hoc notabile videtur, quod eo tempore comparuerint inſecta, quo ſcarabæi reliqui pridem diſparuiſſe ſolent.

XI.

VERMEM ex arenulis compacto in involucro & ſub aquis hoſpitantem *Fig.* ſcarabæis annexa exhibet.

Primo intuitu maſſula *a.* ex arenis diverſæ magnitudinis diverſiq; coloris conglutinata apparet, eâ formâ, quam ſculptor expreſſit: in eâ tamen vivi quid latitare, ii facilè deprehendunt, qui aquam hauriendo illas frequenter è fonte extrahunt. Stato tempore vermis exeſere, éque capſula prorumpere ſolet.

Nos

Nos ſabuloſo iſto involucro fracto offendimus vermem teredini non abſimilem (quoad conformatio ejus in exarefacto nimium corpuſculo cognoſci potuit,) *Figura b.* aliquo modo delineatum.

Quisquis is vermis ſit, videri poteſt, quod involucrum membranoſum (aliis talismodi inſectis commune) ſabulo obducere ſoleat, ut ſe vel contra aquæ, vel, quod vero fortè ſimilius, contra aliorum inſectorum injurias præmuniat; niſi fortaſſe pondere ſabuli depreſſus in fundo detineri, quam ab aquis ſublevari malit.

Fons, in quo vermes iſti reperiuntur, hoc peculiare etiam habet, quod in fundo, arenâ purâ ſtrato ſingulis fermè diebus *oſſicula* etiam *coſtarum, brachiorum, femorum tibiarumq́;* tenerioris cujusdam animalculi, quæ, præter coſtas, ranarum oſſibus perquam ſimiles ſunt, exhibet.

De hiſce omnibus ut diligentior obſervatio inſtituatur, & magis certæ circumſtantiæ inveſtigentur, operam diligentem dabimus.

Cæterum ſcire juvet, pagum, ubi dictus fons ſcaturit, vocari *Lobſchau*, ſitumque eſſe, in extremo Oppolienſi Ducatu, quâ Poloniæ fines attingit, atque parere *Per-Illuſtri Domino*, Domino Georgio Pückler, *L. B. de Groditz, hæreditario in Schedlau &c. &c.* qui tam vermiculos, quam oſſicula prælaudato *Clariſſ. Dn. Georgio Wendio*, viro colligendis mineralibus perquam ſedulo nec minus ſagaci & felici, atque etiam de foſſilibus Sileſiæ ſcripto nuper edendo incumbenti, perquam gratiosè conceſſit, atque cauſarum inveſtigationem ſimul pollicitus eſt.

XII.

Supra laudatus *Dn. D. Paterſonius*, Fautor mihi multis modis colendiſſimus, non ita pridem SILICIS miſit iconem RAMOSI perelegantis, quantumvis à foſſore nimis mutilati, in ſuperiore *Tab. y. Fig. VIII.* æri inciſam.

Delineationem intuens, mox deprehendes ſilicem & radice & vertice detruncatum eſſe, ipſumq; in plures ramos diviſum fuiſſe, ſed omnes etiam mutilatos atque præfractos exiſtere; Punctula in icone expreſſa foraminula denotant, quæ ſucco lapideſcente in talem ordinem digeſta ſunt, ut artis aliquid mentiri videantur.

Idem alius ſilicis pallide rubeſcentis, pergratum mihi munus miſit fruſtum, palmo latius ferme triangulare, in varios monticulos & antra profunda efformatum. Iſtas protuberantias mirâ elegantiâ ex

latio-

BRITISH … HISTORY

DE

Ad ANN. VI Obs N. bb.

ſa
ru
p
no
Ca
ficus ſpi
rias ſive
D

latiore baſi in tenues apices aſſurgere éque meris granis inſtar ovorum piſcium, aut glandulis compoſitas, ſic ut alicubi vel uvas vel papillas efformet, & ſilex ammonites (ein Rogen-Kieſel) optimo jure nominari queat. [vel Stalagmite potius

FIG. VIII.

Cæterum videtur hic ſilex ex alto radices egiſſe, ut ſuccus lapidificus ſpiſſior, deſtillando potius guttatim concreverit, quam ut in ſtirias ſive ramos, ut ille prior, extendi potuerit.

OBSERVATIO CCXL.
D. GOTTOFREDI SCHULTZII
DE
HALONE SOLARI.

INter meteora emphatica rarioribus non immeritò tùm veteres tùm recentiores naturæ conſulti annumerant illud phænomenum, quod,

quia ſolem cingit, Latini *coronam, catenam* & *armillam ſolarem*; Græci ἅλων ſive *aream* vocant. Præterquam enim quod non adeò frequenter compareat, vel hoc nomine obſervari meretur, quod interdiu, & quidem ſolem, cor illud cœli, & ſiderum coryphæum, afficere videatur; hincque à vulgo non ſine metu, vano quamvis, ſiniſtri ominis ſpectetur. De eo recepta Phyſicorum doctrina eſt, quod corona ſolaris formetur in nube denſiuſculâ continuâ & æquali, ſoli directè ſubjectâ: raro appareat, quoniam fervor ſolis ejusdem halitûs diſſipet, nec facile eos debitè coagmentari ſinat, ut halo in iis appareat: candida plerumque ſit: frequenter vere & autumno conſpiciatur, cum eo tempore nubes magis ſint diſpoſitæ.

An firmo omnia hæc ſtent talo, diſquirere nunc non permittit inſtituti ratio: fortaſſis autem, ſi accuratius (quod hactenus indefeſſum illum ſiderum ſcrutatorem, *Germaniæ noſtræ Atlantem*, celeberrimum *Hevelium*, ſedulò feciſſe, *Mercurius* ejusdem *in Sole viſus*, teſtatur) in poſterum hoc meteorum obſervare non pigebit, quæ notari merentur, occurrent. Nobis, quæ circa idem, paucis ſeptimanis abhinc elapſis, obſervare contigerit, hic recenſuiſſe ſufficiet.

Menſis Junii proximè præteriti die quarto, ſt. n. horâ X. antemeridianâ, cœlo cætera ſereno, niſi quod hîc illic tenuiſſimæ quædam nubeculæ ſparſim apparerent, corona ſolem liquidiſſimum cingere viſa eſt, cujus diameter erat 43° 20′, latitudo limbi unius circiter gradûs. Coloribus viſebatur picta variis, inſtar iridis, non tamen luculentis adeò, ſed offuſcatis quaſi ac turbidis; hique in partibus coronæ ſeptentrioni & auſtro obverſis denſiores erant, quôque magis ortum & occaſum verſus vergebant, dilutiores fiebant, & tandem in candidiſſimas nubeculas terminabantur, ita quidem, ut circulus utrinque quaſi diſruptus non accuratè omnino intuenti videretur. Aer, quantum ſenſibus percipi potuit, tunc erat tranquillus: paullò poſt tamen ventus orientalis ſpirare incipiebat, quod, lentiſſimus quamvis, nubecularum motus ab ortu verſus occaſum indicabat. Hoc ipſo, horâ XI. ante merid. elapsâ, invaleſcente, halo magis ac magis attenuari, ſicque ſucceſſivè ab ortu & occaſu verſus meridiem & ſeptentrionem penitus diſparere incipiebat, adeò ut horâ XII. vix exiguum quoddam ejusdem veſtigium verſus ſeptentrionem reſtaret. Accidit tunc, ut nubes quædam, quæ jam denſiores, majores, & frequentiores aderant,

velo-

Septentrio.
Oriens.
Occidens.
Meridies.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

velociusque in occiduam cœli plagam movebantur, ſolem tegeret, umbramque nobis offunderet: hoc ipſo momento reſtans adhuc verſus ſeptentrionem coronæ particula in oculos fortiter ſatis incurrebat, nobis quaſi valedictura; ſtatim enim ac nubes ſolem tranſierat, illa omninò evanuit. Occupabant deinde aërem paſſim nubes magnæ ac denſæ, quæ tamen hora II. pomeridianâ rurſum nobis eundem ſerenum ſiſtebant. Secuta eſt hucusque tempeſtas maximam partem ſerena ac inſigniter calida, adeo ut prognoſticon illud, quod *Sengverd. Inſtit. Phyſ. lib. 4. cap. 7.* nobis reliquit, vulgoque innotuit, candidum hinc referat calculum; utut *Gaſſendus de Meteor. cap. 6.* meras illud conjecturas, non obſervationes germanas; utpote quibus experientia contrarietur, eſſe moneat.

OBSERVATIO CCXLI.
D. GOTTOFREDI SCHULTZII.
DE
MANNA ABORTUS CAUSA.

ANno proximè elapſo M. DC. LXXV. menſe Majo fœmina quædam hic Vratislaviæ ſeptimo menſe gravida, ictero corripiebatur, cum appetitu proſtrato, ſiti ingenti & alvi obſtructione pertinaci. Ex conſilio obſtetricis aſſumit mannæ in juſculo carnium ſolutæ unciam unam, à quâ alvus eo die aliquoties ſolvitur: ſub noctem vero frequentes dejectiones cum torminibus ingentibus eandem defatigant, adeò ut tandem, ſub lucis exortum partûs doloribus correpta, paullo poſt puellum vivum, debilem quamvis, ederet. Natus hic, vel ipsâ teneritudine immaturitatem ſuam teſtatus, æque ac mater laborabat ictero, & totus bile tinctus erat. Illa à partu ritè purgata & medicamentis convenientibus curata, aliquot dierum ſpatio integræ ſanitati reſtituebatur. Hic vero, qui primis diebus ubera matris penitus averſabatur, ſub finem tertiæ ſeptimanæ epilepſiâ corripiebatur immani, paroxyſmis quotidiè magis invaleſcentibus in tantum, ut, quartâ à nativitate hebdomade nondum exactâ, in uno eorum ſanguis ex aure ſiniſtra cum impetu, ceu venâ ſectâ fieri aſſolet, proſiliret, moxq; novo, eoq; ultimo, ingruente, cutis eâ parte, quâ coccygis os intrò flexum ſcrobiculum efformat, rumperetur, ac ſanguis ſatis largiter inde manaret; ſicq; miſellum anima tandem deſtitueret.

OBSERVATIO CCXLII.

D. DANIELIS LUDOVICI.

FOETUS CERVINI II. NOVEMBRIS CONSTITUTIO.

CUm ſuperiori anno Coburgi à Sereniſſimis evocatus aliquandiu ſubſiſterem, præcipuus quidam aulæ miniſter, rerum naturalium haut aliàs incurius, & cui aliquando conceptionis rationem & primum apparitionis tempus ſecundum recentiorum nunc ſententiam & obſervationes, præcipuè in damis atque cervis habitas, aliquando expoſueram, exenterationi cervæ, uti videbatur junioris, paulo ante confoſſæ, ſecundo Novembris, ſt. v. fortuito ſuperveniens, deprehenſum inibi tenellum, cum ſecundinis ſuis, (ovum gallinæ majuſculum æquantibus,) fœtum ad me deferri juſſit; brevique ſequutus habitum ac conformationem contenti intus animalculi coram intueri voluit. Diſciſſis proin ſtatim in præſuppoſiti noſtri collationem ſecundis, profuſoque hinc liquore intus albugineo, prodibat fœtus, in ſuo parùm inflexo cernuoque ſitu perfecti viri duos indicis articulos exæquans; poſt aliqualem pro rectilineo poſitu extenſionem, aliquantum excedens; perfecte ſatis conformatus; maſculus, veretro craſſitie mediocris netricum acûs, longitudine verò quam pennæ anſerinæ medium præterpropter emetiretur, cum teſticulorum notis manifeſtis: caudâ pro ratione proportionis longiori, articulationibus ſuis diſtinctâ, pene de cætero craſſiori.

Abdomen peritonæo undique clauſum, ut nil propenderet, umbilicalia autem vaſa variorum filamentorum inſtar, ad hypogaſtrii initium exirent. Diſſecta membranula illâ & quod iſti in muſculorum forſan rudimentum incumbebat, apparuit hepatis ſubſtantia, ſed indigeſtior, inſtar floridi (quadantenus coagulati) ſanguinis: ſic etiam ſplen, at paulo nigricantior. Renes utrinque pro ratione fœtûs majuſculi, granum piperis mediocre æquantes, cum aliquot inciſuris. Ventriculus cum binis ſuis appendicibus ad grani cannabini magnitudinem accedentibus, appenſa (craſſioris dupli modo,) oſtendebat inteſtina. Deſuper diaphragma & utrinque coſtæ veræ, circa ſterni regionem membranoſa ſubſtantia junctæ, inferius cum ſpuriarum quaſi initiis. Hinc pulmones, piſi hortorum majoris magnitudine; cor au-

tem piperis fere grano par, exangue tamen, cum venulæ circa tempora, maxillas & in ipſo trunco forent conſpicuæ.

Eviſceratus ita fœtus lateraliter carinâque ſua plane referebat colubrum aut fundulum, cui interanea ſua exempta. Caput majuſculum, avellanam majorem excedens, maxillis in obtuſum quaſi roſtrum utrinque protenſis; linguâ (diducto ore) elegante, latitudine dorſi cultri mediocris. Oculi effoſſi cannabis aut cardamomi majoris granum æquantes, cum pupillâ per ſubtile palpebrarum tegmen admodum conſpicua. Auriculæ protenſæ, ſed ſi adultorum conferas, circumcirca obtuſiores. Cerebrum à cerebello in apicem quaſi quendam abeunte, intra tenellam adhuc & membranoſam calvariam ſatis diſtinctum, album ac craſſum, inſtar ſpiſſæ mucilaginis tragacanthæ. Ungulæ & articulationes pedum perquàm conſpicuæ, ſolidiuſculæ, albæ, ut ipſa quoque ſpina. Atque hæc diſtinctè nec ſine jucunditate, (modò pro penitiori perluſtratione qualiscunque curioſitas armato oculo juvari potuiſſet,) interea vidimus.

Ego vero (unicâ licet obſervatione,) turbatus tamen hinc, venatorem ipſum cum ſociis aliquot, aliud quaſi agens ſucceſſive perquiſivi; qui cum hæſitantem me cernerent, nil novi eſſe dicebant, invenirique paſſim ſub exenterationibus ejuſcemodi veſiculas, (ita manticas iſtas vocabant,) etiam procedente Octobri, ſed minores: ceu verſus hujus finem eorum quiſpiam fœmellam, fœtu noſtro paulo minorem, per accidens extraxerit. Cogitavi proin, num regionis forſan ſecundum tempeſtates differentia, vel ſpeciei quædam diſparitas ſubeſſe poſſet. Verum de cervis quidem id reſcire hactenus non potui; ſtatum orgaſmi tempus idem.

Quod autem aëris conſtitutionem attinet, nota quidem iſta eſt; & pariter hîc declinans æſtas mage fuit pluvia; September verò hinc ſatis ſerenus; ut apparitionis potius prolongatio quædam, ſecundum venatorum traditiones evenire debuiſſet. Ephemeridum uſualium nullum ſcio vel puto diſcrimen; aut ſi quod ſpeciatim fuiſſet, tantæ tamen anticipationi nondum ſufficeret, ſiquidem ſi viri nunquam ſatis laudati obſervationes de fine Novembris *Exercit. 69.* & principio Decembris *Exercit. 70.* cum fœtu noſtro conferimus, vel menſis diſtantia haut difficulter prodiret: quò nec Veterani nuper relatio facilè pertinget, qui ſeniores nonnunquam cervos orgaſmo circa Auguſti finem

anticipando correptos oblatam forte fœmellam, (luxuriantem tamen etiam congenerum exemplo, velle poſſet quiſpiam,) inire multâ interim ſatisfactione dicebat.

Paulo verò fuſius hæc recenſere volui, non ut tot tanti Viri obſervationes ullatenus hinc dubiæ reddantur, ſed quo ad minimum ſaltem, vel uno alterove exemplo, conſimiles forſan alternationes, in eo abſtruſiſſimo adhucdum negotio ulterius, aut ſecundum prædictas parilesve cauſas penitius perveſtigarentur. Parcitur equidem, & meritò, hîc locorum iſti tum temporis ſexui, aut eviſceratæ jam ad aulas mittuntur. Operam tamen proximo autumno dabimus, ut quousque experientiæ conveniant illæ venatorum de anticipatione, citiori frequentiorique apparitione &c. relationes, planius conſtet. De cætero ejuſcemodi embrya, grandiores quoque abortus, inſecta &c. in vitris conformibus perdiu olim ſervavimus in 🜈i dephlegmatiſſimo ſolo, ∽us ⊖is ſubtilioris parte, ſpirituive terebinthinæ tantillo ſociato.

OBSERVATIO CCXLIII.

D. DANIELIS LUDOVICI.

INQUISITIO IN MAJOREM SPIRITUS TARTARI PROVENTUM.

COmmunes ſunt de ſpiritu ♀ri uſuali querelæ, quod ſi à deſtillatoribus paſſim hodie venalis coëmatur, nullius pene ſit momenti, volatili potiorique ſic ſuâ parte (ſeu per vices, inter majores impetus emiſsâ, ſeu libellorum quorundam ſeductione phlegmatis loco abjectâ, aliterve neglectâ,) tantum non penitus ſpoliatus; reſiduâ potius aciditate, conſuetis deſtinationibus plerumque minus quadrante conſtans. Sin autem propriis manibus, ſecundum præſcripta, (ſtudioſe licet) deſtilletur, adeò tamen exigua quantitate proveniat, ut ſi polychreſta vis deforet, operæ pretia de cætero mereri vix videatur ejuſcemodi fœtoribus ac tædiis occupatior: dum aſſumpti ponderis contentæque volatilitatis tantum (ingratiis etiam) periiſſe, ſub lancis poſtmodum examine deprehenditur.

Nec verò pro defectûs hujus ſupplemento inſolidum adduci vel accuſari poteſt gas incoërcibile, quod equidem inter excandeſcentium particularum luctam ſurgit, & (quamvis in ſpiritûs ſuper cineres abſtractione

ctione haut adeo ſentiatur,) nihilominus in olei quoque rectificationibus ponit *Helmontius*, (*tr. de Flatibus*) rimam proin inter commiſſuras relinquens. Cum revera inſuper etiam mage corporale quidpiam, negotio quoque ſatis conſiderate inſtituto, ſimul tamen erumpere ſenſu non uno percipiatur; & enchiriſes quædam, ligandæ quadantenus aut retinendæ fugaciori huic volatilitati deſtinatæ doceant.

Quo ipſo autem amplius haut difficulter colligitur, tantæ diſſipationis & extravagantiæ cauſam non ſemper ac ſolitarie conſiſtere in artifice, inſtrumentis, eoque recidentibus requiſitis, ſed etiam in ipſius ſubjecti natura peculiarique diſpoſitione: & ut cæteris paribus forſan hæc eſt? potior, ita quoque peculiarem poſtulare medelam; cum reliqua oppido facilius & comprehendi & pro re nata emendari queant. Non poteſt enim non diſpergi plurimum, ſi v. g. recipiens ad mediocre quoque ♀ri pondus ſit minus exiguum; ſi ſatis aliàs capaci & uſuali non ſex tantum aut octo, ſed decem, duodecim aut plures libræ apponantur; plerumque vix totidem unciis liquoris poſtmodum provenientibus: ſi (quo lucrum ſit in loco aliquid negligere,) rima vel epiſtomiolum inter commiſſuras pro ruptura vaſis evitanda relinquatur. Obſervavimus pluries, grandiora quoque receptacula, qualia hîc ſunt Haſſiaca, non ferre ♀ri ultra duas tresve libras, absque evidentiore ſpiritûs aliàs accisè ſatis hinc prodeuntis jactura. Ita ſi ignis ſtatim & juſto ſit validior, quatuorve v. g. horis cum diſpendio tranſigatur, quod ſex vel octo, (quæ 2. libris facile debentur,) ſecurius oportebat.

Optarim hic, ut enchiridio cuidam chimico ac pharmacevtico adjiceretur debitum præterpropter ſingulis proceſſibus eorumque gradibus & alternationibus tempus; ac determinatum quoque quoad ejus fieri poterit pondus productorum, tam immediatorum, quam è reſiduo aliterve provenientium: item additamentorum & inevitabilium per diverſimodas diſſipationes diſpendiorum. Levi id fieret negotio, maximo vero præcipue incipientium, taxas condentium, &c. commodo. Sed hæc incidenter.

Ita porro apertum quidem pro ſpiritu noſtro ignem hic non culpaverim: nihilominus tamen ad iſtam ♀ri impetuoſitatem paulo fere videtur violentior: & extremus tandem arenæ gradus dictum pondus in retorta vitrea ſufficientiſſime ſubigit, ut re rite peracta pro ſufficien-

ficientis ſalis collectione particularumve quarundam minus forſan adhuc tactarum majori alcaliſatione, ulteriori cap. mortui calcinatione (ſimul deprædatoria) non ſit opus.

Adhibuimus aliquando alembicum, qui (una cum recipiente) fumos adeo enitentes cogeret, capaciſſimum loco retortæ: ſed duplicatis ſic commiſſuris plus perdidimus. Idemque contigit, cum alia vice globum ſpiritus vini partem, (quæ tartari erumpentem abſorberet) continentem inter roſtrum ac recipiens poneremus. Dubio procul autem parilis fuerit productiorum & varie inflexarum ſerpentinarum ſucceſſus: ſiquidem applicato longo ſatis nec adeo declivi (per capax refrigeratorium) tubo, nobis quidem pro ratâ nihilo plus provenit; ſpiritibus impetuoſis altum quidem facile petentibus, deorſum verò (inter ſubitaneam iſtam ſucceſſionem & humidi ſuſcipientis defectum) ire nolentibus; ſubterfugio interea, ubicunque comitante oleoſitate datur, præfracte quæſito.

Retortiforme detonationibusque fulminantium aliàs non incommodum inſtrumentum, ingerentibus inferius exitui ſuperius uno pluribusve roſtris patens haut minus, idque de ſubtiliori parte potius, ingratiis dimiſit: plus vero Glauberianum ſecundi furni operculatum; plumbo circumfluo nonnunquam eliſo, alibi ſuperimpoſito quoque lapide levato ut acidior tantum pars in collecto liquore prævaleret. Lutum ipſum etiam ſingularius quàm penetret, paſſim ſentitur: quo veſicas poſtmodum, ut tamen prius probe circumcirca ſiccentur, quidam nec immerito forſan maluerunt.

Verum cum nec his nec aliorum prædictorumque requiſitorum obſervatione multa potioris partis diſſipatio præpediri poſſet, ad ipſius proin ſubjecti naturam, quod alterum erat, converſus cogitavi, num (ut in ſale comm. ammoniaco, nitro, calce viva &c. ſolemus, ita hîc quoque) additione competentis nec producta fruſtra pervertentis vehiculi, quod & ſicciorem tartari ſubſtantiam hac in parte quaſi levaret, & particulas ſalinas, (ſub acidi vinoſi cum fece, volatili ſale affluentiſſimâ coagulati exercitio iſto) impetuoſius proruentes ſuſciperet ſaltem, aut dilueret, major quædam harum conſervatio inveniri queat? atque adeo diffuſioris 1. quoad ejus fieri poſſet, quantitatis, 2. ſpiritûs tartari (pro nunc) tantum uſualis, & quidem 3. particularum ejus acriorum ac pungentium acidulas intermixtas, (quo bonus & efficax demum

exiſtit

exiſtit etiam non rectificatus ſpiritus) evidenter præcellentium, ſique 4. ſine requiſitorum ejuſcemodi incommodo tum liceret, etiam reſidui in cap. mortuo alcali ſpecialior ratio haberetur.

His autem ita ſuppoſitis ſtatim excludi videbatur principio, qui cum ⊖li, deſideratas particulas nimis ſupprimentis, anatico pondere, (etiam ſp. tartari compoſiti nomine) deſtillatur: triplo quidem copioſior, ſed acidior melleoque propinquior: utut bonum ſit aperitivum ac menſtruum non deſes. Sic porro quoque, qui cum quarta tantum parte vitrioli provenit, tartareo propinquior, diaphoreticus ac diureticus: vulgari ſpiritûs tart. ponderi conſueto dimidium ſuperaddens; adhuc tamen ſimiliter acidiuſculus: oleo interim ob ſuppreſſionem iſtam aut ſulphuris metallici inviſcationem utrobique parco, minus acri & ad ordinarium proventum vix ſubquadruplo: capite mort. verò (poſteriore, tanquam fixationi aptiore,) vix drachmas ſex pro ſingulis tartari libris è fluidiori maſſa reliqua in laboris quaſi ſpiritûsque remiſſioris compenſationem exhibente. Cum colcothare & vincetoxico deſtillari, non tamen ad combuſtionem usque juſſus, aliàs eo ipſo alterius potiſſimum ortûs ac intentionis eſt.

Amplius autem nec qui cum alumine (in quod aliud agentes incidebamus, habetur, ſecundum dictas conditiones huc referri vel ſubſtitui poterat: ſiquidem anatica hujus & tartari proportione penetrantiſſimus & ſale volatili (ultra urinæ alumini debitæ modum) affluentiſſimus, (æque ac ſpiritus C. C. vel fecum vini ſiccatarum, tanquam acido vinoſo minus ligatarum ſolet,) prodit; cuidam tamen ſalis tartari ſpiritui odore ſaporeque, quin etiam fugacitate pro communi tartareo proximior: capite mort. de cætero arcanum quaſi duplicatum, quoddam poſt elixiviationem præbente.

Ad eandem vero urinoſitatem tendebat etiam, (vix animadverſo interea conſueti ponderis augmento,) ſpiritus, qui admixto ſale tartari vel ex ipſo tartaro tartariſato, (coagulo è tartari ſelecti vel depurati & ſalis tart. ana, aut hujus potius duabus, illius tribus partibus collecto,) pellitur: efficax interim, nec ut nonnemini habitus eſt, per quandam hinc deſtructionem quaſi aquoſus.

E ſale tart. aceto deſtill. ad modum oxyſalis diaphoretici Salæ, ſimpliciusve ſaturato, (quo incidenter etiam hæc referamus,) non ſpiritus tartareo analogus, ſed acidus quiſpiam liquor prodibat, parcus, &

 iſtum

iſtum ſaltem aliquantum (cum interſperſi nonnunquam olei olim abſorpti punctulis redolens; utut alibi ſimiliter pro regenerato vel artificiali tartaro æſtimaretur.

Cum aceto vero non deſtillato proceſſu inſtituto, (requiruntur autem libræ fere ſeptem aut octo pro octo ſalis unciis,) magma poſt ſufficientem divaporationem nigricans ſpiritum dabat (ex aceti ſc. ſinu,) oppido mage tartareum, acrem, urinoſum, cum acidulatione tamen aliquali, & oleo fœtido quaſi guajacino. Unde quoque haut diſſimilis (& quaſi è tartari ſpiritu acetoque deſtill. mixtus foret,) habebatur, poſtquam modò dictum coagulum ſpiritûs vini duplo præterpropter dilutum, (poſt filtrationem tertiæque partis exhalationem) deſtillationi per arenam ſatis validæ ſubjiceretur. Inſtillato ſp. vitrioli manifeſte ebulliebat liquor, qui cum olei ſimul particula, & alcali reſiduo in deliquium propenſiſſimo prodierat.

Ulteriori vero inquiſitione dignum videtur, quod ſi dicta magmatis ſolutio non exhaletur, ſed (uti alcalia ſpiritu vini communi diluta ſolent,) ſubſidens phlegmatica & ſale ſaturatior pars à ſuperſtante ſpirituoſiore per tritorium ſeparetur, atque ſimili ratione deſtilletur, profecto ad extremas guttas ſpiritu (ſatis tartareo, nec tamen cum vitriolico ebulliente,) ſal in cap. mortuo relinquatur, cujus deliquium aut ſolutio cum oleo tartari comm. limpidiori etiam nullatenus nobis quidem miſceri voluit.

Sed hæc alterius ſunt ordinis aut originis, ceu adhuc longius in inſtitutum hoc noſtrum petitus foret ſpiritus, (aliàs non rejiculus,) è ſarmentis præcipue caudicibus ſive capitibus, dum vineæ nonnullibi eruderantur, deſtillatus. His proin omnibus, utpote deſtinationi ac præſuppoſitis minus inpræſentiarum quadrantibus, ſuos in uſus tantiſper ſepoſitis, ſpiritus vini tanquam analogum ejusdem liquoris genimen tartareæque volatilitatis haut inconveniens ſuſceptivum ſuccurrebat.

Sed nec ſic voti adeò compotes fieri videbamur: quippe prius quam tartarus pro exſudatione ſui laticis ſatis undiquaque incaleſceret, tranſiiſſe is maximam partem in excipulum deprehendebatur; exigua hinc forſan differentia à ſimpliciori iſta combinatione, ubi pro ſubſequa rectificatione ſpiritui tart. (etiam ab oleo nondum ſeparato) affunditur illius portio.

Unde de ſtabiliori quodammodo, ſed in diaphoreſin ac deoppilationes conſpirante vehiculo cogitantes, pro ulteriori tentamine dimidium mellis ſatis grumoſi, alia vero vice ſpecioſioris hîc mannæ parile dimidium ſelectiori tartaro addidimus. Deſtillatus valide tandem per arenam non ſine exæſtuatione liquor, conjunctim quidem tartarum ſatis referebat, citius tamen anticipare videbatur exiens aquoſitas iſtius eruptionem, præſtabatque ſpiritum paulo dilutiorem, cum alcali aliquantum à melle inverſo.

In ſaccharum proin, vilius ſolummodo & nil vel parum ſaltem à refinatoribus paſſum incidimus, eo quod pariter ſal quoddam eſſentiale foret, phlegmate ſuperfluo minus abundaret; ſolitarie quoque diaphoreticum & aperitivum promeret ſpiritum, & quidem in eo genere haud adeo diſparem; forſitan denique alcali etiam minus alteratum. Cum autem anatica primo proportio bonum quidem, ſimiliter tamen aliquanto dilutiorem (uncias ſc. decem pro tartari unciis ſedecim) exhiberet, reſiduumque minus alcaliſatum videretur; proin dimidio tantum poſtmodo ſeu unciis ſedecim cum duplo tartari ſeu libris duabus mixtis, extremo tandem arenæ gradu, 8. vel 10. horarum ſpatio habuimus uncias duodecim (interdum pene tredecim,) ſpiritûs à tartareo (uſitatæ curatæque tamen deſtillationis,) ſapore odoreque noſtra quidem opinione vix aut non (niſi proceſſum quis noverit,) diſcernendi; effectûs interea (ceu plurium annorum uſu privatim confirmati teſtari poſſumus,) plane ejuſdem; ſive per ſe ſive in mixturâ ſeu tincturâ bez. ſimilibusve compoſitionibus adhibeatur: ſeu porro (& hoc perquirentibus) potius aquoſior ſaltem pars à ſaccharo mutuo hîc ſumpta fuerit, ſeu unà inſuper de hujus analogo ſane innoxioque ſpiritu quidpiam, ceu facile credi poterit, complicatum adſcenderit: cum olei (reſiduis forſan ſcoriis, ob efferveſcentiam ſpongioſioribus & ſesquilibram præterpropter ponderantibus, nimis inviſcati) ſex tantum drachmis; ſalis vero præter expectationem maximam partem haut purè alcalini, ſed ab acceſſorio aliqualiter (æque ac vegetabilium ſulphurata ſunt,) alterati unciis ſex aut ſeptem: dum præter ſingulariorem *Helmontii* ſupputationem aut modum, (quo *tr. tria prim. chim.* è ſedecim unciis vix unam aquæ haberi, reliquum per deſtillationem in oleum mutari; *Tr. Blas* vero, totum è 16. unciis prolectum liquorem ſuper caput mort. cohobatum reſiduo inibi (℥iiß) ſali adhuc ℥iiij

ſuperaddere dicitur, ſecundum vulgarem quidem proceſſum è ſolitarii tartari crudi ſelectioris libris duabus ſeu ℥xxxij. paſſim alias ſpiritûs tantum quinque cum dimidia, vix integræ ſex habeantur; ſalis ſex vel ſeptem unciæ, & olei drachmæ decem aut interdum duodecim: è depurati vero eodem pondere ſpiritûs (grave nihilominus adhuc olentis) unciæ utplurimum ſaltem quinque, olei una, ſalis octo: forſan quia illic quidem ſubtilior ac ſolubilior, metallica quoque ac marina adoriens pars in adhibita aqua remanet, aut oleoſior inſuper à copioſiori ſale abſorbetur; hîc autem, quia purior & à nimia arenoſitate ſequeſtrata eſt tartareitas.

Paulo fuſius ea ſuperiorum annorum tentamina referre voluimus, quo fœcundioribus experimentis amplius perficiantur; aut ad minimum tantummodo vulgatiſſima venalis per laborantium emiſſarios ſpiritûs coëmptio, etiam pharmacopoliis in ea proventûs parcitate haut adeo inſolens fortaſſis aliquousque impediatur. Decedit equidem hîc quoque portio haut exigua; ſed inter eam parciter pars quædam incoërcibilis, reliqua vero haut in adeo exceſſiva quantitate, ceu producta & cap. mortua ſingulorum inter ſe conferendo patet. Acuere de cætero hunc pro lubitu, ſed utplurimum non ſine majori graveolentia poterit quiſpiam ſuperaddito ſale volatili quovis modo ex alcali tartareo collecto: vel poſt digeſtionem quandam omnium invicem productorum, liquore poſtmodum per retortam cum ſpiritûs vini parte propulſo.

Affinitatis autem cauſſâ paulo diffuſius adjiciamus his nonnulla, quæ circa ipſas ſp. vini ſiccatas feces (Weindrüſen) per vices ſuperioribus luſtris aliud quærentes obſervaverimus: præſertim cum omnibus regionibus non æque frequens ſit magma illud, quod poſt ſpiritûs abſtractionem è fecum in veſica reſiduo in diſtrictibus viniferis ſiccatum argillæ compactioris fruſta refert.

Tradidimus aliquando figulo libras decem, ut olla ſatis operculata moderate (ceu pro locationis ratione queunt,) calcinaret. Verum non ut in cap. mortuo tartari intermixtum, ſed deſuper plane & ad 2. digitorum craſſitiem ſuper iſtas expanſum ſeu ſublimatum, 24. unciarum pondere invenimus ſal albiſſimum, urinoſiſſimo odore nares oculosque feriens; reſiduo ſubter inſipido, carboniformi aut quaſi arenoſo.

Cum

Cum alia vice repetere hoc placuiſſet, figulus negotioſior olla denuo feſtina repetitione furno impoſita, quod quærebamus, perdidit: ſeptem ſaltem unciis alcali acerrimi & in deliquium propenſiſſimi è toto, (nam carboniforme illud plane diſparuerat,) reſiduis. Prædictum autem ſal quaſi volatile, poſtquam 🜊to (ut in confectione terræ fol. tartari) imprægnare inſtituiſſemus, hunc procedendi modum haut adeo ſuſtinere voluit, ſed totum ferè, exigua profecto remanentia, alembicum in abſtractione tranſiit; liquore interea ſatis vel inter menſtrua polychreſto.

Spiritus vero è ſiccis iſtis fecibus per retortam in arena haut difficulter tartari more deſtillatur; & habentur fortè 6. vel 8. horarum ſpatio è libris duabus (recipiente capaciore) ſpiritûs copioſiſſimo ſale (ut unquam C. C.) intermixti facile unciæ octodecim, olei tres: utraq; fuligineum quid potius, quam tartarum olentia. Sal cum à ſolo liquore vix totaliter ſolvatur, unciis ſex vel octo ſpiritûs vini eluatur, & ſeparato oleo ſaturatus ita ſpiritus per phialam ſuper ſal tartari aut ſaltem cineres (toto ventre his repleto,) rectificetur, ut 12. vel 13. unciæ, ſal volatile prius prodiens ſucceſſive abſorbentes colligantur: gravius tamen adhuc quidpiam, etiam præ C. C. ſpirantes, ni repetitæ rectificationes nonnihil juverint.

OBSERVATIO CCXLIV.

D. DANIELIS LUDOVICI.

DE

EXPERIMENTIS CUM CALCE VIVA FACTIS.

FOrſitan haut fuerit incommodum, ſi quæ aliquando ſub qualicunque potiorum calcis vivæ ipſiusque ſaxi partium perquiſitione obſervaverimus, breviter hîc & num abſtruſiori adhucdum exæſtuationis negotio explicando conferre queant aliquid, recenſeamus. Principio proin cum curioſiorum circa rem iſtam facile primus *Helmontius*, in primo editis libellis *3. lithiaſ. & 9. febb.* alteram excandeſcentiæ cauſſæ partem in reſiduo concremati ſulphuris ſale, ipſumque ſaxum ob ſulphur phlogiſton calcinabile eſſe velit, aula inſuper ab uſti in proximo fortalitio fœtore ſæpius offenderetur, in ſulphurearum (copiam hinc non exiguam præ ſe ferentium) particularum

aliqualem perveſtigationem delati deprehendimus vel minerarum uſtulatarum accenſive modicum in conclavi fili ſulphurati exemplo, quod nihilominus qualitas hic atque pollentia mole (conjunctim ante hujuſcemodi diſperſionem æſtimata,) profecto major ſit; ceu in odoratorum quoque nonnullorum effluviis, inque guſtu ſimiliter, florum ammoniacalium martialium nigrorum tantillo extrema faucium conſtrictione tantum non penitus ſuffocante ſentimus.

Facta enim 1. pollinis ſaxi cum oleo tartari ſaturatiſſimo digeſtione & hinc decoctione ſatis forti, (ſiquidem liquatio cum ipſo ſale nimium de materia lapidea abſorbere, haut parum vero ſulphuris ſub actione ipſa diſſipare videbatur;) inſtituta cum acidis præcipitatione, non ſulphur aliquod aut eo ſaturatius quidpiam, ſed lapidoſum ſolum magma ſubſedit, ſi prunis inſpergeretur haut ardens, ut antimoniale vel lac ſulphuris etiam cum lixivio calcis parata; verum ſulphur aliquantum ſaltem olens.

Nec 2. ſublimari aliquid, intenſo quoque per 10. horas igne (tantùm in collo retortæ) voluit, cum (alio quidem fine) libram unam (quo magis penetrari poſſet,) groſſe pulveratam Vulcano ſubjiceremus; prodeunte interea quidem ab initio drachma una ſcrupulisve quatuor aquoſitatis à communi haut adeo multum differentis; dum tamen è pari ſilicum etiam alborum pondere, poſtquam eadem quantitate extillaſſet liquor aciduli fere quidpiam præ ſe ferens, & nobis olim pro menſtruo inſipido ſolari commendatus, (parata verò copiâ attenuatiora quoque Saturnina haud adeo attingere viſus,) ſulphureitatis odoratui haut adverſæ quidpiam, utut vix ponderabile illuc adſcenderet.

Ita nec 3. digeſtione cum 🜅 dephlegmatiſſimo inſtituta, inſtillatoque filtraturæ ⊕li ∽u aliquid præter nubeculam extra filtrum non colligendam, eo vero combuſto demum aliquousque fere perceptibilem habuimus.

Tandem 4. nec detonatio expectata per nitri tam ſimplum quàm triplum, niſi coactiſſime & ubi circumactam prunam immediate tangeret, ſucceſſit; (ſuborto ſaltem lapidis molaris attriti odore ſulphureo:) dum tamen Martis limatura, ſtannum, lapis calam. &c. intimiori quoque vel immaturiori ſulphure conſtantia tale quid, quodvis interim pro ſuo modulo, facilius patiuntur.

Ut

Ut proin ſupra laudatus *Helmontius* haut incommode poſtmodo (*tr. tria prima chim.*) concluſiſſe videatur, id quod ſaxo calcario inter urendum decedit, cum nihil tunc ut in pruna (quam paulo ante lapidi iſti contulerat,) accendatur, ſalis eſſe potius quam ſulphuris: de ſeparabiliori manifeſtiorique procul dubio loquutus: ſiquidem præter ſupra recenſita, alia etiam quam à ſolo ligno apparere videtur in uſtionis progreſſu flammæ facies, eaque ab avolantibus particulis ſalinis vix ſolitarie profecta.

Maculas inſtar croci cujusdam metallici ochreas aut rubiginoſas calci nonnunquam interſperſas tantisper huc trahere nolumus. Speciem tamen tunc præ ſe ferunt reliquiarum aut ſcoriarum micæ interſperſæ ſeu ſubſtantiæ ſulphuris cujusdam forſan haut expertis, aut ad ſemimetallicum quidpiam ſimul inclinantis: ceu ſuperfuſo calci vivæ aceto, (quod hydromel nobis loco vini ſufficientiſſimum ſuppeditat,) poſtquam fundo prius quaſi ammoniacaliter aliquandiu refrigerato, effervescere tandem incipit, odor exactè ſolutiones ſaturninas aceto factas referens exurgit. Sed hæc plane conjecturaliter.

Id conſtat, quod dum candicans calcis rec. portio urentiſſimo ſapore linguam impetit, rubiginoſa hæc ſeorſim exſculpta aliquanto mitior cum amaritie quaſi adſtrictoria copulata ſentiatur. Atque hæc de ſulphureis referre poſſumus; ob olei tartari fruſtrationem ſtudio præterita digeſtione cum ſpiritu nitri compoſito, abſtractioneque ſpiritûs vitrioli, tanquam mage ſulphureis convenientioribus.

Quod autem ſalinas attinet, obſervavimus 1. è ſaxo crudo, licet interſperſa mica & alius quam ſpathi, ſilicis &c. levigatorum ſapor ſpondere queat quidpiam, vix tamen (negotio quoque per fortiſſimam decoctionem & filtraturæ in vap. balneo exhalationem, conſimilium marinorumque exemplo tentato,) ſeparari poſſe evidentius aliquid, quod præter calcis (ut in vinis nonnullibi) veſtigia candicantia, à fontana vel maximam ſaltem partem remanſiſſe dici nequeat: ſiquidem (ceu plurimas olim alio quidem fine Sereniſſimi juſſu hoc quoque modo tentavimus,) ſalſum quidpiam ſubamaricans quaſi centrale aut ſeminitroſum, floccoſum fere aut foliatum, plerumque tamen griſeum, cum ſulphureitatis cujusdam interdum nota (vix ultra 2. grana è libris 16.) ſimiliter relinquunt, ſi puræ ſimplicesque nec extraneis nonnunquam complicatæ fuerint, v. g. (præter frequentiorem materiam

illam

illam tophaceam aut calciformem,) ochreæ cuidam ſimulacri & ſulphureæ; ut in ſtrumiferis quibusdam ſuperioris Franconiæ prope vineta, citra metallorum (quæ ibi innotuerint,) commercium ſcaturientibus: aut uliginoſæ amaricanti; ut in ſtygiis quaſi nonnullis, guſtui in ſe non adverſis, jumentis tamen inde largius potatis exitialibus: ipſive ſali communi; ceu non ſine jucunditate in Haſſiæ hîc confiniis fontes ſalſularum venam ſive tractum (cis & poſtmodum trans Werram fluvium,) comitantes aliterve tangentes, ejus plura grana, alicubi ultra ſcrupulum in ſupra notato pondere continere per duorum fere milliarium Germ. ductum deprehendimus, liberis utrinque reliquis. Sed hæc incidenter.

De cætero ſi quid in ea exiguitate ac miſcellæ ſuſpicione, ex ipſa etiam calce eſt ſalinum, (ut eſſe poteſt,) nitroſitati cuidam videtur fore tum (per diverſarum obſervationum applicationes) propinquius.

Cum autem 2. & per gradus manifeſtius hic quidpiam quærere mus, & ipſe lapis per perfectam uſtionem facile dimidio inveniretur levior, (etiam poſt aliqualem aſſervationem, dubio procul ab initio quoque exhauſtis ac ſitibundis poris ex atmosphæra aliquid in augmentum ponderis admittentem:) probe quidem gnari *Helmontiani* illius *l.c.* quod ejus generis ſaxo idem ac carboni eveniat; niſi ambo aperto igne crementur, in calcem aut cinerem mutentur nunquam. Inſtituimus nihilominus experimentum ſupradictum vaſe clauſo, ſeu in retorta igne ſatis valido, exploraturi num particula ſaltem ejus quod in calcinatione aufugit, & idem author non ſulphureum, ſed ſalinum eſſe voluit, aſcenderet, eaque vel pure talis, vel ſulphureitati cuidam permixta, aut ſimul (quod Illuſtris *Boyle* in Pariſienſi gypſo obſervavit, noſtro circa fornacis tantummodo fundum interdum liqueſcere incipiente,) ex parte vaporoſa.

At quid & quantum hinc exierit, paulo ante notavimus. Nec adeo evidentius quidpiam è reſiduo ſeu cap. mortuo colligere potuimus, niſi quod (in ulteriorem conjecturam aut collationem, affuſa ad exiguam ſolum extantiam aquâ ſeu poſt exiguum ſtridorem, nullam vero incaleſcentiam, filtratura (aliquid inſuper præ fontana fere ſapiens,) inſtillato tartari oleo, (nam è vitrioli ſpiritu nil;) ſedimenti quid inſtar nubeculæ oſtenderet: dum evidentiori particularum acidularum indicio, ſupradictum ſilicum reſiduum ſimiliter elutriatum, aquam

quaſi

quaſi ſemiſtipticam, & per oleum tartari pulveris albicantis quidpiam inſtar magiſterii præcipitatum, vitrioli vero ſpiritu ſimiliter nil, (apparens quidem) reddit.

Atque eadem gypſi uſti ac calciformis lapidis, cruſtuoſi dicti, (ſiquidem laminis lap. ſciſſili craſſioribus pavimentisque peraptis conſtat,) ratione ſtridoris citra effervefcentiam, & præcipitati per alcalinum pulviſculi, cum ſilicibus eſt ratio. Ut inter prænotatam è ſaxo parcitatem *Helmontius* denuo haut incommode dixiſſe videatur (*tr. tria prima chimicorum.*) lapides calcinabiles ſalis naturam & calcis acrimoniam induere tranſmutatione in novam generationem ab igne promotam, non vero contenti extractione vel ſeparatione.

Proin in calce ipſa rite peruſta 1. ſal manifeſtarium oſtendit (præter laborioſiora alia, ipſiusque lixivii ſaporem,) coagulum ſaltem ſimpliciſſimum, quod ex hujus evaporatione in vap. balneo, (unde candidiſſimus *Sala* aperto forſan igne diutiusve repoſito lixivio uſus induci ad qualemcunq; negativam potuit,) in bullis lamellisq; ſuis, (nî imber exhalationem per vices cum Excellentiſſ. *Williſio* eximantur,) calcariæ materiæ permixtis ad drachmam ſemis fere è ſaturatiori libra reſtat, & aquæ ſ. q. denuo ſolutum idem lixivium reddit.

Quod 2. naturam ejus (an ſimplex vel compoſitum, fixum an volatile faciliusve præ aliis alcaliſatis volatiliſandum ſit,) una cum origine attinet: uti quoad primum *Helmontius* allegato loco *3. lithiaſ.* & *9. febb.* duo inibi poſuit alcaliſata ſalia, guſtu quoque diſtinguibilia, lixiviale unum, alterum acidum à ſulphure concremato reſiduum, nec ſeparabile à toto &c. quæ porro aſperſione aquæ ſoluta invicem agant, accendantur, &, dum ſe mutuo ſic demoliuntur, ſimul coagulentur &c. exemplo tartari vitr. thermarum &c. adducto: ita ſane in urentiſſimo ſimulque quaſi ſtringente calcis vivæ (recentis & integræ,) dum vero concidit pſeudoſaccharinis aluminis Saturnique aliqualiter accedente, ipſiusque lixivii (ab alcalino per ſtipticum ad ſimilem dulcorem tendente) ſapore attentior guſtus non invenit, quod in ſale tartari perfecte vel denuo cum particula calcis vivæ calcinato, in oleo tartari & liquore ſilicum Gl. aliisque exquiſitioribus alcalinis, ſimplicibus aut materiæ lapideæ, (ſi ſimplici hujus ſolitarioque commercio forſan ſupra notatus ſapor imputari velit,) complicatis ſentitur; conceptu autem facilius vel manifeſtius, licet non ſine quadam collationis

latitudine exiſtit in alcalinis fixis aut volatilibus per acetoſa aliquousque infractis aut fixatis; in ipſa urinâ evaporatæque coagulo, diſſolutione hepatis ant. antimonioq; diaphoret. non edulcato, in lixivio capitis mort. ſpiritûs calcis vivæ cum ſp. ſalis parati &c. lapidoſæ quoque vel analogæ ſubſtantiæ quidpiam adſociatum habentibus.

Ut autem præter guſtûs hanc æſtimationem diſtinctius appareat illa ſalium dualitas, urinoſum quidem aut lixiviale haut difficulter forſan demonſtraverit (1.) ſpiritus ac ſubſequum ſal, quæ è lixivii ſaturatioris cum vitrioli ſpiritu moderate, (quò amaricans quaſi quidpiam percipiatur,) affuſo fixati coagulo, lente ſuper fornacem parato proveniunt, ſi cum ana ſalis tart. ſubito miſceatur, & quod igne arenæ vaporum ſpecie brevi per phialam aut cucurbitulam conjunctim ad drachmas forte tres ex utriusque unciis duabus ſurgit, colligatur: capite mortuo ob prævalens ſal ♀ri adhucdum lixivioſiſſimo, affuſa aqua incaleſcente, prius autem calciforme aliquid intermixtum urentiſſimum oſtendente; an quia denuo hic alcalino perfuſum eſt? cum calx ſale ſuo ſemel quovis modo exuta poſtliminio ad priſtinum vix redeat.

(2.) Spiritus urinoſiſſimus, quem ex ana calcis ac ſpiritûs ſalis per cucurbitam curtam at capaciorem, aptato probe prius cum recipiente alembico, ad uncias quinque pro ſingulorum libra una colligi poſſe, etiam non ſubdito (qui tamen poſtmodo poteſt,) igne alibi notavimus: reſiduo finita deſtillatione poſt horas demum aliquot concidente, ſi elixivietur & filtratura evaporetur, unciam unam ſemis ſalis foliati ſalſi ſimulque ſtiptici, (ceu ſolutiones lapideorum cum ſpiritu ſalis ſolent,) dante: fundamentum ſc. liquoris nephritici quondam hic locorum uſualis, & ob calcis jam ſane inverſas exutasque particulas (æque ac lac ſulphuris) innoxii.

(3.) Parabilior adhuc calcis ſpiritus, qui ingeſtâ aluminis pulverati librâ ſupra libram unam ſemis groſſe contuſæ calcis vivæ, per capacioris colli retortam, capaci ſimiliter recipiente, trium vel quatuor horarum ſpatio conjunctim, igne arenæ ad uncias ſex vel ſeptem provenit; liberioribus ita factis (poſt terreſtriores ab acido aluminis ſimiliter, ceu reſiduum oſtendit, abreptas,) ſalinis iſtius particulis; licet equidem ex urinâ, inter hujus excoctionem pro præcipitatione neceſſariâ quædam pro rata accedant.

(4.) Spi-

(4.) Spiritus vini ſatis inde alcaliſatus, ſi per ſe prius probe dephlegmatus calci in cucurbita ſeu alembico ad aliqualem eminentiam affundatur, & poſtquam citra notabiliorem extus incaleſcentiam, (quæ in aperto vaſe vel patella poſt horas 3. vel 4. ſatis, cum haut ingrato ſpiritus avolantis odore, valida eſt,) octava præterpropter pars ſponte in frigido ſtriatim diei ſpatio, (ſenſim concidente calce) prodierit, reſiduum lento cinerum calore totaliter propellatur, ſapore tartariſati vel à cineribus abſtracti ſpiritûs inſtar, evidenter urinoſo.

Forſan etiam (5.) coagulum nitroſum quaſi murarium; aut nî copioſo calcis lixivio ſuperaddito probe ſaturetur, ſaltem mucaginoſum; quod moderatâ quantitate (ita ut poſt exæſtuationem ſicca adhuc permaneat,) calci affuſo nitri ſpiritu vel aqua forti, poſt debitam elixiviationem & exhalationem provenit, arreptam in lucta calcis partem, æque ac croci metall. antimoniique diaph. dilutum ſub evaporatione deponit, & prompte ignem etiam emporetica imbibitum concipit; ſub exæſtuatione tamen, æque ac ipſa ſaxi calcarii cum ſpiritu nitri inſtituta ſolutio, nil rubrum, ſed albos tantum, forſan in intimioris coagulationis indicium vapores ſpargit.

Atque (6.) huc adduci quoque poſſet ſimilis urinoſus odor, qui primo percipitur, antequam ex affuſa aqua (oborta exæſtuatione) unciæ duæ vel tres è mediocri cucurbita ſponte ſurgant, ſimplici ſimiles, ſaltem aliquantillum quaſi ſtipticæ; dum perfuſa ſpiritu vitrioli calce latex, qui per alembicum ſtillat odore ſaporeque phlegma vitrioli, è nitri ſpiritu vel aq. forti terreum quid ſeminitroſum, è vitrioli philoſophico dilutiori (qualis ad uſus medicos tamen ſufficientiſſimus, aſſumptis pro novem butyri unciis ad præcipitationem & edulcorationem aquæ ſimpl. libris ſex facile habetur,) primo terram quaſi ſigillatam, hinc urinoſum, (quod concentratior ſtatim exhibet,) ſapit, cum odore quaſi butyri antimonialis.

De ſpiritu volatili, qui ſp. ſalis perfuſa calce cum ſubitanea (ceu in prædictis etiam) exæſtuatione ſurgit, ſupra diximus; quemadmodum quoque de aceti, dum loco aquæ ſ. ad elixiviationem aſſumptum fuerit odore ſingulari. Hoc autem per horam & amplius moratur, antequam invicem excandeſcant: & diutius plerumque urina, ac citra quendam tunc tumultum: ſponte poſt dies aliquot abſorptis calcis particulis ſubſidentibus in utroque horum lixivio; quod hic quidem

poſtmodum denuo urinam ſapit, uti illud priſtinum fere acetum. Sed hæc incidenter.

Suffecerint autem fortaſſis hactenus recenſita pro partis lixivæ aliàs comprehenſu facilioris qualicunque demonſtratione: ſive de cætero 3. ipſius ſaxi præ aliis huc diſpoſiti, éque reliquiis *Helmontianæ* ſalſedinis ſub uſtione abeuntis fuerit; ſive ab igne quaſi fuligineum, in ſpatiolis lapidis (peculiariter præ reliquis; etiam conchiliis apti) poſt calcinationem reſtitans; (quo pondus poſt repetitam ignitionem aliquantulum auctum ex Illuſtri *Boyleo* referre quis poſſet;) ſive ab utroque: quod in ulteriora experimenta nunc quidem ſeponimus.

Interim tamen 4. nî penitus aut maximam partem volatile, ſaltem præ aliis alcalinis promptius ulteriusve volatiliſatu facile haberi ſimiliter vel è prædictis poſſet, cum è coagulo lixivii cum ſp. vitrioli facto per ſal tartari tale ſenſibiliter, & aliorum pariter fixatorum ac poſtmodo reſuſcitatorum more in alembicum levetur; & ex affuſo calci vivæ ſalis ſpiritu urinoſiſſimus quaſi ſponte ſurgat: ut alcaliſatum hinc vini ſpiritum & eum, qui cum alumine colligitur, quandoquidem utrumque etiam cum ſale tart. fixo procedit, haut adeo hic allegemus: quemadmodum nec tractu temporis, cum cremore chirurgorum, fatiſcens tandem inter calcarii coaguli ſeceſſionem lixivium. Quod autem volatiliora quoque ſalia, etiam ſola, vehementiorem quandoque ignem ſuſtinere queant, ſal ſupra vini feces ſublimatum oſtendit; facilius vero retinaculo competenti mixta; ſalis ammoniaci comm. aut è ſubtilioribus reproducti exemplo.

Sequuntur nunc 5. acidæ *Helmontii* particulæ, è concremato ſulphure ſuperſtites, & conſequenter hinc vitriolicæ naturæ aut ſaltem originis: ſiquidem vel acidorum vegetiorum calci inſperſorum, aut C. C. V. coralliorumque vitriolatorum *Salæ* exemplo, forſitan plus tunc (ſeu ab ipſo igne, ſeu acido lignorum ſpiritu, propriave in ſaxum actione ac reactione) patiuntur, quam in ſimplici poſtmodum lixivio, haut ſemper tamen eas ſolum obnubente; ut in utralibet lucta nihilominus aliquantum fere infringi vel ſaltem tum, aut ab arrepta materia ſaxea alterari videantur; nî forſan alterius generis aut quaſi compoſitum quidpiam (ipſis mineralibus aliquando evidentius interſperſum, aliquando intimius permixtum) hic quoque complicatum fuerit, quod cujas cujas tandem ſit, oblato lixivio copulatum quaſi armoniacale aliquidi

quidi

quid conſtituat, & ſub copula iſta lapidoſam ſubſtantiam abſorptam, quaſi aluminiformiter, aliquandiu retineat.

Fortaſſis autem amplius, reſpectu lixivarum iſtarum, (non ſolum in ſimplici, ſed acidis etiam prædicto modo aliquantum imbibitæ calcis lixivio prævalentium, & inde pro ſufficienti fixatione acidi vitriolici vel ſalini copiam haut exiguam exigentium,) pauciores quoque ſunt; ceu ipſum ſaxi ſulphur parcius eſt; & poſt communis etiam ſulphuris teneriores quoque extractiones ſalis parum deprehenditur. Non tamen proin effœtæ aut deſides; uti ſanè *Helmontius* ipſe eas inter alcaliſatas refert; & ſupra recenſitus, (tertius ex utrisque) ſapor, ejusque per modicum ſpiritûs acidi calci inſtillatum intenſio, item (mitioris alcali remiſſiorisve unitionis,) vitrorum non quidem evidens quaſi per ſalis vitriolive ſpiritum corroſio, aut tacita ceu per concentratiorem nitri fixi liquorem attenuatio, ſed lenta ſolum quædam vitiatio oſtendere videtur.

Verum præter hæc eas inibi apertius comprobare poterit præcipitatoria unionis cum lixivis detentaque calcari materia (vel partialis ſaltem) diſſolutio aut infractio, quotidianis quidem obſervationibus primo intuitu haut adeo fere conſona, ſub ulteriori tamen perquiſitione ſatis ſibi conſtans nec irregularis; ut ſc. è lixivio tam communi, quam è calce (acido vitriolico, ſalino, acetoſove aliquantum prius imbibita) elutriato, utrobique interim (hîc forſan abſorpta in reſiduo aciditatis parte,) ſapore urinoſo nihilominus ſupereminente, per ~um tamen ⊕li moderatè priori lixivio inſtillatum planè nihil, per exceſſivum autem, tantùm ſalini coaguli quidpiam (affuſa aqua ſ. ſtatim diſſolubile) præcipitari; è poſteriori vero non niſi poſt dies aliquot falſi calcarii cremoris aliquid ſecedere, (falſo plerumque, qui prius ſatis vitriolicus erat, tunc ſuperſtante liquore;) per tartari autem oleum protinus (& quaſi indifferenter) è priori lixivio candicantem pulverem, è poſteriori vero ſimiliter, ſed ſalinis quibusdam particulis utplurimum (præſertim ex imbibitione vitriolica,) plus minus comitatum, inſtar tartari cujusdam vitriolati ſalinative peſſum dari, (alcalino in reſiduo liquore ſapore eminente,) nihil ſit inſolentius: ſiquidem oleum hoc tartari in acidum, (urinoſas calcis partes una cum lapidoſa ſubſtantia intra ſe detinens) pro more irruere, ac per ejus abreptionem coërcitorum ſic copulam ſolvere putaverimus: in dilutiori reſi-

duo liquore, reſtitante (vel pro parte tantum; nam abire vel etiam fortaſſis immutari qualitercunque aliquid, odor inter inſtillationem quaſi clyſſi tartarei ſurgens, isque per ſuperinſtillationem ſpiritûs vitrioli adhuc manifeſtior arguit,) calcaria urinoſitate; ſecedente vero (vel ſolitarie vel inter acidarum comitatum) prædicto magiſteriali quaſi ſedimento.

Dum ex adverſo vitrioli ſpiritus (aliàs pure alcalinorum contenta, uti in liquore ſilicum &c. ſatis ſeparans) hic ſibi ſimiles, aut congeneres vel eò modificatas, (uti in calce per ſpiritum ſalis aut philoſophicum aliquantum humectata concipere quis poſſet) particulas auget aut intendit, pro intimiori lixivi calcarii & quod ei, (ante evaporationem penitius) adhæret retentione, aut ſuppreſſione.

Hæc ulterius illuſtrari forſan quoque poſſent imitamentis quibusdam ſolutionum calciformium olim tentatis. Miſcuimus enim (gnari interea, quod volatilibus etiam, tam primogeneis, quam reſuſcitatis ſua ſit Reſpublica,) ſpiritui ammoniaci tantum ſpiritûs vitrioli, ut poſt manifeſtam incaleſcentiam oborto tertio amaricante ſapore ebullitio fere ceſſaret: (is enim in ejuſcemodi mixturis atque fixationibus videtur terminus, & coagula aliàs nimis aceſcunt) injectis cancri oculis tanquam ſolubilioribus liquor inde ſufficienter ſaturabatur, cum ſapore ſemiurinoſo fere ſtiptico; & inſtillato poſt reſidentiam debitam oleo tartari, pulvis quaſi magiſterialis (odore pro talium conjunctorum mere confuſaneo clyſſiformi, at demum urinoſiſſimo ſubſequo,) præceps ibat; per ſpiritum vero vitrioli præter ebullitiones nihil: interea tamen de oculis quidpiam tam indiſſolutum, quam ſub ipſa ſolutione præcipitatum in fundo obſervabamus; ut enixis quoque nonnullis, (ceu non incommode hodiè vel diſtinctionis gratia vocantur.) idem contingere hinc vel aliquandiu ſaltem, (ſiquidem procedente tempore totum è liquore, quaſi denuo aliquali calcis vivæ imitatione ſecedit ac ſubſidet,) conſtet, quod ſpiritui vitrioli ſ. ejusque affinibus berberum citrique ſuccis, atque liquori, qui poſt præcipitationem magiſteriorum ex acetoſo vel deſtillato cum dicto ſpiritu factam ſupereſt, & pariter marina oſtracoderma &c. injecta partim poſt diſſolutionem retinet, partim iterum dimittit.

Idem vero cum ſpiritu quoque antepileptico *Hartman.* tanquam eorundem ingredientium penitioris unitionis habito liquore contingebat;

gebat; ſive ſolutionem oculorum cancr. ſpectemus; niſi quod remiſſius eos adoriatur, (& ipſe præ dicta mixtura remiſſior, & inter deſtillationem amplius forſan alteratus;) ſive præcipitationem per oleum tart. ſat evidentem, per ſpiritum vitr. vero nullam; ſive demum reſiduum magiſteriale quaſi, inter intactas adhuc particulas.

Nec aliter ſemet exhibebat ſupradictæ conformis, ſpiritu ſalis communis & ammon. eadem proportione parata mixtura, in iſta præcipitationum ratione, & poſt tempus demum aliquod ſubſequâ urinoſi eruptione; niſi quod ſolutio oculorum cancr. hic foret durabilior, ſpontanea vero arreptorum præcipitatio forte nulla. Ipſum acetum ſpiritibus iſtis longe remiſſius, extinguendæ calci adhibitum, decantato hinc liquore perquam ſimiliter urinoſo, per ſpiritum tamen vitrioli longe tardius oſtendebat quidpiam concrementi ſalini; dum inſtillato oleo tart. pulvis ſtatim decideret, reſiduo acetum in vappam declinans referente.

Atque hæc de præſuppoſitorum *Helmontii* qualicunque perquiſitione, & complicatione acidi; quod alias *l. c.* à toto non ſeparabile conſtituit; felicioribus vero ac diligentioribus ulterius demonſtrandum hic committimus.

Nec enim 6. pro ſimplicitate ſalis ſolum (in calce) alcalinâ adeo facere videtur vis eſcharotica; cum non tantum in lixivis, v. g. fraxini cinere eoque recenti, (unde quoque forſitan lapis corroſivus ſemel diffluens nil aut parum poſtmodum poteſt,) ſed etiam in acidis concentratioribus, (oleo vitrioli, ſalis, butyro antim. ſublimato &c.) ſolitariis, aut cum urinoſis inſuper complicatis (ſalis ammoniaco ejusque in vitrioli nitrive ſpiritu ſolutione &c.) imo plane indifferentibus nonnullis v. g. magnete arſen. Salæ pariter (quia ex alio capite) reperiatur: & ſinapi, allium &c. non ſolitaria ſaltem, ſed aceto quoque remixta veſicent. Quemadmodum amplius nec ipſa ſulphuris comm. pro lacte ejus, antimoniique pro quadam ſulphuris ſpecie, cum calce viva per decoctionem facta ſolutio. Quippe hic quidem (ut in pleriſque aliis) haut pura eſt ſulphureitas, ſed ſuper antimonium (una ſolutum) tantum aliqualiter & aliquandiu (citra diuturniorem aſſervationem) magis extraverſa.

Nec impurius ſolummodo ejus ſulphur in dilutis haut pure alcalinis, poſt detonationem, verum etiam puriſſimum (poſt tantum acidi

ad

ad præcipitationem inſuper inſtillati) nihilominus inibi durat & ſubſiſtit: ut additum nonnullibi lixivio tartari ſal commune uſtum; & in ſolitario iſto, (ſi per tumultuariam detonationem cum nitro paretur,) aciditatem hinc incarceratam haut paucam; item affine, quod per aquas regias ammoniacales quoque diverſimode provenit, prætereamus.

Quod autem commune ſulphur attinet; etiam ſupradicta ſpiritûs ammon. cum acido modificata mixtura, quamvis in actione ſuâ æſtuantis hic ſimul corroſivæ calcis vehementiæ ſingulariorique inibi lixivio in univerſum non conferenda, quidpiam tamen de digeſto inibi ſulphure arripit, quod inſtillato oleo tartari ſtatim, (ac poſt momenta demum aliquot ſubſequa urinoſitatis ammoniacalis eruptione) deponit, incenſo poſt exiccationem filtro ſatis perceptibile.

An ſpiritus vitrioli per ſimilem inſtillationem evidenter nil deponens, occulat tantillum illud (uti ſuperius,) inter urinoſum hærens, ulteriorum experimentorum defectu nunc vel tædio inpræſentiarum haut determinaverimus. Si vero urinam ipſam, ſub unione ſua calcis lixivio quadantenus affinem, etiam per ſupradictum ſolutionis modum putaverimus, licet pro ſalina, per alterius interventum ſegregata parte ſulphuris cum calce factam ſolutionem præcipitet quidem, at mage flavum & (reſpectu adhibiti huc acidi) longe parcius lac exhibendo; altera tamen volatili, (vel uti in complicatione utrarumque eſt,) diuturniori decoctione imbibere ſulphuris aliquid ſimiliter inſtillatione olei tartari, filtrorumque deflagratione deprehenditur; dum per vitrioli ſpiritum plerumque auſterior tantum provenit liquor.

Sed his 7. ita quidem ſe habentibus quæri nunc amplius, & quidem in ea experimentorum ambiguitate vel defectu facilius, quam explicari poſſet, num revera præſuppoſita duo illa ſalia ſub ipſo calcinationis actu ac turbulento tot taliumque particularum inter ſe tranſitu (ſubactione vel complicatione quadam) jam mixta fuerint: uti terram foliatam tart. ammoniacum ejusque ſubtiliora quoque genera fortiorem quoque ignem ſuſtinere cernimus: an vero demum, quaſi ſeorſim ſervata, ſub aquæ diluentis acceſſu & inter luctam ſuam miſceantur? Siquidem & ipſa calx linguæ ſed perfunctorie ſaltem, (ne urens oriatur) admota, ſupradictum fere ſaporem

rem exhibere videtur: aut ſi tantillum eo ipſo quaſi reſtingui cenſeamus, aqua cui ſufficiens recensque fruſtum immerſum eſt, poſtquam prævio ſtridore bullulas ſuas ejecit, eundem circa peripheriam magis magisque induit, antequam intime (quod neceſſum eſt,) humectata vel ſaturata calce per oborientem exæſtuationem undiquaque perfectiusque ſaturetur.

Interea certum eſt, quod ſulphuris vel antimonii ſolutio cum ipsâ in ſubſtantia facta longe præcellat digeſtiones aut decocta cum iſtius etiam ſaturatiſſimo lixivio, (citra quoque participationis calcariæ extenſionem; quam alius ſimplici figentique nimis præcipitationi vel ex parte ſaltem adſcribere poſſet;) & hinc ex antimonii v. g. ℥iv. per hoc vix duæ tresve drachmæ ſulphuris ita dicti, (inſtillato ſolutioni ſpiritu vitrioli, ut albentis,) habeantur, dum cum ipſius calcis libra ferè duodecim, minimumque decem proveniant: ſimiliterque ſe habet cum comm. ſulphure, nî lixivium ſaponario tartareove perquam in proventum quendam fortificetur; dum per calcis libram è ſex iſtius unciis facile quatuor, ſatisque ſi prunis injiciantur deflagrantes exeant.

De cætero ſi 8. prior ſub uſtione unio ſibi quadantenus conſtiterit, quod tamen noſtrum nunc non faciemus; haut parum hinc dubia fieret exæſtuatio ſoli diſſolutorum per affuſam aquam (aut æquivalens,) & invicem congredientium ſalium luctæ aſſignata: ut (quo V. C. D. *Kergerum* etiam inclinare videmus) ipſe quoque ſolutionis actus quaſi menſtrualis hîc aſſociandus foret: ceu ſane reſidua maſſa ampliata, inſtar magiſterii cujusdam corroſi & ſimul præcipitati reſtat. Interea uti diſparata ſunt fermentare, incaleſcere, exæſtuare penitusque incendi: ita diverſa quoque ſunt talium exempla ſingula ſuis claſſibus accenſenda; nota paſſim, ut referre ſupervacuum eſſet, præcipue cum phænomeni per cauſſas explicatio nonnullibi exiſtat adhucdum difficilior.

Incaleſcit citra probabilioris contrarietatis notam (quæ alibi ſorte ex acidi cum alcalibus diverſorumve inter ſe ſpirituum concurſu, aut ſulphureorum oleoſorum aut urinoſorum aſſociatione, vel metallicarum particularum combinatione, lucta, aut ſolutione vehementiore evidentius deduci in cap. mortuis vitriolicis vel ammoniacalibus, oleo vitrioli, ſolutionibus ac præcipitationibus nitroſis

aut mercurialibus &c. poterit,) ſimplex tartari extreme deſtillati cap. mortuum, ſalis oleum nitroſius concentratiores ſpiritus, etiam aqua tantum infuſa: ſique huc (præ C. C. philoſophicè calcinato ſpiritu vitrioli inſuccato convenientius) adduci queat ipſa (quod curioſiſſimus *F. J. Burrhi* ſuperioribus annis annotavit) Martis limatura, ſub quadrupla etiam ad aſſignatum pondus; ſive ſi libræ duæ cum dimidia ℥iv. aquæ ſ. probè confrictæ in conſervali vitro anguſtiori reponantur. Calor mediocris ab infernis evidenter ſurſum, cum odore ferrugineo quaſi vergens, per octo fere horas durat, friabiliori hinc ſucceſſu temporis & quaſi exeſo, nil tamen vitriolici ſapiente Marte.

Sed enim calx fere quidpiam his amplius pati videtur; quod tamen ad fermentationem hoc in genere referre forte durius; an vero ignearum particularum hic alibique in liquidis quoque ſine notabiliori perceptione concluſarum fuga, (ceu à ſuperiori ſeculo hucusque permultis Viris eruditiſſimis placuit,) ſimpliciorive lucta, aut modificata quadam nutritione, quò Excellentiſſ. *Conringius* olim *in notis ad D. Billichii*, Chimiatri ſuo tempore clariſſimi, *fermentationis anatomen* inclinavit, aliave elementi primi congregatione, huic aliisque contingat, determinatu profecto æque adhucdum deprehenditur difficile: nec reſtitantes hinc inde obſcuritates ſatis determinari poſſe videntur, donec etiam de penitiori ignis natura plenius atque planius conſtiterit aut convenerit.

De cætero ſi tentaminibus vel experimentis hiſce cauſſæ ſuæ minus appoſitè applicatæ fuerint, aut lixivum calcis ac ſalis tartari negligentius in comparatione habitum inveniatur, conjecturaliter ſaltem & dum *Helmontiana* hic aliquousque perſequimur, ceu aliud agendo poſita ſunto.

OBSERVATIO CCXLV.
D. DANIELIS LUDOVICI.
DE
SALE CULINARIO ANOMALUM QUASI AMMONIACALE.

NE olea vegetabilium, præſertim è reſinoſioribus tanquam magis eo propendentibus deſtillata tractu temporis nimis incraſſentur aut reſineſcant, notum eſt affundi aquæ ſ. quidpiam; & quo in gravioribus (cinamomi, caryophyll. rhodino &c.) ſubſideat, ſolvi inibi ſalis comm. particulam.

Repo-

Repoſuimus ita per annos aliquot cinamomi oleum, per vices innovatum, reſtitutaque interdum, cum nimium conſumpta fuiſſet aqua. Poſtquam vero id aliquando neglexiſſemus, lente concrevit ſal inter ſpiſſiorem muriam, inferius quidem cubica ſua, deſuper autem ſtiriolarum nitroſi quid, ſed irregularius præ ſe ferentium formâ; longitudine transverſum digitum alicubi facile æquantes, & ipſæ transverſim ſitæ.

Exemimus eas & emporetica charta goſſypioque ſollicite deterſo oleo ſiccavimus, non ſine ſaporis atque deflagrationis nitriformis expectatione. Sed enim ſub exploratione coagulum illud dentibus præ ſale comm. ac nitro quaſi compactius, (fere ut ammoniacum;) ſapore tamen minus ſalſum ac ſui generis, (ac ſi quis magiſterium quoddam plumoſum penitus non edulcatum guſtaſſet,) offendebatur. Prunis autem ingeſtum non incendebatur ſeu nitri more deflagrabat; ſed quod nihilominus æque ſingulare videbatur, albo denſoq; fumo, (non tam cinamomum ſimpliciter, quam benzoini quaſi quidpiam ſimul præ ſe ferente,) totaliter, at citra omnem ſtrepitum levabatur, maculam ſaltem nigram in pruna (ſubter ibi extincta) relinquens.

Determinatu hic forſan adeo haut planum eſt, num maturatione quaſi quadam aut attenuatione certarum particularum id contigerit; an potius aſſociatione aliqua volatilitatis inter olei dulcorem diſperſæ ac pungentiſſimæ; ut ammoniacale quid ita fere prodierit; præſertim cum ſub rhodino ſal antiquum obtinere, ſub caryophylli autem æque urentiſſimo ratione ſaporis, perſtante tamen figura cubicâ, eò aliquantum inclinare videatur.

INDEX
MISCELLANEORUM CURIOSORUM MEDICO-PHYSICORUM
ANNI SEXTI ET SEPTIMI.

A

ABORTUS *à mannæ uſu* 355
V. S. impeditus 301
ABSCESSUS *colli* 228
pectoris, ab epilepſiâ ibid
umbilici 185
AER *quid?* 125. 126
AERIS *ad aquam proportio* 126
inſpirati per aurem emiſſio 121
ALAPA *lethalis* 305
ALOE *Auguſtana* 340
ALVI *obſtructio à cauſâ mira* 136
AMMONITES *lapis* 353
ANATES *auriferæ* 285
ANATOME *aſcitici* 94. 230 324. 328
cadaveris Virilis 96. 322
epileptici 239
fœtus cervini 356
nanæ 222
recens-natorum 297
ſenis febre tertianâ extincti 227
ANEURISMA 56
ANGINA *in morbillis igneis* 76
notha periculoſa 218
ANNATÆ *tunicæ ſuffuſio* 162
ANNULUS *contra lippitudinem* 166
ANSER *criſtatus* 241
ANSERUM *vivacitas* 233
ANTIMONIALIS *medicamenti virtus in abſceſſus fiſtuloſi curatione* 316
in ſcabie 317
quâ ratione agat 318
ANTIMONII *ceruſſa* 137
ANTIPATHIA *viri cum ſexu fœmineo* 24
ANTIPATHIÆ *exempla* 294
APHONIA *ex amore occulto* 187
ab APOPLEXIA *deglutitio ablata* 73
obmuteſcentia 71
APOSTEMA *vide* ABSCESSUS
AQUA *marina noctu lucens* 283

ſub

ſub AQUIS an homo vivere poſſit? 125
quam diu 128
ARGENTUM vivum diu in corpore retentum 239
ARTERIOTOMIÆ utilitas 90
ARTHRITIS quid ſit? 329
ejus cauſſa, ſedes &c. 330
annua, vomitu & diarrhœa ſoluta 220
fixa in vagam deſinens 119
vaga exitioſa ibid.
perperam curata 211
ARTHRITIDIS novum remedium 319. 329
ARTIFICIUM humores oculorum reſtituendi 163
ejus veſtigia apud veteres 166
ASCITIS curata 92
AURIS dextra occluſa 239
dolor inexplicabilis 117. 118
ex AURE ſiniſtra liquoris limpidi profluxus copioſus 22
AURUM animale 285

B

BADIANI Moſcoviticum 114
BALSAMINÆ fructus in partu difficili utilitas 101
BALSAMUM terræ Catechu 26
BILIS vitia & commoda 99
BIMULUS nondum dentatus 242
BRACHII dolor intolerabilis 133
herpes lethalis 84
BRACHIORUM dolor cum immobilitate 138
BRANCÆ URSINÆ uſus in plicâ Polonicâ 196
è BUBONE ingvinali vermes 205

C

CALCULI pulmonum 326
tuſſi projecti 176. ſeqq.
ad CALCULUM medicamentum expertum 141
CALCULUS in orificio penis urinam ſupprimens 70
ex pene exſectus 67
renum 146
veſicæ 140
cum fragore excluſus 17
grandior ſponte excretus 285
per ſcrotum excretus 304
fellis 99. 322
cum CALCE viva facta experimenta 365. ſeq.
CALCIS vivæ liquor nephriticus 370
ſpiritus urinoſus ibid.
CALX viva ipſa, ſuo lixivio ad ſolvenda & extrahenda ſulphura aptior 377
CAMPHORA ad exſtinguendam venerem inepta 343
CANCER in cancro 160
CAPITIS dolor periodicus & varius 236
CAPUT fœtus ſeptem annis in

in utero deliteſcens 327
CAPREÆ *moſchiferæ exuviæ deſcriptæ* 169. *ſeqq.*
CARNIS *vomitus* 63
CARO animalium *ægrotantium noxia* 269
verminoſo hepate laborantium inſalubris 255
febrium malignarum & alvi profluviorum cauſſa 259.
ovium ſcabioſarum noxia 262
boum fluxu alvino laborantium non item 261
CASTANEÆ *quibusdam alvum laxant* 24
CATARRHUM *pectoris mentiens malignitas* 299
CATARRHUS 312
doloris nephritici cauſſa 98
CEREVISIA *antimoniata* 316
CERVINI *fœtus conſtitutio initio Novembris* 356
CERUSSÆ *antimonii uſus internus in ulcerum curatione* 137
CICONIÆ *vindicta* 230
CIRCUMGYRATIO *membrorum omnium* 50
COCCUS *minima facie cercopitheci* 172
COECITATE *epilepſia ſoluta* 84
COECORUM *vertigo* 159
COLICA *cum vomitu ob herniam* 79
COLICÆ *remedium ſingulare* 344
COLLI *apoſtema* 228
COLOR *paſſerum Canarienſium rarus* 340
CONCEPTIO *hominis ex ovario* 287
CONCEPTUS *falſus* 79
CONTAGIUM *podagræ* 205
CONTRACTURA *univerſalis à vermibus* 344
CORDIS *diſſecti fragrantia* 332
motus quomodo fiat 104
parenchyma conſumtum 55
CORNU *cervini figura intra lignum* 12
CRANII *fontanella in adulto* 240
oſſea, peculiari ſutura circumdata 241
CRURUM *dolor cum immobilitate* 138
CUPRUM *ex ferro factum* 158
CUTIS *Tigris uſus* 90

D

DEGLUTITIO *ablata in apoplectico* 73
ex DENTIUM *eruptione, utrum de vitæ longævitate quid certi præſagiri queat?* 242
DOLOR *aurium inexplicabilis* 117. 118
brachii intolerabilis 133
brachiorum & crurum cum immobilitate 138
capitis periodicus & varius 236

EGEL.

E

EGEL, vermis hepatis ovilli 249
EMPYEMA ſalutariter ſolutum 207
EPILEPSIA cæcitate ſoluta 84
à lapſu, curata 145
à pollicis læſione 112
à ſpectro 65
à V. S. ſub lingvâ 135
transplantata in caniculam 21
EPILEPSIA apoplexiæ ſuperveniens lethalis 311
ab EPILEPSIA tumor pectoris in apoſtema converſus 228
EPILEPSIÆ infantum cauſſa 296
EQUISETUM ſubterraneum 27
EXCRESCENTIA carnea in ſcapulâ ſiniſtra 222
in labio ſuperiore 70
uteri ulceroſa lethalis 232
EXPERIMENTA chimica 55
cum calce vivâ facta 365
circa vini feces 364. 365

F

FEBRIS continuæ curatio mira 121
tertiana in ſene 189. 226
poſt FEBREM malignam ſurditas 147
FELIS amor erga hominem 227
FERRI in cuprum mutatio artificialis & naturalis 158
FIGURÆ in ligno inventæ 349
ex FLUORE albo phthiſis lethalis 141
FOETOR narium 220
FOETUS caput ſeptem annis in utero deliteſcens 327
cervini conſtitutio initio Novembris 356
inteſtina extra naturalem locum pendula 341
monſtroſus 60
mortuus feliciter eductus 23
FOLIA quercus in æs mutata 157
FONTANELLA cranii in adulto 240
oſſea, peculiari ſuturâ circumdata 241
ex FONTE oſſicula animalculorum varia
vermes ſabuloſo involucro veſtiti
FRAUS medica 200. 345
à FRIGIDÆ potu phthiſis & mors 309
FRIGORIS morboſi maximi curatio 203
FRONTIS os mobile 242
FUNGI herbis adnati 237
oſſei ibid.
FUNGORUM mictus 116
ſemen 237
FUNGOSÆ excreſcentiæ ibid.

G

GANGRÆNA tali cum aſthmate ſpontanea 306
GEMELLI in Scotiâ frequentiſſimi 288. 293

in

in noſtro climate rari 288
GEMELLORUM *origo* 293
GLANDULÆ, *aſperæ arteriæ, & orificio veſicæ adnatæ, nauſeæ ac mictionis cruentæ cauſſa* 94
GRAVIDARUM *nauſea & vomitus unde ſit* 288
GRAVIDITAS *falſa* 79

H

HÆMATITÆ *vires* 91
HÆMOPTYSIS 77
ad HÆMOPTYSIN *euporiſton* 308
ex HÆMOPTYSI *phthiſis* 78
HÆMORRHAGIA *enormis* 62
narium 87.130
HALO *ſolaris* 353
HEPAR *inſolitæ magnitudinis* 321
HEPAR *verminoſum in ovibus & juvencis* 249
quare potius afficiatur quàm ventriculus aut cor 254
ex HERNIA *colica cum vomitu* 79
HERPES *brachii lethalis* 84
HIRUDINUM *uſus in cephalalgiâ* 19
in tumore linguæ contumaciſſimo 20
HOMINIS *ex ovario conceptio* 287
HUMORES *oculorum reſtituendi artificium* 163
ejus veſtigia apud veteres 166
HYDROPHOBIA 204
HYDROPS *poſt tertianam* 85
à vulnere hepatis 144
HYPOCHONDRII *dextri ſudor cæruleus* 93

I

ICTERO *tincæ umbilico & pedũ plantis fruſtra applicatæ* 303
V.S. in apice naſi conferre dicitur 302
IGNIS *lambentis rara ſpecies* 284
ILEI *curatio ſingularis* 153
ex IMAGINATIONE *purgatio* 345
IMAGINATIONIS *vis in prægnante* 342
INFANTUM *purpura epidemia* 206
INTESTINA *fœtus extra naturalem locum pendula* 341
ISCHURIA *à calculo in orificio penis* 70
undecim dierum curata 149
IUDÆI *medici* 211

L

LABII *ſuperioris excreſcentia* 70
LACHRYMÆ *ſangvineæ* 294
LACONICUM *coriariorum* 339
arthriticis proficuum 338
LACTE *curata podagra* 90
LACTEUM *ſerum V. S. extractum* 313
LACTIS *abundantia inſolita* 95
generatio quomodo fiat ib.
in ſanguinem mutatio mechanica 321
LAPIDES *variarum rerum fi-*

figuras exhibentes 92
LAZULI vis electrica 320
LIEN induratus & fere lapidoſus 180
ſub LINGVA V. S. funeſta 131. 135
LINGVÆ ſemiparalyſis 132
tremor admirandus 25
tumor contumaciſſimus hirudinum applicatione curatus 20
LINI oleum in hæmoptyſi 308
LIPPITUDINIS remedium 166
LIQUOR limpidus ex aure ſiniſtra profluens 22
nephriticq; è calce viva 370
LITERÆ intra ipſum fagi fiſſæ truncum inventæ 9
LITHONTRIPTICUM expertum 141
LOHBAD 339
LUMBRICUS latus 142

M.

MACULÆ nigræ in febre petechiali 148
MALACIA puerorum 202
MANIA poſt variolas 132
MANNA abortus cauſſa 355
MARTAGON faſciatum 346
MAXILLÆ ulcus 157
MEMBRORUM omnium circumgyratio mira 50
MENSTRUA nunquam fluentia
MENSTRUORUM fluxus ultra conſuetum naturæ terminum ſalutaris 16
præcox 91
defectus fœcunditati innoxius 92
poſt duas ſeptimanas ordinariè rediens 219
à MENSTRUORUM retentione ſanguinis vomitus 83
MERCURIUS fixus 55
vide ARGENTUM vivum.
METASTASIS humoris per vias occultas. 207
MICTIO cruenta à cauſſâ abditâ 94
fungorum 116
involuntaria 122
polypi vivi 225
variorum animalculorum ibid.
MOMORDICÆ uſus in partu difficili 101
MONSTRUM biceps 103
bicorporeum 60
MORBILLI ignei 77
MORBUS à ſpectro 60
MORS repentina 55
MORTICINIORUM eſus noxius 253
MOTUS corporis ex tremore & palpitatione mixtus 209
convulſivi à vermibus 248
MURIS cinis 123
MUSCI clavati pulvis 122
uſus in plicâ Polonicâ 196
MOXA Sinenſis 319. 329

N.

NARIUM hæmorrhagia. 87. 130
fœtor ſingularis. 220

è NASTURTIO *aquatico ſalis volatilis præparatio.* 31
NATTÆ *reſectio & curatio.* 29
NAVIS *Drebbeliana.* 126
NAUSEÆ *cauſa abdita.* 94
NEPHRITIS. *vid. Liquor Nephrit.*
Nephriticus dolor à catarrhis. 98
ad NODOS *calloſos remedium expertum.* 140
NUMMULARIA *an ovibus noxia.* 249
NUX *Indica cercopitheci facie.* 172

O.

OBSTRUCTIONIS *alvi cauſa mira.* 136
ad obſtructiones *uteri remedium præſtans.* 23
OCULORUM *humores reſtituendi artificium.* 163
Ejusdem veſtigium apud Veteres. 166
OLEORUM *vegetabilium conſervatio.* 378
OLEUM *lini ad hæmoptyſin.* 308
momordicæ ad partum difficilem. 101
OLFACTUS *à fœtore gravi penitus ablatus.* 17
OS *frontis mobile.* 242
Oſſicula *animalculorum ex fonte quodam Sileſiæ.* 352
OVARIUM *muliebre.* 175. 289.
ex ovario hominis conceptio. 287
OCULORUM *excretio Kerkringiana dubia.* 291
Ovum *prægnans.* 115

P.

ΠΑΙΔΑΡΘΡΟΚΑΚΗ 139
eadem poſt variolas 223
PALPITATIO *ventriculi diuturna* 204
totius corporis 209
PANIS *averſatio ex conſvetudine.* 223
PARACENTHESIS *ascitici fruſtranea* 229
PARALYSIS *hydropi ſuperveniens lethalis* 183
Paralyticus ex apoplexia mutus 71
ad PARTUM *difficilem remedium.* 90. 101
PASSERUM *Canarienſium color rarus* 340
PECTORIS *vulnus* 74
tumor ab epilepſia 228
PENIS *in abdomine delitescens* 239
PETECHIÆ *cũ maculis nigris* 148
PHRENITIS Aphrodiſia 87
PHTHISIS *à potu frigido* 309
ex hæmoptyſi curata 78
ex fluore albo lethalis 141
univerſalis 185. *ſequ.*
conſummata 228
Phthiſeos curatio 133
PICA *puerorum* 202
PILOSELLA *faſciata* 346
PILUS.
Pili poros habent, vitáque gaudent 191
PIRUM *monſtroſum* 348
Pira *florentia* 347
PLICA *Polonica* 190

Ejusdem nominis ratio, ſynonyma & deſinitio 191
Cauſæ 192
Differentiæ 199
Symptomata 194. 197
Signa diagnoſtica 194
Prognoſis 195
Curatio 195
Plica *ſine noxa præſcindi poteſt* 193
quomodo præſcindenda 195
nec V. S. nec purgationem admittit 196
curationem methodicam reſpuit 196
pectinatione præcaveri nequit 199
ex morborum numero à quibusdam fruſtrà exterminatur 200
unguium excreſcentiâ portentosâ quandoque ſolvitur 201
Plicæ *reſectæ éque clave pendentis mirum accrementum* 202
PLUVIÆ *ſulphureæ* 122
PODAGRA *lacte curata* 90
contagioſa 205
Podagræ *novisſimum remedium* 319. 329
POLYPUS *vivus ex veſicâ urinariâ excretus* 224
POMORUM *Borsdorffienſium putridorum ſucco ileus curatus* 153
PRIMULA VERIS *faſciata* 346
PRINCIPIA *rerum* 333
chimica 334
PUER *cum 24. digitis* 156
Puerorum *malacia* 202
PULMONUM *calculi* 326
PURGATIO *ex imaginatione* 345
PURPURA *epidemia infantum* 206

Q.

QUERCUS *folia in æs mutata* 157

R.

RAPHANUS *monſtuoſus* 1
marinus, ad vermes 249. 263
RENUM *calculi generatio* 146
RIGORIS *maximi curatio* 140
RIVUS *ferrum in æs mutans* 157
ROSÆ *ſalignæ* 155. 347
RUBIGINIS *noxæ* 252. 253

S.

SAGÆ *combuſtæ cinis vulnera magica curat* 61
SAL *ex aëre* 28
volatile naſturtii aquatici 31
è culinario anomalum, quaſi ammoniacale 378
Salis Tartari ſpiritus 53
SANGUINIS *circulatio in embryone* 298
conquaſſatio differt à conquaſſatione chimica & phyſica 2
convenit ex parte cum œconomica 2. 3. 4
à dulcibus & ſalinis impeditur 6
ab acidis promovetur 6
Vomitus 82. 83. 150
SCABIES *maligna antimoniali medicamento curata* 317
SCARABÆI *picti* 350

SCORBUTUS *ſæpè falsò prætexitur* 100
SCROFA *tripes* 154
SCROTI *tumor temeraria ſectione curatus* 81
SEMEN *zinæ v. Z.*
SERPENS *è corpore ejectus* 262
poſt mortem ex homine prorepens 314
SERUM *lacteum, V. S. extractum* 313
SILEX *ramoſus* 352
ſtalagmites 353
SPASMI *curatio* 143
SPHACELUS *fundi uteri* 221
SOMNUM *conciliantia euporiſta* 234
SOLIS *cùm cephalalgia conſenſus* 18
Solaris halo 353
à SCEPTRO *morbus* 60
epilepſia 65
SPICA *ſecalis mirabilis* 153.154
SPIRITUS *vitrioli ſmaragdinus* 54
regeneratus quid & unde ſit 161
Spiritus Tartari *proventus major* 358
è ♀ro & ⊕lo *aperitivus, item diaphoreticus & diureticus* 361
Spiritus & ſal volatile fecum vini 365
vini calce vivâ alcaliſatus 371
STALAGMITES *ſilex* 353
STEATOMA *ſub mento curatum* 66
STRAMEN ἄνω καὶ κάτω *excretum* 64
de SUBMERSIS, *ſatis diu ſub aqua hærentibus, nihilominus tamen in vitâ ſervatis, hiſtoriæ raræ* 30
de iisdem judicia 104.108.125.162. 73. 270
Succus pomi Borsdorffienſis putridi, remedium ilei 153
SUDOR *quid ſit* 244
verminoſus 7
naturalis & ſalutaris 231
ater 20
pinguis & oleaginoſus 234
ſanguineus 20
cæruleus dextri hypochondrii 93
cryſtalliſatus 93
luteus 113
poſt mortem 243
ejus cauſa 245
SUFFUSIO *tunicæ adnatæ* 162
SULPHUR *ex ſole* 28
putatitium pluviarum 122
SURDITAS *poſt febrem malignam* 147
SYMPTOMATICÆ *excretiones lethales* 253

T.

TALI *gangræna ſpontanea* 306
TARTARI *ſpiritus deſtillatio lucroſior* 358
compoſitus, ejusque uſus 361
è Tar-

è Tartaro & *alumine ſpiritus* 361
& *proprio ſale, ſ. è* ♀*ro* ♀*riſato ſpir.* 361
è ♀*ri ſale, aceto deſtillato ſaturato* 361
aceto non deſtillato ſaturato 362
è ♀*ro & melle eſt mannâ ſpiritus* 363
& *ſaccharo ſpir.* 363
TERRÆ *Catechu balſamus* 26
Terra nigra comeſta 203
à TERRORE *tumor circa lũbos* 69
TIGRIS *cutis in partu difficili* 90
TITHYMALUS *Cypariſſias faſciatus* 346
TREMOR *linguæ admirandus* 25
totius corporis 209
à refrigeratione 310
TRICHOMA, *qualis morbus* 19
TUBARUM *uteri deſcriptio & in uterum inſertio* 289
TUMOR *linguæ contumax, hirudinibus curatus* 20
à terrore circa lumbos 169
in ſcroto temeraria ſectione curatus 80.81
TUNICÆ *adnatæ ſuffuſio* 162
TUSSIS *continua ſicca à male affecto ventriculo* 17
Tuſſi *projecta calculi* 178
oſſa 177
vermes *ibid.*

V.

VARICES 58
VARIOLÆ *cum petechiis nigris* 86
poſt VARIOLAS *delirium cum* παιδαρθρoκάκη 146
mania 132
VARIOLARUM *in facie præſervatio* 247
VENÆSECTIO *abortus præſervativum* 301
eadem ſub linguâ funeſta 131.135
VENENATORUM *animalium eſus quomodo eſſe poſſit innoxius* 260
VENTRICULI *affectus pulmonibus falsò adſcriptus* 16
palpitatio diuturna 204
VERMES *aceti pomacei* 237
è bubone inguinali 205
involucro ſabuloſo incluſi è fonte 351
in rene canis 315
vomitu rejecti innumeri 343
ad VERMES *remedium* 249
à VERMIBUS *contractura univerſalis* 344
convulſivi motus 248
VERMICULARIS *herbæ uſus in ſcorbuto* 49
VERMIFORMIS *ſanguis cum urinâ excretus* 88
VERMINOSA *brutorum hepata* 249
VERTIGO *cæcorum* 159
VESICÆ *calculus* 140. *vide* CALCULUS.

VESICULÆ poſt aures menſtrua immediatè præcedentes 342
circa VINI feces experimenta quædam 364. 365
VITRIOLI ſpiritus vid. Spiritus.
ſal viride 54
VITULA biceps 103
ULCUS maxillæ 137
UMBILICI abſceſſus 185
UNGUIUM excreſcentia portentoſa in plica Polonica 201
VOMITUS carnis 63
cyaneus & laſureus 93
ſanguinis 82. 83. 150
ſtraminis 64
vermium 343
URINA cruenta & purulenta 72
noctu lucens 280
URINÆ incontinentia 123
ejus remedium 123. & 124
ſuppreſſio undecim dierum 149
à calculo in orificio penis 70
URINATORES 107. 127
Urinandi ſubſidia 126
UTERI prolapſus 89
ſphacelus 221
excreſcentia ulceroſa cum ſphacelo 232
cum collo conſenſus 103
Uterus reſectus 102
VULNUS pectoris 74
Vulneris à ſagis illati cura mira 91
UVULA gemina 337

Z.

ZINÆ ſemen officinarum an ſit genuinum 167

FINIS.

AP-

APPENDIX
AD
ANNUM SEXTUM
ET SEPTIMUM
EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM NATURÆ-CURIOSORUM IN GERMANIA.

SERIES IN APPENDICE CONTENTORUM.

1. D. Martini Bernhardi de Bernitz Faſciculus II. Medicamentorum ſecretiorum Cnöffelianorum.

2. M. S. Catoptricum in Bibliothecâ Dn. D. Jacobi Jani inventum.

D. MARTINI BERNHARDI DE BERNITZ,
S. R. M. POLON. PERSONÆ MEDICI
ET SECRETARII,

FASCICULUS ALTER

MEDICAMENTO-RUM SINGULARIUM

IN

VLADISLAO IV.

E T

JOHANNE CASIMIRO POLON. ET SVEC. REGIBUS &c.

olim adhibitorum:

h. e.

Clariſſ. & Excellentiſſ. Dn. Doct.

ANDREÆ CNÖFFELII,

laudatiſſimarum Majeſtatum Archiatri celeberrimi,

ut &

aliorum quorundam clariſſimorum Medicorum

ARCANA ET EXPERIMENTA SPECIFICA.

INDEX CONTENTORUM.

1. Conſilium pro S.R. Maj.
2. Faſciculus Medicamentorum comprehendens

I. Digeſtiva.
II. Cathartica.
III. Diuretica.
IV. Diaphoretica.
V. Bezoardica & Alexipharmaca.
VI. Anodyna & Mitigativa.
VII. Cephalica, Apoplectica & Epileptica.
VIII. Ophthalmica.
IX. Otica.
X. Odontalgica.
XI. Pectoralia.
XII. Cordialia.
XIII. Stomachica.
XIV. Dyſenterica.
XV. Hepatica.
XVI. Hydropica.
XVII. Splenetica.
XVIII. Hæmorrhoidalia.
XIX. Antinephritica.
XX. Venerea.
XXI. Uterina.
XXII. Antiarthritica.
XXIII. Febrilia.
XXIV. Vulneraria.
XXV. Medicamenta ſecretiora ex ſpermate ranarum.
XXVI. Coſmetica.
XXVII. Liquor Alcaheſticus Helmontii & Cnöffelii.

AD

Ad Benevolum Lectorem.

POſt nuper, in Anno videlicet Quarto & Quinto Ephemeridum Germanicarum ACADEMIÆ NATURÆ-CURIOSORUM emiſſum vulgatumq́ue FASCICULUM PRIMUM, modò hìc ex promiſſo exhibetur Faſciculus alter Medicamentorum ſingularium, quem *multorum Cornu Copiæ* non immeritò dixeris *Arcanorum*, quæ tam communi quam ſpecificæ, ſi non omnium certè potiſſimorum morborum medelæ dicata ſunt. Horum pleraque ut Magnum illum in Medica republica Virum Clariſſimum & Excellentiſſimum Dn. D. ANDREAM CNOEFFELIUM, p.m. Sereniſſimorum

VLADISLAI IV. & JOHANNIS CASIMIRI Poloniæ & Sueciæ Regg. Archiatrum bene meritiſſimum pro *Authore* agnoſcunt, ſic *Eundem* uſu & ſucceſſu feliciſſimo per univerſam Europam ſummopere commendatum fecerunt.

Cnoeffelii Encomium vide apud Ramelov. de Calc. [illegible]rum p. 673.

Iisdem medicamentis non paucis ipſemet etiam in praxi meâ utens, plurimis ægrotantibus ex voto, ferè dixerim, ſemper profui, ideoque ipſa huc usque mihi ſoli ſervavi, & ſervarem in poſterum, niſi declinante jam ætate, proximum tam pretioſo, quia ad ſanitatem ſummè neceſſario, theſauro privare, ſummum nefas ducerem, & Chriſtianus ego ſic in charitatem illi debitam enormiter impingerem.

Huic meo de proximi mei ſalute bene merendi ſtudio multorum ſtimulum addiderunt preces amicorum continuò me admonentium, ut tam

hæcce aliundè collecta quam propria mea arcana communi bono in lucem prodire permitterem.

Itaque more Sacerdotum vel Ægyptiorum, qui (teſte *Herodoto*) ſua Obſervata & Experimenta Medica Memphis in Vulcani & Iſidis ſacrario, aut etiam in viis publicis; vel Græcorum, qui ſua Pergami in Templorum Apollinis & Æſculapii adytis affigebant, & ego Collectaneorum meorum partem iterum S. R. Imp. Naturæ-Curioſorum Ephemeridum Anno VIto appendere volui, exhibentem præter laudatiſſimi illius Dn. D. Cnoeffelii, Amici & Collegæ mei, dum viveret, ſinceriſſimi ac fideliſſimi medicamenta hactenus nemini cognita, nonnulla alia aliorum quorundam Medicorum Aulicorum in Poloniâ, candidè mihi communicata & demonſtrata, omnia prout ab Authore quæque ſuo

vel

vel in ſchedulis conſignata accepi, vel ex libris ipſorum manuſcriptis excerpſi, quicquam enim in iis demendo addendove corrigere, certis de cauſis me abſtinui.

Hunc itaque meum REMEDIORUM FASCICULUM TIBI, B. L. eo minus ingratum fore confido, quanto magis amicè lubenter & fideliter eum in Tuum & reliqui proximi commodum offero, ſic tamen ut integrum Tibi ſit eligere quod placuerit, prætermittere quod non adeò è re Tua viſum fuerit: dummodo plurima Tibi accepta eſſe videro, TERTIUM adhuc FASCICULUM, & in eo *alia Curioſa*, TE ſperare jubeo.

VALE!

D. AN-

D. ANDREÆ CNOEFFELII,

Sereniſſ. Reg. Polon. Archiatri,

CONSILIUM

Sive

PROGNOSIS ET CURATIO

Affectionum SUÆ MAJ.ti VLADISLAO IVto Familiarium,

Pro declinando cum Dominis Collegis novarum ſubinde disceptationum faſtidio,

Semel pro ſemper ſub ingreſſum ſui Servitii ſcripto exhibita

ANNO M DC XLIX.

C. B. D.

AD conſilium de ſyndrome morboſa S. R. *Majtis*, à 15. annis jam quaſi habituali factâ & à *Sereniſſimo* propter continuas peregrinationes neglectâ, & ſic derelictâ, deque curâ in præſenti periclitandâ, poſtliminiò ego, cum Domino Collega, accedens, quaſi poſt vulneratam cauſſam remedium facturus, ad paucas ſeptimanas, pro fide mea in S. *Majtem* nihil ſupra naturæ vires ſpondeo; ſed ne propendentia hæc mala, in illa fiſtularum, ſpongioſarumque exulcerationum utplurimum incurabilium pericula cum tempore eant, vel matrimonii ratione, robur partium relaxatarum & exſolutarum reparandum intendo, munitus Dictaturâ Hippocratis: *Quæ longô tempore afflicta ſunt corpom, ſenſim & longô tempore reficere oportet*; proteſtando, ne plus, quàm ſuffecerint vires, quæ ſolæ ſunt medica-

trices, à nobis earum miniſtris medentibus exigatur. Præſens enim virium inventarium & parcum curationis noſtræ beneficium exhibet, quos effectus poſt ſe reliquerit effuſiſſima & inordinata ani hæmorrhagia, anno 35. ad 36. finem impetuoſè ruens, quæ nectaris vivifici ſyrrhoen (quæ eſt ſpiritus, ſanguinis & caloris naturalis communio) ſolutis repagulis, ſolvendo omnium actionum vitalium & naturalium promptuarium & liberalem arcam, cor, hepar, & compaginem venoſam & arterioſam exhauſit immodicè. Cum natura certè omnem hujus ſui theſauri profuſionem, tanto magis, tam impetuoſam & deleteriam, horreat, eique nihil eſſe poſſit ὁ προσφυγὸν præter copulam ſanguinis & ſpiritus, quem ducendo vivimus.

Cauſſam hujus profuſionis cruentæ προηγουμένην, neſcio, quo Dei vel amanuenſis naturæ ſupplicio, è labe hæreditaria & quaſi congeniali acerrimi & terebrantis fermenti, ſive ſalis anaſtomotici univerſo ſanguini, & officinis ſanguificantibus ita congenitam, ut non tamen fixa & in mortem durabilis ſit, eſſe puto, eâ de cauſſa, quod tres *ad unum omnes Regiæ Familiæ Sereniſſimos Fratres, quos ego novi, hâc cruentatione laboráſſe, & tamen tandem cum tempore ſuæ maturitatis, etiamſi non penitus liberatos, tamen maximè alleviatos fideli obſervatione cognoverim*. Quam cauſſam inſimul eſſe puto, cur ſanguis per ſe & quatenus ſanguis, nondum ſit factus corroſivus; aliàs immutabilis in vitam ſic permaneret; ſed quod cognata & prona in talis acrimoniæ genituram, viſcerum confermentatione, nutricationi deſtinati, & ſanguificandi liquores dulces, & non paucæ illarum partes immutentur in hoſtilia & exoſa delicatiſſimo ſanguini fermenta, & quaſi novæ quædam ſuperfæturæ ſuperaddantur, ſanguinem ſuâ paroxyſmi periodô, nempe novâ ſubinde ebullientis hujus & confuſi fermenti occaſione, in ſpumas dilatando, prout in omni fermentatione fieri ſolet; & ſuâ ſic ebullitione in corpore & venis aliàs exhauſtis plethoram mentiente, unà cum ſuo vehiculo acri ad infima hæc & ignobilia per naturæ impatientis orgaſmon deturbato, longâ annorum familiaritate hoſpitando in his partibus, & furente impetu venarum januas perrumpendo.

Huic virulentiæ ſuas vires addunt ingeſta; ſiquidem hæ coctionum officinæ, hæreditariâ, annis tamen miteſcente labe, pronæ in talem acetoſam acrimoniam, moræ antiquæ ollæ acetoſæ, cui quicquid infundis, aceſcit, quæcunque è dulcium vel meracioris vini potu; vel cupediarum, vel aromatum (quæ omnia malè fermentata & digeſta in ſpiri-

ſpiritus & ſalia acerrima reſolvuntur) voluptuario, aut reliquorum calidiorum & acriorum proportionem caloris nativi exceſſivè ſuperantium frequentiori uſu excipiunt, quia congenialia, degenerare ea magis faciunt in hanc acrimoniam, nutrimenti zizaniam, ſanguinis incendium, venarum terebram. Unde tandem ſecundæ noſtræ poſitionis, & illorum ſymptomatum ibi recenſitorum, effectus; nempe tumoris, doloris, incaleſcentiæ, pruritus, teneſmi, & ex illo inſolentiori, relaxatio & elongatio per continuos hos ſtimulos protruſi inteſtini, apertiones venarum hæmorrhoidalium enaſcuntur, quibus facilè ſuccedit, pro ſanguinis, per fermenti inſolentioris vel remiſſioris occaſionem, majori vel minori tumultu, inſolentior vel benignior hæmorrhagia. Ea verò, quod jam ab aliquot annis, maxima ex parte evanida, parca & ferè nulla ſit hucusque, nec per vitam perennet, id cauſſæ eſſe puto; quod poteſtates ſeminales morboſæ per traducem in liberos tranſlatæ, in parentibus aliquando illum gradum ſuæ exaltationis & nequitiæ morboſæ non ſint aſſecutæ, ut fixum ſuæ pertinaciæ & in vitam durabilem characteriſmum ſignare queant, potius veluti horarii fructus, maturitatis tempora non expectantes in ſucceſſoribus filiis per optimum ætatis & naturæ vigorem, quaſi excuſſo jugo devictæ & interemptæ miteſcant, & Medico ſpem curationis haud pœnitendæ faciant: vel ſanguinis profuſione usque in virium & vaſorum deliquium depauperati, quod non defuerit quidem hactenus cauſa ad hunc tumultum arma & ignem conferens, ſed vim natura priſcam negaverit hactenus. Absque hoc ſi eſſet, utique ſanguine ſic & ſedato, & compoſito non perſeverarent tertiæ & quartæ poſitionis noſtræ, nempe in hunc usque diem recidivantia levi occaſione ſymptomata: *Aurium pruritus, ſtillicidium* ex earum & inteſtini recti venulis; acrimoniæ erodentis & prurientis hucusque ſanguini cohabitantis ſatis fido argumento. Quæ acrimoniæ in aures, & maximè in anum proſcriptæ, ejusdem ſemper importuni incolæ vellicando pruriunt membranas & vicinas muſculoſas inteſtini partes, ad frequentem, & vehementiorem, ſed fruſtratum ſemper dejiciendi conatum, & hâc ſtimuli frequentiâ, affluentis ſimul ſeri actu humectantis, ut & balneorum actu humidorum irrigatione motuque inſolenti & indecenti ab Anno 43. non tantum laxatum & ſequax inteſtinum rectum elongari cœpit, ſed violentiâ illâ exceſſivâ, à membrana meſenterii, à qua inteſtina ſuſpenſa tenentur, nonnihil avulſum & extrorſum delatum hucusque propendet, nec ſuâ ſponte amplius facilè ſi

in locum naturalem remeat. Nam etſi muſculi, partibus genitalibus communes, inteſtino appoſiti ſint, anum leniter retrahentes paulatim, tamen ſoli non ſufficiunt, eoque minus, quando per prædictas inſolentias jam relaxati procidunt quaſi reſoluti. Cujus relaxationis & reſolutionis commune malum (ſiquidem communes ſibi & ſubſidiariæ ſunt muſculoſæ genitalium & inteſtini recti partes ut & ſphincteris) compatiuntur genitalia, & unà cum aliis occaſionibus ideò quaſi reſoluta & imbellia, & alia fiunt poſitionis noſtræ ſextæ indigitata ſymptomata.

Inter quæ & reliqua omnia, equidem ſuſpicor cauſſam quandam corroſivam ad intimiora ſanguinis penetralia habitualem ferè, unô eodemque ſero, ſive lixivio acri, ſimiliter graveolente tam per venas hæmorrhoidales, quam aurium terebrante, eoque confidentius, quò minus per tot medentum tentatas curas, ne recrudeſceret hoc malum per annos, in hunc usque diem quicquam fuit expeditum. Nam etſi non neſciam aurium illas fœtentes & prurientes ſtillas ſæpenumerò degenerante aurium ſtercore (habent enim illæ & quælibet partes ſua privata & peculiaria ſtercora è domeſtica ſua digeſtione) in fœtidum liquamen, digeſtiva facultate auris errante, excerni: attamen digeſtione auris ſtercoraria per convenientia medicamenta ſemel & ſolidè rectificata, poſtmodum raro aut nunquam recruduiſſe in tam fœtidas & acres ſordes, obſervatione certâ conſtat; quæ ideò in contrarium ſuſpicionem bene fundatam facit illius pertinacioris miaſmatis è ſanguine, quod famoſis decoctis & aliis generoſioribus medicamentis (ſanguine in hunc diem impuro, ut ex fructibus apparet, ſubſiſtente) malum hoc per annos alleviatum quidem, ſed in hunc diem nunquam totaliter ſublatum fuerit; quæ omnia ſimul & ſemel hæmorrhoidalis ſtillicidii unà cum aliis occaſionibus cauſſæ ſufficientiſſimæ, eæque conſtantes in mortem eſſe poſſunt, præſertim ſibi invicem indiſſolubili tot annorum connubio ſic nuptæ firmiter.

Unde prognoſis mea (faxit DEUS ſit falſa) enaſcitur ſub fronte conſilii mei prolata. Nempe corpus & robur hujus ſanitatis eſſe neutrum, cachecticum, exſolutum, ut meritò huic valetudini à divina miſericordia apprecari debeamus, ut hæ, incremento ætatis, decremento virium, partes relaxatæ (quibus ſinum aliquem fiſtuloſum etiamſi non amplum, ob ſtillicidium illud conſtans, in cannis exilium venarum ſubeſſe metuo) in illam ſoliditatem cogi & muniri poſſint; ne, quod in

his

his partibus tali occaſione fieri non inſolens eſt, majores, latiores, eroſiones & cavernæ fiſtuloſæ, unà cum ſpongiis ex impuro ſemine & ſanguine hæmorrhoidali adnaſcentibus, in loca hæc impervia, & ideò malè medicabilia, annorum decurſu, tandem putrilaginem gangrænoſam & lethalia pericula inducant.

Prognoſin hanc meam excipit curatio, quæ cum malo ultra 15. annos inveterato debeatur, chronica etiam, & per tempora repetenda & continuanda neceſſariò erit, nos præſervativam pauco harum ſeptimanarum ſpacio intendimus, eamque ob inveterati mali pertinaciam omnes medicinas deludentem, annuatim bis vel ter, ſi poſſibile erit, repetendam.

Et ſiquidem negari non poteſt univerſum horum affectuum effluvium è ſanguinis vehiculo ſive latice (ὀχήματι τῆς τροφῆς) in ſalinum lixivium cauſſis ſupra dictis confermentato, & quaſi habituato, promanare, naturæque metaſtaſi, hujus lixivii partes acriores ſequeſtratas & proſcriptas bina hæc & auris & hæmorrhoidalium venarum emunctoria elegiſſe, & ex antiquo familiaria & ferè quotidiana ſibi feciſſe, malâ eaque cum δυσφορίᾳ potiùs, & periculo ægri conjunctâ criſi; ideoque ſui vel minorationem vel omnimodam ablationem ſignificare & indicare. Quapropter quibus modis & mediis harum indicationum cura expedienda ſit tuto & jucundè (ſiquidem in affectu hoc inveterato cito id præſtare impoſſibile eſt) ſincere inquirendum & decernendum eſt.

Meam mentem ſalvo cujuscunque judicio, pro conſcientia ſine affectu hîc explicare debeo ſcriptotenus. Urget enim *Sereniſſimi Regis, Dni noſtri Clementiſſimi* obſequium & neceſſitas, tot medicinis apud exteros exercitati, antiquum nihilominus obtinente morbo, circa quem noſtræ curationis ſolo hoc fine ſit Conſultatio.

Indolui certè ſæpè mecum, quoties infauſta molimina & medicationes factas vidi morbis & cauſſis morbificis intimius in ipſo ſanguinis thoro hoſpitantibus, per illa δραστικὰ præſertim pharmaca, quæ alvum & inteſtina turbando, naturæ conſtitutivos & bonos liquores, vitæ furto in fœtidum, variegatum & cadaveroſum liquamen æquè in ſanis ac ægris indifferenter ſolvunt, & tale quid in corpore non inveniunt, ſed faciunt & abradunt, nullâ ægri, vel ſaltem perfidâ & momentaneâ alleviatione, quamvis lenitiva illa ἐκκοπρωτικὰ præſertim balſamica, eaque ſpecifica, quibus ipſe utor, quotiescunque ignara

eſt alvus, & ſpecificè purgandum eſt, è civitate & adminiſtratione medicâ, hac meâ cautelâ minimè proſcripta eſſe velim: cum tamen altiores medicaminum poteſtates, non purgantes, ſed mundantes ſanguinem deſiderent hi penitiores in univerſo corporis & ſanguinis habitu affectus, eô modô, quô maculæ linteo nec lacerato nec deſtructo, ſed mundato & integro illo per ſaponem eluuntur; vel illo modo, quò lues venerea, mundantibus ſanguinem per ſua cohobia repetitis, tandem ſanguinis ſuoque vehiculo eluitur, quo nomine cæteris nihil proficientibus, nec attentis, generoſo ſuo ſpecifico mundativo *Dominum Berigardum* plus profeciſſe conſtat, quam cæteros omnes cauteriſantes, phlebotomantes, purgantes, urentes, ſecantes; curando eò minori ægri damno & periculo, quo majori, non tantùm generoſa acria, ſtimulantia, aperientia catharctica irritando inteſtina, venas hæmorrhoidales aperiendo, earum fluxum promovendo, *ſed & leviora, laxativa (monente Platero p. 717.) nonnunquam intempeſtivè adhibita, ſubdolè talia damna augent, ideò, quod cum ſaltem alvum laxando movere credantur, cum etiam abſtergente vi aliqua & adverſa naturam ad excretionem ſollicitent, nec tanta in illis ſit humiditas, vel aliqua unctuoſitas, ut ſic alvum vehementius laxando, ſolvere posſint, ſuperpurgationes, ut in caſſiæ & mannæ exhibitione ſæpè fieri ſolet, nonnunquam pariunt.*

Dubium hic mihi moveri video. Ergò, ſiquidem penitius illa integris viribus non pertingunt brevi quatuor horarum ſpacio, quibus alvum laxant, & ſic ſe penitus expediunt PURGANTIA, TURBANTIA; Itaque ſanguinis vitium & crimen, ſanguine piandum eſt.

Homicidis hæc lex, etiam ante legem Decalogi, ſtatim poſt diluvium, ob ſummam ſanguinis & vitæ reverentiam ſcripta eſt, non Medicis. Dominus DEUS enim creavit non phlebotomiam, ſed medicinam; & ſapiens non abhorrebit ab eâ; ab illâ verò natura ipſa, ut ſupra ſcriptum, horret, in corpore inprimis & aliàs exhauſto, exſangui & exſucco.

Innocens quippe ſemper ſanguis (niſi in gangræna & lepra morbis incurabilibus) eſt, & quatenus ſanguis per ſe nunquam peccat, ideoque ſui ablationem non indicat; quin potius neceſſarius æquè ac humor in oculo cryſtallinus, conſtitutivus & primarius integritatis vitalis liquor & vitæ ſedes eſt; ſed aliena & peregrina fermenta ipſius vehiculum vivum ſeu partem coëſſentialem, individuam ab ipſo, niſi

niſi per morbum & mortem; laticem nempè ſanguinis contaminantia parva quantitate, tales acores & acrimonias de ſua indole, & earum poſtea effectus fabricant, cùm teſte ſcripturâ & experientiâ quotidiana parum fermenti totam maſſam fermentare poſſit, quorum fermentorum vis & poteſtas in natura & tam generandis, quàm curandis morbis fundata, ad ſeculum usque fratris Baſilii Valentini & Paracelſi ſtetit neglecta: Olfeciſſe illam videtur *Hippocrates* ſuô tempore; qui non calidum, neque frigidum (quæ potius effectus & producta ſymptomata non cauſſæ ſunt) ſed ACRE, AMARUM, & SALSUM *& alia* INNUMERA (videlicet fermenta incognita) morborum cauſſas, easque non phlebotomandas aut purgandas, ſed COMMODERANDAS & CONCOQUENDAS dicit *ſect. 1. de priſca medicina pag. mihi 22.* & *Claudius Theodatus*, inſignis Helvetiæ Medicus, *lib. 3. Panthei ſui hygiaſtici cap. 2. pag. 11. Neque demum ſanguinis vitium, venæ ſectionem indicat. Si enim intemperies ſit facta, alteratione in contrarium curabitur,* ſi putredo, quatenus talis, non curatur venæ ſectione, ſed ſuis idoneis remediis, putredinis cauſſam & generationem tollentibus.

Specioſo, ideoque Græco, verbo plethoras, quod nimietatem ſanguinis denotat, prætexunt phlebotomi, ſanguinem nimium eſſe profundendum, ne ipſius moles retenta, ſpiritum vitalem opprimens, apoplexiam, vel ſubitaneam vitæ præfocationem, vel alia ſimilia, non ſine metu periculi inducat, maximè cùm *Sua Majeſtas* habeat hepar juſto majus, & ideò copioſiorem juſto ſanguinem generans. Inſuper ſiquidem hæreditariâ familiaritate natura erraret nimis, & ſanguinem hoſpitio ſuo per incompetentes ſcalas nempe ignobilia hæmorrhoidum loca præcipitaret, per phlebotomiam revulſoriam eundem amicè revocandum & poſtliminiò invitandum eſſe in priſtinum hoſpitium.

Bona hæc eſſent, ſi, prout ſatis ſpecioſa ſunt, æque ſatis fida eſſent. Quam ſpecioſè mentiatur nimietatem ſangvinis ſive plethoram dictam & medicis ſic imponat illius ebullitio, è diverſis fermentis exterius ſanguini advenientibus, pluribus cauſſis occaſionalibus externis (etiamſi per aliquot interſtitium ſedata quieſcat) denuò in ſpumam & rarefactionem majus quærentem ſpatium irritata, non tantùm ex ſupra dictis patebit, ſed & è ſcripto meo nuper publicæ cenſuræ, & ſecuritati valetudinis Regiæ dato, à nemine quidem refutato, ſed oppreſſo. Ne longus ſim, conſultationem hanc non commentarium ſcribens, peto me dextrè

intel-

intelligi exemplo ollæ non plethoricæ, ſed ad dimidium cum cereviſia nondum fermentata repletæ. Injice particulam fermenti, quæ antea ſemivacua erat, plethorica jam facta ſupereminet; Venam ipſi ſeca, laterem lavabis; aufer vel non da fermentum, non erit plethorica amplius, & parum illud, quod habet cereviſiæ nondum fermentatæ ſuis terminis facile detinebit.

Et quomodo *Sua Maj^tas* poteſt eſſe plethorica, quæ à juvene ferè continuo ſtillicidio hæmorrhoidali in tantum laboravit, ut tot annis inopiam illius ſanguinis tandem etiam uxoratæ Suæ Majeſtati, per ſedulam prophylaxin, DEI extraordinariâ benedictione, intra ſervitiorum noſtrorum ſexennium, cohibendo illius diluvium, hucusque vix reparare potuerimus? Cui accedit fluxus denuo modernus exceſſivus ab octo his menſibus præteritis, ferè 16. ſeptimanis indies continuans, non ſine notabili & præſentiſſima virium vitæque depauperatione. Certius itaque eſt, hanc depauperationem realem magis eſſe cum vitæ furto conjunctam, quàm illam imaginariam plenitudinem oppreſſuram tandem ſpiritum vitalem ſuperius prætextam.

Venæ ſectionibus itaque ſemper prætexta illa plethora ſive nimietas ſanguinis cum nimis magno *Sua Maj^tis* hepate petit principium, id eſt, in quæſtione adhuc eſt, *An ſit?* Ridiculus forem, qui retinendi illius nectaris vivifici SANGUINIS ergò, & in favorem meum, qui ab ejus perditione ſemper ſum alieniſſimus, mihi prætexerem Sereniſſimum habere è contrario hepar nimis parvum. Pari enim fiduciâ id aſſerere poſſem hoc argumento: Quis noſtrum hepar *Sua Maj^tis* vidit, an nimis magnum pro phlebotomis, an verò nimis parvum pro me, ſanguinis abſtemio, ſit. Blaſphemus forem in DEUM æquiſſimum conditorem, & ejus amanuenſem naturam, quæ, niſi ideis erroneis, ſub plaſmate deviaverit in monſtrum, nihil facit nimis, nihil minus, nec in quanto aut quali abundat, nec deficit, niſi, ut dictum, errans in monſtroſis.

Revulſionem ſpecioſè prætenſam quidem, ſed è nugis Galeni loquaciter delirantis natam, non tantum irritam, ſed & damnoſam, & frequentius repetitam periculoſam, æſtimo. Certè curioſè & officioſiſſimè prætexta cautela venæſectionis revulſoriæ his annis non neglecta; ſed ad minimum annuatim quater celebrata, & à Sua Majeſtate, me toties contradicente, fideliter fuit admiſſa. At certè non ſatis bene in hunc diem liberat ſuam fidem, quam de commoderando tandem &

con-

continendo ſanguine luxuriante & exorbitante toties magnis promiſſis fecit. Ex poſt facto irritam ſe eſſe,ſatis in contrarium docet.

Et quomodo ſanguini ad peremptoriam medicæ revulſionis citationem, dicam & locum ſcribere poſſumus, qui privilegio ſpeciali vitalitatis in circulum & ſeipſum rediens, cum ſpiritu ſuo hoſpite nullius loci & temporis leges reſpicit, neque locum ſtandi ullum in univerſo corporis foro agnoſcit?

Revulſio inſuper quam damnoſa ſit in viris æquè ac mulieribus, gravidis præſertim,unâ eademque ratione conſtabit ſequenti: Non eſt negandum ex hac aliquando momentaneam fieri alleviationem ſymptomaticam, dum ſcilicet natura ſtudioſa ſui theſauri conſervatrix, hanc meram ſanguinis & virium extractionem exhorreſcens, & hanc ruinam ſibi procuratam præſentiens atque formidans, non raro præfatorum ſymptomatum mitigationem tremula molitur; ſed pacatio iſta momentanea vires è cauſa radicali permanente reſumens, perſolvenda eſt crudelioribus ſubſequentibus ſymptomatibus. Nam etſi vena cubiti tota poſſet evacuari (quod impoſſibile) tamen mox iterum totus cruor, in ſe & circulum rediens, æquaretur per totum venarum contextum. Unde vanitas revulſionis & derivationis famoſæ cuivis liquido apparebit.

Quàm damnoſa ſit in fluxu verè hæmorrhoidali excrementitio, citra neceſſitatem facta, inde liquet. Quò natura vergit, eò ducere convenit ſequacem medicum. At natura ſub fluxu ſolito hæmorrhoidali excrementitio, ſtudio ſanguinem hæmorrhoidalem excrementi loco, è conſortio venarum vitali proſcripſit & damnavit, rectè agens, & cum tolerantia ægri. Depletæ ergò per phlebotomum ſuperiores venæ,vacui impatientes; in momento,undecunque, qualemcunque etiam excrementitium jam, & mortuum cruorem ad ſe revocant, & proſcriptum ſemel cadaver in totum retrahunt, bonoque & vitali denuò confundunt. Prout & menſtruum ſuo tempore & ordine digeſto in exitum dicatum, & ſic cadaveratum eodem modo in venas inanitas, fugâ vacui allicitur. Quæ communio ſit vivis cum mortuis, vel in rejectamentum ſemel & plenè à natura provida deſtinatis,ille referet, qui excrementa denuò delibando, ventriculo refectionem & gratiam ſe facturum ineptè ſibi pollicebitur. E tam frequenti ergò confuſione heterogeneorum cum homogeneis, excrementorum cum vitalibus ſuis, quid boni ſperandum tandem, illi norunt, qui tales ſordes purum

putum ſanguinem inquinare, eundem turbatum & contaminatum, in viris pro indole deturpati nutrimenti nil niſi malum corporis habitum; in mulieribus præſertim gravidis & lactantibus, nutriendæ ſoboli infectum & deleterium nutrimentum minitari, & ſic vivacitati præjudicare ſat fido ratiocinantur argumento.

Quæ omnia æquis rationibus deducta, cùm futilitatem, damna & pericula futura ex inſolentiori abuſu talium magnorum & generoſorum ſubſidiorum nobis non tantum minitentur in futurum; ſed & impræſentiarum, pro ſperata melioratione deteriorationem, nec minima reparationis incommoda & remoras faciant; talium uſus liberalior, extra urgentem neceſſitatem, reſtringendus eſſe videtur ad mitiora; & ſanguini mundando, non ſimul & ſemel cum fermento morbifico ejiciendo, ſpecificaque dote per naturam deſtinata; nec ideò ad quasvis animo obrepentes indicationes virium vitæque exſolutiones, per electiva illa purgantia & phlebotomias, ſæpius ac par eſt repetitas, ſenſim ſenſimque cum tempore cumulentur; ſuſpecto & inviſo epilogiſmo Hippocratis ad Democritum: *Omne ſolutivum deprædari de viribus & ſubſtantia corporis noſtri.* *Sitque* eodem Hippocrate Dictatore, (*in fragm. d. purgat. remed.*) *fœda calamitas à pharmaco purgatorio hominem interiiſſe.* Ne, quod Deus avertat, in eosdem noſtros errores, eadem tandem, ſed infelix plangat nænia, quam in memoriam facti, & præmaturum obitum SERENISSIMI PRINCIPIS FERDINANDI, HISPANIARUM REGIS FRATRIS in Belgio verſu ſacravit Janus Walhornius D. Regis Hiſpaniarum Conſiliarius:

Quid multis fidis Medicis, Dux optime? multum eſt,
Si fidas uni: cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas,
Hic ſecat, hic urit; creſcit ab arte malum:
Induperatorem medicorum turba peremit;
An medicos medicam credis habere manum?
Pauca dabo tumulo: Jacet hîc, Dux optimus; in quem
Nil potuit Mars, dum corpore ſanguis erat.
Quod Mars non potuit, Medici potuere ſecando:
Sic Mavors ipſo fit minor Hippocrate.

Spero nemo bonus pio huic zelo indignabitur, ſi, (quod ſolemniter proteſtor me dicere de vitiis, parcere perſonis) pro ſcientia & conſcientia mea, de ſanguine & inquilina huic vita Suæ Maj^tis liberius & fidelius dixerim, ſcripſerim.

APPEN-

APPENDIX CONSULTATIONIS GENERALIS
Pro ſpeciali & moderna Affectione
MAJESTATIS REGIÆ.

EXplicatis ſic affectionibus Suæ Majeſtati familiaribus, nempe ſolito hæmorrhoidali eoque ſæpè exceſſivo fluxu, pruritu & ſtimulo inteſtini recti, cutis univerſæ, aurium; ſiquidem uno ore Dominorum collegarum in confeſſo eſt, propter hæreditariam hanc affectionem hæmorrhoidalem totum quaſi hominem eſſe morboſum. Neceſſarium itaque videtur, totum hominem immutandum & quaſi renovandum à ſpurcitie illa ſalſa, ſanguinem in tales tantasque ebullitiones, & quaſi profluvium ruptis venarum aggeribus, in tales pruritus ſcabioſos univerſi corporis, aurium, inteſtini recti, & ſtimulos ejiciendi & excernendi continuos irritante. Quod per modum inſenſibilis reſtaurationis & mundationis per vices pro ſingula nova ebullitione me clandeſtinâ & piâ quaſi fraude, Sereniſſimi impatientiam præveniendo, integro quinquennio feciſſe nuper in apotheca confeſſus ſum, prout & eſt res facti. Ita certè ille modus hactenus (DEUS novit cujus impedimento) ab anno cum dimidio poſthabitus, morbo & cauſſæ huic morbificæ licentiam & tandem inſolentiam fecit; quam tantopere habituatam, vix eodem temporis ſpatio in priſtinam æqualitatem & continentiam, quàm ſic connivendo exceſſit, lentè & cum ſecuritate Suæ Majeſtatis reducendam, poſtea verò obtentam DEI gratiâ ſanctè in poſterum & ſic ſanitatem cuſtodiendam eſſe exiſtimo.

Quâ methodô & quibus mediis DEI benedictione inprimis hic finis obtinendus ſit, ſiquidem noſtra medicorum conſilia (charta ideò conſignata, ut certa & immutabilia in uno eodemque hoc caſu ſint & maneant) ſingula ab invicem cùm diſcrepent? Quam ſanitatis & valetudinis curandæ ſecuritatem nunc & in poſterum è tali tantaque diſcrepantia Sua Majeſtas habebit? Dicam pro captu

meo & fide in Suam Majeſtatem, ſalvo meliori cujuscunque judicio, pace & veniâ ſingulorum.

Cùm, prout in bello, ita in curanda valetudine, verba non ſpectanda ſint (medicina enim eſt ars, quæ facere, non dicere docet,) neceſſe eſt, ut Sua Majeſtas & omnes benevoli Suæ Majeſtatis in id ſummo rigore incumbant; ut ne in poſterum ſanitas pluribus plurium medicorum, iisque diverſis & verboſis conſiliis detineatur dubia & anceps negligatur. Sed poſt conſilium cujuscunque ſingulum, Medico per illud ſuam promittenti curationem, Sua Majeſtas ſeriò demandet, ut viam illam, quam ſemel elegit in conſilio, ambulet. (2) ut tempus, quod ſibi medicaturus eliget pro cura, & modum curationis illius interturbari non permittat, ne medicus habeat, quod excuſet, ſed facienda faciat. Secius ſi fiet, inter conſultationes multas multorum medicorum aliter fieri non poteſt, quam quod dictum & factum eſt, multitudo medicorum perdidit Imperatorem. Quo nomine Suæ Majeſtati fideliter hoc ſvaderem, ut nec mihi, nec ulli ſuorum medicorum amplius credat, in quacunque etiam morbi ſpecie peroranti aut diſcurrenti; ſed in poſterum medicos ſuos ſingulos mutos eſſe velit, & ſolùm factores tales, qui, ne verbum muſſitantes curatione reali poſitivâ diverſorum morborum reales in aliis prius præſtent curationes, de quibus realiter & feliciter præſtitis Sua Majeſtas nunc & in poſterum aſſecurata eſſe poſſit (quod tamen DEUS avertat) cui medicorum, & in quibus affectibus tutò & cordatè citra ambitum talium conſiliorum & diſceptationum vitam & ſanitatem concredere poſſit.

Siquidem autem in hac familiari Suæ Majeſtatis affectione duabus vicibus fidem meam intra duodecennii decurſum, per DEI inprimis ſingularem benedictionem probaſſe me eousque puto, quo, me non audito, illa Suæ Majeſtati facta eſt dubia; itaque pro illa reparanda lubens meritoque hanc curationis provinciam ad duos menſes, quos ſuffecturos puto, pro inſultu hoc hæmorrhoidali Clariſſimo Domino Doctori *Daviſſonio* trado, & illam, quam communibus votis apprecamur Suæ Majeſtati felicitatem curationis fundatam in reali & prædicta demonſtratione pro ſecuritate Suæ Majeſtatis futura, nec modò, nec in poſterum invideo, reputando pro honore & felicitate mea; meum Evergeten (per quemcunque etiam fiat) conſtanter bene

valere

valere & feliciter agere. Qua libertate conceſſâ, ſiquidem ea, nil niſi ſanitatem & ſecuritatem Suæ Majeſtatis intendit, peto, ut, ſi res aliter, ac in votis eſſet, cederet, ut eandem & ego, & reliqui *Domini Collegæ, quibus injuncta eſſet curatio, ſecundùm tempus, modum, & media curationis habeamus mutuam & communem, ne in propoſito bono, quibuscunque etiam artibus, impediamur in poſterum, imò hanc libertatem jure merito pro peculiari mea medendi ratione exigo.*

Quibus præſuppoſitis cum unica & ſufficiens cauſſa ſit, ſal illud corroſivum, plumoſum, pruriens incola univerſi ſanguinis, ex quo generatur poſtmodum frequens cutis pruritus, ſcabies vaga, cum puſtulis hinc inde emergentibus, pruritus auris & ani, & in illis extremitatibus venarum hæmorrhoidalium, & inde natus perpetuus excernendi, ſed ſæpè irritus, ſtimulus. Ego verò ſanguinis & virium, vitæque diminutione curare non didicerim, ſed medicamentis, quæ Dominus DEUS creavit, & ſuis morbis deſtinavit; illum, qui adhuc ſupereſt, & quem in theſaurum vitæ reverenter adhuc cuſtodit natura, ejus obſervantiſſimus miniſter, ego medicus ſtudebo integrum conſervare, & ſolummodò liberare ab importuno illo hoſpite & hoſte ſuo peregrè adveniente fermento ſalſo corroſivo; patrante effectus modò dictos & Suæ Majeſtati familiares, è quibus ultimò illa apertio venarum hæmorrhoidalium, & exceſſiva illa ſanguinis, virium, vitæque profuſio. Conſiſtet itaque mea curatio in totali ſanguinis univerſi immutatione & renovatione, per unicum internum medicamentum eradicans ſangvinis illius fermenta ſalſa, acria, unô verbô, vitæ æruginem & zizania. Quibus liberatus non amplius ita ferociens, ſed pacificus ſuis cancellis & officio debito ſe continebit. Illâ tamen lege, prædicta ſanguinis depuratio inſtituenda, ut ſiquidem ferè biennio neglecta fuit, ſub ſingula exaltatione ſanguinis in novam ebullitionem paroxyſmantis, quocunque tempore ea contingat, ad paucos dies ea repetatur eo usque, donec ea ſanguinis & conſtans contingat continentia, quæ annuatim in poſterum vernali & autumnali renovatione ad dies non multos facienda, contenta eſſe poſſit.

Hæc methodus medendi mea correctior ad Galenicorum regulas minimè quadrans (cum illa non currat neque curet; qua gentiliter itum hactenus, ſed qua fideliter eundum fuit) illud meum arcanum eſt, nunquam & nemini, niſi meliora diſcere recuſantibus, per me abſconditum; inviſum equidem multis; ſed orando, laborando, divinâ gra-

tiâ, vigiliis, laboribus, itineribus, moleſtiis, perſecutionibus tandem impetratum; nullius monarchiæ ſtudio, ſed ſolum juvandi proximum ergò quæſitum, de quo dator hujus luminis DEUS in conſcientia ſolus eſt teſtis; maximè cum tot annis praxeos meæ medicæ non tantum abominabilis illa paganorum medendi methodus per tot & tanta martyria, à quibus benigna mater natura abhorret, ſed & ſuſpecta tandem fieri cœpit, cùm per illam tot miſeros ægros derelictos incurabilitatis ſubterfugio & excuſatione frivolâ à medicis vexatos, tandem proſcriptos & ablegatos ad balnea ſulphurata, fontes acidos, ſalubres, vel prognoſi vel diætæ tandem mancipatos viderim, & ſæpè mecum ingemuerim; ſatius fuiſſe & non recepiſſe curandos ægros tali methodô, quæ tantum catalogum incurabilium morborum ſuæ incertitudini prætexit, quam tandem miſeros & deceptos ægros gementes abdicaſſe ad talia ſubterfugia Chriſtianâ charitate indigniſſima.

Qui itaque hoc arcanum vult, orando, laborando, quærat & inveniet; quærens enim inveniet, & pulſanti aperietur, ſed fideliter, & non niſi apud DEUM, illô, quem mandavit, modô: per laborem & ſudorem.

Cui Datori ſoli ſit Gratia, & Poteſtas & Gloria ineffabilis!

FASCI-

FASCICULUS ALTER MEDICAMENTORUM SINGULARIUM.

TITULUS I.

DIGESTIVA.

Pulvis Puniceus ſimplex.

℞. *acidi ♀ri* ℥ij. ℈ij. *♀ri vitriolati* ℈j. *ſandali rub.* ℈iß. *ſpir. ⊕oli, ſeu ol. 🜍ris, per camp. fact.* gt. xv.

Pulveriſatis vitreoque vaſi inditis, paulatim ſpir. ⊕li, ſeu ol. 🜍ris affunde, & cum pennâ anſerinâ continuo miſcendo, ſuper cineribus calidis exſicca, & in pulverem tenuiſſimum, punicei coloris, tere, eumque in vitro puro ad uſum neceſſarium reſerva.

VIRES & DOSIS. In omni obſtructione, ſcil. hepatis, lienis, meſenterii, renum aliorumque viſcerum, maximè in affectu hypochondriaco, medicina eſt ſalutaris ac tuta. Eſt & hic pulvis digeſtivum quaſi univerſale, quod catharticis præmitti ſolet, & inſuper excitamentum appetitus excellens. Not. Phthiſici, hæmoptoici & catarrhoſi, ſalſis & acribus fluxionibus ad pectus delabentibus, abſtineant tamen ab ejus uſu.

DOSIS ordinaria, à ℈j. ad ij. Exhibetur utplurimum jejuno ſtomacho in brodio carnis ſeu brancæ urſinæ vel alio conveniente liquore, ſæpius doſin reiterando.

Pulvis Digeſtivus ordinarius. S. R. M. Vladisl. IV^to. à Dn. D. Cnöffelio præſcriptus.

℞. *acidi ♀i albiſſimi* ℥ß. *♀ri ⊕ti* ℥ij. *⊖is eſſentialis, (acetoſellæ)* ~ *⊕li coagulati,* ā ℥j. R*æ ſandali rub.* q. ſ.

Miſce in mortario vitreo, poſtea adde

ſacch. citrat. ℥ij. *eſſent. citri ex cort. citri rec. extract.* g̃. v.

Miſce iterum & divide in 10. partes æquales, ad 10. chartas.

Easdem habet hic pulvis virtutes cum ſuperiore Puniceo ſimplici in morbis nempe chronicis, arthriticis & tartareis contumacibus & digeſtione egentibus. Uſum hujus pulveris S. R. Maj. aliquando ad 14. dies continuavit.

TITULUS II.

CATHARTICA.

Pulvis Puniceus compoſitus.

℞. *acidi* ♀*ri* ℥ij. *pulv. griſei* ʒß. ℈ij. gr. viij.
ſandali rubr. pulv. ʒiij. gr. xij. ~ ⊕*li.* ♀*ris* ℈iv.

Miſceantur diligenter in mortario lapideo ſeu vitreo. Pulvis gratiſſimi coloris & ſaporis, ad uſum ſervetur in vaſculo vitreo benè munito. Purgat leniter per inferiora. Uſus ejus eſt poſt adhibitum pulv. Puniceum ſimplicem in febribus intermittentibus & diuturnis, aliisque morbis tartareis & chronicis. DOSIS in junioribus ℈j. mediæ verò ætatis & conſtitutionis ʒß, robuſtioris naturæ à ℈ij. ad ʒj. In brodio carnium, decocto hordei, paſſulato, vel alio (pro cujuscunque beneplacito) liquore, quatuor vel quinque horis ante prandium, & jejuno ſtomacho.

Not. Aliquando admiſcetur una vel altera guttula *balſami Peruviani*, ſeu ℴ℗ *aniſi* vel *carui*, ſic ſuam absque ullis torminibus tutiſſimè abſolvit operationem.

Pulv. Hellebori Styriaci D. D. Cn.

℞. *florum hellebori nigri veri & Styr. in felici aſpectu (ſcil.* ☽*næ cum* ♃ *exiſtente ac creſcente) ante ortum* ☉*is collectorum,*
ſacch. albiſſimi pulv. ãa. ℥j. ⊖*is eſſentialis acetoſellæ* gr. xxiv.
eſſent. citri ex cort. rec. extract. gr. xij.

Miſceantur. Fiat Pulvis ſubtiliſſimus, cujus doſis eſt ℈j. ad ℈ij. Solvit leniter omnes humores melancholicos, ideò in epilepſia, apoplexia, vertigine, aliisque morbis capitis, item in hypochondriacâ & hyſtericâ paſſione, quartanâ, ſcabie &c. medicina eſt gratiſſima.

Pulvis Solutivus de tribus, Officinæ Regiæ.

℞. *rad. gialap. pulv.* ℥j. *reſinæ ſcammon.* ℈iv. ♀*ri* ⊕*ti* gr. vj.
eſſent. cinamomi ſaccharatæ ℈ij. gr. vj.

Fiat omnium pulvis, cujus ℈iß. mane exhibeatur in juſculo.

Ad omnes ferè humores excrementitios evacuandos, catharticum præſtans, quod recenter paratum, multò efficacius in operatione, quàm ſi diutius aſſervetur. Quod ſi itaque unicam quis tantum deſideraret doſin, ſequens eſſe poſſet:

℞. *rad.*

℞. *rad. gialap.* ℈j. *reſinæ ſcammon.* g. iij.
♀*ri* ⊕*lati* g. iiij. *eſſent. cinam. ſacch.* g. ij.
Cui *D. D. Cnœffelius* aliquando adjiciebat
acidi ♀*ri* ℈ß. M. F. Pulvis.

Pro potiuncula hanc obſervabat formulam.

℞. *pulveris præcedent. de tribus* ℈j. *acidi* ♀*ri* g. xv.
ſir. violar. ſeu flor. Perſicor. ʒvj.
aq. fumariæ ℥iiiß. *cinam. cord. ſ. v.* ʒj.
Miſce, F. Potio pro unâ vice.

Sirupus helleboratus D. D. C.

℞. *rad. polypodii, cichor.* ā ℥ij. ♀*ri albiſſimi* ℥j.
Coquantur in *aq. fumar.* ℔vj. ad remanentiam ℔iß.
Dum adhuc calet, adde *fol. ſenæ ſ. ſ.* ℥iv.
rad. helleb. nigr. præparat. ℥ij. ☍ ♀*ri per deliqu.* ʒij.
Stent per 24. horas, poſteà peractâ unicâ leniſſimâ ebullitione, in colatura poſt expreſſionem factam, adde
ſucci liquiritiæ (*in aq. fumar. diſſol.*) ℥j.
ſaccbari albiſſimi ℥xxx. M. Fiat ſirupus, ut artis eſt.
In omnibus morbis, maximè capitis, ubi purgatione opus erat, fructuoſè à *Dn.Cnöffelio* ſirupus hic adhibebatur, familiaris ipſi erat & in arthritide & affectione hypochondriaca. DOS. ab unciâ unâ ad uncias tres, in aquis vel vehiculis aliis convenientibus, vel per ſe ſumptus.

Paſſulæ laxativæ

pro S. R. Maj. Vladislao IV^to.
à Cl.D.D.Cnöffelio ordinatæ.

℞. *fol. ſenæ ſ. ſ.* ℥ij. *tamarind. conſ. fl. Perſic. cichor. borag.* ā. ℥j.
ſem. carthami, groſsè contuſi, rad. polypod. querc. ā. ʒv.
acidi ♀*ri* ʒij. infunde per noctem in *aq. fontanæ ſ.* q. ſ.
Manè coquantur ad remanentiam ℔iß. Decoctioni, per albumen ovi prius clarificatæ, adjiciantur
ſacch. albiſſimi ℔. ℥xij. Miſc.
Redigantur coquendo in ſirupi conſiſtentiam, cui, dum adhuc fervet, immergantur
paſſul. minor. opt. prius purgat. ℔ij.

 (Vel,

(Vel, ſi placet zibeb. major. exemptis prius acinis, ſeu prun. Damaſc. vel Hungar.) ſtent per 24. horas, in loco quieto, factave unâ vel alterâ ebullitione, paſſulæ denuò, cum infuſo ſirupo, ad debitam conſiſtentiam decoquantur. In fine addantur

aq. cinamomi, ſucci citri rec. expreſſi ã. ℥j.

Fiantque paſſulæ laxativæ, uſui aſſervandæ pro S. R. Maj. DOSIS à ʒij. ad ℥ß. & j.

Extractum hellebori ſolutivum
ſive
Solutivum helleboratum Cnöffelianum.

℞. *extract. hellebori veri (per* 🜄 *fact.)* ℥iß. *conf. alkermes* ʒij.
(Not. Pro fœminis, loco conf. alkerm. adde
extr. macis, & *caryophyl.* ã. q. ſ. pro aromatiſat.)
phlegmatis 🜔*oli volat. noſtri* ℥xxiv.

(Et ſi major & notabilior debet eſſe operatio, ſufficient *phlegmatis* ℥xij.) Stent in vitro, collo oblongo & hermeticè clauſo, per menſem in digeſtione, poſtea filtrentur per chartam; Eſſentia filtrata ad uſum ſervetur.

Eſt cephalicum inſigne, & in curanda epilepſia medicamentum à *Cl. Dn. Cnöffelio* ſæpè expertum.

Hîc quoque annectere placet Ejusdem

Elixir proprietatis purgans ſolidum.

℞. *aloes opt. pulv.* ℥viij. *myrrhæ, croci (opt. pulv.)* ã. ℥iv.
mixturæ confuſæ (ex 🜄 & phlegm. 🜔li, ternis cohobiis ex ∴ unitis) ℥LVj. ~ 🜍*ris opt. & generoſi* ℥ij. Miſc.

Macerentur per tres menſes in vaſe vitreo, optimè clauſo, in loco calido, ſæpius materiam movendo: abſolutis hisce menſibus poſt ſufficientem extractionem & circulationem, inſtituatur colatura per linteum, & quidem fortiſſimâ expreſſione, menſtruum tandem ad juſtam extracti ſolidi conſiſtentiam, in leni calore abſtrahatur, & ſeorſim aſſervetur. In fine adde

extr. dauræ ℥j. *eſſent. macis & cinamomi* ã. q. pl.

F. Maſſa pro pilulis. DOS. à ℈j. ad ij.

Elixir proprietatis purgans liquidum
Cnöffelianum.

℞. *aloës hepat. opt.* ℥iv. *myrrhæ Alexandr. croci Or. vel Ungar.* ã. ℥ij.

extr.

extr. dauræ (id eſt, veratri nigri) *è foliis parat.* ℥j.
🜄 *alcoholiſati, phlegm.* ⊕*li, cum ſuo* 🜔*u volat. impragnat.* ã. ℥xiv. (vel in duplo ſcil. ℥Lvj.) 🜔 ♀*ris opt. per campan. fact.* ℥iß.

Aloë & myrrha terantur accuratè, crocus ſcindatur in minutiſſima fruſtula, mixta deinde omnia digerantur & circulentur in vitro hermeticè clauſo per ſex menſes, & F. more conſueto *elixir proprietatis balſamicum & purgans*: cujus uſus eſt in febribus intermittentibus malignis, morbis contagioſis & ipſa peſte: item in affectionibus hypochondriacis, morbis uterinis, colicâ, paſſione iliaca, cruditate ventriculi, conſtipatione alvi, aliisque affectibus medicamentum ab authore ſæpius probatum. DOS. à gutt. x. ad gutt. xv. & xx. in vino, cereviſia, juſculo carnis vel alio vehiculo convenientè.

Elixir proprietatis purgans aliud
Officinæ Regiæ Warſſav.

℞. *aloës ſuccotrinæ* ℥iß. *myrrhæ ſelect. rub.* ℥ß. *croci Or.* ʒiij. *rhabarb. el.* ʒxij. *vini Hiſpan.* ℔iij. *mixturæ ſimpl. de tribus* ℥ij.

Pulveriſatis & inciſis miſtisque adfundatur vinum Hiſpanicum & mixtura ſimplex. Stent in digeſtione per ſex ſeptimanas, poſteà colentur per linteum ſubtile, tinctus & imprægnatus liquor ſervetur uſui.

In febribus malignis & contagioſis atque in ipſâ peſte nihil eſt tutius: hypochondriacis & uterinis valdè convenit, & in morbis chronicis, maximè in icteritiâ flava, medicamentum eſt magnarum virium, inſuper ventriculi affectibus ſubvenit, à putredine defendit, & leniendi alvum poſſidet virtutem.

DOSIS ʒß. plus minusve in vino vel aquâ aliâ adpropriatâ. Datur & in actu curationis, tempore peſtis ad ʒj. & ℈iv.

Pilulæ balſamicæ univerſales.

℞. *extract. rad. helleb. nigr.* (per 🜄 fact.) M℞. *de trib. Ruffi* ã. ℥ß. Cogantur cum *eſſent. noſtræ proprietatis* ſ. q. *in maſſam mollioris conſiſtentiæ.*

Admirandæ ſunt iſtarum pilularum virtutes & nunquam ſatis laudari poſſunt. Omnes enim humores, maximè craſſos & tartareos purgant, caput, ſtomachum & alia viſcera roborant, & commodiſſimè exhibentur in affectione hypochondriacâ, obſtructione lienis, meſenterii &c. & maximæ æſtimationis erant apud p. m. *Cl Dn. D. Cnöffelium.*

DOSIS pilularum eſt à ℈j. ad ʒß.& ℈ij. pro unâ vice. Sumi poſſunt manè ac veſperi, poſt cœnam parciorem & ante cœnam. Si quis actionem earum acuare cupit in robuſtioribus maximè, ubi pilulæ Cnöffelianæ aliquando tardeſcunt, addantur cuilibet doſi grana aliquot tartari vitriolati, formula poteſt eſſe talis:

℞. Mꝭ. *balſam.* ℈j. *jalap. ſubtil. pulveriſ.*
♀ri ⊕ti ã. g̃. vj. cum *ol. cort. aurant. ſ. citri rec.* q. ſ. formentur pilulæ minores deaurandæ.

Aliquando placuit & hæc formula.

℞. *extract. bellebori (è foliis ejusdem herbæ in Styria parat.)*
Mꝭ. *de tribus* ã. g̃. xv. *reſinæ jalappæ* g̃. iij. ♀ri ⊕ti g̃. vij.
M. Formentur pilulæ minores.

Item.

Pro maniacis & epilepticis.

℞. *extr. belleb. ex radicibus parat.* ℈j. ♀ri ⊕ti g̃. viij.
F. Pilulæ deargentatæ.

Pro quartanariis, arthriticis, ſcabioſis, & lue venerea infectis.

℞. Mꝭ. *balſam. univerſal.* ℈j. *cœniotomii noſtri*, g̃. ij. (usque ad v.) M. & cum guttâ unâ vel alterâ ſirupi noſtri helleborati, benè ſubigendo, fiat maſſula, ex qua iterum formentur pil. tres vel quatuor majores, argento obductæ.

(*Not.* Ad occultandam Medicinam, à *Clar. Dn. D. Cnöffelio* ex omni genere medicamentorum ſpecificorum (beneficio mellaginis) concinnabantur pilulæ alterantes.)

Emplaſtrum purgans admirabile.

℞. *ſemin. cataput. colocynth.* ã. ℥j. *rad. & fol. belleb. nigr. eſulæ, ſucc. tithymal. cucumer. aſin. agreſtis, rad. ſambuc. rec. ebuli* ã. ʒvj. *aloës hepatic. ſcammon.* ã. ʒiß. *terebinthin.* ʒiij. *mell. deſpumat.* q. ſ. M. F. l. a. emplaſtrum, ſ. cataplaſma.

Emplaſtrum hoc miræ virtutis quondam *S. Reg. Majeſtati* Vladislao IV. à Palatino Pomerelliæ *Illuſtr. Dn. de Dœbnhof* eſt communicatum, cujus deſcriptionem annis ſuperioribus à *Dn. Johanne Heckero* pharmacopœo regio tanquam aliquid ſingulare & ego accepi.

Primo

Primo ſolvit potenter alvum umbilico impoſitum, enecat vermes eosque ſimul cum excrementis expellit; regioni ſuperiori ſtomachi applicatum vomitum ciet; renibus & lumbis, urinam promovet; mammis mulierum, menſtrua ſollicitat; & abdomini partum facilitat, expellit & ipſum fœtum mortuum, ſi diutius geratur.

TITULUS III.

DIURETICA.

Pulvis diureticus ordinarius.

℞. *⊖lis 🜿ri cryſtall. anodyni mineralis* ã. ʒiij. M. F. pulvis.
Doſ. à ʒß. ad ℈ij. & ʒj. in *aq. petroſelini*, ter in die repetenda.
vel ℞. *🜿ri 🜕trati, ſeu 🜕 🜿ſati* ʒvj. *oculorum ♋ præparat.* ℥j.
M. F. pulv. Doſis & uſus idem qui ſupra.
Item ℞. *🜿ri albiſſ. pulv.* ʒiij. *🜿ri ⊕lati* ʒij.
ſpir. ⊕li cum nitro coagul. g. xxxv. M. F. *Pulvis.*

Exhibeatur eodem modo

Pulvis diureticus pro S. R. Maj. in ardore urinæ.

℞. 🜕 *♁niati cryſtall.* ʒj. *ſacch. cant.*
ſucci glycyrrh. inſpiſſat. & pulv. ã. ʒß. M. F. Pulvis ſubtiliſſimus.
Poſt ℞. *pulv. diuret. jam præſcripti* ℈ij. *extr. granorum quietis* g. j.
M. F. pulvis, bis in die ſumendus.
Item ℞. *♁ii fix. diaph.* (ſpiritu ſalis *aliquoties imbuti & iterum exſiccati,*)
oculor. ♋. (cum 🝆 *🜿ri per deliqu.* ã. p. æq.
in lapidis duritiem coagul.) ã. ʒiij.
magiſt. petroſelini rec. facti q. ſ. pro tincturâ. M. F. pulvis.
Doſ. ℈j. ad ℈ij. in aqua appropriata, bis vel ter in die.

Arcanum Tartari Cl. Dn. D. Cnœffelii & Helmontii.

℞. *⊖lis 🜿ri albiſſimi* ℔ß.
~ *🜿ri bis per cineres rectific.* 🜄 *opt.* ã. q. ſ. (*pro infuſione*
⊖ 🜿ri, ad eminentiam ſc. iv. *digitorum.*)

Digerantur aliquamdiu in loco calido, poſt abſtrahe ſpirit. ad ſiccitatem uſque: affunde novum ſpir. tartari & ſpir. vini, & iterum deſtilla. Idque toties repetatur, (ſcil. ſexies vel ſepties) & ultimo quidem per phiolam altam, donec ⊖ ♀ri in lateribus vitri inſtar cryſtalli ſeu camphoræ appareat, quod in vitro puro & cera vel ſubere benè clauſo, ad uſum internum reſervetur. Si quis hoc arcanum augmentare velit, is adjiciat arcano ♀ri 🜄 opt. rectificatum, & alcooliſatum, ad eminentiam duor. vel trium digitorum, & in vaſe optimè perlutato miſceantur & digerantur, tam diu, donec cuncta benè unita ſint, & de materia ſeu arcano ♀ri nihil amplius appareat.

Hac finita diſſolutione, vitrum repone in locum frigidum, & rurſus cryſtalliſentur; & ſic augebitur arcanum ♀ri in infinitum.

In morbis quibuscunque deploratiſſimis, & ex obſtructione ortis, maximè in febribus intermittentibus, eſt medicamentum non ſatis laudandum. *Doſis* g̃. v. ad ℈ß. & ℈j. in juſculo carnis coctæ, vino, ſeu alio vehiculo idoneo.

[Sunt & qui beneficio hujus arcani ex auro & reliquis metallis & mineralibus extrahi volunt animam.

Exemplum in Sole.

Fiat *amalgama* ex *auri* parte una & *mercurii purgati* p. vj. Hinc *cum duplo ſulphuris opt. pulv.* ad ignem lentum calcinentur tam diu, donec mercurius cum ſulphure ſine liquefactione exhalarint, & calx auri, coloris calendulæ, ſpongioſæ quaſi ſubſtantiæ, ſub tegula remanſerit. Ex qua tandem mediante hoc ſale, intra menſem ℞a extrahitur rubicundiſſima, corpore remanente albo.

Helmontium alias hujus arcani authorem & inventorem eſſe, multi affirmant.]

(*Diuretica plura videantur infra in medicamentis antinephriticis.*)

TITULUS IV.

DIAPHORETICA.

Antimonium diaphoreticum ſolare.

℞. 🜄*tis* ℥j. acuetur cum ⊖*lis* ✱*ci* ʒj.

Menſtruo jam parato & prius filtrato injice auri fini & laminati ʒj. ſtent in leni cinerum calore, donec abſorbeatur aurum. In hac ſolutione

tione ſolis imbuantur & intingantur linteamina pura, ut nihil de eâ remaneat, & poſtquam libero aëre benè exiccata fuerint, comburenda ſunt in crucibulo puro tamdiu, donec in pulverem redigi posſint; caute tamen hic procedendum, ne crucibulum excandeſcat, & aurum cum ſale ammoniaco avolet. Jam

℞. *calcis hujus auri* e. g. ʒj. ♁*ii ſubtil. pulv.* ℥ij. ⦶ *albiſſ.* & ſimili modo in pulverem ſubtiliſſimum prius redacti ℥viij.

Miſceantur in mortario lapideo quam optimè, poſteà immittitur pulvis, ſenſim & per intervalla, in crucibulum prius candefactum, & ſtatim cum impetu incipiet ardere, haud ſecus, quam pulvis ſclopetarius madidus. Detonatione peractâ calcinatio continuetur adhuc per ſpatium quadrantis horæ, materiam interim filo ferreo continuè agitando; tandem tota maſſa hinc reſidua & adhuc ignita, per partes injicitur in ollam novam vitreatam & aquâ purâ calidâ impletam, ſinitur per ♂ & ♀ quieſcere, & ubi materia ſubſederit, inclinando ollam, removetur aqua nitroſa: qui labor, affusâ tepidâ aquâ, ſæpius repetendus eſt, donec nullus ſalſedinis ſapor ~~plus~~ percipiatur; pulvis purpureus tandem & elegans, in filtro chartaceo relictus, ſtudiosè exſiccetur & aſſervetur, tanquam ſudoriferum & alexipharmacum inſigne, & in peſte febribusque malignis præſtans. Corruptioni reſiſtit, ſanguinem mundificat, ſcabiem & luem veneream curat, & in quibuscunque cordis infirmitatibus, variisque viſcerum morbis prodeſt; auxiliatur iis ſudorem pellendo. DOS. â ℈ß. ad g̃. xv. & ℈j. in convenientibus aquis ſeu conſervis, reiteratis vicibus, omnibus, omni tempore & hora, ſecundum neceſſitatem morbi, id poſtulantis. [amplius]

USUS MECHANICUS. Pulvis aureus ſimplex absque antimonio, & ſuperius in crucibulo calcinatus, curioſum adhuc alium habet uſum, nempè quod omne argentum ſola affrictione deaurare ſolet, quod ſecretum cauſa curioſitatis olim, à Sereniſſima Ludovica Maria p.m. Regina Pol. ſæpè fuit tentatum & probatum.

Ex *pulvere aureo* p. j. & *pulvere ſplit.* p. xx.

invicem commixtis fit & ille ſumme purpureus & Regius color, in igne ſemper conſtans & durabilis. (Germ. das Goldpurpur) quem, in ornando & pingendo auro, aurifabri adhibere ſolent. Secretum in Gallia jam multis notum. Sed melius ſuccedit hoc, ſi loco pulveris hujus aurei, crocus ſolis Cnöffelianus pulveri ſplit admiſceatur, quod & ipſemet vidi.

Bezoar-

Bezoarticum minerale per detonationem.

℞. *butyri ♁ii rec.* q.v. affunde guttatim ▽ *font. ſimplicis & puræ* q.ſ. infuſum præcipitabitur in pulverem album, mercurium vitæ dictum, qui ſtudio exſiccandus eſt.

Jam ℞. ⦶*i alb. & pur.* q. v. ex. gr. partes iv.
Cui & in ♀lo, ſuper △em liquato, ſæpius & reiteratis vicibus injiciatur
☿*ii albi, vitæ dicti & ſuperius reſervati* p. j.
Fluant ſimul per horæ quadrantis ſpatium, vel diutius. Maſſam refrigeratam, ex crucibulo ſeparatam, & prius pulveriſatam, aquâ ſimplici affuſâ, repetitis vicibus ablue, & ab omni nitroſâ ſalſedine edulcora, pulvis tandem bezoarticus albus & lacteſcens, in filtro papyraceo relictus, bene exſiccetur, & in vitro bene clauſo, ſtudioſè aſſervetur, qui nihil aliud eſt, quam mercurius vitæ correctus, & longe differt à bezoartico minerali, conſueto modo parato.

VIRES conveniunt cum ceruſſa antimoniali, ex ♔lô paratâ.

DOSIS eſt à g̃. v. ad ℈ß. & g̃. xv. in bolo parato ex conſerva aliqua, vel cum aliis pulveribus, ſuperbibendo, vinum, juſculum, vel aliquid aliud conveniens.

Pulvis diaphoreticus diurnus.

℞. *flor.* ♀*ris,* ♁*ii fix. diaphoret.* ã. ʒxij.
baccar. lauri pulveriſ. ʒvj. M. F. pulvis, ſignetur ut ſupra.

Pulvis diaphoreticus nocturnus.

℞. *pulv. diaphoret. diurn.* ℈iß. *extract. noſtr. ſedativi* g̃. ij.
M. F. pulvis, dividatur in ij. part. æquales ad ij. chartas.
Signetur ut ſupra.

Diaphoreticum hoc in forma pulveris magnarum eſt virium, ſanguinem enim mundificat, luem veneream & ſcabiem curat, & in febribus malignis & morbis contagioſis eſt medicina ad expellendum intro hoſpitantem hoſtem per ſudores mirificè adjuvans.

TITULUS V.
BEZOARDICA
ET
ALEXIPHARMACA.

Bezo-

Viperarum confectio Dn. D. Cn.

℞. *viperarum, vel ſerpent. noſtrorum in locis montanis captorum* q.v. Abſciſſis capite & caudâ, detractisque exuviis & interaneis exemptis, reliqua cum vino albo myrrhiſato, à cruore optimè abluuntur, pinguedo ſeorſim in vitro aſſervatur, corda, hepata & lingua etiam ſeorſim, reliqua, prius ſale abſinthii, rutæ (& ammoniaco purgato,) adſperſa ad ſolem, vel in alium locum calidum ad areſcendum ſuſpenduntur.

Hoc peracto, ſerpentum ſeu viperarum truncos ſcinde in minuta fruſtula, & ad perfumandum ſuper cribrum ponito, ſuffimento ſubtus ita excitato:

℞. *baccarum juniperi* ℔iij. *ſuccini vulgar.* ℥iij.

Perfumata & benè prius exſiccata, ſimul cum ſpina dorſi redigantur in pulverem ſubtiliſſimum, qui pulvis, in vitro puro incluſus, in loco ſicco poſtea aſſervandus eſt. Signetur *pulvis viperarum ſimplex.*

Corda, hepata ac lingua ſimili modo in alcool redacta, vel in 🜄 juniperinum impoſita aſſerventur in futurum uſum, pro theriaca noſtra Regia.

Vires hujus pulveris. Contra omnia venena, inprimis ſui generis. Sunt & qui affirmant, ſemel ſumptum aliquot annos alexiterii officium præſtare, fides ſit penes authorem. Communiter in pleuritide maligna, tabe, hydrope, pſora, ſcabie & lue venerea commendatur. Maritale officium & in ſeniculis promovet.

DOSIS à ℈ß. ad ℈j. & ʒj. per ſe vel cum aliis medicamentis idoneis.

Magiſterium viperarum.

℞. *viperarum ſeu ſerpent. noſtr. & in locis ſanis montoſis & non putridis degentium* q. v.

Eosque capitibus & caudis detruncatis, exemptisque interaneis, cum cordibus, hepatibus, ac ipſa ſpina, (cultro prius confracta,) in 🜅 ⊕i ſ.q. immerge. Stent ita per tres dies, poſteà ad perfumandum & exſiccandum, cribro puro imponito, ſubtus ſuffimento, in hunc finem excitato, ex

bacc. juniperi p. iij. *lauri* p. j.

ubi & circa finem adjicitur

ſuccini ℥j. *aſſæ dulcis* ℥ß. *ſtoracis* ʒiij.

 Serpentes

Serpentes ita perfumatos, in ollâ novâ vitreatâ, adhuc ſuper fornacem, vel & in ſole exſiccantur, ut in pulverem redigi poſſint. Jam

℞. *hujus pulveris* q. v. ~ ⊖*is ammoniaci* ſ. q. ad ſupereminentiam ſcil. ij. vel iij. digitorum;

In ſolutum, decantatum, & prius filtratum, ſeu colatum, infunditur

°°°*i* ♀*i ex* ⊖*e fact.* q. ſ.

præcipitatione peracta, ablutio & edulcoratio cum aqua ſimplici, ſeu ſcorzoneræ inſtituitur. Pulvis tandem in chartâ emporeticâ relictus exſiccatur & ad uſum reſervatur.

VIRES & DOSIS conveniunt, cum viperarum pulvere, ſuperius ſimplici modo parato.

Pulvis viperinus compoſitus.

℞. *oſſ. viperarum in ſubtiliſſ. pulv. redact.* ʒvij. ℈j. g̃. viij.
pulv. viperini ſimplicis, *oculorum* ♋ cum *decocto* ſeu *eſſentia viperarum imbutorum* ã. ʒv. ℈j.
eſſent. n. citri ʒj. g̃. viij. *ambræ moſchat.* ʒß. g̃. iv. F. pulvis.

Cujus DOSIS à ℈j. ad ʒß. & urgente neceſſitate ad ʒj. in aqua aliqua alexipharmaca.

Ex pulvere viperino præſcripto, beneficio *eſſent. viperinæ* & *tragacanthæ albæ* q. ſ. fiunt globuli in forma terræ ſigillatæ Turcicæ, qui figura ſerpentis vel proprio ſuo titulo aſſignandi ſunt.

Bezoarticum viperinum.

℞. *pulv. viperin. ex ſola ſpina* ſeu *oſſibus noſtro more per ſe absque* △ *præp.* *unicornu mineralis*,
▽*æ ſigillatæ Melitenſis*, *oculorum* ♋ ã. partes æqu.

Miſce F. pulvis, qui cum eſſentia viperina ſeu ſolo decocto viperarum ſ. q. ſæpius inebriandus, & iterum per ſe exſiccandus eſt. Jam

℞. *pulv. hujus viperini compoſit.* ℥iij. ♁*ii diaphoretici fixi* ʒij.
eſſent. moſch. ambariſat. ℈ß.

Et cum *mucilagine tragac.* (per decoct. viperarum fact.) ſ. q. fiat maſſa, ex qua poſtea formentur globuli in forma terræ ſigillatæ, vel pro lubitu.

Pulvis viperinus alexipharmacus ex ſolis cordibus & hepatibus.

℞. *pulv. viperini noſt. ex cord.* & *hepatibus ſolis parat.* ʒij.

ſacchari

ſacchari albiſſimi pulver. ℥vij. *eſſent. moſchi ambariſat.* ℈j. g̃.iv.
Fiat omnium pulvis in vitro cuſtodiendus. Qui cum decocto viperino, ſeu ejus eſſentia ſ. q. in maſſam cogatur tenacem, ex qua poſtea formentur trochiſci delicatiſſimi.

Not. Inter formandum inungantur digiti cum *ol. citri* & *angelicæ.*

Diaphoreticum compoſitum Dn. D. Cn.

℞. ♁*ii fixi diaphoretici* ʒij. *bezoart. mineralis* ℈iv.
corall. rubr. præparator. ʒj. *pulv. viperin. ex cord. & hepat.*
croci noſtri ſolaris ã. ℈j.
Miſceantur, fiatque ex his omnibus, in mortario vitreo pulvis ſubtiliſſimus, cui adhuc admiſceatur
eſſent. citri ex cort. exter. rec. extr. g̃. xv.
ſervetur pro uſu in vitro benè clauſo.

De alexipharmacis ſecretioribus Dn. D. Cn.

Pulvis alexiterius.

℞. *bezoart. mineral. pulv. viperini noſt. fl.* ♀*ris* ã. ʒj.
Miſceantur probè in mortario vitreo & F. pulvis ſubtiliſſimus.
Vel ℞. ♁*ii diaphoretici fixi, pulv. viperini noſtræ præp.*
rad. contrayervæ ã. p. æquales.
Miſceantur probè & F. pulv. ſubtiliſſimus. Signetur *pulvis alexiterius de tribus*, ex minerali, animali & vegetabili ſcil. compoſitus.

Pulveres hi duo ſunt præſtantiſſima remedia, adverſus omne venenum, cujuſcunque ſit generis, etiam ab animalibus immiſſum.

DOSIS à g̃. xv. ad ℈j. & ℈iß. in aq. bezoartica noſtra.

Pulvis bezoarticus.

℞. ♁*ii diaphoretici fixi* ℥ß. *bezoartici mineralis*
flor. ♀*ris* ã. ʒij. M. F. pulvis.
Eſt bezoarticum præſtantiſſimum, & in morbis catarrhoſis & pectoris atque in ipſa phthiſi, remedium exoptatum. DOS. ℈j.

In pleuritide pro Illuſt. Dn. Döhnhoff.

℞. *fl.* ♀*ris,* ♁*ii diaphoret. fixi* ã. g̃. x.
bezoart. mineral. g̃. v. M. F. pulvis.

Cyperus bezoarticus.

℞. *rad. contrayerv. pulv. corall. rubr. præp.* ā. ℥ß.
M. F. pulvis ſubtilis.

Lapis bezaar factitius.

℞. *terræ ſigillat. bezoart. (noſtr. præparat.)* ℥j. ℈viij.
unicornu foſſil. C. C. bezoart. ſ. *bezaart. cervini* ā. ℥ß. ℈iv.
♁*ii diaphoretici fixi, rad. contrayervæ ſubtil. pulv.* ā. ℈viij.
M. F. pulvis ſubtiliſſimus & cum *magiſterio fol. rutæ rec. parat.* q. ſ. pro tingenda maſſa & *mucilagine tragacanthæ albæ* in *aq. bezoart.* ſol. F. maſſa, ex qua poſteà formentur lapides ovalis figuræ, qui, ubi benè exſiccati fuerint cauſa curioſitatis, in tornatili rota poliri poſſunt. Negotium ſi rectè inſtituatur, hic lapis arte conflatus, adeò ſimilis erit illi orientali in ſuperficie externa (nempe colore & ſplendore) ut vix unus ab altero dignoſci poſſit.

VIRTUTES hujus lapidis cum lapidibus bezoar. anim. or. & occ. conveniunt, & vicem illorum præſtat.

DOSIS à ℈ß. ad gr. xv. & ℈j. Confer & hic *anim. appendicis Cl. Dn. D. Zwelf. ad diſpenſat. Aug. p. 65.*

Lapis ſerpentinus, ſive Magnes venenorum.

Hic occaſio ſe offert, aliquid inſinuandi de magnete venenorum, & lapide quodam, quem Luſitani *Piedra della Cobra* vocant, cujus & meminit adm. R. Pat. *Athanaſius Kircherus*, S. J. in libello ſuo de *triplici in natura rerum magnete, ſect. II. c. V.* in *China ſua illuſtrata pag. 83.* Item R. P. *Michael Boymus* in ſua *Flora Sinenſi*; & adhuc alii. Qui lapis à natura ſibi inſitum magnetiſmum habet, ut à venenoſo animali prius inflicto vulneri appoſitus, protinus tenaciſſimè ſanguiſugæ ad inſtar adhæreat, hæreatque tàm diu donec omni veneno, quod ſerpens, aut quodvis venenoſum animal diffuderat, exucto, ac jam veluti ſatur ſuapte ſponte decidat, ſaturæ hirudinis inſtar. Experimentum hujus ſumpſit & dictus R. Pat. *Kircherus* in vulnere à viperâ venenoſa cani inflicto, ubi hic lapis vulneri adeò tenaciter adhæſit, ut vix amplius diſtrahi potuerit, manebatque tam diu affixus vulneri, donec exucto omni veneno ſponte ſua decideret, quo peracto canis brevi poſt priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt.

Quo-

Quomodo verò ſimilis lapis, è colubris noſtris, (qui vicem præſtet alterius, quo nos caremus,) imitandus ſit? nobis hic docendum relinquitur. Ideò

℞. *pulv. viper. ſimpl. (more noſtro, & ☉e exiſtente in ♌e parat.)* ℥j.
bufonum, (eodem tempore parat.)
cancrorum (ſimili modo ☉e exiſt. in ♌e par.) ã. ℥ß.
▽æ Lemniæ cum *decoct. rad. ſcorzon.* &
contrayerv. inſuccat. unicornu foſſil. ã. ℥j.

Omnibus diligenter mixtis, (in mortario vitreo ſeu lapideo, adde *mucilaginis* ſeu *gelatinæ viperarum* ex earum ſpoliis per *decoct. ligni colubrini* & *rad. contrayervæ* extractæ, tantum quantum pro incorporatione maſſæ ſufficit. Ex qua poſtea lapides ſeu trochiſci lenticularis figuræ ſeu formæ, craſſitie pennæ anſerinæ effingito, magnitudo illorum talis eſſe poteſt.

Talis fuit ille lapis ſerpentinus, ex China à Patribus Soc. J. allatus, quem ad S. Reg. Majeſtat. per me olim dono miſit Rev. Pat. *Athanaſius Kircherus*, Soc. Jeſu, amicus & patronus meus ſingularis, vir aliàs toti orbi notus.

Not. Pulvis bufonum fit, ex animalibus integris, ſine transfixione in libero aëre, & ardore ſolis prius quam citiſſimè exſiccatus, aliàs enim fœtent & difficulter teruntur.

Modus pulveriſandi cancros, fit ex hoc eodem proceſſu, quem *Clar. Zwelferus*, in præparatione pulveris viperini ſimplicis docet. Vid. *Animadv. in Pharm. Aug. p. 213.*

Electuarium de ovo Cnöffelianum.

℞. *croci or. ſive Ungar. opt. pulv.* ʒij.
rad. dictamni alb. tormentillæ ã. ℥j.
contrayervæ, angelicæ, pimpinellæ, zedoariæ, gran. juniperi,
flor. ♁ris, ♁ii diaphoret. fixi ã. ℥ij.
corallior. præp. myrrh. el. ã. ℥ß.

 Omnia

Omnia prius in pulverem ſubtiliſſimum redacta, miſce in mortario lapideo, bene ſubigendo, & cum *rob baccar. ſambuci* inſpiſſati & rec. facti ſ.q. Fiat maſſa, conſiſtentiæ ſolidæ & craſſæ, ex qua tandem efformantur magdaleones, formæ & magnitudinis ovi anſerini, quæ & auri foliis tandem obduci & ornari poſſunt.

Ejus VIRES conveniunt cum elect. de ovo Maximiliani Imperatoris, ſed longè efficaciores ſunt.

USUS ejus ordinarius eſt, ad præcautionem & curationem peſtis, morborumque peſtilentium.

DOSIS præſervando eſt ʒß. pro curando à ʒß. ad ℈ij. in adultioribus maximè. UTENDI MODUS per ſe in forma pil. ſive diſſolut. in aq. cardui benedict. ſcordii, aceto bezoartico, vino, vel alio liquore idoneo.

Electuarium præſervativum & curativum.

Pro S. Reg. Maj. in caſtris ſub Sborovvia ordinatum, & compoſitum à Dn. D. Cnöffelio.

℞. *flor.* ♀*ris*, *corall. rub. præp.*
♂*ii fixi diaphoret. bezoart. mineral.* ã. ℥ß.
rad. ſcorzoneræ, contrayervæ, torment. (opt. prius pulv.) ã. ʒij.
balſ. ♀*ris noſt. deſcr.* ʒiß.

M. F. cum *melle virgineo* & *rob baccarum ſambuci* ſ. q. & ~⊕*li* ℈ij.
Electuarium molle, ad fictile capax (propter fermentationem.)

Adverſus venena & morbos contagioſos, eſt hoc electuar. tutiſſimum præſidium.

DOS. pro præſervando, magnitudine fabæ minoris, pro curando ʒß. in aceto bezoartico, & quidem tempore curationis, ter in die, cum expectato ſudore.

Acetum bezoarticum ad præſcriptum electuarium.

℞. *aceti bezoartici ord. (ex angel. ſcil. parat.)* ℥iij.
aceti rutacei, rubi idæi, roſar. ã ℥ij.
balſ. ♀*ris. noſtræ deſcript.* ʒij. M. dentur ad vitrum.

NB. Spongiolæ particula huic aceto immerſa, illigatur ſtrophiolo, aliquoties in die pro olfaciendo.

The-

Theriaca Magni Ducis Hetruriæ communicata quondam Sereniſſimo Regi CASIMIRO, & in caſtris Glinianenſibus à ſua Majeſtate anno 1649. menſe Julio nobis commendata.

℞. *theriacæ Andromachi, mithridat. Damoc.* ã ℥j.
rad. anthoræ pulv. ʒß. *lapis bezoar animal. or.* ℈ß.
conf. alkerm. ℈iv. *conſerv. flor. roſ. cichor. borrag.* ã ℥ß.
Miſceantur in mortario lapideo, & cum *ſir. compoſ. è toto citri* q. ſ.
F. electuarium.

Contra morbos caſtrenſes & epidemios & in ipſa peſte eſt medicamentum efficax. Quicunque enim in peſte in acceſſu nempe morbi hanc medicinam uſurpaverit eamque retinuerit & ſudaverit, evadet, quod ipſemet Anno 1653. tempore peſtis in multis obſervavi.

Theriaca de tribus Cnöffeliana.

(ſcil. è triplici regno, animali, minerali & vegetabili,)

Contra morbum epidemicum anno 1649. Warſaviæ graſſantem, cujus curatio indicabat alexipharmaca, ſedativa & digeſtiva.

℞. *bezoartici noſtri animalis* ʒij.
ſulphuris eſſentificati ex *immaturo minerali alcabeſt* ℥ß.
ſedativ. digeſtivi noſtr. vegetab. ʒij. ℈j.
Excipiantur melle virgineo in ſolidam theriacæ ſubſtantiam, tot ingredientia aromatum & exoticorum planè repudiantem. Hæc theriaca de tribus, tribus doſibus per 24. horas in quintum diem usque exhibeatur.

Primo mane hora ſeptima (ſuperbibito aceto bezoart. vel vino) exhibita, poſt octavam auditam, vel paulo ſerius, ſtragulis benè coopertus & calefacto hypocauſto æger effuſiſſimè ſudet, usque ad horam nonam, optimè detergitur, mutatis induſiis. Hora audita ſequente decima, reficitur. Audita prandii undecima hora, cibum æger capit. Hora quarta pomeridiana alteram doſin aſſumit æger, & iterum ſudat. Et ſic tertiamdoſin inter decimam & undecimam noctis. *Plura vide in exerc. ſuis exercitatione quinta.*

The-

Theriaca Regia D. D. A. Cnöff.
Ser. JOHANNI CASIMIRO Pol. & Svec. Regi ab Authore dicata.

℞. *pulv. viperarum (ex ſolis cordibus & hepatibus linguisque viperarum collect.)* ℥.
bezoartici ☉laris, martialis ã ʒiß. & ℈j.
ſulphuris educti per ſublimat.
ex immaturo minerali alcaheſt ʒiij. ℈ij.

Hæc quidem quatuor in numero, tria verò ingredientia à natura & proprietate pro baſi hujus theriacæ, excipe in conſiſtentiam ſolidam cum elect. de ovo (meæ compoſitionis)
rob baccarum ſambuc. juniper. mellis alb. virgin. ã ℥iv.
Omnia benè (absque fixato alcaheſt) in mortario vitreo ſeu lapideo ſubigendo, rediguntur in theriacam nigro puniceam, grati ſaporis.

Cui ſi placet (1.) præſervationis ergò adjiciuntur aliquot guttulæ balſami 🜍ris noſtr. (ex oleo papaveris parat,) ſub lingua tenendæ. (2) Curationis ergò aliquot grana ad ſaporem gratum fixati alcaheſt. (3) vel nocturnæ doſi, ſedativum noſtrum commune & cum ſucco citri correctum & extractum, vel generale meum ſedativum pro rei exigentia & ægri complacentia & tolerantia, toties quoties hac variatione opus eſſe videbitur, addi & ſubigendo bene pro ſingulâ doſi commiſceri poterunt.

Theriaca theriacarum Cnöffeliana.

℞. *diakibur noſt.* ℥j. (i. e. flor. 🜍ris,)
pulv. fix. è☿rio, ♉ii fixi, bezoart. animal. (ſc. pulv. viper. ſimp.) ã ℥ß.
mellis virginei ℥j. ʒij. ℈ij. *rob ſambuci* ℥ß. ℈ij. g̃. viij.
Fiat omnibus ſic exacte mixtis *theriaca nondum completa.*
Huic mixturæ D. D. C. aliquando admiſcere ſolebat
♀ri 🜔lati cryſtall. & prius in ſubtil. pulv. redacti ʒiij.
ſedativi ſui correcti ʒj. ℈ij.
Miſceantur exactè fiatque electuarium mediæ conſiſtentiæ. Signetur THERIACA THERIACARUM COMPLETA.

Datur in omnibus affectibus, in quibus malignitas dominatur, maximè contagioſis & peſtilentibus; utiliter præbetur in febrium intermittentium rigoribus ante acceſſum.

Tin-

Tinctura bezoartica.

In officina Regia olim à D. Doct. Matth. Littavv. introducta.

℞. *mixturæ ſimplicis* ℥viij. *ſpirit. terræ ſigill.* ℥j.
md. contrayervæ, anthoræ ã. ʒ ij. ℈ij.
ſcorzoneræ ℥ß. ʒj. ℈j. *angelicæ Turcic.* ʒvj.

Mixta ſtent in loco calido, vitro benè obturato, per octiduum, adde
eſſent. citri è cort. exter. rec. extr. ʒij.
extr. croci. ℈ij. *conf. alkerm.* ℈ix.

Et poſt repetitam digeſtionem, per horas aliquot tinctura bezoartica, absque ulteriore abſtractione per chartam emporeticam filtretur & in vitro optimè clauſo ſervetur uſui.

VIRES. Febribus malignis, peſtiferis & contagioſis potenter reſiſtit, earumque inſultus reprimit, & à centro ad circumferentiam externam expellit. DOSIS eſt à ℈j. ad ʒj. in liquoribus aliis bezoarticis, alexipharmacis & ſudoriferis, pro ſudore eliciendo. Inde & Cl. D. D. Cnöffelius in febribus epidemicis malignis, ſequens adhibuit expulſivum, & ſemper cum exoptato ſucceſſu.

℞. *aq. ſcorzoneræ, fumariæ* ã ℥jß. *ſir. ex toto citro* ℥j
tinct. bezoartic. ʒij. *pulv. pannonici rub.* ℈j.
conf. hyacinthi ℈ß. M. F. potio ſudorifera.

Emplaſtrum magneticum D. D. C.

℞. *ſuccini optimè pulveriſati* ℥ß.
bufonis ſiccati & in alcool pulveriſati ℥j.

Miſce & in cucurbitam vitream miſſis tantum ſpiritus vini affunde, ut ſupernatet, ad transverſum digitum, in balneo leni calore ſenſim ſubduc hunc ſpiritum vini, usque ad conſiſtentiam magmatis, ter affuſo ſemper novo. Cujus quantitas præſens commiſcetur & optimè ſubigitur cum emplaſtro de meliloto, in conſiſtentiam emplaſtri benè ſolidi.

Hoc pari modo, prout *meum Tractivum* in ſingulo emunctorio ſine mora applicatum erit præcipuum, in anginis illis ſpuriis, circumcirca collum geſtatum, prout & è malignitate tumentibus tonſillis & aliis ex ea emergentibus ſuſpectæ notæ ſignaculis: ita meum emplaſtrum magneticum hoc habet peculiare, ſi, quod frequentiſſime è ferociente ſanguinis ebullitione fit, nares hæmorrhagiam pluant im-

medicabilem, ſub illius lateris, cujus narium foramen ſanguine ſtillat, alâ geſtetur: vel ſub utraque, ſi utrumque cruentetur, mirabili & ſenſibili tractu, hunc fluxum ſubitò cohibet.

TITULUS VI.

ANODYNA
ET
MITIGATIVA.

Extractum ſedativum ordinarium citratum
Dn. D. A. Cn.

℞. *opii Thebaici, in fruſtula conciſi & in patella ferrea, per leniſſimam exhalationem prius correcti* ℥ij.
ſucci citri acidi ℥xxiv. *cinamom. pulv. caryophyll. pulv.* ã. ℥ß.

Stent per menſem in leni digeſtione, peracta illa, extractio per linteum exprimatur, & ad mellaginis conſiſtentiam lenta evaporatione redigatur. Sign. ut ſupra. *Inde fit ſequens*

Extractum ſedativum pro viris.

℞. *extract. ſedativi ordinarii, (praecedentis)* ℥j. ʒij.
magiſterii butyracei corallor. perlarum ã. g̃. xv.
croci or. ſubtil. pulv. ʒij. *ambrae* ℈ij. *moſchi* g̃. v.
ol. caryophyllorum vel *anthos*
cinamomi ã. g̃. v. Miſceantur invicem.

Maſſula ſervetur in vitro benè clauſo. Sign. ut ſupra.

Pro mulieribus.

℞. *extract. noſt. ord. citrati* ℥j. ʒij. *croci pulv.* ʒij.
magiſt. corallorum butyracei ʒß. *caſtorei opt. pulver.* ʒj.
°°*i ſuccini* ℈ß. Miſceantur opt. Sign. *extr. ſedativum pro mulieribus.*

Not. Placuit Cl. Dn. D. Cnöffelio aliquando & *laudanum illud liquidum Helmontianum*, quod pro menſtruo (loco ſucci citri) recipit ſuccum cydoniorum, in fermentationem, per flores cereviſiæ promotum. Beneficio iſtius menſtrui ex opio & croco, extrahitur tinctura, ſaturè atrorubeſcens, quæ colata & cum oleo, ſeu eſſent. citri, aromatiſata,

tiſata, in MB. ad medietatem abſtrahitur, reſiduum uſui aſſervatur, pro laudano opiato liquido, in affectibus hyſtericis arcanum certum.

DOSIS à gutt. iij. ad v. vij. & plures.

Sunt, qui in conciliando laudano Helmontiano liquido pro menſtruo ſibi eligunt ℞am ⊖is ♀ri. Pro correctione adjiciunt & crocum, caſtoreum, caryophyllos, cinamomum, lign. aloes, ſpec. diambræ cum moſcho & ſimilia plura adhuc.

Extractum granorum quietis officinæ Regiæ.

℞. *extract. opii Thebaici, noſt. m. p.* ℥ij.
hyoſcyami, ſimili modo per ſuccum citri debito tempore parati,
croci or. ā. ℥j. M. diligenter & ſerva in vaſculo puro & vitreo.

Dolores omnes lenit atque tollit, ſomnum inducit, fluxiones omnes ſanguinis ſiſtit, vomitus compeſcit, febrium paroxyſmis frenum injicit, & in delirio, phrenitide, epilepſia, ſuffocatione uteri, & doloribus arthriticis, remedium eſt extremum.

Sedativum magnum Archei.

℞. *♀is ⊕li philoſ. edulcorati* ℥ß.
extract. croci ʒiß. *angelicæ* ℈j. *rad. contrayervæ*
♀is noſtri ⊙ris ā. ℈ß. *eſſent. ambræ* (*pro fœm. extr. caſtorei*)
magiſt. perlarum butyr. ceruſſ. ♁ialis fix. per detonat. ex ♛ *lo fact.*
vel loco hujus ♁ii fixi diaphor. ā. ʒß. *conſ. alkermes* ℥ß.
°°° cinam. coriandri ā. gtt. ij. *caryophyl.* gtt. j.
nuc. moſch. expreſſ. ℈ß. g̃. ij.

Miſceantur exactè in patella argentea ſeu porcellanea aut vitreo vaſe, fiatque mixtura nobiliſſima.

Confortat, & ab omni veneno aſſumpto & ab ipſa peſte defendit, ſi ſtatim ſumitur, deſuperque ſudores proliciuntur. Curat & affectiones capitis, febres ardentes, dyſenteriam, diarrhœam & omnes fluxus ventris; vomitum compeſcit, dolores colicos & quoſcunque corporis mitigat & lenit. Inſuper ſudores movet, & ſomnum inducit.

DOSIS eſt à g̃. j. ad iij. vel v. per ſe in forma pilularum, vel diſſolvitur in vino vel aqua aliqua appropriata, aut in ſirupo aliquo ſeu juſculo. Duabus vel tribus horis poſt cœnam, ubi etiam caſus & occaſio vel dolor urget, omni tempore dari poteſt, dummodo patiens deſuper ſe in lecto ad ſomnum vel ſudorem componat.

Sulphur vitrioli philoſophicum Dn.D.Cn.

℞. *☉li Hung. phil. ut ſcis calcinati* ℔ij. ⊖ *✱ci* ℔j.
Trita ac ſimul benè ſubacta, immittantur in aludelem & ſuppoſito alembico cœco, & juncturis bene lutatis vulgari chimicorum more, in arena inſtituatur ſublimatio: Quod elevatum erit, tritum prius, remiſcetur capiti mortuo, & iterum ſublimentur, qui labor & ter vel quater repetendus. Flores tandem ab omni acrimonia, cum aquâ purâ edulcorentur. Jam floribus trina ſublimatione ita paratis, & in vitrea concha lento calore prius exſiccatis affundatur 🜋 q. ſ. & cum eo extrahatur ℞a quoties & quamdiu licebit, extractiones omnes commiſceantur, & 🜋 per deſtillationem iterum ſeparetur, ♀ tandem ☉li philoſophicum, in fundo vaſis relictum, aſſervetur pro ſedativo Archei & corculo noſtro benedicto ſuo loco deſcripto.

Spiritus ſedativus ſimplex.

℞. *fl. lilior. convallium rec. decerptor.* q. ſ.
🜋 *opt.* cum *fl. lilior. convall.* ♌t. *phlegmatis* ☉*li* ã. ℥xl.
Factâ digeſtione horis 24. deſtillentur per ✕cum ex cineribus, quod primò exit, ſeorſim excipiatur. Aquæ egreſſæ & ſpirituoſæ adde iterum *phlegmatis* ☉*li* tantundem, & *flor. recent. lil. convallium* q. ſ. prægreſſa digeſtione & maceratione per dies tres, denuo per ✕cum vitreum, igne ∴æ deſtillentur, labor hic & tertia & quarta vice ſemper cum æquali parte *phlegmat.* ☉*li* & *flor. lilior. convall.* q. ſ. inſtituatur. Quæ ſic unita, aqua ſpirituoſa, in vitro arctè clauſo aſſervetur.

VIRES anti-epilepticæ ſunt; efficaciter & ſervit melancholicis, hyſtericis & utero præfocatis; externè & in podagra, chiragra, & ſimili articulorum dolore, ſumma cum utilitate adhibetur, inſuper & virtutes ejus anodynæ ſunt, & in omnibus vigiliis diuturnis ac quibuscunque doloribus uſus ejus eſſe poteſt. DOSIS à cochl. ſemis ad cochl. unum, per ſe, vel quod melius, in grato aliquo vehiculo.

Spiritus ſedativus compoſitus.

℞. *∾ûs ſedativi præcedentis ſimplicis* ℔ij. *viſci querc.* ℥ß.
rad. pæon. (certo tempore coll.) ℥j. *ſem. pæon. cort. mandrag.* ã. ʒiij.
Mixta deſtillentur per ∾am vitream ex ∴. Signetur ut ſuprà.

Medicamentum eſt cephalicum in genere, antapoplecticum & epilepticum in ſpecie. DOS. à ʒj. ad ʒij. & iij.

Ex

Ex lib. manuſcripto laborum chimicorum Dn. D. Cn. in peculiari ſchedula.

Eſſentia ſeu tinctura granorum quietis ordinaria, olim in officinam Regiam à D.D.C. introducta.

℞. *extr. ordin. granorum quietis* ℥. xxiv.
~ noſt. ſedativi ſimpl. ℥vj. *conf. alkermes* ʒiij.

Digerantur in vitro benè clauſo leniſſimo calore, per octiduum, eſſentiæ per chartam filtratæ, adde
~ roſar. ℈vj. *coriandri veri odor.* gtt. iv. *roſar. ſtil. ver.* gtt. vj. *eſſent. moſch. ambrat.* ʒj. & poſt reiteratam digeſtionem, eſſentia uſui ſervetur. DOSIS à ℈j. ad ℈ij. in vehiculo grato & convenienté. Vicem præſtat laudani opiati.

Pomum ſomniferum pro S. Reg. Maj.

℞. *opii Theb. reſinæ ladani, ſtyracis calamit.* ā. ʒiij.
ligni aloes pulv. rad. ireos pulv. ā. ℥ß. ʒij.
nuc. moſch. croci ā. ʒj. Miſceantur exactè, in fine adde
moſchi or. ℈ß. *ambræ* ℈j. *roſar. ſtil. ver.* gtt. vj.

Fiant ſ. a. duo poma, quæ manibus teneantur & tractentur, ex una in aliam, donec incaleſcant, & eorum halitus ad nares perveniat, poſſunt & ipſis naribus ad odorandum admoveri.

Spongia ſomnifera.

℞. *opii in ſpir. ſedativo ſolut.* ℈ij. *eſſent. nuciſt. ſucc. datur. noſt. rec. expreſſ. & absque igne clarif.* ā. ℥ij.
croci ℈iß. *roſar. ver. ſtil. in ſ. q.* ♀ *ſati diſſol.* gtt. vj.

F. Mixtura. Cum hac mixtura poſtea irrorentur, & imbuantur ſpongiolæ cynosbati & denuò totaliter exſiccentur, qui labor bis vel ter repetendus. Spongiæ ita paratæ, poſtea in ſcatula aliqua pura uſui reponantur. Cum ea uti volueris, immergatur vel ſolùm irroretur prius ſpongia cum aq. roſarum & naribus admoveatur.

Spongiola cynosbati eſt ille fungulus villoſus, & muſcidus ex flavo rubeſcens, qui roſis ſylveſtribus adnaſcitur. *Germ. Schlaffapffel.*

Not. Simili proceſſu & ſpongiolæ cynosbati inſuccari & denuò exſiccari poſſunt, cum ſpermate ranarum (menſe Martio rec. coll.) in quo tamen prius aliquid ex ⊖lo & alumine ſit diſſolutum. In hæmorrhagia ex quacunque parte corporis, ſubitò ſanguinem ſiſtunt.

TITULUS VII.
CEPHALICA.
CAPUT I.
APOPLECTICA.
Pulvis apoplecticus Regius,
alias
Cephalicum Dn. D. Podchocinski,

℞. *magiſterii antepileptici M. Prævotii,*
rad. pæoniæ pulver. corall. rub. præparator. ã. ℥ij.
magiſt. ſuccini, bezoardici lunaris, cinnab. ♁ ã. ℈ij.
ol. in deſtill. aq. apoplecticæ collecti gt. vj. *ſacchari* ad p. o.

M. in mortario vitreo, adde pro conciliandâ gratiâ
fol. auri, argenti ã. n. iv.

Pulvis commixtus reſervetur uſui, ſign. ut ſupra.

VIRES attribuuntur cephalicæ & analepticæ inſignes, inde & in omnibus morbis capitis, doſis ejus eſt à ℈j. ad ℈ij. in aqu. cephalica apoplectica, ſeu flor. lavendulæ.

[Magiſterium antepilepticum Clariſſ. Prævotii tali modo componitur.

℞. *raſuræ eboris, cornu cervi, ungulæ alcis,*
cran. humani non ſepulti, ſed ſuſpenſi ã q. v.

Injiciantur cucurbitæ, ſuperaffundatur, pro imbuendo ſolum, ſpir. nitri q. ſ. ſtent per dies tres, poſtea adde 🜄 q. ſ. pro diſſolutione & denuò digeſtio inſtituatur, per dies 14. & ultra, ſolutionem tandem, prius filtratam, vel colatam, præcipita cum ſpiritu ⊖li, (melius cum ſolutione ſalis, per liquor. tiliæ & ſalem appropriatum facta) vel ſolutiones filtratas ad ſiccitatem exhalare permitte; Magiſterium in fundo relictum ablue & edulcora tam diu, donec ab omni acetoſitate & acrimonia ſit liberum, tandem exſiccetur.

VIRES ex titulo comprehenduntur. DOS. à ℈ß. ad iß.]

Eſſentia cephalica compoſita.

℞. *rad. pæoniæ, certo tempore collect.* ℥ij.
ſummitat. beton, meliſſæ, lavendulæ,
baſiliconis, rutæ, origani ã. m. j.

con-

confect. anacard. theriacæ Androm. ã. ℥j.
viſci quercini , ligni aloës ã. ℥ß.

Pulveriſata & groſſo modo inciſa, cum reliquis opt. commixta, infundantur cum

🜄 *juniperini* ℔iß. *ſambucini* ℔ß.

Et in vitro benè clauſo ſtent per octiduum in digeſtione colaturæ per chartam emporeticam inſtitutæ, adde

ſpir. 🜔*li roridi compoſiti, ſeu ſpir. ſedativi ſimplicis* ℔ß.
raſuræ cranii humani, magiſt. cornu alcis n. m. *præparat.* ã. ℥i.
eſſ. nuc. moſch. ʒiß. *coriandri* ℈ij. *citri* ʒij.

Mixta digerantur denuò in vitro circulatorio, hermeticè clauſo, per duos vel tres menſes; circulatione peracta, illud quod ſubtile eſt, à craſſo ſedimento per inclinationem ſeparetur, & eſſentia cephalica ita ſimpliciter & absque deſtillatione parata, adſervetur ad uſum neceſſarium.

VIRES, cephalicum, epilepticum & apoplecticum medicamentum eſt inſigne. DOS. à cochl. j. ad cochl. ij.

Aq. magnanimitatis, in Officina Regia.

℞. *formicarum, acidum redolentium*, in olla terreâ, melle intùs inunctâ, captarum. M. vj.
ſpir. vini anthoſati ℔iv. *lil. conval. ſimpl.* ℔j.

Mixta, vaſe prius benè perlutato, ſtent per dies octo in acervo magno formicarum, poſtea deſtillentur p. MB. Hoc facto

℞. *ſpiritus hujus deſtillati & à phlegmate ſeparati* ℔iij.
confect. anacardin. ℔ß. *ſpecier. cephalic.* ℥iij.

Et poſt peractam & reiteratam digeſtionem 7. dierum denuò deſtillentur in MB prius leni igne, in fine verò fortiori. Aqua ſpirituoſa abſtracta, adhuc aromatiſetur

ol. cinamomi, coriandri ã. gt. xv. & *eſſent. ambræ* q. v. M.

Cerebrum & omnes ejus functiones mirè corroborat, & ab aliis morbis frigidis capitis præſervat, inſuper in venerem armat, & articulis ex paralyſi debilitatis ſubvenit. DOS. cochl. j. ad ij. Inde paretur &

Arcanum cephalicum.

℞. *ſpir. formicarum compoſ. ſeu aq. magnanimit. præced.* ℥iij.
flor. & bacc. ſambuci ã. ℥ß. 🜔*li antepileptici compoſiti* ℥j.

conf.

conf. anacardin. alkermes ā. ʒj.
ſpec. diambræ, diamoſchi dulcis ā. g. xxv.

Digerantur in phiola, hermeticè ſigillata, per 14. dies, poſtea filtrentur per chartam, & aſſerventur in vitro benè clauſo: ſign. ut ſupra.

In affectibus capitis excellens eſt remedium, inde datur cum ſummo commodo in apoplexia, epilepſia, paralyſi, lethargo, item in ſyncope & palpitatione cordis. DOS. cochl. ß. ad cochl. j.

Miſtura cephalica Dn. D. Cnöff.

℞. *ſpir. ☿ri ſaſſafrati, & prius ſupra ☉ rectificati* ʒiij.
ſedativi ſimpl. ʒj. *formicarum ſive aqu. magnanimitatis* ℥ij.
elixir. proprietat. purg. liquid. n. d. ad pl.
ſir. antepileptici noſtri ʒj.

Miſta digerantur adhuc per ♂ & ♇ poſt ſerventur ad uſum.

VIRES. Medetur apoplexiæ & aliis capitis affectibus, maximè melancholiæ hypochondriacæ. Ejus effectum & in delirio & mania vidi cum ſtupore.

DOSIS à ℈ß. ad gt. xv. & ℈j. jejuno ſtomacho & tribus horis ante cibum cum aq. lil. convall. pæoniæ, vino, vel alio vehiculo idoneo; datur & in ipſo paroxyſmo & reiteratis vicibus, præmiſſis tamen univerſalibus & practicantium regulis & methodo obſervatis.

Tinctura cephalica ambrata.

℞. *ſpecierum diambræ* ʒß. *ligni aloës ſubtil. raſpat. granor. carpobalſami* ā. ʒij. *ambræ* ℈j. *moſch.* ʒß.
ſacch. canar. ℥j. *elixir. Matthioli, aq. carfunculi* ā. ℥ij.
ſpir. ardent. roſar. aq. ſpir. cinamomi comp. ā. ℥j.

Benè miſta, & in phiola vitrea hermeticè incluſa, ſtent in digeſtione, in MB ſeu vaporoſo tam diu, donec omnia benè ſint diſſoluta & extracta. Poſt filtrentur, & tinctura ambrata ſummè odorifera ad uſum ſervetur.

VIRES. Cephalicum & cordiale eſt ſummum, convenit iis, qui temperamenti ſunt frigidioris.

DOS. à gt. iij. ad vij. xv. in vino vel alio vehiculo.

Species cephalicæ pro ſuffitu
Sereniſſimæ R. Cæciliæ Renatæ &c. p. m.

℞. *olibani* ʒiij. *ſuccini albi & citrini* ā. ʒj.

maſti-

maſticis ℈ij. *ſtoracis calamitæ* ʒß. *gum. benzoi* ℈ß.
caryophyll. ℈j. *flor. roſar. rub. lavendulæ.* ā. p. j.
Miſceantur; Fiatque ex omnibus pulvis groſſus, cui adhuc admiſcebis *ivæ arthetica* ℈j. Sign. Fluß⸗und Haupt⸗Rauch/ der Königin Cæciliæ.

Suffitus alius cephalicus S. R. M. VLADISLAI IV[ti].

℞. *aſæ dulcis ſeu benzoes* ℥j. *olibani* ʒvj.
ſtyr. calamitæ, gum. animæ, ſuccini pulv. ā. ʒij.
caryophyllorum ℈ij. *ſcobis lign. ſeu rad. juniperi* ℥ß.
xyloaloes ℈ij. *flor. roſar. rub.* p. iij. *lavendulæ* p. ij.
Incidantur & contundantur craſſiuſculè, & fiat in perforata pulvis groſſus. Sign. Königl. Flußrauch.

Pulvis ſternutatorius cephalicus in officina Regia.

℞. *pulv. nicotianæ* ℥viij. *flor. lil. convall. fol. majoranæ* ā. ℥iv. *ſpec. diambræ* ℥j.
moſch. ʒß. g. iv. *zibeth* ℈ß. *ambræ* ℈j.
🝆 *ligni rhodii*, vel *roſar. ver. ſtil.* ſi habere potes ℈ß.
Fiat ſ. a. pulvis ſubtiliſſimus.

Balſamum apoplecticum Collegii Romani R. P. S. J.

Hujus deſcriptionem, ſimul cum pyxidula, hoc balſamo impleta, mihi Romæ, jam in procinctu itineris, ex ſingulari affectione & gratia, offerebat Rev. Pat. *Athanaſius Kircherus*, Soc. Jeſu, patronus & amicus meus ſingularis; vir aliàs inſignis, & ferè toti orbi notus.

Eſt autem balſami compoſitio talis:

℞. 🝆 *nuc. moſch. expreſſ.* ℥j. *balſami Indici veri* ℥ß.
ambræ gryſeæ ʒij. *moſch. di Levante* ℈j.
🝆 *ſtil. ſalviæ c. lil. convall. parat.* gtt. xxj. *maſticis* gtt. xv.
caryophyllorum g. xij. *ſuccini rec.* g. vj. *cinnamomi* ℈iß. g. ij.
gummi tacamahacæ q. ſ. M. Fiat balſamus.

Schedulam Italica lingua impreſſam, in qua virtutes hujus balſami deſcribuntur, hic annectere placuit.

C. IHS R.

VIRTV, ET VSO DEL
BALSAMO APOPLECTICO
cioè della Goccia.

QVeſto balſamo con ragione vien detto della goccia, perche à queſto male principalmente è deſtinato; Esſendo che hà un' incredibile facoltà di corroborare il cerebro, di eccitare gli ſpiriti animali ſopiti, e di recreare gli ſpiriti vitali, è ancora atto à giouare all'altre affettioni della teſta; perche libera dal parociſmo quei, che patiſcono mal cadudo, conferma quei, che patiſcano di vertigine, diſſipa gl'humori fredi, e conſuma tutti i catarri, come anco rimedia a'dolori de' denti; libera dalla ſincope, ò ſuenimento, difende il coure dall' aere maligno, e peſtifero, eſſendo applicato alle narici, o in qualſiuoglia modo alle tempie, & alla nuca, & in caſo di maggior neceſſità ſi potrà vngere con eſſo il palato. Di più applicato all' vmbilico à modo di empiaſtro ſottile, gioua alla colica moleſtiſſima. Dalle Donne però non ſi può così opportunamente adoperare per la ſuauità dell' odore.

Balſamum apoplecticum Cl.Dn.D.Cn.

℞. *balſ. lavendulæ, rutbæ* ã. ℥ß.
ſuccini ℈j. *apoplectici Crollii* ʒj. ℈j.

M. Fiat balſamum in aurata pyxidula aſſervandum.

VIRES ſunt antiapoplecticæ, & antiepilepticæ, aliisque debilitatibus cerebri convenit; naribus temporibus, item ſuturæ coronali, inungitur, tàm in actu præſervationis quam curationis.

Species pro pileolis S.Reg.Maj.Vladislai IV.

℞. *fol. majoran. rorismarin. meliſſ. citr.* ã. miß.
flor. roſar. odor. m. iij. *lavendul. arantior.* ã. m. j.
ſtæchad. Ar. nard. celt. ã. p. ij.
ſem. coriandr. nigell. gran. carpobalſ. ã. ʒij.
cubebar. ℈iv. *rad. cyper. rot.* ʒj.
cinamom. nuc. moſchat. ã. ℥ß. *caryophyll.* ʒj.
lign. rhod. ſubtil. raſp. aloes, ſaſſafr. ã. ʒij.
ſtyrac. calam. ʒiß. *gumm. benzoë* ʒiij. *ſuccin.* ℥ß. ʒij.

Incidantur & contundantur gr. m. circa finem adhuc adjice craſſiuſculè inciſa

fl. cyan.

fl. cyan. paralyſ. calend. cheiri, balauſt. ā. p. j.
moſch. ambr. ā. ℈j.

M.F.pulvis groſſus, odore & colore gratus, & ad roborandum caput & materiam humidam & pituitoſam exſiccandam efficaciſſimus. Pulvis ſeu ſpecies poſtea includantur ſerico rubro pro pileolo *nocturno*. *Ex præſcriptione Cl. D.D. Krafft, S. R. Maj. Archiatri.*

CAPUT II.

ANTIPARALYTICA.

Paralyſis δύπόθεϛον.

℞. 🜄 *camphorati* ℥iij. *formicarum compoſit. lumbricorum, aqu. apoplectica* ā. ℥ij. *eſſent. trium piper.* ℥j. ʒij. *ſem. erucæ* ℥ß. *aluminis plumoſi, euphorbii* ā. ℈j.

Miſceantur in vitro bene clauſo, & poſt peractam ſufficientem digeſtionem filtrentur per chartam, quibus adhuc admiſceri poſſunt
eſſent. cephal. odorif. ℥ß.

Partes affectæ prius pannis calentibus quotidiè fricentur, ſed leniter, poſtea illinantur cum præſcripta tincturâ; Uſus ſaltem ab extra eſt.

Spiritus formicarum officinæ Regiæ.

℞. *herb. urticæ Rom. rec.* mj. *betonicæ cum florib. chamadryos ver. chamæpyt. ſalviæ, roriſmarini, majoranæ* ā. mß.
flor. lavendulæ, ſambuci, primulæ veris ā. mj.
baſil. cum extr. foliolis, ſtæchad. arab. ā. p. ij.
rad. rhodiæ raſp. conf. anacard. ā. ℥j.

adde ♀*ri crudi* ℥iß. Incidantur & infundantur in 🜄 *opt.* ℔.viij. ad x. poſtea deſtillentur, in ſpiritu elicito & à phlegmate prius ſeparato ſuffoca *formicarum viventium, cum ovis & ramuſculis adhærentibus* m. iij. adde *aluminis crudi* ℥j. ſtent & macerentur per 24. horas, poſtea per phialam longi colli elicitur l. a. ſpiritus, in vitro benè obturato ad uſum aſſervandus.

Cum hac aquâ ſpirituoſa membra affecta illinantur & fricentur: Licet ejusdem etiam cochl. j. cum aqua lavendulæ vel alterius convenientis ℥iij. exhibere.

Paralyticorum membrorum εὐπόριστον.

Generoſo Dn. Butlero, & Magnifico Dn. Luberto Erbenio, anno 1647. ex præſcript. Clar. D.D. A. Cnöff. Arch. Regii notabiliter profuére.

FOMENTATIO, qua Magn. Dominus Erbenius primo fomentatus bis in die, quæ

℞. *flor. chamomill. herb. hypericon. ſalv.*
ſerpill. origan. abſinth. a. m. ij.
herb. urtic. min. m. vj. *malv. min.* m. iv.
rad. gramin. althææ ã. ℥ij.
ſem. eruc. ℥ß. *lini* ℥j. 🜖*li crudi* ℔. v.

Craſſè contuſa dentur ad chartam, ſign. Kräuter zum beheñ.

INUNCTIO. Poſtea à ſcapula ad cubitum usque brachium ejus calide inunctum eſt linimento, quod

℞. *pinguedin. vulpis, taxi, ungu. dialth.*
ol. caſtorei, rutæ, chamomill. ã. ℥j.
juniperi ſtill. terebinth. ſt. ã. ʒiij. *ſpic.*
O*n. plumos. ceræ* ã. ʒij. *canthariḋ. euphorb.* ã. ʒj.
🜄 q. ſ. M. F. linimentum, ſign. Sälblein zum ſchmieren.

Emplaſtrum pro cuſtodia & loci, & unguenti,

circumpoſitum & conſtanter per annum geſtatum, quod

℞. *empl. diachyl. oxycroc. melilot.* ã. ℥j.
G. ammoniaci ℥ß. *galban.* (*in* 🜊 *diſſoluti*) ʒiij.
diatr. piper. euphorb. alumin. plumoſ. ã. ʒij.
Omnia optimè pulveriſata M. ad ignem & F. emplaſtrum.

Spiritus balſamicus pro ſartore quodam.

℞. *bacc. laur. juniper. caſtorei, euphorb.* ã. ʒij.
caryophyll. macis ã. ʒiij. *maſticis,*
myrrhæ, ſtorac. liquid. ã. ℥ß.
ſuccin. alb. gumm. elem. galban. ã. ʒiij.

Contuſa & pulveriſata infunde in ſpiritus vini ℔. iij. ſtent in digeſtione per triduum, deinde deſtilletur per XX. ex arena.

Indies ſemel noctu cubitum eundo, poſtquam calido linteamine juncturam carpi, cubiti & ſcapulæ optimè fricaverit, calefacta loca inun-

inungat, calefacto ſupra ignem hoc liquore, poſtea calidè ſupponat emplaſtrum antea deſcriptum.

Not. Septimanatim duobus diebus, nempe ♀ & ♄ni curet circa veſperam ſibi parari balneum è decocto urticæ ardentis & formicis, ſacco incluſis, poſtea inunctionem & applicationem emplaſtri, aliquot menſibus, donec melius habeat, continuet.

Interdum & membrum ſtupidum & reſolutum, urticis viridibus & ardentibus, leniter percuti patiatur.

Topicum ad membra reſoluta & demortua, ex communicatione Cl. Dn. Doctoris Kepleri pro uxore Domini Doct. Cnöffelii, paralyſi tacta.

QVamvis Cl. Dn. D. Cn. p. m., ultra centenos hominum, in ſimili morbo curaverit, nunquam tamen in uxore ſua, ſuam adhibere voluit curam, ſemper alios medicos ſuos amicos vocans; ideò in contractura ex paralyſi, quâ conſors ejus per aliquot ſeptimanas laborabat, Dn. D. Kepleri conſilio uſus eſt, cujus arcanum topicum erat hoc:

℞. *marcaſitæ* 🜄*eæ pulv.* ℔ß. indatur ☓☓co, ſuperaffundantur *vini optimi* menſ. vj. i. e. ℔xij. Stent in digeſtione per dies 30. tandem vino colato adde *rad. cardopatiæ* ℔. iij. & de novo circulentur; poſt exprimantur fortiter & deſtillentur per ♉am, vel quod melius filtrentur per chartam ſolùm; Hoc peracto, deſtilla relictam marcaſitam cum leontopodio per ♉am; deſtillatum miſce cum ſuperiore filtrata infuſione, & denuò ad dimidium usque inſtituatur deſtillatio. Ex fœcibus priùs optimè calcinatis extrahe ⊖em cum vino ♌to, hoc conjunge etiam deſtillato, ubi adhuc tandem admiſcebis

ſevi cervini ſeu *medullæ crurum boum* ℥vj.
axungiæ urſi ℥ij. *viperarum* ℥ij.

Miſceantur ſupra ignem. Cum hac mixtura inungantur membra reſoluta, ad dies 30. & quidem bis in die calidè. Confert omnibus membris demortuis, obſtructis & induratis, ut & nervis reſolutis.

Ex manuſcriptis Cnöffelianis.

CAPUT III.
EPILEPTICA.
Pulvis epilepticus ordinarius officinæ Regiæ.

℞. *cranii humani ſtrangulati, & cum ▽ epil. ſ. △ in alcool redact. corallior. rub. præparat. viſci quercin. cert. t. collect. C. C. antepileptici* ā. p. æq. *ſacch. albi pulv.* ad pondus omnium.
M. F. pulv. DOSIS à ℈ß. pro infante, ad ℈j. & ʒj.

Pulvis alius epilepticus officinæ Regiæ de ſecundina mulieris.

℞. *ſecundinæ mulieris (primiparæ filium enixæ) torrefactæ, cranii maſculi anterioris, (violenter mortui & non humati) raſpati* ā. ℥ß. *unicornu foſſilis albiſſimi, C. C. ex apicibus ſuper. raſp. & in alcohol redacti* ā. ℥j. *coralliorum rubrorum c. aq. epilept. præp. ocul. ♋* ā. ℥ß. *granorum & rad. pæoniæ, decreſcent. ☽. collectorum, rad. doronici, viſci quercini* ā. ʒiij. *ſuccini ſubtiliſſ. pulv. nuc. moſchat.* ā. ℥ß. *ambræ* ʒj. Fiat omnium pulvis ſubtiliſſimus.

Remedium in epilepſia & aliis cerebri affectibus eſt efficax. DOSIS eſt ℈j. ad ʒß. & ℈ij. In aq. flor. tiliæ, ſeu liquore arboris tiliæ menſe Martio ex cort. extracto. Secundinæ præparationem, *Hartmannus in praxi chim. Beckerus in microcoſm. med. lib. 1. cap. 8.* & alii deſcribunt.

Pulvis antepilepticus S. R. Maj. Vladislai IV.

℞. *magiſter. ☽æ* ℈iß, gr. ij. *cranii humani, ſuccini pulv.* ā. ʒj. gr. iv. *corall. rubr. præp. ſacch. alb. pulv.* ā. ʒv. ℈j.
M. F. pulvis. DOSIS à ℈iß. ad ʒj. in aq. pæoniæ.

Magiſterium lunæ S. R. Maj.

℞. *☽æ finiſſ. in tenues bracteolas extenſæ, laminatæ & in orbem conflexæ* ℥j. *▽Fis* ℥iij.

Stent in leni digeſtione; ſolutum quod eſt, filtretur per chartam, & ſuperinfunde ⁓ ⊕ri q. ſ. Sic in momento præcipitabitur in alcohol, nivis inſtar candidiſſimum. Pulvis ad fundum præcipitatus, affuſâ aquâ dulci ablui, & ab omni acredine liberari & tandem exſiccari debet. Ingrati quidem ſaporis eſt, ſed majoris virtutis in epilepſia aliiſque morbis capitis. Hujus magiſterii beneficio Ser. Rex Vladiſlaus IVtus in juventute à comitialis morbi inſultibus feliciter curatus eſt.

Pulvis

Pulvis antepilepticus puerorum D.D. Pauli Podchocinski.

℞. *C. C. raſpati, & cum decoct. ſem. cinæ & corallinæ ſæpiſſimè inſuccati, rhabarbari, ſacchari mercuriſati* ã. p. æq. q. v.

Fiat omnium pulvis ſubtiliſſimus, qui in expellendis vermibus & lumbricis inſignis eſt, ſi drachma una in lacte adhibeatur. Jam

℞. *pulv. præſcript.* ℈ij.
oſſis triquetri raſpati & in ſubtilem pulverem redact. ℈j.

Miſce, F. pulvis. In epilepſia infantium ſympathica ex vermibus orta. De quibus & *Foreſtus lib. 10. obſ. 65. Martin. Rulandus cent. 8. curat. 13.* & plures alii.

Pulvis antepilepticus Dn. D. Cnöffelii.

℞. *cinnab.* ♁ii, *cranii humani* ã. g̃. v. *magiſter. corallior.* ℈ß.
ligni aloes, viſci quercini ã. g̃. iv. *pulv. noſt.* ☉*is* ♁*ti* g̃. ij.
ſedativi noſtri compoſiti citrati, pro viris g̃. j. Miſce.

F. pulvis, pro una doſi, & tales doſes n. iij. dentur in tribus chartis.

Antepilepticum ſolare.

℞ *cornu alcis absque* △*e præp.* ℥j. *cranii humani absque* △*e pulveriſ. oſſ. cordis cervi ſine* △*e in pulverem ſubtilem redacti, corallior. rub. præpar. raſuræ eboris* ã. ℥ß.

Mixta inebrientur ℞a antepileptica, & per ſe lentè iterum exſiccentur; iſtaque operatio bis vel ter repetatur, ſpecies ita imbutæ, in pulverem ſimul terantur ſubtiliſſimum, inſtar alcool, cui tandem adde

pulv. ſolaris, ſeu panaceæ Cnöffelianæ ʒij. ℈j. g̃. xiv. *ambræ* q. pl.

Et cum gelatina cranii humani, ſeu cornu cervi q. ſ. F. Maſſa, quæ & tinct. ſeu magiſt. rec. granor. noſtr. chermes in gratum & rubicundum colorem adhuc tingi poteſt.

Ex maſſa formentur trochiſci parvi in forma terræ ſigillatæ, ponderantes ℈j. vel ʒß. ad ℈ij. Quod ipſorum doſis eſt, & facile, tempore neceſſitatis, talis unus trochiſcus, in liquore aliquo idoneo & epileptico diſſolvi poteſt.

Antepilepticum lunare.

℞. *cranii humani ſine* △*e pulv.* ℥ß. *unicornu foſſilis, marini, ſuccini albi, oculorum cancri* ã. ʒij. *corallior. albor.* ʒj.

Mixta impaſtentur in mortario lapideo cum *ſedativo noſtro comp.* q. ſ.

& de-

& denuò lente & per ſe exſiccentur, & in pulverem ſubtiliſſimum redigantur.

Addi etiam poteſt ſeorſim (quod nos aliquando omittimus propter ſaporem ingratum & adſtringentem,)

magiſterii lunæ S. R. Vlad. ℥j. *plus minusve pro ætatis ratione.* Miſceantur benè. Pulvis ita concinnatus aſſervetur in vitro puro, vel cum gelatinâ cranii humani, alcis ſeu C. C. q. ſ. formentur orbiculi magni vel parvi, qui proprio ſigno, titulo, & charactere ponderis, notandi ſunt.

Hoc medicamentum ſingulare eſt antepilepticum & apoplecticum, datur & in aliis cerebri affectibus, maximè maniacis, & delirantibus, in febribus venenoſis & malignis. DOS. à ℈ß. ad ℈j. & ʒß. in liquore entis tiliæ vel alio vehiculo idoneo.

Præparatio cranii humani, cornu alcis, cervi, unicornu, eboris & ſimilium.

HOrum omnium vulgaris præparatio, hucusque (ante *Clariſſim. Dn. D. Zwelferum*) commendata, fermè ab omnibus medicis rejicitur, propter ſal volatile, quo animales partes gaudent, quod in illa præparatione conſumitur & in auras evaneſcit, relicta terra damnata. Inde *Helmontius lib. de lithiaſi cap. 3. th. 29.* ſcribit: Oſſa animalium combuſta nullum ſal fixum retinent, ſed tantum terram inſipidam. Notabilis ergò ſtupiditatis eſt, ebur, & cornu cervinum calcinari in morborum præſidia, quia mercari jubent pulverem viribus orbatum: adeoque & crumenæ & ſpei ægrotorum imponunt, occaſionem benè agendi prætereunt, ac ſeipſos ridiculos faciunt.

℞. *cranii humani*, (vel cornu cervi, ſeu aliud os ſive cornu alicujus animalis,) *in minutiſſimam raſuram, beneficio limæ raſpati*, q. v.

Contundatur in mortario lapideo, cum aqua aliqua appropriata & deſtillata ad pultis formam; quæ paſta chartæ albæ ſuperextenſa & incluſa, iterum exſiccetur & pulveriſetur, & hoc bis, ter, vel pluries repetatur, donec raſura in pulverem ſubtiliſſimum redigi queat.

Not. cranium humanum hic expetitur non humati, ſed violenta morte interempti hominis, at ſani, & ſi haberi poteſt ſuſpenſi, ſoli expoſitum & conſtellatum, hac etiam cautione, ut potiùs anteriorem, quam poſteriorem ejus partem; & maſculinum maribus, fœmininum

num fœmellis exhibeantur. Clariſſ. *Dn. D. Cnöffelius*, ſolo oſſiculo triangulari ſeu triquetro fuit contentus, quod in craniis, (ſed non in omnibus) circa principium ſuturæ lambdoidis invenitur.

Magiſterium cinnabaris antimonii.

℞. *cinnabaris* ♁ii *opt. purificati & pulveris.* ℥iv.
  ∼ ⊕*li opt. & dephlegmat.* ℥vj.

Mixta immittantur ∽æ vitreæ, &, poſt peractam digeſtionem unius menſis in leniſſimo calore, affuſus ſpiritus denuò abſtrahatur. Tandem cinnabrium in fundo vitri relictum, *aqu. flor. tiliæ* ſæpius lotum, & bene exſiccatum, ad uſum ſervetur.

Not. Hoc negotium, circa abſtractionem ∼⊕*li*, ſi ſola evaporatione inſtituatur, & cinnabaris interea, ſpatula lignea, continuò agitetur, magiſterium evadet longè rubicundioris & pulchrioris coloris, ex quo cum menſtruo noſtro ſpecifico, tandem extrahi poteſt tinctura pulcherrima.

Vires nobiles ſunt in epilepſia, apoplexia, vertigine, aliiſque morbis capitis; Prodeſt & in lue venereâ aliis medicamentis ſpecificis adjunctum. DOS. à g̃. v. ad vij. & ℈ß. in aquâ appropriatâ. Inde & componitur

Cephalicum Cnöffelianum.

℞. *magiſt. cinnab.* ♁ii *præcedentis, bezoardici mineralis ſolaris* ā. g̃. v. *ambr. grys.* g̃. iij. *moſch.* g̃. j. M. F. pulvis.

VIRES titulus indicat. Medicinam hanc quidam medicus in Germania pro panacea habuit, à quo etiam Author accepit.

Pulvis purpureus Dn. D. Cnöffelii ſecretus ſive Arcanum ALEMETH. in Epilepſia, quartana, hydrope, podagra & lue venerea.

℞. *pulv. noſtr. fix.* à g̃. j, ad ij. *cœniotomii. noſt.* g̃. ij. ad iv. *bezoardici* ☿*ial.* ☉*laris* à g̃. vj. ad viij.

Miſceantur opt. in mortario lapideo ſeu vitreo in pulverem purpureum, ultimam proportionem obſervando, pro una doſi, & tales doſes n.iv. in quatuor dentur chartis; vel cum

Mellaginis abſtracta anthoſata q.ſ. formentur pilulæ minores, argento obducendæ.

Emulſio antepileptica Dn. D. Cnöffelii.

℞. *granor. pæoniæ excort.* ℥ß.
tiliæ, nucleor. ceraſor. nigror. excortic. ã. ʒij.
ſem. papaveris albi, & nigri ã. ʒiß.
liquoris tiliæ, vernali tempore coll. ℥iv.
aq. flor. tiliæ, pæoniæ ã. ℥ij. fiat emulſio, adde
gelatinæ cornu alcis, ſeu *cervi*, &, ſi haberi poteſt,
cranii humani ℥ß. *manus Chriſti perlat.* ℥j.
ſedativi citrati pro viris g̃. j. ad g̃. ij.
noſtri epileptici comp. q. ſ. *ſpir. ceraſor. nigror.* ʒij.

Omnia optimè mixta, dividantur in duas partes æquales. Una pars exhibeatur ſub noctem, vel in ipſo paroxyſmo, & paulò poſt, recollectis ſenſibus; alteram partem poſt mediam noctem, vel circa diluculum; poſt exhibitum medicamentum, per tres horas, nihil aliud adhibendum eſt.

Primum ENS ſeu liquor tiliæ,

cujus ſæpiùs in manuſcriptis Cnöffelianis fit mentio.

EST illa aqua ſeu ſuccus mercurialis è tilia vulnerata, menſe Februarii, ex caudice ſeu trunco, prope terram collectus. Modus colligendi eandem habet rationem cum ſucco betulæ, cujus & nos explicationem fecimus ſub *cap. de medicamentis antinephriticis ſecretioribus Dn. D. Cnöffelii.* USUS hujus ſingularis eſt ad morbum comitialem. Quod *Cl. Joh. Tilemannus, in libello ſuo de materia medica*, affirmat, qui ſolo hoc liquore epilepticum integrè reſtituit.

DOSIS ℥iij. ad iv. Singulis diebus ter, ſc. mane, meridie & veſperi.

Liquor colligitur, ut jam dictum, menſe Februario, apud nos & menſe Martio, accreſcente lunâ, cum radicem tiliæ per transverſum ſecueris; exſtillans liquor in vaſculo vitreato ſuppoſito collectus, in modum ſucci betulæ, purificetur, & poſtea per ſe, vel adjectis floribus tiliæ, fermentetur, aut deſtilletur, prout medico, qui illius uſum deſiderat, videbitur.

Beneficio hujus paratur & hydromel; item potus ſaccharatus, cujus modum (cum aliis liquoribus) extenſe docet *Angelus Sala in Saccharologia & Hydrelæologia*.

Si ta-

Si talibus arboribus (inquit *Clar. Joh. Tilemannus in libello de materia medica p. 307.*) ſolutio auri vel argenti implantata fuerit, nullis acidulis ſuccus earum cedet, præſertim ſi quintâ eſſentiâ ⊖li participent. [de

Modum implantandi arboribus proprietates medicinales & ſpecificas, docet Rev. Pat. *Athan. Kircherus in arte magnetica lib. 3. part. 3. cap. 1.* & *Phil. Guibertus in ſuo medico officioſo cap. 9. de fruct. laxativis.*

Succorum conſervatio fit 1. beneficio olei olivarum, pharmacopœorum communi more, ſi vas vitreum anguſtioris colli, cum ſucco prius depurato, ad orificium usque implebis, cui ſuperaddas oleum de been, vel loco ejus olivarum, idque ad craſſitudinem unius digiti ſupernatet. Vel 2. per modum *Angeli Salæ*, quem tradidit in ſcripto vel *tractat.* cujus titulus *de variis tum Chimicorum tum Galeniſtarum erroribus.* Succum, exempli gratia, betulæ, tiliæ vel cujusvis alius plantæ expreſſum, aliquandiu bullire, probè deſpumari, ac ad quartam partem humiditatis ſuperfluæ leniter exhalari ſinito; deinde percolato & in vas vitreum infundito, addens unicuique libræ uncias duas cum dimidiâ ſpiritus vini, ſine phlegmate; vas interim ritè obturato, & ad ſolem, aut alium in locum calidum per aliquot dies ponito, & ſuccus reddetur puriſſimus, quem per inclinationem decantabis in aliud vas, quantum fieri poterit ſine turbatione, relictis in fundo prioris vitri fecibus ibidem adhærentibus. Sic depuratus ſuccus aſſervatur in annos citra corruptionis periculum.

Per modum *Helmontii, in tract. diſpenſat. modern. §. 21.* Succi rerum prælo expreſſi, ſolo odore cujusdam ignis ſulphurei, manent deinceps absque ſaccharo vel alio additamento incorrupti, cujus favore acquirunt balſamicum aliquid, hauſtus æthereos ſibi incorruptos transferunt ad magnam entelecheiam.

Quinam ſit iſte proceſſus, ex eo percipe, quomodo ellychnii ſulphurati ſuffitu vinum conſervatur. Modum vero, quo vitrum anguſti orificii ſulphurari poſſit, *Dn. D. Cnöffelius* annotavit hoc ſenſu, quem ex ejusdem MSto Germanico huc transfero: Ego lagenâ vitreâ inverſâ fili ſulphurati ardentis fumum excepi, idque ſponte ſua extingui paſſus ſum, mox ſine morâ ſuccum (tiliæ, betulæ, berberorum vel citri) in illam infudi & orificium ejus arctè deligavi.

Aqua antepileptica.

℞. *liquoris* *tiliæ* ℔. iv. *phlegmatis* ⊖*li*,

 vini

vini opt. & generoſi, Hungar. ſeu *Hiſpanici* ã. ℔. ij.

Quibus ſucceſſivè immergantur

flor. rec. tiliæ, lil. convall. primulæ veris, pæoniæ, anthos, cheiri, lavendulæ ã. ℥iij

ſalviæ, ſummitat. baſilic.

rad. doronici ã. ℥j. *pæoniæ rec. cinnamomi* ã. ℥ij.

nuc. moſchatæ, macis, cardamom. carpobalſami ã. ℥j.

cubebar. ſem. coriandri ã. ℥ß.

Omnia debitô tempore collecta & infuſa deſtillentur tandem in baln. vaporoſo, ad ſiccitatem ferè ſpecierum; aqua prolecta ſervetur uſui, in vitro arctè clauſo, cui &, ſi ita placuerit, *ſirupi ſequentis epileptici* q. ſ. pro conciliandâ gratiâ ſaporis addi poteſt.

Efficaciter valet in epilepticis, apoplecticis, vertiginoſis, aliisque debilitatibus capitis. Epilepticos paroxyſmos abſumit & abrumpit, ac morbo iſto percuſſos ſuſcitat. In præſervatione detur ejus dimidii cochlearis menſura, maximè circa mutationes lunæ. In curatione verò & in ipſo inſultu cochlearis integri menſura, quo tempore & in faciem ex alicujus ore vel ex manu inſpergitur.

Sirupus epilepticus puerorum.

℞. *flor. tiliæ odor. rec. collect.* ℔ij.

liquoris tiliæ in cellâ reſervati & prius optimè calefacti ℔vj.

Stent in vaſe vitreo ſeu terreo vitreato atque bene clauſo per viginti quatuor horas; expreſſione factâ, infuſio rurſus calefiat, absque tamen ebullitione, ac reaſſumtis totidem novis floribus, infuſio reiteretur, & poſt ſufficientem macerationem iterum exprimatur; idque tertia vice fiat. Jam

℞. *hujus infuſionis prius colat.* ℔iß. *ſacchari albiſſimi* ℔ij.

ac ſola diſſolutione ejusdem, Fiat ſirupus clarus, qui in epilepſia, vertigine, hemicrania, cephalæa aliisque morbis capitis efficax eſt; ab ℥ß. ad ℥j. per ſe vel in vehiculis convenientibus propinandus, maximè verò in liquore arboris tiliæ, tali proceſſu:

Cura epilepſiæ per acidulas vegetabiles.

℞. *liquoris arboris tiliæ purificati* ℔. ij.

ſirupi epileptici puerorum ℥iv.

~ ⊖*li volatilis*, ſeu *viridis æris* q. ſ. ad gratum ſaporem.

Miſceantur optimè. Julapium tali modo concinnatum, vitris clauſis,

ne quid

ne quid exſpiret,in cellâ vel alio loco frigido aſſervatur: & ubi imbecillitas capitis illius uſum exegerit, quotidiè duodecim unciæ propinentur,ita ut manè jejuno ſtomacho,& tribus horis ante prandium,caliculum unum, quatuor uncias continentem ebibat; tribus poſt prandium horis,itidem tot uncias; jejunando usq; ad cœnam; & tribus elapſis horis poſt cœnam, reliquas quatuor uncias, tamdiu continuando donec juverit. Interim æger, circa ſolſtitia & æquinoctia uno vel altero medicamento ſolutivo ſpecifico, (ex conſilio docti medici) purgetur, quod facilè fieri poteſt cum ſirupo noſtro helleborato, ſuo loco deſcripto.

Spiritus antepilepticus compoſitus.

℞. ∽ ⊖li *volatilis, virid. æris* ã. p. æquales. Miſce.
VIRES cephalicæ ſunt & antepilepticæ inſignes.
DOSIS à ℈ß. ad ℈j. in aquâ appropriatâ.

Spiritus vitrioli compoſitus, antepilepticus.

℞. *phlegmatis* ⊖li, ſeu ∽ ⊖li *roridi* q. v. ſcil. ℥xviij.
capitis mortui ⊖li *rubri* ℥j. *cranii humani* ʒiij.
viſci quercin. ℥ß. *rad. pæoniæ* ℥j.
cinnab. ☿ii ʒiij. *ſem. pæoniæ* tantundem.
Mixta deſtillentur per retortulam. DOS. à ℈ß. ad ℈j.

Spiritus vitrioli antepilepticus comp. Dn. D. Cn. Dn.Mart.Metzkero M.Doct.communicatus.

℞. ⊖li *opt. dephlegmat. & calc.* q. v. adde
🜄 *tantum, quantum phlegmatis* ⊖*lum in calcinatione perdidit,*
denuò ad quamvis ℔. prædicti ſpiritus adde
cranii humani, viſci quercini, ſem. pæoniæ, ungulæ alcis ã.℥j.
Species prius contuſæ & cum ſpiritu opt. agitatæ, poſt ſufficientem digeſtionem, deſtillentur per ∽am, donec oleum prodeat. Jam
℞. *hujus deſtillati* ℴℴ*oſi* ʒvj. 🜄 *alcoolisati ſalviati* ℥iij. Miſce.
Vel ℞. ℴℴ*i deſtillati* ℥ß. 🜄 ℥iij. Miſce. DOS. in adult. gutt. x. ad xv. & ad ℈j. pro infante gutt. v.

Spiritus vitrioli volatilis Dn. D. Cn.

℞. *phlegmatis* ⊖li q. v. in hoc ſolve
⊖li *purificat.* tantum, quantum in ſe ſuſcipere vult.
Deſtillentur per phialam longi colli, capitello huic negotio apto,

inſtructam, primo quidem lento cinerum igne, & aſcendit ~ ⊖li volatilis vireſcens, in epilepſia, vertigine & capitis affectibus præſtans, inſuper ad arcendam apoplexiam & paralyſin medicamentum eſt deſideratiſſimum. Datur cum vino vel aquis deſtillatis appropriatis, à ℈ß. ad ℈j. plus minusve pro diſpoſitione ægroti & morbi conditione.

Spiritus viridis æris comp. D.D.C.

℞. *viridis æris* ℔iij. *♀is vivi* ℔j. *arenæ puræ* ℔iv. Mixta & prius pulveriſata (excepta arena) indantur ~æ vitreæ, & deſtillentur ex ∴, primo quidem lento & juſto obſervato ignis regimine, poſtea fortiori. Et prodibit ſpiritus acidulo dulcis, guſtui gratiſſimus.

VIRES. Cephalicus & pectoralis eſt, appetitum & excitat, & in aſthmate eſt remedium ſæpè probatum. DOS. à ℈ß. ad ℈j. cum aquis deſtillatis, ſirupis, conſervis, juſculis vel aliis vehiculis idoneis.

Corallia, margaritæ, & oculi ♋ phlegmate ⊖li ſoluta, præcipitat in magiſteria butyracea. Elixir proprietatis cum ♈ paratum eôdem ritè acidulatur. Ope etiam hujus fit curioſum ſpectaculum;

℞. *corall. rubr. gr. mod. contuſorum vel C. C. uſpati* q. v.
ſpiritus virid. æris comp. q. ſ.

Stent in digeſtione in cucurbitâ vitreâ & amplâ, quod ſolutum eſt, effundatur, & aliud menſtruum affundatur. Solutiones conjunge & ad ſiccitatem lento calore totaliter exhalare permitte; ſic in fundo relinquitur coagulum, in alio vitro mundo & ſpatioſo affuſâ aquâ deſtillatâ diſſolvendum, & in locum tepidum reponendum; ibi, poſtquam humiditas abſumta fuerit, aſſurget in ſpeciem arbuſculi coralloidis ſive C. C. (quoad ſolutio ex hoc vel illo facta eſt) & quaſi creſcere videtur, intuentibus delectabile ſpectaculum.

Ros vitrioli ſive ſpiritus vitrioli humidus.

QUandoquidem hujus phlegmatis ⊖li ſæpè & multoties hic fit mentio, plurimis etiam compoſitionibus & præparationibus medicamentorum *Clar. Dn. D. A. Cnöffelii, p. m.* admiſcetur, ac ab eodem in præcipuis curationibus panaceæ inſtar, adhibitum eſt, opus erit copioſiorem ejus facere mentionem, jungendo illam laudem & virtutem, quâ hoc medicamentum eſt dotatum, & quæ ab aliis medicis illi adſcribitur.

Antiquis ut & pleriſque noſtræ ætatis Chimicis, prima iſta ⊖li ſubſtantia incognita (*inquit Angel. Sala in tract. 1. de vitriolo c. 1.*) ideoque ab

ab iis inutilis ad inſtar phlegmatis, rejecta fuit. Quaſi verò DEUS & natura (quæ ſe in omnibus Divinæ providentiæ partibus efficaciter exerit) fruſtra aliquid facerent. Hermetici dicunt, eſſe quandam quaſi hujus mundi margaritam; quam ſi agnoviſſet Galenus, procul dubio dimidiam ſuorum medicamentorum partem, quæ magno ſtudio, multo labore, longis ac indefeſſis peregrinationibus, in Ægyptum, Palæſtinam, Alexandriam, Romam, Cyprum, Lemnumque ſuſceptis, deſeruiſſet, & ſoli huic medicamento fidem ac fiduciam collocaſſet. Et ſanè (ſcribit *Claudius Deodat. in Pantheo Hygiaſtico l. 1. c. 10.*) ſi tota medicina non aliud ex toto ⊕lo haberet remedium, quam ſolum hoc phlegma, tamen id (licet ſolo nomine omnibus vileſcat) inter cætera medicamenta ut gemma fulgeret, è cujus radiis plurima medicamenta ſcintillare poſſent. Atque hic eſt ros ille benedictus, quem Dominus DEUS, tot virtutibus & dotibus locupletatum, humano generi pro ſui Sanctiſſimi Nominis gloria eſt liberaliter elargitus. Experientia conſtat, (ex eodem *Authore*) hoc vitrioli phlegmate lichenas, impetigines, nomas, & eryſipelata tolli, ulcera maligna repurgari, putrida mundificari, carcinomata eo colluta, ut & ulcera cacoethea ejus uſu purgari, ac faciliorem medelam ſuſcipere; Inſuper ejus uſu cutim poliri, & à quacunque ſcabie repurgari, ut in cuprifabris, fabrisve ærariis, nulla unquam ſcabie laborantibus videre eſt. Aphthis item eximiè prodeſt, & oris ex putredine natis exulcerationibus, quales poſt longas febres emergunt, vel ſcorbutum illum inſolentem comitantur: unde utiliter eo os colluitur aqua aliqua conveniente, plantaginis, prunellæ, aut centumnodii remixto; ſic partes ſtringit, putredinem & ſerpentia oris ulcera coercet ac perſanat; laxis gingivis firmitudinem præſtat, mucum & tartarum circa eorum radices hærentem abſtergit, eademque loca purificat, gratum ori ſaporem inducit, linguæ faſtidia tollit, quæ in ardentem pennam excurrere potuiſſent. Datur & hic liquor commodiſſime febrientibus aquâ cichorii, endiviæ, acetoſæ, nymphææ, lactucæ, fragariæ, aut aliâ convenienti mixtum, lautâ ſanè ac largâ doſi. Eſt enim remedium ſecuriſſimum, quod purgato prius corpore, utpotè alterando febres fugat, quaſcunque viſcerum obſtructiones aperit, ac penetrat, oris amaritudinem tollit, & aufert, cibi faſtidium adimit, appetentiam inſtaurat, praſinam bilem, ejusque ferociam domat, & quosvis fellis inſolentes motus moleſtos, periculique ſubinde plenos compeſcit, ac exuſtis internis calore partibus ſolamina præbet.

In

In epilepſia morbove comitiali cum aqua vel ſpiritu ceraſorum nigrorum, aut cum ſtillatitio pæoniæ, aut florum tiliæ, lilii convallii, aut rorismarini vel dentariæ liquore ſaluberrimè porrigitur, præſertim ſi ex conſenſu ventriculi & nervorum ſexti paris ei implantatorum conſpiratione morbus originem traxerit, aut exinde dependeat.

In dyſpepſia & bradypepſia ventriculi vino permixtum, utiliter exhibetur: In renum ac veſicæ obſtructionibus, & urinæ ſuppreſſione, cum aq. ſaxifragiæ, ononidis & linariæ: at in hydrope cum aqua lumbricorum terreſtrium & modico ſirupi cinamomi, ſalubriter porrigitur: ut & in affectibus uterinis, cum aq. panacis Heraclei, Artemiſiæ, meliſſæ &c.

Præter alias quamplurimas, quas in ſe hoc phlegma continet utilitates, longævitati maximè idoneas, vim quoque habet mundificandi, aperiendi, obſtructiones reſerandi, ac viſcera purificandi, & ab infarctibus liberandi. Humidum præterea radicale conſervat, firmatque omnes ac ſingulas partes, nutricationi dicatas, ſanguinis aduſtionibus, jecorisque exæſtuationibus medetur, phlogoſes reprimit, cerebri meatus aperit, internas putredines arcet, ſudores movet, præſertim ſi cum aqu. cardui benedicti aut pimpinellæ porrigatur. Febrium peſtiferarum malignitatem peſſundat, ac in ipſa peſte ſudaturo cum aq. Stapediana porrectum, veneni vires frangit, eaque tàm in chimia quam medicina præſtat opificia: Phlegma hoc etſi infirmius ſit ſpiritu, at continuato uſu, & idipſum præſtat, quod ſpiritus, licet paulò tardius; Phlegma enim aquoſitate ſua ſpiritus acrimoniam nonnihil retundit, ac ejus ſubtilitatem ſuo quodam pondere deprimit; ita ut agilitatis perfectio in phlegmate multo ſit remiſſior, at verò etiam ſcrupuloſis (tametſi nullus hic ſit metus, nec ullius emergentis mali inexpectati formido) ſecurior viſa. Hæ ſunt virtutes hujus nobiliſſimi medicamenti, pro quorum theſauro Domino Deo noſtro Jeſu Chriſto ſit im̃ortalis laus, honor, gloria, & gratiarum actio ſempiterna.

Modus deſtillandi hoc phlegma ſive rorem ⊕li facilis eſt, & omnibus pharmacopoliis notus, & deſcribitur ab *Angelo Sala*, *Schrödero*, *Rolfincio*, aliisque quamplurimis medicis, præcipuè verò à *Paracelſo* (qui ſummum dicit arcanum pro caduco in ⊕lo eſſe & non in oleo, ſed volatilitate) ideò hic ejus proceſſum recenſere superſedeo. Id tamen ſciat B. L. quod ex una ſpecie vitrioli, major copia roris ſeu phlegmatis, cum ſuo ſpiritu volatili elicitur, quam ex alia;

cui

Tabula hæc paginæ 57. Appendicis Anni VI. Ephem. eſt inſerenda.

TABULA LABORUM RORIS VITRIOLI DIVERSIS TEMPORIBUS ET MODIS, VARIISQUE INSTRUMENTIS DESTILLATI.

Deſtillationis Añus	Deſtillationis Dies	Species vitrioli crudi.	Pondus ⊖li.	Vaſa deſtillatoria.	Fornaces & gradus ignis.	Spatium temporis deſtillationis.	Quantitas phlegmatis extracti
1638	15. Febr.	Ex vitriolo Bohemico	libr. 5.	in retortâ terreâ	igne aperto in fornace probatoriâ	ſex horis	℔iß.
1638	15. Mart.	Ex vitriolo Bohemico	libr. 6.	per alembic. lapideum.	in fornace acediæ dictâ	ſex horis	℔iß.
1654	13. Julii	Ex vitriolo Sileſiaco	libr. 12. libr. 12.	per ollas terreas duplicatas.	in fornace calcinatoriâ tectâ	hor. 12. hor. 10.	unc. 38. unc. 30.
1654	21. Sept.	Ex vitriolo Hungarico in Poloniâ	libr. 12.	per ollas duplicatas Caſimirianas.	in fornace diſſolutoriâ tectâ,	hor. 24.	unc. 41.
1654	6. Nov.	Ex vitriolo Hungarico	libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12.	in ſex cucurbitis ferreis.	in fornace ventoſâ longâ	hor. 24. hor. 24. hor. 24. hor. 24. hor. 24. hor. 24.	unc. 30. unc. 30. unc. 30. unc. 30. unc. 30. unc. 30.
1655	16. Mart.	Ex vitriolo Hungarico à Judæo Cr. empto.	libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12.	in quinque cucurbitis ferreis.	in fornace ventoſâ longâ.	hor. 24. hor. 24. hor. 24. hor. 22. hor. 24.	unc. 44. unc. 34. unc. 44. unc. 34. unc. 34.
1655	18. Mart.	Ex vitriolo Svetico Dantiſci empto	libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12.	1. in ollâ terr. 2. in ollâ terr. 3. in cucurbi- 4. tis ferreis	1. in fornace 2. calcinator. 3. ex arenâ 4. ex arenâ	hor. 24. hor. 24. hor. 24. hor. 24.	unc. 40 unc. 40 unc. 50. unc. 50.
1655	12. April	Ex vitriolo Goslarienſi	libr. 12.	in cucurbitâ ferreâ	fornace ventoſâ	hor. 18½.	unc. 60.
1655	10. Maji	Ex vitriolo Goslarienſi	libr. 12. libr. 12.	ex ollâ ferr. ex ollâ ferr.	in furno ventoſo.	hor. 18½. hor. 18½.	unc. 63. unc. 63.
1655	25. Maji	Ex vitriolo Goslarienſi	libr. 12.	ex cucurbitâ vitreâ.	in arenâ	hor. 24.	unc. 46.
1655	7. Junii	Ex vitriolo Goslarienſi	libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12. libr. 12.	in ſex cucurbitis ferreis.	in fornace ventoſâ novâ & nondum exſiccatâ	hor. 28.	unc. 68. unc. 60. unc. 60. unc. 54. unc. 52 unc. 54
1657	16. Julii	Ex vitriolo Hungarico	libr. 12. libr. 12. libr. 12.	Ex vitreâ. ex ferreâ ex ferreâ, cucurbitâ.	in fornace ventoſâ.	hor. 26.	unc. 52 unc. 60 unc. 5[illegible]

cui & multum ad hoc negotium adjuvare ſolent vaſa deſtillatoria, in quibus ratione materiæ maxima eſt diverſitas, & multo major quantitas extrahitur ex ollis ſeu matraciis ferreis, ſi vitriolum inde deſtilletur, quam ex vaſis terreis, lapideis, vitreis, ſeu vitreatis; quod ipſe ſæpius obſervavi, & *Cl. Dn. D. And. Cnöffelius*, in manuſcripto ſuo laborum chimicorum ſibi curioſè & diligenter annotavit; placuit ergò hîc annectere tabulam, ex quâ uno intuitu quaſi oculis opponuntur labores circa hoc phlegma, quo diverſis temporibus, ex diverſæ ſpeciei vitriolo, variisque vaſis, à ſæpè citato authore elaboratum fuit; & ſemper plus ex uno, quam ex alio extractum eſt.

[*Hic inſeratur Tabula.*]

Crediderim vero, quod *Autor noſter* tempore praxis ſuæ hujus phlegmatis vitrioli plus conſumſerit, quam fortaſſe omnes reliqui medici in Polonia ſpatio integri ſeculi; quod *ipſius obſervationes & curationes* conteſtari poſſent, ſi aliquando à conſanguineis proderentur & typis excuderentur. Id vero ut fiat, ſicut cordicitus opto, ſic inprimis laudati toties *magni noſtri Andreæ Cnöffelii* Germano ex fratre filium, *D. Andream Cnöffelium Reg. Maj. Polon. Secretarium, medicum aulicum, & conſulem Mariæburgenſem, amicum meum ſingularem*, hiſce peramanter invitatum volo, rogans ut hæc & alia patruelis ſui MSS^ta^, hactenus quaſi ſepulta, poſteritati, pro hoc beneficio ſine dubio perpetim gratæ, communicare velit.

Spiritus vitrioli roridus per cohobia.

P*aracelſus* in ſolo vitrioli phlegmate deſtillatione ad ſiccitatem usque peractâ non contentus ulterius progrediebatur colcothari nempe rubeo reddendo ſuum phlegma, idque toties cohobando, h. e. novies aut decies reaffundendo ac deſtillando, dum ſpiritus omnes humidi & ſicci evocarentur ab ipſo colcothare, unde longè potentius & efficacius reddebatur remedium. Qui ergò ſpiritum iſtum deſiderat, is procedat in hunc modum.

℞. *vitriol. opt. Hungar.* ℔. v. deſtill. ex phialâ vitreâ ſ. terreâ per XX. Liquor ſ. phlegma colligatur & cohobetur ſuper caput mortuum, deſtillando usque ad nonum alembicum; quæ phraſis Theophraſti in ſenſu disjuncto ita accipienda eſt, ut prior deſtillatio ſuper caput mortuum per octo cohobia repetatur, atque ſic per nonum alembicum labor abſolvatur.

*H Not.

Not. Hoc phlegma, quod poſt quartam cohobationem colligitur, eſt ille ſpiritus vitrioli roridus communis à Cl. Dn. D. *Rolfincio in chimiâ in artis form. red. l. 3. c. 7.* deſcriptus, cephalicum & antepilepticum inſigne, cujus doſ. à ℈j. ad ℈ij. in aqua liliorum convall. ſ. qu. & ab ipſo tingitur ligno paranambuci vel torna ſolis in colorem rubicundiſſimum.

Colcothar vero poſt nonam cohobationem cum ſuo phlegmate & ſpiritu prorſus imbuto indatur retortæ Waldenburgicæ & recipiente admoto atque gradibus ignis obſervatis in furno reverberii deſtillentur ſpiritus omnes humidi & ſicci, qui tanquam theſaurus in vitro aſſervandi ſunt.

Paracelſus imbibito hoc modo colcothari, *(per nonum ſc. alembic.)* 🜋i rectificati admiſcebat tantum, quantum pro imbibitione ſufficiebat, ut inſtar paſtæ fieret; commixta poſt peractam digeſtionem per unum atque alterum diem, omnia dicto modo in recipiens nudo & ſimplici igne gradatim adaucto deſtillabat: tandem theriacalis aquæ camphoratæ quartâ parte adjunctâ denuo deſtillabat. Medicamentum inde in epilepſia admirandæ virtutis, & longè potentius ac efficacius quam phlegma antecedens, tam ad excitandum durante paroxyſmo, quam ad præcavendum ac curandum morbum. DOS. ℈ß. in liquore aliquo congruo. Hic ſpiritus 🜖li compoſitus, ſi rectè paratus eſt, ſolvit folia auri injecta, à chimicis *ſpiritus vitrioli aurificatus Paracelſi dictus.*

Spiritus vitrioli roridus per cohobia, à Dn. D. Andrea Cnöffelio, anno 1638. d. 15. Febr. & ſeqq. elaboratus.

HAc ipſa die Dn. D. *Bertramus* de ſuo vitriolo depurato ℔. v. in meo laboratorio deſtillationi deſtinavit. Phlegmatis leni igne inde prolecti ℔iß, quaterno cohobio abſtracta eſt.

Die 16. 17. 18. 19. dicti menſis, qua ultima celebrabatur cohobatio, proliciebantur tres octavæ ℔ræ, hæ die 22. capiti mortuo affuſæ, ℥iß. deſtillatione reddiderunt.

Die 15. Martii, 🜖ii ℔. vj. in cucurbita terreâ cum alembico vitreo in anemium miſſæ circiter ℔iß. phlegmatis reddebant.

D. 16. cap. mortuum ſuo phlegmate iterum nutritum, reddebat in deſtillatione ℔ij. ℥iv.

Die 17. in ſecundo cohobio accepi ℔j.

D. 18

D. 18. in tertio cohobio accepi ℔ß. cum ℥ij. (ſ. ℥x.)
D. 19. in quarto cohobio accepi ℥vj.
D. 20. in quinto cohobio accepi ℥iiiß.
D. 21. in ſexto cohobio accepi ℥iiß.
D. 30. in ſeptimo cohobio accepi ℥ij.
D. 31. in octavo cohobio accepi ℥iß. quem liquorem iterum capiti mortuo affudi.

NB. *Paracelſus* voluit novem deſtillationes, quibus peractis omne phlegma à capite mortuo abſorbetur, ut ſic decimâ deſtillatione meri ſpiritus prodeant, & hoc ipſe vult per nonum alembicum.

In iſto labore hoc peculiare adverti, quod in quavis deſtillatione ⊖ ⊕*li volatile* in XXco ſublimatur; & idem cum phlegmate elutum colcothari cum manifeſtâ ſemper ebullitione redditur.

D. 8. Aprilis, ſex illas vitrioli libras, quas 15. Martii deſtillaveram, & poſtmodum ſepties cohobando, ſuo phlegmate nutriveram, mane deſtillare cœpi, per totam noctem urgendo opus, atque ſic porro die 9. & 10. usque ad meridiem undecimæ, (toto eo tempore vapores commiſſuram vaſorum penetrantes moſchum gratiſſimè redolebant,) quando ignem extingui paſſus ſum, & poſtmodum duodecimâ receptaculum removi; in eo ſpiritus denſioris ac fortis ex brunno flaveſcentis uncias ſex cum ſemiſſe reperi. Puto me plus potuiſſe acquirere, niſi animadvertiſſem vas ſeu urceum in fundo rupiſſe, adeoque non parum materiæ per rimas penitus rubras excidiſſe.

Notandum ergo in poſterum, ut diligentius caveatur, ne in cohobationibus urceus in vehementi illa ebullitione rumpatur, (pedetentim itaque phlegma affundendum eſt, haut largiter aut confertim,) quin &, ut pro deſtillando cohobato colcothare recens urceus adhibeatur, eique tegula latior, pro defenſione vaſis ab ignis nimis vehementer feriente flammâ, ſubſternatur. Colcothar reſiduum ex ſupra dictis ſex libris materiæ deſtillationi deſtinatæ, pendebat jam libram unam cum unâ quartâ.

Mixtura antepileptica in forma ſolida.

℞. *extract. opii inſpiſſ. granor. pæoniæ inſpiſſ.*
radic. mandragor. ā. ℥ß. *pæon. viſc. querc.* ā. ℥ij.
ſemin. papav. alb. & nigr. ā. ʒvj.
mag. cran. hum. reſol. vel loco hujus *gelatinæ, corall. rubr. butyr.* ā. ℥j.

 Miſc.

Miſc. probè in mortario vitreo, ſign. ut ſupra. DOSIS ℈ß. ad g̃. xv. & ℈j.

Mixtura antepileptica in formâ liquidâ.

℞. *ſpiritus ſedativ. noſtr. ſimpl.* ℥iv.
aq. flor. tiliæ c. propr. liquore deſt. pæon. ex toto, ſc. c. rad. & flor. ceraſor. nigr. papav. errat. ā. ℥ij. *rad. pæon. pulveriſ.* ʒvj. *viſc. quercin. ſubtil. pulv. ſemin. papav. alb. & nigr.* ā. ℥ß. *cortic. mandragor. cran. hum. raſpat.* ā. ʒiij. *cinnab.* ♁*ii* ʒj. ℈j. *camphor.* (quæ aliquando omittebatur) ʒij. Pulveriſ. & cum liquoribus optimè prius commixta & agitata ſtent per quadraginta dies in leni digeſtione, poſtea colentur per linteum rarum.

Antepilepticum eſt excellentiſſimum. DOSIS eſt à ℈j. ad ʒj. & aliquando ʒij. & maximè circa paroxyſmum. Sumitur etiam vel quotidiè, ſed inprimis circa novilunium & reliquas lunæ quadraturas, præmiſſa purgatione cum pilulis noſtris antepilepticis helleboratis.

Species pro extr. ſedativo generali,
aliàs
Specificum antepilepticum Cnöffelianum.

℞. *ſandal. rub. opt. pulv. opii noſtri citrati* ā. ʒiij.
rad. ſolani, cort. mandragoræ,
gran. pæon. excort. ā. (prius pulv.) ℥ß.
ſem. papav. albi & nigri ā. ʒvj. *cranii humani pulv. coralliør. rub. opt. præparat.* ſeu *magiſt. butyr. viſci quercini, rad. pæoniæ conſtell.* ā. ℥ij.

Miſceantur & fiat pulvis ſubtiliſſimus, cui adhuc adde

panaceæ ☉*aris* g̃. xx. *fixati* ʒj. (pro unica doſi & aliquando g̃. iij.) denuo miſceantur in mortario lapideo. Eſt ſingulare remedium in omnibus affectibus capitis, præſertim in epilepſia, apoplexia, paraphrenitide, mania, vertigine, & memoria deperdita, aliiſque morbis quamplurimis. DOSIS à ℈ß. ad ℈j. in aq. appropriata. *Inde fit*

Mixtura antepileptica ordinaria.

℞. *ſpecificum antepilepticum tali modo concinnatum,* cui admiſcebis ∼ *ſedativi, (lil. convall. ſcil. cum phlegmate vitrioli ſuperius deſcripti)* ℥XL.

Factâ circulatione per ſpatium unius menſis, ſubtile à ſpiſſo decantatum,

tatum, aſſervetur in vitro benè clauſo, tandem & ultima bina ingredientia: ſcil. *panacea ☉aris* cum *fixato* jungi poſſunt.

Non ſolum in epilepſia & apoplexia, ſed & in omni inquietudine, perturbatione mentis, vigiliis & doloribus, atque turbationibus capitis, maximè in febribus calidis & malignis, cum deliriis, hanc medicinam cum exoptato ſucceſſu Clariſſ. Author adhibere ſolebat.

DOSIS ℈j. ad ℈ij. in emulſionibus conſuetis.

Mixtura topica ſive localis interna, & Extractum ſedativum generale Cl.Dn.D.Cnôffelii, prout anno 1654. d. 3. Mart. ☽. fuit concinnatum.

Ex diar. MS. laborum chimicor. authoris.

1. Anno 1654. d. 3. Martii, ☽, infudi localem mixturam, pro futuro uſu, & proceſſu nuperrime DEI gratia invento, totam absque defectu, (exceptis cran. human. & corall. alio, ut in ſequentibus patebit, modo tractandis) cum

🜅 bis deſtillato, ſed tamen propter certas cauſas per deſtillationem in alcool non rectificato; hujus 🜅 pro una mixtura ſpecierum omnium prædictarũ, pro prima extractione erant ℥xl.

2. Pro ſecunda & ulteriore infuſione extrahendarum ſpecierum prædictarum, iterum affudi ejusdem 🜅 ℥xl. ſtetit ab octava hujus, usque in 13. diem Martii in infuſione, & ſic quinque diebus; filtravi extractam ℞am, & cum præcedenti commiſcui.

3. Pro tertia & ulteriore infuſione harum ſpecierum, denuo affudi 🜅 non adeò rectificati (die 13. Martii) ℥xl. ſtetit usque ad extractionem ℞æ ad diem 19. Martii ♃.

4. Pro quarta & ulteriore infuſione ſpecierum, die 20. Martii, ♀, iterum affudi 🜅 non adeò rectificati, ℥xl. & iterum ſtetit ad extractionem ℞æ, usque ad diem 27. ♀.

5. Pro quinta infuſione ſpecierum, die 27. ♀ denuo affudi 🜅 non adeò rectificati ℥xxx. ſtetit usque ad extractionem ad diem 6.

6. Pro ſexta infuſione ſpecierum, die 4. Aprilis denuo affudi 🜅 non adeò rectificati ℥xxx. ſtetit usque ad ſufficientem extractionem, diem nempe 14. Aprilis.

7. Pro ſeptima infuſione ſpecierum, die 15. Aprilis denuò affudi

🜄 non adeò rectificati ℥xxx. Stetit usque ad ſufficientem extractionem, diem nempe 5. Junii.

Spiritus omnes tincti, per cucurbitam in MB. abſtraxi, & in patella mea argentea tandem evaporando, ad conſiſtentiam & ſpiſſitudinem mellis redegi.

Not. 🜄 iterum abſtractus, ad alios uſus, & pro ſpiritu ſedativo ſimplici aſſervandus eſt.

Extracto ſedativo ita parato, admiſceantur adhuc
magiſt. corall. butyrac. gelatinæ cranii humani ſeu *magiſterii* ā. ℥j.
Fiatque maſſa optimæ conſiſtentiæ. Sign. Extr. ſedativum generale.

Remedium excellens & ſingulare eſt, non ſolum in epilepſia ſed & in mania, delirio, & aliis adhuc infirmitatibus cerebri, in quibus cum emolumento exhibetur.

DOSIS ℈ß. ad ℈j. per ſe in forma pilularum, vel cum liquore quodam ſolutum, in, ante, & poſt inſultum.

Mixtura alia topica ſive localis interna,
aliàs
Sedativum generale per extracta dictum.

℞. *extract. ſandali rub. inſpiſſati, opii citrati inſpiſſ. granor. pæoniæ inſpiſſ. rad. mandragoræ* ā. ℥ß.
papaveris alb. & nigr. (per expreſſ. & digeſt.) ā ʒvj.
viſc. querc. inſpiſſ. rad. pæoniæ inſpiſſ.
magiſt. cranii humani butyrac. (vel ejus loco *gelatinæ*) *coralliorum butyrac.* ā. ℥ij. *aq. cinamomi* ā. ℥vj.
phlegm. 🜍*li* ſeu 🜅 *ſedativi ſimpl.* ℥xx.
ſir. entis tiliæ, ſeu *pæoniæ* ℥vj.

M.F. Mixtura in duabus lagenis, una cum camphora, ℴℴℴ ſive 🜅 camphorato, absque ſirupo, altera ſine camphora.

Pomum epilepticum.

℞. *rad. pæoniæ conſtellat. viſci quercini ſuo tempore coll. granorum pæoniæ certo temp. coll. ungulæ alcis veræ, cranii humani raſpati, (triquetri) coralliorum rubr.* ā. ℥ij.
lap. ſmaragd. ʒvj. 🜍*l. cypr. ſuccini pulveriſ.* ā. ℥j.

Omnia prius ſeparatim pulveriſata commiſceantur in mortario terreo vitreato, & cum gummi ceraſorum nigrorum in aq. pæoniæ ſeu liquo-

re ar-

re arboris tiliæ diſſoluti q.ſ. fiat maſſa tenax, ex qua poſtea formentur duo poma manibus tenenda, ante acceſſum paroxyſmi.

Ex hac maſſa fiunt & amuleta, in forma cordis, item globuli ſeu corallia variis formis, quæ collo appenſa & circa manus alligata, præſidium ſunt optimum ad præſervationem ab epilepſia.

Nota 1. Pro fœminis adjiciatur & caſtoreum.

2. Cum ſpeciebus & poſſunt repleri ſacculi ex ſindone rubrâ, qui & collo ſuſpendendi ad regionem cordis.

3. Radix pæoniæ colligenda eſt menſe Aprili, ſole exiſtente in ♈ & ☽a in ♐ mane ante exortum ſolis, quam & per ſe collo ſuſpenſam epilepſiam arcere ipſemet *Galenus* autumat *lib. 6. ſimpl.* in puerulo ab epilepſia infeſtato, qui geſtata hâc radice, inculpatè agebat, ipſâ verò decidente, protinus convulſionibus novis corripiebatur, ac demum ejusdem beneficio rurſus ſanitati fuit reſtitutus.

4. Viſcum quercinum, ut & coryli nec non pyri arboris, item tiliæ & ſambuci, (quæ omnia hanc mirificam virtutem habent repellendi epilepſiam, collo ſolum ſubnexa) colligitur ☽â decreſcente inter duo Mariæ feſta, hoc eſt à die 15. Aug. usque ad 8. Sept. Volunt autem illud quod terram non attigerit, nobiliorque habetur illa pars, quæ quercui propior reſecta eſt. Teſtes ſunt: *Matthiol. Commentar. in lib. 3. Dioſcor. Levin. Lemnius lib. 2. occult. Philoſoph. c. 3. Lonicerus in herb. cap. de viſco.* Unde & *Jodocus Harchius* de eo ſic canit:

Quod legis è quercu, morbum curare caducum
viribus occultis, creditur eſſe potens.

5. Grana pæoniæ colligenda quoque ſunt in plenilunio, ſuſpenduntur & à noſtris mulierculis, de collo & circa manus, pro arcenda epilepſia; (Sunt qui & loco illorum ſibi *piſum Americanum coccineum*, aliàs abrus, eligunt;) quæ & teſte *Camerario* cum aliis authoribus perhibentur utiliter adhiberi, in dentitionibus, febribus & ſpaſmis puerorum; Perelegantia ſunt, rotunda & nigra macula inſignita, quæ corallia planè æmulantur, non modò corallinos globulos, nativi coloris elegantiâ provocant, ſed etiam vincunt. Inde & propter elegantiam & duritiem è collo & brachiis geſtantur. Quod nonnullas virgines nobiles interjectis parvis unionibus facere, obſervatur. Hiſpani pharmacopolæ iis loco granorum hordei ad pondera utuntur.

6. Ungula alcis & apud multos in magna eſt exiſtimatione, inſigni enim pollet adverſus epilepſiam facultate, hyſtericæ item paſ-

ſioni & cordis affectibus opitulatur; ſed non omnes ungulas hanc virtutem poſſidere ſcribunt, ſed pro ætate, ſexu, tempore, & ipſius jam unguis ratione, plurimum variare. Fœminæ ungulam hac facultate nequaquam pollere, verùm maris ſolùm, nec pulli, ſed adulti, idque eo tempore, quo in venerem ferri incipit hoc animal, nempe inter feſtum Aſſumtionis Mariæ & Nativitatis ejusdem, majorem virtutem & ungulis poſterioribus quam anterioribus adſcribunt, & horum quidam pedi dextro, alii ſiniſtro: alii omnes hac vi pollere, non ſine ratione aſſerunt: ſunt & qui velint, has ungulas ab animali adhuc vivente dicto tempore præſcindendas eſſe. Ut quis ab his morbis hujus unguis beneficio præſervetur, annulum ex eo confectum in annulari ſiniſtræ manus aut particulam collo ſuſpenſam geſtet, ut cordis regionem tangat. Teſtes ſunt *Andr. Baccius de alce. Schenckius Obſ. med. l. 1. Joh. Agricola lib. 2. med. herbar. Geſner. lib. de quadruped. cap. de Alce. Apollonius Menabenus. Aldrovandus de quadruped. Pedemont. in lib. de ſecret. Severinus Gœbelius de Alce. Petrus Monavius*, & *Joh. Daniel Mylius lib. antid. c. 6. Unzerus de epilepſia lib. 2. & plurimi alii.*

7. Cranium humanum. Cranium hîc eligitur hominis ſuſpenſi, ſolis & lunæ radiis expoſiti, & non humati: *Crollius* vult, ut pars anterior & non poſterior, & fœminæ fœmineum, ac mari maſculum accommodetur, inprimis oſſiculum illud triangulare & triquetrum, quod in nonnullis (alii in epilepticis, alii in ſtrangulatis) tantùm reperiri aſſerunt.

8. Corallium rubrum. Quod corallium rubrum, ad collum portatum, ex occulta quadam proprietate multis abundet virtutibus, quod & præſidium ſit, ad præſervationem ab epilepſiâ, teſtatur *Hugo Senenſis in tract. de epilepſia. Sylvius in ſua Practica. Nicol. Piſo de med. morb. Anton. Mizaldus in cent. ex Arnoldo Villanov.* & *Claudius Deodatus, Panth. Hygiaſt. lib. 1. p. 116.* qui ita ſcribit: Corallium à ſano geſtatum homine elegantiùs multò rubet, & ſi jam à morituro, aut periculosè laboranti geſtetur, palleſcit, liveſcit, variisque maculis fœdatur. Corallium eſt celebre amuletum, contra manes, dæmoniacas illuſiones, inſomnia falſa, terriculamenta, faſcinationes, incubos, incantationes, venena, epilepſiam, fulgura, fulmina, marinasque tempeſtates, & quævis pericula. Piſis in Italiâ, frutex elegans corallii cranio humano innatum, conſpicitur, qui præ aliis epilepſiæ remedium eſſe poteſt, modo tales frequentius invenirentur.

8. Vi-

9. Vitriolum, ad poma epileptica componenda, eligitur hic ſapphirinum, quod ☉e in ♌ exiſtente, tempore non pluvioſo, ſed ſereno, fruſtulatim, radiis ſolis, horis 360. exponitur, donec albeſcat. Vitriolum ita concinnatum, eſt illle pulvis ſympatheticus, de quo *Papinius in differt. Digbæus*, & alii. Cum hoc ⊕lo Cyprio ſapphirino adhuc crudo, experiri aliqui volunt, an æger ex morbo aliquo periculoſo evaſurus ſit, ſi nempe guttula una atque altera ſanguinis infirmi, ex baſilica priùs extracti, (ſive è naribus per ſe ſtillantis) ſuper hunc lapidem inſtilletur, mutatio illius coloris, ſalutarem ſive lethalem monſtrabit eventum. Ex relatione Illuſtr. & Excell. Principis & Domini, *Dn. Lubomirsky*, Mareſchalli Curiæ.

10. Smaragdum, vel à collo pendulum vel annulo geſtatum, amuletum eſſe generoſum, prodeſſe & comitiali morbo, omnes, qui ejus mentionem fecerunt, affirmant. *Cl. Ol. Wormius in muſeo c. 18.* ejus vires extendit. Contra epilepſiam puerorum collo ſuſpenſus, aut digito geſtatus, eam impedit, ita ut aut morbum tollat, aut frangatur. Coxæ mulieris alligatus partum accelerat, ventri appoſitus eum retinet, ori inditus hæmorrhagiam ſiſtit, & plures aliæ adhuc vires ſmaragdo à dicto Authore attribuuntur. Pro noſtra compoſitione pomorum epileptic. loco illius Orientalis, ſubſtituitur & Europæus, qui in Cypro, Britanniâ, aliisque locis invenitur.

11. Succinum, ultimum hic ingrediens, ad conficienda poma epileptica eſt ſuccinum ſeu chryſolectrum, cujus genera, etſi plurima numerantur, attamen non niſi duo officinis in uſum veniunt, album ſcil. & flavum ſeu citrinum. Ex ſuccino albo in Boruſſia conficiuntur pentacula, cordis formam habentia, item ſphærulæ & monilia, circa collum & brachia, contra capitis frigidos affectus, & catarrhos, ubi præpediunt, ne deſtillationes in guttur ferantur, inprimis verò defendit ab epilepſia & peſte, collo ejus fruſtum periapti vice appenſum, prius tamen ſeptem planetariis pulſibus confrictum, de quibus *Helmontius de magn. vuln. curat. mihi fol. 480.* Globuli ex ſuccino, & ad oculorum defluxiones, miro ſucceſſu auxiliari dicuntur, annexi occipitio, Pila (inquit *Sennertus in med. pract. lib. 1. part. 1. cap. 2.*) è ſuccino, ſi manibus geſtetur & verſetur, & incaleſcat, ac ſubinde naribus admoveatur, ſine offenſione excrementitios humores in capite abſumit, idque roborat. Ex ſuccino albo craſſiusculè pulveriſato, ſacculus interpaſſatus, & eſſentia piperis longi, cum 🜄 extractâ, madefactus ca-

lidè applicatus ſuturæ coronali, eſt ſpecificum in doloribus capitis frigidis, quales ſæpè vexare ſolent mulierculas. Authores ſunt *Hartman. in pract. chym. de dolore capitis*, & *Clar. Joh. Ferd. Hertod. à T.* in ſuo aureo libello, tartaromaſtix Moraviæ intitulato, *part. 1. p. 37.*

Corallia rubra factitia contra epilepſiam.

QUoniam amuletorum hîc fit mentio, non abs re erit inſerere unam & alteram coralliorum fictorum deſcriptionem, diverſisque coloribus, quorum uſus non ſolum ornandi cauſa eſt, ſed & in eundem finem, nempe contra morbum comitialem, aliosque morbos capitis, inſtituitur. Ideo

℞. *raſuræ cranii humani, violentâ morte interempti etiam per reiteratam impaſtationem, cum* ♁ *li volat. q. ſ. in pulverem ſubtiliſſimum redactæ,*

fragmentor. coralliorum rub. cum ſucco arboris tiliæ ſeu pæoniæ ſubtil. præparatorum ā. ℔j.

rad. pæoniæ conſtellatæ, viſci quern. pulveris. ā. ℥iij.

ſuccini utriusque pulv. ℥iß. *lap. carpion. ſemilunar. ſupra eorum oculos reperibilium, quando haberi poſſunt*

cinnabrii antimonii & nativi ā. q. ſ. ad inducendum colorem nativum.

Omnia ac ſingula prius ſeparatim pulveriſata, & poſtea probè commixta cum albumine ovorum, vel mucilagine tragacanthæ (per ſucc. tiliæ factâ) q. ſ. redigantur in maſſam rubicundiſſimam, ex qua poſtea, coralliorum formâ, globuli, vel tabulæ perforatæ formentur, qui tandem benè exſiccati & politi, filo (ex nervis pedis ſiniſtri alcis) connectuntur, & collo appenduntur: poſſunt & inſervire pro brachialibus, aut coronis precariis, vel pro pomis luſoriis, manibus ante paroxyſmum tractandis.

Ex eâdem maſſâ & amuleta fingi poſſunt, cordis formâ. Sunt &, qui ſolum ex puris coralliorum fragmentis (prius in ſubtiliſſimum alcool redactis) cum albumine ovorum, & cinnabrio ♁ii ſeu nativô, q. ſ. ad naturæ æmulationem, globulos efformant.

Coralliorum imitationis modum docent *Joh. Bapt. Porta*, *Anshelm. Boëtius de Boot lib. 2. de lap. & gemm. c. 115.* Item *R. P. Athan. Kircher. in mundo ſubterraneo lib. 12. part. 3.* & præ aliis ſatis curioſè *Cl. Joh. Ludov. Gans, Med. Franc. in hiſtor. Coralliorum. c. 10.*

Et

Et nobis adhuc reſtant modi varii ad imitanda illa arbuſcula corallii rubri, nempe ad externam formam & colorem, & ita accurati, ut à veris & naturalibus vix diſcerni poſſint, quorum deſcriptio in alio loco ſuo tempore communicabitur.

Corallia contra epilepſiam nigri coloris.

℞. *ungularum alcis in ſubtiliſſ. ſcobem redact.* ℔. ij.
lixivii cinerum fraxini, per aquam tiliæ ſeu *pæoniæ fact.* q. ſ.
Mixta ſtent in digeſtione per 14. dies, poſtea coquantur tam diu, donec materiæ liqueſcant & *in* pultis craſſioris formam abeant. Separato pulmento adde

cranii alcis & *cornu alcis in olla nova & clauſa ad nigredinem, vel tam diu, donec pulveriſari poſſint, toſtorum* ã. ℔j.

vel, quod melius erit, cranium & cornu alcis limâ in ſubtiliſſimam ſcobem redacta in mortario lapideo, cum *aq. pæoniæ* ſeu *tiliæ* q. ſ. in maſſam ſatis craſſam impaſtata, ſuper chartam deinceps claudendam extenſa, iterum exſiccentur, & pulveriſentur; labore eo bis vel ter repetito, donec in ſubtiliſſimum pulverem redigi queant; quibꝰ adhuc adjicitur

gum. ladani,	Pro fœminis loco horum admiſceantur	*gum. animæ,*
benzoin. ã ℥iß.		*galbani,*
animæ,		*myrrh. rub.*
ſtoracis ã. ℥ß.		*ſuccini* ã. ℥j.
moſch. & *ambr.* ad pl.		*caſtorei* & *camph.* ad pl.

& cum *mucilagine tragacanthæ*, per *aquam pæoniæ* vel *tiliæ* factâ fiat maſſa tenax, ex qua figurentur corallia, quæ benè exſiccata adhuc torno adhibito, poliri poſſunt. Globuli tandem perforati, filo trajecto, (ex nervis alcis, ſiniſtri pedis ſcil.) collo & brachiis, loco coralliorum & margaritarum naturalium, inſervire poſſunt. Ex maſſa formentur & in typo argenteo, amuleta cordis formâ, collo appendenda; vel poma magna, circa paroxyſmum manibus tenenda, prout curioſis placebit. Tempus efformandi globulos inſtituitur ☉e exiſtente in ♌e. ☽â verò decreſcente. Non ſolum epilepticis, ſed & lunaticis inſerviunt.

Amuletum cœleſtinum,

contra vertiginem, melancholiam & ipſam epilepſiam.

℞. *cornu alcis raſpat. & in ſubtil. pulv. redacti,*
cranii humani raſpat. & in pulv. ſubtil. præp. (per reiteratam impaſtat. ſcil. cum aqua n. epileptica) ã. ℔ß.

ſtercoris pavonis, ſuccini albi ſubtil. pulveriſ. lapidis lazuli, armeni, ā. ſubtil. præp. q. ſ. *ad inducendum colorem cæleſtinum.*

F. cum *gum. tragacantha* (per aquam pæoniæ prius diſſoluto) q. ſ. paſta, unde formentur placentulæ rotundæ, vel cordis formæ, vel corallia perforata, quæ in umbra priùs bene exſiccata à tornario poliri poſſunt, ac monilium & armillarum loco geſtari debent. Vel ipſa paſta includatur capſulæ argenteæ perforatæ vel zendalo rubro, & ſuſpendatur, ut jam dictum, de collo ad regionem cordis, ut ſtomachum tamen contingat. Virtutes horum titulus indicat.

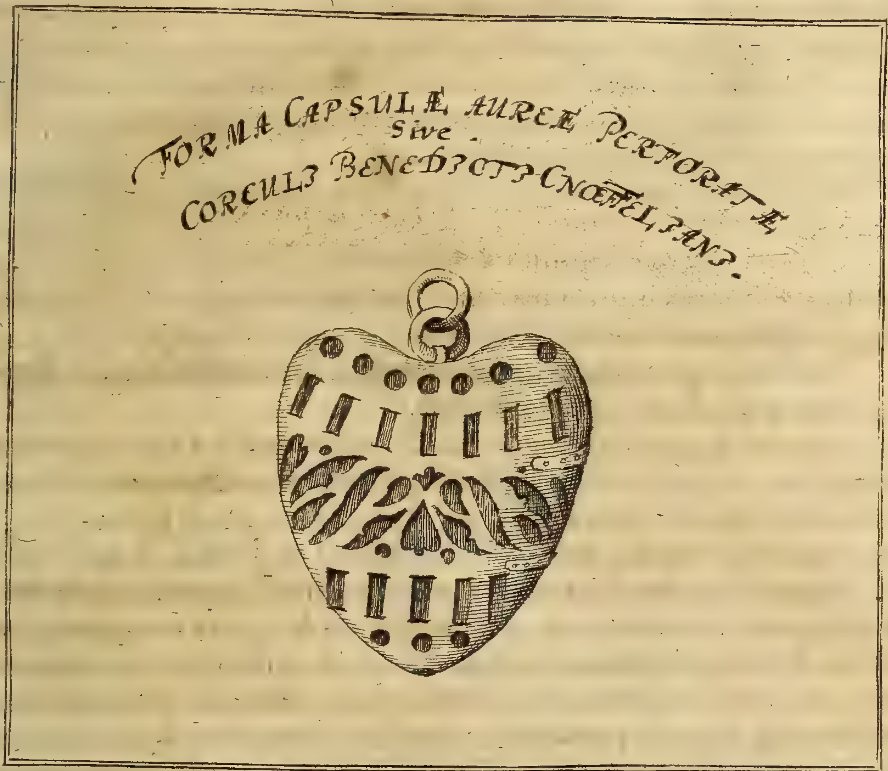
CORCULUM BENEDICTUM CNOEFFELIANUM.

SÆpè à nobis præmemoratus p. m. Dn. D. *Andreas Cnöffelius*, Archiater quondam SS. RR. MMaj. Joannis Caſimiri & Vladislai IV[ti]. Regum Polon. & Svec. aliam adhuc extraordinariam poſſidebat medicinam, lapidem nempe factitium, in forma cordis efformatum, hunc pro corculo ſuo benedicto habebat, (ſic ei indiderat nomen) illud in capſula aurea perforata, formaque cordis elaborata, ſemper collo appenſum ſecum portabat, rem pro magno & glorioſo arcano, & theſauro ſingulari habens.

Uſus hujus corculi benedicti erat in epilepſia, mania, delirio aliisque morbis capitis; item pectoris aliarumque partium; maximè in morbis acutis, malignis inquietudinibus, & in illis morbis, ubi aliquando tot ſymptomata, ac ſymptomata ſymptomatum fuerunt, ut vix morbus ipſe dignoſci potuerit.

Modum verò ſequentem, *Cl. Dn. D. Cnöffelius* in adminiſtratione illius ſervavit. Hoc corculum perforatum, ſeu capſulam auream, multis foraminulis elaboratam, cum incluſo lapide, immiſit in liquorem aliquem, ſcil. deſtillatam aquam, decoctum hordei, vel aliquando etiam in ſimplicem aquam fontanam, ordinariè verò eligebat ſibi emulſionem aliquam ex ſeminibus idoneis, vel amygdalis ſeu aliis nucleis, & ſimilibus rebus extractam, quando eam habere potuit: ibidem reliquit ſpatium, quo oratio Dominica recitari poſſet præter propter, pro conſtitutione morbi, & ſymptomatum, nonnunquam iteratis vicibus ter vel quater; liquorem itaque ſic medicinâ infectum, infirmis ſuis poſtea (ut ego ipſe ſæpiùs obſervavi,) maximè delirantibus,

in febribus acutis, item etiam fœminis hyſtericis, pro compeſcendo utero propinavit, vidi & hoc, quod ſumto iſto potu, paulo poſt infirmi quieſcere & ad ſomnum inclinare ſoliti ſint, expergefacti, ſe melius habuerint, & *Dominus Cnöffelius* ſic medicamenta ſua ſpecifica, ſibique familiaria & morbo reſiſtentia adhibendi opportunitatem obtinuerit.

Capſulam verò auream ſeu corculum benedictum, cui hic lapis incluſus occultabatur, poſt dictam infuſionem ſtrophiolo abſtergebat, id interdum propria lingua lingens, antequam è collo regioni cordis, iterum appenderet. Obſervavi etiam ipſum illam infuſionem ſeu potum non facile adminiſtraſſe, niſi in ſumma neceſſitate.

Tandem ex quibus *corculum hoc benedictum Cnöffelianum* fuerit compoſitum,ne videar invidus,libenter exponam. Dico itaque compoſitionem hujus lapidis in nullo recedere à *lapide Butleriano*, ſeu *Drief Helmontii*, & illum eandem cum hoc medicinam fuiſſe, cujus explicationem & deſcriptionem *Dn. D. Cnöffelius* (in reditu ſuo ex Gal-

lia per Belgium) ab ipſomet *Dn. Helmontio* accepit, ex libro manuſcripto ejus, per me excerpto, quæ talis erat:

℞. *⊖is philoſophici* ℥iiiß. *ſulphuris philoſophici* ℥j. *uſneæ cranii humani* g. iij.

Miſc. ad mentem Helmontii tali pacto: Sali marino fuſo, à fece extracto, ante omnimodam condenſationem commiſceatur ſubtriplum *entis veneris*; tigillum cooperiatur; dum autem refrixerint, contundatur in pulverem, cui adjungenda uſnea; pulverem commixtum tandem, cum ichthyocollâ ſolutâ in trochiſcos ſuper lapidem compingi oportet, ſic compos eris tui deſiderii.

Hîc vero notandum, pulverem prius cum grano uno atque altero medullæ panis ſiliginei recentis & mollioris impaſtandum, poſtea cum ichthyocolla imbuendum & miſcendum, ſic tandem deſideratum lapidem efformandum, quem exſiccare tandem oportet incluſum charta, in loco umbroſo & temperato.

Alioquin absque pane, negotium non benè ſuccedit, quod compendium *Helmontius* ſilendo tranſivit.

Paratur & *Drief Helmontii* modò in Germania à multis curioſis doctisque viris, an verò promiſſis hoc remedium reſpondeat viribus, mihi adhuc experiri non licuit.

Quæritur & hîc, *ens Veneris Helmontii* quid ſit? & quomodo ita dicatur? quomodo præparetur? quo fine? quos uſus præſtet? quid habeat? Hîc ſolum aliquid de ejus uſu & virtute; qui plura deſiderat, inſpiciat *Helmontii tract. de lithiaſi*, & quidem integrum caput octavum, ubi fuſius materiam hanc tractat. Hujus fixati, quod *Helmontius pag. 347. (in quarto edit. noviſſ.)* commendat, ſit & mentio *à Joh. Pharm. Rhumelio, in Antidotario ſuo chym. p. 151.* ſed non ſatis ſequeſtrati. *Clariſſ. Dominus D. Andr. Cnöffelius* in præparatione atque ſublimatione illius ſequentem hanc obſervabat proportionem & modum:

℞. *vitrioli ſcil. phil. prius calcinati*, p. ij. ⊖ *✱ci* part. j.

Terantur primò ſingula, poſt miſceantur exactè & chimico more ſublimentur; labor iterum iterumque repetendus, ſcil. quater vel quinquies, ſemper admixto proprio capite mortuo, ubi in ſingula elevatione copia florum minuitur. Vide plura ſuperius in præparatione medicamentorum ſedativorum, ubi explanatius & dilucidius ſulphuris philoſophici ſit mentio.

Sal

Sal marinum philoſophicum eſt ſal illud, ex capite mortuo ſalis marini, poſt deſtillationem ſpir. extract.

De *uſnea cranii hominis* videatur citatus *Helmontius de vulnerum curatione §. 41. usque ad §. 62.*

TITULUS VIII.

OPHTHALMICA.

Vinum medicatum polychreſtum,

primario quidem & principaliter directum ad vitia oculorum, ſive ad viſus obſcuritatem ex humoribus frigidis cauſatam: ſecundariò autem ad oppilationes venarum & omnis generis venena,

S. R. Maj. SIGISMUNDI III^tii^. Pol. & Suec. Regis.

℞. *herb. & flor. euphraſiæ* m. x. *roriſmarini* m. v.
betonicæ m. iv. *botryos*, *ſalviæ* ã. m. iij.
chelidonii, verbenæ maris m. iß. *cardui benedicti* m. ij.
flor. calendulæ m. j. *ſtœchad. Arab. ſem. fœnic. ſileris montan.* ã. m. ij.
cort. citri m. iv. *ligni ſaſſafras conciſi* ℥x.
rad. zedoariæ ℥j. *diptami albi*, *ireos flor.* ã. ℥ij. *cardamomi* ℥j.

Conſcindantur herbæ paululum exſiccatæ, demptis ſtipitibus, & cum reliquis ingredientibus craſſiuſcule contuſis miſceantur, & in tres partes æquales diviſæ, ſacculisque oblongis immiſſæ, ac in vini Rhenani recentis, ſeu muſti vaſculo, quod Amam vocant, immergantur, macerenturque per tres vel quatuor ſeptimanas, ut hoc pacto vinum illud cum herbis effervescat, & vis illarum extrahatur, cumque vini ſubſtantiâ uniatur. Poſtea ſacculi extrahantur è vaſe, ut feces ad fundum reſideant, & vinum clareſcat, atque ad uſum accommodari poſſit.

DOTES & VIRES. VINUM hoc MEDICATUM licet propter ſua ingredientia præſtantiſſima variis polleat viribus, tum ob herbas ophthalmicas, præcipuè euphraſiam quæ baſis hujus compoſitionis eſt, valet mirificè ad omnes affectiones oculorum, ex frigidâ & humidâ cauſâ ortas: utpote ad incipientes cataractas ſeu ſuffuſiones, lippitudines, aliasque viſus debilitates, tàm avertendas, quam profligandas, eò quod cerebrum debile roborat, & defluxiones ejus frigidas exſiccat; imagines, culices, muſcas, aliaque corpuſcula oculis obverſan-

tia

tia diſpellit, oculosque caligantes emendat, ſpiritus viſivos reficit, roborat & auget.

Secundariò autem propter alia ingredientia cephalica, ſtomachica, hepatica, cordialia & alexiterica compoſitioni huic inſerta, hepatis oppilationes aperit, icteritiam ſanat, pectoris & pulmonum vitiis ſuccurrit, aſthmati & orthopnœæ medetur; paralyſin, epilepſiam, vertiginem, colicam, & alios morbos ex frigida cauſa exortos extirpat: uteri ſuperfluitates ac intemperiem frigidam & humidam tollit. Venenis ac præcipuè lui peſtiferæ præſtantiſſimum eſt remedium, tàm præſervativum, quàm curativum.

Quod ſi autem vinum illud medicatum ad ſolam viſivam potentiam roborandam, & organa ejus conſervanda, dirigi debeat, tunc ſequens compoſitio ſeu recepta accipiatur, quæ ut ſimplicior, ita etiam gratior erit palato:

℞. *fol. & flor. euphraſiæ*, *betonicæ*, ~~*ſalviæ*~~, *chelidonii* ā. m. ij. *roriſmarini* m. iij. *ſem. fœniculi* ℥iv. *ſiler. mont.* ℥j. *ligni ſaſſafras conciſi* ℥iij.

Incidantur herbæ remotis ſtipitibus, & miſceantur, ſacculoque oblongo, ex tela munda, aut ſindone alba immittantur, & ſic muſto ſeu vino recenti Rhenano immerſæ, macerentur per tres aut quatuor ſeptimanas, ut vis herbarum eo melius extrahatur, & cum ſubſtantia vini uniatur.

Hanc deſcriptionem, S. R. Maj. VLADISLAUS IV. ad examinandum, Collegio ſuo Medico obtulit, quam adhuc à Parente ſuo p. m. Ser. Pol. & Suec. Rege, SIGISMUNDO III. recommendatam habuit.

Aqua ophthalmica D. D. C.

℞. *aq. ſtill. ſpermatis ranarum* ℥xvj. *phlegmatis* ⊖*li* ℥viij. *ſpermatis ceti* ℈ij. *eſſent. roſarum* gtt. aliquot.
℞*a coſmet. myrrhiſat. pro pauca lacteſcentia* q. ſ. miſceantur.

Hanc compoſitionem in duplo Cl. Dn. D. Cröffelius Anno 1656. d. 29. Julii ſibi præparavit, pro futurâ ægrorum & ſufficiente proviſione.

VIRES ſunt in amblyopia, amauroſi & ſuffuſione.

Aqua ophthalmica alia D. D. C.

qua curatus fuit Dn. Præcopius, Theol. in xenodochio ap. S. Eliſabetam Dantiſci, & Thomas Sarabanda, obcœcatus è cataracta.

℞. *mucag.*

ſalviæ, aā

℞. *mucag. aquat.* ℞*l. per* XX ℔iij. *crude, transcolat.*
phlegmatis ⊕*li* ā. ℔j. *aq. nivis ſeu glaciei menſ. Mart. collectæ* ℔iß.
quibus adde, ad ſingulam liquoris ℔ß. *ſpermatis ceti* ℈j.
Miſceantur probè, ſtent in loco temperato per aliquot dies, poſtea filtrentur per linteum purum. Patiens de hac mixtura inſtillet decies, ſeu vigeſies, pluribus & paucioribus pro commoditate vicibus, in dorſo decumbens, usque ad meliorationem & totalem recuperationem viſûs.

Collyrium Cl. Dn. D. Joan. Felveri.

℞. *phlegmatis* ⊕*li & aluminis* ā. p. æqual. ſcil. ā. ℥iß.
croci metallorum, ſacchari ♄*ni* ā. ℈iß.
tutiæ præparatæ quàm ſubtiliſſimè ℈j.
Stent per menſem in digeſtione, poſtea filtrentur; cum extremitate ſubtilis penicilli, hac mixturâ imbuti, oculus ſubtiliter abſtergatur, vel ad canthum externum una & altera guttula inſtilletur.

Aqua ocularis externa.

℞. *ſucci ex amput. palmitibus vitis, ſpermatis ranar. reſervati* ā. ℔ij.
phlegmatis ⊕*li* ℔j. Quibus immergantur ſuo tempore
flor. calendulæ, cyani, cichor. roſar.
herb. chelidoniæ, euphraſiæ, fœniculi ā. q. ſ. Stent per dies aliquot in digeſtione, poſt adhuc adde *cancrorum contuſor.* n. vij.
hepata muſtelæ piſcis, prius in clibano in liquorem reducta n. xxx.
Mixta deſtillentur in B. vaporoſo ad ſiccitatem fermè totalem florum & herbarum. Liquor ſtillatus ſervetur in vitro benè clauſo.

Magnarum virtutum eſt, ad omnem viſus infirmitatem, inflammationes & oculorum ruborem nempe aufert, ſordes detergit, lachrymas exſiccat, ulcera ſanat, ſuffuſionem & cataractam curat & impedit, inſuper ad claritatem oculis augendam & robur tunicis conciliandum, eſt aqua efficaciſſima.

Errhinum Cnöffelianum, in ſuffuſione oculorum.

℞. *flor. lilior. convall. in alcool redact.* ʒij. *rad. ireos flor.* ʒj.
cœniotomii noſtr. pro conditione morbi q. ſ.
eſſent. roſ. ſeu ol. Rhod. gtt. iij.
Miſceatur in mortario lapideo & F. pulv. ſubtiliſſimus, in ſcatula munda ſeu pyxidula aſſervandus.

TITULUS IX.
O T I C A.
In ſurditate ſymptomatica.

1.

Clariſſimus Dominus D. *Gablowitzki*, Ser. piè defuncti Epiſcopi, Caroli Ferdinandi, Princ. Pol. & Suec. Medicus ordinarius, in ſymptomatica ſurditate, cum dolore Sac. Reg. Maj. Anno 1648. menſe Januario, auri ſiniſtræ ſuperveniente, commendabat *colocynthidis pomum, cum calefacto oleo amygdalarum amararum bene impregnatum, pòſt fortiſſimè expreſſum.* De expreſſo hoc oleo colocynthinato cum bombace excepto, ponatur in aurem bis vel ter indies.

2. Ex conſilio autem *D. D. Cnöffelii* obſervavi, auditum S. Reg. Maj. brevi poſt reſtitutum fuiſſe, ~ ♀ri ſaſſafrato, leviter tepefacto, & bombace excepto, atque in aurem poſito, ſuppoſitis ſtatim linteaminibus probè calefactis ad extra per dimidiam horam.

3. Anno 1649. rediit dolor, cum ſurditate, ſtrepitu & fluxu excrementoſo, ubi *Cl. Cnöffelius* denuò præſcriptum remedium repetiit, ſed absque levamine, inde & *balſamum* hoc adhibuit, quod

℞. *~us ♀ri rectificatiſſ. & ſaſſafrati, elixir. propriet. ſine ~ ♀ris* ā. ℥ß. *ol. hypericonis, ſuccini* ā. ℈ß.

ſimili dicto modo fuit adhibitum, & S. R. Majeſtas ex reiterato uſu per tres dies iterum convaluit.

4. Juvenis ſtudioſus à ſeptennio aure dextra difficulter, & aliquando vix audit. Cura ejus ſic fuit inſtituta. Primo purgatus fuit pilulis anethinis, pòſt ſcarificationes factæ ſunt circa ſcapulas & cucurbitula admota. Poſtea uſus eſt hoc topico, quod

℞. *~ formicarum, ♀ri rectiſ. ſaſſafrati* ā. ℥ß. *extr. caſtorei* ℈j. *°° ſuccini, ſeu ſpiritus* gtt. x. M.

Mixturam cum bombace exceptam intrudat in aurem, & illibi per diem & noctem ſervet, applicato ſemper preſſius linteamine intenſè calefacto, pro impoſita medicina in actum transſpirationis intimioris promovenda.

Arcanum in ſurditate

Clariſſimo Dn. D. Luberto Erbenio à quodam mercatore Gedanenſi communicatum, huc annectere etiam placuit.

℞. *rapha-*

℞. *raphanum unum vel plures* pro pl. Præſcinde capitulum vel taleolum, excavato infunde *aq. majorn.* quantum capiet, taleoloque præciſo, iterum tege foramen ſuperius ipſius raphani, defodendo illum intra terram, per dies tres vel plures, exempto raphano, *aq. majorn.* tot diebus detenta, effundatur & ſervetur pro uſu. Hujus nempe liquoris cochlear indies bis, mane ſcil. & veſperi, vel ſæpius immittatur in aures.

TITULUS X.

ODONTALGICA.

Pulvis ad dentifricia moſchatus Sereniſſ. CÆCILIÆ RENATÆ, p.m. Reginæ Polon.

℞. *orizæ finiſſ.* ℥iij. *pumicis calc. & aliquoties in lacte extincti, coralliorum rub. tritorum, lapid. ſilicum calcinat. & n. m. in pulv. redact.* ā. ℥j.
rad. ireos pulv. ℥j. ʒij. *aluminis uſti, ſalis comm.* ā. ʒj.
moſch. ambr. ā. g̃. vj. *ol. roſar. ver. ſtil.* gutt. iij. *fol. auri* n. 4.

Fiat omnium pulvis, non admodum ſubtilis. Mucoſos dentes à ſordibus purgat, & omnem tartarum corroſivum abſtergit, dentes quoque dealbat, & vacillantes firmos reddit.

Pulv. ad dentifricia alius Ser. Reginæ. Ex ord. Dn. D. Teuberi, Medici Ord. Ser. Reginæ.

℞. *lap. pumicis pulv.* ℥ß. *corall. rub. & alb.* ā. ʒiiß.
aluminis ʒiß. *rad. ireos flor.* ℥j.

Fiat pulvis non admodum ſubtilis. Cui adde
ambræ & moſchi or. ā. g̃. v. *ol. roſar. ſtil. ver. ex floribus* gutt. iij.

Miſceantur probè, pulvis in ſcatula munda ſervetur ad uſum. Ad dentes purgandos & dealbandos remedium excellens eſt. Cujus quotidianus uſus adhuc in Polonia apud multas matronas obſervatur.

Not. Ex pulvere præſcripto, cum mucilagine tragacanthæ (per aq. ſalv. factâ) fit maſſa tenaciſſimæ conſiſtentiæ, ex qua formantur ſtyli dentifricii in umbra lente exſiccandi. Omnem nigredinem & colorem vitioſum abſtergunt, & dentes de novo albos & politos reddunt, ſi quotidiè his fricentur.

Tinctura perbella Ser. Reginæ CÆCILIÆ ad gingivas tumentes & ſanguinolentas.

℞. *aq. fol. ſalviæ, quercin.* ā. ℥vj. *phlegmat.* ⊕*li,* ○*nis* ā. ℥iij. *gummi lacc.* (in bacillis) *pulver.* ʒvj. *aluminis* ʒiß.
Mixta ſtent in digeſtione per diem & noctem, poſteà filtrentur per chartam. Tinctura rubini inſtar ſervetur uſui. VIRES titulus indicat.

Tinctura odontalgica D. D. C.

℞. *rad. pyrethri, lign. ſaſſafras* ā. ʒij. *ſem. hyoſcyami, caryophyll. maſſæ pil. de tribus* ā. ʒj.
Inciſa & contuſa infundantur, in ♁. *n. ſedativo ſimpl.* ℥vj. Stent per dies tres in digeſtione vel diutius, filtratæ ℞æ adde *extracti ſedativi liquidi citrati, ſeu tinct. granorum quietis* ad plac. Dentibus dolentibus ſummopere medetur, ſi dimidium cochlear hujus ℞æ in ore per dimidium quadrantem horæ contineatur, poſtea iterum exſpuatur, &, ſi opus eſt, ſecunda & tertia vice uſus reiteretur. Idem præſtat & ſeq.

Balſamum odontalgicum.

℞. *ol. ſtil. caryophyllor. camphor. buxi* ā. ℈j. *nuc. moſch. expreſſ. q. ſ. pro conſiſtentia balſami,* adde *extr. opii* ℈iß. *fuliginis ſplendentis q. ſ. pro tingendo in nigredinem.* Fiat balſamum. Omnem dolorem dentium (goſſypio exceptum & cavernis impoſitum) ex quacunque cauſa ortum, tollit.

Balſamum aliud odontalgicum.

℞. *ol. caryophyllor.* ʒij. in quo diſſolve *camphor.* g̃. xxiv. adde *ol. nucis moſchat. expreſſ.* q. ſ. pro conſiſtentia, tandem admiſcentur *extr. granor. quietis* g̃. xv. *fuliginis ſplendentis* q. ſ. pro tingendo. M. F. Balſamum. Odontalgiam ſubitò aufert, quod ipſe ſæpius expertus.

Balſamum puerorum dentientium.

℞. *butyri majalis non ſaliti* ℥iv. *pinguedinis gallin. anatis* ā. ℥ß. *ſucci expreſſi cancrorum fluviatil. ſedi majoris* ā. ℥iij.
Coquantur in diplomate ad conſumptionem humiditatis, in fine adde *ſanguinis extracti ex criſtis galli* ℈v. & poſt unam & alteram reiteratam ebullitionem exprimantur, ubi adhuc admiſcere poteris

ſacchari

ſacchari canti q. ſ. pro dulcedine. M. F. linimentum pro gingivis infantium.

Maſſularum aliquot genera in odontalgia.

1.

℞. *opii correcti, fuliginis ſplendentis* ā. ℈j. *ſem. hyoſcyami, camphor.* ā. ℈ß. cum *ol. nuc. moſchat. expreſſi* q. ſ. Fiat maſſa pro dentibus dolentibus.

2.

Vel ℞. *gum. tacamahacæ, laudani opiati* ā. g̃. iij. *camphor.* g̃. ij. cum *ol. caryophyllor.* q. ſ. Fiat maſſula.

3.

Item ℞. ⊕*li uſti* ʒj. *opii correct.* ℈ij. ſ*cort. mandrag.* ℴℴ *philoſophor.* ā ℈ß. *maſſ. pil. Ruffi* q. ſ. pro conſiſtentia. Fiat maſſa. ſ pulv.

4.

℞. *extr. granor. quietis* ℈j. ♆ ⊕*li anod.* ℈ß. *camphor.* g̃. vj. (in ol. caryophyll. q. ſ. diſſol.) ℴℴ *nuc. moſch.* ʒß. *pulv. caryophyll.* q. ſ. M. F. Maſſa duriuſcula, cavernis dentium imponenda.

Granum piperis in 🜅 maceratum & accenſum, ſubitò dolores dentium ſiſtit, ſi cavernis imponitur.

Linimentum ad gingivas tumentes & putridas Cl. Dn. D. And. Cnöffelii.

℞. *ſang. draconis myrrh. maſticis* ā. ℈iß. *croci* ♂*tis, aluminis* ā. ℈j. *mellis roſati* q. ſ. M. F. linimentum pro dentibus vacillantibus. Adde *ol. jaſmini* guttas aliquot.

TITULUS XI.

PECTORALIA.

Medicamentum antihecticum Clariſſ. Dn. D. Andr. Cnöffelii Archiatri Regii.

℞. *ſulphuris citrini opt. pulv. ol. lini recent.* ā. ℔iij. Mixta coquantur in vaſe magno & amplo cupreo, ſuper ignem quidem leniſſimum, ſpatula lignea, ſubinde agitando donec inſpiſſeſcere incipiant, tunc removeatur ahenum ab igne, & impone vaſi gran-

 diuſculo,

diuſculo, aqua frigida impleto, tùm materia aſcendet, & condenſabitur inſtar hepatis, tota ſpongioſa, quam prius refrigeratam, & exemptam in tabula lignea, conſcinde in fruſtula minima; & indatur retortæ Waldenburgicæ fortiſſimæ, lutoque benè munitæ. Pòſt imponatur illa furno reverberii & adaptato recipiente, juſtoque obſervato ignis regimine, inſtituatur deſtillatio. Primo exibit, per 5. horas phlegma, poſtea liquor lacteus, qui etiam ad 6. vel 7. horas continuabit; Quo tempore per 15. horas, cautè procedendum erit, & igne quidem diſcretiſſimo, (ſi recipientem conſervare nec incaſſum laborare velis, quod amicè te moneo) donec nubeculæ albæ progredi incipiant, ubi ignem jam, adjectis aliquibus carbonibus, gradatim augere potes, & exibit oleum rubicundiſſimum, in quo gradu ignis tunc temporis calor continuo conſervandus eſt, usque ad totalem humiditatis radicalis expulſionem, & quousque nebulæ egredientes non amplius conſpiciuntur, ubi extrema tandem ignis violentia continuetur, ut retorta candeat, ſic adhuc prodibit oleum craſſum, inſtar butyri, in minima tamen quantitate.

In hac ultima deſtillatione videbis (maximè noctu) fornacem totam, cærulei coloris, tanquam tota ſulphure accenſo arderet, totaque domus implebitur odore ſulphureo, & omnia fermè vaſa metallica, maximè argentea & cuprea, & omnia ferramenta inde in tota domo inficientur, diverſisque coloribus atque ærugine imbuentur, adeò ſubtilis eſt iſte ſpiritus, ut omnia vaſa & parietes fornacum, etiam munitiſſima penetrare ſoleat. Quo viſo, ignis amoveatur, ut omnia refrigeſcant.

Abſolutâ deſtillatione, liquor lacteus ſeparetur ab oleo, quod in duriſſimam & ſpiſſam materiam ſeſe coagulare ſolet, quæ tamen facile ſuper ignem iterum liqueſcit; Hujus

ol. coagulati accipiatur p. ij. *colcotharis* ⊕*li* p. j.

& ſupra ignem in patella magna, ſpatula lignea probè miſceantur; Quæ materia copulata, & refrigerata atque in fruſtula parva prius confracta denuo ex arena, per retortam vitream, deſtillanda eſt, ac iterum, ſpatio 24. horarum exibit phlegma cum oleo, tandem & igne adaucto & compreſſo, cum ſpiritibus oleum ſimul craſſum, inſtar gelatinæ, quod totum expellendum & à phlegmate iterum ſeparandum eſt.

Tandem accipe,

olei hujus à phlegmate ſeparati (e.g.) ℥iv *aniſi* ℥ij.

Mixta in phiala, hermeticè clauſa ſtent per menſem, in leniſſima & philoſophica digeſtione, & tamdiu, donec optimè uniantur. Sic habebis

bebis Ram veram hecticam rubini inſtar, quæ ad curandam phthiſin, & ad omnes morbos pulmonum & pectoris, ſummum eſt arcanum, quale melius in mundo inveniri vix poteſt, pro quo

Nomen DOMINI in æternum ſit benedictum.

Not. In peſte tam præſervationis, quàm curationis cauſa eſt medicamentum Divinum. Simul antepilepticum & antilunaticum, & quod jecori & pulmonibus prodeſſe poſſe, ipſa ſignatura hujus balſami oſtendit. DOSIS à gt. iij. ad vij. & ℈ß. in vehiculis adpropriatis.

NB. Melius ſuccedit labor, ſi aliquid ſalis ♀ri ſulphuri crudo permiſceatur, & poſt, dicto modo, cum oleo lini coquatur.

Meminit & hujus medicamenti oleoſi *Cl. D. Joh. Agricola in ſuo de ſulphure tract. p.397.* & *Joh. Poppius in Hodegetico.* Qui tincturam ſulphuris in ſalutem corporis humani efficacem vocat, quæ totum corpus, ut antimonium aurum, mundare, ſplendores gemmarum (ex ſua experientia turcoidem) flacceſcentes erigere, & exaltare ſcribit. Et *Paracelſus* ſimilia recitat; ſed quomodo languentibus pretioſis gemmis medicinam adhibere, emortuumque vigorem & ſplendorem reſtituere valeat (*inquit Cl. Rolfincius diſſertatione chim. de ſulphure c. 17.*) non liquet. *Clariſſ. Agricola* ſe multa effeciſſe ait cum oleo rubro in colica, calculo, paralyſi & contractura membrorum, item in expellendis lumbricis, & ulceribus antiquis fœtidis. Hoc quidem certum eſt, quod liquor lacteus, in prima deſtillatione ſuperius ab oleo ſeparatus, & interim aſſervatus, (qui alias internè nullum uſum habet) ſingulare eſt remedium externum, in ſcabie, pſora, lepra & alopecia leproſa. Convenit & virginibus in facie puſtuloſis, & illis, qui morphea, gutta roſacea & hydrophobia laborant, per ſe, vel cum aliis admixtis liquoribus adhibitus.

Pilulæ ad defluxiones nocturnas.

℞. *ſucci glycyrrh. inſpiſſ. ſtoracis calamitæ,*
benzoes in granis, thuris albi ā. ℈j
extr. granorum quietis g. iv. *enulæ campan.* g. viij.
M. *cum elixir. proprietat. balſ.* q. ſ. formentur pilulæ, magnit. ad pl.
DOS. ʒj. exhib. ituro cubitum.

Sirupus pectoralis ſolutivus Cl. Dn. D. Cablowitski.

℞. *rad. glycyrrh.* ℥jß. *polypod.* ℥j. *farfar. helen.*
petroſelin. tuſſilagin. fœnicul. ā. ℥ß.

herb.

herb. capill. ♀ m. j. *botryos, ſcabioſ. ſalv. cochlear. veron.* ā. m.ß.
flor. malv. arbor. heder. terr. violar. mart. geniſt. a. p. ij.
ſem. aniſ. fœnic. ā. ℥j. *urtic. naſturt. aquat.* ā. ʒij.
ſquill. præp. ʒvj. *paſſular. major. exacinatar.* ℥ij.
dactylor. pingu. à cuticula interna purgatorum n. xx.
caricar. n. xxv. *jujubar. ſebeſt.* ā. n. x.

Inciſa & craſſiuſculè contuſa coquantur in *aq. hordei* ℔. x. ad conſumptionem tertiæ partis; In expreſſione adhuc calida infund. per hor. 24. *fabarum antiquarum & groſſo modo contuſar.* & *furfuris triticei à farina benè excuſſi* (melius *pulv. groſſi md. ireos*) ā ℥j. F. lenta una atque altera ebullitio & colatura ſine expreſſione; in qua infund.

fol. ſenn. el. ℥v. *agar. alb. ſem. carth. excort.* ā. ℥j.
fol. hyſſop. ℥ß. *cinam.* ʒvj. *mac.* ʒij. *zingib.* ⊖ ♀*ri* ā. ʒj.

Macerentur per 2. dies continuos, in balneo tepido, deinde F. omnium levis ebullitio, colatura & expreſſio. Cui adde

ſacch. albi ℔iv. Clarificentur albumine ovorum, (melius ante infuſionem purgantium) & coquantur igne lento ad ſirupi conſiſtentiam.

Sirupus violarum compoſitus
S. R. Maj.[tis] JOHANNIS CASIMIRI
ex præſcriptione Cl. Dn. D. Cnöffelii.

℞. *aqu. pectoralis aſthmat. officinæ regiæ, tuſſilaginis, veronicæ* ā. ℥iv. *papaveris albi* ℥iij.

Quibus aquis, ferventiſſimis prius factis, immergantur

flor. violar. mart. rec. à petiolis viridib. excerpt. ℔j.

Facta maceratione per noctem, in vaſe ſtanneo cooperculato, ne quid expiret, fiat expreſſio, colatæ infuſioni denuo immergantur

flor. viol. mart. rec. ℥iv. ad vj. & poſt repetitam macerationem aliquot horarum ſpatio, uti antea exprimatur, tandem adde

ſacchari albi canarii pulv. ℔ij. Ac ſola diſſolutione ſacchari, in ſtannea ſeu argentea patina, ſupra aquam ferventem fiat ſirupus, per linteum adhuc colandus, ſeu ſolum per purum ſetaceum. Sign. ſir. violarum S. R. Maj[tis]. Tum iterum accipe

ſirup. violar. jamparati ℥ij. *papaver. comp. D. D. Langii, phlegmat.* ⊕*l. per infuſionem radic. ireos correcti* ā. ℥ß.
eſſ. aniſi ℈iv. F. Lambitivum pro S. R. M.

In

In catarrho cum tuſſi, dolore & inflammatione gutturis, & difficultate anhelitus, de quo Regia Majeſtas lambendo aliquoties in die ſumpſit, ſub noctem vero iturus cubitum cochlear unum, profuit & in aliis perſonis.

Curatio φθίσεως.

Quamvis phthiſis morbus ſit periculoſus, & à multis incurabilis habeatur, tamen plures ſanitati reſtitutos, per medicamenta nempe Cnöffeliana, ſæpius vidi, & ſimili proceſſu ipſe curavi.

Primo in morbo nondum confirmato, & absque excretione ſanguinolenta, adhibuit *Cl. Cnöffelius, pilulas ſuas balſamicas*, ex aloe, myrrha & croco, cum balſamo 🜍ris aniſato, ſeu elix. propriet. helleborino efformatas; DOSIS erat ʒß. ante ſomnum. Poſt per octiduum, & quidem ter in die, ſcil. mane, à meridie & veſperi has rotulas ſulphuratas: quæ

℞. *ſpecierum diaireos, diatrag. frig.* ā. ʒij. *♁ii fix. diaph.* ʒvj.
flor. 🜍ris ℥ß. *ſacch. albi in aq. tuſſilag.* q. ſ. diſſolut. ℥vj.
🝆 *aniſi* gtt. xij. F. tabulæ ad ſcatulam mundam.
DOS. n. 6. 7. & 8.

Vel ℞. *♁ii fix. diaphor.* ʒiß. *flor. 🜍ris* ʒß.
ſpecier. diatrag. frig. diaireos, ſuccini albi præparat. ā. ʒj.
extr. helenii ʒß. *balſ. 🜍ris aniſat.* ℈ß.
ſacch. in aq. fœniculi ſ. aniſi q. ſ. diſſol. ℥iv. F. l. a. rotulæ. Confer Herbod.

Sequenti ſeptimana, loco rotularum præſcripſit

Pulverem diakibrickſchybor, [ſeu

qui talis eſt:

℞. *rad. farfar. ireos* ā. ℥j. *glycyrrh.* ʒj. *enul. campan.* ʒij.
fol. hyſſopi, capill. ♀ris ā. ʒj. *ſem. aniſi, fœniculi* ā. ʒij.
flor. 🜍ris ℥j. *ſacchari canarii albi* ℔j.
M. Fiat Pulvis ſubtiliſſimus. DOS. ʒj. ad ij.

USUS hujus pulveris ſit mane & veſperi, tribus vel quatuor horis ante cibum, ſuperbibendo bonum hauſtum ptiſanæ. Pro nocte autem & ante ſomnum adhibuit

Emulſionem ſequentem.

℞. *ſem. melon. cucumer.* ā. ʒij. *papaveris albi* ℥ß.
nucl. Perſicor. excort. n. vj. 🜄 *veronicæ ſ. tuſſilaginis, fragor.* ā. ℥iij.

F. Emulſio. Adde *ſacch. cant. alb.* ℥vj. & aliquando *magiſt. perlar. butyr.* ℈ij. *eſſent. roſar. ver. ſeu ſpir. fragor.* ℈j. Dimidium hujus emulſionis frigidiſſimè exhibuit, eundo cubitum, alterum dimidium ſequenti nocte, tertia & quarta die interdixit.

Poſtea loco emulſionis ſequens ordinavit

Decoctum antiphthiſicum.

℞. *rad. farfar. polypodii, glycyrrh. leviſtici* ā. ℥j. *herb. pulmonariæ, ſalviæ, verbenæ, ſcabioſæ, flor. hepaticæ nobil.* ā. m. j. *ſebeſt. jujubar* ā. ʒij. *ſem. aniſi* ℈vij. *caricarum* n. x. ▽ *fontanæ puræ* ℔iv. Inciſa & contuſa craſſiuſculè coquantur in præſcripta menſurâ aqu. ſimpl. usque ad 3. partis conſumptionem. Decoctum colatum & purificatum dulcoretur cum melle clarificato, q. ſ.

DOSIS ℥iv. ad ℥vj. & ℥viij. mane & circa noctem, per octiduum; finito tempore, omnia de novo, in modum præſcriptum iterum incipienda ſunt, usque ad meliorationem.

Poſt abſolutam curationem, patiens adhuc per unum atque alterum menſem cereviſiam bibit medicatam per ſpecies ſequentes:

℞. *rad. tuſſilaginis, polypodii, irid.* ā. ℥iij. *enulæ, caryophyllat.* ā. ℥iv. *herb. pulmonariæ, veronicæ, ſcabioſæ, ſalviæ, hepat. nobil.* ā. m. iij. *hyſſopi* m. iv. *flor. hepat. nobil.* m. iij. *raſur. ligni juniperi* ℥xvj. Incidantur & coutundantur groſſo modo, indanturque ſacco oblongo. Sign. ſpecies pro dolio cereviſiæ.

Pulvis pleuriticus Dn. D. Cn.

℞. *raſur. dent. verris aprugni, mandibul. lucii præp.* ā. ℈ß. *florum ♀ris* g. v. ♁*ii fix. noſt. diaphor. rad. bardanæ pulv.* ā. g. xv. M. Fiat pulvis. Curat pleuritidem & illico omnes lateris dolores, non ſine adſtantium ſtupore.

Sumitur in hauſtu aqu. bardanæ, cardui Mariæ, ſeu cardui benedicti. DOSIS præſcripta, & bis in die reiteranda.

Pulvis alius in pleuritide Dn. D. Cn.

℞. *rad. Bardan. maj. pulv.* ℈j. *florum ♀ris, papav. errat. pulv.* ā ℈ß. ♁*ii fixi diaphoret.* g. xv. Fiat Pulvis.

Ejusdem

Ejusdem ferè efficaciæ cum ſuperiore. Modus utendi eſt in aceto bezoardico, ſeu aq. appropriata, bis in die ſumendus.

Not. Pleuriticum internum, & ſingulare arcanum, Cl. Dn. Doct. Cnöffelio à Rev. Patre Manbreck, Soc. Jeſu, anno 1655. menſe Julio communicatum, eſt *radix bardanæ* ſive *lappæ majoris*, vere, creſcente luna collecta; in autumno verò, decreſcente luna, quæ in umbra (non ad ☉em, nec ad ignem) exſiccata, & pulveriſata detur ad cochlear j. vel ʒij. in vitro vini generoſi: melius in propria plantæ aqua.

In plurimis aliis feliciter ſucceſſit antea hæc curatio, uti poſtea maximè in meo auriga Petro anno 1654. d. 14. Maji, & poſtmodum in me ipſo, eâdem pleurâ furente & acutiſſimè pungente in utroque latere excruciatis, cum ſcreatu ſanguinis grumoſi, per biduum, viriumque inſigni debilitate; exterius verò linteamina duplicata mucagine aquaticâ (non deſtillatâ, ſed n. m. per ſe ſervatâ) imbuta, locis dolentibus & ſpinæ dorſi applicavi, ſingulis binis aut trinis horis renovando imbuitionem linteorum, & continuo biduo ea applicando. *Huc usque Dn. D. Cnöffelius.*

Pulvis pleuriticus à Dn. D. Cnöffelio anno 1654. Excell. Dn. Subcamerario præſcriptus.

℞. *ſanguinis hirci ſecundùm Helmont. præpar.* ℥ß.
mandibularum lucii piſcis absque igne in ſubtil. pulv. redact. ʒij.
♁ii *diaphor.* ʒß. *rad. papav. errat.* ʒj. *bardanæ* ʒß. g̃. xv.
Fiat ex omnibus pulvis ſubtiliſſimus.

In pleuritide tam verâ & legitimâ, quam ſpuriâ & nothâ ab authore præſcribebatur.

DOSIS à ℈j. ad ℈ij. & ʒj. in aqua idonea deſtill.

Hoc pulvere in ſimili morbo curatus eſt olim *Excell. Dn. Dietericus de Döhnhoff &c. &c.* absque omni ſectione venarum.

Licet autem hujus exempli obſervatio, & in aliis multis ſimili morbo afflictis, Cl. D. noſtro authori ſucceſſerit, tamen non ſemper fidendum eſt, ſed conſentientibus omnibus, in iſto morbo ſanguineo, & maximè ubi extravaſatio ſanguinis id indicat, ſtatim & ab initio venæ ſectio è baſilica ejusdem lateris (præmiſſo tamen clyſtere) inſtituenda eſt: repeti etiam debet ſanguinis miſſio ſingulis diebus, donec dolor & febris multò mitiores evaſerint, imò & aliquando in pleuritide peracuta bis in die, etiam ſi in principio fuit neglecta, poſt ſepti-

mum & nonum diem; cum vero morbus mitior ſit, tunc temporis à phlebotomia abſtinendum, quia anacatharſis ſupprimitur, & æger in vitæ diſcrimen conjicitur. Adeoque alias neceſſaria eſt venæ ſectio, (*inquit River. prax. l. 2. c. 2.*) ut ſenibus, pueris, gravidis mulieribus, puerperis, & menſtruas purgationes patientibus, in hoc affectu ad illam accedere liceat. Caute tamen, & cum conſilio Medici prudentis.

TITULUS XII.

CORDIALIA.

Balſamum radicale margaritarum.

℞. *margaritas orientales, ſplendidasque*, has cum *aceto terebinthinæ* ſolves, ſolutas, ſeparato per evaporationem menſtruo, aquâ fontis deſtillatâ dulcorabis, donec ſapor ablatus fuerit. Abeant deinde in cella vinaria in oleum vel liquorem, ſuper vitrum vel marmor collocatæ. Tum accipe 🜄*i. opt.* q. ſ. qui guttatim in liquorem hujus magiſterii inſtillatus, ipſum in talcum quaſi mirabiliter convertit; id vero coagulum per ♒am pelles & in oleum vertetur.

Hoc ex margaritis quidem elaboratum, in virtute verò eſt verum talci oleum, quod à chimicis celebratur; hôc nitor margaritis reſtituitur, hôc mulierum facies albeſcunt, ſplendescuntque.

Cordiale eſt nobiliſſimum aurum potabile in operatione quam proximè accedens. Nam epilepſiam depellit, cardiacas paſſiones vincit, ſanguinem rectificat, in confortatione cerebri, memoriæ & cordis, conducit.

Fœtum in utero, humorem vitæ, & naturam internam in omnibus membris fortificat, putredines arcet, ſenectutis incommoda retardat, optimum arcanum, tutiſſimumque cuivis familiariter utenti. DOS. à ℈ß. ad ℈j. & ℈ij. in aq. cordiali.

Crocus ſolis & panacea ſolaris Dn. D. A. C.

HÆc medicina, ſive pulvis aureus & panacea ☉aris dicta, olim inter ſecretiſſima arcanorum ſcrinia ab authore more ſolito reſervabatur, paucis tamen amicis, & non niſi duabus vel tribus perſonis, tandem conceſſit, in quorum catalogo & ego hujus arcani particeps eram: quod & adhuc certis de cauſis, pro me aſſervarem, niſi jam res in aliorum ſcriptis ex parte eſſet annotata; & quidem

quidem à *Clariſſ. Dno Joanne Ferdinando Hertodio à Todtenfeld, Phil. & Med. D. &c.* in aureo & curioſo ſuo *tract. tartaro-maſtige Moraviæ part. 2. pag. 252.* Ideò & hic genuinam & veram ejus præparationem, hucusque mihi reſervatam diutius non reticebo, ſed tandem & faſciculo huic includere non gravabor, tali proceſſu, prout ab ipſo *Domino Cnöffelio* p.m. fuit elaboratus & à me etiam poſtea repetitus.

Primò paratur ſecundum *Zwelfferum* vel ad mentem noſtri authoris, tali proportione,

Crocus ſive ſulphur ſolis.

℞. *⊖i puriſſimi* ℥iiß. *aluminis albi* ℥ij. *ſalis gemmæ* ℥j. ʒij. *auri finiſſimi, per ♁um purgati & ſubtiliſſimè prius foliati* ʒi. (i. e. liber unus.)

Pulveriſata ſalia miſceantur prius exactè, in porphyrite, adjiciendo ſenſim & per vices auri folia, & aſſurget odor urinoſus. Poſtea immittantur ollæ vitreatæ & novæ, ſatis magnæ ac capaci, quibus ſuper affundatur aq. ſimplex ad ſupereminentiam quatuor vel ſex digitorum: Coquantur igne prius moderato, poſt fortiori, ad ſpiſſitudinem pulmenti craſſioris, ſic aurum totaliter ſolvetur, & antequam materia in inſtituta coctione totaliter ſicceſcere incipiat, denuò affundatur aqua ſimplex, quantum pro diſſolutione ſalium ſufficiens erit, & poſt unam atque alteram repetitam ebullitionem, ſolutio ſolis, dum adhuc calet, filtretur, & beneficio olei ♀ri (per deliq; facti) ſtatim præcipitetur: ad quod opus perficiendum, copia ſatis magna olei ♀ri requiritur. Hoc peracto pulvis aureus præcipitatus, cinerei coloris, ab aqua ſalſa, per chartam emporeticam & filtrum iterum ſeparandus, & affuſâ aquâ ſæpiùs ab omni acrimoniâ & ſalino ſapore edulcorandus eſt: Pulvis relictus tandem ſupra fornacem leniſſimo calore, vel ſponte ſua exſiccetur, & adhuc per ſpatium ſemiquadrantis, vel unius & alterius orationis Dominicæ, in crucibulo puro calcinetur: Et erit crocus ſolis pulcherrimus, purpureo-violacei coloris, qui poſtea medicamentis aliis maximè cordialibus, & ſudoriferis admiſceri, vel ita per ſe in vino vel aq. cinamomi adhiberi poteſt.

Not. Cave ne diutius in igne permaneat, quam ſuperius annui, aliàs color deſideratus amittitur, quod mihi ipſimet contigit, experto crede Ruperto.

Crocum ſolis & ad alios labores & extractiones applicare poteris: ſi

ris: ſi nempè oleum aromaticum aliquod, ſcil. cinamomi, caryophyllorum, citri, zinziberis, angelicæ, juniperi, ligni ſaſſafras, vel quodcunque horum dictorum placuerit croco Solari, ad ſupereminentiam duorum digitorum ſuperaffundatur, & in leni calore, & vaſe vitreo benè clauſo digeſtio inſtituatur, apparebit Ra auri, medicamentum balſamicum, adverſus multifarias infirmitates, præſtantiſſimum.

DOSIS à gutt. iij. ad vij. cum aliis medicamentis & vehiculis cordialibus & morbi appropriatis.

Si etiam ſuper ſolutionem auri, ſuperius edoctam, & ad pultis formam redactam, affundatur 🜄 opt. & rectificatiſſ. cinamomiſatus ſ.q. atque in arena, lento calore fiat digeſtio, Ra auri elicitur elegans, & citrini coloris, ſalibus in fundo remanentibus, quæ deſtillatione à ſpiritu ſuperfluo ultra medietatem iterum ſeparanda eſt. In fundo vitri Ra auri potabilis manebit, miſcibilis cum aquis cordialibus. Cavendum tamen, ne ad ſiccitatem deſtilletur.

DOSIS hujus medicamenti pretioſiſſimi à ℈. vij. ad x. in vino, aq. cinamomi, ſeu alia aq. cordiali. In morbis omnibus deſperatis. Jam componitur

Pulvis ſolaris, ſeu panacea ſolaris Cnöffeliana.

℞. *croci ſolaris noſtri, ſuperius elaborati, & ab omni acrimonia ſalſa prius liberati atque benè edulcorati q. v.*

Huic croco nondum calcinato, & dulci adjungebat Cl. Author

Sulphur antimonii fixatum,

ſeu

Cinabrium ♁ii, (per reiteratam ♎tionem opt. purgatum) ana.

& in vitro Hermetice clauſo, ſeu ovo philoſophico, obſervatoque ignis regimine, more Philoſophorum, mixturam per menſem, & diutius ſtare permiſit, donec ſenſim per omnium, quos videre licebit, colorum graduum, ignis examine in pulverem tranſierit rubicundum, in igne fixum, & in arcanum, (ad multos morbos debellandos, & ad ſanitatem conſervandam, atque vitam in multos annos prolongandam) efficaciſſimum. Medicinam dico (*verba ſunt ex ipſius Clariſſ. Authoris manuſcripto excerpta*) quæ corporis noſtri ſordes & vitæ zizaniam eradicabit, tempore digeſto, & non purgando ſed mundificando, ſalvis manentibus vitæ noſtræ liquoribus ſubſtantialibus, eo modo,

modo,quo metallurgos, confuſum aurum heterogeneis ſcoriis, non projicere foras videmus, ſed mundantis ♁ii poteſtate, vi coctionis, ceu externo medio, ſeorſim regulum auri, ſeorſim verò ſcorias tam ſolares quam martiales colligere. Quid, ſi ſanitas noſtra puriſſimi & ſequeſtrati ♕i ſolaris, morbus verò earundem ſcoriarum, cum ſua cauſa morbifica, icon ſit? an non par curandi ratio obtinebit? *Huc usque Dn. D. Cnöffelius.*

Pulverem hunc compoſitum, ſeu panaceam ſolarem Author in parvulo eburneo ovulo, ſeu pyxide continuo ſecum portans, omnibus ſuis medicamentis aliquando adjecit, & quidem in minima doſi, ſcil. à g̃.j. ad g̃. iij. & v.

Aſtrum duplicatum Dn. D. P. P.

℞. R*æ* ♁*ii*, *coralliorum* ã. p. æqu. (℥iß.)
Mixta ſtent in digeſtione per 24. horas, quibus adhuc adde
eſſent. ambræ moſchat. ʒiß. Miſc. Doſis à gtt. v. ad vij. & xv. in aquâ appropriatâ.

Tinctura antimonii.

℞. ⦶*i purif.* part. ij. ♀*ri crudi pulv.* part. j.
Mixta detonentur in mortario, chimico more.
Jam ℞. ♁*ii pulv.* & *mixturæ præſcriptæ* ã. part. æqual.
Miſce, & iterum in crucibulo igne fortiſſimo liquefiant, inſtar aquæ. Materiam fluidam funde in conum fuſorium, ſebo prius illitum, idque movendo & percutiendo ad terram, ut ♕us fundum petat, quem poſteà à ſcoriis ſeparabis & interim ſeorſim aſſervabis. Jam accipe
ſcoriarum hujus ♕*i* ♁*ii*, ⊖ ✳*ci* ã. part. æqu. q. v.
Miſceantur exactè, & ſublimentur per cucurbitam ex ∴â, materiam elevatam optimè edulcora cum ▽â ſimplici calidâ; & iterum exſicca, quos flores ♁ii, ſi per ſe adhibere deſideras, adhuc ſecunda & tertia vice cum admixto capite mortuo ſublimare potes. Purgant blandè, aliquando & vomitum movent, ſed rarò & absque moleſtia. DOSIS à g̃. iij. ad 5. & 7. Porro ſume
florum ♀*ris* ♁*ii, jam paratorum,* ℥iij. vel iv. vel q. v.
🜅 ⦶*li* ♀*ris*, ad trium digitorum ſupereminentiam, q. ſ.
& poſt ſufficientem digeſtionem, in ∴a, extrahatur Ra repetitis vicibus, 🜅um nempè affundendo, & poſt ſufficientem extractionem iterum ſeparando; donec omnis Ra extracta ſit.

Ex-

Extractiones omnes conjunge, & ſpiritus ſuperfluos iterum leni deſtillatione abſtrahe ad remanentiam ſcil. liquoris craſſioris, ſanguinis rubicundi inſtar.

Ex hoc liquore craſſo, ſeu maſſa in fundo vitri relictâ, tandem beneficio 🜄 ſummè rectificati, reiteratâ affuſione, Ram extrahe elegantiſſimam, quæ poſtea à ſuperfluitate 🜄 iterum abſtrahenda eſt.

Eſt medicina magnarum virium in multis quam graviſſimis morbis, maximè chronicis & diuturnis. DOSIS gutt. v. vij. viij. ad x. & plures, in liquore idoneo.

Panacea ſolaris duplicata Dn. D. Cn.

℞. *croci noſtri ☉aris* ℥ß. cui ſuperfunde *aſtri duplicati* ℥j. Mixta in phiala bene clauſa ſtent tamdiu in digeſtione, donec materia exſiccetur, cui denuò tantundem aſtri admiſceatur, & iterum exſiccentur. Tandem panacea in fundo vitri relicta, in mortario vitreo pulveriſanda, & in pyxide eburnea aſſervanda eſt; in omnibus ferè morbis chronicis eſt medicina nobiliſſima, habet nimirum in ſe vim diaphoreticam, ac aperiendi, ſanguinem mundificandi & viſcera corroborandi, ac proinde in quartana, ac febribus aliis intermittentibus atque malignis, item in affectione hypochondriaca, ſcabie, lue venerea, multisque infirmitatibus habetur tanquam panacea & nobiliſſima & pretioſa. DOSIS à g.iij. ad v. & vij. cum coralliis, ſeu ocul. ♋. præparatis, ordinariè verò, cum mellagine anthoſata, vel confectione alkermes in forma pilularum.

Panacea alia, ex cinnabrio antimonii.

℞. *cinnabaris* ♁ii, *per reiterat.* ♎*at. rectificati,*
butyri ♁ii, *ſemel à ſua propria cinnabari rectificati* ã. ℥iiß.
auri finiſſimi ſoluti ʒiiß. 🜄*i rectificatiſſimi* ℔iß.

Miſceantur exactè per horam, donec abeant in coagulum rubicundiſſimum; digerantur calore leni, in vitro opt. clauſo, per menſem, donec perfectè uniantur, interim ſingulis tamen diebus materia bis vel ter agitanda eſt. Hoc facto ſpiritus & omnis humiditas, leniſſimo calore abſtrahatur; materia relicta, & ex vitro fracto collecta, atque in mortario vitreo prius pulveriſata, denuo imponitur cucurbitæ vitreæ & humili. Huic pulveri porro affundatur

🜕 ⊖*li rectificati* q. ſ. ad ſupereminentiam 2. vel 3. digitorum. Et poſt reiteratam leniſſimam digeſtionem, unius vel alterius ſcil. ſeptimanæ,

manæ, in arena, ſpiritus affuſi ad ſiccitatem usque iterum abſtrahantur.

Tandem materia in fundo vitri reſtans pulveriſetur, & in phiala vitrea, hermeticè clauſa, igni philoſophico admoveatur, tamdiu, donec per gradus ignis, ultimò abierit in maſſam lapideam, rubicundiſſimam, & habebis medicinam in multis morbis magnarum virium, ideoque in quibuslibet affectibus, maximè chronicis, dari poteſt, mundificat namque corpus hominis, & in apoplexia, epilepſia, mania aliisque morbis capitis, item in paralyſi, febribus intermittentibus, etiam contagioſis & peſtiferis, lepra, ſcabie, lue venerea, &c. medicina eſt non ſatis laudanda, adeoque ipſi auro potabili æquiparanda.

DOSIS g. iij. ad v. & vij. cum mellagine, conf. Alkerm., ſeu extracto aliquo, idoneo, in forma pilul. vel cum admixtis aliis, pulveribus ſpecificis ſeu convenientibus.

Arcanum tartari ſolare.

Vid. ſupra inter medicamenta diuretica, arcanum ♀i Cnöffelii & Helmontii.

Pulvis cordialis aureus.

℞. *magiſterii butyracei corallior.* *perlarum* ā. ʒij.
oſſis cordis cervi (per aqu. cordial. n. m. facti) ʒiv.
auri ʒij. *granor. chermes* ℈v.
ſacchari canarii, cum eſſent. cord. noſt. bis vel ter inebriat.

Et in mortario vitreo, fiat pulvis aureus, cui adhuc adde
elæoſacchari roſati veri ℈v. Miſce, ut exactè uniantur.

VIRES indicat titulus; DOSIS à ℈j. ad ℈ij. in vino, aquâ cinamomi, vel alia aqua cordiali.

Pulvis pretioſus alexipharmacus & cordialis S.R.Maj. à Cl. Dn.D. Paulo Podchozinski anno 1648. præſcriptus & compoſitus.

℞. *C. C. philoſoph. calcin.* *foſſil. alb.* ā. ʒij.
terræ ☉aris Sileſ. (axungiæ ſolis *Schwenckfeldi)* ʒij. ℈ij.

His omnibus probè mixtis admiſce
eſſent. cort. ext. citri recenter factæ q. ſ. ut fiat paſta, quæ denuò per ſe exſiccetur, & in pulverem tenuiſſimum redigatur. Adde
lap. bezoardici or. (ſeu *lachrymæ cervi)* ʒj.
croci Auſtriaci ℈ij. *magiſter. auri* ℈j.
eſſent. ambr. moſchat. (vel loco hujus) *ambr. & moſch.* ā. ℈ß.

*M Fiatque

Fiatque in mortario vitreo pulvis omnium ſubtiliſſimus. DOSIS à ℈ß. ad ℈j. in vino vel aqua cordiali.

Magiſterium auri, ſive aurum alcooliſatum.

℞. *mellis ſeu ſirupi roſacei, craſſi ac denſi*, vel, quod adhuc melius, *gummi Arabici, in aq. ſimplici diſſoluti magnitudinis fabæ minoris, auri purgat. finiſſimi & foliati*, fol. n. vj.

Et in ſcutella aliqua Hollandica, ſeu porcellana ab omni unctuoſitate prius benè purgata, digito tamdiu miſceto, & conterito, donec folia auri abeant in pulverem ſubtiliſſimum, hoc facto denuò vj. vel x. folia admiſceantur, & rurſus probè cum digito conterantur & in pulverem delicatum reducantur, qui labor terendo cum novis foliis tamdiu reiterandus, donec totus liber auri, vel ad centum folia auri, & plura, ita in pulverem inpalpabilem redacta ſint, qui labor facilè perficitur, & aliquando intra unam vel alteram horam. Interim tamen inter molendum, una atque altera guttula aquæ ſimplicis ſemper inſpergenda & immiſcenda eſt, alias ſubſtantia gummoſa (quæ ſemper debet eſſe liquida) exſiccescit & negotium non ſuccedit.

Aurum alcooliſatum tandem, aqua calida pura reiteratis vicibus, & tamdiu lavandum erit, donec probè omne gummi Arabicum, ſeu mel, iterum extractum & ablatum fuerit. Exſiccatum aurum & in ſcutella vitrea, ſuper cineres calidos poſitum, tamdiu ſinendum erit, donec optimè calefiat, & colorem ſuum naturalem recipiat.

VIRES magiſterii auri magnæ ſunt, in morbis deploratis, quod experientia quotidiana, optima rerum magiſtra, ſæpè monſtrat. Confirmatur & à multis, aurum in pulverem minutum ſeu ſcobem redactum, magna præſtare poſſe in medicina, inde & crudum aurum in folia redactum, medicamentis ſuis olim veneranda antiquitas admiſcere ſolebat. Sed quid præſtare poſſunt x. aut xx. aurifolia, cum ducenta aut trecenta aliquando vix dimidium ſcrupulum conſtituant, & tertia pars grani extendi poteſt in filum 134. pedum longitudine? Uncia una etiam in eam ſubtilitatem duci & extendi poteſt, ut decem terræ poſſit tegere jugera. Author eſt *Cardanus lib. de rerum varietate*, & *Cl. Rolfincius in Differt. chim. de auro*, melius ergo ex opinione aliorum, in ſcobe ſeu pulvere, ubi ſcrupulus dimidius, vel integer propinatur & à latente ſtomachi fermento & acido ſubigitur, & actuatur, vitioſos humores nam emendat, cor tuetur, innatam ejus ſymmetriam præſervat, melancholiam corrigit & ad lætitiam ſollicitat.

Plura

Plura hic confer è *Cl. Zwelff. in mantiſſa Spagyrica part. 1. c. 1. pag 317. D. Franciſc. Wendlerus* & *Zach. à Puteo* volunt auri folia in gallinarum ventriculis abſumta fuiſſe; ſi in gallinis tanta vis eſt, cur denegetur homini? ineſt etiam huic fermentum acidum.

Præterea magiſterium noſtrum auri, ſive aurum alcooliſatum extra uſum medicum aliam adhuc habet utilitatem; nempe ad literas & figuras aureas, cum eo in papyro ſeu pergameno effingendas, inſervit & pictoribus, ad ornandas imagines. Paravi hoc olim Romæ in apotheca Collegii Romani, in præſ. Rev. Pat. *Athanaſii Kircheri*, amici mei magni & extraordinarii, qui inde & illud mundo ſuo ſubterraneo incluſit, ſed modum adhibendi in literis elevatis, antiquo more non ſatis expreſſit.

Unicornu artificiale.

℞. *unicornu foſſilis, R̄â bezoarticâ inſuccati,*
C. C. bezoartici, propria eſſent. impregnati,
terræ Lemniæ alb. ſeu Melitenſis, cum decocto viperarum aliquoties inebriat. ā. ℔ij. ℥xij. ℈ij. g̃. viij.
corallior. rub. præparator. & cum balſamo radicali margaritarum impregnatorum ℔j. ℥v. ℈iß. g̃. ij.
oſſ. ex corde cervi cum ▽ bezoartica more n. in magiſter. redact.
oculor. ♋. *præparator.* ā. ℔j. ʒvj. ℈j. g̃. iv.
♂*ii fixi diaphoret.* ℔ß. ℥iiß. ℈ß. g̃. vj.
eſſent. citri cort. ext. recent. absque igne parat.
ambræ moſch. ā. ad plac. (quia addi & omitti poſſunt.)

Pulveriſata & in ſubtiliſſimum alcool redacta commiſceantur exactè, & quidem in mortario lapideo, piſtilloque ligneo. Poſtea in eodem mortario, cum

gelatina C. C. & *mucilag. tragacant. per aquas bezoart. fact.* ā. q. ſ.

Fiat maſſa tenax & fortis, ex qua tandem, in typo aliquo, ſeu forma ex ligno ſeu gypſo, factâ, efformetur cornu, magnitudinis ad placitum, prout illud unicornu animale & naturale ſolet eſſe.

Primo hoc annotandum eſt, quod loco medullæ, pro ſuſtentatione, ſtylus infigitur, ex ligno duro ac forti (ſcil. juniperi, fraxini, ligni ſancti, ſandali citrini, vel aliquo ſimili, poteſt & eſſe argenteus, bene deauratus,) alias enim cornu hoc artificiale facile frangitur, & tractari ſe manibus non permittit.

Secundo: Exſiccatio debet fieri lentè, per ſe, absque ☉e & forna-

ce,& in ipſa capſula ſeu forma,in qua hoc cornu efformatum & expreſſum fuit, ubi tamen ſuperior pars formæ demitur; poſtquam ſuperior bene exſiccata fuerit, cornu ſtylo ligneo invertendum eſt, in alteram partem, ut ibidem exſiccetur.

Ornamenta & flores, atq; literæ in eo impreſſæ auri foliis deaurari poſſunt ad placitum. Res certè curioſa,& magno Principe digniſſima.

Nam multo majoris virtutis & efficaciæ eſt hoc cornu, quàm illud naturale, quod caro pretio emptum hucusque in multorum Magnorum Principum cimeliarchis conſpicitur, ac contra omnia venena, tanquam theſaurus, & certiſſimum remedium decantatur.

DOSIS à ℈ß. ad ℈j. ℈ij. & ad ʒj. usque.

Eſſentia moſchi ambrata officinæ Regiæ VLADISLAI IV.

℞. *conf. alkerm.* ℥j. *ſpec. diambræ, diamoſchi dulc.* ã. ℥ß.
ligni aloës ʒj. *moſchi opt.* ℈j. *ambræ* ℈iß.
🜄 *ardent. roſarum, extr. Norimbergenſis* ã. ℥ij.
🜄 *cinamomiſati* ℥j. *caryophyllati* ℥ß.

Benè miſta & in vitrea phiala hermeticè clauſa ſtent in digeſtione per menſem, & quidem caloris leniſſimi. Defuſus liquor poſteà filtretur, & uſui ſervetur. VIRES. Cordiale & cephalicum eſt. DOSIS gutt. v. vij. ad ℈ß. & ℈j.

Not. Remanentia in filtro chartaceo, odoris adhuc plena aliis uſibus externis inſervire, & ſuffimentis admiſceri poteſt.

Eſſentia moſchi & ambræ D. D. C.

℞. *moſchi* ℈ß. *ambræ* ℈j. *conf. alkerm.* ʒij.
🜄 *roſar. fragrant. liliorum convall.* ã ℥ß.
▽ *carbunculi, elix. Matthioli* ã. ℥j.

Mixta circulentur per octiduum vel diutius in vitro clauſo & optimè perlutato, eſſentia poſtea per chartam filtrata, odoris ſuaviſſimi, in vitro benè munito, ſervatur ad uſum.

Confortat & reficit cor, cerebrum,& ſpiritus animales & vitales, aliisque affectibus convenit.

DOSIS à gtt. iij. ad vj. & ℈ß. In vino generoſo, aq. cinamomi, vel alio conveniente liquore.

Ambra moſchata in forma ſicca.

℞. *ambræ gryſeæ opt.* ℈iß. *moſchi oriental.* ℈ß. gr. v.

ſacchar.

ſacchar. canarii albi & ſubtiliſſimè pulv. ℥j. ʒij.
Terantur & miſceantur opt. in mortario vitreo cum
☉ *citri ex rec. exter. corticibus absque igne extr.*
roſar. ſtil. ver. ā. gtt. v. *cinamomi* gtt. ij. *caryophyll.* gtt. j.
Miſceantur iterum. Fiatque eſſentia nobiliſſima in forma ſolida, quæ in vino vel in aliis liquoribus diſſolvi atque medicamentis aliis admiſceri poteſt.

Tinctura coralliorum Cnöffeliana.

℞. ~ ⊕*li, cum ſuo phlegmate adhuc impragnati*, vel loco hujus,
~ *aceti opt. dephlegmati* ℥ix.
♀*ri crudi pulv.* ℥jß. ⊕ *pur. & pulv.* ʒiij.
Miſceantur & deſtillentur ex ∴â per ♉am, calore leniſſimo. Menſtruum hoc, ita prius concinnatum, affunde
coralliis rubris groſſo modo contuſis, ad eminentiam trium digitorum. Mixta, & in vitro bene clauſa, ſtent in leni digeſtione per dies aliquot, donec corallia diſſolvantur; quod ſolutum ſeparetur, novumque menſtruum adfundatur, & poſt ſufficientem ſolutionem, rurſus defundatur, idque tertia vice repetatur, vel tamdiu, donec corallia omnino ſoluta ſint. His peractis, ſolutiones omnes junctæ, in MB deſtillentur, & abſtrahantur, ad ſiccitatem usque; Corallia ſic in fundo vitri, pulveris ex flavedine rubeſcentis inſtar, interim aſſerventur ſub titulo *coralliorum* R*æ ſiccæ.* Jam
℞. 🜄 *rectificati* part. ij. ~ ⊕*li* part. j.
Deſtillentur per matracium ex cineribus, & quidem reiteratis ſcil. tribus vel quatuor vicibus, & habebis aquam temperatam & menſtruum, cum quo tandem Ram extrahere potes, progrediendo hac ratione; Ad
pulveris coralliorum ſuperius asſervati ℥iij.
adde *hujus aqu. temperatæ* ℔j. In lenta digeſtione ſtent per menſem, vel diutius donec omnis Ra ex coralliis extracta eſt, quæ Ra tandem à copia ſpiritus vini (ſcil. tertia parte) per abſtractionem in MB liberanda, & ad uſum ſuum aſſervanda eſt, miſcibilis cum omni liquore.

VIRES & DOTES incredibiles recenſentur à *Boëtio de Boodt in gemmarum & lapid. hiſt. l. 2. c. 154.* corpus redigit in temperiem cœleſti quadam vi, & propterea omnes partium affectus evellit radicitus, propter analogiam, quam habet cum ſpiritibus vitalibus, & innato calido,

 quod

quod auget, roboratque, ut facilè contrarios morbos ſuperare poſſit.

DOS. à gtt. v. usque ad x. & xv. in vehiculis convenientibus.

Tinctura coralliorum ſicca.

℞. *coralliorum in porphirite præparat.* ℥iv. vel q. pl.
℞*æ noſt. coralliorum* q. ſ. pro inſuccatione.

Miſceantur in concha vitrea ſeu porcellana ampla, & quidem lente & caute; miſtura poſtea bene & exquiſitè unita, exſiccetur leni calore totaliter, qui labor cum nova inſuccatione & exſiccatione ter vel quater reiterandus eſt. Corallia tandem propria ℞a imprægnata & in mortario vitreo in alcool redacta, ſerventur uſui in vaſculo vitreo & puro.

DOS. à g̃. v. ad ℈ß & g̃. xv. cum aliis ſolidis & liquidis vehiculis idoneis. VIRES cum ℞a coralliorum præcedente conveniunt.

Panacea eſſentificata.

℞. *pulv. noſtr. ☉ris, ſeu panaceæ ſolaris* ʒij. cui ſuperaffundatur ℞*æ coralliorum* ℥ß. & in phiala ſeu alembico parvo, ſuo capitello applicato, ſtent in digeſtione per aliquot dies, donec materia iterum totaliter exſiccetur: denuo affundatur ℞a corallior. & uti antea leniſſimo calore iterum exſiccetur, qui labor & tertia vice reiterandus eſt. Pulvis tandem ſolaris ℞a coralliorum ita imprægnatus, in mortario vitreo reducatur in magiſterium ſubtiliſſimum. Vel

℞. *panaceæ eſſentificatæ* part. iij. (ʒiij.) *coralliorum rub. præparator.*
axungiæ ſolaris Sileſ. ſimili modo prius cum ℞*a corallior. inebriat.* ā. part. vj. (ſcil. ʒvj.)
ambræ moſchatæ g̃. xxx. Miſceantur omnia exactè, fiatque cum gelatina cornu cervi ſ. q. maſſa juſtæ conſiſtentiæ, ex qua orbiculos ad placitum efformare poteris. DOS. g̃. v. ad xv. in vino ſeu aquis cordialibus.

Aurum transparens Dn. D. Cn.

℞. *auri puri & laminati* q. v.

Solve aurum in menſtruo noſtro, (quod componitur ex 🜍io, ⊕lo albo & ⦶o ā. p. æqual. in ♉â, injiciendo nempe per cochlearia mixturam, & ſic deſtillando ſecundum *Glauberum.*) Solutionem inde ♉æ bene lutatæ, & deſtilla quantum vult tranſire, quod ſeorſim aſſervetur. Reliquum quod in fundo retortæ remanet, edulcoretur; ſuper illud bene edulcoratum reſiduum iterum affundatur menſtruum, & per chartam,

poſt

poſt ſufficientem digeſtionem filtretur, filtratum denuo deſtilletur per retortam, & ſiccum corpus ſublimabitur in parietibus retortæ inſtar rubini. Sapienti ſatis.

Coralliorum inſuccatio ſingularis.

℞. *coralliorum rub. pptor. ſive in ſubtiliſſ. alcool. redact.* q. v. Hos imbue ter vel quater cum decocto rubro granorum chermes, per ſuccum citri & aq. roſar. facto, vel loco hujus cum *eſſentia ſeu* ℞*a granorum chermes, per balſam. embryon. Auguſtanor. facta,* & denuo per ſe exſiccentur, ut in pulverem redigi queant, in fine adde *eſſent. cordial. n. ad pl.*

Eſt ſummum cordiale & roborativum maximè pro fœminis gravidis. DOS. à ℈ß. ad ℈j. & ʒß. In defectu hujus præparationis *Cl. Dn. D. Cnöffelio* ſequens placuit formula.

℞. *corall. rub. opt. præparat.* ℈j. *magiſt. corall. butyracei.* ℈ß.
eſſent. roſ. ſaccharat. ℈iß. *magiſt. granor. cherm.* g̃. vij.
Miſceantur, fiatque pulvis roſeus.

Tinctura granorum chermes.

℞. *granorum chermes recent.* vel loco illorum
cocci noſtri Polonici q. vis.
ſucci citri recenter expreſſi q. ſuff.

Grana prius piſtillo ligneo in mortario lapideo, groſſo modo contuſa, imbuantur quam optimè cum ſucco citri, ut ſuperemineat, ad quantitatem palmæ; ſtent in digeſtione caloris lenisſimi per tres dies, vel diutius, donec in ſubſtantiam pulmenti liquidioris abeant, poſtea affundatur.

ſpiritus roſarum ardens, in tanta quantitate, ut materiæ tres quatuorve digitos ſupernatet,

& vaſe opt. clauſo fiat de novo digeſtio, tam diu donec ſpiritus roſarum omnem ℞am rubini inſtar ex baccis extraxerit, quæ poſtea à fœcibus per filtrum chartaceum aufertur, & absque ulteriori abſtractione ad uſum ſervatur.

VIRES. Cardiaca eſt, ſpiritus vitales reficit, fœtum debilem in gravidis corroborat, atque confirmat, ac mirifica vi languentes vires, maximè in febribus calidis recreat ac reficit. DOS. à ℈ß. ad ℈j.

Tinctura cordialis.

℞. ▽ *cordialis Saxon. rubi idæi, borag. bugloſſ.* ã. ℔ß.
è toto citro ℥iv. *conſ. florum tunicæ, roſar. rub.* ⊕*lat.* ã. ℥ij.

Mixta

Mixta ſtent in vitro puro per unam atque alteram horam, poſtea exprimantur,& per chartam filtrentur, poſtea add.

ſir. rubi idæi, granatorum ã. ℥j.

∽ ♆is per campan, facti ſ. q. *ad gratum ſaporem*, cui adhuc admiſceatur

▽ *è typhis cervor. recent. ℌat. cinamomi cordialis* ã. ℥j.

Filtrentur per chartam emporeticam. Sign. Ra cordialis pro S. R. Maj. ex præſcript. Dn. D. Cnöff.

Per intervalla ſumenda, in debilitate virium, compreſſione cordis,& incaleſcentia interna, ex morbo podagrico.

Eſſentia corallina.

℞. *magiſter. ſolubil. corallior. rub.* ℥ß. ℈iv.

▽ *cinamomi cordial. & ſpirituoſæ* ℥iiß. ℈iv.

Miſceantur benè, & poſt diſſolut. magiſterii addantur

R*æ corallior. noſt.* ʒij. ℈ij. *granor. kermes* ℈iv.

Miſceantur benè,fiatque eſſentia corallata compoſ.nobiliſſima.

VIRES. Ventriculum & jecur roborat, ſanguinem purificat, omnem ſanguinis fluxum, maximè mulierum corrigit, cor & ſpiritus vitales confortat, obſtructiones viſcerum adimit, ac proinde peſti febribusque malignis adverſatur. DOS. à ℈ß. ad ℈j. & ʒj.

Miſtura cordialis calida.

℞. *elixir vitæ Matthioli* ℥iij. *∽ lil. convall.*

▽ *cinamomi cord.* ã. ℥j. *conf. alkermes* ℈v.

ſpec. diamoſch. dulc. diambr. ã. ℈iiß.

Digerantur leni igne per 24. horas, bene clauſo vaſe; Liquori filtrato addantur R*æ corallior.* ʒv. *granor. chermes* ℈v.

Miſta ſerventur ad uſum. Sign. ut ſupra.

Ad omnem corporis imbecillitatem à cauſa frigida ortam, medicina efficax eſt, commendatur & ad cerebri affectus frigidos, ideò in apoplexia, paralyſi, & comitiali morbo, & in ipſo paroxyſmo, valdè conducit; datur & in animi deliquio, & cordis palpitatione ſummo cum emolumento. DOSIS à gutt. x. xv. ad xx. per ſe, vel cum aliquo alio vehiculo liquido & idoneo.

Miſtura cordialis temperata.

℞. *aq. cordial. temperat. Hercul. Sax.* ℥iij. *citratæ compoſitæ, meliſſæ c. v. cinamomi cum flor. cord. absque vino deſtill.* ã. ℥j.

extract.

extract. Norimbergenſ. dict. Auguſtanorum ʒvj.
eſſent. citri liquid. (ex rec. cort.) ℥iß. ſeu ℞ *granor. chermes, per* ∽ *roſar. vel bacc. rubi idæi fact.* ʒij.
ſir. rub. idæi, corallior. granat. ā. q. ſ. Miſce.

In febribus malignis & peſtilentialibus commendatur, ſpiritus vitales reficit, atque ſyncopi & cordis palpitationi auxiliatur. DOSIS cochlear unum, per intervalla aliquoties in die.

Elæoſaccharum cordiale compoſ.

℞. ⁰₀₀ *nuc. moſchat. ſtill. cinamomi* ā. gtt. viij.
caryophyllor. gtt. iv. *ſuper extr. Norimb. collect.* gtt. iij.
elæoſacch. citri ex rec. & ext. cort. n. m. ext. ℈j. g.iv.
moſchi opt. g. ij. *ſacchar. Canarii* q. ſ.

Miſceantur probè, in mortario vitreo, & in vitro puro, ac duplici veſica munito, ſerventur ad uſum. Beneficio hujus, in momento claretum & vinum odoriferum parari poteſt, ſi nempe hujus elæoſacchari ℈j. in ſcyphum vini, trium vel 4. unciarum injicitur. Inde fit

Eſſentia cordialis odorifera.

℞. *elæoſacchari antea præſcripti* q.v. 🜄 ♀ *ſati, cinamomiſati ad ſupereminentiam 4. vel 6. digitorum.*

Stent in vaſculo vitreo, quam optimè clauſo, per 24. horas in digeſtione, ut exactè uniantur. VIRES ex titulo comprehenduntur. DOSIS à gtt. iij. ad ℈ß. plus minusve, pro morbi indigentia & liquoris quantitate.

Eſſentia alia cordialis odorifera D.D.B.

℞. ⁰₀₀ *cinamomi veri* ℈j. *caryophyllor. nuc. moſchat. ſtill.* ā. ℈ß.
roſar. ver. gtt. vj. *ſuper aquâ Damaſcenâ collecti* gtt. viij.
vel quantum in una deſtillatione haberi poteſt,
🜄 ♀ *ſati, roſati, & cum aliquot granis* ⊖*is* ✳*ci volat. impragnat.* ℥iix.

Diger. in vaſe opt. clauſo per aliquot dies, poſtea adde
eſſent. moſchi ambrata ad pl. ex. gr. gutt. viij. ad xvj.

DOSIS gutt. iij. ad vj. in vino vel aq. cinamomi. Admiſcetur & aliis medicamentis cordialibus.

Epithema Cnöffelianum calidum.

℞. *extr. ſive aq. Norimberg. ſecund. Ph. Auguſt. parat.* ℥iij.

aq. carbunculi, Imperat. Caroli, embryon. ã. ℥j. *cinamomi* ʒvj. *roſar.* ℥ij. Miſce. Dentur ad vitrum.

Epithema aliud frigidum.

℞. ▽ *cord. frig.* ℥iij. *meliſſæ, Imp. Caroli, roſar.* ã. ℥j. *ſucci citri rec. expr.* ʒvj. *aceti roſacei, rubi idæi* ã. ℥ß. *pulpæ cort. ext. rec. citri* ℈iv. *conf. alkerm.* ℈ij.

M. pro epithemate. Sign. Euſſerliches Pulß- und Hertz-Waſſer.

Epithema cordiale noſtrum temperatum.

℞. *extr. ſeu* ▽ *Norimberg.* ℥iij. ▽ *carbunculi* ℥ß. *roſar. odor.* ʒvj. *aceti rubi idæi, roſarum* ã. ʒiij. M. pro epithemate.

Balſamum cordiale odoriferum.

℞. *ung. rub. pomat. Ser. Reginæ Cæciliæ* ℥ß. ⁰⁄₀ *nuc. moſch. expreſſ. ex cort. citri rec. ſ. igne extr.* ã. ʒj. *flor. aurant. Rom.* ℈ij. *ſtill. cinamomi* gtt. iv. *caryophyll.* gtt. ij. *moſch. ambr.* ã. gr. iv. M. F. balſamum.

TITULUS XIII.

STOMACHICA.

Pulvis pepticus poſt paſtum,

S. Reg. Majeſt. VLADISLAI IV[ti].

℞. *ſem. coriandri præp. aniſi, fœniculi* ã. ℥ß. *cinamomi acuti* ℥j. *macis* ʒij. ℈j. *ſandali albi pulv. corall. rub. ſubtil. præp.* ã. ʒij. *panis albi biscocti ſaccharati* ℥iij. *ſacchari Canarii albiſſimi* ℔ß. ℥ij.

Species prius ſeparatim pulveriſatæ, commiſceantur in mortario lapideo, cui tandem admiſceatur

ivæ arthriticæ, ambræ moſchat. ad placitum. M. F. pulvis. Ventriculum roborat, facultatem concoctricem debilitatam confortat, digeſtionem promovet, & flatus diſſipat. DOSIS ℥j. poſt aſſumptum cibum, cum fruſtulis panis toſti vino Malvatico prius madefactis.

Miſtura ſtomachalis.

℞. *elixir. proprietat. noſt.* ⁓ *acidul. de tribus* ã. ʒvj.

elix.

elix. Matthioli, miſturæ de tribus ā. ℥ ß *extr. calam. aromat.* ʒj.
eſſent. menthæ odor. noſt. macis a. ℈j. *cinamomi* ℈ß.

Miſta digerantur clauſo vaſe, per 24. horas, poſtea colentur. Sign. ut ſupra. DOSIS à ℈ß. ad ℈j. in vino, ſeu aqua ſtomachali, vel in alio liquore competenti.

Paſta Regia ſtomachalis.

℞. *ſuccoladæ*, vel quod melius, *fruct.* cacao *decort.*
amygd. dulc. excort. piſtach. decort. ā ℥j.
nucl. avellanar. rub. decort. ℥ß.

Contunduntur minutiſſimè, in mortario lapideo, ad pultis formam, admiſcendo paulatim, & per intervalla

Ræ *confect. alkermes* (per ▽ cinamom. ſpirituoſ. p. j. & roſar. fragr. p. ij. fact.) q. ſ.

Puls cogatur per ſetaceum craſſum, poſtea adde

ſacchari Canarii ſubtil. pulv. ℥viij. *farinæ tritic.* ℥ij.
marmelad. ſimpl. ſeu cond. cydon. cort. citri condit. aurant. cond. nuc. Indic. cond. (per ſetaceum ſimili modo traject.) ā. ℥ß.
pulv. cinamomi ℥j. *caryophyllor.* ℥ß. ʒij.
macis, galang. cardamom.
ſem. aniſi, coriandri ā. ʒiij. *zinziberis pulv.* ℥ß.

Miſceantur bene in mortario lapideo, ut fiat paſta, ex qua formentur tandem orbiculi, magnitud. ad pl. qui foliis mali aurei, ſeu papyro, impoſiti, prope fornacem optimè exſiccandi, & in ſicco loco, ſcatulâ incluſi aſſervandi ſunt. In ſuperficie variis figuris, cum exſculptis formis ligneis, ſeu ſtanneis inſigniri poſſunt, prius nonnihil, ol. nuciſt. madefactis. Inſignes habent virtutes, in roborando ſtomacho, & multis aliis affectibus ventriculi, à cauſâ frigidâ natis. DOSIS à ʒj. ad ʒij. Gratiſſimi ſunt odoris & ſaporis.

Succolada Regia.

℞. *ſuccolad. Ind. in pulverem ſubtiliſſimum redact. & opt. cribrat.* ℥iv.
ſacchari Canarii ſimiliter opt. pulveriſ. ℔j.
amygdal. dulc. excort. & in mortario lapideo opt. contuſ. & in maſſulam redact. n. xij.
albuminis ovorum in ſpumam craſſiſſimam & denſam prius concuſſorum n. ij.

Omnibus mixtis, & in mortario lapideo, piſtilloque ligneo, probè agi-

*N 2 tatis

tatis fiat paſta, ſatis tractabilis, ubi & hoc advertendum, ne ſpuma ovorum tota, & uno impetu ſtatim admiſceatur, ſed per intervalla, & cochleatim, donec tandem omnis ſpuma albuminis ovorum maſſæ admixta ſit. Adde, ſi placet, pro magnatibus

moſch. & *ambr.* ad plac. ex. gr. *moſch.* ℈ß. *ambr.* ʒj. incorporentur, more conſueto, prius ſaccharo.

His peractis, ex maſſula tandem formentur quadratulæ ſeu tabellæ planæ, magnitudinis pollicis transverſi, quæ papyro ſuperpoſitæ in fornacula ferrea, ſeu quod idem eſt, ſub vaſe cupreo piſtorio, (in einer TortenPfannen) coquuntur, ſic magis elevantur, & triplo fiunt majores.

VIRES ventriculo frigido conveniunt, dantur & ſeniculis debilitatis, ad roborandum vitæ balſamum. DOSIS n. 6. 12. & 24. ſuperbibendo bonum hauſtum vini Malvatici ſeu Moſchatellini.

Not. Moſchus & ambra etiam omitti poſſunt.

Qui & pulverem viperinum admiſcere vult, non errabit.

Parabantur olim pro Reg. Majeſtate, inde & nomen contraxerunt.

Eſſentia ſtomachalis.

℞. *fol. menth.* m. iij. *ſpecier. Imperatoris* ℥iiß.
ſem. aniſi, fœniculi ã. ℥ß. 🜅 *rectificati* ℔iij.

Macerentur per octiduum, poſtea deſtillentur in MB. Liquori deſtillato & ſpirituoſo adde

extr. calami aromatici, zedoariæ,
🝆 *ſtill. nuciſt. menth. cinam.* ã. ℈j. *caryophyll. aniſi* ã. ℈ß.
ſacch. Canarii alb. & cum aceto eſurino præparati pro excipiendis oleis q. ſ. ⊖*is* ♀*ri volat.* ʒiij.

Stent in digeſtione, donec perfectè uniantur. Eſſentia per linteum ſubtile colata, ſervetur in vitro benè claudendo.

VIRES. In ventriculi & hypochondriorum atque inteſtinorum infirmitatibus, à cauſa frigida, conducit. DOSIS ℈j. ad ℈ij. in vino vel alio liquore convenienti.

Elixir abſinthiacum comp.

℞. *extract. abſinthii liquidi noſtr. deſcript.* ℥iij. *ſpir. ⊖li*
ſpir. ♀*i ſaſſafrat.* ℥j. ʒj. ⊖*li* ♂*tii* ℥ß. ʒij. *vulgaris* ʒiij.
Ra ſandal. c. 🜅 *ſtomach. extr.* ʒvj.

Mixta ſtent per diem & noct. in digeſtione, poſtea filtrentur & uſui ſerven-

ſerventur. DOS. gtt. x. ad xv. & xx. in vino ſeu alio liquore appropriato.

Elixir vitæ ſtomachicum.

℞. *rad. calami aromatici* ℥j. *galang.* ʒvj. *cinamomi* ℥iiß. ʒij. *nuc. moſchat.* ℥j. *caryophyllor. macis, cardamom.* ã. ʒvj. *cort. flav. arantior. citri* ã. ℥j. *ſem. aniſi, carvi, coriandri* ã. ℥ß. ʒij. 🜄 *ex frumento* ℔xij.

Facta maceratione per dies tres, deſtillentur ex B.V. liquori egreſſo, denuo immergantur

ſpec. diamoſch. dulc. diambr ã. ʒj. *ſandali rub. pulv.* ℥ß. ʒij.

Stent per aliquot dies in loco ſaltem frigido, poſtea filtrentur, & cum ſir. ordinar. & ſimpl. q. ſ. dulcoretur.

Elixir præſtans, in affectibus frigidis ſtomachi. Tandem aſſervetur in lagenula vitrea bene clauſa.

DOS. à cochl. dimid. ad cochl. unum & duo.

Elixir vitæ ſtomachale ordinarium officinæ Regiæ.

℞. *ſpec ſtomachal.* ℥xxv. 🜄 *opt. & rect.* ℔. xxvij.

Deſtill. ſuo more in B. vap., liquori ſtillato adde

ſirupi ord. ſimpl. ſacchari canarii (in aq. cinam. q. ſ. *diſſol.)* ã. ℔. iij.

Miſc. & fiat elixir ſtomach. ordinarium.

Aq. ſtomachalis alia ordinaria.

℞. 🜄*i ſtomachalis* ℔j. *aq. calami aromatici compos. zedoariæ* ã. ℔ß. *ſacchari canarii* ℔ß. diſſoluti in *aq. roſarum.* ℥iv. *cinamomi* ℥ij.

M. & filtretur per chartam emporeticam, & ſi placet tingantur per infuſionem ſcil. cum

fol. heder. terreſtris in colorem ſmaragdinum. Vel cum *corticibus aurantior.* croco ſeu cnico hortenſi in colorem aureum.

Vel cum ligno ſandalino raſpato in rubrum colorem; ſeu cum torna ſolis in purpureum, qui color & conciliatur cum cocco noſtro Polon. confectione alkermes, ſeu caryophyllis aromaticis. Viridiſſimus & pulcherrimus color etiam obtinetur per ſuccum ſeu ſirupum flor. violar. martialium, cum grano uno atque altero ſalis ♀i.

🜄i *ſtomachalis* fit per deſtill. ex 🜄i ordinarii, ex frumento fact. ℔. viij.

*N 3 & *ſpec.*

& ſpec. ſtomach. Imperatoris ℥viij. Virtutes hujus aquæ titulus indicat.

Aq. vitæ calami aromatici.

℞. *calami aromatici minutiſſ. inciſi* ℔ij. *ſem. aniſi & fœniculi* ā. ℔j.
rad. glycyrrh. ireos, granor. paradiſi ā. ℥ij.
🜄*i ex frumento parati* ſtoff. n. xxx.

Et poſt ſufficientem macerationem, deſtillentur per veſicam. Adde
ſirupi ordinarii ſimpl. q. ſ. Sign. ut ſupra.

Aq. zedoariæ officinæ Regiæ.

℞. *rad. zedoariæ* ℔ß. *ſem. aniſi* ℔ij. *fœniculi* ℔j.
🜄 *ordinarii* xxij. ſtoff.

Maceratione facta, in vaſe benè clauſo, aliquot dierum ſpatio, deſtillatio inſtituatur, in veſica cuprea, per XXum, prima aqua (ad 14. ſtoff, ſcil.) ſeorſim excipiatur. Huic deſtillato adde
ſacch. clarificati ℔vj. vel q. ſ. pro dulcoratione. Sign. ut ſupra.
In doloribus ventriculi, ex cauſa frigida, atque ſuffocatione uteri, eſt remedium familiare.

Unguentum ſeu balſamum ſtomachicum
Sereniſſmæ. CÆCILIÆ RENATÆ p.m. Reginæ Pol. & Suec.

℞. 🝆 *nuc. moſchat. expreſſ.* ℥iß. *ſtil. menth. maſticis, nardin.* ā. ℨj.
caryophyll. calami aromatici ā ℨij. *macis, carvi* ā. ℈iv.
balſami Indici Peruviani ℥ß. *maſticis* ℨvj. *ceræ alb. virgin.* q. ſ.

Miſceantur, fiatque balſamum nobile ſtomachicum & fragrans, quod externa ſui inunctione, mirabiliter ſtomachum roborat. Sumitur & intra corpus, cum ovo ſorbili.

[*Not.* Pro Rege VLADISLAO IV. commiſcebatur cum
🝆 *formicarum* atque *moſch.* & *zibeth.* q. ſ.
Pro balſamo locali, ante actum matrimonialem.]

Emplaſtrum ſtomachale
Ser. Cæciliæ Renatæ p. m. Polon. & Suec. Reginæ.

℞. *maſticis* ℥iij. *tacamahacæ* ℥j. ℨij.
laudani, ſtoracis calam. reſin. ā. ℨiij.
🝆 *maſticis & cydon.* ā. ℥j. *tereb.* ℥iij.

His invicem leniſſimo calore mixtis, adde
ceræ virgin. ℥viij. *gall. moſchat.* ℨiij.

caryo-

caryophyllorum, nuc. moſchat. cinamomi, cardamom. ã. ʒij.
lign. aloes, cubeb. ã. ʒj. ℈j.

agitentur & impaſtentur optimè, atque ultimò cum parum refrixerint, adde *balſami Indici Peruviani* q. ſ. Fiatque ſ. art. emplaſtrum, ad corroborandum ſtomachum efficaciſſimum.

Empl. ſtomachicum aliud officinale.

℞. *tacamahac.* ℔j. *maſticis, reſinæ ſtoracis calamit.* ã. ℥vj.
terebinth. q. ſ. pro diſſolut. ſpecierum. Adde
ceræ citrinæ ℥vj. *balſami Indici de Peru* q. ſ.
M. Fiat empl. ſ. artem.

In uſu extendatur ſuper alutam, & applicetur regioni ventriculi. Mirificè concoctionem promovet, dolores ſiſtit, & ipſum ſtomachum corroborat.

TITULUS XIV.

DYSENTERICA.

Pulvis dyſentericus Caſtrenſis Cl. Dn. D. C.

℞. *terræ coct. vulgar. ex clibano, & cum ſpermate ranar. rec. aliquoties impregnatæ* & iterum exſiccatæ & pulveriſatæ,
rad. tormentill. opt. pulv. nuc moſchat. a. part. æqual. q. pl.
M. Fiat pulvis ſubtiliſſimus. Sign. pulvis dyſentericus ſine opio. Jam.

℞. *hujus pulv. dyſenterici ſimpl.* ℈ iß. *maſticis pulv.* ℈ß.
ſedativ. noſtri ſimpl. g̃. j. M. F. pulvis, pro doſi. in aq. appropriata ante paſtum ſumendus, reiteratis vicibus, in omnibus profluviis alvi.

Specificum dyſentericum Dn. D. L. & C.

℞. *boli, ſeu terræ ſigill. albæ Hungar. (vel incarnatæ)*
cornu foſſilis, ocul. cancri, corall. rub. præpar. ã. q. v.

Mixta & opt. pulveriſata irrorentur ſæpius cum decocto rad. tormentill. & ſerpentar. per aquam ſeu liquorem crud. ſperm. ranar. facto, & iterum exſiccentur & pulveriſentur, ſcil. ſexies vel ſepties, qui labor & poſtea bis vel ter cum R̃â *baccarum myrtillor.*) abſque ſir. & ſacch. fact.) inſtituendus eſt.

Pulveris hujus tandem junge unciæ cuilibet
nuc. moſch. opt. pulv. rad. tormentill. pulv. ã. ʒij. *ſedativi ſimpl.* g̃. vj. ⌉ citrat.

Et

Et cum *gelatina cornu cervi*, per *aq. ſperm. ranar.* fact. q. ſ. Fiat paſta, ex quâ tandem formentur orbiculi ʒj. ponderantes, vel etiam in triplo majori forma, quæ tamen proprio charactere ponderis, & titulo, beneficio typi alicujus ferrei, (huic negotio prius parati) aſſignandi ſunt.

DOSIS ʒj. in vehiculo aliquo, in quo injectus, ſtatim diſſolvitur. Omnia profluvia ventris, ſeu alvi, item menſtruorum, hæmorrhoidum & narium ſiſtit. Iter facientibus & militibus medicina commoda.

Tinctura myrtillorum.

℞. ▽ *ſpermatis ranarum* ℔j. *juglandium immatur. tormentill. è ſucco bacc. myrtill.* ā. ℥iv.
magiſterii aluminis in forma liquida A. Salæ ℥ß. ʒij.
galred. ſimpl. baccar. myrtillor. (n. m. absque igne, ex p. j. *ſucci* & p. ij. *ſacch. pulveriſ. fact.*) ℥viij.
bacc. myrtill. lentè exſiccatar. ℥iv. (prius tamen parum contuſ.)

Mixta ſtent per noctem in loco temperato, poſteà filtrentur per chartam, pòſt adde

ſirupi è ſucco baccar. earundem &
florum papaveris ⊖*lat. pro grato ſapore* q. ſ.
eſſent. aromat. nuciſt. odor. ʒij.

Miſceantur & Ra rubicundiſſima in loco frigido aſſervetur, in dyſenteria epidemica, aliisque fluxibus ventris periculoſioribus eximium eſt remedium. DOSIS eſt à cochl. j. ad iij. & iv. per ſe.

Bolus in dyſenteria,

pro S.R.Maj. JOH. CASIM. &c. ſub Zborrovvic in Caſtris.

℞. *conſ. roſarum antiq.* ʒiß. *theriac. pulv. Pannon.* ā. ℈j.
laudani opiati gr. j. M. F. bolus.

Semel Regia Majeſtas hunc bolum ſumpſit, & ſtatim melius habuit.

Electuarium dyſentericum.

℞. *ſucci acat. ſive prunor. ſilv. inſpiſſati* ℔ß. ℥iij.
conſ. roſar. antiq. flor. papav. errat. cond. cydon. ā. ℥iv.
mellis ad ſpiſſitudinem cocti ℔ß. *rad. tormentill. ſubtil. pulveriſ. glandium immatur. ſubtil. pulv. nuc. moſchat.* ā. ℥iij.
cum *myva cydoniata* q. ſ. F. ſ. a. elect. mediæ conſiſtentiæ.

In

In dyſenteria, diarrhœa, lienteria, aliisque fluxibus deſperatis potenter adſtringendo, remedium eſt infallibile. DOSIS à ℈j. ad ℈ij. ſuperbibendo hauſtum aq. ſpermatis ranar. deſtill.

Formula pro bolo.

℞. *elect. dyſent.* ℈j. *laudani opiati* gr. j. Miſce.

Electuarium aliud dyſenter. caſtrenſe.

℞. *baccar. myrtillor. in clibano lentè exſiccator.* ℥iß.
panis dulciarii aromatiſati Thorunienſis,
rad. tormentill. pulv. ã. ℥ß. ʒij.
nuc. moſchat. pulveriſ. ther. Andromachi antiq. ã ʒij.
cum *elix. Matthioli* q. ſ. F. elect. ſpiſſum ac denſum.

In morbis deſperatis, utpote profluv. ventris, eſt ſecretum excellens, Anno 1649. dum ad caſtra iremus, ſæpe probatum. DOSIS à ʒj. ad ij. ſeu magnitudinis nucis juglandis. Præmiſſis tamen iis, quæ præmittenda ſunt.

Clar. & ſæpè nominatus Dn. D. Cr. in curanda dyſenteria hanc etiam obſervabat regulam. Cum in ea ferè ſemper aliquid venenati ſubeſſe exiſtimaret, eam non tàm purgantibus, quàm bezoarticis curabat. Inde & ſtatim electuariis & pulveribus ſuis, theriacam, rad. contrayervæ, tormentill. pulv. bezoart. Pannonicum & ſimilia cum correcto ſedativo admiſcebat.

In dyſenteria etiam & aliis profluviis inteſtini recti, ſi purgatione opus eſt, nullum præſtantius pharmacum *rhabarbaro* excogitari poteſt, quoniam fluxum ſiſtit, partem roborat, & ulcus ſua adſtrictione & moderata ſiccitate curat.

Cum ſolo rhabarbaro, & pulvere rad. tormentill. quinquies vel ſexies ſumpto, atque reiteratis enematibus domeſticis, curata fuit anno 1673. Sereniſſima Regina Eleonora, Dna, Dna mea Clementiſſima.

TITULUS XV.

HEPATICA.

Aperitivum Martiale.

℞. *croci ♂tis aperitivi, (ex ſolo ⊖lo ♂tis, per calcinationem lenem, ad rubedinem uſque, parat.)* ℈vj. gr. iv.
⊖is eſſentialis acetoſell. ℈iv. gr. xv.

*O ſacchari

ſacchari Canarii alb. pulv. ℈xvj. ☍ *ſtill. ver. roſar.* gtt. iv. Miſce, fiat pulvis, colore, odore & ſapore gratus. VIRES ſunt hepaticæ & ſpleneticæ. DOSIS à ℈j. ad ℈iß. & ℈ij. in juſculo carnis.

Pulvis hepaticus Dn. D. Cn.

℞. ⊖*is eſſentialis acetoſell.* ʒß.
ſacchari roſati ſimpl. (*per aquam roſar. ſimpl.* & *fragmnt. ſcil. præparat.*) *citrati* ã. ʒß. ʒij.
eſſent. citri ex cort. recent. extract. ſ. q.
magiſt. ſandal. rub. (*ſeu* ℞*æ*) ℈ij.
Miſce, fiat pulvis gratiſſimus, incarnati coloris.

VIRES, DOSIS & USUS eædem cum præcedente pulvere ſunt. Ex hoc pulvere cum aq. fontana fit & potus gratiſſimus, pro iis, qui pulveres faſtidiunt.

Alia compoſ. pro S.R.Maj. ex præſcript. D. D. Cn.

℞. *corallior. rub. præpar.* ʒiij. ⊖*is eſſent. acetoſell.* ʒj.
Ꝫ ⊕*li coagul.* g̃.xij. ℞*æ ſandal.* (*ſeu pulv. ſandal.*) q.ſ.
Fiat pulvis. DOSIS eſt ℈ß. ad ℈iß. & ℈ij. Exhibetur utplurimum jejuno ſtomacho, & 3. horis ante prandium in brodio, vino Rhenano, vel alio liquore.

Liquor hepaticus.

℞. *cremoris* ♀*ri alb.* ℥ij.
Ꝫ ⊕*li non dephlegmat. ſed ſolum per chartam filtrat.* ℥viij.
confect. alkermes ʒij.
Stent in calore ∴æ, donec omnia ſint ſoluta. Filtrato liquori adde
℞*am corall. noſt.* ℈viij. *ſandal.* (*per Ꝫ roſar. extr.*) q. ſ.
eſſent. roſar. gtt. xvj. Miſta omnia ſerventur uſui.

VIRES titulus indicat. DOSIS à ℈ß. ad gtt. xv. & ℈j. in juſculo, vino vel alio liquore, horis matutinis.

Elect. hepaticum Dn. D. Cn.

℞. *conſerv. roſarum* ⊕*lat. flor. tunic. acetoſell.*
condit. pulp. citri, rad. cichor. cort. citri ã. ℥ß.
pulv. noſt. hepat. ℈vj. *Ꝫ* ⊕*li coagul.* ℈ß.
eſſent. citri ex recent. cort. noſtro m. extract. ad placitum.
Confert in intemperie calida hepatis, & in febribus calidis & conti-

nuis

nuis pro corroboratione & refrigeratione virium inſigniter. DOSIS magnitudine juglandis parvæ, per intervalla in die.

TITULUS XVI.

HYDROPICA.

Hydropis curandæ methodus Cl. Dn. D. Andr. Cn.

PRimo exhibuit purgantia ſua ſpecifica, & univerſalia, & quidem reiteratis vicibus, in forma pilularum, quæ erant

extractum hellebori nigri ℈j. cum ☿*io ſuo fixo corallino.*

Peractis illis ordinavit tabulas ſequentes:

℞. *bezoart. mineralis, aperitivi noſt.* ♂*tiati* ã. ʒß.
♁*ii fixi diaphor.* ♀*ri* ♂*tiati* ã. ʒiij.
M. pro pulvere, & cum *ſacch. albiſſ. Canar.* ℥viß.
in aqu. meliſſæ, cinamomi cordial. & roſar. ã. q. ſ. diſſolut.

Fiant tabulæ more conſueto, de quibus patiens ſumſit, ter in die, ſcil. manè, à meridie & circa noctem, & ſemper tribus horis ante vel poſt cibum. DOSIS erat ʒiß. vel ʒij. per octiduum. Hinc acceſſit ad ſequentia.

Vinum Martiale compoſitum.

℞. *limatur.* ♂*tis* ℥ß. ad ʒvj. *cort. fraxini,*
ligni tamariſci ã. ʒiij. *juniperi* ℥j. *ſaſſafr.* ʒij.
rad. hellebori nigri ℥iij. *polypodii* ℥iß. *caryophyllat.*
♀*ri albiſſimi* ã. ℥ß. *ſem. carthami* ʒij. ~ ⊖*is* gtt. xij.

Species inciſæ & groſſo modo contuſæ, includantur ſacculo, immergendo in vini opt. Ungar. ℔vj. & poſt ſufficientem macerationem, in vaſe terreo ſatis capaci, vinum ♂tiale compoſ. aſſervetur in loco frigido. DOSIS ℥ij. ad iij. in aurora, per duos dies, tertio ſumantur

Trochiſci Martiales.

℞. ♀*ri* ♂*tiati* ℥ß. *flor.* ♀*ris* ℈viij. ♁*ii fixi diaph.* ʒij.
bezoart. mineral. ♂*tialis, corall. rub. præpar.* ã. ʒiß.
ſacchari Canarii alb. ℥ivß. F. cum ▽ *meliſſ. citrat.* q. ſ.
& *eſſent. citri, ex rec. cort. extr.* ℥ß.

Rotulæ in forma & magnitud. man. Chr. DOSIS n. 6. ad 7. bis in die, ſcil. mane & veſperi, per tres vel quatuor dies, ſexto vel ſeptimo iterum ſumitur vinum ♂tiale, & ſic alternatim continuando, per tempus

 aliquod.

aliquod. Et ne ſemper purgetur æger & vires labaſcant, adhibeatur ſequens

Mixtura hydropica.

℞. *elix. proprietatis*, ♀*ri, per lign. ſaſſafras correcti* ℥ß.
mixturæ de tribus ℥iij. *extr. liquidi abſinthii* ℥j.

Mixta ſtent in digeſtione per ♂ & ρ, poſtea adde
eſſent. cort. citri rec. q. pl. DOSIS à ℈j. ad ʒj. in vino ſeu aq. baccar. & florum ſambuci ℥iij. Summè prodeſt.

Pulvis anti-hydropicus.

℞. *cremor* ♀*ri* ♂*tiati* ℈j. ⊖*lis fraxini* ⊕*ati*,
♀*ri* ⊕*lati* ã. ℊ. viij. *bezoart. mineral.* ♂*tiati* ℊ. vij.
corall. rub. præp. ℊ. xvj. *eſſ. citri ex cort. rec. extr.* ad pl.

Miſce in mortario lapideo, detur ad chartam pro doſi, & tales doſes n. 14. ad 14. chartas. Sign. pulv. anti-hydropicus, intermediis diebus ſumendus.

Cataplaſma ad tumores œdematoſos & duros & molles, maximè in hydrope.

℞. *fimi vaccini* ℔ij. *columbin.* ℥vj. *gallinac.* ℥iij. *ovilli* ℥ij.
herb. hyoſcyam. ſolani, chamomill. c. toto ã. m. iv.
cap. papav. cum ſemine & ſtipit. gr. contuſ. m. iij.
lithargyr. pulveriſ. ℔ij. *myrrh. rubr. pulv.* ℥ij.
camphor ʒß. *fec. vin.* ℔ij.

vel loco fec. vin. accipe *mucilagin. ſem. lini* q. ſ. His inſimul mixtis, F. cataplaſma.

Applicetur abdomini calidè & renovetur ſingulis 24. horis. Accidit ſic, ut intercutaneum illud lixivium excitet aliquando puſtulas rubentes & diſperſas, magna ſpe juvaminis. Non adeò ingratum cataplaſma habet odorem, quia myrrha & camphora fœtorem ſtercorum reprimit & occultat.

Ex applicatione hujus cataplaſmatis, & uſu vini medicati ♂. (ſuperius deſcripti,) intra 24. horas, 16. quartæ aquarum intercutanearum, per urinam ejectæ ſunt, in quodam nobili Polono, & intra 9. dies poſtea totum corpus detumefactum, & æger integre convaluit.

Cataplaſma aliud, ad tumores hydropicos.

℞. *baccar. juniper.* p. iv. *lauri* p. j.

pul-

pulveriſata excipiantur cum *mellis* q.ſ.in conſiſtentiam *cataplaſmatis*.

USUS. Applicetur per omnem ambitum abdominis, calide, ſingulis 24. horis renovetur.

Beneficio hujus cataplaſmatis, curabat quidam ruſticus in Pruſſia ſuum conſanguineum, qui integro anno cum dimidio è nimio ♁i uſu hydropicus erat factus, ubi ex illius continuato uſu, tumor ſenſim & ſenſim detumuit, & ſingulis diebus melius ſe habere cœpit.

In tumore abdominis *Cancros vivos in formam cataplaſmatis contuſos, & tumenti abdomini ſuperpoſitos*, tumorem è veſtigio ſuſtuliſſe, cum admiratione omnium, obſervavit *Cl.Dominus Doct.Chriſtianus von Paulitz.* S.R.M. p.m. Joannis Caſimiri Archiater, & amicus atque Collega meus fideliſſimus.

Cataplaſma inſigne ad tumores œdematoſos.

Cl. Dn. D. M. Littav.

℞. *ſtercoris columbini in aceto macerati* ℔j. *caprini* ℥iv.
⊖*is comminutim triti* ℥ij. 🜔*is vivi* ℥j. ⊕*i*, ℥ß.
pulv. rad. enul. ebuli, bacc. lauri contuſ.
ſummitat. anethi, flor chamomill. ā.℥vj.
ſem. naſturtii ℥ij. cum *aq. flor. ſambuci* & *vini* ā. q.ſ.
Coquantur ad pultis ſolidioris formam, ne manibus adhæreat, cum immiſce
terebinth. opt. ℥iß. *mellis* ℥ij. *ſucci ebuli* ℥ij.
rad. irid. noſtr. ℥iß. Fiat cataplaſma hydropicum.

In hydrope aſcite deſperato.

ſvaſit anno 1666. Legatus Cæſareus, Illuſt.& Excell. Dn.Baro de Iſola, Magn.Dominæ Pirre de la Cava, ſirupum de ſpina cervina è fermentatione factum, qui ſub ſingula intumeſcentia inſolentiore ad duo cochlearia ſumptus, mirificè tumorem conſumpſit, in abdomine, in pedibus verò non ita, ideò & ſequens cataplaſma communicabat.

℞. *fimi columbini* q. v. Fiat cum partibus tribus 🜄ti cereviſiæ & parte una 🜄ti vini cataplaſma, ad conſiſtentiam pultis ſubactum, *lin*teo duplicato inducendum.

Hoc cataplaſma à calce per ſuras utriusque pedis extenſum ad genua usque, & ſingulo biduo renovatum eſt. Interea & ſequentes rotulæ quotidiè bis ſumtæ, ex conſilio Cl. Dn.D. Cnœffelii, quæ

℞. *acidi ♀i* ℨvj. *♁ii fixi, flor. ♎is* ā. ℨiij.
pulv. aperitivi noſtr. ex ♂te, bezoartici ♂ ā ℈ij. *ſacch. alb* ℥vij.
ſpir. roſar. aq. cinamomi acut. ā. ℨiij. *flor. cichorii lumbricorum* ā. pro diſſol. ſacch. q. ſ.
ol. lign. rhod. gtt. ij. Fiant ſ. art. rotulæ.

DOS. n. 7. manè & veſperi, tribus horis, ante & poſt cibum, ſicque tumor ſubſedit, atque Domina illa integrè reſtituta fuit.

Gangrænæ topicum Cl. Dn. D.C. in Illuſtris.[mo] Domino de Oſtrorog, Pocillatore Regni.

In hydrope, intenſiſſimo rubore & ardore cum tumore duro gangrænam utriusque pedis, à ſpondylo ad inguen minitante, topicum, ſeu vinum balſamicum, quotidie bis terve applicatum, tale erat:

℞. *herb. ſolani, hyoſc. c. tot.* ā. mij. *flor. ſambuc.* mj.
ſem. fœni græci, lini, pſyllii ā. ℨiij. *mucaginis aquaticæ non deſtillatæ, ſed ſolum transcolatæ*, vel in defectu hujus *aq. ſperm. ranar. ſtillat.* ℔j. Coquantur ad ebullitionem lenem & ſeminum mucaginem usque. Colatura Sign. vinum balſamicum, ſeu topicum gangrænæ.

Topicum ſive locale ad genitalia.

Iſthoc cum duplicato linteo tepidè 24. horarum ſpatio, ter, quater, quinquies, aut ſæpius, prout morbus exigit, applicatum tantopere profuit, ut ferè ſingulis horis ardor, rubor & tumor remisſionis manifeſtum indicium videntibus facerent. Ejus præparatio talis erat:

℞. *magmatis reſidui, præcedentis vini balſamici,* ℥viij.
ſperm. ranar. non deſtill. ℥iv. *factæ per expreſſionem mucagini* add.
myrrh. in aq. flor. nymph. diſſol. ℨiß.
camphor. (in ol. amygd. dulc. ℨiß. diſſol.) ℨj.

Mixturæ lacteſcenti add. *pulv. topici* q. ſ. probè iterum miſc. ut fiat juſtæ conſiſtentiæ & optimi odoris mixtura mucaginoſa.

Pulvis topicus.

℞. *lithargyrii pulv.* ℥ij. *maſticis, myrrh.* ā. ℨj.
ceruſſ. ſperm. ceti ā. ℨij. *ſperniolæ Crollii ſ. Theoph.* ℨiij. M. F. Pulvis.

Aliàs & hoc vinum balſamicum locale pedibus cum notabili ſucceſſu applicatum eſt,

℞. *myrrh.*

℞. *myrrh.* ℥j. *aloes, maſticis* ā. ʒij. *ſpermatis ceti* ʒiij. *vini opt. Ungar. cum ſem. lini, fœni græci & rad. alth.* ā. q. ſ. cocti ℔iij. *ſperm. ranarum non deſtill.* ℥xl. bulliant prius cum vino ſpecies, poſtea colato, & frigefacto decocto, admiſcebis tandem mucaginem.

Not. Mucago ex ſeminibus & rad. althææ, ſeparatim extrahi debet, poſteà ſperma ranar. admiſcetur.

Ulcerum erodentium topicum in ſcroto & gangræna.

℞. *balſami ſulphuris compoſ.* ſeu *ſimpl.* ℥ij. *ſpermatis ceti* ʒij. *camphoræ* ʒj. M. F. balſamum, cui aliquando *ol. hyperici*, ad lubitum admiſcebatur.

Gangrænæ topicum Illuſtris.^mo Principi van Eggenberg præſcriptum.

℞. *herb. verbaſci, ſolani, hyoſcyami.* m. v. *flor. ſambuci* m. iij. *roſar.* m. j. *ſem. lini, fœni græci, pſyll.* ā. ℥ß. *aq. ſperm. ranar. non deſtill.* ℔viij.

Coquantur forti ebullitione, inque mucilagine expreſſa ſolv.

campb. per amygdal. excort. l. a. ſubactæ ℥ij.

Jam ℞. *hujus mixturæ camphorat. aq. ſperm. ranar. non deſtill.* ā. ℔ij. *myrrh. in aq. nymph. ſol.* ℥ij. *pulveris topici.* q. ſ. Miſceantur.

Topicum hoc ſingulo bihorio applicetur calidè, linteamina ſemel applicata nunquam removendo, ſed identidem humectando cum ſpongiâ medicamine calente imbutâ.

TITULUS XVII. SPLENETICA.

Pulvis aperitivus ſpleneticus.

℞. *cremoris ♀i albiſſ.* ℥j. *croci ♂tis aperitivi* ℥ß. *♁ii diaphor. fixi* ʒj. ℈j. g̃. xvj. *eſſent. citri rec. extr. ex cort.* g̃. xvj. M. Fiat pulvis ſubtiliſſimus.

Vires habet aperiendi, diſſolvendi, & incidendi, viſcerum infarctus. DOS. ℈ij. ad drachmam unam, mane & poſt meridiem, per 14. dies.

Pulvis cachecticus ſimpl. Dn. D. Cnöff.

℞. *limatur. chalybis puriſſ. probè lotæ iterumque ſiccatæ* ℔j. Hanc imbue cum lixivio ⊖lis abſinthii, per ✠. facti q. ſ. & iterum

ſiccetur,

ſiccetur, qui labor tamdiu repetendus; donec omnis limatura, in ferrugineam ſubſtantiam ſit redacta, ut pulveriſari, cribrari & in tenuiſſimum pollinem reduci queat. Pulvis ita paratus, vel prius benè edulcoratus, ſervetur uſui, ſign. ut ſupra. Inde poſtea fit

Pulvis cachecticus compoſitus.

℞. *pulveris cachectici ſimpl.* ℥iv. *caryophyll. cinamomi* ā. ℥ß. *macis* ʒij. *ſacch. albiſſimi* ℥j. Fiat omnium pulvis.

In curanda cachexia hic pulvis *Dn. D. Cnöffelio* erat familiaris, omnem pallorem in morbo virgineo tollit, menſtrua inordinata corrigit, retenta promovet, & in reſeratione viſcerum obſtructorum remedium commodum eſt. DOS. à ℈j. ad ℈ij. & ʒj. Anno 1648. menſe Oct. *Clár. Cnöffelius* pulverem hunc cachecticum ſibi paravit. (loco lixivii abſinthii) cum ſucco purificato acetoſellæ, in quo prius aliquid cremoris ♀i diſſolutum erat.

Pulvis chalybeatus ſimplex Dn. D. C.

℞. *limatur. chalybis (ab omni pulvere & peregrina impuritat. prius per ſæpiſſimas ablutiones purgata)* ℥iij.

Quæ vitro amplo largo ac forti immiſſa, humectetur lente & guttatim, cum

ſpir. 🜔*is per campan. fact.* ℥ij. Ceſſante ebullitione iterum exſiccetur, idque bis vel ter repetatur, donec omnis limatura chalybis in rubiginem quaſi convertatur, quæ tandem adhuc in olla nova vitreata, leniſſimo calore, in pulverem crocei coloris calcinanda. Vires conveniunt cum pulvere cachectico præcedenti. Inde præparatur

Pulv. chalybeatus compoſitus.

℞. *pulveris chalybeat. ſimpl.* ℥ß. ʒij. *acidi* ♀*i* ℥ij. q. *ſandali rub. pulv.* ℈iiß. *eſſent. noſt. citri.* ℥ v. Miſceantur in mortario vitreo. DOS. ℈j. ad ʒj.

Alia compoſitio
pro Illuſtriſſ. Dn. Cancellariſſa, Oſolinska.
à Cl. Dn. D. C. anno 1648. præſcripta.

℞. *pulv. chalybeat. ſimpl. cremoris* ♀*i* ā. ℥iß. *magiſt. butyrac. ſolub. corallior. ocul. cancri* ā. ℥ß. *eſſent. citri noſt.* q. ſ. pro odore. M. In reſerandis obſtructio-

ſtructionibus viſcerum & curanda cachexia optimum eſt remedium.
DOSIS ℈ij. ſingulis diebus in liquore conveniente ſeu juſculo pulli ſumendi.

Tartarus martiatus D. D. B. & C.

℞. *⊖li ♂tis (per* 〰 *⊖li ſeu* 🜂*ris parati)* ℥ß.
Solvatur in *ſucc. depurat. acetoſellæ* ſ. q. adde
cremoris ♀*ri albiſſ.* ℥iij. *Ræ ſandali* q. ſ.
Tartarus ita impaſtatus leniſſimo calore exſiccandus, pulveriſandus, & in vitro puro aſſervandus eſt.

In obſtructionibus viſcerum, & vaſorum ſanguifluorum, aliis remediis prævalet, menſtrua retenta promovet, aliisque morbis hepatis, & lienis conducit.

DOSIS à ℈j. ad ʒj. in vehiculo appropriato.

Tinctura Martis D. D. C.

℞. *maſſæ ſuperioris chalybeat. (in præparatione ſcil. pulv. chalyb. ſimplicis) & ter cum* 〰 🜂*ris imbut. antequam totaliter exſicc. & nimis compacta fiat* ℥iij.
〰 *ſedativi noſt. ſimpl.* q. ſ. ad ſupereminentiam 4. digitorum.
Digerantur per menſem in loco calido. Ra tandem extracta, à relicto ſeparanda, filtranda, & ad oleitatem quaſi per deſtillationem ſuperfluus ſpiritus abſtrahendus eſt.

VIRES aperiendi & incidendi habet, ideò in reſeratione hypochondriorum obſtructorum, cachexia, melancholia, menſium ſuppreſſionibus, item affectionibus uterinis ſummopere commendatur.
DOSIS à ℈j. ad ℈ij. & ʒj. in juſculo, vino, vel alio liquore appropriato & deſtillato, mane ac veſperi, cum jejunio 3. vel 4. horarum.

Eſſentia Martis vitriolata.

℞. *⊖li ♂tis, arte per* 〰 *⊖li parati, arcani* ♀*ri* ã. p. æqual. q. v.
Pulveriſata miſceantur invicem quam opt. in mortario vitreo ſeu lapideo. Pulvis commixtus, & ſupra vitream tabulam expanſus, ponatur per octiduum, & diutius, in locum humidum & frigidum, qui brevi poſt efflorelcens, in liquorem rubeſcentem craſſioremque mutatur, jucundi aſpectus: Ex quo poſtea beneficio 🜄 opt. & rectificati, Ra extrahitur, ſanguinis inſtar, rubicundiſſima, quæ per chartam filtrata, & in vitro bene clauſo, ad uſum neceſſarium reſervanda eſt.

VIRES ſunt inſignes in obſtructionibus hypochondriorum, meſenterii, pancreatis, menſiumque ſuppreſſionibus, morboque virgineo & cachexia. DOSIS à ℈j. ad ʒj. plus minusve pro lubitu Medici ac morbi natura, in juſculo vel vino.

Eſſentia Martis compoſita.

℞. *eſſent. ♂tis præcedent.* ℥ß. *Ræ noſtr. corallior.* ʒij.
eſſent. moſch. ambrat. ℈iv.
(*Not.* pro fœminis omittenda eſt eſſent. odorif. & in locum hujus *eſſent. caſtorei* ſubſtituenda.) Miſce.

In melancholia, epilepſia uteri, aliisque morbis chronicis hujus eſſentiæ virtutes ſunt admirabiles. DOSIS à ℈j. ad ʒß. & ultra, in vino vel aliquo liquore conducibili & appropriato.

Tinctura Tartari.

℞. *cremoris ♀ri albiſſ. & opt. pulveriſ.*
☍ ♀ri per deliquium fact. ā. ℔ß.

Miſceantur ac leni calore in vitreo vaſe iterum coagulentur. Ex hac maſſa, quæ prius ſuper porphyrite læviganda eſt, extrahitur Ra rubicundiſſima, beneficio aquæ temperat. q. ſ. quod tinctum eſt, auferatur, & nova ▽ temperata affundatur, digeſtione levi peracta, iterum quod tinctum defundatur, liquores tincti, per chartam emporeticam filtrentur, & abſtrahantur ad tertiam partem uſque: reliqua Ra ♀ri aſſervetur in uſum neceſſarium.

Præſtans eſt in melancholia & affectione hypochondriaca, arthritide, calculo, & retentione urinæ; omnes enim craſſos & ♀reos humores expellit, & in morbis chronicis & diuturnis febribus intermittentibus utiliſſima eſt medicina, in vino vel aqua deſtillata appropriata. DOSIS eſt à ℈j. ad ʒß. & ℈ij.

Hanc Ram etiam Clar. Dn. D. Cnöffel. extrahebat cum phlegmate ⊕li non ſolum pro uſu interno, ſed & externo, ad membra podagrica & dolentia illinenda, topicum ab authore ſæpius adhibitum & probatum.

Miſtura ſplenetica.

℞. *Ræ ♀ri* ℥iß. *miſtur. de tribus noſt.* ʒvj.
~ cochlear. ʒiv. *conf. alkerm.* ʒj.

Digerantur clauſo vaſe per 24. horas. Colatura per chartam filtrata ſervetur uſui. DOSIS à ℈ß. ad ℈j. & ℈ij. in liquore competente.

Miſtura

Miſtura ſplenetica alia D.D.C.

℞. ∽ 🝗*ri, per lignum ſaſſafras correct.* ℥ß. *mixtur. de tribus* ʒiij.
∽ *cochlear.* 🜍*ris* ã. ʒij. *eſſent. meliſſ. citri* ã. ℈iv.
Miſta omnia filtrentur, & in vitro cerâ optimè obturato ſerventur ad uſum. Arcanum eſt in hydrope. DOS. à ℈ß. ad ʒj. in liquore idoneo.

Alia miſtura ſplenetica D. D. C.

pro Illuſtr. Dn. Subcamerario Regni Dn. Rilski.

℞. ∽ 🝗*ri ſaſſafr.* ℥iß. ⊖*lis* ʒiß. 🜍*ris* ʒj.
fraxini. cochlear. ã ʒiij. *conf. alkerm.* ʒij. R̄*æ ſandal.* q.ſ.
Miſce omnia exactè, digeſtione per diem & noctem præmiſſa: Miſtura per chartam filtrata ſervetur uſui. Melancholicis, hypochondriacis, ſcorbuticis & arthriticis mirificè ſubvenit. DOSIS à ℈ß. ad ℈j. in vino vel aliis medicamentis & liquoribus deſtillatis.

Spiritus Tartari compoſitus.

℞. ∽ 🝗*ri (per infuſ. ligni ſaſſafras correcti)* ℥j.
R̄*æ* ♂*tis aperit. noſt. deſc.* ℥ß. *conf. alkerm.* ʒj.
Miſta ſtent per noctem (vitro bene clauſo) in digeſtione, poſtea filtrentur, & ad uſum ſerventur.

VIRES ſunt incidendi, attenuandi, reſolvendi. Hinc in arthritide, melancholiâ hypochondriacâ, ſcorbuto, hydrope, aliisque lienis & meſenterii morbis & obſtructionibus, convenit, ſudorem & urinam promovet, & ab omni tartarea obſtructione liberat.

DOSIS à gtt. x. ad xv. & ℈j.

Balſamum ſpleneticum externum Dn. D. C.

℞. 🝆 🝗*ri deſtill. (& ſuper lign. ſaſſafras rectificat.)*
balſami 🜍*ris, per* 🝆 *juniperi fact.* ã. ʒij.
🝆 *cappar. expreſſ. (cum rad. anchuſa tinct.)* ℥ß. cum *cerato ſandalino* q. ſ. Fiat balſam. conſiſtentiæ conſuet. cui adhuc admiſceantur 🝆 *ligni ſaſſafr.* gtt. xvj. Duritiem & tumorem ſplenis à flatuoſis humoribus & tartareis impuritatibus reſolvit, ſi regio ſplenis bis in die inungatur.

TITULUS XVIII.

HÆMORRHOIDALIA.

ETſi fluxus hæmorrhoidum multoties ſalutaris eſſe, & à multis graviſſimis morbis hominem liberare & præſervare ſoleat, ob eamque utilitatem non cohiberi debeat; aliter tamen ſe res habet, ubi fluxus iſte nimiâ frequentiâ & copiâ peccat. Quo malo cum S. Reg. Maj. JOH. CASIMIRUS, ob copiam & acrimoniam feculenti ſanguinis non raro, & aliquando ſex vel ſeptem ſeptimanis, omni die vexata fuerit, fluxū vulgaria Medicorum remedia ſpernente; nihilominus tandem adhibitis Cl. Dn. D. Cnöffelii medicamentis S. M. ſæpius curata fuit, qualia ſunt ſequentia:

Emulſio coralliata Cl.D.D.C.

in fluxu immodico hæmorrhoidum, pro S. R. Maj.

℞. *decocti hordei*, ▽ *ſpermatis ranar. deſtill.* ā ℥ij.
ſem. melonum & cucumer. ā ʒij. *amygdal. dulc. excort.* n. viij.
F. l. artis emulſio ſimplex. Adde *manus Chriſti coralliat.* ℥ß.
corall. rub. cum ſperniola inſuccator. ℈ij.
ocul. ♋. *præpar.* ℈j. M. F. Emulſio coralliata.

Hanc emulſionem S. Reg. Maj. per 10. dies continuavit, & ex ſolo uſu hujus medicamenti convaluit.

Emulſio ſtyptica S. R. Maj.

in fluxu magno hæmorrhoidum, & menſtruorum, cum metu dyſenteriæ, ex præſcriptione Cl. Dn. D. And. Cnöffelii.

℞. *decoct. hordei cum rad. ſerpentar. ſ. q. parati,*
▽ *ſtill. ſpermatis ranarum* ā. ℥ j.
ſem. papaveris albi & nigri ā. ʒij. *gland. immatur.* n. ij.
amygd. dulc. excort. n. vj. F. Emulſio. Cui adhuc adde
gelatinæ C. C. ℥ß. *miv. cydoniatæ* ʒvj. *magiſt. corall. butyr.* ℈j.
cornu mineral. foſſil. gr. xv. *extr. noſt. ſedativi* gr. j. Miſce.

Semel hanc emulſionem S. R. Majeſtas eundo cubitum bibit, unde fluxus uterque ceſſavit, ut Medico amplius auxilio non indiguerit.

Oleum

Oleum hæmorrhoidale.

℞. *rad. ſcrophulariæ* ℥ij. *chelidon.* ℥j. *herb. linariæ c. floribus* m. ij.
fol. hyoſcyami, *flor. verbaſci* ā. m. j. *ſpong. cynorrhod.* n. iv.
ſcarabaeorum pilular. n. xij.
☍ *ſpermatis ranar.* ℔iß. *lini in* ☉*e albificati* ℔ß.

Factâ maceratione adde *ſucci cancrorum* ℥iij. Bulliant lento igne, ad conſumptionem humiditatis, fiatque fortis expreſſio, inſolentur adhuc per aliquot dies. Mirum in modum lenit pertinacem tumidorum hæmorrhoidum dolorem, ſi calidè applicetur.

Unguentum hæmorrhoidale D. D. C.

℞. ☍ *ſperm. ranarum, hyoſcyami, in quo rad. ſcrophulariæ ſint coctæ, lini, (in quo prius ſcarabæi & procellones bullierint)* ā. ℥vj.
Quibus infundantur *uſneæ in oſſibus humanis collectæ*,
vel loco hujus *muſci in tegulis domorum invent.* ℥iß. ⊕ ℥ij.

Inſolentur per menſem, in vitro benè clauſo, poſtea coquantur per mediam horam, oleum fortiſſima expreſſione ſeparatum, interim aſſervetur. Jam

℞. *aceti anodyni (ex* ⁜ *flor. hyoſcyami & verbaſci, per infuſ. more conſueto confecti)* ℔iiß.
lithargyrii opt. pulveriſati ℔iß.

Stent in vaſe terreo vitreato, per octiduum, quotidie bis vel ter, ſpatulâ lignea agitando. Hoc facto

℞. *hujus infuſionis lithargyrii* q. ſ.
& cum olei ſuperius aſſervati ā. p. æqu.

Fiat unguentum, ſub continua agitatione, nempe, donec ambo concreſcant, in butyrum quaſi viridiſſimum.

Ad hujus *unguenti jam parati* ℥iij. adde *axung. urſi* ℥j.
pulv. ſperniol. noſt. ʒij. *opii* g. ij. Miſceantur pro S. R. Maj. in doloribus & tumoribus hæmorrhoidum.

Unguentum hæmorrhoidale aliud S. R. Maj. à Cl. Dn. D. Cnöffelio præſcriptum.

℞. *butyri hæmorrhoid. praeced. abſque axungia urſi & opio parati* ℥iij.
rebis ſuillæ ſeu porci ʒvj. *croci* ♂*tis noſt. ſtyptici*,
ſacch. ♄*ni*, *ſperm. ranar. noſt. coagul.* ā. ʒij. M. F. Unguentum.

Memini etiam S R. Maj. à graviſſimo hæmorrhoidum fluxu quondam in Italia curatam fuiſſe, beneficio fruſtul. ſpongiæ in atramento (ex ♁lo & galla parato) intinctæ, & in orificium conſuetum intruſæ. Pro interno remedio præſcripta fuit & infuſio ligni lentiſci, de qua ter in die bibit, ſcil. mane, à meridie & veſperi, aliquando & in prandio, loco potus ordinarii. Ex relatione ipſius Reg. Majeſtatis, Domini mei tunc temporis clementiſſimi.

Mirabile remedium eſt illud, de quo *Franciſc. Osw. Grembs M. Doct.* (*in lib. 2. c. 1. §. 5. n. 74. Arbor. ſcil. integr. & ruinoſæ*) ſcribit, quod ſudor morientium intra linteolum collectus, & hæmorrhoidibus applicitus, fluxum ſiſtat, quod remedium Archeum timidum reddit, qui ex natura ſua mortem timet, ut propterea à furore remittat.

Pulvis externus hæmorrhoidalis niger.

℞. *ſperniolæ ſimpl. noſt.* (*ex oculis nigris præp.*) *cornu foſſilis* ā. ℥ß. ʒij.
○*nis crudi*, ♁*li ad rubed. calc.* ā. ʒiij.
gallar. immaturar. pulveriſ. ℈vj. M. F. Pulvis.

Uſus ejus externus eſt, non ſolum in fluxu nimio hæmorrhoidum, ſed & in quavis hæmorrhagia, maximè vulnerum, ſi goſſypio exceptus, oſculis venarum ſtillantium imponatur.

Pulvis alius hæmorrhoidalis ruber.

℞. *cornu mineral. foſſilis, & labiis adhæreſcentis,*
lacc. rub. globuloſ. pictorum,
muſci cruſtacei oſſium human. ā. ℥ß. *aluminis crudi*,
ſperniolæ ſiccæ noſt. ex ipſis ranis cum propr. ſperm. parat. ā. ʒij.
M. F. Pulvis. Eandem habet virtutem & uſum cum præcedenti, nempe externum, etiam in deſperatiſſimis hæmorrhagiis, cæteris remediis nihil juvantibus.

Pulvis hæmorrhoidalis internus, pro Illuſt. Principe Razivvil.

℞. *corall. rub. præpar. unicornu mineralis ſeu foſſilis,*
ſperniol. ſicc. ſimpl. n. deſcript. ā. ʒij.
ſedativi noſt. citrati ſimpl. g̃. iij. *eſſent. roſar. ver. odorif.* gtt. vj.
Miſceantur in mortario lapideo, poſt dividantur in 6. æquales partes

ad 6.

ad 6. chartas, In emulſione ſpecifica ſeu aq. ſperm. ranarum ſumendas. Omnem hæmorrhagiam ſiſtunt.

Amuleta in fluxu hæmorrhoidum.

Omnia illa amuleta quæ in hæmorrhagia narium & fluxu nimio menſtruorum recenſita ſunt, & collo appenduntur, atque manibus tractantur, & hic locum habent.

Præ aliis à proprietate valet cingulum ex linteo urticæ crudo, (ſeu loco hujus cannabino) ſpermate ranarum inſuccato. Item cingulum ex herb. burſæ paſtoris recent. collecta. Muliercula in Ruſſia, ad hoc negotium muſcum terreſtrem clavatum C. B. (quem & ibi plicariam vocant) ſibi eligunt. *Hartmannus in prax. chim.* vult cingulum ex foliis hellebori nigri conquaſſatis recentibus, nudo corpori circumdatum, quo ipſemet feliciter uſus eſt. Pelle leonis, ſi ei inſideatur, hæmorrhoidum dolores efficaciter leniri, author eſt *Jonſton. de quadruped. hiſt. nat. p. 117.* Laudatur etiam

Annulus ſtellatus Helmontii.

Quem Clariſſ. *Dn. D. Chriſtianus à Paulitz.* S. R. Maj. p. m. Medicus, amicus & collega meus chariſſimus, ab Illuſtriſſ. Principe van Eggenberg dono acceperat, & S. R. Maj. Joh. Caſimiro p. m. (me præſente) iterum obtulit, quæ R. Maj. annulum, exterius auro, absque igne ornari juſſit, & per multos annos digito manus ſiniſtræ geſtavit. Annulus ſtellatus deſcribitur *ab Helm. in libro de Lithiaſi cap. 2. & in tract. ſuper verba, in herbis, verbis & lapidibus magna eſt virtus.*

Quod cæteris nihil juvantibus (inquit Author) ſi geſtetur annulus, ſubito & in ipſo ſpatio orationis Dominicæ omnes hæmorrhoides, tam cœcas, quàm apertas, & illarum dolores, uti etiam matricis affectus ſiſtere ſolet. Meminit & hujus annuli *Unzerus de epilepſia lib. 2. c. 13.*

Hæmorrhoides ſunt (ut multi volunt) nonnullis hæreditariæ, præſertim apud Judæos, qui graviter iis infeſtantur; & ſi hoc, fortaſſe non malè ad maledictionem divinam referunt, quippe qui clamaverunt, ſanguis ejus ſuper nos & filios noſtros. Quod probare videtur *Pſaltes,* dicens, quod percuſſerit DEUS eos in poſterioribus dorſi, opprobriumque illis dederit ſempiternum.

TITULUS XIX.

ANTINEPHRITICA.

Specificum Antinephriticum,

ſeu

Medicamentum cryſtallinum

S. Reg. Maj. VLADISLAO IV. &c. uſibus dicatum
à Cl. & Excell. Dn. D. Andrea Cnöffelio.

℞. *magiſter. cryſtal. montan. lithontriptici* ā. ℥j.
♀ri ⊖lati cryſtalliſati ℥ß.
ſpir. ⊖li coagulati & fixi, ſandal. rub. pulv. ā. ʒj.
Miſc. probè ſubigendo in mortario vitreo in alcool. Sign. *medicamentum cryſtallinum pro S. R. Maj. Vlad. IV.* Summum & arcanum in frangendo, atterendo, radicitusque pellendo calculo, cujuscunque ſpeciei, & loco, ideò & in arthritide, aliisque morbis ♀reis ſumitur, omnem enim impuritatem limoſam, per urinam expellit, & gonorrhœam curat. DOS. à ℈j. ad ℈iß. & ℈ij. in brodio, vino, vel alio liquore deſtillato, bis, ter vel quater in ſeptimana.

Magiſterium cryſtallorum montan.

℞. *cryſtallorum pellucidarum* ℔j. *ſpir. ⊖li non dephlegmat.* ℔ij. Cryſtallus igniatur, extinguaturque in ſpir. ⊖li, qui labor decies repetendus eſt, tandem ſuper porphyritem redigatur in ſubtiliſſimum alcool. Sign. ut ſupra. VIRES hujus magiſterii ſunt ad calculum totius corporis atterendum. Prodeſt & podagricis, & aliis quamplurimis morbis. *Petræus diſſert. 40. Noſologiæ ſuæ:* Cryſtallus eſt medicina calculi, qua non præſtantior alia. Et *Paracelſus in annot. ad cap. 1. tract. 3. lib. 1. de tart.* In lapillo duro (ſcil. reſolvendo) non eſt præſtantior medicina cryſtallo, felix ille qui poſſit præparare.

Spiritus ⊖li, poſt præparationem cryſtallorum relictus, filtretur per chartam & reſervetur interim, ſigneturque ſpiritus ⊖li cryſtalliſatus. VIRES cenſetur habere diureticas. DOS. gtt. vij. ad x. in juſculo carnis, decocto petroſelini, aquis deſtillatis ſpecificis, vel alio vehiculo idoneo.

Tar-

Tartarus vitriolatus cryſtalliſatus.

℞. *ſpir. ⊕li cryſtalliſati*, part. j. *ſalis ♀ri liquidi*, part. ij. Affunde guttatim ſpir. ⊕li, ſuper liquorem ſalis ♀ri tamdiu, donec ſtrepitus ceſſet, idque in vitro capaci; ſic fiet coagulum, ſedatâ ebullitione, & evaporatâ humiditate, & quidem lento calore ad ſiccitatem, reſiduum ſervetur pro ſpecifico antinephritico, vel per ſe ad alios uſus.

Eſt inſigne digeſtivum, quod in omnibus obſtructionibus viſcerum exhibetur. dos. à ℈ß. ad ℈j. in conveniente liquore.

Magiſterium lithontripticon.

℞. *ſpir. ⊖lis opt. rectificati* ℔j. Solvantur in illo *lap. Judaic. lyncis, ſpongiæ, aquilæ* ã. ℥ß. *oculor. cancri* ℥vj. Infundantur lapides (prius contriti & pulveriſati) ſpiritu ⊖lis, ſtent per aliquod tempus in digeſtione, donec plane ſint ſoluti. Solutiones claræ & flaveſcentes decantentur, & filtrentur, & cum ſpiritu ⊕li cryſtalliſato, guttatim inſtillato præcipitentur in butyrum dulce. Pulvis præcipitatus exſiccetur & aſſervetur in vitro puro.

Not. Præcipitatus pulvis & cum ſpiritu ardente baccarum juniperi circulari poteſt, quo iterum abſtracto remanebit in fundo vitri coagulum, inſtar butyri, eſt medicina diſſolubilis in omni liquore.

vires habet lithontripticas. dos. à ℈ß. ad ℈j. & ℈iß. per ſe vel cum diuretico aliquo alio, præcipuè verò dicatur componendo ſpecifico noſtro antinephritico, ad quod etiam requiritur

Spiritus vitrioli coagulatus.

Fiat prius ſal fixum nitri, cum frequentiſſima ſulphuris in crucibulo ignito injectione, ut ſcis. Secundo à ſale hoc fixo in MB. identidem abſtrahe ſpiritum ⊕li rectificatum, eo usque quo ſal hoc nitri fixum, nihil amplius receperit.

Pilulæ in calculo renum & veſicæ.

℞. *magiſterii noſtri lithontriptici, ♂ii diaphoret. reſol.* ã. ℈iß. *ſalis ſuccini*, ℈ß. g̃. v. *extr. noſtri ſedativi* g̃. iij. *ſucci glycyrrh. inſpiſſ.* g̃. xij.

Miſceantur & fiat maſſa, ex quâ formentur pil. n.21. pro tribus vicibus, pro qualibet doſi n.7.

Sumuntur circa ♂ ſuperbibendo bonum hauſtum aciduli vegetabilis.

*Q Aqua

Aqua antinephritica.

℞. *fragorum rec. menſur. Pol.* n. iv. (4. ſtoff.) *baccarum alkekengi* ℔iß. *rad. raphani radula conciſæ* ℔ij. *ſem. dauci vulg.* ℔ß. *ſucci betul. menſ. Martio coll.* ℔xxiv.

Mixta per B. V. ſ. art. deſtillentur. Liquor prolectus inde ſervetur ad uſum deſtinatum attenuando, incidendo, & detergendo urinam movet, renes, ureteres & veſicam ab omni ſaburra ♀rea liberat, calculum frangit, & educit, ejusque efficientes antecedentes omnes tollit cauſas. DOSIS aquæ hujus ℥j. ad ℥iij. per ſe vel cum ſir. dialthææ vel alio idoneo.

Sorbetta anti-nephritica.

℞. *ſorbettæ (ſeu ſcerbett Turc.) inſpiſſat.* ℥viij. *liquoris betul. clarificat. menſ.* j. (℔ij.) *eſſent. citri ex cort. rec. extr. ad placitum.* M. & fiat potus gratus.

In defectu ſorbet. Turc. (quæ ab Armenis Leopoli, ac Varſaviæ, tempore comitiorum facilè venalis invenitur) fiat,

Limonada antinephritica. S.R M.

℞. *liquoris betulæ fermentati ac clarific.* ℔j. ſucci expreſſi acidi citri tantum, quantum tria poma citria in ſe continent. Poſt in alio vitro

℞. *ſucci ſeu liquoris betulæ* ℔j. *ſacch. albiſſimi* ℥viij. Miſce tamdiu, donec ſaccharum penitus ſit diſſolutum.

Miſc. liquorem ſuperiorem acidum, cum liquore ſaccharato invicem, ſæpiuſcule transvaſando; poſtea limonada tali modo parata, ſubtiliſſimo colo trajiciatur, & ad uſum aſſervetur. Si placet, limonada tandem cum eſſent. citri, ex corticibus rec. extr. ſ. q. aromatiſari poteſt, quod unum erit cum ſorbet, ſeu ſcerbet. Turc. in Italia, Hiſpania aliisque regionibus calidis vilioris conditionis homines aquæ fontanæ tantum permiſcent, ſucci citri ſeu limonum, quantum pro grata aciditate ſufficit, qua potione absque ſaccharo non ſolum æſtivo tempore, verum etiam in febribus ardentibus, pro extinguenda ſiti ſæpius utuntur; beneficio ſalis & nivis etiam congelari ſolet, qui potus glaciatus, vel glacie infrigidatus, minimè approbatur, rationes inquiret B. L. in tract. curioſo ac utili Cl. *Dn. D. Bartholini de uſu nivis.*

Conciliatur & ſorbettum ſeu limonada apud nos hiemali tempore (ubi ſcil. poma citria & limones non ſemper recent. haberi poſſunt,)

poſſunt,) beneficio pulveris acidi & grati, cujus deſcriptionem expoſuit *R.P.Ferrarius in lib.3.c.34. de malorum aureorum cultura.* qui talis eſt:

Pulvis acidus ex ſucco limonum.

℞. *limones minuſculi*, in fruſtula circulatim ſecantur, & filo tenui transſuuntur, ita, ne inter ſe contingant. Deinde in ciſtella componuntur; & in caldaria cella, furno impoſita, diebus decem pluribusve habentur, donec leni calore perareſcant. Tum aridæ medullæ cultro continguntur, ut ſolvantur in pulverem. Collectus hic in lapidea pila ligneo piſtillo minutiſſime conteritur & ſeponitur in uſum: nempe ut aquæ potio jucunde mordax, utque dulcacida compoſitio, quam ſorbettum vocitant, concinnetur.

Primum ens betulæ & liquor ſeu ſuccus betulæ quid ſit, & quomodo colligatur.

Liquor ſeu primum ens betulæ nihil aliud eſt, quam ille ſuccus mercurialis, qui menſe Martio, accreſcente luna, ſub cortice vulneratæ betulæ colligitur, ingentem enim dat copiam liquoris, ſeu ſucci aquoſi limpidiſſimi, in Ruſſia atque Livonia, ubi in magnis doliis ſingulis annis colligitur; ſoli prius exponitur, & poſt peractam fermentationem, repoſitus, per totum ferè annum, poſtea conſervatur pro potu ipſis gratiſſimo. Ferunt Tartaros circa menſem Martium, hunc tantum liquorem potare, ſeque hoc potu ab omni morbo præſervare. Hic annectere ſequentia ex Cl. *Helmontio de lithiaſi c.p.* operæ pretium eſſe duxi: Olim obſervavi (inquit Helmont.) principibus Germaniæ fuiſſe vernaculum, quod contra lithiaſin quotannis in Majo biberent quotidiè hauſtum liquoris è cortice vulneratæ betulæ. Quem liquorem præſervabant à corruptione aëris, illi affundendo oleum olivarum. Vulnerata arbor Germanis ein Birckenbaum / noſtratibus vero Beerkenboom dicitur. Vulneratur enim cortex betulæ, propè terram in trunco, menſe Martio, circa tempus, quo ſolet vulnerata vitex plorare novellum liquorem, è terra hauſtum. Sed is liquor betulæ eſt totus aqueus, ac penè inſipidus. Sin autem ramus aliquis, ſpiſſitudinis trium digitorum, ad ſemidiametrum vulneretur, inditaque lana repleatur, ſtatim flet liquorem non ingratum, at ſubacidulum, qui etiam in ipſo lithiaſis tormento ſolatur afflictos, tribus quatuorve cochlearibus aſſumptus. Meracior ergo eſt, qui ſupernè à ramis, quam qui infernè à trunco fluit. Aquoſus autem planè, qui propè terram eſ-

ram effluit. Hucusque circa modum colligendi citatus Author, plura adhuc de betula & ejus liquore atque virtute & uſu, ibidem.

Huic poſtea jungo illa, quæ Cl. *Dn. D. Andr. Cnöffelius* circa uſum & virtutem, in obſervationibus ſuis, ſibi annotaverat, hoc ſenſu: Certo quidem conſtat experimentum hoc ex tractatu *Helmontii de lithiaſi*, ſed & experientia propria idem confirmat, *primo* in caſu, quem Illuſtriſſ. Palatino Pomeraniæ, *Domino Dœnhoff* contigiſſe memini, cui primo balneum, deinde internus uſus acidularum vegetabilium è ſucco betulæ, comminutis & ejectis tam calculis, quam ſaburrâ mucaginoſâ, quaſi cruenta, cæteris nihil proficientibus, notabiliter profuit: *ſecundo* in affectu *Illuſtriſſ. Dn. Palatini Weiheri* Marienburgenſis, qui, uti mihi faſſus eſt, à pluribus annis, quam primum leviori ſaltem frigori ſe expoſuiſſet, moleſtam urinæ nigræ excretionem paſſus eſt. Ex eo vero, quo familiariter mulſum tenue ex ſucco betulæ, loco aquæ ſimplicis, præparatum bibit, jam raro, & non niſi occaſione magnâ irritante, talis comparet urina.

Itaque quotannis ſuccum in magna quantitate comparare decrevi, ut poſtea cum ſaccharo & pomo citri, limonadam, ſeu acidulas vegetabiles in æſtate parem. *Hus usque Cnöffelius.* Vide & *Diatr. de lithiaſi Gualt. Charleton. c. 3.* à quo & ſuccus betulæ cum ſem. dauci fermentatus, pro Illuſt. Cancell. Regni p. m. præſcriptus fuit.

Meminit & hujus liquoris betulæ Clar. *Dn. D. Simon Schultzius*, (*in tertio Anno Miſcellaneorum curioſorum obſ. 155.* de calculi remediis) & adhuc alii plurimi.

Electuarium contra calculum Dn. D. Cn. pro Generoſo Dn. Colonello Geiretzki.

℞ *ſanguinis hirci, ſecund. Helmont. præpar.* ℥iij.
magiſt. noſtr. lithontriptici butyr. ℈vj.
conſ. petroſelini, hederæ terreſtr. ã. ℥iß.
elæoſacch. citri ex recent. extim. cort. extr. ʒj.
ſir. malvæ compoſ. n. præp. q. ſ. M. F. electuarium.

Uſus. Manè à lecto ſurgenti, ſumitur quantitas nucis caſtaneæ, per aliquod tempus.

Eſſentia lithontriptica & antiarthritica.

℞. ♎ *juniperi, hederæ terreſt.* vel quod melius ♎ *noſt. lithontriptici* ã. ℔ß.

extr.

extr. rad. ſaxifrag. bacc. juniperi ã. ʒij.
fol. hederæ terreſt. alkekeng. ã. ʒj. ⊖*is* ♀*ri* ʒj. ℈j.
juniperi ʒj. *carui, aniſi* ã. ℈j.

Commixta digerantur in vitro optimè clauſo tamdiu, donec perfectè uniantur, poſtea filtretur per chartam emporeticam eſſentia, uſuique aſſervetur. In omni calculorum genere, DOS. cochl. ſemis ad j. & ij.

Nota. Lachryma vitis viniferæ menſe Martio collecta in calculo renum & veſicæ eſt remedium ſæpè probatum. DOS. ℥iij. bis in die.

Miſtura lithontriptica & antiarthritica.

℞. ℞æ ♀ri ℥iij. (*per* ∽ *ſcil. lith. fact.*) ∽ ♀*ri ſaſſafrati* ʒiij.
extr. lithontript. ʒj. *eſſent. cort. rec. citri* q. v.

Stent per ♂ & ♀ in digeſtione, poſtea filtrentur per chartam. DOS. à ℈ß. ad ℈j. & ʒj. in liquore appropriato deſtillato ſeu vino Rhenano.

Tinctura Tartari.

℞. *cremoris* ♀*ri albiſſimi, &* ♀*ri in furno figuli opt. calcinati* ã. ℥iij.
i ♀*ri per deliquium facti* ℔ß.

Mixta ſtent in loco calido tamdiu, donec leni exhalatione humiditatis, totum iterum ad priſtinam ſiccitatem redactum ſit. Ex relicta maſſa prius in pulverem redacta, extrahatur beneficio ∀ lithontriptici opt. ardentis, & quidem repetita affuſione, ℞a rubicundiſſima; ſpiritus tincti, & prius filtrati, in MB. iterum ad juſtam ℞æ conſiſtentiam abſtrahantur. VIRES habet aperiendi, incidendi & reſolvendi craſſos tartareos humores. Hinc in obſtructionibus hypochondriorum, arthritide, calculo & morbis aliis diuturnis & chronicis, inſignes habet virtutes. Datur à ℈j. ad ℈ij. & ʒj. in juſculo vel vino, ſeu alio liquore, inde & à ſæpè nominato D. D. M. L. pro Regia Maj. fuit præſcripta. Maximè in colica nephritica, ſub hac formula:

℞. ℞æ ♀*ri* ʒij. ∽ *carminativi, lithontript.* ã. ℥ß. ʒij.
elæoſacch. citri ex cort. extim. & recent. extr. q. v.

M. Fiat miſtura, pro S. R. Maj. DOS. cochl. ß ad cochl. unum, ſed parvum.

Spiritus vini lithontripticus

Officinæ Regiæ Warſavienſis, tempore VLADISLAI IV.

℞. *fol. hederæ terreſt.* m. iv. *ſem. dauci* m. ij.
rad. petroſelini, raphani maj. ã. ℥iß.

fruct. cynosbati m.ij. *nucl. Perſic. contuſ.* m.j. ♁ *avenacei* ℔viij. Stent in infuſione per octiduum, poſtea deſtillentur in MB. ſeu VB. ♁us in prima deſtillatione prolectus, tingatur cum fol. hederæ terreſtris q. ſ. in colorem viridiſſimum. Vel

℞. *hujus ſpiritus* ℔j. ſirupi *violacei* ℥iij. ⊖*lis* vel ☍*i* ♀*ri* gtt. aliquot. Et erit ſimili modo ♁ lithontripticus viridiſſimus.

Emulſio nephritica D. D. B.

℞. *ſem. 4. frig. maj. excortic. non rancid.* ā. ʒij. *papav.* ʒj. *nucleor. perſicor. purgat. cerafor. amygdalor. amar. decort.* ā. ʒiij. *decoct. hordei cum ſem. dauci præparat.* ℥iv. *aq. petroſelini, liquor. betulæ ſtill.* ā. ℥j. Fiat emulſio. Adde *ſir. ſeu julap. è ſucco betulæ, de althæa Fernelii* ā. ʒiij. *oculor.* ♋*i præparat.* ʒj. *ſpir. fragor.* gtt. aliquot. M. Sig. Milch auf die Nacht auf 2. mahl.

Infuſio ligni nephritici.

℞. *ligni nephritici veri & in particulas parvas prius conciſi* ℥iv. *liquoris betulæ purificati (ſeu vini Rhenani.)* ℥xxxij. Macerentur ſimul & tamdiu, donec liquor infuſus colorem cœruleum dilutiorem contraxerit. Adde *ſacchari citrati* ad placitum in difficultate urinæ, & dolore nephritico, mirabiles experiuntur effectus ex hac infuſione ii, qui aſſiduè eâ utuntur.

DOSIS ℥iv. manè tribus horis ante prandium, per 14. dies. Sunt, qui potum ordinarium atque vinum ea diluunt.

Hanc infuſionem (quæ gratiſſimi eſt ſaporis) per aquam fontanam ſeu acidulas Egrenſes, ſibi ipſamet parare ſolita eſt Regia Majeſt. p. m. VLADISLAUS IV. Dominus meus clementiſſimus.

Ludum Cnöffelianum Com.

Secreti præparatio Paracelſi & Helmontii.

NEmo miretur, me oleum ludi *Cl. Cnöffelii*, cum illo, quod ab *Helmontio lib. de lith. c. 3. § 28.* & ante illum à *Paracelſo lib. de morb.* ♀*reis, edit. Germ. c. 20. p. m. 314.* & *tract. 2. c. 1. p. 485.* deſcribitur, ſub uno titulo, & una præparatione, hic comprehendere, cum tamen Medici inſignes & quamplurimi Paracelſi & Helmontii ludum ex ſolo & uno ſubjecto, extrahi velint. Sed incidit in mentem, quod Author noſter quandoque *mihi* & Cl. Dn. D. *Paulitio*

p. m. narravit; cum nobis lapidem quendam pallidi coloris, magnitudine pollicis & formæ tabulatæ monſtraret, dicens, *hic eſt verum ludum Helmontianum, mihi ex Brabantia tranſmiſſum.* Sed non ſolum hic lapis talem habet virtutem, calculos in corpore humano comminuendi, ſunt & plures lapides ſaxifragi, qui eandem habent facultatem. Et uti Helmontio conceſſum erat, eligere ſibi ſaxifragum, in territorio Antwerpiano, quem Paracelſus fortè nunquam vidit, neque in illis terris fuit, ſic & mihi poteſtas permiſſa eſt hoc faciendi, & eligere ſaxifragum, qui in Pruſſia & mea villa, non procul ad ripam fluminis Nagot invenitur. Hic ſolum agitur de præparatione, quæ primò, beneficio liquoris alicujus alkaheſtini inſtituitur, prout in ludo meo compoſito fieri ſolet, & cum Helmontiana una eſt. *Hæc erant verba Domini Authoris noſtri.* Jam ſequitur ergò ejus compoſitio.

℞. *lapid. lyncis, (aliàs ludum noſtr. vocatum,) Judaici, ſpongiæ, cancrorum & aëtitis* ā. q. pl.

Pulveriſatis & opt. contritis, & in alcool quaſi redactis affunde

♐ ⊖*is noſt. ad ſupereminentiam trium digitorum*,

Stent in digeſtione tamdiu, donec videris ſpiritum aſſumſiſſe, quod potuit, tunc modica inclinatione, quod clarum eſt, effunde; affunde novum ſpiritum, donec vel totum, vel magnam partem ſolveris. Celerius expeditur extractio, ſi iſta prius fuerint calcinata, quod aliàs omittitur. Solutiones ſeu extractiones in vitrea concha coagula, ſi liquorem vis perdere, ſin minus deſtilla, & abſtrahe ♐ ⊖is, ad ſiccitatem usque. Coagulum contritum, exactiſſimeque levigatum, ſolve deliquio, in cella, vel alio loco humido; coagula denuò & ſolve, idque dum nolit amplius cogi & ſicceſcere. Oleum hoc per deliquium paratum hermeticè claudatur in ovo philoſophico, & obſervato ignis regimine, ſtet tamdiu in digeſtione, donec abeat in formam pinguedinis inſtar liqueſcentis. DOSIS hujus olei ludi eſt gutta una usque ad vj. & x. ex vino albo præbita. Frangit & atterit omnem calculum totius corporis, hinc convenit & podagricis. Plura de virtute hujus quære in Helmontio de lithiaſi.

Præſentiſſimum hoc remedium à Paracelſo primo inventum, (*lib. de morb. Tartar. c. 20. tom. 1. pag. 314. & tom. 2. de Tart. fol. 485. Germ. edit.*) & ab *Helmontio lib. de lithiaſ. c. 3.* item in *Libavii Syntag. arcan. chim. tom. I. l. 3. c. 24. Untzero de lith. & Cunrado Kunrad. in medulla deſtillatoria p. 148.* deſcriptum, vocavit Cl. D. D. A. Cnöff. *Oleum lithon-*

Lithontripticon, quod in S.R. Maj. Subcamerario, Illuſt. Dn. Theodoro à Döhnhoff expertus eſt, in dolore renum & inguinum & hærente urina, quam mox copioſiſſimè cum uno & altero tophulo ejecit, ſub hac formula:

℞. *°°i hujus lithontriptici* ℥ß. ~ *♀ris & meliſſæ* ã. ℥j.
▽a noſt. arthritic. intern. in forma julapii ſeu acidularum absque ſir. violaceo ſ. q.

DOSIS hujus mixturæ ʒiij. primis diebus, mane & à meridie in juſculo carnis ſeu cerevíſia calida ſumendæ, usque dum dolores remiſerint, reliquis diebus tribus vel quatuor, ſumitur ſaltem mane, & ſemel in die.

Liquor lithontripticus.

In defectu hujus medicamenti antea præſcripti, Cl. Dn. D. A. Cn. aliquando & ſequentem ſubſtituit liquorem.

℞. *ocul.* ♋, *lap. judaici, lyncis, ſpongiæ, aëtit.* ã. q. v. ſc. ʒj.
Pulveriſatis affunde ~ *⊖li philoſophici* ℥iß.
Stent in digeſtione ad totalem quaſi diſſolutionem. Solutioni filtratæ poſtea addantur ~ *⊖li rectificati ord.* ʒij. Miſce.

DOSIS gtt. ix. usque ad x. in brodio vel vehiculo convenienti.

Arcanum ſanguinis hirci contra calculum.

Aliud adhuc medicamentum ſpecificum contra calculum poſſidebat p. m. Cl. Dn. D. A. C. ex ſanguine nempe hircino prius præparato, quod

℞. *ſanguinis hirci, ſecundum Helmont. præparati, magiſt. lithontriptici noſtr. deſcript.* ã. ℥ß.
ſacchari albiſſim. pulv. ℥j. *eſſent. citri ex cort. extim. rec. extr.* ad pl.
M. F. pulvis. DOS. ℈ij. ad ʒj.

Sanguinis hircini & capræ paſſim apud Authores fit mentio, de quo vid. *Henr. Petræi Noſolog. Diſſert. 40.* Meminit & hujus *Vidus Vidius l. 10. c. 20. Joh. Arculanus, Heurnius, Sanctorius l. 15. c. 4. Rondeletius in Conſil. Craton. Conſil. 150. Lælius à fonte, in Conſult. 84. Cæſalpinus l. 3. c. 29. Pract. Foreſt. in ſchol. ad Obſerv. 25. lib. 24. Mich. Paſchalius lib. 1. meth. cur. 47. Renodæus lib. 3. c. 3. 15. Borellus Cent. 2. Obſerv. 88. R. P. Athan. Kircherus, lib. 3. de magnet. Kyperus in Inſtit. Phyſ. lib. 5. c. 2. §. 7.* & alii quamplurimi: præſertim verò ille magnus Medicus *Helmontius*, qui & in pleuritide hoc remedium commendat. Et *Oswaldus Gabelkofer in lib.*

lib. Medic. Würtenberg. medicamentum quoque egregium ex ſanguine hircino contra calculum renum conficere docet. *Scaliger Exerc. 344. num. 8.* ait: Hircinum ſanguinem frangere in renibus ac veſica lapidem, tàm verum eſt, quàm ſolem meridie lucere: quamplurimos enim ejus vi comminuimus. Verum hoc ita ſimpliciter fieri nequit, niſi hircus ſeu capra lithontripticis herbis prius fuerit paſtus.

Præparationem ſanguinis hirci inveniet B.L. apud *Helmont. in tr. Pleura Furens § 32.* item apud *Zwelfer. in animadv. in Pharm. Aug. p. 419.*

Lapis nephriticus factitius internus.

℞. *magiſterii cryſtall. montan. n. deſcr. lithontript. noſtri* ā. ℥ß.
ocul. ♋. cum infuſ. lign. nephrit. præpar. ℥j.
magiſt. petroſelini adhuc humidi & recenter facti ad tingendum colore viridi q. ſ. Miſceantur, & cum mucilagine tragacanthæ per infuſionem ligni nephritici facti q. ſ. Fiat maſſa, ex quâ poſtea formentur lapides ſignati inſtar terræ ſigillatæ, vel alterius cujusdam formæ.

Hic lapis omnem calculum in corpore humano atterit, & cum urinâ expellit.

DOSIS à ℈j. ad ℈ij. vel ʒj. in liquore convenienti prius diſſolutus, vel in pulverem redactus.

Lapis nephriticus factitius externus.

℞. *vitri ♄ni, ex minii* part. ij. & *ſilicum fluviatilium pulveriſ.* part. j. *parati,* ☽*ri purificati* ā. ℥iv.
Uniantur fuſione in ♆bulo, materia adhuc liquida effundatur ſupra tabulam cupream, calefactam, à lateribus argillâ munitam; & ſic habebis lapidem vitri inſtar ſplendentem, qui lumbis & regioni renum applicatus, eundem cum lapide nephritico naturali præſtabit effectum: de quo Auctores inſpiciendi. Omnem enim intemperiem calidam renum emendat, & in gonorrhœa virulentâ auxilium eſt rarum: quod etiam tabula ex ☽ro ſolo fuſa aliquando præſtare ſolet. Sunt qui vitrum ♄ni pulveriſatum & ſacculo incluſum regioni lumborum applicant, ſicque eundem ſentiunt effectum.

TITULUS XX.
CAPUT I.
VENEREA.
Species confortantes.

℞. *ſpec. diaſatyrion. ſimpl. diatrion piperεων* ā. ʒiij. *diamoſch. dulcis, diambræ* ā. ʒj. *lithontriptic.* ʒij. *boleti cervini, priapi cervi, carnis ſtinci marini* ā. ʒj. *ſemin. urticæ, erucæ, linguæ avis* ā. ʒij. *cardamomi, cubebarum, macis, caſſiæ ligneæ cinamomiſatæ, caryophyllatæ* ā. ʒj. ℴℴi *macis* ℈ß. *cinamomi* gtt. v. M. fiatque pulvis ſubtiliſſimus.

In confortandâ & ſtimulandâ venere eſt pulvis præſtans. DOSIS ℈j. ad ℈ij. plus minusve, prout Medico videbitur, in aquæ cinamomi cordiali q. ſ. horâ unâ ante ſomnum.

Trochiſci confortantes S. Reg. Majeſt. ex præſcriptione Dn. D. Matth. Littau.

℞. *magiſterii butyracei perlarum, carnis ſtinci marini, priapi cervini debito tempore,* (dum videlicet in coitu eſt) *exciſi & ſubtiliter pulveriſ.* ā. ʒj. *ambræ gryſeæ* ℈iß. *macis* ʒij. *pulveris viperini, ſuccoladæ Indicæ* ā. ʒvj. *ſaccbari albiſſimi* ℥iß. cum *glutine veratri cervini* q. ſ. & *confect. alkermes* ʒij. Fiat maſſa, adde ℴℴ *cinamomi* gtt. iij. *caryophyll.* gtt. ij. *nuc. moſch. expreſſi* ℈ß. *eſſentiæ moſchi* g. xij.

Impaſtentur optimè, tandem fiant trochiſci.

Ad reſtaurandam totam naturam, ſenibus & iis conducunt, qui officium maritale præſtare non poſſunt. DOSIS à ℈j. ad ℈ij. ſub ingreſſum lecti, in hauſtu vini malvatici optimi.

Trochiſci viperini confortantes Dn. D. C. pro S. R. M. VLADISLAO IV.

℞. *ambræ gryſeæ cum ſemine alceæ odoriferæ in pulv. ſubt. redactæ* ʒij. *moſchi orientalis veri optimi* ℈j. *magiſt. perlarum butyracei* ℈viij. *pulveris*

pulveris viperini noſtri ſimplicis, ſuccoladæ Indicæ ſubtil.pulv. ã. ℥j. *ſacchari Canar. pulveriſ.* ℥ij. Ex omnibus exactè mixtis, additis *confect. alkermes* & *gelatinæ priapi cervini* ã. q. ſ.

F. Paſta mollis, ex quâ formentur trochiſci minores ſcrupulum dimidium ponderantes, qui chartæ incluſi lentè exſiccandi ſunt. Sign. rotulæ pro S. Regia Majeſtate.

DOSIS n.iv. usque ad vj.& viij. horâ unâ vel alterâ poſt cœnam, ſuperbibendo bonum hauſtum vini generoſi ſeu aquæ cinamomi cordialis.

Paſta Regia confortans.

℞ *amygdal. dulc. excortic.* ℥iv.
pinearum mundat.non rancidarum, piſtaciorum decorticat. ã.℥iß.

Contundantur probè & minutiſſimè in mortario lapideo ad pultis formam addendo per intervalla

aquæ cinamomi cordialis q. ſ. quibus poſtea admiſceantur
ſuccoladæ Indæ ſubtil. pulveriſ. ℥iij. *ſacchari albiſſimi pulv.* ℥xx.
rad. ſatyrionis condit. ℥ij. *cortic. aurantiorum condit.*
zingib. Indic. condit. ã. ℥j. *nucis Indicæ conditæ* ʒvj.
ſpec. confortantium ℥iij. *cinamomi pulveriſati* ℥iß.
caryophyllorum pulveriſat. ℥ß. *macis* ʒvj. *ambræ* ʒiß.

Miſceantur in mortario lapideo & fiat maſſa tenax, ex quâ formentur orbiculi ad placitum, qui poſtea charactere ponderis ex unâ parte, ex alterâ verò ſigno conſueto aquilæ albæ inſigniri poſſunt: tandem exſiccentur in ſartagine occluſâ vel ſuper fornace, vel in alio loco calido, & aſſerventur in ſcatulâ ligneâ ſiccâ.

Paſta alia pro placentulis in extincta virilitate

℞. *amygdal. dulc. excortic. pinearum mundatar.*
piſtaciorum non rancidorum decortic. ã. ℥iv.
pulpæ capi aſſati, perdicis aſſatæ ã. ℥iß.
dactylorum, uvarum Damaſcenarum enucleat. ã. ℥j.
cerebell. paſſerum in æquinoctio verno captorum & aquâ cinamomi ablutorum n.xxx. *renum cuniculorum juvenum* n. iv.
rad.eryngii conditæ, ſatyrii conditæ ã.℥j. *cinamomi acuti* ℥ij.
caſſiæ caryophyllatæ, pulveris viperini ã. ℥ß. ʒij.
carnis ſtinci marini ʒv. *ambræ gryſeæ* ʒij.
moſchi electi ℈ij. *ſacchari albiſſimi* ℔ij.

 Omnia

Omnia optimè miſcendo redigantur in maſſam tenacem, ex quâ poſteà formentur panes dulciarii, qui ſenſim exſiccandi & auri foliis obducendi ſunt.

Ad virilem fortitudinem inſtaurandam, maximè ſi impotentia à maleficio aut incantatione aut pharmaco aliquo originem duxit. DOSIS à ʒij. ad ℥ß. ante ingreſſum lecti.

Ex communicatione Dn. Sebaſtiani Engelerti, Sereniſſimi Principis Caroli Ferdinandi pharmacopœi.

Morſuli confortantes D. D. C.

℞. *amygdal. dulc. excortic. piſtaciorum excortic. pinearum mundatarum non rancidar.* ã. ℥ß.
priapi cervi raſpati, tauri raſpati ã. ʒj. *ſeminis urticæ* ʒß.
carnis ſtinci marini ℈ij. *boracis* ℈j. *galliæ moſchatæ* ℈iß.
ſacchari albiſſimi ℥iv. F. cum aquæ cinamomi cordialis q. ſ. Confectio in morſulis.

Electuarium diaſatyrionis Dn. D. C.

℞. *electuarii diaſatyrion ſimpl. officinæ Regiæ* ℥iß.
pinearum recent. non rancidar. piſtaciorum excorticat. ã. ℥ß.
rad. eryngii condit. ~~[illegible]~~ *ſemin. fraxini, erucæ* ã. ʒj.
ſpec. diatrion piper. ℈ij. *carnis ſtinci marini* ℈iß.
extracti glycyrrh. boracis ã. g. xv.
olei cinamomi gtt. iij. *caryophyll.* gtt. ij.
elæoſacchari citri ex recentibus corticibus ſine igne parati ℈ij.

N. M. condit.

Ex omnibus prius contuſis & conciſis more conſveto cum ſirupo zinziberis conditi q. ſ. F. electuarium mediæ conſiſtentiæ. DOSIS à ʒj. ad ʒij. & ʒiij. ſub ingreſſum lecti: ſuperbibatur vitrum vini moſchatellini ſeu Alicantini.

Eſſentia Regia compoſita

℞. *confect. alkermes* ℥ß. *ambræ* gn. *m. præparat.* ʒij.
eſſ. perlarum, trium piperewv per elixir Matthioli facta ã. ʒj. ℈ij.
zibethi non ſophiſticati ℈j. *moſchi* ℈ß.
olei cinamomi gtt. viij. *caryophyllorum* gtt. iv. *macis* ℈j.
ſpir. formicarum compoſiti per ſpiritum ardentem facti, elixir. Matthioli ã. ℥iv.

Miſceantur probè & in vitro anguſti orificii, quod optimè clauditur; ſtent

ſtent per octiduum in digeſtione, in loco tamen non nimis calido, poſtea filtrentur, & ad uſum in vitro bene munito ſerventur.

Cordiale, cephalicum & venereum eſt inſigne. Doſis gtt. vij. ad xv. & ultra, in vino generoſo Hiſpan. ſeu moſchatellino vel ▽ cinamomi.

CAPUT II.

Conſilium Cnöffelianum

de roboranda & confortanda virilitate in imminutâ potentia circa actum matrimonialem, pro quodam magno Principe.

SEreniſſimus & Potentiſſimus quidam Princeps circa alterum & novum matrimonium, & quidem ante adventum chariſſimæ ſponſæ ſuæ, conqueſtus eſt aliquomodo de impotentiâ quadam in ejaculando ſemine, quam contraxerat ab immoderato congreſſu venereo ſtatim poſt finitum morbum podagricum celebrato: non quidem quod totus actus ille ablatus eſſet, ſed ſaltim imminutus, ſiquidem rem perficere potuit, niſi quod aliquando membrum in ipſo coitu non ſatis diu permanſerit rigidum, adeoque ſemen cum impetu ejaculare non potuerit. Faſſus præterea eſt ſe eo tempore, quo dolores podagrici in declinationem vergunt, vehementiores ſtimulos ſentire, quàm aliàs. Summoperè autem & immodicè rei venereæ deditus erat, etiam jam declinante vigore ætatis.

Conſilium autem à medicis ſuis exegit, tum in gratiam venturæ ſponſæ, tùm quoque liberorum, quos ſeriò expetebat, ſibique certò ex hoc conjugio promittebat, procreandorum cauſſâ. Sequens itaque Medici conſilium præſcripſerunt, dictante illud & proponente Clariſſimo Dn. D. Cnöffelio.

Primo inſtituebatur bona victus ratio, huic debilitati commoda, quæ etiam literis conſignata pharmacopœo exhibita fuit, tali ſenſu:

1. Nocte cibetur Sereniſſimus Princeps ſpermaticâ gelatinâ ex perdicibus, coturnicibus, caponibus, teſtibus gallorum cum radicibus ſatyrionis majoris ex brodio incoct.
2. Ovis tribus vel quatuor ſorbilibus, quæ omni tempore & jejunii occaſione varianda ſunt, de quibus omnibus culinæ præfectus à pharmacopœo ſufficientem informationem capiet.
3. In ſingulo ovo exhibeatur *ambræ gryſeæ veræ* ℈j. ita ut pro unâ nocte *drachmam unam* capiat. Superbibat hauſtum vini boni & generoſi, nempe moſchatellini, malvatici ſeu Hiſpanici, idque fiat per triduum, ſi neceſſitas urgebit; ſed ne quid nimis!

Deinde externè pro roboratione ſphinĉteris applicetur & intrudatur quantum poteſt penitiſſimè ſequens balſamum, quod

℞. *olei nuciſtæ* ℥j. ʒj. *zibethi* ʒj. *croci martis n. præp.* q. ſ. pro excipiendo balſamo. Miſceantur probè.

Applicetur cum bombace quotidiè ſemel ſub ipſo tempore & neceſſitate reponendi inteſtini. Quo tempore etiam ſimul regio tauri & perinæi, calefactis prius digitis, inungatur ſequenti UNGUENTO, quod

℞. *olei nuciſtæ expreſſi* ℥ß. *lauri* ℥j. *pulv. rad. pyrethri, cubebarum* ā. ℈iv.
rad. aronis, aluminis plumoſi ā. ʒß.
olei caſtorei ſtillatit. (Jacobi de Manliis) ʒiß. *caryophyll. ſtillat.* ℈ß.
zibethi ʒj. *moſchi* ʒß. Miſce & fiat unguentum.

Cum hoc unguento etiam teſticuli circumcirca inungantur; vel ſolo zibetho, oleo nuciſtæ excepto, ſed parcè tamen & ſemel per diem, cubitum iturus fricetur.

Reliquo quatriduo, noctu ſub ingreſſum lecti capiat emulſionem ſequentem.

℞. *nucl. pinearum excortic. piſtaciorum mundat. amygdal. dulc.* ā. ʒij.
teſticul. ſatyr. maj. n. vj. *caponis* n. ij.
aquæ meliſſæ citratæ, petroſelini ā. ℥iij.

Fiat emulſio, adde *ſirupi cinamomi, juleb. roſacei noſtri* ā. ℥j.
7 ℈ij. *confect. alkermes*] *magiſterii perlarum butyracei* ʒß. *ad* ℈ij.
M. ſingulo mane ſumat *rotulas citro-tartareo-corallinas* n. vj.

Interim de moderatione circa ipſum actum matrimonialem Princeps admonitus fuit, ne in illo excederet; & ſi poſſibile, poſt primum peractum ſomnum: ſecundum *Hippocratem*, qui victus rationem inſtituens omnino vult, ut labores ſequatur cibus, cibum ſomnus, ſomnum coitus.

Balſamum VLADISLAVIANUM.

℞. *olei nucis moſchatæ expreſſi,*
unguenti ſtomachalis Ser. Reginæ Cæciliæ ā. ℥ß.
axungiæ galli Indici ʒij. *rad. aronis pulveriſ. pyrethri* ā. ʒß.
ſpec. diatrium piper. ʒij. *aluminis plumoſi* ℈ij.
olei formicarum per oleum ſpicæ vel bacc. lauri facti, erucæ ſeu ſinapi ā. ʒij.
ſtillatit. caryophyll. ℈j. *moſchi* ℈ij. *zibethi* ʒiß M. F.

Balſamum. USUS & VIRES cum præcedente balſamo conveniunt.

TITU-

TITULUS XXI.

UTERINA.

CAPUT I.

ANTHYSTERICA.

Eſſentia uterina Dn. D. Cnöffelii.

℞. *galbani, caſtorei, opii correcti n. m.* ā. ℥ij.
ſpir. ſambuci, 🜄, utriusque rectificati ā. ℥xij.

Miſceantur probè, & in vitro benè clauſo, ſtent in digeſtione, ſupra fornacem per octiduum, & diutius; extractio prius benè transcolata in uſum ſervetur.

Eſſentia uterina alia.

Sedativum uterinum Cnôffelianum dictum.

℞. *theriacæ opt.* ℥ij. *extr. caſtorei* ℥j. *croci* ʒij. *ſpir. noſtr. ſedativi* ℔j. Fiat infuſio, & poſt digeſtionem aliquot dierum, ℞a extracta, & per chartam emporet. filtrata (absque ulteriore deſtillatione) uſui aſſervetur. Cui & adhuc admiſceri poſſunt
in 🜄*i* ♀*riſat.* ſ. q. *prius diſſolut. ol. ſtil. menthæ carui* ā. ℈ij.

Miſce. DOSIS à ℈j. ad ℈ij. & ʒj. in aqua aliqua hyſterica, ſcil. meliſſæ, matricariæ, artemiſiæ, ſeu vino: datur & per ſe cum expectato ſudore, ante, & in ipſo paroxyſmo hyſterico. Medicamentum eſt in qualicunque ſuffocatione matricis præſtans. Præſervationis cauſa ſumitur, & ſingulis menſibus, & circa illud tempus, quo purgationes menſtruorum inſtant.

Mixtura uterina officinæ Cnöffelianæ, Budiſſini, Dn. D. Nitzſchio olim familiaris.

℞. *extr. liquidi galbani, cum ſpir. ſambuci fact.*
caſtorei cum ſpir. ſambuc. extr.
opii, ſimili modo cum ſpir. ſambuci parat. ā. part. æqual.

Mixta digerantur invicem, poſtea filtrentur & pro uſu neceſſario ſerventur. VIRES tit. indicat. DOSIS eſt hujus mixturæ ℈ß. ad ℈j. & ʒß in hauſtu aquæ hirundinum, per tres dies.

Proportio hujus mixturæ ſit, ut ad unciam unam ſpecierum, ſumantur unciæ duæ ſpiritus ſambuci.

Mixtu-

Mixtura hyſterica alia Dn. D. C.

℞. *mixturæ antepilepticæ noſtr. in forma liquida, eſſent. noſtr. uterinæ.* ã. ℥ß.
aqu. meliſſ. c. v. ℥ij. Miſce. DOSIS cochlear ſemis; exhibitum aliquoties remediis aliis multis fruſtra factis, ſemper profuit, inde hæc mixtura à Clar. Cnöff. in communi uſu habebatur.

Pilulæ hyſtericæ Dn. D. Cn.

℞. *extracti caſtorei, ſedativi noſtr. pro mulieribus* ã. g. j.
M. Formentur pil. n. ij. auri folio obducendæ.
Una capiatur cubitum eunti, ſuperbibendo ſcyphum trium unciarum emulſionis noſtræ; & ſi mulier non dormiat & paroxyſmus revertatur, altera etiam pilula poſt mediam noctem danda erit. Loco pilularum propinavit & infuſionem corculi ſui benedicti, per emulſionem inſtitutam.

Emulſio hyſterica Dn. D. Cn.

℞. *ſem. papaveris albi* ℥ß. *pæoniæ, tiliæ* ã. ʒj.
nucleor. ceraſor. nigror. ℈iv.
aq. artemiſiæ, nymphææ, flor. ſambuci, liquor. tiliæ ã. ℥iß.
Fiat emulſio, cui adhuc admiſceatur *man. Chriſti perlat.* ℥j.
ſedativi magni Archei, q. videbitur (quod ipſemet author emulſioni, prius in officina paratæ adjiciebat)
ſpir. meliſſæ gtt. xxiv. Miſce.

Aqua hyſterica compoſ. perlata.

℞. *aq. meliſſ. citrat. artemiſiæ, epilept. Lang.* ã. ℥j.
hirund. compoſ. flor. Cheiri, cinamomi ã. ℥ß.
ſpir. ſedativi noſtr. compoſ. ℥iß. *meliſſæ* ʒij.
conf. manus Chriſti perlat. ℥j. *magiſter. perlar. butyrac.* ℈ij.
corallor. butyr. ʒj. M. Fiat aqua. Datur hyſtericis mulierculis, in paroxyſmo & extra eum à cochleari uno ad duo, ſingulis binis horis, agitando tamen ſemper prius optimè vitrum.

Ex præſcriptione Cl. Dn. D. Andr. Cnöffelii pro Magnifica Domina Buſſcrovva.

Pomum uterinum Cnöffelianum.

℞. *caſtorei opt. rec.* ℥iß. *gum. galbani* ʒiij. *aſſæ fœtidæ* ℈ij.
ceræ q. ſ. Miſce & F. ſ. a. pomum, quod *ol. ſuccini ſeu rutæ in ungen-*

ungendum, auri foliis obducendum, & capſulæ argenteæ, ſeu ligneæ includendum eſt.

In aſcenſione & ſtrangulatione uteri, naribus admotum, ſubito uterum ſiſtit, contra vero ſvaveolentia utero admovenda, ut moſchi aut zibethi grana aliquot, cotone involuta, ut gratum odorem utero inſpirent, ipſumque retrahant.

Uteri affectus, maximè ſtrangulatio, ſuffocatio & furor fiunt ex productis à vitiata digeſtione, ſcil. ex ſemine corrupto, quæ archeum uterinum furibundum reddunt, ut is vel inflammationem uteri pariat; vel in animum ſæviat, mentemque perturbet.

Itaque Helmontiano modo hunc affectum ſi quis curare cupit, illi opus abſolvendum erit per remedium ſedativum archei, ſi vero cauſam occaſionalem abſtuleris, & hujus acrimoniam ſedaveris, tum forſan uterus de furore remittet. Modum procedendi vide in *Franc. Oſwald. Grembs tract. medico theorico-pract. lib. 2. cap. 1. de Defectibus organ. hum. generationis.*

TITULI XXI.

CAPUT II.

In menſium defectu & retentione.

MEnſtrua retenta multorum morborum cauſæ ſunt, quemadmodum ipſorum purgatio naturalis à multis malis fœminas præſervare ſolet; qua de cauſa vitio citò occurrendum, ne natura aſſveta deſveſcat ab excretione. *Primo.* Ex multorum conſilio venæ ſectio inſtituitur, & quidem ſtatim à principio, & commodiſſimè, tribus vel quatuor diebus, ante tempus conſuetæ evacuationis, ut materia ad motum concitetur. Vena quæ aperienda, in talo eligitur; ſectio & aliquando in robuſtioribus, & in plethora repetenda eſt, una die nempe ex uno pede, poſtridiè verò ex altero, in quantitate, prout Medico videbitur, & natura ſeu conſtitutio perſonæ & morbi permittit. Ubi & hoc obſervare licebit, quod in junioribus luna creſcente, in adultioribus autem fœminis luna decreſcente, menſtrua promovenda ſunt, unde verſus:

Luna vetus vetulas, juvenes nova luna repurgat.

Sed hoc experientiæ non ſemper reſpondet.

Poſt ad medicamenta lenientia, præparantia & evacuantia devenien-

veniendum eſt. Tandem ad medicamenta, menſes moventia, tam interna, quam externa, deveniendum, è quorum numero præcipua & quaſi propria ſunt; 1. cremor ♀ri ♂. 2. ♀rus tartariſatus. 3. Tartarus martiatus. 4. Crocus martis aperitivus. 5. Tartarus ⊕latus 6. Pulv. cachecticus ſimpl. & compoſ. 7. Pulv. chalybeatus ſimpl. & compoſ. 8. Diaphoret. antimoniale ex ♕o ♂. fact. 9. Bezoart. minerale ♂. 10. ℞. ♀. ſimpl. & compoſ. 11. Eſſentia ♂tis ⊕lata ſimpl. & compoſ. 12. Spir. ♀ri aperitivus. 13. Spir. aperitivus acidular. Penoti. 14. Spir. de tribus, & plura adhuc alia, quæ Cl. Dn. D. A. Cn. in continuo uſu erant.

Vinum chalybeatum.

℞. *limaturæ chalyb.* ℥iv. *rad. ariſt. O, pimpinellæ, dictamni albi* ã. ℥ß. *fol. roriſmarin. majoranæ puleg. meliſſ.* ã. mß. *ſpicæ Indicæ* ʒß. *flor. cheiri, calendulæ, calcatrippæ* ã. p. ij. *cort. aurant.* ʒij. *caſſiæ ligneæ* ℥ß. *caryophyll.* ʒj. ℈j. *ſpir.* ⊖ gtt. aliquot.

Species inciſæ & groſſo modo contuſæ includantur ſacculo, ex ſindone rubrâ, cui ſuperfundatur *vini opt.* q. ſ. pro extractione ad ſupereminentiam ſcil. 4. vel 6. digitorum, addendo poſt *ſaccharum* pro lubitu.

DOS. ℥iij. per dies ſeptem, & antequam menſes fluere ſolent.

Nodulus ſive ſacculus alius, pro vino medicato.

℞. *herb. ſabinæ* ʒvj. *artemiſ. rub. puleg. meliſſ.* ã. p. iß. *rad. aſari, rub. tinct. lil. alb.* ã. ʒij. *gramin. petroſelin.* ã. ʒj. *ſenæ elect.* ℥j. *croc. or. mac.* ã. ʒß. *borac. ven. cinam. el.* ã. ʒß.

Incidantur, & contundantur groſſo modo, includantur nodulo; pro vino medicato.

Electuarium martiale.

℞. *conſ. meliſſæ, pulegii, flor. anthos* ã. ℥j. *cheiri, cyani, calendulæ, calcatrippæ* ã. ℥ß. *cond. rad. pimpinellæ, cort. aurant.* ã. ʒß. *magiſt. florum ♂tis* ℥ß. ℈iiß. g̃. v. *cryſtallor. ♀ri ♂tiati* ℥j. ʒij. ℈iß.

Cum *ſir. de artemiſia & cinamomo* ã. q. ſ. F. elect. molliuſcul.

DOS ʒij. per octiduum poſt egreſſum è balneo & antequam menſes alias fluere ſolent.

Cryſtallorum ♀ri chalybeatorum præparatio.

℞. *cremoris ♀ri albiſſ.* ℥viij. ſolvatur prius *in aquâ, ſeude-*

ſeu *decocto clarificato ſabinæ* q. ſ.
vel in alio decocto idoneo, poſt adde ⊕li ♂tis, ſeu chalybis dulcis cum ſpir. ⊕li fact. ℥j.

Et poſt totalem diſſolutionem, liquorem per chartam filtra, filtratum ad medietatem evapora, ac in frigido loco ad cryſtalliſandum repone.

Egregium eſt aperitivum, ad menſtrua retenta provocanda. DOSIS à ℈j. ad ℈iß. & ℈ij.

In brodio carnis ſeu pulli, vel in alio liquore deſtillato & convenienti.

Simili proceſſu fit ſaccharum chalybeatum.

Electuarium aliud chalybeatum.

℞. *raſuræ chalybis ſubtil.* ℥j. *cinamomi opt. pulv.* ℈ij.
caryophyllorum ℈j.
conſ. flor. anthos, pulp. paſſul. min. ã. ℥j. ʒj.
Et cum *ſir. meliſſ. & cinamomi ſimpl.* ã. q. ſ. F. Elect. chalybeatum. DOS. ʒj. ad ʒij. ſuperbibendo hauſtum vini opt. malvatici.

1. Pulvis ad promovenda menſtrua.

℞. *cremoris* ♀*ri* ♂*tiati* ℈j. *ſuccini albi pulv. chalyb. ſimpl. c.* ♀*ris noſt. m. parat.* ã. ℈ß. *ſacchari citrati* g̃. xij.
M. F. pulvis, pro doſi, & tales doſes n. 20. in tot chartis. Pro Magnif. Domina Rutska.

2. Alia compoſitio Cl. Dn. D. Cn.

℞. *cremoris* ♀*ri* ℈j. *croci* ♂*is n. aperitivi* ℈ß. ♀*ri* ⊕*lati* g̃. viij. *ol. cinamomi* gtt. j. *elæoſacch. citrati ex rec. cort.* g̃. iij.
M. F. pulvis pro doſi, & tales doſes n. 14. pro Damoiſella Kriska

Item ℞. *raſur. chalybis ſubtiliſſ. præparat.* ℈ß. *conſ. roſar. meliſſ.* ã. ʒj. *elæoſacch. citri ex rec. cort.* g̃. vj. M. F. bolus, decies ſumendus.

Pulvis chalybeatus Cl. Dn. D. F.

℞. *chalybis ſubtiliſſ. limati* ʒiij. *corallior. rub.* ʒj. *rad. rubiæ* ʒiß. *fol. lauri* ʒß. *ſabinæ, roriſmarini, ſpecier. arom. roſat.* ã. ℈j. *borracis* ʒj. *macis* ʒß. *croci* ℈ß. *ſacchari Canarii alb.* duplum omnium M. F. pulvis.

Efficaciſſimus eſt in ſuppreſſione menſtruorum & partus promotione.

DOS. ʒj. cum vino albo dulci, repetitis vicibus, & ante tempus illud, quo menſes in ægra fluere conſveverunt.

Pilulæ ad promovenda menſtrua Dn. D. Kr.

℞. *troch. de myrrh.* ʒiß. *extr. ſabinæ* ℈j. *caſtorei* ℈ß. *borracis Venet. cinamomi pulv.* ā. ℈ij. *ol. cinam.* gtt. ij. cum *ſir. de artem.* q. ſ. Formentur pil. ad placitum. Doſ. ʒj.

Vel ℞. *extr. ſabinæ, borracis Venet.* ā. gr. xv. *ſalis ſuccini volat.* ℈ß. *ol. ſabinæ* gtt. ij. *cinamomi* gtt. j. M. F. pilulæ pro una doſi, & tales doſes n. 4. in 4. chartis ſeparatim.

Rotulæ martiales Dn. D. C.

℞. *pulv. cachectici,* ♂ *fixi diaph.* ā. ℥ß. *bezoartici* ♂*tialis* ʒß. *ſuccini albiſſ. præparat.* ʒiij. *ſacch. Canar. alb.* ℥iv. cum *aq. artemiſiæ & meliſſæ* ā. q. ſ. *ol. carvi* gtt. v. F. rotulæ.

DOS. n. 6. ad 7. mane & in ingreſſu lecti, per octiduum, & antequam menſes prorumpant, etiam iis fluere incipientibus: ſi non benè procedant.

Tabulæ martiales Dn. D. P.

℞. *cremoris* ♀*ri* ♂*tiati* ℥ß. *croci* ♂*tis aperitivi* ʒij. *bezoart. miner.* ♂*tialis* ʒß. *ſuccini alb. præparat.* ʒiß. *ſacch. albiſſ.* ℥vß. cum aqua conveniente q. ſ. Fiant tabulæ, ſeu rotulæ, irrorentur *ol. aniſi* gtt. v.

DOS. n. 6. 7. ad 8. bis in die, per 14. dies ante tempus conſvetum, ut ſuprà dictum.

Trochiſci de borrace Offic.

℞. *borracis Venet.* ℥ß. *ſalis ſuccini volat. extr. ſabinæ* ā. ℈viij. *croci* ♂*tis aperitivi* ℈iv. *ol. cinamomi* gtt. iv. *ſacch. alb. ſubtiliſſ. pulv. ad pondus omnium.* Cum *mucilag. trag. per aq. conv. fact.* q. ſ. F. trochiſci.

DOS. ℈iv. plus minusve. Menſtrua potenter movent.

Eſſentia florum Dn. D. M.

℞. *fol. pulegii, roriſmarini, flor. cheiri. cyani, calcatrippæ, calendulæ* ā. mj. *anther. ſeu ſtaminum lil. albor.* ℥ij. ʒj. *caſſiæ ligneæ* ℥ij. *croci Hungar.* ℈ivß. Inciſa & contuſa, groſſo modo, irrorentur *ol.* ♀*ri per deliq. fact.* gtt. aliquot, adde *ſpir. ſecundinæ* ℔iv. ℥viij.

Dige-

Digerantur per aliquot dies, in vitro benè munito, ad totalem fermè extractionem ſpecierum. Poſt filtrentur, & ad uſum ſerventur.

VIRES eſſentiæ; Menſtrua retenta promovet, & partum atque ſecundinas facilitat.

DOS. cochl. j. ij. & iij. per ſe, vel cum aq. cinamom

TITULI XXI.
CAPUT III.
IN FLUXU MENSIUM NIMIO.

Julapium Cnöffelianum gratiſſimum in fluxu immodico menſtruorum.

℞. *aq. ſpermatis ranar. deſtill.* ℥XL. *mivæ cydoniatæ aureæ* ℥iv.
ſir. ſpermatis ranar. corallior. ã. ℥ij.
ſpir. meliſſæ citratæ ℈iv. ♀*ris per campan. fact.* q. ſ. adde *ſedativi noſtri q. ſ.* pro morbi indigentia. In omni ſanguinis profluvio, ſcil. menſtruorum, lochiorum, hæmorrhoidum, eſt remedium excellens, maximè pro fœminis delicatioribus.

DOSIS ℥iij. per plures dies, & donec malum ceſſat, datur & bis in die, ſcil. manè & veſperi cum corallior. rubr. præp. ℈j.

Pro potu ordinario laudatur & à multis

Decoctum ligni lentiſci.

℞. *ſcob. ligni lentiſci* ℥iij. *cort. aurantior. adhuc ſubviridium* ʒvj.
aqu. fontan. ℔vj. coqu. ad duarum partium conſumptionem; colaturæ adde
ſir. coralliorum, maſtichini, mivæ cydoniatæ aureæ ã. ℥iß. Miſce

Validius redditur, ſi in aqua aliqua ſpecifica deſtillata fiat. Lignum lentiſcinum etiam infundi poterit vino rubro & auſtero, quo maximè viſcera corroborantur.

Electuarium ad fluxum menſtruorum.

℞. *conſerv. roſar. antiq. flor. tunic. condit. fr. cynorrhod.* ã. ℥j.
cydonior. cort. virid. aurantior. flor. aurant. cond. ã. ℥ß.
corallior. rub. c. ſperniol. præp. ʒij. *ſedativi noſt.* g̃. v.
confect. alkerm. ſ. m. & a. ℈v.
cum *ſirup. corallior.* ſ. q. F. electuarium. VIRES ex titulo de-

 prehen-

prehenduntur. DOS. ʒij. mane & veſperi ſumitur, & per intervalla aliquoties in die, magnitudinis caſtaneæ dimidiæ.

Pulvis corallatus offic. Regiæ.

℞. *coralliorum rub. propria. Râ inſuccator.*
cort. ovorum cum liqu. ſperm. ranar. præp. ā. ℥ß.
cornu foſſilis ʒij. *pulv. ſperniolæ n. ſimpl.* ℈iiij. g̃. iiij.
eſſent. roſar. ſeu elæoſacch. roſar. ℈jß. M. fiat pulvis.

Fluxum ſanguinis menſtruum, etiam poſt partum laborioſum, nimium ſiſtit. DOS. ʒj. in ▽ appropriata; præſcribebatur à Cl. D. D. C. ſub hac formula.

℞. *pulv. præſcripti* ℈j. *croci ♂tis aſtringentis,*
boli inſuccati Cl. Zwelff. ſeu ſpecifici noſtr. dyſenterici ā g̃. xv.
vsneæ humanæ ℈ß. (ex oſſibus ſcil.) *ſedativi noſtr.* g̃. j.

M. Fiat pulv. pro una DOSI. Sign. pulvis ſpecificus in fluxu nimio menſium.

Topicum externum vitriolatum D. D. M. L.

℞. *vitrioli Hungarici ad albed. phil. calcinati* q. v.
ſpermatis ranar. in cella ſeu alio loco frigido, (beneficio alum. & nitri) aſſervati, pro incorporatione ad pultis formam q. ſ.

Hæc mixtura, linteis cannabinis incluſis & imbutis, dorſo & lumbis, circum circa, usque ad umbilicum frigidè applicetur. Omnem fluxum ſanguinis, partium inferiorum miraculoſè & incantamenti inſtar cohibet: Et eſt certiſſimum experimentum, in contumaciſſimo affectu, reliquis nihil juvantibus, & ubi periculum vitæ imminet.

Laudatur quoque

Cataplaſma ex gypſo.

℞. *gypſi pulveriſati* ℔j. *pulv. nigr. ex oculis nigris ſperm. ranar. rad. conſolidæ pulv. ſanguinis draconis pulv. balauſtiorum* ā. ʒj. *albuminis ovorum, (in quo aliquid gummi Arabici & ceraſor. diſſolutum ſit)* pro incorporatione cataplaſmatis, q. ſ. M. optime.

In extrema neceſſitate, ubi de periculo vitæ agitur, hoc emplaſtrum ſeu cataplaſma, in linteo extenſum, & regioni pubis, & lumborum impoſitum,

ſitum, fluxum nimium ſiſtit menſium. Eſt remedium extremum.

Menſium fluxus immodicus in S. R. P. L. curatus à D. D. A. C.

SEr. Reginam L. M. tunc temporis viduam, à fluxu uteri cruento ſatis feliciter liberavit D. D. C. duabus emulſionibus cum mag. butyr. coralliorum ſub noctem exhibitis: De die vero adhibito croco ♂tis adſtr. cum coralliis, & topico ex fimo porcino.

Emulſio.

℞. *ſem. 4. frig. maj.* ā. ℥j. *papaveris albi* ʒß.
decocti hordei ℥ij. 🜄 *ſperm. ranar.* ℥jß. F. emulſio; adde *man. Chriſti perlat.* ʒß. *magiſt. corallior. rubr. butyracei* ℈j. ∼ *roſar.* gutt. aliquot, miſceantur probè. Sign. Nacht-Milch vor Ihr. Majeſt. die Königin.

Pulvis corallatus ♂.

℞. *coralliorum rub. præp. magiſt. corall. rub. butyracei* ā. ℈ß. g̃. v.
croci ♂tis adſtr. ℈ß. *eſſ. citri ſicc. ex rec. cort. ext. fact.* g̃. iij.
M. F. pulvis. Sign. Corallen Pulver alle Tage des Morgens nüchtern in vehiculo conſueto zunehmen.

Peſſarium.

℞. *fimi porcini, pulv. ſperniol. ſimpl. ex nigris oculis parati, & propria mucagine inſuccat.* ā. q. ſ.
🜄 *aluminis & ⊖li per aqu. ſperm. ranar. fact.* q. ſ.

Fiat maſſa, ex qua cum ſindone rubra fiant peſſaria, competentis magnitudinis, immittantur utero ad reprimendos & adſtringendos menſes valdè profluentes, ſi nempe venæ cervicis uteri apertæ ſint.

Not. Sunt qui loco fimi porcini aſininum ſibi eligunt, & tàm extra, quam intus exhibent.

Lotio tibiarum in aqua frigida, aut decocto adſtringente, & hic conducit.

De reliquo omnia illa remedia, quæ alias in hæmorrhagia nimia hæmorrhoidum præſcribuntur, & hîc (in exceſſu magno menſium) locum habent, præcipuè illa, quæ ex occultâ & ſpecificâ qualitate fluxui ſanguineo reſiſtere ſolent. Aliquando & ad narcotica devenire licet, in cujus finem commendantur illæ pilulæ, quæ *in Miſcellaneis Medico-Phy-*

ſicis

ſicis Naturæ Curioſorum, Ann. ſecundi obſerv. LIII. à nobis deſcribuntur, quorum delineationem per unam & alteram formulam hic repeto.

℞. *uſneæ microcoſmi pulv. eboris foſſilis,* ſeu *corallior. rub. præp.* ā ℈j.
opii noſtri correcti, gr. j. cum *ſir. idoneo*

F. pilulæ foliato auro obductæ, quæ ſecundo ſemper die (in emulſione aliqua appropriata, ex ſeminibus ſcil. 4. frig. maj. cum aq. ſpermat. ranar. rec. parat.) à cubitum eunte ſumuntur.

Aliquando & hæc formula placuit.

℞. *uſneæ cranii humani, vel in aliis oſſibus humanis collectæ* ℈j.
corallior. rub. inſuccatorum, pulv. ſperniolæ ā ℈ß.
ſedativi noſtri ℥. j. miſceantur & cum
ſir. ſperm. ranar. ſeu miva cydoniata formentur pilulæ. Uſus cum ſuperioribus convenit.

Cubilia & culcitræ herbaceæ.

℞. *herb. burſæ paſtoris, artemiſiæ rub. polygoni utriusque, lyſimachiæ, folior. quercus, muſci quercini, prunor ſylveſtr.* ā. q. ſ.

Ex iſtis herbis & foliis, quæ ubique locorum facilè haberi poſſunt, parantur cubilia & culcitræ, in quibus infirma noctu jacere & quiescere poteſt.

Amuleta.

INter alia remedia, hic à viris doctis adducuntur & amuleta quæ collo appenſa ſeu manibus tractata ac cutim corporis attingentia, omnem hæmorrhagiam corporis humani ſiſtere creduntur.

Hic verò loquor de amuletis Phyſicis, Medicis, licitis & naturalibus, quæ occulta ſua proprietate, divinitus in prima ſui creatione indita, ſemper eodem modo agunt in corpora, quibus applicantur, ſive ſuâ ſympathiâ, ſive antipathiâ. Magicis & ſuperſtitioſis periaptis, quæ & nos improbamus, & deteſtamur, hic nullus debet eſſe locus.

Præ aliis commendatur à multis medicis bufo transfoſſus, ſole in leone exiſtente exſiccatus, & ſindoni alligatus, ac regioni cordis applicatus, vel brachio ejusdem lateris. Et hoc erat Cl. D. D. A. C. p. m. amuletum, ex quo & ſuum parabat *empl. magneticum,* cujus conciliatio ſuo loco inter medicamenta antipeſtifera deſcribitur. A nonnullis celebratur & glomus ex muſco arboreo, ligni quercini ſeu pruni ſylve-

ſylveſtris, ſub axillis geſtatus. Præſtantiſſimum amuletum fit ex pulv. bufonum, ſuccino, uſnea humanâ & ſperniolâ (ex oculis nigris parat.) cum mucilagine tragacanthæ per aq. ſperm. ranar. factâ, quod omnem hæmorrhagiam immedicabilem ſubito quaſi cohibere ſolet; Ejus accuratiorem deſcriptionem, inveniet B. L. in *Ephemerid. Naturæ Curioſor. German. anni ſecundi obſ. 53. p. 101.* ubi & armillæ, corallia, poma & tabulæ in eundem uſum pro fœminis deſcribuntur.

Appendices.

Circa uſum topicorum, ſuperius recitatorum, ſequentia etiam ſunt obſervanda.

Primo. Si cruor peccat vitio alieno, vel ob qualitatem vel quantitatem aut materiæ alienæ permixtionem, tunc temporis aliquantisper fluor ſinendus eſt, quia conducit & à multis morbis mulieres liberat gravioribus. Si verò vires dejiciat, tunc cohibere oportet, prius quidem per revulſiones & derivationes: poſtea medicamentis tàm internis quam externis, & quidem incraſſantibus & aſtringentibus, & quæ ex ſpecificâ qualitate fluxum ſiſtunt, & à nobis propoſita ſunt, ubi & tempore curationis, viſcerum corroborationi, & viribus proſpiciendum erit.

Secundo, ne remedia topica nimis aſtringentia, & refrigerantia adhibeantur, priusquam revulſiones ſufficienter celebratæ fuerint, ne poſtea tumores in vtero, aut graviora ſymptomata concitentur; idque conſentientibus aliis medicis inſinuare debui. Revulſiones autem inſtituuntur per ſectiones venarum in partibus ſuperioribus cum impetu, & quidem reiteratis vicibus, & digito per vices foramini admoto; tamen cum diſcretione, & præſtat miſſionem ſanguinis partiri, & bis vel ter repetere, quam copioſiore ſanguinis extractione, vires dejicere. Quod ſi fluxus adhuc perſeveret, & vires ſectionem venarum non permittant, ejus loco cucurbitulæ dorſo & regioni hepatis ſunt applicandæ. Quæ & mammis, ſuaſu *Hipp. 4. aph. 50.* applicari poſſunt; quod tamen *Galenus in Comm.* non in ipſis mammis, ſed infra ipſas inſtitui vult; ſi etiam difficultas aliqua ſpirandi ſuperveniret, cucurbitulæ ſtatim à mammis removendæ ſunt. Plura alia, quæ in hac curatione obſervatu digna ſunt, ab Authoribus recenſentur, nobis ſolum hic materiam medicam tractare libuit.

TITULUS XXII.

ANTIARTHRITICA.

CAPUT I.

Medicamentorum antipodagricorum Cnöffelianorum ſecretiores præparationes & applicationes.

CLariſſ. D. D. *Andreæ Cnœffelii*, Archiatri Regii, Amici inter omnes alios optimi & maximi curatio arthritidis in ſolâ ♀ri reſolutione, & balſami naturalis conſervatione atque partis affectæ corroboratione conſiſtebat, de quâ ipſemet in conſilio, Sereniſſ. Regi Vladislao IV. Polon. Regi exhibito, *curandi*, ſcribit, *hæc ratio conſiſtit nec in phlebotomia, nec ſcarificatione, nec cauteriis nec alterantibus, nec purgantibus, nec diaphoreticis, ſive ſudoriferis*, ſed in ſolâ reſolutione tartari per ſpecificum & unicum omnium ſalium ſolvendorum arcanum, *ita ut mechanico illo arthritico malleus & omnia tartarum cudentia inſtrumenta ſubtrahantur, fabrefactusque tartarus cum confortatione membrorum reſolvatur: quo ſoluto fata & natura ipſa viam invenient, qua illum ejiciant.*

Qualem felicitatem & ſingularem ſucceſſum per iſtam methodum curandi podagram, & hujusdem morbi ſpecies Cl. Dn. D. *Cnœffelius* nactus fuerit, fermè toti Europæ eſt notum; factumque hinc eſt, ut à Rege Vladislao Quarto ex Germania vocatus & Archiatri munere ornatus ſit. Ipſo poſtmodum ſpartâ eâ fungente, non tantum Rex, verùm etiam alii Principes & Senatorii Ordinis Magnates exoptatam & ſane quam mirandam medicamentorum *illius* experti ſunt efficaciam; utut inficias ire nolim, in quibusdam ipſam paulo remiſſius ſe exeruiſſe, & vel maximè annis uno vel altero obitui viri laudatiſſimi proximis.

Purgationibus quantumvis Cl. Dn. D. *Cnœffelius* medicamenta ſua opus non habere exiſtimaret, quippe (ſic ſæpius dicere ſolebat) ſibi tantum non arrogans, ut vellet præſcribere naturæ, quando ea purgare, quando ſudare, quando mingere, quando vomere aut alia talia agere deberet, qui potius permittat, ut illa roborata tales vias ſibi eligat, quæ quã maximè expeditæ eſſe poſſint: Nihilominus tamẽ ipſe purgantia hic non omnimodè averſatus eſt, nec ideò methodum medendi ordinariam prorſum contemſit, quin immo in principio curationis, & in ipſo acceſſu

acceſſu morbi, ubi notabilis adeò effervеſcentia non erat, aut alias etiam, circa æquinoctia vel maximè, purgationes, ſed leniores inſtituit, pilulas ſuas univerſales exhibens, quarum compoſitio talis erat:

℞. *extr. hellebor. nigr. maſſ. pilul. de trib.* ā. ℈ß.
☿ *noſtr. fix.* ſeu *arcani corallini* g̃. ij. Miſc. & *cum balſ. peruvian.* q. ſ. fiant pilulæ.

Peractâ ſic purgatione curationem medicamentis ſpecificis & inprimis *illo ſuo* incepit.

Quoniam verò circa eorundem uſum plenior requiritur declaratio, ut ſciatur quid in acceſſu, quid in ſtatu, quidvè in declinatione morbi ſit faciendum, h. e. quomodo & quamdiu & in qua doſi medicamenta ſint adhibenda, ea omnia melius intelligi non poſſunt, quam ex ipſius Authoris informatione, ideò ejusdem *conſilium* in gratiam Illuſtriſſimi cujusdam Domini conſcriptum, atque *vindicias aquæ ſuæ* hic inſerere placuit, quibus B. L. *epiſtolam de podagrâ curatâ*, ab Illuſtr. Dn. Chriſtophoro Arciſſevvio *Amſtelodami in 12. editam* addat.

Obiter quaſi hîc tantum retuliſſe juvat, 1. quod *Cl. D. D Cnöffel.* medicamenti illius ſui ſpecifici uſum in magni & inveterati morbi curatione ſingulis ſine intermiſſione diebus continuari juſſerit, plerumq; unius anni ſpatio (immo tam pertinaces etiam arthritides aliquando ſe inveniſſe dicebat, quæ biennio demum vincerentur;) in minus inveterato triginta duarum ſeptimanarum, ſeu octo menſium, requiſiverit: pro morbis recentibus ſedecim tantum circiter ſeptimanas, aut aliquando ſolummodò novem popoſcerit.

II. Quod circa diætæ præſcriptionem non adeò ſcrupuloſus fuerit, ſed ægrotis tempore curationis ferè omnia, quæ pro victu ordinario menſæ apponi conſueverunt, permiſerit, hoc tantum monendo, ut nimius in cibo & potu, quin & reliquis rebus nonnaturalibus, exceſſus vitetur; aliam, inquam, nullam cuſtodiam imperavit ægris ſuis, ſed permiſit, ut deambularent, equitarent, iter facerent, & qualibus quisque vellet laboribus fungeretur.

Quoad *præparationem* denique *medicinæ* antiarthriticæ *internæ* B. L. ſciat *Dn. D. Cnœffelium*, medicamentum iſtud in ſummis ſecretis habuiſſe, nec aliis medicis & Collegis ſuis, etiam in conſiliis ſecretis pro S. R. Maj. habitis, immo ipſimet Regi (oblatâ licet notabili ſummâ) unquam communicare voluiſſe. Ego ipſi in laboratorio ejus aſſiſtendo, hanc habui felicitatem, ut impetrarim & obtinuerim hoc arcanum,

T 2 ta-

tamen juramento ante tali obſtrictus, ne vivente illo ulli aperirem; id & præſtiti; ideoque Cl. D. D. *Cnœffelius* poſtea etiam nemini, ſuam medicinam pro Regia Majeſtate, in abſentiâ confidere voluit, quam mihi. Atque nunc obligatione hac, poſt mortem ejus ſolutus, libentiſſimè hic adjicerem illius compoſitionem, ſed propter certas cauſas, mihi ſolum notas, & perſonas aliquas invidas, qui adhuç poſt mortem ejus perſonam, & ipſius medicinam rodere non ceſſant tacere adhuc cogor. Comunicavi tamen & hanc medicinam D. D. Henrico Vollgnadio, Medico & Practico Vratislavienſi, amico meo plurimum ac ſingulariter dilecto, at ſub ſilentii fide ad certum tempus ſanctè ſervandâ. Quisquis ergo illâ in ſimili morbo indiguerit, à præfato Dn. D. Vollgnadio medicinam, & ipſum uſurpandi modum pro deſiderato ſolatio petere poterit.

(*Not. Invenio in multorum Clariſſ. Virorum ſcriptis varia medicamenta antipodagrica, medicinæ Cnœffelianæ antiarthriticæ internæ adſcripta, ſed toto cœlo errant illi, qui ſimilia pro Cnœffeliana, ab amanuenſibus forte ipſius acceperunt. Nam vivente illo, nemo (quod jam dictum) ad hoc arcanum penetrare potuit, præter filium ejus proprium & me.*)

TITULUS XXII.

CAPUT II.

CONSILIUM

Pro Illuſtriſ. & Celſis. Domino Generali Poſnanienſi Comite de Lesno.

VIr Juvenis quidem, ſed diſpoſitione à parentibus, avis, & atavis ad arthritidem hæreditariâ, nuper dolorem primum podagricum in pollice pedis expertus, de morbi vehementioribus & frequentioribus inſultibus ſibi conſilium & medicamentum prophylacticum petiit, quod ſequentibus literis his contuli.

Illuſtriſſime & Celſiſſime Domine Generalis, Dn. Dn. Gratioſiſſime.

ILluſtriſſimæ V. Celſitudini obſequia mea & ex illis ſanitatem conſtantem à Divinâ gratiâ humillimè comprecatus, gratias ago & habeo devo-

devotiſſimas pro transmiſſo triginta ducatorum honorario ; & transmitto è fide data medicinas internas, aquam bibendam nempe, & externas, locis dolentibus illinendum liquorem tartareum topicum; quarum uſus eſſe poteſt ſequens.

Siquidem tres ſunt arthritidis, ſive podagræ gradus, MALUS, PEJOR, PESSIMUS, à magnitudine & frequentia dolorum ſic diſtincti, ut & ab ætate ; Triplex quoque & cuique conveniens medicamentorum uſus eſt.

MALUS ſtatus podagræ eſt infantia, ſub quâ, dolore nempe tolerabiliori, bibitur *aqua mea*, benè ante uſum commovendo, commixta, illâ, qua conſtat doſi vel menſurâ, nempe caliculi boni vinarii, manè hora 6. vel ſeptima, jejuno poſt hauſtum hunc ventriculo ad 4. vel 5. horas, ad usque prandium, citra cuſtodiam. Alter caliculus præcedenti veſperâ paratus & ad lectum poſitus commodè bibitur poſt mediam noctem, horâ 1. 2. 3. 4., quâ circiter fuerit horâ expergefactus Illuſtriſſ. Dn. Generalis, ſtatim ſuperdormiendo iterum. Si verò à ſomno non expergefiat Illuſt. turbandus ideò non erit, ſed illius caliculi uſum differat poſt prandium ſequentis diei, ad horam 4. vel 5. pomeridianam, cœnando poſt ſeptimam vel octavam, quamvis ille hauſtus eò minori cum utilitate & fructu bibatur poſt meridiem, quo majori energiâ, vacua viſcera & ab omnibus ingeſtis (expedita jam poſt mediam noctem omnimoda concoctione) liberata, ſoli huic Medicinæ & ipſius poteſtati, commodum præbent hoſpitium.

Hoc medicamento uti pergat indies ad 2. vel 3. ſeptimanas, nonnunquam etiam, ſi malum & dolores pertinacius obſtiterint, ad menſem ad omnimodam usque alleviationem doloris, vel cujuscunque etiam in articulis moleſtiæ.

PEJOR ſtatus, ſive adoleſcentia arthritidis, ſub dolore minus tolerabili trinum hujus aquæ uſum, tres (nempe per 24. horarum circuitum) menſuras ſive caliculos exigit, cum jejunio quatuor horarum, absque cuſtodia tamen alia.

PESSIMUS ſtatus. Sub conſiſtente ætate, dolore nempe intolerabili, quatuor vicibus, 24. horarum circuitu, caliculum ſolitum exigit. Nempe, primus caliculus haurietur horâ 6. vel 7. matutina; ſecundus horâ quartâ pomeridianâ ; tertius horâ 9. vel 10. nocturnâ, antequam obdormiverit. Quartus poſt mediam noctem, horis ſupra indigitatis, doſi & modo itidem ſupra ſignificatis. Ubi iſtud notandum, quousque

usque eſt gradus ſive ſtatus arthritici doloris majoris, vel minoris, eousque intendi & remitti debere frequentiorem uſum medicamentorum noſtrorum, quorum normam & legem ipſa ægri tolerantia & alleviatio ſenſuali fide, an ſæpius & frequentius, an parcius bibendum ſit, monſtrabit. Remiſſiores dolores, remittere etiam de medicina jubent, quorum alleviatio vel recrudeſcentia etiam continuandæ vel intermittendæ medicinæ tempus & terminum ponent.

Purgationes, ſive turbationes & colliquationes potius liquorum naturalium, & venæ ſectiones è conſortio meorum medicamentorum exeſſe volo. Nolo enim per virium & vitæ latrocinia mederi. Si alvus, prout ſub dolore fieri ſolet, conſtipatur, nec bene reſpondet, ad obſequium redigatur enemate domeſtico, citrà ſolutiva parato, & non niſi conſtipationis neceſſitate repetito.

Tempus inchoandæ medicinæ, ut & continuandæ, ſub exaltatione morbificæ cauſæ, doloris, & morbi neceſſitas, propter quam DEUS medicinam & Medicum creavit, præſens & urgens determinabit. Et hæc de uſu internorum.

EXTERNA ſive TOPICA ſunt illi liquores ♀ei in minoribus lagenulis 4. tranſmiſſi. Itaque exterius ubicunque fuerit dolor, RUBOR, CALOR, ſtatim liquor cum pulvere benè commovendo commixtus, benè infundatur in cochlear vel patellulam argenteam aut ferream, ea quantitate, qua circiter opus erit pro uno illitu loci dolentis, & ſupra lenem carbonum candentium vel elychnii calorem ita teneatur, usque dum illam aquam in cochleari vel minimum fumare obſervaverint, (diutius enim niſi cum jactura energiæ ſuæ detineri non debet!) & ſic incaluit plus ſatis hic liquor. Hoc ipſo ſic tepefacto, & cum pluma, vel quod melius eſt ſpongiolæ particula excepto liquore, quò ſæpius eò melius irrigatur partis dolentis omnis ambitus, ut & ipſa pars dolens, & ſua ſponte ſic madefacta ſiccari poſtea permittitur. Pro intendentibus & remittentibus doloribus, indies ille illitus, aquæ hujus 2. 3. 4. 5. 6. 10. 20. pluribus, paucioribusve vicibus fieri debet, & cum ſpongia illa guttatim inſtillando vel madefaciendo, vel cum pluma intincta illinendo pro commoditate & tolerantia ægri. In hac adminiſtratione ſupponitur pelvis vel patina lata, non profunda, vel argentea, vel quod melius terrea vitreata infra locum ſive partem irrigandam, ut deciduus ille liquor in patina excipi, in lagenulas reaffundi, & ad ulteriores uſus reſervari poſſit.

Facta

Facta hâc ſic diligenti & frequenti irrigatione, locus dolens irrigatus ſua ſponte ſiccari permittitur, poſtea involvitur linteaminibus tepefactis optimè, ſed citra ligaturam, ut ſine moleſtia ægri mox uſu exigente denuo linteamina explicari poſſint, pro defendendis locis irrigatis, & linteaminibus lectiſternii, quæ aliàs à ſubtilioribus ſpiritibus tartareis eroduntur. Sedatis ſic doloribus, & mox prout fit, ſuccedente partis tumore, pars tumefacta indies (citra ulteriorem irrigationem, niſi tumori huic comites adhuc aliqui dolores) cum magna ſpongia vino myrrhiſato, calido, calidè & bene madefieri & elui debet bis, mane & noctu, hora una vel altera præcedente ſomnum, eo usque quo pars penitus dedoluerit, & detumuerit, tunc ab uſu hujus vini topici abſtinendum, & reliquum naturæ tempori, & labori committendum eſt. Non inutile erit, partibus inferioribus pedum, ſeptimanatim bis, facere pediluvium, hoc eſt, vino myrrhiſato, pro balſamandis & ſolidandis illis partibus afflictis. Die nempe martis & ſabbathi noctu antequam ſe cubitum componet Illuſtriſſimus Dominus Generalis. DEUM veneror, velit ſuis mediis clementisſime benedicere, quo Illuſtriſſimus Generalis, boni Regni publico, prudentiâ & ætate

Iliacos æquare ſenes & vincere poſſit.

Ita apprecatur volitanti calamo

Illuſtriſſimæ ſuæ Celſitudinis

humillimus Servus

ANDREAS CNOEFFELIUS.

TITULUS XXII.

CAPUT III.

VINDICIÆ

Sive

Reſponſio ad Objectiones, quibus imperiti quidam opinatores, Illuſtriſſ. Comiti Oldenburgenſi perſuadere conantur, criminando, ægros à continuo aquæ meæ uſu præſentiſſima incurrere pericula.

HAut opus erat, Illuſtriſſime Comes, defenſorias haſce ad Te exarare: namque ſiniſtra illa judicia ab hominibus nullam profectò

fectò aquæ noſtræ notitiam habentibus, ſoloque ſenſu bruto, guſtu, odoratu, tactu, doctis, proficiſcuntur: præterea univerſo orbi, maximè verò hiſce regionibus notiſſimum eſt, ſolo hoc rite uſurpato ſecretiore medicamento miſeros, ab aliis derelictos ægrotantes, à morbis, quos vocant incurabiles, facilius, citius, tutius & jucundius; quàm quibuscunque putidis, quæ teſte experientiâ nec ipſi eorundem magiſtri haurire appetunt, ægrique non niſi coacti ſummâ cum abominatione & horrore aſſumere queunt, decoctis curatos eſſe.

Nullus autem dubito, quin plurimi imperitorum nominis ſimplicitate offenſi ſint; à præcipuo enim elementorum medicinam hanc aquam vocavi, ex proëreſi à vehiculo, quo illa obvelatur, nomine deſumto. Sanctè tamen teſtor, non aquam, non dulce, non acidum, hujus medicamenti baſin exiſtere, ſed ſulphur quoddam plusquam ſolare, inſipidum, nobiliſſimarum, ac vix credendarum virium, huic aquæ commixtum, corpus humanum uſu continuato mundificans, ſine purgatione, clyſtere, venæſectione, aliaque omni deteſtanda in hominis ſanitatem graſſante tyrannide: Hanc enim illa fugit, & potius modeſtè, placidè & blandè tractari amat.

De grato hujusmodi mundificante ſulphure ſapientiſſimi olim artifices multa ſcripſerunt, nec non egregia cum eodem ſpecimina ediderunt. Inter alios, (quod, ut major huic ſcripto meo accedat autoritas, adducere lubet,) centum abhinc annis mentionem ejusdem fecit celeberrimus Germanæ noſtræ patriæ Medicus, *Theophraſtus Paracelſus*, qui hoc ipſo coram & ante oculos imperitorum, (teſte inſcriptione, quo lapidem ejus ſepulchralem poſteri in perpetuam rei memoriam honorare dignati ſunt,) eos morbos curavit, quos purgationes optimæ, ſirupi & decoctiones aliæ intactos penitus relinquunt; dum in libris de peſte ab ejusdem diſcipulo, nob. & doctiſſ. *Adamo Bodenſtain* anno 1568. editis, ſub finem capitis quinti ſcribit: *qui ſulphuris notitiam nullam habet, nec de medicinâ nec de naturæ arcanis quicquam diſſerere novit. Quilvis enim medicus, qui elementum ignis in arcanitate ſuâ non poſſidet, periti & experti medici nomen nec meretur, nec affectet, ſed nugatoris & marſupiorum purgatoris. Omne autem* 🜍 🜂 *eſt inviſibilis, qui morbos conſumit, ſicut ignis ligna. Ideoque Elementum ignis in quibuscunque morbis maximum eſt arcanum.* Sed hæc de proprietate medicamenti hujus, quod 🜄 non eſt, ut imperiti autumant, ſed 🜍 philoſophicum, dixiſſe ſufficiat.

Omne

Omne 🜍 vi mitigante & anodyna præditum eſt, adeo ut nonnulla metallorum ac mineralium 🜍a, prout à naturâ fuerunt exaltata, ſoporifera ſint, quorum ope omnes dolores, omnia incommoda, quibus propter morbum æger affligitur, placantur & ſedantur, & quidem cum εὐφορίᾳ ægroti: eo ipſo tamen nullus adhuc morbus curatur, aut radicitus exſtirpatur; ſed ſaltim, ut dictum, ſymptomata minuuntur & mitigantur. Sulphur enim hoc morbos tollit blandè *coquendo* & *maturando* crudum, viſcidum, impurum ac diu retentum excrementum, morborum matrem ac fomitem: quæ concoctio placidè ac temporis tractu peragitur, ſicut omnia definito tempore maturantur. Hanc concoctionem & maturationem veteres magni fecerunt, optimè cognoverunt, & multa de eâdem ſcripſerunt, quæ tamen à recentioribus oblivioni traduntur ac poſthabentur: utut in eâ natura tàm in ſanis, quam ægris quovis tempore præprimis occupata ſit, inque mundi finem occupata erit.

Coctionem hanc excipit *ſecretio* mali à bono, quâ natura occultas impuritates in apricum producit, ac viſibiles reddit: æque ac in carne crudâ evenire videmus, quæ quamvis optimè lota ſit, ita ut ſpuma nulla vel immundities in eâ animadvertatur: nihilominus, quamprimum hæc ollæ indita coquitur, magnam impuritatum copiam protrudit, adeo ut ſpumam antea non animadverſam, (ſiquidem optimè mundata erat,) ſubinde cochleari tollere oporteat. Idem & in aliarum rerum coctione accidit, velut in officinis ærariis & furnis fuſoriis, nec non chimicorum laboratoriis, ubi quotidie ſcoriæ & impuritates non pilulis aut apozematis purgantibus; ſed igne, coctione & maturatione ſeparantur, videre eſt.

Reliquæ 🜍is hujus, non aquæ, virtutes licet tanti ponderis non ſint, ut quidem modò laudata coctio, ex hâc tamen originem ſuam trahunt. (1.) Prima illarum eſt *reſolutio*, quâ tenax, craſſum, rudeque emollitur, tractabile, fluidum, &, ut à naturâ commode evacuari poſſit, aptum redditur. (2.) Hanc excipit *abſterſio*, quâ quod fluidum eſt, à naturâ (& ſale ſubtili volatili omnia penetrante, hoc in ſulphure contento) eluitur, abſtergitur & avellitur, nec non locus, cui diu iſtæ ſordes adhæſerunt, mundatur. (3) Cui deinde ſuccedit *reſeratio vaſorum obſtructorum*, & commodior ægroti valetudo, dum ſpiritus vitalis hâc ante impeditus rurſus liberè canales, vaſa & ductus naturales emundatos ad loca & labores deſtinatos tranſire, omnia benè exequi, fomentare,

maturare, calefacere, & concoquere poteſt. (4) Quam denique ultima ſequitur operatio: totalis nempe diſſipatio & exſtirpatio reſtantium adhuc, & facilius nunc, quàm in principio ſeparabilium impuritatum, & unà cum hâc optima patientis valetudo, robur ac ſanitas.

Quisquis igitur tale mitigans, ac ſale ejusmodi mercuriali ſubtili penetrante, ſeu ſpiritu balſamico, qui in ſale conſiſtit, prægnans ſulphur nactus eſt, ſummas Deo agat gratias, ſibique gratuletur ac gaudeat: non enim ſulphur hoc ſolùm Creatorem ſuum, dum ægris plurimis reſtituit ſanitatem, celebrat; ſed & poſſeſſorem ſuum Medicum, qui artificioſè illum adminiſtrare novit, nobilitat, nec ærumnoſam ac egenam vitam degere ſinit. Hæcque purificatio ſimilis eſt illi, quâ aurifabri per ſulphur antimonii aurum quoad vires & colorem exaltant, & ſolummodo excrementa & ſcorias abjiciunt, purum vero ſibi ſervant.

Objectiones quod attinet, etſi nullam mereantur reſponſionem, ſiquidem ab ejuscemodi hominibus, ut eorum prodit ſimplicitas, qui nullam hujus medicinæ cognitionem habent, proficiſcuntur, tamen in gratiam tuam Illuſtriſſ. Comes, eas diluere lubet.

1. Primo dicunt, *medicinam hanc eſſe acrem, & vaſa venasque lædere*: unde quæſo hoc ipſis innotuit? ſulphur hoc, quod ſanctè affirmo, ſanat potius, omnique ſapore deſtituitur, aut magis ad dulcem inclinat. Brutus eſt intellectus ille, qui ex ſolo, nec quidem medicinæ, ſed ſolùm ejus involucri aut vehiculi, aquæ ſcilicet, quæ acida eſt, ſapore judicat. Sæpius autem dixi, medicinam absq; acido etiam in hauſtu vini vel cereviſiæ pro lubitu cujusvis ſumi poſſe. Aqua vero hæc acida eodem modo accuſatur, quo *Momus* venerem pulcherrimam vituperabat, cum diceret, ipſam quidem pulchram ſatis eſſe, culcitram vero, cui inſideret, eſſe deformem. Quod ſi aqua hæc acida tàm parcâ doſi, menſurâ ſcilicet unius aut alterius caliculi vitrei ſumta, membra vitalia corrodit; utique omnes illi medici peſſimè egerunt hactenus, qui ægris ſuis, quos curare neſciverunt, atque ideò dereliquerunt, ad acidulas amandatis, hanc bibendi easdem methodum præſcripſerunt, quâ hodienum utuntur, ut ſubinde numerum augentes, non caliculum unum aut alterum; ſed decem, viginti quotidie, immò integros congios haurirent; tanto majori cum periculo, quando crudiori ac planè ſylveſtri acido à commixtis mineralibus ac excrementis metallicis acidulæ præditæ ſunt; quod tamen ab artifice per deſtillationem corrigitur

ac de-

ac depuratur, immò per certas encheireſes in ſvavem dulcedinem convertitur. Deſtillatoriâ enim arte dulcia acredinem nanciſcuntur, & viciſſim acria dulceſcunt: notumque eſt ipſis etiam pharmaceuticæ artis tyronibus, quod *rnnunculus*, qui aliàs veſicas excitat, uritque, deſtillatus dulcem, omni acredine carentem aquam præbeat, nec non acidiſſimus citri ſuccus aquam inſipidam reddat, aciditatemque ſuam amittat.

Cæterum idem aqua hæc noſtra fatum cum Medici clariſſimi, *Helmontii*, medicamentis experitur, qui *tract. de febribus cap. 17.* hunc in modum queritur: *Gauderem ſanè*, inquiens, *hæc propalare*, ſed me absterruerunt eventus, *malo meo experti; etenim circa finem elapſi ſeculi inceperam per ſtagma ſulphuris & vitrioli mederi: dicebam etiamquanam eſſent inſveta illa ignotaque remedia.*

Primum enim medentes chirothecam ſuam præfatis remediis oſtendebant correſam ac reſolutam, ut ægros terrerent, ne ſuus ſtomachus idem toleraret. At cum poſtmodum, non obſtante medentum detrectationis fuco, cernerent à me ſanatos, benè valere, à ſervis fugitivis meis juſſerant deſtillari quædam, quæ viderant & didicerant, nec ſanè inviderem, niſi adulterata venundarentur omnia. Hæc celeberrimus *Helmontius*: quibus ego addo, opinionem hanc ex merâ oriri ignorantia; ſiquidem experientia abundè teſtatur, quod acida ejusmodi parcè ſumta, vires ſuas in viſcera viva ita exſerere nequeant, quemadmodum in cadavera demortua, aut res vitâ carentes, telam lineam, vel corium. Quo vero, Illuſtriſſ. Comes, rei hujus ipſe periculum facere poſſis, mitto in vaſculo vitreo ſpiritus vitrioli communis nonnihil, cujus guttas quatuor diverſis manus vivæ partibus inſtilles; alias quatuor chirothecæ locis diverſis adſpergas, videbis triduo elapſo chirothecam perforatam, cutim vero vivam ſine omni nævo aut damno integram ac illæſam.

2. Deinde objiciunt, *medicinam hanc non poſſe penetrare.* Hic ſuimet obliviſcuntur homunciones iſti: paullò ante dicebant, eandem corrodere ventriculum & reliqua viſcera corporis, quos permeet; jam vero penetrare nequit. Quomodo corrodere & perforare poteſt, ſi illâc penetrare nequit, ubi ex mente ipſorum lædere debet? Hanc vero medicinam in reſerando præcipuis annumerandam eſſe, non quidem propter aquam, aut vehiculum, ſed propter ſeipſam, ratione ſalis ſui volatilis, experientia teſtatur eorum, qui in obſtructio-

nibus vehementiſſimis meſenterii,lienis, renum &c. continuò medicamento hoc utentes die 8. 9. 10. ſentiunt, urinam longè expeditius, vehementius & frequentius excerni,quàm antea: quâ de re ægri experti melius diſſerere poterunt, quàm illi, qui nullum ejusmodi unquam experimentum viderunt. Inde etiam ope ejusmodi medicamenti ſpatio ſeptimanarum ſex omnes febres quartanæ; intra decendium vero tertianæ, quæ nulla aliàs æque benè reſerantia medicamenta aut medicos reperire potuerunt; ſed ægros per menſes quinque, ſex, novem, decem & amplius habuerunt; & tandem à medicis penitus relictæ ſunt, feciliſſimè curantur.

Silentio hic præteribo, quàm efficax medicina hæc in reſerandis obſtructionibus ſit, & quomodo melancholiam & maniam incurabilem cum ſtupore perſanet: nemo enim hiſce præter illos, qui hujuscemodi homines ab aliis medicis derelictos feliciter curatos viderunt, ipſosque ægros ſanatos, facilè fidem dabit.

3. Tertia objectio, *nihil illam educere*, ex modo dictis facile dilui poteſt. Dum enim tantum obſtructiones expedit, & materiam infarctam eluit, ſane non medicamentum; ſed natura, poſtquam cauſſa morbi fixa ope medicamenti ſoluta eſt, evacuat. Poſſem idem demonſtrare de acidulis, quæ, cum uſu continuo cauſſam morbificam excoxerunt, & fluidam reddiderunt, naturæ (antehac impeditæ) evacuationem committunt, quippe cui & viæ & media ad evacuandum, ſive per urinam ſive per alvum, ſudorem aut aliter, abundè & ſuppetunt, & optimè cognita ſunt: Hâc ratione quod medicamentum hoc non evacuet, libenter concedo. E contrario vero, quod nil pravi aut noxii in corpore relinquat, teſtabuntur omnes illi ægri, qui potum hunc diebus decem aut quatuordecim continuarunt: præter enim ordinariam illam naturæ beneficio motam alvi ſolutionem,duas aut tres alias adhuc ciet,ita ut ſpatio dierum quatuordecim,minimùm quatuordecim dejectiones efficiat, longe majori cum naturæ commodo, quàm venenata purgantia,quæ unico trihorio,(quo coctio aut maturatio,in morbis præſertim firmiter infixis abſolvi nequit)plus boni,quàm mali, & quidem magnâ ac ſolitâ ſibi violentiâ evacuant: quam tyrannidem in naturam toties, aſt fruſtra, exercere neutiquam noſtrum eſt.

Hæc quantopere inter ſe differant, quivis æger, qui utrumque medicamenti genus expertus eſt, edicere poterit, præprimis vero Tu, Illuſtriſſ. Comes, qui utrâque curandi methodo tentatâ tot annorum decur-

decurſu propriâ experientiâ edoctus optimè ſententiam feres, utrum reverâ medicamenti vires & operationem talem ſenſeris, qualem ſcripto hoc ego deprædico. Et ſanè unica hæc unius ægri experientia & certitudo omnibus diſcurſibus & fundamento penitus carentibus opinionibus præconceptis longè anteferenda eſt.

Quod verò aquam hanc primis diebus non quivis ferre poteſt, non frigiditati, (ſummum enim ignem in ſe concludit) ſed ægro imputari debet. Certè ſi in acidum aut bilioſum ventriculum incidat, primis tribus diebus plures quam aliàs dabit turbas; ſed & huic malo facilè mederi poſſumus, paucique talismodi dantur ventriculi ὀξώδεις, in quibus fermentationem & ebullitionem hanc tractu temporis ſedare non poſſit.

4. Quarta objectio, *renes ſanari non poſſe*, explicatione indiget. Verum utique eſt, renum fibras nerveas aut tendinoſas, æque ac in reliquo toto corpore, ſemel læſas in integrum reſtitui non poſſe: ſubſtantiam vero carneam, quæ ſanguinem fundit ac ſuppuratur, ſanari, aut (ſi partes tendinoſæ læſæ ſint) in maſſam informem conſolidari poſſe, non minus certum eſt, æque ac in quovis alio parenchymate, corde excepto, utpote meris partibus tendinoſis conſtante, propter quod ejusdem vulnera ferè ſemper lethalia ſunt: fando namque percepimus, in Pruſſiâ vulnus ventriculi ſanatum eſſe; vulnera parenchymatis hepatis, ſubſtantiæ pulmonum, etiam ictu bombardarum inflicta, quotidiè, niſi imperitè tractentur, in bello ſanantur: exſecto calculo, ſi ritè curentur, etiam veſicæ vulnera conſolidantur. Erat inter miniſtros Reginæ noſtræ ſenex quidam oculiſta, Carre nomine, cui paucis abhinc annis binis diverſis vicibus calculus è veſica, (quæ tamen tantâ carne ac renes prædita non eſt,) exſectus, & vulnus optimè ſanatum eſt; ipſeque hodienum vivit. Verum & hoc eſt, quod renes non frequenter ſanentur, & à medicis imperitis (de peritis mihi ſermo non eſt) qui arcana & encheireſes non callent, penitus deſeruntur. Non ideò ab imperitiâ ad impoſſibilitatem argumentari licet, quandoquidem non ſolum Medicorum expertiſſimorum obſervationes & curationes, quarum integra habemus volumina, æque renum affectorum curationes ac perſonarum nomina nobis exhibent, & quotidiè oſtendunt, verum etiam omnes illi Medici practici tàm veteres, quàm recentiores, ſi res foret impoſſibilis, fruſtraneam & ineptam navaſſent operam, dum tot medicamenta commendarunt, tantaque volumina conſcripſerunt, de renibus & veſicâ læ-

ſis curandis. Et quamvis hæ curationes difficulter ac tardè, nec cuivis medico ſuccedant, attamen exinde non omnimoda rei impoſſibilitas præſumenda eſt, cum, ut diximus, tot exempla contrarium teſtentur. Immò unicum aut duo hujusmodi experimenta omnibus opinationibus, quæ non certis ac ſolidis rationibus; ſed nudis perſuaſionibus nituntur, longè ſunt præferenda.

TITULI XXII.

CAPUT IV.

T O P I C A,

ſive

REMEDIA EXTERNA ANTIPODAGRICA

ad doloris lenitionem ac tumoris ablationem.

1. Liquor tartareus D. D. Cn.

℞. *ſedativi noſtri liquidi absque opio* ℥iv. ∽ 🜉*ri rectif.* ℥j. ad ij.
pulv. noſt. rub. ℈j. Miſc. & uſui neceſſario ſervetur in vitro.

VIRES. Externè in doloribus podagricis ſedandis multum præſtat hic liquor, pluribus enim eum profuiſſe ipſemet oculis meis ſæpius vidi. MODUS UTENDI; in mixturâ iſtâ calefactâ linteola madefiant, & parti dolenti applicentur.

2. Topicum externum VLADISLAVIANUM.

℞. *aqu. laboris noſtri, ſpir. laboris noſtri,* 🝆 *laboris noſtri* ā. ℥xij.
erma ranar. *mucagin. aquatic. crud. per ſaccum clarificata & beneficio*
☉nis conſervata ℥XL.
aloës hepat. ℥iij. *myrrh. finiſſ.* ℥ij.

Miſc. ſtent in loco calido, ad omnimodam ingredientium ſolutionem.

Mixtura hæc admirabilis eſt & inſignis; Externè enim applicata, omnes dolores incantamenti inſtar reprimit & ſiſtit, tophosque reſolvit & remedium eſt cæteris nihil juvantibus quaſi extremum, in S. Maj. VLADISLAO IV. p. m. à Cnöffelio ſæpe expertum.

Modum applicandi quære ſuperius in annexo conſilio pro Illuſtriſſ. & Celſiſſ. Dn. Generali Poſnanienſi Comite de Leſzno &c.

Nota: Poſt uſum hujus topici, ubi dolor & tumor magnus locusque rubebat, pulverem ſequentem adhibuit:

Pulvis

Pulvis pro aſperſione S. Reg. Maj.

℞. *lithargyrii aurei pulveriſ.* ℥iv. *rad. ir. Flor. pulveriſ.* ʒij. *moſch.* gr. iv. *zibeth* ℈ß. Miſc. F. pulv. ſubtiliſſ. Sign. ut ſupra.

3. Topicum D.D.C.

pro Sereniſſ. Electore Brandenburgico,
&
Illuſtriſſ. Dn. Ulrico Doberſchinski,
Ejusdem Sereniſſ. Elect. Conſiliario.

℞. R*æ noſtr. topicæ* ℥xvj. ∼ *labor. noſtr.* ℥viij. *mixtur. balſamic.* (*ex myrrhæ & aloes* ā. ℥ij.) q. ſ. *mucagin. aquaticæ* ℥xl. Miſc. bene aliquandiu concutiendo. Sign. ut ſupra. MODUS UTENDI & VIRTUTES cum topico VLADISLAVIANO conveniunt.

4. Mixtura Eggenbergica balſamica

à Cl. Dn. D. Cnöffelio ſic dicta.

Nomen contraxerat quondam hæc mixtura ab Illuſtr. Principe Eggenbergico, cui ſæpiſſimè in doloribus podagricis fuit adhibita, cum ſingulari emolumento. Ipſa talis erat:

℞. *aqu. labor. noſtri* ℥xxiv. ∼ *mercurial. noſtr.* ℥xij. *mucaginis aquat. aluminat.* ℥l. *aloes opt. myrrh. rubr. ſubtil. pulveriſ.* ā. ℥iij. Miſc. probè ſubigendo pro mixtura lacteo flaveſcente; Modum applicandi vide poſtea in topico 8. Arciſſewiano.

5. Mixtura balſamica

pro Illuſtriſs. & Reverendiſs. Principe ac Domino,
Dn. W. Lezinski Epiſcopo Varmienſi.

℞. *mucag. aquat. non* ♄*t.* ℥xx. *balſam. ſ. topici Eggenberg. præc.* ℥v. *phlegmat.* ⊕*l.* ℥viij. ∼ *noſtri odoriferi* ℥ij.
Miſc. diligenter, ut exactè uniantur; Sign. ut ſupra.
Circumligata mixtura circa carpum, genu & pedem, ac ter vel quater ſpatio 24. horarum renovata, omnes dolores mitigat.

6. Mixtura

pro Illuſtriſſ. & Excell. Dn. Dn. Georgio Oſſolinio,
Cancellario magno Regni,

℞. ſper-

℞. *ſpermat. ranar. reſerv. phlegmat.* ⊕*l.* ā. ℥iv. *alumin.* ℥ij.
M℞. *de trib.* (*ex aloe, myrrha* & *croco*) ʒij. ℈ij. *camphoræ* ʒj.
Miſc. omnia exactè. Sign. Mixtura in doloribus podagricis ex cauſa calida bis vel quater in die adhibenda, linteis ſc. eâ calidâ imbutis.

7. Topicum balſamicum
pro Illuſtriſſ. Comite in Oldenburg.

℞. *mucagin. aquatic. nr. m. aluminatæ* ℥xLviij.
aloes, myrrhæ pulveriſat. ā. ℥ij.
coquantur ad diſſolutionem ſpecierum, deinde add.
phlegmat. ⊕*l.* ℥xLviij. *mucagin. aquat. adhuc recent.* ℥xxiv.
∽ *labor. noſtr.* ℥xx. *balſam. Eggenberg.* ℥viij.
∽ *roſar. fragrant.* q. ſ. *eſſent. lign. rhod.* g. xx.
Miſceantur exactè, ſign. ut ſupra.

8. Liquor externus tartari
pro Illuſtriſſ. Dn. Generali, Dn. Chriſtophoro Arcisſevvski.

℞. *phlegmat. compoſ.* ℥iv. *liquor.* ♀*i noſtr. compoſ.* ℥iij.
∽ *de trib. nr.* ♀*ri rectif.* ā. ℥iß. *pulv. rubr. anodyn.* ℈j.
Miſceantur opt. pro una lagenulâ, & tales commiſceantur num. vj. Sign. Liquor externus Tartari.

usus hujus topici talis erat, qui & in aliis topicis Cnöffelianis, hîc deſcriptis, obſervandus eſt.

Lagenula prius commovebatur fortiter, donec ab excitato pulvere turbidè rubeſceret liquor; Tum effundebatur ejus liquoris, bene jam cum pulvere commixti, nonnihil in cochlear argenteum, & ſuper prunas candentes collocabatur in cochleare, ut paululum incaleſceret, & inſpiſſaretur; quam primum fumare incipiebat liquor; amovebatur cochlear ab igne, & eo liquore locus affectus, tumens, ſeu inflammatus, affatim illinebatur pluma aliqua. Locus illitus tamdiu non tegebatur, donec liquor illitus diſpareret, & per ſe ſiccaretur, tum demum applicabantur deſuper linteamina calida.

Repetebatur iſta illinitio, quinquies, *6. 7. 8. 9. 10.* & etiam vicies de die, tamdiu, donec aut dolor vinceretur & ceſſaret, aut puſtulæ parvæ in loco illito apparerent, ulteriorem illinitionem ob mordacitatem liquoris non permittentes.

Tum eo die ceſſabatur, & locus illitus ſpongiâ vino calido imbutâ

butâ detergebatur, & lentè purgabatur. Quod ſi poſtero die puſtulæ illæ diſparerent, & dolor adhuc permaneret, eadem illinitio repetebatur, donec omnis dolor & afflictio periret.

Si quis medii anni ſpatio notabilem profectum (ex uſu tàm interno quàm externo medicamentorum Cnöffel.) non ſentiret, ſed æquè ut ſolebat infirmaretur, eum pro deſperato, & à DEO ad has pœnas condemnato habendum eſſe dicebat. Plura circa hanc materiam & de medicamentis Cnöffelianis quære in epiſtolâ de podagrâ curatâ, & ab ipſo Generoſo Dn. Chriſt. Arcisſewski conſcripta.

9. Topicum caſtrenſe
pro Illuſtr. Comite de Oſtrorog Pocillatore Regni.

IN caſtris, crudo & caſtrenſi more, absque extractione ſequentem, (pro topico ordinario) hanc conſtituimus compoſitionem:

℞. *aq. mucaginis absque igne parat.* ℥iv. V/ *♀ſati camphorati* ℥ij.
liquoris noſtri ſedativi q. ſ. *gummi guttæ* ℈ij. ad iv.

Miſceantur benè. Sign. ut ſupra.

10. Topicum extraordinarium anno 1649.
Lublini paratum.

℞. *⊖li vulg. Ungarici* ℔ij. *○nis* ℔j. *□næ puerorum* ℔iiij.
Deſtillentur ex ∴â per cucurbitam. Poſtea
℞. *hujus liquoris egreſſi* ℥vj. *liquoris ♀ri noſtr. compoſ.*
~ *♀ri rectific.* ā. ℥iß. *pulv. mei rubr. topici* ℈ij.

Miſceantur. Sign. ut ſupra.

11. Topicum Dn. D. Podchocimski
pro Generoſo Dn. Comorovvski.

℞. *calcis vivæ* p. iij. *♀ri crudi* p. j. Pulveriſata inde ♉æ. Adde
✠*i vini* q. ſ. Deſtillentur, & exibit aq. viridis.

Ex relicto capite mortuo adhuc prius calcinato extrahatur ſal. Jam
℞. *hujus liquoris deſtill.* ℥vj. *⊖is ex ☉o extracti* ʒiij.
phlegmatis ⊖li ℥iij. Miſce.

Ad dolorem ſedandum & materiam arthritidis reſolvendam hoc topicum miræ virtutis eſt, ſi linteola duplicata in liquore mediocriter calefacta & demerſa membro dolenti applicentur. Et hoc topicum quondam S. R. Maj. à Dn. D. Podchocimski fuit applicatum.

12. Topicum ordinarium
S. Reg. Majeſt. JOANNIS CASIMIRI.

℞. *ſpermatis ranar. deſtill. phlegmatis* 🜔*li,(vel loco hujus* ♁*i)* ā. ℔j.
myrrhæ rub. pulveriſ. ℥ij. Miſce.

13. Aqua antipodagrica cœrulea
S. Reg. Majeſt. VLADISLAI QUARTI.

℞. *lixivii calcis vivæ* per 🜄*am ſpermatis ranarum & omnium floram extract.* ℔ij. ⊖*lis* ✱*iaci* ℥ß.

Miſceantur continuo in vaſe cupreo, & ſaphiri acquirent colorem, poſtea filtrentur per chartam. Eoque liquore prius calefacto, pars dolens illinatur, vel cum in eo intinctis pannis applicetur.

14. Aqua antipodagrica viridis.

℞. 🜄*æ mortuæ aurifabrorum (qua uſi fuerunt aurifabri in ſeparationibus, Germ.* Fallwaſſer.) *phlegmatis* 🜔*li* ā. ℔ß.
🜄*æ ſperm. ranar.* ℔j. *gumm. gutt. opt. pulv.* ℥ß. *camphoræ* ʒij.

Miſceantur & fiat aqua antipodagrica, ex qua foveantur partes dolentes calidè, cum linteis eâ imbutis. *Not.* Cautè tamen adhibenda eſt, propter vim adſtringendi & repellendi.

15. Aqua antipodagrica externa Cl. Dn. D. Kraffts.

℞. *cancrorum fluviat. in lapideo mortario contuſor.* n. 30.
liquor. limacum rub. in locis apricis & vinetis degentium ℔iß.
lumbric. terr. purgat. ℔j. *ſperm. ranar. crud. in cella aſſerv.* ℔iv.
Omnibus invicem benè mixtis adhuc adde
ſtercoris bubuli recent. ℔iß. *lentium paluſt.* ℔ß.

Macerentur in loco calido, per 24. horas, poſtea deſtillentur in 🜄B. ut artis eſt, liquori egreſſo poſtea admiſce, in æquali pondere & menſura, phlegma 🜔li, per ſe abſtracti, & ſervetur ad uſum. Jam

℞. *aq. antipodagricæ præſcript.* ℔ij.
lapidis ſalutis (contra podagram) ℥j.
camphoræ diſſ. ℥ß. *croci* ʒj. *opii, pro diſpoſitione Medici.*

Miſceantur, & in leni calore unius vel alterius diei intervallo digerantur, mixtura tandem per chartam prius filtrata, in uſum futurum reponatur. Exterius, calidiuſcule membris affectis, dolentibus & tumentibus, in petiis applicata, & eouſque, donec tumor & dolor ceſſent, eximiæ virtutis eſt.

Liquo-

Liquoris limacum conciliatio talis eſt.

℞. *limacum ex teſtis exempt.* q. v. ⊖*lis communis* q. ſ. Fiat in olla nova perforata, vel in ſacco raro S. S. S. ſubtus verò applicetur aliud vas terreum, ad excipiendum liquorem, qui tandem tempore in cella, ſeu alio loco humido frigidoque repoſitus ex ſacco, ſeu vaſculo perforato ſtillare ſolet. Liquor collectus & mucaginoſus, absque ulteriore deſtillatione, pro aq. antipodagrica Cl. Dn. D.Kraffts, ſuperius deſcripta aſſervetur. Vel cum aq. ſpermatis ranar. & phlegmate ⊕li, ã. p. æqual. ſolum mixta, in doloribus podagricis, inflammationibus, & ad ambuſta multum confert.

Liquorem mucilaginoſum anodynum, ex cochleis rec. exemptis, bacc. ſambuci exſiccatis & ſale uſuali ã. p. æqual. inveniet B. L. in anatomia ſambuci Cl. Dn. Martini Blochvvitii, qui & vicem hujus præſtare poteſt.

Lapis ſalutis Dn. D. Kraffts.

℞. ⊕*li Ungar.* ℔j. *anodyni mineralis,* ⊖ ✱*ci*, ã. ℔ß. ♀*ri*, *aluminis crudi* ã. ℥iv. ⊖*lis gemmæ* ℥ij. pulveriſentur ſingula ſeorſim, ponanturque in olla nova vitreata ſatis capaci, quibus poſtea affunde ad ſupereminentiam ſpithamæ,

🜍i flor. ſambuci, virid. æris tincti, aq. ſapphireæ, per □*am puerorum fact.* ã. q. ſ.

Mixta coquantur leniter, (ſpatulâ ligneâ frequentius agitando) donec ſpiſſeſcere incipiant, ubi circa finem adhuc adjicitur

ſacch. ♄*ni cryſtalliſati & in pulverem redacti* ℥j. 🜔*is* ⊕*li* ℥ß.

Miſceantur benè & in lapideam ſubſtantiam materia convertitur, quæ ad ſuos uſus reſervanda eſt. Rem ſi rectè inſtitues, lapis hic viridiusculi erit coloris, lapidis turcoidis inſtar, alias ſi diutius in igne permanſerit, rubei erit coloris. Valet in omni dolore arthritico, maximè contra chiragram, gonagram, & podagram: diſſolvitur in aq. antipodagrica, ejusdem Authoris, ſeu in aq. ſperm. ranar. aq. omnium florum, vel alia aqua anodyna; filtratus liquor prius calefactus, linteis duplicatis adhibetur. Inſuper virtutes hujus lapidis ſunt, in omni inflammatione, ſcabie, morphea, ulceribus, putridis & fœtidis, gingivis exulceratis cancro, & in aliis adhuc multis infirmitatibus, ſi in aq. ſimplici vel appropriata ſolutus, debitè applicetur.

Cataplaſma ad dolores & tumores podagr.
S. Reg. Maj. VLADISLAI IV.

℞. *medullæ panis tritici* ℔j.

Temperetur lacte vaccino recenter mulcto pro conſiſtentiâ pultis prope ignem, absque tamen ebullitione; adde

farinæ avenæ, florum chamomillæ pulv.
capit. papaveris pulv. pulv. florum omnium ã. ℥j.
vitellor. ovor. n. ij. *croci* ʒij. 🝆 *ſeptem florum* ℥iß.

Fiat cataplaſma, quod linteolis illitum tepidè articulis dolentibus applicandum eſt bis, ter & ſæpius in die.

Cataplaſma anodynum Dn. D. Cnöffelii.

℞. *medullæ panis albi, cum liquore reſervato mucaginis aquaticæ, in formam pultis liquidioris redact.* ℔iß.
pulv. folior. nicotianæ noſtr. nymphææ ã. ℥ij.
flor. chamomillæ, rad. ulmariæ ã. ℥j. *myrrhæ rub. el.*
🜔*li calcin. (ad albed. usque)* ʒvj. *medullæ caſſiæ rec. extr.* ℥j.
croci ʒj. ℈j. Miſce, fiat cataplaſma, cui adhuc adde
🝆 *ſpermatis ranar.* parum.

Applicandum calidè, linteis raris exceptum, ac pro neceſſitate reiterandum.

Emplaſtrum antipodagricum anodynum nigrum
officinæ Regiæ VLADISLAI IV.

℞. 🝆 *ſperm. ranar. lumbric. anodyni Myn*ſ. *(ex 7 flor.)* ã. ℔j.
adipis anſerini, medullæ crurum vituli ã. ℔ß.
lithargyrii ℔iß. *ceruſſæ Venet.* ℔ij.

Coquantur ad debitam emplaſtri conſiſtentiam. Adde ſequentia, in alio vaſe prius liquefacta, & colata: utpote

ceræ odoratæ flavæ ℔j. *picis nigræ ſpecul. ſevi hædini* ã. ℥iij.

His exactè mixtis & parum refrigeratis, adde

MP. *de tribus (ex myrrh. aloe & croco) maſticis, thuris* ã. ℥j.
pulv. ſperniolæ (ex oculis nigris per ſæpiſſimam inſuccationem, cum prop. mucag. parat.) ℥iij.
camphoræ in 🝆 *ovor. ſolut.* ℥j. *ſacchari* ♄*ni* ʒvj.

Fiat omnibus exactè inter ſe mixtis, empl. nigr. anodynum & nobile, in doloribus arthriticis magnum ſolatium.

usus

usus ejus præſtantiſſimus eſt in ulceribus malignis corrodentibus, cancroſis, & aliis ſimilibus ♄niniſ, maximè tibiarum, quæ ob maximam materiei impurioris, & ſalinæ acrioris copiam, ſanari non potuerunt.

Hujus emplaſtri inventor fuit Cl. Dn. D. Cnöffelius, cujus deſcriptionem ex diſpenſatorio ſecreto, ab ipſo pharmacopœo Regio, Dn. Joh. Heker, excerpſi.

Not. Si forſan conſiſtentia emplaſtri non arrideret, adjectione ceræ & ℅ ſperm. ranarum corrigi poteſt.

Emplaſtrum attractivum Cl. Dn. D. Cn.

AD nodos diſſolvendos, & quod omnem materiam ♀eam & coagulatam, ex tophis inde apertis extrahit; Inveni & ejus compoſitionem in *Praxi chim. Hartmanni p. 336.* ideò illud ſuperſedeo; qui verò notitiam ejus præparationis deſiderat, adeat dictum Authorem.

Vinum balſamicum pro S. Reg. Maj.

UBi dolor & tumor planè evanuerat, ad articulos roborandos & confirmandos, lotionem partium adhuc debilium inſtituit, vino ſuo balſamico ſic concinnato.

℞. *myrrh. rub.* ℨvj. *maſticis* ℨij.
flor. lavend. m. j. *vini Hungarici* ℔iv.

Coquantur omnia leniter bulliendo, poſtea colentur pro uſu exterioris applicationis in S. Reg. Majeſtate.

Vinum balſamicum aliud correctius poſt dolores finitos, & tumores adhuc relictos.

℞. *herb. ſolani & urticæ minoris* ā. mij.
flor. lavend. ſambuci & chamomillæ m. j. *ſem. lini* ℥ß.

Coquantur in vini adſtringentis ℔v. In expreſſa mucagine incoque leniter bulliendo

lithargyrii ℥iij. *myrrhæ* ℥ß. *maſticis, ſpermat. ceti* ā. ℨiij.

Miſce omnia prius in pauco vino ſoluta & colata. Hoc vinum balſamicum, præ aliis, Ser. Reg. Maj. valdè conducebat, inde & ejus uſum habuit familiarem, quem ſemper poſt finitum paroxyſmum repetiit.

TITULUS XXIII.

FEBRILIA.

Antidotus lyſipyretos.

℞. *♁ii pulv. 🜍is citr. cryſtal. 🜖li Goslar. ad albed. calc.* ā. ℔j.

Exactè mixta indantur cucurbitæ magnæ luto obductæ, & adaptato alembico roſtrato, cum receptaculo magno, ex arena inſtituatur deſtillatio, primo quidem per horas ſex lento igne, & extillabit phlegma; cum omnis aquoſitas exiverit, caloris gradus urgeatur, & flores aſcendent pulcherrimi. His apparentibus, igne fortiſſimo, ſublimatio continuanda erit, tamdiu, donec nihil amplius aſcendat. Flores tali proceſſu parati, & ſtudioſè collecti, de novo capiti mortuo proprio admiſceantur, & iterum ſublimentur; qui labor & tertia vice reiterandus eſt; & ſic flores ♁ii 🜖lo-🜍rati (quorum copia quidem in repetita ſublimatione minuitur) tenuiores, puriores & elegantiores evadunt, accipiuntque eſſentiam ♁ii, & ſpir. vitrioli, ſibique eosdem uniunt. Jam

℞. *flor. ♁ii dicto modo paratorum* q. v.
∾ ⊕ *pro inſuccatione* q. ſ.

& denuo in leni calore exſiccentur, & hoc fac bis, vel ter: tandem ex floribus ita paratis, & inſuccatis, cum 🜄 *temperat.* q.ſ. extrahatur digerendo Ra, eademque (prius filtrata) rurſus ad conſiſtentiam °o°i, à ſuperfluitate, per deſtillationem abſtrahatur.

In febribus omnibus intermittentibus maximè in quartanâ eſt medicamentum ſpecificum. Præterea in podagrâ eique ſimilibus, & in curandis & exſtirpandis multis aliis infirmitatibus remedium eſt excellentiſſimum, ab authore me præſente hic Warſaviæ anno 1655. bis elaboratum. DOSIS à gtt. iij. ad gtt. vij. in aq. appropriata, vel cum mellagine junip. ſeu extr. centaurii, & gentianæ, inſpiſſato more noſtro, in forma pil. hora una vel altera, ante paroxysmum, cum expectato ſudore; qui ſi prima vel ſecunda vice non ſucceſſerit, eadem doſis reiterari poteſt, ſed raro bis vel ter aſſumitur, quia prima doſis plerumque ſanat, attamen univerſalibus præmiſſis.

Nota: Ex *floribus ♁ii rubr.* (℥iv.) *🜍ris ad perfect. albedin. ♎tis* (℥ij.) *colcothar. 🜖li Ungarici* (in duplo) per trinas reiteratas ♎tiones, parantur flores rubicundiſſimi. Hi cum *aciditate 🜖li ♀ris* primo, deinde & cum

cum ☍ ♄ni *æthereo* eſſentificati, dant antidotum lyſipyreton *Quercetani.*

Specificum febrile,

quod hic Warſaviæ in officina Regia in uſu erat, ex ordinatione Cl. Dn. D. Cnöff.

℞. ♁ii *ſubtiliſſ. pulv.* ℔j. ⊕i *purificati*, ⊖ ✱ci ā. ℔ß. Pulveriſata miſceantur exacte, & cum ☐a puerorum q. ſ. humectentur, ut manibus ſubigi poſſint. Hoc facto indantur ☍æ, collo ſpatioſo; lutoque obductæ (quæ in catinum arenarium, tribus digitis à fundo intercedente ∴a ſuperius usque ad materiam imponitur) & recipiente permagno & largo prius applicato, deſtillentur leniſſimo calore, donec omne phlegma exſtillarit, & nebula quædam, cum ſummo impetu, in vas recipiens prorumpere inceperit, qui facilè vas recipiens deſtruere ſolet; ideò cautè hic procedendum, poſtea calores ignis de gradu ad gradum urgeantur, quousque tota radicalis humiditas expulſa, & flores ♁ii compoſiti in collo ☍æ apparere incipiant, qui tandem & extrema violentia ignis expellendi ſunt. Flores inde colligendi, eximendi, & ſemper admixto proprio colcothare, de novo, ter vel quater in ⚗torio iterum elevandi ſunt. Sublimatum collectum, poſteà in vitro puro, ac leni calore per tres dies acquieſcat, ut color exaltetur. Tandem floribus ita paratis, (prius tamen aquâ pluviali deſtillatâ bene edulcoratis) 🜅 opt. rectif. affundatur, atque in pelicano ſeu phiala per 6. ſeptimanas in cineribus calidis circulentur; tandem 🜅 iterum abſtrahendus, & pulvis in fundo phialæ relictus, adhuc ▽a ♌atâ aliqua abluendus, & ad uſum reſervandus eſt.

Inſervit præcipuè ad febres omnes intermittentes, maximè in quartana, ubi hic pulvis ſpecificum eſt ſingulare.

USUS ejus etiam eſt in hydrope, aliisque affectibus. DOSIS à ℥. iij. ad v. cum mellagine in forma pilularum toties repetenda, donec malum ceſſet.

Spiritus egreſſus cum ſuo phlegmate, 🜅 abſtracto adjungendus. Topicum externum in doloribus podagricis & chiragricis excellentiſſimum. Ex ☠ extrahitur, more chimico conſueto, ſal febrile de tribus, cujus doſis ℈j. ad ʒß. & ℈ij. cum ♀o ⊕lato q. ſ. in juſculo carnis, ▽ centaur. vel cum extracti rad. gentianæ ℈j. in forma pilularum, ſumitur, paulò ante paroxyſmum; & ſi poſt primam adhibitionem effectus

fectus non ſucceſſerit, ter vel quater doſis ſequentibus diebus reiteranda erit, ſemper cum expectato ſudore. Deſcriptionem hujus ſpecifici antifebrilis, ſub ſilentii fide, accepi olim à pharmacopœo itinerario Regio, Dn. Joh. Georg. Hahn, qui & hoc pro noſtro Dn. D. Cnöffelio bis vel ter elaboravit.

Febrim tertianam curandi methodus Cl. Dn. D. Andreæ Cnöffelii.

OMnem febrim intermittentem, dicebat *Cl. Cnöffelius*, fieri ex obſtructione, ex eâ ortâ dein putrefactione, & ex hac ebullitione, paroxyſmum; ideò in principio curationis febrium putridarum, ſequentem per 6. vel 7. dies adhibuit pulverem, qui

℞. *cremoris* ♀*ri* ℈iß. ad ℈ij. ⊖*is centaur.* ⊕*lat.* ℈ß.
♀*ri* ⊕*lat.* g. vij. ⁓ ⊕*li coagul.* g. ij.

Miſc. Fiatque pulvis ad chartam pro doſi, & tales doſes n. 6. vel 7. in totidem chartis, ex quibus quotidiè una tribus horis ante prandium in juſculo pulli ſeu carnis ſumitur. In tertiana rarò pulveres omnes conſumuntur, quia ſtatim vires tertianæ infringere ſolent. Finitis & conſumptis pulveribus adhuc ſemel vel bis, aliquando exhibuit Pulverem Puniceum compoſitum, cujus doſis erat ʒj. etiam in brodio carnis. Aliquando etiam ante inſultum paroxyſmi ſequens pulvis in aq. centaurii ſeu fumariæ propinabatur.

℞. *ocular.* ♋ *præpar.* *corall.* *rubr.* *præpar.* ã. ℈j.
♁*ii diaphoret. fix.* g. xv. *ſtati noſtri* g. ij. Miſc.

Et poſt ſumptum pulverem, ſudori operam det patiens, aliquando & ad uſum medicam. ſpecific. antea deſcriptorum recurrebat. Purgationes quidem aliquando inſtituit, ſed ſectionem venarum nunquam.

Pulvis febrilis Cl. Dn. D. Cablovvitski, Seren. Caroli Ferdinandi Principis Pol. & Sueciæ p. m. Medici.

℞. ⊖*is centaurii min.* *abſinthii* ã. ʒj. *cremoris* ♀*ri* ʒij.
C. C. philoſ. calc. ʒiß. ⁓ ⊕*li rect.* ℥ß. *ſandali rub. pulv.* ʒj.

Spiritum ⊕li affunde guttatim, pulverem miſcendo ſpatulâ ligneâ in vaſe vitreo, deinde lento igne mixturam exſicca. DOS. ʒß. ad ʒj. tribus vel quatuor horis ante paroxyſmi invaſionem, in aq. centaur. vel alia ſpecifica. Eadem doſis reiteranda, ſi prima vel ſecunda vice non ſatisfecerit. (Ex communicatione Dn. Sebaſtiani Englerts pharmacopœi Principis.)

Pulvis febrilis Lithuanicus Dn. Georgii Juchs, Ser. Regis JOAN. CASIMIRI Chirurgi.

℞. *aluminis crudi, nuc. moſchat.* ā. ʒj.
olibani ℈j. *piperis nigri* g̃. v. usque ad vij.
caryophyllorum g̃. iij. usque ad vj. M. F. Pulvis ſubtiliſſimus;

Præmiſſis præmittendis datur ʒß. ad ʒj. in aq. centaur. & aceti bezoartici ſeu ſimplicis ā. ℥iß. tribus repetitis vicibus, ſemper ante paroxyſmum; Febrem tollit cum admiratione. Ex ſingulari communicatione dicti chirurgi.

Pulvis antifebrilis ſpecificus D. D. Pauli Podchozimski.

℞. *♁ii diaphor. magiſt. matr. perl. per ſe ſola tritura parat.* ā. g̃. xv.
dulcedinis aluminis g̃. iij. *opii* g̃ ß. ad g̃. j. M. F. Pulvis.

Facta evacuatione & miſſione ſanguinis, datur in aq. febrili, ante ipſum acceſſum, hora una ſcil. ante invaſionem horroris.

Pilulæ febriles Dn. D. A. Cnöffelii.

℞. *extr. centaur. min. gentianæ, ♁ii diaphor. reſol.* ā. ℈ß.
⊖is centaurii ⊕lat. g̃. vij. *♀ri ⊕lati* g̃. iv.

cum *ſir. cardui benedicti* q. ſ. Formentur pilulæ deauratæ contra omnis generis febres, tertianas, quartanas ſcil. exhibendæ ante paroxyſmi invaſionem, cum veſtigia horroris ſeſe oſtendunt, expectando ſudorem.

Antifebrile cujusdam eremitæ in majori Polonia.

Quod aliquando empirici, mulierculæ & aliæ plebejæ perſonæ ſimpliciſſimo & unico aliquo remedio homines à multis & graviſſimis morbis liberare & curare ſoleant, ſequens hiſtoria exemplo ſuo confirmat. Quidam eremita, cognomine *Stützel* ex majori Polonia, fama ubique noſtris in terris notus & celebris, omnibus charus, inprimis Magnatibus, ob ſpecialem ſuam medicinam, quam in formâ pulveris poſſidebat, multosque & varios morbos eâ mirabiliter curavit. Hic enim feliciter calculum, hydropem, quartanam & varia genera febrium curabat, beneficio ſolum hujus pulveris, quem panaceam ſuam vocabat: Unde non ſolum minoris conditionis perſonæ, ſed & Nobiles & Principes, ad eum, tanquam ad ſacram anchoram confugiebant. Commendabatur etiam ipſius perſona (tanquam ſancta) Sereniſſimo Regi JOANNI CASIMIRO p. m. (meo tunc

Domino Clementiſſimo) Is ex inſtinctu multorum ipſum & videre & alloqui cupiebat; Vocatus itaque eremita, ſuam medicinam, in habita audientia ad aſtra, ſummis laudibus extulit, & cum ejus virtutibus, charta inſcriptis, partem hujus pulveris, (ad quadraginta circiter doſes) Regi porrexit. Sereniſſimus quidem clementer hoc accipiens, uſum tamen hujus pulveris recuſabat, niſi ille prius ſecretum aperiret, ex quibus ingredientibus medicina conſtaret: Ad quod eremita non tam libenter, quam reverenter conſenſit, oretenus & in ſcriptis Regi explicando totum, quod tale erat:

℞. *⊕ri fixi mineralis* ℔j. *zinziberis cinamomi* ā. ℥ij.
M. F. pulvis ſubtiliſſimus. DOS. ʒß. ad ʒj. In vino vel aq. ſimplici. Hæc tota fuit compoſitio illius magni ſecreti. Utrum vero hæc medicina, vel ſola gratia DEI, hoc fecerit (ob ſanctam innocentem vitam, quam hic eremita agebat,) B.L. judicandum relinquo.

Certum eſt, illum ea curaſſe, quæ alii Medici præſtantisſimi aliquando præſtare non potuerunt.

Regia Majeſtas etiam, inſciis ſuis Medicis, pulverem hunc aliquoties ſumpſit, nec non eremitæ huic viaticum bonum propriis manibus porrexit: Qui alias pecuniam accipere recuſabat, ſolum pro porrectis aliquibus victualibus, pro ſuſtentatione vitæ ſuæ, (nempe pane, caſeo, piſcibus) contentus, gratis homines curabat.

Nitrum rub. eſſentificatum.

℞. *⊕ri purif. (lap. prunellæ)* ℔ß. ℥iv. *ſucci berberum* ℔iiß. Miſce. Facta maceratione ad totalem uſque ⊕ri diſſolutionem, ~~colatura~~ filtretur, per linteum rarum, ac poſt lenem exhalationem humiditatis ſuperfluæ, reponatur in locum frigidum, ad cryſtalliſandum. Cryſtallis exemtis, reſiduum denuo coquatur, ad cuticulam uſque, & iterum cryſtalliſetur, quod tamdiu continuandum, donec omne nitrum cum ſucco berberum in cryſtallos redactum ſit. Nitrum ita inſuccatum, (ad majorem efficaciam) cum recent. ſucco berberum q.ſ. denuò ſolvi, & dicto modo in cryſtallos converti poteſt. Aut nitrum ſemel ita imbutum, bis vel ter iterum infundatur, cum rec. ſucco berberum, ac ſola coctione & evaporatione humiditatis convertetur in ſubſtantiam ſalinam & ſiccam.

In febribus ardentibus & putridis & quibuscunque calidis, maximè in febri illâ Ungaricâ dictâ, uſus ejus tàm internus, quàm exter-

nus eſ.

liquor/

nus efficax eſt. DOS. à ℈ij. ad ʒj. ſimili proceſſu ac methodo, cum aliis & diverſis ſuccis, (utpote citri, granatorum, rubi idæi, fragorum, ceraſorum, mororum, bacc. myrtillorum, acetoſellæ, endiviæ, cardui benedicti, petroſelini, ſcordii. Item florum roſarum, florum viol. martialium, aquilegiæ, & ſimilium) ⦶rum inſuccari, & diverſis virtutibus imbui ac efficacius reddi poteſt; de quibus *Clar. Zwelff. in mantiſſa Spagyr. part. 2. c. 12.* inſpiciendus eſt.

Not. Quod de ſuccis plantarum dictum, ſimiliter & cum decoctis ſpecierum efficitur. Item cum ſolutionibus mineralium, metallorum, & animalium partibus; Nam ⦶rum eſt ſalinæ ſubſtantiæ, in quibuscunque liquoribus reſolubile, & in igne liquabile, cui variæ figuræ & virtutes inde imprimi poſſunt. Nos ex ⦶ro puro & ſaccharo, cum ℟is florum, propria aqua extractis, paravimus cryſtallos ⦶tri compoſ. in virtute, ſapore & colore gratiſſimos.

Sal febrile compoſitum.

℞. *⊖lis ⦶ri cryſtall. ſ. anod. mineralis, centaurii, abſinthii, cardui benedicti, aluminis, ✱ci* ā. partes æquales q. v. Solvantur in *aq. cardui benedicti* q. ſ. ſolutio filtretur & per evaporationem iterum in ſal cryſtallinum reducatur.

Jam ℞. *hujus ⊖is compoſiti* ℥. xv. *⊖lis eſſentialis ♀ri* ℈ß. *♀ri ⊕lati* ℥. v. ad viij. Miſceantur in mortario lapideo, ſeu vitreato, in pulverem ſubtiliſſimum. Detur ad chartam.

Eſt arcanum febrile ſummum, maximè in febribus intermittentibus, ſcil. tertiana, quartana aliisque febribus putridis, datur & in aliis morbis diuturnis & chronicis ex obſtruct. ortis, ut & in icteritia & hydrope.

DOSIS ſingulis diebus, matutinis horis, & ſtomacho jejuno per aliquot dies, in aquâ appropriatâ ſeu juſculo carnis.

Ex communicatione cujusdam amici, qui beneficio hujus medicamenti, in curandis, & extirpandis variis morbis miracula quaſi præſtitit. Vocabatur ab authore ⊖ lavendulæ compoſitum (ſed malè) propter odorem & colorem lavendulæ, quem ipſi cum guttulâ unâ & alterâ tincturæ lunæ & elæoſaccharo lavendulæ conciliaverat.

Not. Purgationes in adhibendis ſpecificis febrilibus nunquam negligendæ ſunt, nam abſque illis minera febrilis vix exterminari pot-

 eſt,

eſt, ideò in febribus intermittentibus & putridis valde neceſſariæ ſunt, quod *Petrus Monavius in epiſt. 248.* confirmat.

Si in febribus putridis, intermittentibus, quibuscunque apparente aliqua, etiamſi non perfecta, in urinis coctione, ægro ipſo die paroxysmi medicamentum purgans dederis, ita ut effectum ſuum, ante paroxysmi invaſionem, compleat, (horis ſcil. 4. aut 5. antequam paroxyſmum adventurum putas) videbis febrim poſt illum, non amplius reverti, ſed prorſus tolli, incantamenti inſtar, probavi in pluribus ſæpius, & ſemper eventus reſpondit.

Quartanæ febris curandæ methodus Cl. D. D. Luberti Erbenii, D. D. And. Cnöffelio communicata.

1. Primo exhibet vomitorium ex infuſione croci metallorum paratum, in doſi, pro exigentia morbi & perſonæ.
2. Secundo pedes ponit in aquam calentem, maximè ſub paroxyſmo uſque ad genua, & ſuperdormire ægrum permittit.
3. Poſtea per tres dies adhibet pulverem ſpecificum febrilem, qui talis eſt:

Seiler im Hand. part. 2. p. 134.

℞. *cor leporis bene exſiccatum, & opt. pulv. in tres part. aq. diviſum,* Partem pro una doſi, jejuno ſtomacho, in vino exhibet, & ſi poſſibile ante ipſum paroxyſmum; & ſic reliquas duas doſes ſequentibus adhibet.

4. Singulis intercedentibus diebus bis ſudores promovere ſolet, vino ſulphurato, per infuſionem parato; quod fit ex

🜍is crudi, ſed cryſtallini & optime pulveriſati ℥iv.
vini opt. generoſ. Hungarici ℔ij.

quæ mixta, & per aliquot dies infuſa, adhuc ad tertiæ partis conſumptionem usque incoquantur. Vini tandem, quod à relicto pulvere auferetur (aciduli ſaporis,) manè bonum hauſtum præbet, & ſudorem provocat. Poſt meridiem horâ quartâ alterum ſcyphum, etiam cum expectato ſudore; ſic 5. 6. vel 7. dies continuando. Quo interſtitio ſe perfectè abſolvere curam quartanæ cujusvis afferebat.

Ex libro manuſcripto Cl. Dn. D. Cnœffelii.

Spiritus de tribus D. D. A. Cnöffelii.

IN ovam ſuperius tubulatam, apto operculo inſtructam, & candefactam, tertia pars cochlearis de materia ſequente injiciatur, claudendo ſemper arctiſſime tubulum ſuo operculo: Recipiens vero, qui capaciſſimus

ciſſimus applicetur, aquæ vulgaris cochlearia quatuor vel quinq; contineat.

℞. ☿ii quintupla parte ⦶ri in pulverem album fixati, poſteà edulcorati benè; vel loco illius
♔i ☿ialis opt. pulver. 🜍ris crudi pulv. ã. ℥ij.
⦶ri puri benè ſiccati ℥iv. è pulveriſatis & probè mixtis, in ∽am ſic per particulas injectis, evibratur cum fulmine ∽, cum floribus incarnatis mixtim circulandus per octiduum, poſteà filtrandus pro uſu ſuprà dicto, ſervatis pro alio uſu floribus.

VIRES ac virtutes conveniunt cum clyſſo ſeu ▽ ſtimmi ſulphurea, *Cl. D. Schrœderi*, ad attenuandam craſſam tartareamq; mucilaginem, ubicunque locorum in corpore humano delitescentem, quam poſtea & per emunctoria convenientia expurgat, per alvum ſcilicet, per urinam, per ſudorem, per ſalivationem, inde & utiliſſimum medicamentum in obſtruct. hepatis, lienis, meſenterii, uteri, & in affectu hypochondriaco, arthritico, colico, & ſimilibus.

DOSIS à ℈j ad ʒß. in jusculo vel aqua ſpecifica; miſcetur & cum aq. fontana & ſirupo conveniente ad gratam aciditatem, pro julapio, reiteratis vicibus uſurpando.

In curatione febrium peſtilentialium pro ſudore ſequentem D. D. C. præſcripſit potiunculam.

℞. ∽ *de tribus* ʒj. (ad ʒij.) *mixturæ de tribus Andernaci* ʒj. (ad iij.)
flor. 🜍ris ℈j. *aq. fumariæ* ℥ij. *ſir. acetoſ. citri* ℥j.
M. & F. Potiuncula pro una doſi. Quæ ſupplebat doſin unam theriacæ Cnœffelianæ, loco ejusdem tot vicibus per viginti quatuor horas, prout de ea in exercitatione ſua (*de curat. febr. peſtilent.*) ſcripſit, repetenda & tot diebus continuanda.

Elixir febrile Cnöffelianum.

℞. *elixir. propriet.* ∽ *terr. ſigill.* ã. ℥ij. *M. S.* de tribus,
extr. abſinth. liqu. ã. ℥iv. *centaur. ſolidi, angelicæ ſolid.* ã. ʒij. ℈j. g̃. iv.
M. & ſtent in vitro bene clauſo per 24. horas in digeſtione, poſtea filtrentur. Sign. ut ſupra.

VIRES. Omnis generis febres curat, maximè intermittentes, tormina ventris atque uteri ſedat; inſuper ſtomachicum, ſpleneticum & hepaticum eſt ſingulare. Tempore peſtis eſt præſervativum & cura-

tivum præſentaneum, ab authore ſæpè probatum, aliàs ingrati ſaporis & odoris.

DOSIS à ℨj. ad ℨij. & ℨiij. cum convenienti vehiculo, bis vel ter in die repetendum.

Liquor febrilis Cl. D. D. P.

℞. *aqu. fumariæ* ℥iij. *centaur. minoris, cardui benedicti, fragorum, acetoſellæ* ā. ℥ij. *roſarum* ℥j. *ſir. ex ſucco citri, ex toto citro compoſ.* Cl. D. D. Oehl. ā. ℥j. *granator.* ℥ß. *conf. alkermes* ℨj. *ſp.* ♀*ris* q. ſ. ad grat. ſap. M. filtrentur per linteum. Confert in febribus intermittentibus & putridis. Ardorem enim febrilem potenter extinguit, & per ſudores expellit; inſuper corroborat, & urinam promovet. DOSIS ab ℥j. ad ℥ij. & ℥iij. in ipſo paroxyſmo jam declinante, & aliàs aliquoties in die.

Liquor nitratus D. D. L.

℞. ▽ *font. pane correct.* ℥viij. *ſcorzoneræ, carduibenedicti* ā. ℥iv. *rubi idæi è fruct.* ℥ij. *roſar. alb.* ℥j. *ſucci citri acidi rec. expr.* ℥ij. *rotul. de ſucco ribium* ℥j. *manus Chriſti ſ. perlis, ſir. fruct. rubi idæi* ā. ℥ij. *anodyni mineralis cryſtall.* ℈ij. ad ℈iv. vel q. pl. (in copiâ enim ſumptum ſtomachum debilitat & potum facit ingratum.) M. F. potus gratiſſimus. Nos utimur in omni æſtuante febre, ac maligno morbo, non ſolum calorem febrilem coërcet, & ſitim extinguit, ſed & potus ſeu liquor eſt diaphoreticus, bezoarticus & diureticus acceptiſſimus. DOSIS per ſe ab ℥j. ad ℥iij. ſingulis horis.

Liquor contra prunellam.

℞. ▽ *ſpaorum* ℥vj. *ſedi majoris, ſperm. ranar. roſarum* ā. ℥ij. *phlegmatis* ⊖*li* ℥iv. *ſir. rubi idæi, violar.* ā. ℥iß. *diamoron, (ex fruct. nigr. c. ſacch. præp.)* ℥j. *ſp.* ⊖*li ſeu* ♀*ris cum* ⊕*ro coagulati* q. ſ. ad g. ſ. M. & F. collutio oris.

Contra inflammationem, ſiccitatem, aſperitatem, ac fiſſuras linguæ ac faucium, in febribus ardentibus & malignis, quod ſymptoma à Germanis vulgo die Bräune dici ſolet. Poſt gargariſationem illinatur lingua, cum butyro rec. aq. ſpermatis ranar. loto. Extrahendus eſt etiam quamprimum ſanguis ex venis ſub lingua: & mirum ſine dubio videbis effectum.

Tinctura

Tinctura florum prunellæ.

℞. *flor. prunellæ rec. coll.* ℥j. *aquilegiæ, violar. rec. coll.* ā. ℥ß.
(*Not.* Eorum, quæ recenter haberi non poſſunt, ſubſtituatur conſerva in duplo.)
aq. prunellæ ℥viij. *ſpermatis ranar. cancror. compoſ. c. ſedo maj.* ♌*at.* ā. ℥iv. *roſarum* ℥ij.
phlegm. ⊖*li non acidi, ſed ſolum primæ abſtractionis* ʒxviij
Stent per horas aliquot, donec liquor omnem colorem ex floribus extraxerit. Liquori filtrato adde
ſir. flor. prunellæ, malvæ roſeæ ā. ℥iß. *rubi idæi* ℥j.
~ ⊖*li cum* ⊕*ro coagulati, pro acore* q. ſ.
Miſceantur probè in vaſe vitreo.
In prunella & angina, atque inflammatione faucium, à vaporibus calidis, in febribus peſtilentialibus, diaclyſma eſt inſignium virium.

Tinctura externa florum malvæ.

℞. *aq. prunellæ, plantaginis, ſalviæ* ā. ℥viij.
roſar. violar. martial. ā. ℥ij. Quibus calidè immergantur
flor. malvæ roſeæ atro purpuraſcentium miij. *roſarum* mj.
Stent per ſpatium unius horæ in quiete, & mox extrahitur R̃a purpurea pulcherrima, quæ per chartam filtranda eſt. Poſt adde
ſir. rubi idæi, ex roſis ſiccis ā. ℥iß. *rob berberum* ℥j.
~ ⊖*li pro acore* q. ſ. Miſceantur opt. & F. gargariſma.
In inflammatione, & tumore gutturis, faucium, & tonſillarum, frequentis uſus nobis eſt.

Mucilago pro aſperitate linguæ & faucium.

℞. *ſem. cydoniorum, pſyllii* ā. ʒj. *gum. tragacanthæ* ℈j.
extrahatur mucilago, cum *aq.* ♋ *compoſ.* & *ſpermat. ranar.* ā. q. ſ.
expreſſæ mucagini adde *ſir. violar.* & *rubi idæi* ā. q. ſ. vel ad pl.
Miſceantur benè. Sign. Schleim zur trucknen Zunge in der Bräune und gifftigen hitzigen Fiebern. Sunt qui aliquid ⊕ri, & guttam unam vel alteram ☍i 4. ſem. frigid. admiſcere ſolent.

Lingua ſingulis diebus ſcalpro abſterſorio mundificanda eſt, & ſi venæ ſub lingua turgeant, aperiantur.

Aqua cancrorum.

℞. ♋ *fluviatil. rec. & contuſor.* n. 30. *ſempervivi majoris* mvj.
florum

flor. prunell. mij. ▽ *ſeu liqu. transcolati ſperm. ranar.* ℔iij. *roſarum, phlegmatis* 🜔li ā. ℔ß. Mixta deſtillentur in B. V. ſeu M. ▽a prolecta poſtea tingatur *linteolis torna ſolis, ex ſucco mororum factis, ad colorem purpuraſcentem* q. ſ.

In prunella & angina, ubi gutturis & faucium maxima eſt inflammatio, multum valet, etiam in ulceribus palati, ex lue ♀ea ortis, eſt valdè efficax. Porrigitur tepidè, pro collutione oris, ſingulis horis usque ad ſanitatem perfectam. Inflammationi etiam externæ, ex quacunque cauſa originem ducenti & ambuſtis multum confert.

Oleum febrifugum.

℞. 🝆 *hypericonis noſtr. deſcr.* ℥viij. *rutæ, abſinthii, lumbricor. terreſtr. viperarum* ā. ℥iv.

Quibus menſe Julio (☉e exiſtente in ſigno ♌ ſeu ♍) immergantur *bufonum viv.* n. ij. *aranear. vivent. maj.* n. 100. *ſcorpionum* n. 150. *theriacæ opt.* ℥j.

Mixta inſolentur per duos menſes, in lagena vitrea probè clauſa; poſt oleum coletur; cui ultimo adde

axung. ſerpentis ℥ß. 🝆 *rutæ, citri, juniperi* ♌*t.* ā. ℈viij. fiatque oleum febrifugum & alexipharmacum.

In omnibus febribus, tàm intermittentibus, quàm malignis, & peſtilentialibus, pulſibus, ſpinæ dorſi & regioni cordis inunctum; præſtans eſt & in venenatorum animalium morſibus & puncturis. Inſuper inſervit etiam emplaſtro febrifugo parando.

Cataplaſma febrile.

℞. *nucleor. vel digitor. capitis allii, à pellic. mundatorum* n. iij. ⊖*is* p. j. *croci* ℈j. Miſceantur omnia in vaſe ligneo, cum piſtillo etiam ligneo, affuſo ſubinde 🜄o, ut pulticulæ conſiſtentiam acquirant; Mixtura in linteolo extenſa, paroxyſmi tempore, cum calor febrilis jam corpus occupat, ſiniſtro annulari toti applicetur, ſinatur novem diebus, iisque præteritis eadem hora, qua erat applicitum auferatur, & in aquam profluentem projiciatur. Sunt qui hoc cataplaſma die illo, in quo patiens à febre liber eſt, applicare ſolent, & per 24. horas ſolum in digito geri, & hoc ter vel quater reiterari volunt; veſicula excitata, quæ valdè moleſta, tegitur cum empl. ſperm. ranarum. Cum hoc cataplaſmate, (quod abhinc viginti annis circiter à quodam amico, ex ſingulari gratia, & ſub ſecreta fide accepi) à febre

febre tertiana liberavit & ſanavit Illuſtriſs. Enſifer Regni Dn. Dn. Franc. Biliuski &c. cum chariſſima ſua conjuge, plus quam centum perſonas, ex amicis nempe, famulis, & ſubditis ſuis propriis: cujus deſcriptionis proceſſum, Tibi quoque B.L. commendatum eſſe volui.

Sunt & plura alia, quæ ad cohibendum febrilem paroxyſmum, non ſolum à plebe, ſed & à Medicis inſignioribus, carpis applicantur, ratione quidem arteriarum, quæ ad carpos decurrunt, & per quas vires topicorum cordi communicantur, ideò non ſemper contemnenda ſunt.

Platerus corticem interiorem ramorum nucis, in aceto maceratum, carpis applicat, & ſe feliciter hoc remedio uſum teſtatur.

Emplaſtrum febrifugum.

℞. *terebinthinæ Cypr.* ℥iß. *ſtoracis liquidi* ℥ß.

Quibus in patella cuprea liquefactis, admiſcebis

aranearum maj. vivar. & in locis mundis captarum n. xx.

Contundantur & miſceantur in tigillo vitreato terreo, ſeu in dicta patella cuprea, piſtilloque ligneo, tamdiu, donec araneæ non amplius conſpiciantur, & mixtura quaſi cinerei coloris apparet. Mixturæ parum calefactæ adde

pulv. bufonum, pyrii vulg. ex capitibus ſerpent. parat. ā. ℥j.

⊖ *✱ci* ℥ß. ʒij. *communis, centaur. min.* ā. ℥ß.

camphoræ ʒij. *fuliginis ex camino* q.ſ. pro tingendo, & cum

☍ *febrifugo noſtr.* q.ſ. F. maſſa ad conſiſtentiam empl. nigerr.

Uſus. Ex hac maſſa formentur duo emplaſtra rotunda; magnitudinis dimidii imperialis, quæ auri ſeu argentifoliis obducta, pulſibus manuum utriusque carpi imponantur, hora una vel altera ante acceſſum paroxyſmi, ubi ita reliquantur per novem dies, tunc eâdem horâ iterum removeantur, & in flumina projiciantur. Certum eſt, quod hoc emplaſtrum omnes febres intermittentes, præſertim autem tertianam notham & ſpuriam, ſæpius ſine adhibitione alicujus medicamenti cohibere ſolet, etiam ipſas febres peſtilentiales. Interim tamen methodica cura non negligenda eſt, quæ cauſſam occaſionalem removere, recidivam præcavere, & ab aliis ſymptomatibus (quæ aliquando febres malè curatas ſequuntur) defendere ſolet.

Poma & pocula febrilia.

℞. *ſalis nitri pur. (lap. prunellæ)* ℥viij. *abſinthii, cardui benedicti,*

 centau-

centaurii, rutæ ã. ℥j. Nitrum prius liquetur in crucibulo, igne quidem leni: cui poſt per vices reliqua ſalia injiciantur. Salia ita liquata, & in unum chaos coacta, effundantur in ventrem detruncatæ phialæ vitreæ parvæ (magnitudinis pilæ luſoriæ) circum circa luto optime munitæ, ut ſic pilæ ſeu pomi formam referant, quæ refrigerata è vitro confracto eximantur & ad uſum neceſſarium ſerventur.

Poma dicto modo fuſa, tractentur manibus, in calore febrili, eum enim temperant.

In eundem finem & ſimili proceſſu fiunt ex ſulphure, item ex ſolo puro nitro, poma pulcherrima ſplendentia & quaſi polita.

Poculum pulcherrimum febrile.

Curioſum ex ☽ purificato fuſum, externè & in ſuperficie emblematibus ornatum poculum, dono à me olim accepit Illuſtriſſimus Dominus N. Kaſanovius, Mareſchallus curiæ, quod poculum febricitantibus, in ardore & calore febrili ad extinguendam ſitim ſolatium eſt magnum, ſi ex illo bibant.

TITULUS XXIV.

VULNERARIA.

Oleum anodynum refrigerans.

℞. *ol. ſpermatis ranar. lumbricorum, ex ſucco cancror.* ã. ℔ß.
medullæ crurum boum ℥iv. His mixtis immergantur
fol. hyoſcyami, ſolani, ſempervivi ã. ℥iß.
flor. nymphææ, verbaſci, ſambuci, roſar. ã. ℥ij.

Digerantur aliquandiu, poſtea coquantur leniter, & ad humiditatis exhalationem; colentur: poſt exprimantur fortiter. Omnes dolores calidos mitigat; In febribus ardentibus, ſpina dorſi eô inungenda eſt. Ex hoc oleo fit

Unguentum refrigerans.

℞. *olei anodyni antea præſcripti* ℥iv. *ceræ albæ* ℥j.
quibus invicem liquatis ſub continua agitatione adde
aq. roſar. odor. ʒvj. in qua prius diſſol. ſit
anodyni mineralis ℈ij. *ſpermatis ceti rec.* ʒvj. *camphoræ* ℈ij.

Fiat l.a. unguentum refrigerans, quod potenter ſiſtit omnes inflammationes; Efficaciſſimum eſt ad combuſtiones, dolores podagricos, & ulcera dolorifica maximè antiqua.

In do-

In doloribus renum & inguinum à cauſſa calida & inflammatione ortis egregiè conducit.

Unguentum auratum, in ſcabie & alopecia leproſa, remedium certum.

℞. *balſ.* 🜍*ris terebinth.* ℥iß. 🝆 ♀*ri fœtidi rectif. cum* —E ℥ß.
flor. 🜍*ris* ʒij. *ſulph. aurati ex ſcor.* 🜲*i* ♂*ii* ʒj. ℈j.
mercurii dulcis g̃. xxiv. M. fiatque linimentum.

Præmiſſis præmittendis, loca ſcabioſa, bis in die inungenda ſunt. Tollit & pſoram, & in alopecia leproſa remedium eſt ſingulare & ſæpius probatum.

Balſamum Samaritanum.

℞. *olei olivarum crud.* ℔ ß. *rectif. per cineres* ℔ß.
herb. momord. ophioglosſæ ã. mj. *balſaminæ, millefolii* ã. mß.
flor. hypericonis miij. *verbaſci,* mj.
Macerentur per octiduum, poſt adde
tinct. flor. hypericon. per vinum odor. fact. ℔ß.
Bulliant deinde in duplici vaſe opt. clauſo, ad conſumpt. vini. Poſt colaturam exprimantur ſpecies fortiter; oleo expreſſo rurſum infunde
flor. hypericonis mij. *memordicæ* mj.
balſami Indici ℥ij. *crudi de Botin* ℥iv.
Digerantur denuo in MB. vitro benè clauſo, poſtea exprimantur iterum, & balſamum ita conciliatum uſui aſſervetur. Balſamum eſt præſtantiſſimum, quod omnia vulnera inflicta breviſſimo tempore ſanat, agglutinat & conjungit, absque ſuppuratione, etiam diſſolutum reparat, carnem renovat & ab omnibus aliis ſymptomatibus defendit.

Balſamum Saturni, aliàs butyrum Saturni D. D. Craft.

℞. *olei anodyni refrigerantis* ℥iij. *ſacch. ſaturni cryſtalliſati* ℥ß.
aceti roſacei q. ſ. Redigantur in mortario plumbeo, ſeu patina ſtannea, agitando in butyri conſiſtentiam, adde
ol. ſtil. ver. roſarum gtt. iij.
Omnibus inflammationibus, ambuſtis, eryſipelati, multisque aliis convenit, eſt enim unguentum nobile refrigerans.

Empl. Samaritanum vulnerarium domeſticum.

℞. *olei, ſeu balſami Samaritani* ℔ij. *lithargyrii pulv.* ℔iß.
Coqu. lento igne, ſpatula fraxinea ſemper agitando ad empl. conſiſtentiam, cui ſtatim adde, prius liquefact.

ceræ. ℔j. *terebinthinæ Venet.* ℥iv. *ol. lauri* ℥iß.
in quibus diſſolutum ſit (ſcil. in tereb. ſeu oleo) *gummi elemi* ʒx.
poſt immiſceantur & pedetentim, ſub continua agitatione,
gum. purgat. ✱i, *opopanacis*, *galbani* ã. ℥ij.
ſoluta prius in *phlegmate* 🜕*li*, *ad pultis formã.* q.ſ. tandem add.
ariſtoloch. Odæ, & longæ ã. ℥iij. *maſticis & olibani* ã. ℥ij.
myrrhæ ℥j. *camphoræ diſſolutæ*, (*in balſ. de Peru*
ad pulticulæ formam q.ſ. ℥ß. Fiat, omnibus exactè mixtis
& copulatis, (cum piſtillo, ex ligno fraxineo) emplaſtrum univerſale omnibus vulneribus, antiquis & recentibus conducibile, quod breviſſimo tempore conglutinat, ſanat, & ab omnibus ſymptematibus defendit, & quidem absque alio remedio balſamico adhibito.

Empl. veſicatorium Cnöffelianum.

℞. *axung. urſi, leporis* ã. ℥ß. *ceræ citrinæ* ℥iß.
cantharid pulv. ℥ß. *cinab. præparat.* ʒj. *euphorbii* ʒij.
camphoræ ℈ij. Fiat maſſa emplaſtri,
cujus ℥j. vel ℥iß. & ℥ij. extenditur ſuper alutam, ad loca à Medico monſtrata.

Empl. ad fracturas oſſium

Illuſtriſſ. Domini Adergaſt, præfecti ſtabuli S. R. M.

℞. *ol. olivarum* mij. *lithargyrii pulv.* ℔j.
Coquantur ad conſiſtentiam cerati. Adde in alia patella prius liquefact.
ceræ ℥iv. *reſinæ* ℥iij. Quibus omnibus exactè mixtis ſuperinſpergantur ſequentes pulveres, utpote.
rad. conſolid. maj. pulv. boli Armenæ ſubtil. pulv. ã. ℥viij.
farinæ fabarum ℥ij. *mumiæ Ægyptiacæ, tragacanthæ* ã. ℥j.
Miſceantur omnia exactè, fiatque emplaſtrum juſtæ conſiſtentiæ.

VIRES hujus emplaſtri ſunt inſignes, ad fracturas oſſium ſanandas; Eorum enim coalitum promovet, callum, quo ſemel agglutinantur, auget, inſuper fovet calorem partis nativum, genus nervoſum roborat, & humorum fluxiones ſiſtit, partibus vero prius reductis, & ligaturis, ferulisque idoneis probè adjunctis. Commendatur in herniis quoque ſanandis, & in doloribus podagricis placandis; quemadmodum Ser. Majeſtas, JOH. CASIMIRUS, p. m. Rex Pol. hujus emplaſtri auxilio ſæpius reſtitutus eſt.

Pulvis

Pulvis pro cataplaſmate ad fracturas & luxationes oſſium. (Germ. Dörband)

℞. *rad. conſolidæ majoris* ℥iij. *ulmariæ, farinæ fabarum volatilis* ã. ℥j. *boli Armenæ*, ∇ ⊕*li dulcis, flor. oſteocollæ* ã. ℥ß. ʒij. *ſacchari* ♄*ni* ℈iv. *pulv. ſimplicis ex ſpermate ranarum* ℥ß.

M. fiat pulvis ſubtiliſſimus.

Uſus hujus pulveris: ℞. *pulveris præſcripti* ℥ij. vel iij. *albuminis ovi in ſpumam agitatione redacti* q. ſ. ad incorporandum, & fiat cum ſtupa ✝to madida cataplaſma frigidè applicandum membro luxato.

In ſanandis oſſium fracturis ejusdem virtutis eſt cum emplaſtro ſuperius deſcripto: omnes namque fluxiones ad partem affectam impedit, & ne humores affluxi corrumpantur, cavet. Neceſſe eſt, ut hoc cataplaſma per ſeptem vel octo dies cum adhibita ligaturâ in parte affecta relinquatur, donec ægrotus perſentiat ſe melius habere. Plura vide apud authores, qui chirurgiam tractant.

TITULUS XXV.

MEDICAMENTA SECRETIORA EX SPERMATE RANARUM

D. D. A. C.

SPerma ranarum (Germ. Froſchleich) à *Paracelſo* ſperniolum, ſperma aquaticum, & gluten aquaticum, à Cl. *Cnæffelio* in obſervationibus mucago aquatica dictum, eſt illa mucilago inſtar albuminis ovi, quæ ineunte vere hinc inde circa lacus, paludes & ſtagna invenitur, unde poſtea beneficio ſolis viva animalia, ſeu ranæ, generantur, quamque medici & chirurgi hujus ſeculi in ſum̃o pretio habent.

Colligitur à pharmacopolis brevi ante novilunium vel in ipſo novilunio, quo tempore collecta, teſte *Hartmanno in not. ad Croll.* ad annos triginta durare poteſt, econtra ea, quæ in plenilunio colligitur, facilè putredinem concipit & maximè fœtet.

Conſervatur autem beneficio aluminis iſtud ſperma, in doliolo è ligno querno recenter fabrefacto, quem modum Cl. *Dn. D. Cnæffelius* cum D. D. *Zwelfero* obſervavit in hac proportione, nempe ad *liquoris*

 ſperm.

ſperm. ran. per ſacc. clarificati ℥xl. adjecit *aluminis uſti* ʒj. tantum, aliquando ʒij. & ſic ſine ulteriore deſtillatione in loco frigido repoſitum hoc ſperma ranarum in virtute & efficaciâ conſervatur, citra periculum corruptionis per totum annum, ac diutius. Virtutes à *Cl. Hartmanno* in *l. c.* enumerantur.

Sperniolum ſiccum ordinarium D. D. A. C.

℞. *ſperm. ranar.* ⊠*e Martio & in ipſo novil. coll.* q. v. (*Not.* in noſtro climate vix ante ⊠em Aprilem ſeſe prodit) ponatur in ſaccum: quæ ſponte defluit ▽ interim ſeorſim aſſervanda.

Jam ℞. *oculorum nigrorum in ſacco relictorum*, q. v. in patella cupreâ ſupra ignem ſpatulâ ligneâ continuo movendo, donec in pulverem ſubtiliſſimum redigi queant; vel quod melius, in calore ☉is, vel poſt fornacem ſponte exiccentur.

Pulvis ex oculis ſperm. ranar. tali modo paratus impraegnetur ſæpius cum proprio ſpermate ſuperius per ſaccum transcolato & denuo exiccetur; pulvis tandem aſſervandus.

Alius modus.

℞. *ſperm. ran. juſto tempore, i. e. circa novil. collecti*, q. v. immittatur in cucurb. vitream ac appoſito XXco cœco, benè munito, leni carbonum igne in cineribus digeratur & continuò detineatur, donec omne hoc ſperma prius in liquidam & poſtea in craſſiorem ſubſtantiam abeat. Continuata digeſtione materia coagulatur, & fit inſtar pinguedinis & tandem totaliter exiccari incipit, ut facilè in pulverem redigi poſſit. Pulvis demum ita laborioſè confectus aliis medicamentis admiſcetur, de quibus poſtea & ſuo loco.

Citius abſolvitur negotium, ſi liquor prius per deſtillationem abſtrahatur usq; ad ſiccitatem, materia in fundo vitri relicta pulveriſetur, & poſtea irroretur ſæpius, cum liquore ſuo recenti & ſponte reſoluto, atque iterum iterumque exiccetur.

Sperniolum ſiccum ordinarium ex ranis D. D. A. C.

℞. *ranar. aquaticar.* in aquis puris & circa fontes ⊠e Martio & Aprili captarum & adhuc viventium numero xxxx vel q v. immittantur cucurb. vitr. appoſitoq; capitello, in MB. igne lento deſtillatio inſtituatur, liquor egreſſus interim ad ſuos uſus reponendus eſt. Deſtillatio adhuc continuanda eſt, donec ranæ totaliter exiccatæ ſint, ut facilè in pulverem teri poſſint, qui tandem ita paratus cum proprio ſpermate (per

ſaccum

ſaccum recenter tranſcolato) ſæpius imprægnandus & rurſum exiccandus eſt.

VIRES magnæ ſunt in quacunque hæmorrhagia & effervefcentia ſanguinis; datur à ℈j. ad ij. in propriâ aquâ deſtillatâ; externè inſpergitur vulneribus.

Sperniolum ſiccum compoſitum D. D. A. C.

℞. *ſpermat. ceti* ℥jv. *thuris maſtich.* ā. ℥ij *croc.* ℥ß. terantur ſingula in pulverem, poſtea miſceantur, & cum ſpermate ranar. (in ſacco reſoluto) irrigentur pulveres ter, quater & ſæpius, & dein ſponte exiccentur. Quo facto hic labor etiam toties cum ſpermate juniperino & flore cœli inſtituendus eſt, tandem add. *camphor.* ʒiij. miſc. fiatque pulvis in vitro puro aſſervandus.

VIRES ſunt æquales cum ſperniola Crollii; in hæmorrhagia ſc. narium, gutturis, uteri, hæmorrhoidum, ſanguinem quippe frigiditate & virtute ſpecificâ coagulat. DOS. à ℈ß. ad ğ. xv.

Exterius idem pulvis inflammationes omnes mitigat, dolores podagricos lenit, (cum vino calidè applicatus) inſuper omnia ulcera antiqua, inflammata, dolorifica, & cancroſa curat.

Not. *Pro externo uſu in vulneribus crocus omitti poteſt.*

Sperniolum mucaginoſum compoſitum.

I.

℞. *ſpermatis ranar. ſponte reſoluti & beneficio aluminis ſeu* ⊕*i aſſervati,* ℥XLVIIJ.
myrrhæ commun. aloës ſoccot. ā. ℥ij. Mixta aſſerventur in lagenis vitreis bene clauſis locoque frigido, pro noſtro *topico externo.*

II.

℞. *ſpermat. cet. maſtich.* ā. ℔ß. *myrrh. camphor.* ā. ℔j.
phlegmat. ⊕*li, ſpermat. ranar. tranſcolat.* ā. q. ſ.
Miſc. & ſign. *mixtura noſtra localis externa.*

III.

Sperniolum pro Illuſtriſſ. Principe van Eggenberg in Styriâ, compoſitum.

℞. *ſpermat. ranar. ſervat. & colati* ℔vj. *ceti* ℔ß. *juniper.* ℔j. *cœliſolii,* quantum haberi poteſt, *myrrhæ el.*

thuris,

thuris, *maſtich.* ā. ℥j. *croc. pulv.* ℥ß. *camphor.* ʒiij. Miſc. & in vitro bene clauſo inſolentur ad omnimodam reſolutionem.

In chirurgia ejus uſus eſt inſignis, ideo ad ſananda ulcera antiqua, fœtida, chironea, cancroſa & maligna præſertim ad cancrum mammillarum & faciei remedium eſt magni ſolatii. Applicetur cum plumaceolis ſeu floccis mollioribus circa ſemen cardui benedicti collectis & in hac mixtura intinctis, ſuperpoſito etiam emplaſtro ſpermatis ranarum; tollit etiam omnes dolores & inflammationes partium externarum, ideo in doloribus podagricis cum linteis (ſc. eo imbutis) ſingulari cum ſucceſſu applicatur.

Non diſſimilis mixtura ſequens, à *Paracelſo*, in libro von offenen Schæden *p.434.(operum latin Tom. III. Sect. 2. tr. de Apoſtem.* &c. *cap.5. p.42.*) deſcripta, quæ ℞. *ſperm. ceti, ſperm. ran. ſperm. juniper. cœlifolii* ā. p. æqv. Fiat deſtillatio in ſole; ad eryſipelatis exulcerati curam ab auto-recommendatur.

Hic adjungo etiam ex ipſius D.D. *Cnœffelii* M.S. quæ de mucagine juniperina ſibi annotaverat, quid ſit, & ubi colligatur.

Gelatina ſive *gluten* hoc *juniperinum* (teſte experientiâ ruſticorum in Styriâ) nunquam toto anno magis reperitur, quam menſe Majo, inprimis horam unam aut duas poſt imbres nimbosvè, ubi circa nodos ſeu juncturas ſtolonum annuorum juniperi inſtar candidæ, interdum flaveſcentis gelatinæ ex internodiis exudat, quemadmodum ſynovia ex articulis hominis, ibique concreta adhæreſcit, non tamen ita firmiter, quin vento vehementiore concuſſa decidat, aut à ſolis radiis liquata defluat, quod ipſemet hiſce vidi oculis. Quod ſi contingat, ut gelatinā hanc nec venti nec imbres nec ſolis radii lædant, in fungos concedit, qui vitro incluſi ſolique expoſiti in limpidum liquorem reſolvuntur. Liquor iſte virtute eâ præditus eſt, ut membris paralyticis applicatus (juncturis quotidie bis inunctis) omnem contracturam perfectè ſanet: quod certè ſummum arcanum eſt, ipſa etiam ſignaturâ præbente argumentum. Quare etiam ab arthritide confectos articulos eundem liquorem reſtaurare & corroborare neceſſe eſt. Experimentum dictis faciet fidem. *Huc usque Cnœffelius*, qui in allegato M S. Germanico, quid ſit & ubi inveniatur cœlifolium, quod & flos cœli dicitur, ſequenti ſenſu hæcce annotaverat:

Cœliflos ſeu cœlifolium, nonnunquam in æſtate aut autumno in ripis maris Balthici, quandoque etiam in viis, inſtar gelatinæ coagulatum

latum invenitur, ſed frequentius matutino tempore ante ortum ſolis; nam quamprimum ſolis illud radii attingunt, in aquam mox reſolvitur, ideoque ultra horam poſt exortum ſolem non durat, nec uſpiam totâ die reperiri poteſt. Vulgus hominum vocat iſtam gelatinam das Sterngeſchos oder Sternputzen / quaſi dicas, ſtellarum jaculum ſeu ſtellarum purgamentum. *Tantum ille.* Ipſemet ego in juventute mea peregrinando & poſtmodum hinc inde iter faciendo, gelatinam iſtam multoties in viis & juxta eas vidi, ſed ſemper ante ſolis ortum, uti laudatus modo Autor noſter annotaverat. Ruricolæ eâ utuntur ad comæ productionem.

Obſervationi Cnöffelianæ ſubjungo & hoc de COELI FLORE, quod in *Joh. Erneſti, M. D. tractatu de oleis p. 500.* legi; hic flos, *inquit*, menſe Majo circa Pentecoſten temporeque nocturno inſtar mucoris narium in prata incidit, idque trepidanter & quaſi in circulo; hæc aqua lentè deſtillata (alias enim nimis cito aſcendit) eſt corroſivum dulce; omnes dolores cum admiratione ſedat, ulcera quotcunque rebellia curat & ſanationi obedientia reddit, cũ emplaſtris ad puncturas mixta: in cancro & fiſtulis eſt valdè admirabilis, cum pannis laneis applicata, vermemque interficit.

Helvetus quidam ex eo fecit pulverem album, & cum ejus granis duobus vel tribus ſiſtebat omnes dolores internos intenſiſſimos, eoque ut exterius in ulceribus, ita etiam intra corpus ſummâ felicitate utebatur.

Paracelſus hujus *cœlifolii* etiam meminit aliquoties & ab illo NOSTOCH & CEREFOLIUM nuncupatur; videlicet *Tr. de vita longa l. 4. c. 2. & 8. (Tom. II. p. 65. & 67. edit. Lat. noviſſ. Genev.)* item *de ſignat. rer. natur. l. 9 p. 920. (Tom. II. p. 115.)* porro *l. 2. Berthon. c. 7. (Tom. III. ſect. II. p. 32.) & Tr.* von offenen Blattern *c. 5. (Tom. III. ſect. II. p. 42. b.)* denique *loco jam ſupra citato.*

Noſtoch *in Lexico chimico Jonſtonii* eſt jaculum alicujus ſtellæ, vel potius ejus repurgatione dejectum quid in terram. Invenitur potiſſimum Junio, Julio & Auguſto ſuper latos campos vel in pratis inſtar fungi magni vel ſpongiæ, foraminoſum quid & leve, tendens in fulvum & ravum colorem, & ut coagulatum jus tactum contremiſcit.

Petrus Borellus Obſ. 41. C. III. Hiſtor. rarior Medico-Phyſicar. Vidi, *inquit*, noſtoch ſive florem cœli, ſpeciem muſci, terræ friabili & monticuloſæ incumbentem, tanquam gluten poſt pluvias à quibusdam Chi-

micis decantatum, illum enim pro univerſi ſpiritu capiunt & ex eo ſpiritum dulcem, ſed maximis præditum viribus aurumque ſolventem educunt.

Emplaſtrum ſpermatis ranarum D. D. C.

℞. ℥i *ſperm. ranar. lumbricor. cancror.* ā. ℥viij.
ceruſſ. pulveriſat. ℔iß. Coquantur igne leni in ſartagine amplâ, ſpatulâ continuò agitando ad conſiſtentiam emplaſtri mollioris, cui ab igne remoto & parum refrigerato adde
ceræ albæ, (ſeorſim liquef.) ℥iij.
pulv. maſtich. thuris opt. ā. ℥ß. *ran. cum propr. ſperm. inſucc.* ℥j.
camphor. in oleo ovor. diſſol. ʒiij. Miſc. accuratè, fiatque empl. debitæ conſiſtentiæ, quod multum conducit in inflammationibus & doloribus coërcendis, & ad ulcera contumacia fluida & antiqua in tibiis curanda; inſuper ſalutare topicum externum eſt in omni fluxu ſanguineo, ac ſpeciatim hæmorrhoidum, menſtruorumque dorſo ſolùm applicatum.

TITULUS XXVI.

COSMETICA.

Magiſterium talci.

℞. *talci Veneti & albi, ſtriis brevioribus* q. ſ. Suſpendatur in parte interiore campanæ vitreæ, ſubtus in crucibulo accendatur ſulphur, prius igne diſſolutum (ut in præparatione ſpiritûs ſulphuris chimico more fieri ſolet) & vapor ſeu fumus, ſpiritibus ſulphuris prægnans, penetrando talcum reddet friabile candidumque: poſtea contundatur in mortario candente piſtillo ferreo, itidem prius calefacto, tamdiu donec nullum amplius ſplendorem ſcintillantem prodat. Pulvis tum trajiciatur per linteum rarum, ut ſubtilis & impalpabilis inſtar alcool evadat, qui in ſcatulâ mundâ & ſicca pro uſu adſervandus eſt.

Qui laborem majorem in ſe ſuſcipere vult, talcum prius per vaporem aquæ dulcis mollius reddere poteſt, prout in calcinatione philoſophicâ cum cornu cervino, ebore & aliis animalium oſſibus fieri ſolet, qui labor tertio die aliquando abſolvitur; tandem & per aliquot dies cum elevato fumo ex ſulphure accenſo maceretur, ut modo docuimus, & ſic talcum fiet ita friabile, ut digitis conteri poſſit.

Not.

Not. cum talco Muſcovitico res non ſuccedit, ſed ſolo Veneto.

Hic modus reducendi talcum in alcool, commodus nec vulgaris eſt: retinet enim ſuam lubricitatem & mollitiem, ita ut, cum cutis eo teritur, butyri inſtar evaneſcat, redditque cutim elegantem, ſubtilem ac formoſam. Plurimi laborarunt, ut hunc pulverem ex talco parare poſſent, ſed nullus unquam cum tanto effectu paravit, quantum quidem hoc noſtro modo paratus eſt. Aliqui enim talcum ſubtili limâ terebant, alii in cute balenæ, alii in ſolâ papyro, ſed tardiſſimè ubique ſucceſſit, & valde parum obtentum. Qui vero talcum igni reverberatorio in fornace calcariâ vel lateraria commiſerunt, & in calcem reducere voluerunt, longè minorem ſunt conſecuti effectum; talco enim humidum ſuum radicale per illam calcinationem omne fuit abſumptum, & nihil acceperunt, præter calcem vulgarem ſine viribus. Idem etiam accidit præparationi olei hujus talci, cujus ubique in libris fit mentio; quod quidem parare ſæpius vidi, & ipſe etiam elaboravi; ſed nihil aliud obtinui, præter liquorem ſalinum, qui nihil aliud præſtat, quam vulgare illud oleum ♀ri ex ſale per deliquium factum.

Pulvis coſmeticus compoſitus.

℞. *magiſt. talci præced. marcaſitæ, ſpermatis ceti albiſſimi* ā. ℥ij. M. in mortario vitreo ſeu vitreato & fiat pulvis ſubtiliſſimus.

USUS. Pulvis lanugine ſeu goſſipio exceptus, adhibeatur cuti veſperi, dum itur cubitum: ſequenti die facies linteo puro & ſicco iterum abſtergatur.

Pulvis alius coſmeticus.

℞. *ſpermatis ceti albiſſimi, magiſterii talci* ā. ℥ij.
ſacchari ♄ni albiſſimi ℥ß. M. F. Pulvis.

Eandem habet virtutem & uſum cum pulvere coſmetico ſuperiori.

Roſetta Italorum.

℞. *magiſterii concharum margaritiferarum & ſplendentium* (matr perlarum) *magiſt. marcaſitæ* ā. ℥ß.
laccæ Indicæ purpureæ vel Florentinæ finiſſimæ, vel quod melius, *magiſterii carmaſini, quod Galli & Itali* carmein & carmion *vocant* q. ſ. Uſus hujus pulveris eſt notus.

Linteum ceratum pro larvis ſeu maſquis, ut vocant.

ANte omnia linteum Hollandicum ſubtile & crudum extendatur in quadrato : poſtmodum cum liquore recenti ſpermatis ranarum, (per ſaccum denſum tamen prius absque igne transcolati) humectetur ſæpius linteum & denuò ſponte exſiccetur, ſcilicet ſexies vel ſepties: poſteà in patinâ vel patellâ purâ ſuper aquam bullientem disſolvatur

ceræ albæ ℔ß. *unguent. pomati, ſeu adipis ex pedibus agninis excocti* ℥j. diſſolutis adhuc adde
ſpermatis ceti ʒij. *camphoræ* g̃. vij.
miſceantur inſimul quam optimè.

Cum hâc mixturâ inungitur poſtea linteum(ſuperius cum ſpermate ranarum jam paratum) & quidem penicillo magno & molli ex unâ parte ſolùm. Quibus peractis, linteum ceratum cum alio panno crudo & puro terendo poliatur.

Ex hoc linteo poſtea fiunt masque pro fœminis contra varias injurias aëris nocentes faciei.

Hanc etiã habet virtutem,quod faciem ardentem & rubentem refrigeret, atque cutim mollem,delicatam & albam reddat, & ab omni immunditie præſervet. Fuit quondam ſecretum Sereniſſ. LUDOVICÆ MARIÆ, p.m. Poloniæ & Sveciæ Reginæ.

Ex ſingulari amicitiâ & communicatione Magnifici Dn. N. Nolle,Cubicularii ejusdem Reginæ.

Bezetta rubra ſeu torna ſolis bezedina.

DEſcriptiones hujus ſunt perquam multæ, nos potiores hic recenſebimus, & primò modum illum, quem olim in aulâ Sereniſſimæ Mariæ Ludovicæ p.m. Regiæ Poloniæ & Sveciæ virgo quædam nobilis adhibuit : qui ſequens eſt:

℞. *baccarum ſpinachiæ bacciferæ recenter collectarum* lib. j.
ſucci acidi citri ſeu limonum rec. expreſſ. lib. ß.

factaque maceratione per aliquot horas, in loco frigido, ſuccus rubicundus per colaturam & expreſſionem ſeparetur ; cui denuo immergantur recentes ſpinachiæ baccæ, & iterum fiat expreſſio. Poſt in liquore colato & per reſiſtentiam purificato immergantur bis vel ter linteamina Armeniaca ſeu Turcica, ex goſſypio confecta, & iterum ſponte exſiccentur, inque ſcatulâ purâ ad uſum ſerventur. Pannis hic

tinctus,

tinctus, & dicto modo tincturâ rubicundiſſimâ & eleganti imprægnatus fœminis pallidis ſervire ſolet ad inducendum vivaciorem colorem genis palleſcentibus. Modus adhibendi eſt notus. Liquori alicui deſtillato ſeu ſimplici impoſitus, colorem communicat purpureum elegantiſſimum.

Vidi etiam bezetta rubicundiſſima ſolo ſucco baccarum ſolani Americani infecta & parata. Sed hic cautè agant tragematopolæ, qui ſaccharata, & ſimilia ex ſaccharo comeſtibilia, his pannis tingere ſolent, ne talia ſibi linteamina tincta eligant, quæ ſucco aliquo nocivo imbuta ſunt, & inde ſanitatem deſtruant.

In Hiſpaniâ & Gallia paratur bezetta beneficio ℞æ ſeu ſucci granorum chermes vel cocci infectoriæ. In Italia cum ℞â rubrâ, ex lanâ è panno ſcarlato detonſâ, ſeu filis ſericis, carmaſini coloris, cum decocto aluminis extracta; vel cum ipſâ laccâ finiſſimâ Florentina, & ſucco acido granatorum ſeu citri.

In Belgio ſunt contenti cum decocto verzino, cum aceto & alumine parato, quo faciem pallidam ornant. Germanæ & Polonæ fœminæ ex filis ſericis aquæ ſimplici calidæ impoſitis cum pauco alumine colorem extrahunt pulcherrimum, quo ſimili modo genas & labia tingunt in colorem vivacem & rubentem.

Plura his ſimilia qui deſiderat, is inſpiciat *Alexandrum Pedemontanum & Weckerum de ſecretis. Joh. Bapt. Portæ magiam naturalem lib. IX. cap. 17.* & alios plures, qui hanc materiam fuſius tractant.

Charta di Spania.

HUc pertinet & *charta Hiſpanica purpurea* ſeu *coſmetica*, cujus beneficio & genarum roſeus ſeu eleganter incarnatus color conciliatur, qui uſus modò ferè in totâ Europâ fœminis curioſis eſt notus. Hæc charta itidem paratur cum ℞â ſeu magiſterio cochinellæ ſeu cocci infectoriæ, per ſuccum acidum limonum & parum aluminis extracto. Nos curioſitatis cauſſâ quondam citra ullam difficultatem rem inſtituimus in hunc modum:

℞. *laccæ Hiſpanicæ pulch. & finiſſimæ in granis vel loco hujus Florentinæ optimæ ex floccis ſcarlati paratæ*, & non ex ſcobe ligni factæ, ut modò in Italia plerumque fieri ſolet, q.v.

Hanc laccam diſſolve ſuper lapidem, vel in mortario lapideo, cum ſucco acido citri & granatorum q. ſ. Mixturam liquidæ conſiſtentiæ

ita paratam extende cum penicillo in papyro purâ, cum aciditate citri itidem prius inſuccatâ, & poſtquam mixtura benè exſiccata fuerit, denuo aliam illine, & ad exſiccandum repone, quod tertiâ etiam ac quartâ vice immo ſæpius iteretur, ſicque charta parata erit.

Qui vero colorem rubeum papyro inductum, Hiſpanico more occultare vult, (quod tamen ſuperfluum exiſtimo & nullius utilitatis eſt) is purpuram noſtram in aquâ ſalis ammoniaci diſſolutam, quæ etiam ſuo loco à nobis deſcribetur, adhibeat.

Tincturam hanc, inquit *Cl. Wormius Muſei cap. XI. lib. 4.* ex cnici floribus, ſpumâ maris & arenâ in Hiſpaniâ confici dicunt; Ego eam ex ligno Braſiliano aut ſandalo rubro extractam chartis his illini arbitrarer, ut exſiccari & hâc formâ circumferri queat. Hoc fuco quando utuntur, digitum ſaliva madefaciunt, & chartæ affricant, qui tantum abradit ℞æ, q.ſ. reliquum in uſus ſervatur.

Unam chartam ſeu folium pro ducatone emere quendam vidi, hic verò ejus præparatio gratis communicatur.

Aqua coſmetica compoſita D.D.C.
pro Principiſſa d. Eggenberg.

℞. ▽æ *florum fabarum, nymphææ, lil. alborum* ā. ℥ij.
rad. ſigilli Salom. ſperm. ranar. ā. ℥iß. *roſar. albar. parum* ſc. ℥ß.
℞æ *coſmeticæ* q.ſ. pro lacteſcentiâ, *magiſterii marcaſitæ* ℈iv
ſacchari ♄ni *cryſtallini* ʒj. *camphoræ* ℈ij.
°°i ⚴ni *per deliquium facti* gtt. xxiv. M. F. aqua.

Nota. Tinctura coſmetica rubra à Principiſſâ non admiſcebatur prius, quàm eâ uti vellet, tali proportione:

℞. ▽æ *coſmeticæ* cochl. j. *mixturæ coſmeticæ* gtt. ij. vel iij.

Faciem rubram refrigerat, & albedinem gratiſſimam conciliat, cutim etiam tenerrimam & ſubtilem reddit.

Tinctura coſmetica alba.

℞. *balſami albi & clari Ægyptiaci* q.v. 🜄 *optimè rectificati* q.ſ.
°°i *veri ſtillatitii roſarum* gtt. aliquot. M. &, in vitro benè clauſo (quod chimici phialam vocant) ſufficiente digeſtione peractâ, ℞a alba effunditur, novus ſpiritus affunditur, ad totalem diſſolutionem balſami usque: conjuncti poſtea colentur per linteum ſubtile & purum. Uſus eſto talis:

℞. ▽æ *ſigilli Salom. flor. fabar. lil. albor. ſaponariæ* ā. ℥ß.

℞æ

℞ *coſmeticæ albæ præcedentis* pro lacteſcentiâ q. ſ.
eſſentiæ odoriferæ roſarum gtt. j. M. & fiat lac virginis.
Mixturâ iſtâ facies manè & veſperi abluatur; cutim abſtergit & albiorem atque delicatiorem reddit.

Tinctura coſmetica rubra.

℞. *myrrhæ rubræ electæ, aſæ dulcis, ſtyracis calamitæ* ã. ℥j.
🜄 *opt. rectif.* ℔iß. ~ *roſarum ardentis opt. rectif.* ℔ß.
Stent in vitro benè clauſo, tamdiu in digeſtione, donec ſpiritus rubicundisſimè tingatur, poſtea filtretur per chartam, in vitro puro ſervetur ad uſum.

Aſthmaticis prodeſt, uti & catarrhoſis & aliis morbis pectoris. DOSIS gtt.x. ad xx. in aquâ veronicæ, tuſſilaginis vel violarum. USUS externus eſt coſmeticus, ad manuum & faciei lavacra, & cum ℞â coſmetica albâ ſuperius deſcripta convenit. In aqua florum fabarum, liliorum alborum ſeu ſpermatis ranarum infuſa lacteſcentem reddit liquorem, inde & lac virginum dicitur, quod ſtrophiolo puro prius infuſum, manibus & faciei adhibitum, cutim reddit nitidam.

Sequens vero præſtantius reperi:

℞. ▽æ *noſtræ* ☿*ialis communis* (vid. Mercur. coſmet.) part. j.
fontanæ limpidæ part. vj.
~ *roſarum fragrantis* gtt. aliquot. (aquam roſarum, quoniam deſtillata eſt, nunquam commiſceo) Miſceantur & cum tincturâ coſmeticâ rubrâ præcedente præcipitentur, ut liquor fiat lacteus, cui in mortario vitreo mundo admiſcui tantillum pulveris coſmetici poſterioris ſupra deſcripti, ut fieret

Linimentum coſmeticum.

℞. ▽æ ☿*ialis noſtræ* p. j *commun. fluviat. non deſtillatæ* p. vj.
mixturæ rubræ coſmeticæ pro lacte virginis q. ſ. Jam.
℞. *pulveris coſmetici ſuperioris ſecundæ deſcriptionis* ℥ß.
mixturæ hujus ☿*ialis lacteſcentis* q. ſ. Fiat linimentum.
Cum hâc mixturâ illine faciem ab omni immunditie prius lotam & purgatam, albedinem conciliat gratiſſimam & amabilem, ſed caute adhibendum eſt, ne oculos & dentes contingat, & raro.

Illiniri quoque poteſt linimentum hoc lineo panno, decies prius mucagine recenti imprægnato, (uti feci Regiomonti) ex quo deinde chirothecæ ac larvæ confici poſſunt nocturno tempore applicandæ. Ex manuſcriptis Clariſſ. Dn. D. Cnöffelii.

Balſamum coſmeticum.

℞. *unguenti pomati* ℥ß. *🜆i jaſmini Romani recentis* ʒj.
⊖*is* ♀*ri deliquat.* ℈ij. *ſpermatis ceti* ℈v.
magiſterii marcaſitæ ʒij. F. balſamum.

Balſamum aliud coſmeticum.

℞. *ſpermatis ceti* ℥ß. *🜆i* ♀*ri per deliquium facti* q. ſ.
miſceantur optimè in mortario vitreo, deinde adde
🜆i jaſmini ʒij. *ſucci acidi citri* ʒiij.
magiſter marcaſitæ, ſaccbari ♄*ni* ā ʒj. M. F. balſamum.

Aſperitatem cutis lenit, glabram, ſubtilem & albicantem econtra reddit.

Unguentum rubrum pomatum Ser. Reginæ CÆCILIÆ, pro tingendis labiis atque medendis fiſſuris.

℞. *unguenti pomati albi odoriferi rec. facti* ʒij. *radicum anchuſæ* q. ſ.
Bulliant ſimul leniſſimo calore, in vaſe clauſo tamdiu, donec omnis rubedo ex radicibus extracta ſit: colato unguento adde
🜆i caryophyll. gtt. iij. *cinamomi* gtt. iv.
citri ex corticibus recent. ſine △*e extracti* ℈ß.
moſchi, ambræ ā. g̃. ij. F. l. a. unguentum rubrum.

Unguentum coſmeticum.

℞. *album. ovor. recent.* n. ij. *benè conquaſſati & in ſpumam redacti,*
ſucci ſeu aciditatis citri recenter extracti tantundem;
Mixta coquantur in ollula novâ vitreatâ lento carbonum igne tamdiu, donec tandem abeant in conſiſtentiam pometæ albiſſimæ: materia interim inter coquendum ſpatula lignea continuo agitanda eſt, & ubi refrixerit, adhuc addi poſſunt
ſpermatis ceti ℥ß. *🜆i jaſmini* ʒj. M. F. linimentum.
Utendi modus eſt iſte, ut cubitum itura faciem eo illinat, mane verò eandem linteo puro iterum detergat.

Linimentum defenſivum, cujus beneficio à veſtigiis variolarum plures immunes manſerunt.

℞ *fruſtum lardi veteris.* Hoc accende ſuper patinam flore lactis plenam, pinguedinem deſtillantem & lacti ſupernatantem cochleari argenteo collige & cum penicillo in eadem intincto, variolas jam maturas, & antequam areſcere incipiant, inungito. Sic facies immunis

erit

erit ab omnibus variolarum veſtigiis, quod non ſolùm in aliis multis perſonis, ſed & in ipſâ Sereniſſimâ Reginâ probatum eſt. Medicamentum quidem videtur eſſe ſimplex, ſed eſt magnæ virtutis & utilitatis.

Sapo coſmeticus S. R.

℞. *ſaponis albi Italici, non fœtidi* ℔j.
conſcindatur aut radatur ſubtiliter, adde
biaccæ Hiſpanicæ ℥iij. *rad. ireos Florent. ſubtil. pulveriſ.* ℥iß.
magiſt. marcaſitæ, ſpermatis ceti ã ʒvj. ⊖ ♀ri *ex* ♁ *extracti* ℈vj.
contundantur & miſceantur in mortario lapideo cum
▽*æ roſarum odoriferæ* q. ſ.
donec omnia per minima commixta ſint, in fine adhuc adde
°°°*i ligni Rhodii, vel roſarum veri* ℈j.
Formentur more ſolito globuli, magnitudinis ad placitum.

Sapo coſmeticus alius S.R.E.

℞. *amygdalarum dulcium excortic. & ad pultis formam cum ▽â aliquâ odorif. q. ſ. redactarum* ℥viij.
vitell. ovorum recent. n. ij. ▽*æ odoriferæ roſarum* ℥iij.
Coq. in patellâ aliquâ argenteâ vel cupreâ, ad conſiſtentiam craſſam inſtar paſtæ, in vaſe non adhæreſcentem, continuò itaque piſtillo ligneo agitanda eſt; Deinde adde
ſaponis Veneti ſubtiliter raſi, & cum ▽â roſarum odoriferâ aliquoties loti & perfumati ℔ij.
contundantur in mortario lapideo quàm optimè, ſemper admiſcendo aliquid °°°*i* ♀*ri per deliquium facti* e. gr. ʒß.
tandem inſpergantur ſequentes pulveres: ſcilicet
magiſterii marcaſitæ ℥iß. *pulv. rad. ireos* ℥j.
amyli, biaccæ Hiſpanicæ ã. ℥ij.
M. donec omnia per minima commixta ſint, tandem adhuc adde
°°°*i jaſmini Romani* ʒj. *roſarum veri* ℈ß.
moſchi optimi ad libitum.

TITULUS XXVII.

LIQUOR ALKAHESTICUS

Cl. Helmontii & Cnœffelii.

Quid hoc nomen *Alkaheſt*, *Althaeſt*, & *Alcaheſt* denotet; & quâlis medicina ſit, nullibi clarè explicatur.

Clariſſ. D.D. *Guern. Rolfincius* cum nonnullis vult, quod alcaheſt; quaſi *alcali eſt* indigitandum ſit, & medicamentum eſſe, ad liquida chimica opera perficienda, ſi conſideretur perfecta ejus præparatio; ad ſolida, ſi inchoatio.

Ex *Polemanni* ſcriptis liquet; liquorem eſſe igneum volatilem, quò facilè 🜍ra metallorum & mineralium ſequeſtrantur.

Joh. Glauberus hic producit ⊖ artis philoſophorum, & ⊖ mirabile, univerſalis ⊖is titulo, quod trium regnorum climata pervadit; & eorum ſumma ſit medicina.

Innuit ex ⊖e culinario, ⦶o, alumine, aliiſque rebus parari poſſe; de quibus omnibus extenſius tractat Clar. *Rolfincius, in chim. in artis form. redact. lib. 5. ſect. 1.*

Modus procedendi circa fixationem, à dicto D. *Cnœffelio* & *Helmontio*, triplici via inſtituitur, ratione triplicis

Objecti, in quod alkaheſt agere debet. Inde triplex etiam reſultat alkaheſt: 1. minerale. 2. vegetabile. 3. & animale.

Sed remotis aliis circumſtantiis, accedo tandem ad ipſius ſecretiſſimi liquoris præparationem; & primo

Pro reſolutione mineralium.

℞. 🜊ti *mineral. (ex minera immatura* 🜖ii *per ſe more conſueto* 🝫ti*)* ſ. q.

Paſce hanc aciditatem cum ⊖*e* 🜿*ri*, quouſque deſinat ebullire; perge in additione ⊖*is* 🜿*ri*, donec liquor plane fiat lixivialis, poſt adde

⊖*is*🜹*ci*, quoad odor aſcendat planè⊡lis, deſtilla lento calore humiditatem, ad ſiccitatem uſque, deſtillationem repete, liquorem à fecibus cohobando, & ſemper ⊖is 🜿i novi adjiciendo parum; donec liquor planè fiat igneus, & erit liquor alcaheſticus, ad uſus ſequentes paratus.

Pro-

Pro reſolutione vegetabilium.

℞. 🜊ti *vegetabilis, (ex lachrymis vitium) propriis foliis fermentat.* & per ſe parat. q. v.

Paſce hanc aciditatem cum 🜔e ♀ri, & procede omnimodè ut ante factum cum minerali menſtruo.

Pro reſolutione animalium.

℞. 🜊ti *animalis, (id eſt ſeri lactis acidum)* q. v.

Paſce hanc aciditatem cum 🜔e ♀i, & idem præparandi ſervetur ordo, ut ſupra de mineralium menſtruo dictum.

Hæc ſunt tria menſtrua particularia, univerſalia cuncta magiſteria, cum tribus his menſtruis fieri poſſunt, in rerum natura, quia per ea in prima eſſentia ſua tria principia reſolvi poſſunt, ex quibus poſt circulationem fit 🜔 volatile ſeu eſſentiale, quod ſummum eſt magiſterium.

De ſubjecto mirabili hujus liquoris, vide ſis *Helmontium tr. poteſt. med.* §.3 ubi ea vocat, *ex electro opaco, cujus nomen gemma roſa, nondum aperta*; i.e. ☿ immaturum; *ſapor auſterus & terreſtris*; elicitur namq; 🜊 ope ignis ex ☿o; qualitate liquor iſte eſt *ignis-aqua, nomen prorſus ſimplex, ſingulare indeclinabile, inſeparabile, immutabile & immortale*, i. e. ALKAHEST, plura vide apud dictum *Helmontium*.

USUS hujus menſtrui in extractione rerum inſtituitur hoc modo, e gr. in vegetabilibus.

℞. *res extrahendas, ut radices, herbas. &c.* e. g. *fol. meliſſæ, baſilici, abſinthii, ſeu alius generis plantæ* q. v.

Hujus prius in mortario lapideo contuſæ pars j. liquoris alcaheſtici vegetabilis part. ij. M. ſtent in vitro hermetice clauſo, ad digerendum, per octiduum, ſeu diutius, & quidem calore leniſſimo, tinctum quod eſt auferatur, & liquor novus affundatur, digerendo & extrahendo tamdiu, donec omnis eſſentia plantæ extracta ſit, & ne quid impuri & craſſi eò miſceatur, extractiones omnes per chartam filtrentur, & cum 🜄 opt. rectificati & alcooliſati ſ. q. miſceantur bene, in phiala, hermeticè clauſâ; Hic ſine mora 🜄 in ſe recipit ℞am, & omne hoc, quod in liquore alkaheſtino eſt extracti, iterum extrahit, & ambo à ſe invicem ſeparantur, ita ut 🜄 cum imbibito extracto ſeorſim, & liquor alkaheſt ſimiliter ſeorſim, & quidem purus, omnique extracto privatus in vitro ſtet,

quod & *Cl. D. D. Rolfincius*, de ſuo ex ⦶o parato liquore alkaheſtico refert. Tandem 🜅 eſſentia plantæ impragnatus, & à liquore alkaheſtico ſeparatus in leni digeſtione exhalet ad juſtam eſſentiæ conſiſtentiam.

Hoc peracto, utrumque tam eſſentiam, quam liquorem alkaheſticum ad uſum ſerva:

Eſſentiam tanquam medicinam, ad extirpandos morbos: liquorem verò alkaheſt, pro extrahendis rebus aliis plurimis, in quibus iterum inſervire poterit.

Sic proceditur quoq; in extractione ℞arum & ♁arum metallicorum: ubi hoc annotandum, quod temporis hic requiritur plus, & aliquando tres vel quatuor menſes, antequam extractio perficitur.

Nota. Parata dicto modo eſſentia, alkaheſt innatans inſtar rubini, ſeparari atq; in ovo philoſophico & hermeticè clauſo ulterius circulata, in lapidem, ſive ⊖ eſſentiale mutari poteſt, quod virtutibus ſui concreti ſeu individui inſtructum erit.

F I N I S.

INDEX FASCICULI SECUNDI MEDICAMENTORUM SINGULARIUM.

A.

ACETUM *bezoardicum* 30
ACIDULÆ *vegetabiles* 52
ALEXIPHARMACA 24
ALKAHEST *Helmontii & Cnöffelii* 194
ad ALOPECIAM *leproſam unguentum* 170
AMBRA *moſchata ſicca* 92
Ambræ eſſentia ibid.
AMULETUM *Cæleſtinum* 67
in fluxu nimio hæmorrhoidum vid. *hæmorrhoidalia.*
in fluxu nimio menſium vid. *Menſes ſiſtentia.*
ANNULUS *ſtellatus Helmontii.* vid. *hæmorrhoidalia.*
ANODYNA 34
ANTEPILEPTICA
ANTIARTHRITICA 146
ANTIDOTUS *lyſipyretus* 166
ANTIFEBRILE *Eremitæ* 169
ANTIHECTICUM *Cn.* 77
ANTIMONIUM *diaphoreticum ſolare* 22
Antimonii *ſulphur fixatum* 86
Tinctura 87
ANTIPARALYTICA
APERITIVUM *martiale* 105
APOPLECTICA 38
AQUA *antepileptica* 51
antinephritica 122
antipodagrica cærulea 162
viridis ibid.
Cancrorum 175
Coſmetica compoſita 190
hyſterica perlata 136
magnanimitatis 39
ophthalmica 72.73
ſtomachalis 101
vitæ calami aromat. 102
Zedoariæ, off. Reg. ibid.
Aquæ *antiarthriticæ vindiciæ* 151
ARCANUM *Alemeth* 49
cephalicum 39

*Cc ſan-

ſangvinis hirci 128
in ſurditate 74
Tartari Cn. 21
ſolare 89
ASTRUM *duplicatum* 87
AURUM *vid.* Sol.
alcooliſatum 90
transparens Cn. 94
Auri *magiſterium* 90

B.

BALSAMUM *apoplecticum Cn.* vid. *Apoplectica.*
Collegii Romani. ib.
cordiale odorif. 98
coſmeticum. 192
odontalgicum 76
puerorum dentientium ibid.
radicale margaritarum 84
Samaritanum 179
Saturni ibid.
ſpleneticum vid. *ſplenetica*
ſtomachicum 102
Vladiſlavianum 134
BETULÆ *primum ens, liquor ſive ſuccus* 123
BEZETTA *rubra* 188
BEZOARDICA 24
minerale ibid.
viperinum 26
BOLUS *in dyſenteria* 104
BUTYRUM *Saturni* 179

C.

CÆLI FLOS, CÆLIFOLIUM 184
CATAPLASMA *anodynum* 164
antipodagricũ ib.
febrile 176
ex gypſo vid. *Menſes ſiſtentia.*
ad tumores œdematoſos 108. 109
CATHARTICA 16
CEPHALICA 38
Cephalicum *D. Podchocinsky* ibid.
Cnöffelianum 49
CHARTA *di Spagna, Coſmetica* 189
CHERMES *Tinctura* 95
CINNABARIS *antimonii magiſterium* 49
COLLYRIUM *D. Felveri* 73
CONFECTIO *viperarum Cn.* 25
CONSILIUM *antipodagricum* 148
de confortandâ virilitate 133
CORALLIA *facticia rubra & nigra* 66. 67
Coralliorum *inſuccatio ſingularis* 95
tinctura Cn. 93
ſicca 94
Corallina *eſſentia* 96
CORCULUM *benedictum Cn.* 68
CORDIALIA 84
CORNU *cervi præparatio ſingularis* vid. *Epileptica.*

COSME-

COSMETICA 186
CRANII *humani præparatio ſingularis* vid. *Epileptica.*
CROCUS *ſolis Cn.* 84. 85
CRYSTALLI *montanæ magiſterium* vid. *Nephritica.*
Tartari chalybeati. vid. *Menſes moventia.*
CUBILIA & CULCITRÆ *herbac.* vid. *Menſes ſiſtentia.*
CYPERUS BEZOARTICUS 28

D.

DECOCTUM *antiphthiſicum* 82
ligni lentiſci. vid. *menſes ſiſtentia.*
DIAPHORETICA 22
Diaphoreticum *compoſitum* 27
DIGESTIVA 15
DIURETICA 21
Dörband 181
DYSENTERICA 103

E.

EBORIS *præparatio ſingularis.* vid. *Epileptica.*
ELÆOSACCHARUM *cordiale* 97
ELECTUARIUM *chalybeatũ* vid. *menſes moventia.*
contra calculũ 124
diaſatyrionis Cn. 132
dyſentericũ 104.105
ad fluxum menſtruorum. vid. *menſes ſiſtentia.*
hepaticum Cn. 106
martiale. vid. *Menſes moventia.*
ex Ovo Cn. 29
præſervativum & curativum Cn. 30
ELIXIR *abſinthiacum compoſ.* 100
febrile Cn. 173
proprietatis purgans Cn 18
Offic. Regiæ 19
vitæ ſtomachicum 101
EMPLASTRUM *antipodagricum anodynum nigrum* 164
attractivum 165
febrifugum 177
ad fracturas oſſium 180
magneticũ Cn. 33
purgans 20
Samaritanum 179
ſtomachale 102.103
veſicatoriũ Cn. 180
EMULSIO *antepileptica. Cn.* 50
antiphthiſica 81
coralliata. vid. *Hæmorrhoid.*
ad fluxum menſium nimiũ. vid. *menſes ſiſtentia.*
hyſterica Cn. 136
nephritica D. B. 126
ſtiptica. vid. *Hæmorrhoid.*
ENS *primum betulæ* 123
tiliæ 50
EPATICA 105

EPILEPTICA
EPITHEMA *Cnöffelianũ calidũ* 97
frigidũ 98
tẽperatũ ib.
ERRHINUM *Cn.* 73
ESSENTIA *ambræ* 92
antiarthritica 124
cephalica compoſita 38
confortans Regia cõp. 132
corallina 96
cordialis odorifera 97
florum vid. *Menſes moventia.*
granorum quietis Cn. 37
lithontriptica 124
martis compoſita vid. *Splenetica.*
⊕*lata.* ibid.
moſchi 92
moſchi ambrata ibid.
ſtomachalis 100
uterina Cn. 135
EXTRACTUM *granorum quietis* 35
hellebori ſolutivũ 18
ſedativũ citratũ 34
generale 61
pro viris 34
pro mulieribꝰ ibid.

F.

FEBRILIA 166
FEBRIM *tertianam curandi meth.* 168
quartanam curandi meth. 172
FORMICARUM *ſpiritus* vid. *Paralytica.*

G.

GANGRÆNÆ *topicum Cn.* 110
GLUTEN *juniperinum* 184
GRANORUM quietis *eſſentia Cn.* 37
extractum 35
tinctura ib.

H.

HÆMORRHOIDALIA.
HEPATICA 105
HYDROPICA 107
HYDROPEM *curandi methodus* ibid.

I.

INFUSIO *ligni nephritici* 126
JULAPIUM *Cn. in nimio menſium fluxu* vid. *Menſes ſiſtentia.*
JUNIPERINUM *gluten, gelatina vel mucago* 184

L.

LAPIS *Bezaar factitius* 28
nephriticus fact. internus 129
externꝰ ib.
ſalutis D. Kr. 163
ſerpentinus 28

LIGNI

LIGNI *nephritici infuſio* 126
lentiſci decoctum vid. *menſes ſiſtentia.*
LIMACUM *liquor* 163
LIMONATA *antinephritica* 122
LINIMENTUM *coſmeticum* 191
defenſivum à veſtigiis variolarum 192
ad gingivas tumentes Cn. 77
LINTEUM *ceratũ pro Maſquis* 188
LIQUOR *Alkabeſticus Helm. & Cn.* 194
betulæ 123. *colligendi modus* ibid.
febrilis 173
hepaticus 106
LIQUOR *limacum* 163
lithontripticus 128
nitratus 173
contra prunellam ibid.
tartareus Cn. 158
externus 160
LUDUM *Cnöffelianum* 126

M.

MAGISTERIUM *antepilepticum Pravotii* 38
auri 90
cinnabaris antim. 49
cryſtalli montanæ vid. *nephritica.*
lithontripticum 121
talci 186
viperarum 25
MAGNES *venenorum* 28
MARGARITARUM *balſamum* 84
MARTIALE *aperitivum* 105
trochiſci 107
vinum ibid.
MASSULÆ *odontalgicæ* 77
MEDICAMENTUM *cryſtallinum* vid. *nephritica.*
MENSES *moventia*
ſiſtentia.
METHODUS *curandæ hydropis Cn.* 107
curandi quartanã 172
tertianam 168
MITIGATIVA 34
MIXTURA *antepileptica liquida* 60
ſolida 59
antiarthritica 125
antiarthritica extern. 159
cephalica Cn. 40
cordialis calida 96
temperata ibid.
hydropica 108
hyſterica 136
lithontriptica 125
ſplenetica vid. *inter ſplenetica*
ſtomachalis 98
topica 61. 62
uterina 135. 136
MORSULI *confortantes* 132
MOSCHI *eſſentia* 92
ambrata ibid.

MUCILAGO *in aſperitate lingvæ & faucium* 175
MYRTILLORUM *tinctura* 104

N.

NEPHRITICA
NITRUM *rubrum eſſentificatum* 170
NODULUS *in menſium ſuppresſione.* vid. *menſes moventia.*
NOSTOCH *Paracelſi* 185

O.

ODONTALGICA 75
OLEUM *anodynum refrigerans* 178
febrifugum 176
hæmorrhoidale vid. *hæmorrhoidalia.*
OPHTHALMICA 71
OTICA 74

P.

PANACEA *eſſentificata* 94
ſolaris Cn. 84.86
duplicata 88
alia ex Cinnab. ♄*ii* ibid.
ad PARALYSIN *euporiſton* vid. *antiparalytica.*
PASSULÆ *laxativæ Cn.* 17
PASTA *pro placentulis in exſtincta virilitate* 131
Regia confortans 130
ſtomachalis 99
PECTORALIA 77
PESSARIUM vid. *Menſes ſiſtentia.*
PHTHISEOS *curatio* 81
PILEOLUS *cephalicus* vid. *Apoplectica.*
PILULÆ *balſamicæ univerſales* 19
in calculo 121
ad defluxiones 79
emmenagogæ vid. *menſes moventia.*
febriles Cn. 169
hyſtericæ Cn. 136
PLEURITICA 82
POCULUM *febrile* 177
POMUM *epilepticum* 62
febrile 177
ſomniferum 37
uterinum Cn. 136
PRÆPARATIO *Cranii humani, Cornu Cervi, Alcis, Unicornu, Eboris &c.* vid. *Epileptica.*
PULVIS *acidus ex ſucco limonum* 123
pro adſperſione articulorum arthriticorum 159
alexipharmacus pretioſus & cordialis 89
alexiterius Cn. 27
antihydropicus 108
aperitivus ſpleneticus 111
apoplecticus Regius 38
bezoardicus 27
cachecticus compoſitus 112
ſimplex 111
pro cataplaſmate ad fracturas

*ctura*s *& luxationes oſſium* 181
chalybeatus ſimplex & compoſitus 112. vid. *etiam menſes moventia.*
corallatus, martialis. vid. *menſes ſiſtentia.*
cordialis aureus 89
coſmeticus compoſitus 187
dentifricius 75
diakibrik ſeu chybor 81
diaphoreticus diurnus & nocturnus 24
digeſtivus ordinarius 15
diureticus ordinarius 21
dyſentericus caſtrenſis 103
emmenagogus vid. *menſes moventia.*
epilepticus vid. *Epileptica.*
febrilis 168. 169
hæmorrhoidalis externus & internus vid. *hæmorrhoidalia.*
hellebori ſtyriaci Cn. 16
hepaticus Cn. 106
pepticus 98
pleuriticus Cn. 82. 83
puniceus ſimpl. & comp. 15. 16
purpureus ſecretus 49
de ſecundinâ mulieris vid. *epileptica.*
ſolaris Cn. 86
ſolutivus de tribus 16
ſternutatorius cephalicus vid. *apoplectica.*
topicus 110
viperinus alexipharmacus ex ſolis cordibus & hepatibus 26
viperinus compoſitus, ibid.

Q.

QUARTANAM *curandi methodus Erbenii* 172

R.

Ex RANARUM *ſpermate medicamenta ſecretiora* 181
ROS *vitrioli* 54
ROSETTA *Ialorum* 187
ROTULÆ *martiales* vid. *menſes moventia.*

S.

SAL *febrile compoſitum* 171
SANGVINIS *hirci arcanum* 128
SAPO *coſmeticus* 193
SATURNI *butyrum* 179
ad SCABIEM *ungventum* ibid.
SEDATIVUM *generale* 61
aliud per extracta 62
magnum Archei 35
uterinum Cn. 135
SOLARIS *panacea* 84. 86
duplicata 88
alia ex cinnabari ℥ii ibid.

SOLIS

SOLIS *crocus* 84.85
ſulphur 85
SOLUTIVUM *helleboratum Cn* 18
SORBETTA *antinephritica* 122
SPECIES *cephalicæ pro ſuffitu* 40
confortantes 130
pro cucuphâ vid. *apoplect.*
pro extracto ſedativo generali 60
SPECIFICUM *antepilepticum Cn.* 60
antinephriticum vid. *nephritica.*
dyſentericum 103
febrile 167
ex SPERMATE RANARUM *medicamenta ſingularia* 181
SPERNIOLUM *mucaginoſum* 183
ſiccum compoſitum ibid.
ordinarium 182
ex ranis ibid.
SPIRITUS *antepilepticus comp.* 53
balſamicus vid. *apoplect.*
formicar. vid. *ibid.*
ſedativus ſimplex & compoſitus 36
SPIRITUS *tartari compoſitus* vid. *ſplenetica,*
de tribus Cn. 172
vini lithontripticus 125
viridis æris comp. 54
vitrioli coagulatus 121
compoſitus 53
humidus 54
veridus per cohobia 57.58
volatilis 53
SPLENETICA 111
SPONGIA *ſomnifera* 37
STOMACHICA 98
SUCCOLADA *Regia* 99
SUCCUM *betulæ colligendi modus* 123
SUFFITUS *cephalicus*, vid. *Apoplectica.*
SULPHUR *antimonii fixatum* 86
ſolis 85
vitrioli philoſophicum 36
SYRUPUS *epilepticus puerorum* 52
helleboratus Cn. 17
pectoralis ſolutivus 79
violarum compoſitus 80

T.

TABULÆ *martiales* vid. *menſes moventia.*
TALCI *magiſterium* 186
TARTARI *arcanum Cn.* 21
ſolare 89
cryſtalli chalybeati vid. *menſes moventia.*

ſpiritus

ſpiritus compoſitus vid. *ſplenetica.*
tinctura 125
alia vid. *ſplenetica.*
Tartarus *martiatus* vid. *ibid.*
vitriolatus cryſtalliſatus 121
Theriaca *Magni Ducis Hetruriæ* 31
Regia Cn. 32
theriacarum Cn. 32
de tribus Cn. 31
TILIÆ *liquor ſeu primum Ens* 50
TINCTURA *antimonii* 87
bezoartica. D. Littaw. 33
cephalica ambrata 40
cordialis 95
cosmetica alba 190
rubra 191
coralliorum Cn. 93. 94
florum prunellæ 175
florum malvæ externa ibid.
granorum chermes 95
quietis 37
martis vid. *ſplenetica.*
myrtillorum 104
odontalgica Cn. 76
tartari 125. vid. *ſplenetica.*
TOPICUM *antipodagricum* 158
gangrenæ 110. 111
ad genitalia. ibid.
ad membra reſoluta vid. *paralytica.*
vitriolatum vid. *menſes ſiſtentia.*
TORNA *ſolis bezedina* 188
TROCHISCI *de borrace* vid. *menſes moventia.*
martiales 107
venerem confortantes 130
viperini confortantes 130

V.

à VARIOLARUM *veſtigiis præſervans linimentum* 192
VENEREA 130
VINDICIÆ *aquæ antiarthriticæ Cnöffelianæ* 157
VINUM *balſamicum* 165
martiale compoſitum 107
medicatum polychreſtum 71
VIPERARUM *confectio Cn.* 25
magiſterium ibid.
pulvis alexipharmacus ex ſolis cordibus & hepatibus 26
pulvis compoſitus 26
VIPERINUM *bezoardicum* ibid.
VIRIDIS ÆRIS *ſpiritus comp.* 54

VITRIOLI *ſpiritus antepilepticus* 53
coagulus 121
humidus 54
roridus per cohobia 57.58
volatilis 53
UNGVENTUM *auratum* 179
coſmeticum 192
hæmorrhoidale. vid. *hæmorrhoidalia.*
refrigerans 178
rubrum pomatum 192
ſtomachicum 102
UNICORNU *artificiale* 91
præparatio vid. *epileptica.*
UTERINA 135
VULNERARIA 178

FINIS.

M.S.Ca-

MS. CATOPTRICUM
IN
JACOBI JANI,
MED. DOCTORIS ET RE-
GIÆ MAJESTATIS DANIÆ,
ARCHIATRI, B. M.
BIBLIOTHECA
repertum.

FRANCOFURTI ad MOENUM & LIPSIÆ
Sumptibus JOHANNIS FRITZSCHII.
Anno 1676.

B. L.

CUm MS. Catoptricum hîc exhibitum, Nobil. & Conſultiſſ. Dn. CHRISTIANO ERNDELIO, Dreſdenſi, J. U. D. & Mathematico, Ephemeridum Collectores debeant, gratitudinis teſtandæ ergò Viri ingenium feliciſſimum & circa Opticæ inprimis culturam occupatiſſima ſtudia meritis proſequerentur laudibus, niſi vererentur, ne, quæ ſumma Ejus eſt modeſtia, in publico laudari ægrè ferat. Quare in Tuam tantùm, *Honorande Lector*, gratiam paucis ſaltim & quaſi obiter ſubinnuiſſe juvet, laudatum Virum diverſiſſima & rariſſimæ inventionis quidem perficere inſtrumenta, ſed in eo potiſſimam mereri laudem, quod perpaucis fortasſe huc usq; noto, certè à nemine propalato artificio minutiſſima vitrorum Opticorum ſegmenta elaborare ſuapte ingenio didicerit, ut nullum penitiſſimè veſtigium ſui politura liquidiſſima reliquiſſe deprehendatur. Ne ex aurâ captitari videantur encomia, ſufficiat dixiſſe, vitra ab Erndelio elaborata Illuſtriſſ. Domino Tito Livio Buratino, cujus Celebratiſſi-

 mum

mum Nomen ignorare non poteſt, qui Magni Hevelii in ſcriptis hoſpes non eſt, non reprobata fuiſſe, uti id haut obſcuris indiciis è literis Magnif. & Nobiliſſimi Dn. D. Bernhardi de Bernitz, S. Reg. Majeſt. Polon. Perſon. Medici & Secretarii, ad D. Vollgnadium probari poſſet: quin & ipſemet laudatiſſimus Dn. de Bernitz ſimile judicium repetiit occaſione vitri à D. Erndelio elaborati atq; Cracoviam mittendi, quando talibus qua ſenſum verbis ad Vollgnadium ſcripſit: Vitrum *ex hyperbole elaboratum* Illuſtriſſimo Dn. Buratino *D. Erndelii nomine tradi curabo*: *politura vitrorum ſuorum eſt optima, pura & accurata; optârim ut lenticulam more ſuo elaboratam pro Cameræ obſcuræ confectione impetrare poſſim.* De cætero quantum præfatus Dn. D. Erndelius in excolendâ Opticâ præſtet, Ipſe brevi, dubio procul, *de vero & genuino viſus organo*, *Tractatu* abundè comprobatum dabit. Vale!

)O(

AD
CATOPTRICAM ANACAMPTICAM
SEU
ANACLASTICAM
ALTERAM OPTICES PARTEM
DE
MIXTIONE REFLEXIONIS ET REFRACTIONIS
SEU DE
MULTITUDINE IMAGINUM IN UNO SPECULO FORMATARUM ADDITAMENTUM

I.
DE IMAGINE SIMPLICI.

O*Mne radioſum, ſi ad ſuperficiem quandam politi corporis feratur, ſui imaginem exhibere poteſt, clarè ſatis.*

Et de hâc re nulla eſt controverſia, quia in ſenſûs incurrit. Sed quomodo id fiat, Optici, & qui Catoptrica hactenus tradiderunt; nec ſatis perſpexiſſe, nec rectè tradidiſſe videntur.

Pleriq; Recentiorum, inter quos *D. Rhodius Opt. lib. 2. cap. 1.* loquuntur; Lucem & id, quod vi lucis radiat ſpeciem ſcil. radioſam, in denſi corporis ſuperficiem illapſam repercuti in plagam oppoſitam. Quod enunciatum ſic explicat *Rhodius: Quando nimirum radiis lucis & coloris in diaphano incidentibus occurrit denſum, impediens tranſitum ipſorum in directum, tum radii illi redeunt per reflexionem in partem unde venerant; non ſecus atq; pila ad parietem projecta, denegatô ulteriore tranſitu reſilit, in quantum durat vis impellentis. Quia enim in primo libro motum tribuimus luci, quidni etiam pulſum, ceu ſpeciem quandam, ipſi tribueremus? Non ergò ſecus atq; in motu phyſico violentiore confligentium corporum durio-*

rum, vi movente non omni abolita in conflictu, motus ille ſuperare laborans terminum illum, cùm non poſſit in directum & occurſu alterius corporis, in oppoſitum tendit. Solet pari ratione lux ſuperficie quâdam ſui in corporum denſiorum ſuperficies vi quâdam movente ſui fontis agitata incidere; eaq; fortiore urgente in conflictu illo quaſi reſilire in partem oppoſitam, quem repercuſſum dicimus.

Verùm ut repercuſſionem illam & reflexionem radiorum, & ſpecierum radioſarum non negamus, ita repræſentationis ſpecularis doctrinam hiſce terminis, & hâc ratione explicari commodè, dubitamus.

Quam rem Vir acutiſſimus *Keplerus* vidiſſe, & agnoviſſe videtur, unde in his pronunciatis admodum cautus eſt: cùm *cap. 1. prop. 18. paral. in Vitell.* non ad modum aliorum, ſed cautius ſic loquitur: *Lux in ſuperficiem illapſa repercutitur in plagam oppoſitam unde advenit.* Ubi nudam ſuperficiem allegat, non denſitatem aliquam. Et poſtea: *quod eſt in motu phyſico durities confligentium, quæ conſiſtit in permanentia ſuperficierum: hoc eſt in luce nuda ſuperficies ſeu terminatio vel figuratio corporum.*

Sed cùm idem *Keplerus* pergit, cauſam exponere, cur in luce ejusq; motu accidat repercuſſio; communi utitur loquendi modo: ita ut nec ipſam rem ſatis aſſecutum eſſe inde colligere liceat. Dicit: *Motûs violentiam cauſſam eſſe repercuſſionis*, quod ſic explicat: *Cum vis movens non omnis à conflictu aboleri poſſit, ſuperabit motus terminum ſuæ lineæ, ſuperficiem ſcil. At non poteſt in directum, obſiſtit enim hic ſuperficies ſuperficiei. Relinquitur igitur ut in oppoſitum.*

Nos Catoptricam & repræſentationis illius ſpecierum, quæ fit per ſpecula, rationem, nec per repercuſſionem in denſi corporis ſuperficie factam, nec per vim moventis radii repulſam, quam exiſtentia ſuperficiei parit; nec obſiſtentiam ſuperficiei: vel terminationem etiam radiorum allapſorum & poſtea iterum diffuſionem in partem oppoſitam, rectè demonſtrari ſeqq. probamus. Iisq; ut opinamur firmis ſatis rationibus, ſeu demonſtrationibus ad oculum.

Rem autem hanc dum aggredimur, quam nemo hactenus tentavit: multa erunt exponenda, quæ non tam ex ſimplici refractione; ſed ex mixturâ reflexionis & refractionis contingunt. Unde & hanc doctrinam imperfectè traditam, plenius explicandam aſſumemus: Ex quo doctrinæ optices ſupplementum accedet, & multa incognita hactenus in lucem clariorem & ſenſuum judicium collocabuntur.

Pro-

Propoſitio 1.

Corpus politum inſtar ſpeculi ſeu ſpeculum planum, nullam habens profunditatem diaphanam ſeu perſpicuam, unius rei unam & ſimplicem exhibet imaginem.

Corpora talia polita ſint lignea, lapidea ſeu metallica, ut ferrea, aurea, ſtannea, plumbea, argentea vel ex pluribus compoſita, uti illa, quæ ex ſtanno & cupro, & pauco antimonio debitâ proportione mixtis, vel ex aurichalco cum incruſtatione reguli martis & metallo, quod *Zinch* appellant, conflantur. Patet autem veritas ipſâ experientiâ, quia quodcunq; admotum objectum, ſive rectè, ſivè obliquè ſimplex & unicum videbitur in tali ſpeculo, reliqua infrà demonſtrabimus. De tali ergò ſpeculo *prop. 29. lib. V. Vitell. & 23. lib. II. Optices* intelligendæ: Secus ſi fiat, res erit falſa, ut jam docebimus. Demonſtratio ibi videatur, hîc enim nobis non eſt propoſitum ab aliis recte tradita repetere.

Propoſitio 2.

Corpus politum ſpeculare, ſeu ſpeculum planum diaphanum inſignem profunditatem obtinens, unicam ſaltem refert imaginem.

Verificatur per experientiam, quia aquam profundam inſpicientes ſimplicem ſolummodò vident rerum imaginem: & habetur ratio; quia una ſaltem illaq; adverſa ſuperficies format imaginem illuſtriſſimam; averſa autem nequit formare, vel quia non plana, unde ſpecies informes & debiliter radiantes, vel quia obſcuras exhibet, quæ diſparent in reſpectu illuſtriorum.

Propoſitio 3.

Corpus politum ſpeculare ſeu ſpeculum planum diaphanum, mediocrem obtinens profunditatem, unicam etiam exhibere poteſt imaginem, ſi debitô modô collocetur.

Tale ſpeculum ſit vitreum aliquod diaphanum, profunditatem mediocrem obtinens, vel unius digiti transverſi vel plurium. Collocandum autem ita ſpeculum, ut radii incidentes ſint obliquiſſimi. Nam ſic illi ſoli in unica illa ſuperficie reflexi ad oculum devenient, & imaginem exhibebunt ſimplicem.

Hæc de imagine ſimplici, ſequitur de variâ & multiplici per refractionem & reflexionem ſimul generata. Sed quia ſpecula vitrea, de quibus nobis ſermo erit, ſtanno & Mercurio vel alio quodam cor-

pore inducuntur (nam alias imagines non exhibent rectè) de hujus ratione quædam dicenda.

Propoſitio 4.

Specula vitrea ex diaphano corpore polito elaborata, ſuppoſito Mercurio & ſtanno, vel ſimili aliquo corpore, demum claras exhibent imagines.

Ratio hujus propoſitionis rectè ex opacitate vel potiùs denegata transparentia deducitur. Nam ſi quodcunq; politum perſpicuum ita diſponatur, ut nihil actu transpareat; tunc imago excepta & reflexa viſibilis evadet; ſecus ſi fiat, minimè. Opacitas quidem ad reflexionis actum nihil facit per ſe, cùm illa fiat vi luminis & ſpecierum per lumen radiantium & corporis politi virtute reflexio fiat ordinata benè: Interim de imaginum reflexione nihil judicare poterit oculus, niſi ſentiat imaginem reflexam. Ut ergò ſentiatur imago reflexa in ſpeculo illo vitreo polito transparentia illi adimenda. Nam ſi quid poſt ſpeculum conſtitutum radiet radio recto, illudq; diaphanum tranſeat, licet nonnihil refractè, obliterabitur quaſi ſpecies reflexa debilior, ob radiantis fortioris (quod luci primæ quaſi comparatur) imaginem oculo impreſſam. Unde neceſſe erit opacitate inducta prohibere ne diaphanum illud politum corpus transeant ſpecies aliæ viſibiles.

Inducunt autem opacitatem tenebræ. Unde nocturnô tempore in tali polito vitro imagines, quas fundunt objecta illuminata, rectè cernuntur; Quia cùm omnia tenebris ſint involuta, nihil radioſi vitrum tranſiens reflexas ſpecies vitiare poteſt. Simili ratione interdiu vitra talia tenebricoſo loco obverſa exhibent imagines. Aptiſſimè autem infertur illa opacitas & vitrum uſui huic accommodat, Mercurius, ſtannum, plumbum & ſimilia.

Propoſitio 5.

Vitra polita transparentia ita quoq; collocari poſſunt, ut interdiu ſole ſplendente in aëre illuminato, nullo ſubducto Mercurio & ſimili corpore, vivas tamen oculis exhibeant imagines.

Fit hoc ſi res repræſentatæ in ſpeculo obliquè inſpiciantur. Nam tali pacto ſaltem reflexæ imagines oculos feriunt & directè radiantes, propter obliquitatem ſpeculi ad illas, excluduntur. Prohibetur ergò illarum transparentia & ſic oculi immunes ab illorum pictura remanent.

Deducitur hinc, rectiùs aptitudinem ſpecularis corporis ad ſpecies repræſentandas per prohibitam vel denegatam transparentiam aliorum viſi-

viſibilium deſcribi, quàm per opacitatem: Cùm in aëre lucido vel radiis ſolaribus illuminato opacitas adſit nulla; & tamen dictâ ratione ſpecies in ejusmodi vitris appareant; ob hanc ſolummodò cauſam, quia excluduntur radiantia illa; quibus viſis emoritur imago reflexa, excluſis ex oculo, optimè apparet.

Propoſitio 6.

Similia vitra polita nullo Mercurio obſcurata, objecta lumine multo radiantia ita clarè reflectunt ad oculum, ut alia objecta colorata illuminata poſt ſpeculum poſita planè diſpareant.

Confirmatur hoc experientia. Nam ſi feneſtræ excipiantur ejusmodi vitro, imago illarum occupabit viſum & abſorbebit omnes illas ſpecies radio recto radiantes per vitrum, ita ut planè non appareant.

Sequitur inde inſigniter illuminata & multo lumine radiantia, fortiùs radiare, licèt reflexa ſint; quam alia colorata directè radiantia: quod contra doctrinam opticam.

II.

De MIXTURA REFLEXIONIS ET REFRACTIONIS ET DE MULTITUDINE IMAGINUM.

Propoſitio 7.

Omne ſpeculum vitreum planum pellucidum profunditatem habens diaphanam, Mercurio & ſtanno ſubducto, duplicem reddit imaginem.

De planis hîc loquimur ſpeculis ceu ſimplicioribus, ex vitro ſeu materiâ pellucidâ compoſitis. Eſt hæc propoſitio notabilis, licèt paucis nota, & verificatur per experientiam; Capienda autem ea per objecta illuſtria & maximè illuminata; qualia ſunt feneſtræ, lampades vel faculæ ardentes & ſimilia. Nam quamvis & in reliquis objectis paulò debiliùs, ob pauciorem irradiationem luminis, idem contingat, uti id ipſum plumbum, quibus vitrei feneſtrarum orbes continentur, oſtendit; & quilibet attentus obſervator animadvertere poteſt: tamen in lucidis vel multâ luce radiantibus obſervatis eſt evidentior & oculis manifeſtior. Deinde & hoc attendendum, ut imagines obliquè incidant & ſic reflectantur; ſic enim manifeſtè apparebit imago duplex in ſpeculo. Perpendiculariter autem incidens, licèt & ipſa duplex ſit; tamen quia ſimili ratione reflectuntur, fit ut utraq; concurrat & ſic gemina pro una percipiatur imago; vel cùm radius perpendicularis

 non

non refringatur, neceſſe eſt & hâc ratione utramq; concurrere in uno loco & pro unâ haberi. Qui ergò cupit veritatem propoſitionis indagare, is ſtatuat alicubi ſpeculum, & in eo contempletur imaginem feneſtræ obliquè incidentis (vel etiam rectè, ſi ſpeculator ſit exercitatus) videbit imaginem duplicem, unam illuſtriorem, alteram obſcuriorem cum cæteris accidentibus. Similiter ſi tali ſpeculo hyalino flamma obliquè repræſentetur; tum imago apparens erit duplex ſatis clarè (licèt & multiplex ſit ſed obſcurius, ut in ſequentibus docebimus) illaq; duplicitas ita manifeſta erit, ut nemo de rei veritate dubitare poſſit amplius. Cum primum hoc ſpectaculum ſe nobis offerret, quod factum in Aulâ Illuſtriſs. Elect. Saxon. Lichtenburg. ubi in feneſtris vitreis, ſpeculi inſtar utrinq; politis, nocturnô tempore accenſa cerea geminas imagines referebant, diu hæſimus attoniti, & novitate rei moti, nullos non adivimus opticos, fruſtra rationes inibi quærentes. Donec tandem re diligentiùs conſiderata, & pluribus inſtitutis obſervationibus in vitreis & metallicis ſpeculis, certitudo & ratio rei eluceſceret. Nam quod vitrea facere vidimus, id metallica non præſtabant; unde rationem facilè ſubolfacere licuit, refractionem & diaphanitatem ſpeculi vitrei cauſam hujus apparentiæ conſtituere. Hæc res ſi cognita fuiſſet *Bapt. Portæ*, alias adhuc rationes invenire potuiſſet, quibus imaginoſum ſpeculum conſtrueret. Nam plura ſpecula ſibi invicem ſuperpoſita multiplicare imagines; item ſpeculum unum plana non habens parallela duplicare imagines, uti *Mag. Nat. lib. 17. cap. I.* habet, non eſt mirum. Simplex autem ſpeculum unicam planam parallelam inſuper, habens ſuperficiem duplices reddere imagines res mirabilior & *Bapt. Portæ* incognita.

Propoſitio 8.

Vitrum ſpeculare nullo folio (qui mos loquendi obtinuit) vel Mercurio vel ſtanno, vel opacitatem inferente alio ſuppoſito; duplices reddit imagines.

Tale eſt vitrum utrinq; politum, quod poſtica parte averſa opacum reſpiciens locum imagines exhibet; & quidem duplices æquè ac prius, quod experientia confirmat, & ratio in ſequenti manifeſtabit.

Propoſitio 9.

Imaginum duarum, vitreis ſpeculis exhibitarum, una eſt clarior, altera paulò obſcurior.

Veritas per experientiam pateſcit.

Pro-

Propoſitio 10.

Superficierum politarum duplicitas duplicitatem parit imaginum; unde cum in ſpeculo vitreo duæ ſint ſuperficies, ad quas ſpecies radioſa devenire poteſt, duæ etiam harum cauſæ erunt imaginum.

Propoſitio 11.

Imago, quæ perpendiculariter oppoſito nobis vitro apparet clara, formatur non à ſuperficie ſpeculi vitrei anteriore ſeu adverſa, ſed poſteriore ſeu averſa.

Hujus propoſitionis aſſertio inſigne eſt paradoxon, 1. quia in ſpeculo metallico locum non habet, cujus anterior polita ſuperficies reddit imagines, 2. deinde quia non capit ratio, quomodo reflexio accidere poſſit radiorum à ſuperficie, quæ non obverſa, ſed averſa eſt, 3. planè probabile illam anteriorem reflectere, quia maximè reſiſtit & excipit ſpecies, unde & in oppoſitam reflectat. Verùm nihil obſtantibus hisce, veriſſimum tamen eſt, imaginem, quam intuemur in ſpeculis vitreis, ſive noſtra fuerit ſive aliena, ab averſa ſpeculi parte formari & exhiberi; idq; ob ſequentes evidentias.

Quia vitrum ſpeculare planum, unâ ſaltem ſuperficie anteriori politum, optimè imagines non exhibet benè formatas, ſed informes & confuſas quaſiq; nullas; quale quid accidere eſſet impoſſibile, ſi adverſa vitri politi ſuperficies redderet & reflecteret imagines.

Hæc res diu nota fuit & probatione non eget, unde & ſpeculorum elaboratores Venetiis duplicatô labore utramq; ſuperficiem elaborare coguntur; quo labore, ſi finis optatus adeſſet, lubenter ſuperſederent.

Secus ſe res habet poſito alio polito planô corpore metallicô, lapideo, ligneo vel quocunq; alio, quod profunditatem perlucidam non habet, imago apparebit debitô modô benè formata, ſecundum *prop. 1.* quia propter opacitatem corporis altera ſuperficies, quæcunq; illa ſit & quocunq; modo formata nec ſpeciem referre, nec priorem turbare poteſt. Colligitur ergò inde adverſam ſuperficiem ſpeculorum vitreorum politorum non reddere illam, quæ in oculos maximè incurrit imaginem. Secundo, Imago in ſpeculo vitreo perpendiculariter viſa, æmulatur non figuram ſuperficiei anterioris ſed poſterioris. Talis enim eſt, qualem exhibere ſolet averſa ſuperficies. Unde infallibiliter concludimus, non adverſam, ſed averſam ſuperficiem formare imaginem in ſpeculo viſam. Quod ut clariùs fiat, aſſumatur ſpeculum

lum

lum anteriore ſuperficie planum, altera poſteriore gibbum, imago apparens inibi talis erit, qualem exhibet ſpeculum cavum. Unde certò conſtat, non anteriorem eſſe ſuperficiem, quæ talem refert picturam. Similiter ſi ſuperficies poſtica ſit cava imago apparebit ac ſi in ſpeculo orbiculari repræſentaretur. Quodſi autem poſtica ſuperficies in planam mutetur, tunc ſtatim imago apparebit talis, qualem exhibent plana.

Porrò ſi dicta vitra invertantur & ſuperficies plana fiat poſterior, tunc illuſtris illa imago talis erit, qualem reddit planum ſpeculum. Ex quibus omnibus convincitur iterum ſpeciem viſam in ſpeculo concavo vitreo ſobolem eſſe ſuperficiei poſterioris non anterioris.

Propoſitio 12.

Imago, quam averſa ſuperficies ſpeculi exhibet, non formatur ab illa ſuperficie tanquam averſa, ſed tanquam adverſa.

Res ſanè mirabilis, interim vera & experientia comprobata. Nam ſpeculum plano convexum non reddit imaginem convexorum more; ſed cavorum, inverſa ſcilicet extra centrum, recta ſed ingentia intra centrum; ſic plano-cavum, reddit imaginem ritu convexorum. Suboriri hic poteſt dubium non contemnendum; Annon ſuperficies aëris, plumbi, vel Mercurii immediatè contingens ſpeculum hoc vitreum, exhibeat & reflectat imagines. Nam cum alterius corporis ſuperficies ambientis ſuperficiem convexam, ſit câva: & è contrario, cavam convexa, imagines autem ſe habeant ſimili modo, videtur probabile non ipſius vitri ſuperficiem averſam formare imagines has, ſed aëris poſt vitrum ſiti, vel Mercurii, vel plumbi, ſtanni &c.

Verùm ut hîc veritatem indagarem, vitris ejusmodi, certis ſuperficiebus expolitis, applicuimus alia corpora opaca, ſeu minimè polita, vel complanatos poros habentia immediatè, ita ut nullus intercedere poſſit aër: obſervaturi, num, quia aëris planities ſic interrupta & fermè excluſa à ſpeculo, imago quoq; diſpareret vel hiulca & interrupta ad modum aëris ſe offerret. Sed hauſerunt oculi imaginem priorem eadem facie & formâ; quam propterea non ab aëre ejusq; ſuperficie ſpeculum contingente, hic enim vi corporis opaci applicati excluſus nec ab opaco corpore, hoc enim non fuit politum; ſed ab ipſa ſuperficie averſa ſpeculi non tanquam averſa, ſed tanquam adverſa repræſentari concluſi.

Quâ

Quâ ratione autem hoc contingat, intellectus vix capere poteſt; interim licèt ignoretur cauſa, res tamen non erit neganda, monente *Scaligero*, qui ſic fatur: *ſi de re conſtet, & opinio adverſetur rei, quærenda ratio, non res ignoranda.* Inquirant ergò Viri docti, quæ tam mirabilis repræſentationis imaginum cauſa ſit: Et diſcant alii, traditam hactenus doctrinæ cauſam, hujus reflexionis non eſſe omnibus numeris planam, abſolutam & perfectam. Falſum enim erit pronunciatum hoc, ſpeciem radioſam in denſi corporis ſuperficiem illapſam repercuti. Demonſtratum enim eſt oculariter, ſpeciem radioſam denſi corporis ſuperficiem transgreſſam eſſe, imò ipſum corpus denſum ſuperâſſe, & penetrâſſe; ſed poſt abſolutam penetrationem aliquid pati, & ſpeciem ſuam exhibere ſpectandam mediante ſuperficie averſa, tanquam eſſet adverſa. Falſum ſimiliter erit & hoc, quod tradit *Rhodius*, radiis lucis & coloris in diaphano incidentibus ſi occurrat denſum impediens tranſitum; radios redire per reflexionem in partem unde venerunt, non ſecus ac pila ad parietem projecta reſilit. Nam radius lucidus & coloratus ſuperat denſum ſpeculi corpus, & fertur per illud usq; ad ejus profunditatem, quæ emenſa nihil habet obſtaculi, nihil quod cogat ad reflexionem, nihil quod reſtringat & ulteriorem motum prohibeat, & tamen is ipſe quaſi reflexus & repercuſſus imaginem ſuam exhibet in parte oppoſitâ. Nulla prætereâ ſuperficierum reſiſtentia, ſecundum *Keplerum*, hîc locum invenit. Nam vis movens in luce ſuperavit primam ſuperficiem, ſuperavit denſitatem corporis vitrei, in quibus, ſi quid patiendum fuiſſet, perpeſſa eſſet: ſed abſoluto omni labore, ubi jam iterum liberum aërem ingredi poſſet, patitur, & imaginis ſuæ veſtigium relinquit, quæ in oppoſitô locô fit aſpectabilis.

Propoſitio 13.

Imagines à ſpeculo plano vitreo exhibitæ, licèt ſint duplices, tamen non ſemper tales apparent: ſed videntur ſimplices interdum.

Hoc contingit, ſi objecta perpendiculariter incidant in ſpeculum & ſic repercutiantur. Nam talium una ſaltem videtur imago. Interim ex neceſſitate ſpeculi, & propter duplicitatem ſuperficierum politarum, duas quoq; reddi imagines neceſſe eſt. Sed quia in perpendiculari incidentia coincidit utraq; imago, tam illa quam anterior, quam illa, quam poſterior format ſuperficies, una ocultat aliam & oculus utramq; pro unâ agnoſcit.

Propoſitio 14.

In vitreo ſpeculo plano, ut appareat imago gemina, vel etiam multiplex facit & plani diverſitas & refractio.

Quamvis repræſentationis ſpecularis imaginum cauſa ſola ſit polita ſuperficies gemina in diaphano ſubjecto; tamen ut videatur quoq; illa duplex imago, alia adjungenda ratio. Hæc videtur eſſe gemina; plani duplicis diverſitas & poſteà refractio. Diverſitas plani utriusq; eo modo duplicat imagines, quo duo ſpecula metallica polita ſibi invicem incumbentia, ita ut quâdam parte poſtpoſita promineat; Demonſtratio autem eſt facilis. Nam ſit ſpeculum vitreum utrinq; planum, e. g. f. h. in cujus ſuperficiem adverſam, e. f. ſpecies a. incidet in b. & reflectitur in d. hic videnda eadem ſpecies a. penetrans diaphanum ſpeculi corpus erit in c. & radiabit in d. Conſtitutus ergò in d. oculus, videbit objecti a. imaginem reflectionis in b. factam, & etiam in c. duplicem ſcilicet. Sed quia refractio in hoc negotio abeſſe nequit, & hæc duplicitatem ſpeciei confert; facit enim, ut imagines ſeparentur, & diſtincta loca occupent: unde accedens oculus duplicitatem percipiens, menti hoc phænomenon ingerit: quæ peculiari ſpeculatione cauſam rimatur & rem divinam admiratur.

Quid autem poſſit refractio in mutando loco imaginis, tertia pars Optices docet, quæ omnia hîc non repetimus, ſed præſupponimus. Ergò quando ſpecies radioſa incidit in ſpeculum vitreum politum: tum ejus imago prima repræſentatur in ſuperficie adverſa polita: poſteà eadem ſpecies penetrans diaphanum corpus ſpeculi fertur ad poſticam & averſam ſuperficiem. Sed cùm corpus vitri ſit denſius aëre, fit refractio, & motu latiſſimo, ſi valdè obliqua ſit incidentia ad perpendicularem; Hinc neceſſe eſt ſpeciem radioſam, dum alteram occupat ſuperficiem ſpeculi, locô ſuô motam eſſe, & ſic ſpeciem fieri duplicem, primam quam ſuperficies anterior parit, alteram quam poſterior, diſtinctè autem viſibilem, quia in diverſis locis fit figuratio imaginis. Deinde probat & hoc refractionem accidere radiis, & hac perpeſſa demum in poſtica formari imagines; quia una imago ſemper grandior apparet alterâ.

Propoſitio 15.

Imaginum, quas ſpeculum vitreum folio ſubducto exhibet duplices, illa eſt vividior & clarior, quam format ſuperficies averſa ſeu poſtica.

Probatur experientiâ, nam ſi quis intuetur imagines feneſtræ in ſpe-

ſpeculo tali; duplices deprehendet; alteram & quidem priorem, quam antica format ſuperficies eſſe dilutiorem; alteram & quidem poſteriorem, quam poſtica fingit eſſe vividiorem, clariorem & magis perceptibilem. Ratio eſt opacitas major, quæ in profundo hæret; nam in ſuperficie anteriori lux affluens & reflexa etiam diluit imaginem.

Falſum ergò eſt, quod habet *Rhodius Opt. lib. 3. cap. 2. prop. 14.* Imaginem per refractionem & reflexionem genitam eſſe debiliorem. Nam experientia planè contrarium evincit; quâ conſtat, illam, quæ in averſa ſpeculi formatur parte eſſe vividiorem & clariorem ſeu fortiorem.

Propoſitio 16.

Imago ab averſa ſuperficie formata, qualis illa eſt, quæ illuſtrior apparet; minor eſt illa, quàm adverſa parit.

Probatur experientia hoc pacto, ſi eadem imago excipiatur à pluribus ſpeculis juxta ſe invicem poſitis. Nam plano-convexi imago recta, quæ ab antica formatur, & metallici illa unica, æquales erunt vitrei ſpeculi imagini obſcuriori, qualem refert adverſa ſuperficies; ſed illuſtrior & clarior paulò erit minor. Ratio eſt ipſa refractio, qua propter medium denſius fit coitio radiorum ad perpendicularem, unde anguſtati radii præbent picturam paulò minorem.

Propoſitio 17.

Imago clara in ſpeculo vitreo, utrinq; polito, ſed nullo ſubducto Mercurio obſcurato, formatur à plano polito anteriori non poſteriori.

In vitris ſpecularibus ejusmodi, ſi * *intueantur* imagines, apparebunt quidem geminæ, ſed illuſtrior erit illa, quam format ſuperficies anterior ſpeculi; cujus rei ratio; quia hic major obſcuritas, cùm longiùs abſit à viſibilibus poſt ſpeculum poſitis illuſtrioribus, imaginum perceptiones impedientibus *ſecundùm prop. 4.* **obſerventur*

Propoſitio 18.

Imago in vitro ſpeculari non obſcurato, illuſtrior apparens, major eſt, alterâ dilutiore.

Contraria hic accidunt *prop. 16.* & eſt conſequentia antecedentis. Nam quia anterior ſuperficies has claras format, hæ erunt ex neceſſitate majores obſcurioribus; quia refractione minimè anguſtatæ.

Propoſitio 19.

Solis imago in ſpeculo vitreo plano, ſolo, obliquè viſa, duplex apparet ſatis manifeſtè, & figura grandi ſatis.

Patitur hic Sol id quod reliqua viſibilia & radioſa reflexa. Nam cùm duplex talium ſpeculorum ſit ſuperficies polita, quælibet illarum peculiarem parit imaginem oculis perceptibilem; quam ſi quis propter viſus debilitatem intueri nequit, aſſumat vitrum viride politum vel cœruleum, quo mediante imaginem Solis in ſpeculo facilè oculis uſurpabit.

Propoſitio 20.

Imaginum Solis duarum in ſpeculo plano viſarum una eſt paulò major, ſed obſcurior, altera minor, ſed illuſtrior.

Conſequitur ex prioribus & confirmatur αὐτοψία. Ratio autem eſt, quòd majuſcula formetur ab anteriori ſuperficie ſpeculi unde & obſcurior & grandior, quia nihil patitur. Minor autem & illuſtrior ob refractionem ad perpendicularem & coitionem radiorum talis eſt, & quia ibi major opacitas. Errat ergò *Rhodius Opt. lib. 3. cap. 2. prop. 14.* dùm putat imaginem illarum, quæ geminæ videntur propter mixturam refractionis & reflexionis, illam, quæ per refractionem & reflexionem fit, debiliorem eſſe. Nam manifeſtè apparet fortior.

Propoſitio 21.

Speculum aquæ immerſum triplicem exhibere poteſt imaginem.

Nam ſpeculum hoc Solis imaginem duplicat per ſe; deinde ipſa aquæ ſuperficies tertiam addit ſpeciem.

Decipiuntur ergò, qui ſic aſpicientes Solem, vel planetam Mercurium illi adjungi, vel canicularem conjunctam eſſe autumant. Qui ſi ſolummodò hoc obſervarent, unam illam imaginem ad motum aquæ mobilem eſſe, & ſemper *impoſita* Solis eodem & eodem ſpeculo æquè diſtare, facilè errorem deprehenderent.

Propoſitio 22.

Lucidum corpus & flammans in plano ſpeculo vitreo, duplicem refert imaginem vividam.

Res eſt notabilis, mira, & cujus occaſione, primùm in haſce ſpeculationes catoptricas penetràvimus, ſcilicet hyberno tempore cereus accenſus in vitro ſpeculari feneſtris inſerto, exhibuit imaginem apertè duplicem, quam rem cùm miraremur per longum tempus, tandem adhibitis ſpeculis, illius rationem cognovimus. Nam metallica ſpecula nihil tale exhibebant, ſed vitrea plana omnia, duplicabant ſpecies manifeſtè. Unde non obſcurè licuit colligere phænomeni cauſam eſſe duplicitatem ſuperficierum politarum ſpeculi; ut autem res hæc oculis

lis poſſit uſurpari, cereus obliquè erit ſpeculo opponendus; nam ſi ẽ ſpecies duplex apparebit. Cauſa autem rei à refractione & politâ ſuperficie alterâ deducenda.

Propoſitio 23.

Imagines flammæ vel ignis duplicatæ in ſpeculo viſæ, eò longius à ſe invicem recedunt ad latus, quo ſpeculum obliquius eſt ad objecta.

Patet per experientiam. Nam obliquiſſimè poſitus cereus imagines præbet à ſe longè invicem recedentes, quæ eò magis ſibi invicem appropinquant, quo objectum lucidum ad perpendicularem accedit propiùs. Quodſi exquiſitè perpendiculum obtinuerit, utraq; imago planè conjungitur & pro unâ habetur. Ratio rei à refractione depromenda & ſuperius eſt tacta.

Licebit & hâc ratione perpendicularem lineam ad ſpeculum exquiſitè ſatis invenire.

Propoſitio 24.

Imaginum harum duplicium in ſpeculo viſarum, una antrorſum ſpectat, altera retrorſum abire videtur, & quidem diſtantia valdè magna: & quo lucidum à ſpeculo remotius, eò diſtantia hæc ſpecierum major.

Probatur experientia.

Propoſitio 25.

Imago propior ſpeculo formatur à ſuperficie anteriori polita ſpeculi, remotior à ſpeculo formatur à poſteriori.

Probatur ex ſuperioribus.

Propoſitio 26.

Imago formata à ſuperficie adverſa ſpeculi, eſt illuſtrior illa, quam averſa parit.

Eſt contraria *prop. 15.* & probatur experientia, quia anterior imago illuſtrior eſt poſteriori.

Cauſa autem videtur objecti luciditas, quæ tantâ opacitate non indiget ad ſui repræſentationem, unde ſtatim ad anteriorem ſuperficiem delata reflectitur cum ſplendore inſigni; quia oculos feriens facit poſteriorem obſcurius oculis pingere.

Propoſitio 27.

Imago poſterior, quam peperit averſa ſuperficies, & diſtinxit refractio, mobilis & pro loci oculi vel objecti lucidi mutatione, modò dextrum, modò ſiniſtrum tenet latus.

 Habet

Habet experientia, & cauſa ex legibus refractionum deducenda.

Propoſitio 28.

Objecti lucidi, ut cerei accenſi, imago in ſpeculo vitreo plano, quod Mercurius opacum reddidit, quintuplex apparet, uni oculo.

Res eſt notabilis & in ſenſus incurrens. Nam cereo accenſo, & obliquè poſito ſpeculum flammæ lucidæ imaginem quintuplicem exhibet, & quidem, ut omnis videtur error, uni etiam oculo. Cauſa ex varia refractione & reflectione deducenda eſt, quam nos ita ſe habere putamus. Unam præbet ſuperficies anterior irrefractam vi fortis lucidi, ſecundam ſuperficies poſterior refractam & reflexam vi fortis lucidi, tertiam ſpecies prima in anteriori facie ſpeculi recepta & per ſe radians non vi fortis in ſuperficiem averſam, quartam producit ſpecies poſterior vi ſuâ radians in anteriorem ſpeculi ſuperficiem & inibi refractam, quintam ſpecies tertia è poſtica in anticam ſuperficiem regrediens pingit.

Sit v. g. objectum lucidum A, ſpeculum duas habens ſuperficies anteriorem *b. c.* poſteriorem *d. e.* Dico imaginem ex A. in ſuperficiem ſpeculi *b.c.* allapſam reflexam in *f.* videri ab oculo *l.* Secundò radium *a.f.* refringi ad *g.* & ex ſuperficie *d.e.* reflecti & videri ab oculo *l.* tertiò imago in *f.* recepta radiabit quoq; in *h.* & videbitur ab *l.* ſic quartò regrediens *g.* videbitur in *i.* & quintò remeans *h.* videbitur [redacted] iterum in *k.* ſic itaq; quintuplex producitur unius rei imago in ſuperficie duplici, refractione quaterna & reflexione quintuplici. Hæc res adeò incredibilis fuit *Schvventero Mathem. Prof. Altorf.* ut licet illam ab autore *Gallo Prof. Pariſienſi. Anonymo* Viro acutiſſimo & ſolertiſſimo deſcriptam & notatam videret in *deliciis ſuis Phyſico-Mathematicis lib. 6. prop. 6.* tamen quaſi negaret. Quæ pertinacia ex cauſæ, quæ ſanè hactenus occulta fuit & profectò abſtruſa ſatis eſt, ignorantia nata fuit. Uterq; autem tàm *Gallus* quàm *Germanus* errabundus eſt in aſſignanda cauſa. Nam *Gallus*, dum refert rationem ad triplicem reflexionem in ſpeculi plano medio & profundo, quod ſic trium imaginum rationes exhibeat: Cùm tamen quatuor & quinq; ſint imagines. 2. cùm in medio vitri, ubi nulla ſuperficies, imago formetur, res iterum dubia & probanda. *Schvventerus* autem *Germanus* errorem committit longè graviſſimum, cum verè plana ſpecula unicam ſaltem exhibere imaginem dicit: multiplicitatem autem imaginum ex inæquali ſuperficie provenire judicat. Nam refu-

tatur

tatur is infallibili experientiâ, quâ conſtat, omnia ſpecula plana, imò planiſſima, vitrea, nullo omninò cujuscunq; bonitatis is ſit excepto, duplices manifeſtè imò quintuplices reddere imagines.

Propoſitio 29.

Tres imagines poſteriores ſemper ſunt obſcuriores prioribus duobus, & obſcuritate ita decreſcunt, ut tertia ſit obſcurior ſecundâ, quartâ tertiâ, & quinta quartâ, quinta ergò omnium eſt obſcuriſſima.

Patet experientia.

Propoſitio 30.

Imaginum quintuplicium ſecunda ſemper poſterior eſt, huic ſuccedit vel potius accedit ad ſpectatorem prima: ſequitur tertia, hanc quarta, quam tandem quinta, debiliſſima licèt videatur, proxima.

Propoſitio 31.

Hæc eſt perpetua mobilitas imaginum, ut lucidiſſima ſit quaſi baſis, circa quam ſecunda poſteriori parte, & tres aliæ anteriori parte moventur, hâc lege, ut ſecundâ dextrum tenente, tertia quarta & quinta ſiniſtram obtineant; & vice verſa, ſecundâ ſiniſtrum primæ occupante, tertia quarta & quinta dextram teneant.

Experientia comprobatur & ex refractionum legibus deducitur ratio.

Hæc de multiplicatione imaginum in ſpeculo: ſequitur earundem multifaria generatio vi refractionis & reflectionis ſimul facta.

In vitro globoſo ſeu rotundo, diaphano ſeu nullo ſtanno vel Mercurio opaco reddito, quales ſunt, cucurbitæ, Phiolæ &c. vel globi vitrei intus vacui.

Propoſitio 32.

Objecti lucidi imago viſa in globo vitreo vacuo diaphano quadruplex eſt.

Veritas demonſtratur experientia. Nam aſſumatur ejusmodi globus vitreus internè cavus, ſeu vitrum quodcunq; globoſum, ut Phiola ſeu cucurbita vitrea; in tali vitreo corpore objecti lucidi, ut cereorum accenſorum ſeu feneſtrarum multâ luce radiantium imagines quatuor diſtinctæ apparebunt. Nam quia quatuor ſunt ſuperficies talium vitrorum globoſorum ex natura & hypotheſi quælibet illarum unam generabit imaginem, *ſecundùm prop. 8.* Prima fiet à ſuperficie extrorſum ſpectante gibba, ſecunda ab oppoſita cava introrſum ſpectan-

ctante ſeu orbiculo averſa; tertiam pariet cava antrorſum ſpectans, quartam convexa retrorſum.

Propoſitio 33.

Idem præſtant, & alia objecta illuminata, ſed non ita clarè, unde non niſi exercitatorum oculos feriunt.

Quia ratio univerſalis eſt, non habetur dubium, quodlibet objectum idem præſtare poſſe; ſed quia talia vitra opacitatem non admittunt, ex hypotheſi, non niſi illuſtriſſimorum objectorum imagines luculentè depictæ oculos movere poſſunt.

Propoſitio 34.

Imaginum harum quadruplicium duæ anteriores ſunt erectæ; poſteriores autem inverſæ.

Res eſt clara, cujus ratio ex ſuperioribus petenda & ex opticis. Nam imago prior à ſuperficie gibbâ ſeu convexâ formata erecta eſt, ſecundùm leges opticas, ſecunda & ipſa eſt erecta. Nam licèt formetur à cava introrſum ſpectante, tamen ea reddit imagines non ut averſa ſuperficies ab objecto; ſed ut adverſa ſeu tanquam convexa ex *prop. 12.* Poſteriorum imaginum utraque eſt inverſa, quia formatur à ſuperficie cava ſeu tanquam in ſpeculo cavo. Nam prima objectum ſpectans revera cava eſt, ſecunda licèt ſit convexa, tamen inſtar cavæ reflectit imagines. *Ex prop. 12.*

Propoſitio 35.

Quo vitrea illa ſphærica ſunt profundiora ſeu craſſiora vel ex majori copia materiæ conſtantia, eo imagines longius à ſe invicem diſtant.

Nam ſuperficies, quæ exhibent imagines, longius à ſe invicem recedunt: unde & imagines longiùs à ſe diſtare & diſtinctiùs videri neceſſe eſt.

Propoſitio 36.

Quadruplicant & alia vaſa vitrea, ex planis lateribus compoſita; ſed quia illis deeſt plani æquabilitas & politura, & imagines in illis exhibitæ grandiores & diſtortæ erunt.

Propoſitio 37.

Facile erit ſex duplicem oct-duplicem efficere imaginem unius objecti.

Fit pluribus vitris diaphanis compoſitis ita ut unum ſtatuatur poſt alterum. Nam ſic quodlibet propter geminatam ſuperficiem duplicem dabit imaginem.

III. DE

III.
DE SPECULIS PLANO-CONVEXIS.

Propoſitio 38.

SPecula vitrea plano-convexa duplicem reddunt imaginem.

Cùm enim duas habeant ſuperficies, & ad utramq; ſpecies deveniat propter diaphaneitatem vitri, neceſſe eſt duplicem reddi imaginem.

Dicimus autem ſpecula plano-convexa, quæ anteriori parte polita plana ſunt, poſteriori autem convexæ lentis formam obtinent.

Propoſitio 39.

Imaginum duarum in ſpeculo plano-convexo, opacitatem ex Mercurio vel plumbo obtinente, prior, quam format plana ſuperficies ni ſpeculator ſit exercitatus, obſcurior eſt & diſparet, altera eſt illuſtrior & oculos notabiliter ferit.

Probatur experientia, & eſt ratio, quia terminatio radiantis ſpeciei in poſtica facta vim obtinet majorem, quam eadem adhuc in motu exiſtens, ſeu priorem ſuperficiem penetrans.

Propoſitio 40.

Eadem prior imago & recta eſt & in toto conformis illi, quam planum parit ſpeculum.

Res plana eſt.

Propoſitio 41.

Imaginum in ſpeculo plano-convexo exhibitarum poſterior imitatur naturam imaginis exhibitæ in cavo ſpeculo.

Res mira, ſed certa eſt, & quàm pauci aſſecuti ſunt.

Hujusq; rei ignorantia cauſa fuit, ut inutiles ſumtus impenderentur in ſpecula concava, de quarum virtutibus * *nulla* admiranda deprædicantur. Viſumq; nobis eſt Venetiis ejusmodi ſpeculum ſatis grande, quod ex vitro erat elaboratum, anteriori parte cavum, magnis procul dubio impenſis, de quo fruſtrà expectavimus id, quod nobis pollicebamur, & aliàs cava præſtare poſſe exploratum habuimus. Unde artificem, vel qui expenſas fecit, deceptum arbitramur, cujus rebus conſultum fuiſſet, ſi, neglectâ cavitate in parte anteriori, convexitatem induxiſſet poſteriori.

* *multa*

Accidit autem illa repræſentatio inverſa quaſi; quod imago à ſuperficie poſteriori formata & ſpectata, ac ſi eſſet anterior, neceſſariò

inverſa ſe habeat, cùm ſuperficies convexa ſic oculis oppoſita fiat quaſi cava, & vice verſa, cava fiat quaſi convexa.

Propoſitio 42.

Imago in plano-convexo à convexâ ſuperficie formata, ſi objectum ſit conſtitutum prope ſpeculum & intra centrum ſuperficiei, eſt recta quidem; ſed longè maxima, & eò major, quo centro vicinius ſit objectum, in quo unum punctum tantum quantum totum ſpeculum, eadem quoq; ultra ſpeculum videtur.

Manifeſtatur experientia & fit hic idem, quod in cavo ſimplici metallico. Immane autem hic videre, faciem hominis in giganteam mutari, & minimos nævos ita manifeſtari, ut pudorem inferant, qui negligebantur propter diſparentiam.

Propoſitio 43.

Imago rei extra centrum conſtitutæ minor eſt & inverſa apparet, & cis ſpeculum; tantoq; magis recedit à ſpeculo in anteriora, quo magis appropinquat objectum; & accedit ad ſpeculi anticam faciem, quo plus removetur objectum.

Phænomena hæc demonſtrantur in opticis, nec hic aliquid addere licet, cùm ratio utrobiq; ſit eadem.

Propoſitio 44.

Speculis plano-convexis licebit ad radios ſolis accendere ignem.

Scilicet quod cavis metallicis factitatum hactenus, hoc idem licet expedire hiſce convexis, quæ ſi ex vitro fingenda, paratu faciliora & conſtantiora, cùm rubiginem non contrahant; nec polituram tam facilè amittant. Reiq; veritas facilè exploratur experientia.

Corollarium.

Idem præſtabit, & multò perfectius quidem, ſpeculum, cui poſticæ parti impreſſa ſit figura parabolica; excepto illo impedimento, quod radiis reflexis accedit, eosq; in uno puncto exactiſſimè concurrere prohibet, ex refractione quam ſuperficies anterior obliquè radiantibus conciliat. Quale tamen per exiguum, & in ſenſus vix incurrit.

Propoſitio 45.

Eodem ſpeculo plano-convexo tres lucidi vel multum illuminati ſplendentis corporis exhibentur imagines.

Probatur experientia, & eſt ratio, quia licèt duæ tantùm ſint

ſuper-

ſuperficies, poterit tamen refractio geminare unam imaginem, ita ut tres exſurgant.

Experimenta capiuntur vel cum flamma, vel ſi immittantur feneſtræ vitreæ illuminatæ & coruſcantes multo lumine, vel alia polita & ſplendentia corpora opponantur.

Propoſitio 46.

Trium imaginum una poſt ſpeculum apparet recta, duæ ante ſpeculum inverſæ, quarum remotior à ſpeculo eſt major & illuſtrior, vicinior minor & obſcurior.

Ratio eſt, quòd prior recta à ſuperficie planâ formetur; unde imitatur modum præſentationis ejus, quæ fit in ſpeculis planis. Duæ inverſæ fiunt à ſuperficie convexâ, cujus facies anterior objectum reſpiciens quaſi cava eſt, unde inſtar cavi ſpeculi invertit imagines & minuit. Harum inverſarum major remotior eſt illuſtrior, quia nihil patitur; Minor vicinior eſt, quia ex refractione exſurgit, unde abbreviatur ejus non ſpectata in anteriori receſſus, & imminuitur ſplendor & claritas.

IV.
DE SPECULIS CONVEXO-PLANIS.

Propoſitio 47.

Speculum vitreum ſeu vitrum ſpeculare convexo-planum duplices reddit imagines.

Tale ſpeculum ſeu vitrum ſpeculare fit, ſi invertatur prius, ita ut ſuperficies convexa antrorſum ſpectet & objecta reſpiciat; plana averſa ſit & retrò ſpectet. Duplices autem imagines exhibet; propter duplicitatem ſuperficierum, ut ſuprà dictum.

Propoſitio 48.

Imaginum harum illuſtrior imitatur naturam ſuperficiei convexæ, & eſt recta, ſed quantulum incurvata retrorſum, & minor.

Ratio pendet à naturâ convexorum ſpeculorum: incurvatur autem ſecundùm normam ſuperficiei convexæ; quæ eandem imminuit imaginem congregando radios ad centrum.

Propoſitio 49.

Imago altera in convexo-plano formata non imitatur naturam planorum.

Res mirabilis & magnæ indaginis, quæ primùm viſa nos valdè turbavit ob novitatem rei & inſolitam contra communia fundamenta, apparentiam.

Propoſitio 50.

Imago altera in convexo-plano formata imitatur naturam cavorum ſpeculorum, & objecto propinquo exiſtente, fit imago recta ſed ingens & valdè amplificata; objecto ex remotiori locô radiante, imago eſt inverſa & minor.

Stupendum eſt hoc phænomenon, cujus ratio obſcura ſatis, res tamen manifeſta & in ſenſus incurrens. Nos in hiſce tenebris intellectûs humani aliter judicare non poſſumus, quàm in planâ quidem ſuperficie fieri & exhiberi imagines, formari autem à convexâ & quidem ea norma & forma quam habet, dum reſpicit planam; qualis non convexa ſed cava quaſi videtur. Vel, quod probabilius, propter refractionem in convexâ lente vel ſuperficie factam decuſſari radios & ſic inverti, ut plana ſuperficies exhibeat quidem, ſed imaginem inverſam propter refractionem.

Quod autem non ſola globoſa ſeu lenticularis ſuperficies imaginem formet & ſimul exhibeat; ſed & planum aliquid præſtet exhibendæ: hoc fundamento probamus.

Quia imago ipſa licèt minor ſit illâ, quam plana format ſuperficies; eſt tamen & major illâ, quam cava, eo circulo, quo ſpeculum eſt convexum, exhiberet. Quod ſpeculator facilè experietur, ſi vitrum idem ſpeculare convertat, & videat jam imaginem inverſam in plano-convexo, jam imaginem converſam in convexo-plano. Nam manifeſtè apparebit, hanc illâ eſſe multò majorem; Unde concludimus, formari quidem ſeu inverti imagines à ſuperficie convexâ, non autem exhiberi in illa, quatenus cava; cùm leges circuli non ſervet, ſed multùm & valdè excedat. Hæc doctrina in ſequentibus magis illuſtrabitur.

V.

DE SPECULIS PLANO-CAVIS.

Propoſitio 51.

Duplicat imagines ſpeculare vitrum plano-cavum.

Planum-cavum vitrum politum eſt, quod unam ſuperficiem & quidem anteriorem objectum reſpicientem habet planam, alteram averſam cavam; hoc duplicat ſpecies ſeu imaginem propter duplicitatem ſuperficiei.

Propoſitio 52.

Imaginum illa, quam plana anterior format ſuperficies, recta eſt, & clara; imitatur illas; quas ſpeculum planum aliud ſimplex format.

Nihil

Nihil novi, & ratio ex opticis petenda.

Propoſitio 53.

Imaginum in plano-cavo vitreo viſarum, altera convexi ſpeculi ſimplicis naturam imitatur, & eſt recta parva, recurva.

Patet experientiâ, & habetur ratio ex ſuperioribus; cum enim ſuperficies averſa ſpeculi vitrei convexa, reddat imagines inſtar cavæ, cava inſtar convexarum; inde colligendum & hic cavam ſuperficiem averſam inſtar convexi repræſentare imagines rectas, parvas & retrorſum inflexas.

VI.
DE SPECULIS CAVO-PLANIS.

Propoſitio 54.

Speculum cavo-planum vitreum duplices quoq; exhibet imagines.

Tale ſpeculum fit, ſi invertatur prius, & duplicat imagines adinſtar omnium vitreorum.

Propoſitio 55.

Vitrum ſpeculare cavo-planum unam imaginem ex objecto ultra centrum remoto invertit & antrorſum ſtatuit, illamq; inflectit pronam verſus objectum.

Proprium hoc eſt cavorum ſpeculorũ, invertere imagines, cujus ratio in opticis habetur, inflectitur eadẽ ad modum cavi plani cujus ſoboles.

Propoſitio 56.

Idem ſpeculum imaginem, quam objectum propinquum intra centrum conſtitutum fundit, rectam exhibet, ſed grandem & poſt ſpeculum conſtitutam.

Manifeſta eſt ex naturâ cavorum.

Propoſitio 57.

Altera imago in cavo-plano viſa non imitatur naturam planæ ſuperficiei; ſed convexæ.

Res æquè admiranda ac illa, quæ *prop.* 49. & 50. docetur, dum hic idem contingat. Scilicet non vi planæ ſuperficiei efformatur imago altera; ſed planè alia, ſcilicet inſtar convexi majoris. Ratio rei, fateor ingenuè, me latet; nec quæ ibi ad *prop.* 50. dicta ſunt, mihi ipſi ſatisfaciunt. Puto tamen cauſam, quòd in plano nulla exhibeatur imago, facere refractionem ſpecierum in ſuperficie tàm cavâ quàm convexâ factam. Et cùm ſic planum exhibeat nihil, concavum poſtica parte, qua convexum æmulatur, reddere imagines inſtar convexorum.

Pro-

Propoſitio 58.

Imago hæc poſt ſpeculum conſtituta major eſt, quàm admittit convexitas, quæ cum cavitate coincidit.

Res notabilis & vera. Alias certum, cavum ejusdem circuli cum convexo majores reddere imagines in eadem diſtantia, convexum minores: ſed hîc planè contrarium contingit, quia imago ceu in convexa repræſentata, multò major eſt illa quam parit eadem ſuperficies ceu cava ſpectata, quæ notabiliter major. Et hinc deduxi *prop. 50.* planam ſuperficiem aliquid poſſe in hiſce formandis imaginibus. Sed annon quid aliud ſubſit, quod ego nondum capio, judicet benevolus lector, & veritatem ſtudioſè inquirat; quam indagare multitudo aliorum arcanorum, quæ nos aliorſũ ſemper rapiunt, & ſtudiũ, praxisq́ Medica prohibet.

VII.
DE SPECULIS UTRINQUE CAVIS.

Propoſitio 59.

Ab utraq́ parte concavum ſpeculum duplices reddit imagines.

Ejusmodi ſpeculare vitrum exhibet lens utrinq́ cava & geminat ſpeciem inſtar omnium vitrorum.

Propoſitio 60.

Utrinq́ cavum vitrum ſpeculare, unam imaginem cavi inſtar invertit, alteram convexi inſtar rectam ſtatuit.

Ratio ex cavorum naturâ & convexorum petenda, neq́ hîc quicquam reſtat dubii. Verùm ubinam recta formetur imago, an in ſuperficie poſteriori cava, quæ antrorſum ſpectata convexa eſt; an autem in cavæ anterioris convexitate, quam obvertit poſticæ parti, dubium eſt. Prius volunt *prop. 7. 8. & 10.* Poſterius probabile reddunt *prop. 49. 50. & 57.* Deciſionem dabit *prop. 62.*

Propoſitio 61.

Anterior imago multò minor poſteriore.

Ratio quia anterior nihil patitur; poſterior ex fractis formatur radiis & anguſtatis.

Propoſitio 62.

Poſterior imago ita parva eſt, ut exilitate vix æquet illam quam duplo minor cavitate convexitas parit.

Res eſt certa, quam demonſtrabit experientia, ſi excipiatur eadem imago in æquali diſtantia, tam ab utrinq́ cavo; quàm à convexo, quod de duplo minori ſit circulo quam ipſum eſt cavum. Licebit hinc firmiter colligere non anteriorem ſuperficiem cavam, quâ parte eſt

aversa

averſa formare imaginem, ſed poſteriorem quâ parte eſt adverſa, pro expoſitione *prop. prioris 60.* Nam ſi prior ſuperficies daret imaginem, neceſſe eſſet illam multò majorem exiſtere; ſed quia plus duplo minor, fit manifeſtum, ipſam imaginem refractionem paſſam, in poſteriori cavâ, quâ parte convexum videtur & objectum reſpicit, exhiberi.

In ſecundâ

VIII.

DE SPECULIS UTRINQVE CONVEXIS.

Propoſitio 63.

UTrinq; convexum ſpeculum geminat imagines.

Tale eſt, quod ex lente cryſtallinâ vel vitreâ utrinq; convexâ conficitur; & propter duplicitatem ſuperficiei accidit duplicatio imaginum.

Propoſitio 64.

Duarum imaginum ab utrinq; convexo formatarum, anterior eſt inverſa, ceu ſimulacrum in cavo ſpeculo viſum; poſterior recta ceu ſpecies in convexo deprehenſa.

Ratio, quia prior à ſuperficie poſteriori convexâ, quæ tanquam adverſa ſpectata, concavæ naturam imitatur, figuratur; & propterea omnia illa phænomena imitatur, quæ cavum ſpeculum parit. Poſterior autem convexi ſpeculi naturam imitata, recta eſt.

Propoſitio 65.

Magnitudines imaginum imitantur naturam formamq; circuli, ita ut ſi anterior ſuperficies minoris ſit circuli quam poſterior, recta imago appareat minor, inverſa major, pro magnitudine circulorum plus minus: & ſi anterior ſuperficies ſit major poſteriori (quod fit lente inverſa) recta quoq; imago videatur major, inverſa minor.

Res eſt plana.

Propoſitio 66.

Imagines imitantur naturam & formam ſuperficierum ambo convexatum tam anterioris quàm poſterioris.

Ideoq; hæc propoſitio eſt adjuncta, ne quis exiſtimet unam convexam ſuperficiem & rectam & inverſam generare imaginem, ſicuti quis autumare poſſit perſuaſus ſpeculo convexo-plano. Nam aſſumtâ cryſtallo ſeu ſpeculari vitro inæqualis ſegmenti ab unâ parte majoris, ab alterâ parte minoris; Majus ſegmentum obverſum objecto, imaginem dabit inverſam minimam, minus majorem, quod concordat cum ſuperficiebus poſticis non anticis. Quod ſi verò antica convexitas

xitas utramq; exhiberet imaginem rectam & inverſam; tum neceſſe eſſet majoris ſegmenti inverſam imaginem eſſe majorem, minoris minorem, ex naturâ ſpeculorum cavorum & convexorum; quod contra experientiam pugnat. Vera ergò eſt expoſitio *prop. 63.*

Propoſitio 67.

Imago inverſa multò minor eſt quàm magnitudo circuli ſuperficiei averſæ ſeu poſticæ poſtulat.

Ratio quia.

[*Hæc Propoſitio in M. S. digito deleta erat: nihilominus ſequebatur Propoſitio 68.*]

IX.
DE SPECULIS CONVEXO-CAVIS.

Propoſitio 68.

Speculum convexo-cavum duplices rectè intuentibus exhibet imagines.

Tale ſpeculum eſt globus vitreus, qui propter duplicitatem ſuperficiei unam convexam extrorſum ſpectantem & alteram cavam, quæ interna reſpicit, duplicem format imaginem.

Propoſitio 69.

Speculum convexo-cavum duas imagines reddit rectas minores paululum incurvas, inſtar convexorum ſpeculorum.

Ratio prioris imaginis eſt manifeſta; poſterioris autem jam ſuprà dicta, ſcilicet ſuperficies interna cava, quæ externum ſpectans, convexa quaſi, unde & convexorum naturam imitatur.

Propoſitio 70.

Imaginum in convexo-cavo viſarum prior, quæ à convexa ſuperficie formatur, eſt illuſtrior in vitris non admodum puris diaphanis.

Cauſa eſt refractionis carentia, inquinamenti omnis abſentia; quæ duæ actiones poſteriorem nonnihil obſcurant.

X.
DE CAVO-CONVEXIS SPECULIS.

Propoſitio 71.

Speculum vitreum cavo-convexum duas habet imagines.

Tale ſpeculum eſt vitrum recurvum intus cavum, extra convexum, hoc ob duplicitatem ſuperficiei & diaphaneitatem geminat imagines.

Propoſitio 72.

Imagines in cavo-convexo viſæ ambo inverſæ ſunt, & illarum prior illuſtrior & clarior.

Invertit ſcilicet cavum, & quia convexum cavum eſſe videtur, eâ parte, quâ cavum reſpicit, propterea & ipſum cavorum imitatur naturam. Claritas ex cauſis propoſitione præcedente allatis deducitur. Id manifeſtiſſimè obſervatur in Meniſco.

FINIS.

ERRATA POTIORA

In Anni VI. & VII. Observationibus.

PAg.8. l.18. *leg* repit. p.9. l.10. & 11. *leg.* omnium oculos & omnia. p.15. l.31. *leg.* priſma. p.16. l.21. *leg.* afflicta. p.27. l.8 *leg.* obſervaverat. p.30. l.13. *leg.* CITRA. p.51. l.23. *leg.* conſequenter. p.54. l.32. *leg.* in alembicum mercurius currens, vitriolo &c. p.60. lin.6. *dele* bicipitem l.23. loco D. *leg.* L. p.62. l.22. *leg.* ſanguinis. p.68. l.18. conamur. l.31. excernenda. p.78. l.1. cum vero ſæpius rediret. p.92. l.4. NUNQUAM. p.93. l.15. memoriæ) obſervavi, p.96. l.8. Supra p.97. l.10. Squalebat. p.99. l.31. regio. p.106. l.15. terrore. l.32. ſpirituumque l.37. calor. p.108. l.15. *dele* & p.114. l.34. Moſchi p.117. l.16. redeunte. l.20. fluere copioſe, ſucceſſit *&c.* p.120. l.17. aloephang. p.129. l.16. motûs l.22. *dele* comma. p.132. l.6. aggloſſo-ſtomagraphia. p.136. l. *ult.* palmos p.139. l.19. exedere. p.140. l. *ult.* expulit. p.148. inter lin.21. & 22. inſere D. GOTTOFREDI CHRISTIANI WINCLERI. p.149. l.32. quem p.151. l.1. Rhaſis. p.170. l.8. luteus l.31. interiorem p.171. l.3. inferiori l.21. notatus, eſt ejus &c. p.172. l.6. REPRÆSENTANTE. p.181. l. *ult.* aſcitem delapſi &c. p.189. l.12. conſequeretur. p.190. l.29. poſt parenth. add. familiaris; p.202. l.21. Dugloſſum. p.207. l.20. *leg.* lib.2. l.34. indocta. p.224. l.12. fluxu. p.227. l.30. *dele* lecto p.234. l.30. notum p.239. l.28. adde MONORCHITE, PENE IN ABDOMINE DELITESCENTE p.244. l.33. deficientis p.246. l.17. turgeat p.257. l.29. coctionis p.266. l.32. Freitagius p.267. l.34. ſpecificè p.274. l. *ult.* Angl.) utrum &c. p.275. l.5. ſpiritus p.278. l.30. Helveticarum. p.288. l.11. eveniant. p.301. l.33. ſive p.346. l.14. depictum, quem. p.350. l.21. *poſt comma adde* alter, l.22. depictorum, alter &c. p.353. l.3. *poſt parenth. adde* vel Stalagmites potius p.361. l.35. ſimplicius p.363. l.15. uncias, p.379. l.13. edulcatum. l.14. Prunis.

In Appendice.

PAg.15. lin.26. leg. (ā ʒj. p.16. l.33. Quodſi. p.17. l.31. ℥xij, p.23. l.17. amplius. p.26. l.13. ʒvij. l.17. urgente. p.29. l.29 ℥ij. p.31. l.2. caſtris p.33. l.4. ʒij. l.18. ℥iß. p.35. l.32. appropriata. p.38. l.10. cinnab. ♁ i p.51. l.3. ſi de p.53. l.4. uncias p.62. l.14. ℈ l.21. *poſt parenth leg.* a. ʒvj. l.24. ℥vj. p.63. l.28. perhibentur. p.66. l.12. cum ∼ ⊕li p.68. l.33. ſpa-

tium. p 72. l.15 *dele* ſalviæ l.16. *poſt* roriſmarini *adde* ſalviæ a. p.77 l.12. pulv.cort. l.23. ℈ ß. p.79. l.33. *pro* ʒj. *leg.* ℈j l.35. ʒiß. p 81. l.25. ſeu chybor. p.82. l.20. *adde* ſalviæ l.23. contundantur. p.83. l.21. redact. p 86. l. 31. debellandos. p 89. l.24. vino, aquâ p.99. l.7. cacao decort. l.16. condit. p.100. l. 34. *poſt* ʒij. *add.* ſpir ⊖li. p.103. l. *ult.* ſedativi citrat. ſimpl. p. 106. l.7. *poſt parenth. adde* ſacchari. p.108 l.4. a. ℥ß. p.109. l.32. linteo. p.112. l.27. *pro* gr.v. *leg.* q.v. p.122. l.34. Sorbettum. p.129. l.12. magiſt. petroſel. p.130. l 13. ℈ij. p.132. l.13. ℈iß. l.17. ℥ ß. l.19. N.M. cond. *ibid.* pro ℈j. *leg.* ʒj. l.20. ℈ij. l.29. ambræ ſolutæ n.m. l.30. ℈ij. 134. l.10. ʒß. l. 22. conf. alkermes ℈ij. p. 149. l. 19. *dele* tam l.26. *dele* &. p.152. l.30. Quivis l. 31. periti. p. 154. l. 35. quanto p.155. l.5. dulcem. p.156. l. 25. libenter. p. 163. l. 16. ⊖ ♀ri. p. 164. l. 12. *dele* comma ultimum. l.16. poſt parenth. a. ʒvj. p.165. l.18. concinnato. p.169. l.16. ☿ii fixi diaph. p.172. l.24 *pro* colatura *leg.* liquor. p.173. l.29. M.S. de tribus. p. 174. l. 16. è fruct. ℥ij. p.177. l.24. hâc.

In M. S. Catoptrico.

LIt. A. l. 25. parietem. lit. A 3. col. 2. l. 20. Bapt. lit. A 4. col. 1. l. 19. exhibet. lit. B. 1. col. 2. l. 13. radiabit. l. 29. alteram. Lit. B. 3 col. 2. l. 7. vitetur. l. 8. reflexione. lin. 21. videbitur iterum in K. lit. B. 4. col. 2. l. 34. unum. l. 35. alterum. Lit. C. 2. col. 1. l. 18. SPECULIS. col. 2. l. 6. tamen. lit. C. 3. col. 1. l. 28. prop. 49. & 50. l. 32. exhibeatur.

INDEX
TABULARUM ÆNEARUM
ANNI VI. & VII.

Tabula A inſeratur	pag 103	Tabul. N, O inſeratur	pag. 171
B	1	R, S	337
C	350	T	15
D	18	U	290
E	60	W	346
F	29	X	346
G, H	241	Aa	354
I, K	154	Bb	353
L	155		

Monendus eſt Bibliopegus, ut Icones M, P, Q, incuriâ chalcographi in unam tabulam inciſas, dividat, & unam quamque earum ſeorſim folio chartæ mundæ agglutinet, ſicque M p. 155. P. pag. 286. Q. pag. 325. inſerat.

Der Buchbinder muß die Figuren M, P, Q, von einander ſchneiden/ und/ iede beſonders auff ein weiß Blat Papier geleimet/ an gehörigen Ort einlegen.